biblioteca rao

Jean-Louis Bruguière, magistrat din 1973, a instrumentat dosare teroriste mai bine de 25 de ani. Este considerat pe plan internaţional drept unul dintre cei mai buni cunoscători în domeniu.

Jean-Marie Pontaut, redactor-şef al revistei *L'Express*; specialist în probleme judiciare, este autorul mai multor lucrări pe acest subiect.

JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE Convorbiri cu Jean-Marie Pontaut

CEEA CE N-AM PUTUT SPUNE 30 de ani de luptă împotriva terorismului

Traducere din limba franceză şi note MARIUS-SORIN BRĂTEANU MARINELA MIHĂILĂ MĂDĂLINA FOLTEA ALINA MIHAI ACTNA RIZEA NICOLETA VACARIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României BRUGUIÈRE, JEAN-LOUIS *

Ceea ce n-am putut spune: 30 de ani de luptă împotriva terorismului/Jean-Louis Bruguière, Jean-Marie Pontaut; trad.: Marius-Sorin Brăteanu, Marinela Mihăilă, Mădălina Foltea…

— Bucureşti: Editura RAO, 2012 ISBN 978 – 606 – 609 – 383 – 5

I. Pontaut, Jean-Marie

II. Brăteanu, Marius-Sorin (trad.)

III. Mihăilă, Marinela (trad.)

IV Foltea, Mădălina (trad.)

323.285 (100)

Editura RAO Grupul Editorial RAO Str. Turda nr. 117 – 119, Bucureşti, România www.raobooks.com www.rao.ro

JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE Ce que je n-ai pas pu dire.

Entretiens avec Jean-Marie Pontaut e Editions Robert Laffont, Paris, 2009 Toate drepturile rezervate
e Editura RAO, 2012 pentru versiunea în limba română
2012
ISBN 978 – 606 – 609 – 383 – 5
Prefaţă
5
De ce scriu prefaţa acestei cărţi

Parisul meu personal şi profesional cuprinde pe lângă reperele clasice ale turistului obişnuit şi discretul monument de lângă Place des Invalides, sculptat în bronz de Nicolas Alquin şi dedicat memoriei victimelor terorismului. Celor care se grăbesc să vadă aici un „defect profesional", mă limitez la a le răspunde că este, înainte de toate, o opţiune morală. Ca şi amplasamentul, memorialul *Parole portée à la mémoire des victimes du terrorisme*[1] este evocator prin forţa de sugestie şi emoţionant prin simplitatea sa.

Trebuie spus că Franţa este una dintre ţările europene greu încercate de fenomenul terorismului, având o „experienţă" deloc de invidiat în acest sens. De unde şi o conştientizare mai precoce şi mai acută, atât la nivelul populaţiei, cât şi în plan instituţional, în raport cu statele care – după 11 Septembrie 2001 – au ajuns în prim-planul eforturilor antieroriste, în principal SUA şi Marea Britanie. VIGIPIRATE1 constituie un bun exemplu în acest sens: creat încă din 1978 şi actualizat în mai multe rânduri, prevede sute de măsuri ce vizează toate domeniile societăţii.

Aşa se face că am văzut în *Ce que je n*[2]*ai pas pu dire* al lui Jean-Louis Bruguière aceeaşi *Parole portée*, aceeaşi

1 Omagiu adus memoriei victimelor terorismului
2p revenirii sau gestionării acţiunilor teroriste

trăire internă, doar că materializată diferit prin împrejurarea mijloacelor şi experienţei autorului, care nu sunt unele artistice, ci judiciare. Ceea ce nu a putut spune vreme de câteva decenii a reuşit să prezinte atât de bine în cartea a cărei traducere integrală vă este propusă acum de editura RAO. Este colecţia structurată a unor interviuri bine conduse de redactorul-şef al *UExpress*, Jean-Marie Pontaut, specialist în afaceri judiciare şi autor al mai multor lucrări în domeniu.

Întrebare cu întrebare, capitol după capitol, Jean-Louis Bruguière îşi conduce cititorul, cu paşii siguri ai unui ghid experimentat, în intimitatea luptei antiteroriste: conexiuni surprinzătoare, (mez) alianţe de interese-indivizi-grupări-state, calvarul victimelor şi frica viscerală a celor vizaţi, turpitudini instituţionale şi manipulări politice, abdicări şi revirimente morale etc. Bruguière nu ascunde nimic, nici măcar propriul „atentat" inofensiv, într-o copilărie suprarealistă. Rareori mi-a fost dat să găsesc în scris o astfel de reflectare complexă a problemelor cu care se confruntă cei care se ocupă – la propriu – cu „vânarea" teroriştilor.

Această carte reprezintă şi un mesaj de speranţă. Nimeni şi în numele a nimic nu are dreptul de a ne priva de dreptul de a trăi şi nici măcar de acela de a trăi fără teroare – acesta este firul roşu al cărţii şi crezul pe care îl transmite Bruguière, ca o invitaţie către toţi cei care sunt interesaţi de fenomen, de aproape sau de mai departe.

Parcursul lui Jean-Louis Bruguière este o reflectare fidelă a acestui crez: ca judecător a ştiut să treacă de la revolta morală la metoda judiciară, de la metodă la performanţa unor pionierate în cooperarea judiciarului cu diplomaţia şi cu alte instrumente ale statului, nelăsând nicio şansă teroriştilor „săi". Bruguière a ştiut să se facă respectat şi admirat, uneori şi invidiat sau chiar ameninţat,

iar exemplul său îi ajută pe cei care activează în acest domeniu al prevenirii şi combaterii terorismului să continue să creadă, în pofida oricăror dificultăţi, în justeţea şi utilitatea luptei pe care o duc. În numele acestora, îi mulţumesc.

Mărturiile lui Bruguière, traduse în limba română, nu se adresează însă doar specialiştilor în domeniu – ofiţeri din cadrul serviciilor de informaţii, poliţişti, procurori, judecători, experţi din instituţiile Sistemului Naţional de Prevenire şi Combatere a Terorismului sau alte persoane cu contribuţii în cadrul arhitecturii generale de securitate –, ci şi publicului larg, interesat de acest subiect, care, odată cu 11 Septembrie 2001, a marcat nefericit începutul de mileniu.

Astfel, această apariţie editorială se doreşte şi o contribuţie la îmbogăţirea culturii de securitate în România pe acest domeniu de nişă, care este departe de a fi acoperit corespunzător, ţinând cont, pe de o parte, de amplitudinea fenomenului terorist şi de implicările generate în alte domenii, iar pe de altă parte, de evoluţiile mecanismelor de contracarare a fenomenului, eforturilor contrateroriste care, la rândul lor, generează o serie de reverberaţii ce nu trebuie neglijate.

O mai bună şi extinsă cultură de securitate este parte din misiunea instituţiei pe care o reprezintă, astfel încât sunt onorat să o împlinesc şi cu ajutorul apariţiei acestui volum.

Despre autor

„Agent provocateur” – aceasta este expresia francofonă care îmi vine imediat în minte atunci când mă gândesc la Jean-Louis Bruguière. Văd în el echivalentul judiciar al unui star rock (rebel, admirat şi controversat) şi, simultan, al unui nobil instituţional (descendent al 11 generaţii de magistraţi ce urcă până la Napoleon).

L-am cunoscut pe Jean-Louis Bruguière[3]. El este judecătorul antiterorist cel mai cunoscut al Franţei, un adevărat simbol al luptei contra acestui fenomen. A jucat un rol central în majoritatea marilor dosare de terorism cu care s-a confruntat Franţa pe parcursul ultimului sfert al secolului trecut.

În mod firesc, până în prezent, acest *om al legii* a fost discret în ceea ce priveşte detaliile palpitante ale activităţii sale. Recent însă sub forma acestor interviuri, a început să prezinte (aproape) tot *Ceea ce nu a putut spune* în acest timp, ridicând o parte a vălului de mister ce a înconjurat cele mai dificile şi mai controversate anchete ale sale. Autorul ne invită în inima investigaţiilor sale, cu şarm şi un surprinzător apetit al amănuntelor, explicitând detaliile şi tehnicile materiale sau judiciare, precum şi opţiunile sau aprecierile sale personale.

Remarc şi faptul că aceste amănunte nu îşi depăşesc în niciun moment rolul de cadru general, altfel întreaga dezvăluire ar fi avut de suferit. Când citeşti despre Carlos „şacalul", sunt interesante motivaţiile, legăturile, acţiunea; nu numărul aventurilor sale amoroase, ci faptul că se folosea de ele în scopuri operaţionale.

Despre carte

Interviurile cuprinse în această carte constituie un volum excepţional din mai multe puncte de vedere. În primul rând, sunt alerte, cursive şi pasionante, ceea ce permite parcurgerea volumului asemenea unui roman

3 De-a lungul propriului parcurs profesional, am auzit de Jean-Louis Bruguière în timpul studenţiei la Academia Naţională de Informaţii, la orele de studiu în limba franceză şi la documentările privind profilul contraterorist. Ulterior am asistat, ca expert SRI în departamentul de prevenire şi combatere a terorismului, la conferinţe internaţionale, unde prezenta lucrări pe profil antiterorist. Mai apoi, ca manager în SRI, am avut privilegiul de a-1 cunoaşte personal, în contextul unor activităţi oficiale.

poliţist. Cititorul este condus prin toată lumea pe urmele teroriştilor Al-Qaida, Action Directe, Abu Nidal etc.

Este şi o mărturie de primă mână cu privire la cazurile cele mai sensibile, cele care au fost în centrul atenţiei mediatice mai bine de 25 de ani. Este vorba despre carnagiul de pe strada Roşiers (1982) şi atentatul contra avionului de pasageri DC 10 al UTA (1989), trecând prin asasinarea lui Shapour Bakhtiar (1991), atacurile Action Directe (anii ’80) sau ale nebuloasei asociate Grupului Islamic Armat (anii ’90) şi numeroase alte dosare legate de reţeaua Al-Qaida şi analiza situaţiei după 11 Septembrie 2001.

Ceea ce n-am putut spune arată, pe fond, că Franţa nu este nici mai pricepută, nici mai avizată decât alte ţări. Poate doar ceva mai conştientă de ameninţările teroriste şi mai sensibilă la ameninţările cu atentate, ca urmare a unei dureroase şi îndelungate „experienţe” a terorii.

Este o critică fără menajamente a reacţiilor „la cald”, luate sub imperiul urgenţei şi din postura disperării, fără un recul real nici în raport cu motivele acţiunii, nici în ceea ce priveşte contextul geopolitic. Exemplu concret: în septembrie 1973, unul dintre grupurile fidele lui Abu Nidal a luat ostatici diplomaţii ambasadei Arabiei Saudite la Paris, pentru a sancţiona „statele arabe trădătoare”. Franţa, surprinsă de acest fenomen pe care abia îl descoperea, a cedat cerinţelor teroriştilor punându-le la dispoziţie un avion – gest dificil de imaginat în zilele noastre.

Sunt ilustrate efectele devastatoare pe care le poate avea concurenţa instituţională în materie de antiterorism, edificatoare fiind investigarea carnagiului de pe vasul de croazieră *City of Poros*. Războiul dintre poliţia portului Pireu şi poliţia publică masca intenţii politice şi a dus, într-o primă etapă, la acuzarea – culmea – a unor victime

inocente ale adevăraţilor terorişti.

Autorul atinge şi problema gestionării unei situaţii reale de criză, în care faptele nu converg neapărat cu imperativele de comunicare sau cu aşteptările psihologice ale părţilor. Pare întotdeauna mai „uşor" să ai de-a face cu un accident decât cu un atentat terorist. Explozia avionului DC 10 al UTA deasupra deşertului Ténéré în Niger şi felul în care autorităţile (chiar şi cele franceze) şi rudele victimelor se raportaseră iniţial la eveniment relevă faptul că adevărul nu este întotdeauna soluţia convenabilă. Practic, cu toţii (mai puţin compania de zbor) sperau să fi fost un accident şi încercau, involuntar, să disimuleze realitatea atentatului. Mai târziu, unii responsabili politici aveau dificultăţi în a credita pista libiană, indicată fără dubiu de anchetă.

În domeniul terorismului, conexiunile sunt deseori surprinzătoare, iar motivaţiile se înscriu nu doar în registrul calculului rece al maximizării terorii, ci şi în ordinea mai prozaică a turpitudinii şi penibilului. Un bulgar investigat întâmplător pentru o fraudă financiară comună îi mărturiseşte lui Bruguière că era spion ilegal al statului de origine.

Între altele, acesta arată că GRU, serviciul militar de informaţii rus, ar fi fost cel care a orchestrat atacul contra Papei Ioan Paul al II-lea din mai 1981. Raţiunea era dublu surprinzătoare: mai întâi, pentru că se spera ca protestele publice din Polonia să dea ocazia „fraţilor" sovietici de a o invada; mai apoi, pentru că motorul atacului ţinea de concurenţa internă dintre servicii, GRU sperând să destabilizeze KGB-ul şi să recâştige ascendentul politic. Eşecul însă a descalificat serviciile militare.

Bruguière revine, în mai multe interviuri, asupra punctului de vedere că, sub coordonarea Moscovei, ţările din Est au susţinut (prin tolerare, minciună de stat şi chiar

complicitate activă tradusă în pregătire, finanţare şi suport logistic) organizaţii teroriste ce au alimentat „euroterorismul” Războiului Rece. Acesta a afectat nu doar Franţa, ci şi Germania, Italia, Spania, Belgia etc. Strategia făcea parte din logica epocii de învăluire şi conflict indirect, iar terorismul apare ca una dintre armele privilegiate pentru destabilizarea blocului occidental. Rând pe rând, documentat, veţi afla culisele surprinzătoare ale „contribuţiilor” specifice ale Germaniei de Est, Poloniei, Bulgariei, Iugoslaviei etc.

Trebuie menţionat că şi România este nominalizată în acest context puţin onorant, mai ales în ceea ce priveşte legăturile cu Carlos „şacalul” şi acţiunile îndreptate de regim contra opozanţilor români din străinătate. Este de reţinut şi nuanţarea corectă a poziţionării aparte a României în raport cu celelalte state ale blocului sovietic.

După căderea Cortinei de Fier, majoritatea statelor a fost cuprinsă de un val de naivitate şi autoamăgire: căderea comunismului şi triumful liberalismului occidental nu păreau să ducă decât la un fukuyamanesc „sfârşit al istoriei”, la o perioadă de libertate şi de prosperitate, lipsită de norii negri ai violenţei teroriste. S-a dovedit mai apoi că nu a fost cazul.

Franţa are o lungă şi nefericită experienţă a terorismului şi rămâne în continuare în colimator. Ca urmare a atacurilor care au avut loc în

„Anii de plumb”[4] şi către sfârşitul secolului trecut, Bruguière a ajuns să investigheze în detaliu Al-Qaida, metodele şi motivele reţelei. Şi se declară îngrijorat. Cu atât mai mult cu cât teroriştii învaţă rapid şi exploatează slăbiciunile sistemelor de securitate occidentale. Şi nu e vorba despre un sindrom al Casandrei. Aprecierile

4 Perioadă a istoriei recente marcată de violenţă şi activism politic, ce se întinde, în mare, din anii '60 până la finele anilor '90.

judecătorului au o reală greutate, mai ales după ce – chiar în ediţia franceză a cărţii, înainte ca Osama bin Laden să fie eliminat de un comando american – arăta că l-ar vedea refugiat într-una dintre suburbiile oraşelor pakistaneze, adevărate „sanctuare” pentru islamişti.

Despre lucrurile ce trebuie reţinute

Contrar percepţiei comune, conform căreia cu „vânarea” de terorişti s-ar ocupa doar una sau două figuri-cheie, cum ar fi luptătorul superantrenat sau misteriosul agent secret, trebuie spus – pentru a nu nedreptăţi pe nimeni – că efortul antiterorist mai include câteva personaje la fel de interesante.

De aproape sau de departe, permanent sau doar conjunctural, prevenirea şi combaterea acestui flagel include diplomaţi indispensabili în cazurile de terorism internaţional. Procurori şi judecători pentru investigarea şi sancţionarea de drept a faptelor. Ofiţeri de informaţii şi operativi cu un rol esenţial pe dimensiunile de prevenire a atacurilor sau disrupere a grupărilor. Oameni de stat ale căror poziţii sunt cruciale pentru felul în care evoluează, jocul” asimetric cu teroriştii. Paznici anonimi de a căror vigilenţă depinde protejarea unor infrastructuri critice. Mass media libere care informează fără să alarmeze. Opinia publică neechivocă în a condamna atacurile şi care nu intră în spirala de teroare dorită de terorişti. Medicii care acordă primele îngrijiri victimelor, finanţiştii care asigură stabilitatea pieţelor, specialiştii în controlul activităţilor nucleare… Sau, pur şi simplu, persoane responsabile care, fără paranoia sau farsă, sesizează gesturi sau indivizi suspecţi şi susţin investigaţiile antiteroriste.

Lecţia personală a lui Bruguière este că succesul în acest domeniu este mult mai plauzibil dacă fiecare astfel de personaj antiterorist reuşeşte să-şi depăşească tentaţia

acţiunii solitare în cercul său mai mult sau mai puţin îngust. Aici, a fi modern înseamnă a depăşi acest cerc al cutumei sau al comodităţii, prin deschidere spre cooperare şi abordări colective.

Bruguière însuşi este o figură emblematică în acest sens, jucând un rol esenţial în imaginarea şi consacrarea unor modalităţi de conlucrare între organele de aplicare a legii şi serviciile de informaţii cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii terorismului[5].

Identificarea teroriştilor *anterior* producerii unui atac este dificilă şi fără garanţii de succes. Dar căutarea lor *ulterioară* este, în mod evident, tardivă. De aici şi importanţa majoră a coroborării informaţiilor deţinute de serviciile de securitate cu indiciile şi probele obţinute în cadrul anchetelor judiciare[6].

Jean-Louis Bruguière expune pe larg ideea de cooperare, astfel că, în viziunea sa, dimensiunea internaţională este o coordonată esenţială pentru buna derulare a anchetelor judiciare de profil antiterorist. Depăşirea frontierelor, buscularea convenţiilor, negarea „imposibilului" au reprezentat o constantă a activităţii lui Bruguière, care, din poziţiile pe care le-a ocupat de-a lungul vremii, a militat permanent pentru actualizarea procedurilor şi modernizarea legislaţiei. Acesta a

5 Prin acest tip de cooperare, Bruguière a avut o serie de reuşite excepţionale care au condus, implicit, şi la o creştere a prestigiului serviciilor de securitate franceze de la acea vreme - DST (.Direction de la Surveillance du Territoire - Direcţia Supravegherii Teritoriului), actualmente DCRI ÇDirection Centrale du Renseignement - Direcţia centrală a informaţiilor interne)

6 Aplicarea constantă a acestui principiu de lucru a făcut din Franţa un exemplu în ceea ce priveşte lupta împotriva terorismului şi obţinerea unor succese operaţionale remarcabile, modelul fiind preluat şi în practica altor ţări, ca urmare a creşterii în amploare a fenomenului terorist

contribuit la construirea unei Europe judiciare *avant la lettre*, reuşind să ridice unele dintre faldurile Cortinei de Fier şi să pună bazele cooperării, în pofida diferenţelor legislative semnificative. Voluntarismul său a contribuit la extinderea cooperării judiciare dincolo de continentul european, inclusiv în Africa, dar mai ales cu Statele Unite ale Americii.

Sinergia mijloacelor este evident necesară, dar aceasta nu echivalează nicicum cu o constrângere. Agenda politică poate fi diferită de demersul judiciar sau de dinamica investigării informative a cazurilor. Şi este de aşteptat ca aceste linii să nu se suprapună perfect, dar nu trebuie să interfereze constrângător unele asupra celorlalte.

Efortul antiterorist înseamnă, mai mult decât aptitudini extrem de specializate, un amestec de responsabilitate şi de libertate. O autentică opţiune morală. Iar aceasta constituie şi ancora opţiunilor profesionale subsecvente. Pentru Jean-Louis Bruguière a însemnat rigoare în comportament şi în conducerea anchetelor. Fundamentarea pe elemente sigure şi dovezi indubitabile. Privilegierea filierelor oficiale ce trec prin justiţie şi prin serviciile de informaţii. Optarea pentru canalele instituţionale fiabile şi interlocutori clar identificaţi. Experienţa l-a convins să aleagă căile directe şi care îl feresc de „manevre” sau capcane colaterale. Anchetele antiteroriste necesită pragmatism, imaginaţie şi, mai ales, determinare.

Despre literatura dezvăluirilor

Această carte îmi readuce în atenţie o dilemă mai veche: să fie o dezvăluire memorialistică mai bună decât o analiză documentată istoric? Ce ar fi mai consistent şi mai credibil, trăirea personală a experienţei sau cercetarea distantă a fenomenului?

În domeniul securităţii, lucrurile sunt departe de a fi tranşate: nu cunosc nicio carte de memorii care să se ridice la înălţimea analizei din *People*, *States and fear*[7] a lui Barry Buzan. Şi totuşi, în ceea ce priveşte efortul contraterorist, pare să existe ceva extrem de dificil de redat chiar şi pentru cele mai rafinate analize teoretice sau istorice. Ceva care marchează ca deplasate pretenţiile academice ale unor pretinşi cercetători ce îşi încearcă norocul publicistic, fără a avea mare legătură cu domeniul. Am putea crede că o analiză-la-rece-din-exterior ar aduce noi perspective sau beneficii epistemice: am putea, dar ne-am amăgi! Iar în acest domeniu, ceea ce nu adaugă (ca informaţie, ca metodă, ca înţelegere efectivă...) reuşeşte doar să împuţineze, să îngreuneze selecţia aspectelor cu adevărat relevante. Astfel, deşi terorismul şi contraterorismul reprezintă teme majore ale studiilor de securitate, puţini sunt practicienii domeniului care au făcut pasul către publicistica de specialitate.

Acolo unde studiile documentate şi abordările teoretice se învârt în jurul subiectului, fără să reuşească să îi surprindă esenţa, aceste lentile personale ale experienţei proprii şi subiective reuşesc – uneori – să meargă drept la ţintă. Proximitatea fizică a terorismului, vizualizarea şi pipăirea efectelor lui, vânarea făptaşilor, căutarea comanditarilor, frustrarea de a-i vedea scăpaţi printre hibe procedurale, incoerenţe legislative sau inabilităţi politice, toate acestea şi multe altele transpar mult mai evident în abordarea specifică acestor interviuri.

Mulţi cititori vor înţelege firesc şi intuitiv nevoia de cooperare între actorii scenei antiteroriste, fie ei indivizi, instituţii sau state. Încercaţi să comparaţi asta cu argumente aride (oricât de savante) de eficienţă, eficacitate, calcule cost-beneficiu ş.a. prin care operează

7 Popoarele, statele si teama

analiza instituţională, teoria relaţiilor internaţionale etc. Niciun studiu de impact nu va reuşi să inducă o asemenea dorinţă / nevoie de cooperare. Oare de ce? Aş putea încheia această prefaţă aici, mărturisind că nu am răspunsul şi că nebănuite sunt raţiunile psihologiei umane. *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît pas*[8].

În fapt, nu am un răspuns cert; voi mai adăuga totuşi câteva cuvinte în ceea ce priveşte problematica de securitate. Dacă lucrările biografice ale practicienilor ocupă un loc central în genul literar revelator al dezvăluirilor, nu este doar pentru că oamenii sunt fascinaţi de ceea ce este secret, ascuns, interzis. Ci şi pentru că uneori (atunci când dezvăluirea reuşeşte să transmită ceva şi din trăirile autorului) se petrece un lucru rar: securitatea este umanizată, este scutită de tarele argoului îngust specializat şi de cele ale opacităţii formale a discursurilor oficiale. Securitatea poate deveni astfel un autentic subiect de dialog între autor şi cititor.

Desigur, mijloacele cercetării ştiinţifice sunt mai apte să dea seama despre fenomenele, tipologiile sau legăturile cauzale specifice problematicii de securitate. Dar esenţialul, acel miez imposibil de măsurat „cu metrul" al securităţii (acea complexitate a omului multiplicată indefinit cu toate interacţiunile posibile), rămâne relativ inaccesibil abordării pozitiviste şi este mult mai bine conturat prin relatarea experienţei trăite.

De ce merită să citiţi *Ceea ce n-a putut spune* Bruguière

Spre deosebire de cei care au luat în posesie subiectul terorismului, fără a fi întâlnit un singur atentator în carne şi oase, Bruguière vorbeşte din experienţă. Iar lupta sa a fost de cele mai multe ori chiar cea a victimelor teroriştilor. După 40 de ani de investigaţii în dosarele cele

8 Inima are raţiuni pe care raţiunea nu le cunoaşte

mai sensibile, Bruguière are multe lucruri de spus. Şi ar trebui citit şi ascultat cu atenţie.

5

În domeniul securităţii în general şi al antiterorismului în particular, experienţa directă este de departe superioară conceptelor abstracte.

Poate că cititorul, meditând la interviurile lui Jean-Louis Bruguière, va afla şi *de ce* lucrurile stau aşa. Ar fi o descoperire umană şi epistemică foarte importantă.

Poate va înţelege şi semnalul de alarmă care răzbate prin fiecare filă a acestei cărţi: acela că nimeni nu este imun la acest flagel!!! Că tot ceea ce pare posibil „doar la televizor" sau „undeva departe" se poate întâmpla chiar acum şi aici, nouă înşine sau celor dragi, în piaţa prin care trecem zilnic sau la şcoala din capătul străzii…

Să sperăm că nu va fi cazul şi să încercăm, fără paranoia sau emfază, fără defetism sau politica struţului – atât cât este uman, democratic şi profesional posibil –, să contribuim la prevenirea unui astfel de scenariu negru.

Sau, dacă acesta totuşi se produce, să înţelegem că, în ultimă instanţă, ţine doar de noi să nu-i permitem să schimonosească formele vieţii noastre cotidiene. Am convingerea că revenirea cât mai rapidă la o stare de normalitate, cu înţelegerea corectă a locului şi rolului instituţiilor şi specialiştilor implicaţi în prevenirea şi combaterea acestui fenomen, reprezintă cea mai fecundă formă a victoriei împotriva terorismului.

Florian Coldea

Bucureşti, decembrie 2012

Pentru Catherine, Laurence şi Charles

„Poţi despărţi un general de armata sa, dar nu un om de voinţa sa".

Confucius

Introducere

11 Septembrie 2001

Jean-Marie Pontaut: Unde vă aflaţi pe 11 Septembrie 2001? Cu toţii ne amintim acea zi, dar dumneavoastră aţi fost direct implicat

Jean-Louis Bruguière: La Palatul de Justiţie. La ora 15.00, interogam un activist corsican din Armata Corsa. La vremea aceea biroul meu se afla în galeria Saint-Eloi, chiar în faţa postului de pază dotat cu un mic televizor alb-negru. Aud zgomot şi tot felul de exclamaţii şi, deodată, un coleg strigând: „Vino repede, se întâmplă lucruri extraordinare la New York!” Am asistat în direct la atacul avionului asupra celui de-al doilea turn. Odată trecut şocul, m-am gândit imediat: „Nu este un accident... Este un atentat... Este Al-Qaida. Au făcut-o!” La vremea aceea eram frecvent criticat când aduceam în discuţie existenţa unei ameninţări teroriste, considerată de mulţi doar o închipuire. Cu toate acestea, noi aveam probe, anchete, dosare, persoane interogate şi condamnate. Dar opinia publică nu urmărea subiectul sau foarte puţin. Şi dacă estimasem exagerat această ameninţare? Oare era chiar atât de puternică aşa cum credeam? Acele critici recurente ar fi putut instala îndoiala. Da, m-am putut îndoi de analizele şi de strategia pe care o abordisem. Să te îndoieşti nu înseamnă să abdici. Îndoiala conferă reflecţiei mai multă profunzime. Şi această reflecţie, adesea contrară opiniei dominante, m-a convins definitiv de realitatea ameninţării. Iar imaginile mi-au revenit într-o clipită. Filmul preocupărilor mele: atentatele din Franţa, islamiştii interogaţi ore întregi în biroul meu, reţelele, filierele, descoperirea taberelor de antrenament în Afghanistan, misiunile în străinătate, proiectele dejucate...

O amintire anume s-a evidenţiat, cea a lui Ahmed Ressam, islamistul arestat la graniţa americano-canadiană, descoperit cu mai multe kilograme de substanţe explozive

în portbagaj. Fusese însărcinat de Al-Qaida să comită un atentat pe teritoriul Statelor Unite, împotriva aeroportului din Los Angeles. Arestarea sa a fost pur întâmplătoare. Serviciile americane nu au luat în seamă ameninţarea. I-am avertizat în repetate rânduri cu privire la gradul de periculozitate al reţelei din care făcea parte Ressam. Dar degeaba. Atunci mi-am amintit propria declaraţie din aprilie 2001, cu cinci luni înainte, în faţa curţii federale din Los Angeles.

Statele Unite mi-au cerut să o fac la procesul celui în cauză. Am evocat mai multe dosare teroriste lucrate în Franţa, precum şi deturnarea zborului Algei-Paris din 1994. Chiar am adăugat: „Aparatul trebuia doborât asupra Parisului şi, conform principiilor teroriste, o primă operaţiune este întotdeauna urmată de o a doua”.

După ce am fost audiat, am simţit că responsabilii americani nu mă înţelegeau. Unii chiar m-au întrebat, foarte insistent: „Vreţi să spuneţi că suntem ameninţaţi… Dar ştiţi ceva precis?” Credeau că le ascund informaţii. Le-am răspuns: „Nu, bineînţeles! Vă împărtăşesc doar din experienţa şi analiza noastră”. Franţa nu este nici mai inteligentă, nici mai avizată decât alte ţări. Poate doar mai conştientă de ameninţările

5) 5

teroriste şi mai sensibilă la riscurile atentatelor. Şi le-am mai spus: „Din 1995 noi am fost victimele mai multor atentate, am luptat pentru a dejuca mai multe tentative de operaţiuni pe teritoriul nostru”. Voiam să îi fac să înţeleagă că această dureroasă experienţă ne-a permis o mai bună cunoaştere a metodelor şi practicilor Al-Qaida. Acestea ar fi trebuit, în mod fatal, să se concretizeze cândva într-un atac major, asemănător celui de la 11 Septembrie 2001. Un atentat pe care nu l-am fi putut anticipa.

Şi totuşi, un american a înţeles. Văzând turnurile

prăbuşindu-se, m-am gândit imediat la John O'Neill, şeful securităţii de la World

Trade Center. Îl întâlnisem la New York cu ocazia afacerii Ressam, pe vremea când era numărul doi la FBI New York. O'Neill era un irlandez cu sânge fierbinte, un tip solid şi de viaţă. O persoană în afara normelor. Cinasem cu el şi cu funcţionarii de la DST[9] cu câteva luni înainte, la Jules Verne, restaurantul din Turnul Eiffel. Ştiam că era înfrânat în carieră deoarece nu se încadra în tiparul agentului condiţionat de poziţia sa ierarhică. Ducea chiar o viaţă dezordonată, îi plăceau compania femeilor frumoase, alcoolul, ieşirile nocturne… Nu avea profilul ideal pentru a conduce un birou FBI, mai ales pe cel din New York. Cu toate acestea, înţelesese totul despre islamismul radical şi pericolele Al-Qaida.

La vremea afacerii Ressam, ne-a povestit că a avut un schimb de replici dure cu unul dintre superiori, care îl acuzase că acordă prea multă importanţă terorismului arab. La New York, părea să fie singurul care înţelesese adevărata dimensiune a ameninţării Al-Qaida. Oare se gândise şi el că Bin Laden va lovi din nou? Probabil. Dar s-a luptat cu morile de vânt. A demisionat din Birou pentru a ajunge şeful securităţii Turnurilor. Un destin incredibil! A plecat, pentru că nimeni nu credea în ameninţarea Al-Qaida, şi a fost doborât tocmai de Al-Qaida…

Am aflat ulterior că a fost unul dintre primii care au intrat în Turn după explozia avionului; a intrat şi a ieşit de multe ori pentru a evacua persoanele blocate pe scări. Când situaţia a devenit cu adevărat periculoasă, au încercat să îl facă să renunţe, dar a răspuns: „Este datoria mea!" Nu a mai ieşit. Lui îi dedic această carte, cât şi

3? 5 3 celor care au luptat împotriva acestui flagel al timpurilor moderne. Un flagel care a atins o dimensiune

9 Direcţia Supravegherii Teritoriului

strategică şi care ne ameninţă serios valorile fundamentale.

După mai bine de 30 de ani de activitate judiciară, din care cea mai mare parte dedicată luptei împotriva terorismului, astăzi pot, în sfârşit, să scriu tot ceea ce nu am putut spune până acum.

Partea întâi

ÎNAINTE DE ANTITERORISM

1

O copilărie suprarealistă

J.-M. Pontaut: în familia Bruguière, sunteţi magistraţi din tată în fiu de unsprezece generaţii. Este o legendă sau o realitate?

J.-L. Bruguière: O realitate. Tradiţia domneşte încă de dinainte de Revoluţie. În familie am avut judecători de mai bine de zece generaţii. Suntem originari din Lot-et-Garonne, mai exact din Villeneuve-sur-Lot, o parte din familia mea, din partea tatii, având şi rădăcini în Lot şi Toulouse. Unii au fost magistraţi în parlamentul din Toulouse, alţii în cel din Bordeaux. Bruguière este, de altfel, un nume tipic occitan. Din partea mamei, neamul Bonnefous este originar din Aveyron. Senatorul Raymond Bonnefous este, de altfel, o rudă destul de îndepărtată. Pe scurt, în familia Bruguière, tradiţia judiciară s-a transmis până astăzi.

Bunicul meu a profesat la Curtea de Apel din Toulouse, iar tatăl meu şi-a început cariera ca judecător de instrucţie la tribunalul din Tours în 1943. Acolo m-am născut eu, în plin război. Dar foarte repede tata a fost numit la Paris, la Ministerul Justiţiei, la biroul Sigilii, unde se ocupa de legislaţii civile. Aşa că mi-am petrecut tinereţea la Issy-les-Moulineaux, aproape de Paris. Părinţii mei locuiau într-un apartament de patru camere, împreună cu cei trei copii: eu, fratele şi sora mea.

5

Vacanţele ni le petreceam în Averyon, unde cei din partea mamei deţineau o exploatare agricolă în regiunea Causses, aflată în proprietatea familiei din Lot-et-Garonne, un castel înconjurat de trei ferme arendate unde, împreună cu cei de vârsta mea, participam la diverse activităţi agricole: păscutul oilor şi al taurilor din rasa Aubrac, culesul grânelor şi al legumelor.

La Issy-les-Moulineaux părinţii mei trăiau modest, doar din salariul tatii.

J.-M. Pontaut: Aţi făcut liceul la Paris?

J.-L. Bruguière: Am avut mai întâi o experienţă pe care aş califica-o ca haotică într-un reputat colegiu din arondismentul 16 din Paris, şcoala Gerson, cuplată, începând din clasa a patra, cu liceul Janson-de-Sailly, din strada Pompe, frecventat de mulţi din elita pariziană, chiar internaţională. îmi amintesc chiar că l-am cunoscut acolo pe fiul unui mogul din industria americană care – culmea fericirii în epoca tropismului transatlantic – mi-a dat să gust unt de arahide.

Dacă la Janson nu am avut probleme de adaptare, nu la fel s-a întâmplat şi la Gerson. Foarte greu am suportat acel stabiliment pretenţios, cu principii moderne şi, din anumite puncte de vedere, decalate în raport cu realităţile pe care le percepeam deja confuz ca aparţinând unei ordini învechite.

Viaţa mea de familie, activităţile artistice ale tatălui meu şi ale prietenilor săi, toţi sculptori, poeţi sau scriitori, m-au orientat, incontestabil, spre o lume diferită. Această imagine răsturnată, din oglinda lui Lewis Carroll, nu a rămas fără consecinţe. Trebuia să mă adaptez sistemului, un sistem care nu avea nimic oniric, unde nu se vorbea deloc despre Antonin Artaud, René Chiar, Lautréamont şi cu atât mai puţin despre *Manifestul suprarealismului* al lui

André Breton. Nu m-am putut adapta. În lipsa putinţei de a negocia – la şcoală nu negociezi şi nici nu te superi – te revolţi; sancţiunile – faimoasele pedepse – curgeau, şi astfel se adâncea crevasa între o disciplină pe care o consideram prea rigidă şi sentimentul neînţelegerii, chiar al nedreptăţii. Până la acţiune, care trebuia să-mi cauzeze mutarea. Am acţionat oare în acest scop? Inconştient, poate, dar înainte de toate a fost raţional. Nevoia de a acţiona.

5

J.-M. Pontaut: Ce aţi făcut? Aţi comis un atentat?

J.-L. Bruguière: Cam aşa ceva, dar cuvântul este prea dur! Reacţia mea a fost sub forma unei manifestări bruşte, violente şi inedite. Un „atentat” inofensiv. Ce referire ironică la viitoarele mele preocupări!… Chiar dacă actul în sine este condamnabil. Dar prin el îmi exprimam deja dorinţa de a nu accepta pasivitatea care te poate adânci într-o obişnuinţă a convenienţelor sau a ideilor dominante şi adesea mult prea dominatoare.

Mi-am spus: „Ajunge! Trebuie să fac ceva răsunător ca să ies de aici”. Aşa că am cumpărat o petardă mare dintr-un magazin specializat din apropiere de Janson-de-Sailly, pe care am făcut-o să explodeze în liniştea sălii de detenţie unde erau strânşi elevii leneşi şi rebeli sub atenta supraveghere a doua cadre didactice. Efectul a fost pe măsură: mult zgomot, stupoare, puţin fum şi, la final, exmatriculare. Părinţii mei au fost convocaţi, iar directorul le-a pus în vedere că acest eveniment fără precedent impunea exmatricularea.

După experienţa de la Gerson-Janson am fost înscris în clasa a patra la colegiul Michelet à Vanves, aproape de casă. O instituţie publică unde puteam ajunge pe jos. Mereu am preferat instituţiile publice. Din acel moment nu s-a mai pus problema exmatriculării, iar toate examenele

le-am trecut cu succes.

J.-M. Pontaut: Tatăl dumneavoastră nu s-a supărat?

J.-L. Bruguière: Nu. Ştiţi, tatăl meu era un om foarte paradoxal, cel puţin în aparenţă: om de ordine prin origini şi convingeri politice, dar foarte imaginativ şi fundamental „de stânga" în implicarea sa estetică, lăsând lucrurile să evolueze în voie. O personalitate dublă şi ambivalenţă de mare profunzime şi bogăţie, hrănită de o vastă cultură literară, artistică şi filosofică ajutându-l să analizeze şi să înţeleagă foarte de timpuriu extraordinara mişcare născută în acele timpuri din arta modernă.

Parcursul său a fost fără precedent în acea familie burgheză de provincie. Înainte de a se dedica magistraturii, a devenit extrem de interesat de arta romanică, pasiune care l-a animat până la sfârşitul vieţii: Toulouse, Saint-Semin, capitelurile Daurade, mănăstirea din Moissac.

Le Dorit, Saint-Benoît-sur-Loire sau bisericile din Bourgogne şi din Haut-Poitou. Această căutare estetică, această viziune dincolo de norme, l-au condus la mişcările dada şi suprarealistă pe care le descoperă la Paris în anii '30: Tzara, Arp, Breton, Brauner, apoi cubiştii şi adepţii artei abstracte precum Mondrian, Marx Ernst sau Soulages.

La 29 de ani, în 1933, numit la Paris, se instalează împreună cu mama mea în strada Tournon, arondismentul 6, într-un mic apartament de două camere, chiar la mansardă. Foarte repede relaţionează cu Léonce Rosenberg, unul dintre marii comercianţi de tablouri ai vremii. Prin intermediul acestuia, va frecventa toate cercurile din Montparnasse şi va întâlni pictori celebri: Braque, Léger şi, mai ales, Giacometti, de care va deveni foarte apropiat. Îl întâlnea practic în fiecare săptămână. Când eram mic, îl însoţeam pe tata în atelierul

respectivului.

J.-M. Pontaut: Povestiţi-mi despre asta…

J.-L. Bruguière: îmi amintesc foarte bine. Mă ducea în strada Hippolyte-Maindron, în arondismentul 14, aproape de strada Alésia, unde Alberto avea o căsuţă cu un atelier mare. Era ceva mizer – la intrare, îţi agăţai hainele într-un cui. Giacometti ura luxul, muncea noaptea şi dormea ziua. Atelierul era însă magnific, un loc magic, plin cu sculpturile în gips, mare parte distruse în febrila sa căutare a perfecţiunii, schiţe şi desene; unele pânze sobre, cu forme longiline şi, într-un colţ, sculpturi suprarealiste sau o figură cubistă.

Lângă atelierul său, era cel al fratelui Diego, care făcea mobile din bronz, foarte căutate astăzi. Diego, ca şi Alberto şi soţia sa Annette, ţineau foarte mult la tata, care îi apărase într-o perioadă dificilă, împreună cu alţi câţiva pasionaţi, fără mijloace, dar cu o convingere profundă. Alberto chiar mi-a dat, odată, pe ascuns, o pungă cu gips, ca să mă iniţiez în sculptură… în baia apartamentului!

Aceste amintiri te marchează. Nu se uită. Alexander Calder, sculptorul, i-a vizitat într-o zi pe părinţii mei în apartamentul din strada Claude-Matrat, în Issy-les-Moulineaux. Ocupa tot spaţiul, era un un tip masiv, şi ne-a spus, privind un cârlig din tavanul sufrageriei: „Este destul de solid pentru a ţine o sculptură”. La vremea aceea, tatăl meu pregătea un articol despre Calder, care urma să fie publicat în *Caiete de artă*, acea revistă condusă de Christian Zervos şi soţia sa, apărători fervenţi ai artiştilor de avangardă.

Tatăl meu era apropiat în special de Jean Helion, pe care l-a întâlnit la Paris în 1933 şi care a murit în 1987. Muzeul de artă modernă a consacrat o mare expoziţie retrospectivă acestui artist, primul pictor occidental expus în China, în 1980. Am fost la Pekin, într-o delegaţie

condusă de Ponthus Hulten care reprezenta Centrul naţional de artă şi cultură Georges-Pompidou. Singura mea misiune în China, într-o epocă fără maşini şi zgârie-nori, într-un mare oraş în mijlocul câmpului, „la ţară” cum ar fi spus Alphonse Allais.

Helion s-a căsătorit cu Pegeen Guggenheim a cărei mamă a înfiinţat la Veneţia celebra fundaţie care îi poartă numele. Tatăl meu i-a însoţit frecvent în Italia. Începe războiul. Jean Helion este luat prizonier de nemţi. Trimis în Germania, reuşeşte să scape şi să ajungă clandestin în Statele Unite. Va publica, de altfel, o carte în engleză despre evadarea sa: *They Shall Not Have Me*. Helion le-a încredinţat atunci toate operele părinţilor mei, pe care le-au transportat în Aveyron, în zona liberă. Le-au recuperat abia după Eliberare. În timpul acelor ani de război, acest pictor a întreţinut o corespondenţă regulată cu tatăl meu pentru a-l ţine la curent cu evoluţia sa estetică.

Războiul nu i-a înfrânat angajamentul faţă de pictori. Pe lângă punerea la adăpost a operei lui Helion, părinţii mei au organizat la Tours, înainte să mă nasc eu, o expoziţie suprarealistă cu opere aduse de la Paris. O manifestare provocatoare – apropo de Marcel Duchamp unde s-a prezentat spumă de ciocolată într-o oală de noapte!

Toată copilăria mi-am petrecut-o în această ambianţă, înconjurat de pictori, sculptori, de operele lor, de mirosul atelierelor, între vernisaje de expoziţii şi dineuri care strângeau laolaltă pictori, amatori de artă şi colecţionari. Foarte puţin magistraţi, cu excepţia câtorva prieteni ai tatii.

Copil şi adolescent, îl însoţeam în ateliere, cel al lui Giacometti, al lui Jean Hélion şi ale altora. Dar cred că cel al lui Brauner – primul – m-a marcat cel mai mult. Acest mare pictor suprarealist, în anii ’60, ocupa un atelier de

lemn situat pe un teren lângă calea ferată, care astăzi a devenit cartierul Maine-Monptarnasse. Ajungeai acolo pe o scară care dădea într-un atelier mare, populat de animale: pisici, căţei şi o coţofană care uneori stătea în cuşcă, alteori era liberă şi, adesea, agresivă… Un univers fantasmagoric pentru un copil de zece ani. Opera lui Victor Brauner reflectă perfect acest univers. Omul era pe cât de apreciat, pe atât de înfricoşător, cel puţin pentru mine. Brauner era mare, chel şi gras, dar de o bunătate nespusă. Într-o zi, pentru a nu mă plictisi, mi-a dat o foaie de hârtie Carson, un creion şi culori, guaşe, un tub cu o culoare aurie, pe care nu o mai văzusem niciodată. A rezultat un vapor auriu pe o mare indigo, având deasupra un cer senin luminat de un enorm soare roşu. Înainte să plec, Brauner s-a uitat la „opera” mea, m-a felicitat politicos şi mi-a propus un târg: desenul meu pentru unul de-al său reprezentând un animal lungit, jumătate câine, jumătate pisică, temă regăsită în numeroase opere ale sale. Mai am şi acum desenul.

J.-M. Pontaut: Tatăl dumneavoastră era colecţionar?

J.-L. Bruguière: Cum ar fi putut să nu fie?! Trăia pentru opere, prin opere. Tatăl meu spunea că ar prefera să cumpere o pictură decât un pardesiu. Pentru el, tablourile erau mai importante decât mobila, decât o canapea sau o comodă. Ceea ce îl anima şi îi umplea timpul era scriitura, reflecţia filosofică asupra estetismului şi problema, dincolo de scriitura formală sau la modă, viziunii şi a reprezentării. A scris numeroase articole cu ocazia expoziţiilor sau în reviste de specialitate.

Acest demers filosofic despre frumos i-a permis să se familiarizeze şi cu arta romanică, şi cu Quattrocento, cu impresioniştii şi cu arta modernă.

În paralel, a înfiinţat, împreună cu alţi intelectuali – profesori de filosofie, artişti, cercetători, un club informai

după moda saloanelor din secolul al XVIII-lea, care se reunea o dată pe săptămână pentru studierea operei filosofice: *Banchetul* lui Platon, *Critica raţiunii pure* a lui Kant sau *Filosofia istoriei* a lui Hegel. Şedinţele erau adesea animate, ca să nu spun pasionate. Apăreau divergenţe, dar toată lumea se reunea săptămâna următoare. Apoi acest mic grup urma să se reunească într-un mic apartament din strada Bourgogne, aparţinând mătuşii mele, şi care servea şi ca loc de expoziţie.

J.-M. Pontaut: Cum reacţiona mama dumneavoastră la toate acestea?

J.-L. Bruguière: La început, cred că a fost un pic reticentă. Ea provenea dintr-un mediu foarte clasic, foarte burghez, însă a sfârşit prin a se implica total, la rândul său. Avea o pasiune pentru soţul său, pe care îl considera un om excepţional, pe bună dreptate. Se duceau frecvent la proprietatea din Lot-et-Garonne, iar vara la Aveyron, acolo unde tatăl meu scria.

J.-M. Pontaut: Cum împăcatatăl dumneavoastră această pasiune pentru artă şi suprarealism cu meseria de magistrat, care era totuşi, mai ales în acele timpuri, foarte tradiţionalistă?

J.-L. Bruguière: În realitate, trăia izolat de lumea juridică ale cărei intrigi pentru putere şi onoare nu le împărtăşea. Nu avea decât foarte puţini prieteni din acel mediu. Pe de altă parte, dreptul îl pasiona prin rigoare şi rol social. În premieră pentru acele vremuri în acest domeniu, a părăsit camerele „nobile” ale Curţii de Apel din Paris, camerele civile, ca să se dedice contenciosului apărut din Securitatea socială, căruia nimeni nu i-a prevăzut importanţa pe care o va căpăta în deceniul următor, şi contenciosului mai amplu al camerelor sociale.

Cred că mi-a transmis gustul pentru imaginaţie, pentru o anumită îndrăzneală, pentru ceea ce unii, din

această lume a juridicului care foarte greu se deschide spre exterior, numesc marginalizare, această parte iconoclastă care te ajută să înţelegi dimensiunea socială şi politică a activităţii juridice. Astăzi, mondializarea banalizează această abordare. Era mai puţin întâlnită şi mai puţin acceptată la începutul anilor f80.

Aveam deja această apetenţă la sfârşitul studiilor superioare, în timpul evenimentelor din mai 1968.

32 Jean-Louis Bruguière

J.-M. Pontaut: Să revenim la dumneavoastră. După liceul din Vanves, îmi închipui că aţi urmat studii de drept, precum „strămoşiiec dumneavoastră.

J.-L. Bruguière: Bineînţeles! La început nu voiam, dar apoi m-am înscris la Facultatea de Drept din Assas şi am urmat doi ani de Ştiinţe Politice, întrerupte de evenimentele din mai 1968. M-am gândit chiar să dau examen la ENA[10]. Şi apoi, conform tradiţiei, fără îndoială, am dat examenul de intrare la CNEJ[11], strămoşul EMN[12], am fost admis spre marea bucurie a părinţilor mei, căci la vremea aceea examenele de admitere erau foarte dificile. Promoţiile erau formate din 28 de auditori la 500 – 600 de avocaţi postulând. Examenul a coincis cu evenimentele din mai 1968.

J.-M. Pontaut: Aţi participat la ele?

J.-L. Bruguière: Bineînţeles. Am fost chiar foarte activ. Eram clar de stânga – într-o zi apropiat de trotskişti, în alta de maoişti... îmi amintesc că noi „controlam" Ştiinţele Politice, eu făceam parte dintr-un serviciu de ordine în caz de atac al fasciştilor, cum le spuneam.

La vremea aceea încă locuiam cu părinţii la Issy-les-Moulineaux, dar aveam şi o cameră pe strada Beaux Arts,

10 Şcoala Naţională de Administraţie

11 Centrul Naţional de Studii Juridice

12 Şcoala Naţională de Magistratură

chiar în cartierul Latin, în lipsa transportului în comun, traversam Parisul pe jos. Toată lumea mergea pe jos în timpul evenimentelor. Peste oraş sufla un vânt de libertate, pe deasupra capetelor înflăcărate ale acelor studenţi şi ale altora care asistau, uimiţi, la doborârea ordinii stabilite. îmi amintesc că m-am întâlnit într-un amfiteatru cu Jean Hélion care voia să ia şi el parte la această pagină de istorie, cu caietul de schiţe în mână. Picta tablouri reprezentând scene de violenţă sau de stradă.

M-am jucat puţin de-a şoarecele şi pisica cu CRS[13], dar nu am fost niciodată arestat. Ca să fiu cinstit, nu am fost în linia întâi cu cei violenţi; nu am aruncat niciodată cu cărămizi. În schimb, participam la AG-uri[14] adesea agitate în care experienţa democraţiei directe se derula confuz.

Ulterior, am urmat Şcoala de Magistratură. Dar, fiind amânat, a trebuit să îmi satisfac stagiul militar. Făceam parte, deci, din acele „semipromoţii masculine" foarte agreate – ce machism! – în comparaţie cu celelalte, formate din auditori şi reformaţi care nu trecuseră prin armată! Ei începeau imediat anul universitar.

Astfel am fost trimis într-o unitate militară de aviaţie, înregimentată în zona Balard din Paris. Stagiul l-am făcut însă la Auxerre, într-o unitate fără avioane. În toată perioada nu am văzut niciodată vreo aeronavă, elicopter sau avion, eu care, ulterior, am devenit pasionat de pilotaj. împreună cu patru colegi, am reuşit în 1984 să achiziţionez un avion, un mic Cesna 182. Timp de mai mulţi ani am survolat Franţa din avion, mai ales pentru a mă deplasa în Sud-Vest. Mai târziu, datorită oportunităţilor, am pilotat avioane mai mari: un Transall al armatei, un Tupolev 152 rusesc, la întoarcerea dintr-o misiune, şi ultima dată,

13 Companiile Republicane de Securitate

14 Adunări generale

bucurie supremă, un Mirage FI B (cu două locuri) în timpul unui zbor de antrenament.

După armată am fost trimis la cabinetul civil al ministrului Armatei, pe vremea lui Pierre Messmer. Am asistat un consilier tehnic puţin cam molâu. Ocupaţie pe cât de fascinantă, pe atât de surprinzătoare. Mă ocupam, de exemplu, de reglementarea Centrului de testări din Pacific, eu, un caporal simplu, care va ajunge caporal-şef! Pentru prima oară am avut ocazia să observ de aproape modul de funcţionare internă a statului. Eram în legătură aproape zilnic cu şefii de stat-major ai trei armate sau cu adjuncţii lor. Îi primeam la Şcoala militară Brienne pe oficialii generali cu trei sau patru stele, care veneau să preia instrucţiuni de la cabinet sau să-şi expună punctele de vedere.

J.-M. Pontaut: Aţi descoperit şi aţi cântărit, cu această ocazie, puterea politicienilor?

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. O experienţă care te îmbogăţeşte. Apoi Pierre Messmer a fost înlocuit cu Michel Debré. Postul meu a rămas, dar activitatea mea a fost orientată către funcţii mai administrative. Atunci l-am cunoscut pe Jean-Louis Debré care locuia împreună cu tatăl său la şcoala de la Brienne, fără să-mi imaginez vreo clipă că vom deveni colegi – şi prieteni – deoarece el a fost numit judecător de instrucţie la Paris înainte de a-şi exersa funcţiile electorale, de ministru de interne şi de preşedinte al Adunării Naţionale şi, astăzi, al Consiliului Constituţional.

În 1970, ajung în sfârşit la şcoală, care se află deja la Bordeaux dar nu încă pe locul fortului Hă, sediul actual al EMN.

Experienţă nouă, perioadă pasionantă. Eram o mică promoţie cu numeroase activităţi juridice autorizate prin statutul de auditor de justiţie. Poate mai mult ca astăzi.

Şcoala era la începuturile sale, şi oraşul Bordeaux se mândrea cu primirea acestei instituţii de învăţământ naţional, prima descentralizată, ENA fiind atunci la Paris. Eram curtaţi de notarii din oraş, în primul rând de puternicul Comitet interprofesional al vinurilor din Bordeaux (CIVB), care organiza pentru fiecare promoţie vizita la un castel de prim rang, urmată de un dineu. Promoţia mea a fost invitată la castelul Margaux. O zi de neuitat.

Nici măcar stagiarii din jandarmerie, ale căror brigăzi se aflau în zona podgoriilor, nu duceau lipsă de calităţi de oenolog.

J.-M. Pontaut: *Adică*?

J.-L. Bruguière: Stagiul de o zi într-o brigadă era ales, de obicei, în funcţie de localizarea acesteia în podgorie. Eu am ales Saint-Emilion, îmi amintesc încă de „şef”, un adjutant-şef competent şi de viaţă care ne spunea: „Domnilor auditori, ştiu că nu aţi ales brigada ca să vorbim doar despre jandarmerie. Dar vă vom explica mai întâi ce facem noi şi apoi vom trece la podgorii…” Altfel spus, la vizitarea cu furgoneta a celor mai importanţi viticultori din sector. îmi amintesc încă de Château-Pavie şi de Clos de l’Angélus!

Unul dintre camarazii de promoţie, care era şi el în vizită cu noi, se numea Jean-Pierre Dintilhac, numit ulterior procuror al Republicii din Paris după ce ocupase deja importante funcţii la cancelarie, la cabinetul ministrului şi în conducerea Afacerilor penitenciare! Parcursurile noastre profesionale, chiar dacă diferite, s-au încrucişat la un moment dat în diverse ocazii – când el conducea administraţia penitenciarelor în perioada grevei foamei a militanţilor Acţiunii directe şi în cadrul anchetelor privind asasinarea prefectului Erignac, când era şeful Parchetului din Paris. Un episod dureros care a provocat

multe exploatări politice, în special cu ocazia unei comisii de anchetă parlamentară care nu onorează, prin ţinută, modul de funcţionare a instituţiilor.

5 5

Odată încheiată perioada Bordeaux, a continuat formarea cu un stagiu într-o jurisdicţie, care pentru mine a fost Caen. Apoi o ultimă perioadă pariziană înainte de terminarea şcolii şi alegerea posturilor.

J.-M. Pontaut: Acela a fost momentul în care cariera şi chiar viaţa dumneavoastră au luat o altă întorsătură, deoarece aţi ales să deveniţi judecător de instrucţie fără să bănuiţi că o să practicaţi această meserie mai bine de 30 de ani

J.-L. Bruguière: Media de absolvire mi-a permis să aleg un post de judecător de instrucţie nu departe de Paris, unde locuiau familia şi prietenii mei. Aşa că am ales Evreux. Atribuţiile şi meseria de judecător de instrucţie au corespuns întotdeauna aspiraţiilor mele, aprecierii faţă de responsabilitatea pentru o funcţie solitară pe care m-am angajat să o modernizez, făcând-o mai eficientă şi colectivă. O concepţie care va fi pusă în practică în secţia antiteroristă pe care am condus-o ulterior.

J.-M. Pontaut: Da. Şi atunci, foarte repede, aţi provocat o mică afacere de stat, mai exact un scandal regional, atacând un comisar de poliţie protejat de o personalitate politică locală şi naţională. Prima dumneavoastră confruntare cu puterea, care dezvăluie metode din alte vremuri. Intervenţia directă a unui deputat pe lângă ministrul de interne, de exemplu. Povestiţi-ne acel episod.

2

Anticamera legăturilor periculoase

J.-M. Pontaut: Sunteţi numit la Évreux. Primul dumneavoastră post şi descoperirea, pe de o parte, a

meseriei de judecător de instrucţie, dar şi a plăcerilor traiului în provincie… Plăceri de care însă nu vă veţi bucura prea mult, deoarece foarte repede o să dezvăluiţi relaţiile dintre lumea interlopă, poliţie şi aleşii municipalităţii, acţiune subversivă la acea vreme.

J.-L. Bruguière: Viaţa în provincie este, într-adevăr, o revelaţie. Din momentul în care am ajuns în acel orăşel pe care nu îl cunoşteam, am constatat importanţa diferenţelor sociale încă evidente. Astăzi ne este greu să ne imaginăm Franţa anului 1973. Membrii burgheziei locale nu se amestecau cu alte clase sociale, mai ales cu cele populare. Dacă acum vorbim despre deschidere, la vremea aceea era vorba mai mult despre o închidere. Această atitudine nu era specifică doar oraşului Evreux, ci şi societăţii întregi. Chiar şi printre burghezi se păstrau diferenţele: medicii nu socializau cu avocaţii, avocaţii nu socializau cu notarii, nici notarii cu judecătorii…

J.-M. Pontaut: Ca într-un film de Claude Chabrol! Dar judecătorii, în Evreux, aveau parte de consideraţie.

J.-L. Bruguière: Bineînţeles. Sosirea unui judecător nou era un eveniment. Nu mai vorbesc despre numirea unui nou preşedinte… Dar tinerii judecători – marea majoritate celibatari, ca mine – erau obiectul tuturor solicitărilor… deloc lipsite de gânduri ascunse. La început, am încercat să mă integrez în acea lume ermetică, în acea burghezie provincială a bărbaţilor cu robă, care frecventau aceleaşi cercuri şi care îşi cultivau diferenţele în cadrul unor dineuri conservatoare. O integrare socială care corespundea imaginii magistratului în societatea locală. Nu era însă imaginea mea nici despre societate, nici despre judecător. O simţeam ca pe un jug, ca pe o constrângere, ca pe o aderare la o castă care nu mai corespundea temperamentului şi percepţiei mele despre lumea modernă.

Aşa că nu am intrat în acele cercuri virtuoase şi mi-am petrecut primii trei ani departe de burghezia locală, legând totuşi câteva prietenii, la voia întâmplării. Această independenţă a spiritului şi a comportamentului ar fi trebuit, în ceea ce mă priveşte, să ducă la o „provocare” involuntară: să-mi fac apariţia la Palatul de Justiţie la volanul unei maşini sport Eram pasionat, la vremea aceea, de maşinile performante şi îmi cumpărasem la mâna a doua un Porsche 911 E albastru, pe care îl alergam pe şoseaua dintre Paris şi Coignieres. La vremea aceea nu existau restricţii de viteză. Nu au existat reacţii, cel puţin la nivel oficial, din partea superiorilor, pe care îi simţeam totuşi foarte critici.

În acelaşi timp însă aveam să le descopăr influenţa în tribunal. Procurorul şi preşedintele erau personaje foarte importante, foarte influente. Descopăr, de asemenea, bunele relaţii dintre prefect, administraţie, comisarul de poliţie. Cu acesta din urmă, după cum veţi vedea, relaţia mea nu va întârzia să se deterioreze.

Dosarele se înmulţeau. Nu eram decât doi judecători de instrucţie şi aveam destul de muncă. Am devenit foarte repede pasionat de acest post, un amestec de responsabilitate şi libertate. Judecam multe furturi, spargeri, câteva cazuri de moravuri şi câteva crime, cele mai multe cauzate de consumul de alcool. Între timp, lucrurile s-au mai schimbat însă în 1973 alcoolismul era foarte răspândit în zonă, iar obiceiul cafelei cu rachiu la trezire exista încă. îmi amintesc, de exemplu, de un şofer adus de jandarmi cu patru grame de alcool în sânge, o doză aproape letală! Ar fi trebuit să fie în comă alcoolică. Mă ocupam, de asemenea, şi de incendii, de căpiţe de fân incendiate de vecini. Erau fapte grave.

38 Jean-Louis Bruguière incriminate la vremea aceea, iar sancţiunile dure. De altfel, la modul general, sistemul

era, orice s-ar spune, mult mai represiv decât astăzi. Pedepsele grele nu şocau pe nimeni, mai ales dacă erau aplicate unor delincvenţi obişnuiţi. Persoanele notabile erau, o să vederi, mult mai ferite.

J.-M. Pontaut: Ce aţi făcut dumneavoastră a fost, dacă îndrăznesc să spun, să vă băgaţi pielea în saramură şi să îl atacaţi pe comisarul de poliţie, un personaj extrem de protejat, apropiat al politicienilor departamentului. Cum s-a ajuns la aşa ceva?

J.-L. Bruguière: Totul a început cu o banală afacere de escrocherie şi trafic de maşini furate. Când am ajuns eu, o primă acţiune fusese deschisă la tribunal ca urmare a falimentului unei societăţi aparţinând unui garajist local. O poveste destul de obişnuită de bancrută şi de trafic cu cecuri. Garajistul în cauză, Jean Ledoux, aparţinea unei familii cu strânse legături în mediul local. Tatăl său, Camille, şi fratele său, Daniel, erau cunoscuţi de către serviciile de poliţie.

J.-M. Pontaut: Conform ziarelor vremii, Camille deţinuse localuri cu nume edificatoare: Cristal, destinat militarilor americani; Baldachinul, Casita… Un fel de codoş local

J.-L. Bruguière: Acest detaliu nu a apărut în dosarele mele, dar era cunoscut şi se vorbea despre asta pe la colţuri. Fiul său, Jean, era specialist în comerţul cu maşini. După descoperirea afacerilor sale necinstite, a fugit în Spania. Eliberasem pe numele lui un mandat de căutare internaţională şi a fost prins curând de jandarmerie. Ancheta a scos la lumină existenţa unui important trafic cu maşini furate, cosmetizate şi revândute în zona Parisului. S-au descoperit sute de maşini traficate, printre ele figurând şi cea a unui senator. Mi-am dat seama în acel moment că Jean Ledoux avea relaţii puternice şi se bucura de protecţie din toate părţile. Am descoperit că directorul

departamental al securităţii publice (DDSP[15]), care avea un nume predestinat – Charles

Poulard[16] –, urmărise îndeaproape traseul pseudogarajistului. După unii martori, îl încurajase chiar să fugă şi ţinuse legătura cu el tot timpul prin intermediul amantei lui Ledoux. Comisarul îi dăduse chiar şi o carte de identitate, care să îi permită să fugă. Dar nu exista nicio dovadă. Din acel moment am început să mă interesez de poliţistul în cauză.

J.-M. Pontaut: Aţi descoperit că acesta beneficia de sprijin politic. Era foarte apropiat de doi aleşi din Eure, deputatul Jean de Broglie şi senatorul Tomasini, doi politicieni cu renume naţional. Primul, descendent al unei familii de vază, fost negociator al acordurilor de la Eman pentru pace în Algeria în 1962, aparţinea republicanilor independenţi, partidul preşedintelui Giscard d'Estaing fiind atunci la putere. Cel de-al doilea, Tomasini, gaullist istoric, fost ministru primar în Andelys, era personajul-cheie al departamentului, un potentat local în momentul în care investigaţiile dumneavoastră ajung până la el\ publicaţia Minute va scrie: „Toto, de ce tuşeşti?" şi Minute va continua „Un nou scandal de corupţie! Ministrul Tomasini era prietenul poliţistului din Évreux implicat în traficul cu maşini furate". Se spune chiar că Toto – porecla lui Tomasini – a cumpărat atunci toate exemplarele din Minute puse în vânzare în oraşul său din Andelys.

J.-L. Bruguière: Exact, încă îmi amintesc perfect. Afacerea a suscitat, într-adevăr, mare interes în oraş. Ierarhia judiciară a intervenit, dar, bineînţeles, discret. Mi s-a spus: „Dragă coleg, fiţi atent... Este o afacere sensibilă..." însuşi procurorul general m-a avertizat, dar tot la modul prudent, foarte politicos. Mai puţin nuanţate

15 Direcţia Departamentală a Securităţii Publice

162 „Puişor", în limba franceză

au fost reacţiile SRPJ2, supus fiind unei presiuni ierarhice mai directe. Cureaua de transmisie între Rouen şi Évreux a început să scârţâie. Şeful poliţiei judiciare şi adjuncţii erau de necontactat. Ca să nu mai vorbim despre tenacitatea şi curajul inspectorilor responsabili cu acest dosar, decişi ei înşişi să meargă până la capăt. Dar fireşte că avertizările au avut exact efect invers. Mi-am spus că acest lucru însemna că eram pe calea cea bună şi că nu mă înşelasem. Nu alesesem

40 Jean-Louis Bruguière să ajung magistrat pentru a mă supune ordinelor. În ochii unora eram un tânăr judecător iresponsabil care deranja ordinea stabilită, fără să ţină seama de consideraţiile locale şi de pacea publică…

Am înţeles şi că nu voi descâlci şi finaliza dosarul decât fiind foarte riguros atât în comportament, cât şi în conduita anchetei. Aveam nevoie de elemente sigure, de dovezi indiscutabile. O lecţie pentru viitoarea mea viaţă profesională şi care îmi va servi mai târziu, în cadrul investigaţiilor mult mai complexe ale unor afaceri de stat.

La SRPJ din Rouen, am descoperit funcţionari de poliţie excelenţi, pe care nimic nu îi oprea şi care îşi puneau îndatoririle profesionale mai presus de orice. Altă lecţie pe care am reţinut-o: întotdeauna vor exista oameni competenţi, pasionaţi de meserie şi curajoşi, gata să vă urmeze dacă le deschideţi calea şi îi susţineţi. Nu a fost uşor pentru ei, deoarece – şi asta a fost o premieră – însuşi ministrul de interne a încercat să blocheze ancheta. Poliţia Judiciară nu beneficia, în cadrul afacerilor în care erau implicaţi politicieni, de independenţa pe care o are astăzi.

Astfel s-a petrecut un lucru de neînchipuit. La cererea unui ales, s-a încercat să se facă presiune asupra unui anchetator din PL[17]. În februarie 1975, inspectorul Jean-Pierre Velain a fost convocat la comisariatul din

17 Poliţia Judiciară

Louviers pentru „a da explicaţii” despre condiţiile arestării unui apropiat al lui Ledoux. Într-adevăr, la cererea mea, interogase o persoană care figura în dosarul maşinilor furate. Iar Velain, spre marea sa surprindere, a fost confruntat cu un controlor general – cel mai înalt grad din poliţie –, membru al Inspecţiei generale din Poliţia Naţională (IGPN), entitatea supremă a poliţiei. IGPN a fost sesizată, i s-a explicat, direct de către ministrul de interne, în urma unei scrisori redactate de… Jean de Broglie, deputatul circumscripţiei 1 din Eure. Inspectorul a descoperit scrisoarea care conţinea, m-au prevenit ei într-un raport, „(…) afirmaţii mincinoase care aduc atingere conştiinţei (sale) profesionale, onoarei (sale), cât şi autorităţilor judiciare”, adică mie. Totuşi, corespondenţa a fost imposibil de recuperat de la ales. Controlorul general, prudent, realizând că afacerea a luat o întorsătură delicată, a refuzat să o predea fără solicitare judiciară. Am făcut o cerere în acest sens la procuror şi, dacă bine îmi amintesc, nu am primit niciodată răspuns.

J.-M. Pontaut: Un om politic, care intervine direct pe lângă ministru pentru a bloca o anchetă, chiar şi pentru acele vremuri, era ceva nemaiîntâlnit!

J.-L. Bruguière: Nu chiar. La vremea aceea, unii politicieni se credeau deasupra legii. Se eschivau exigenţelor legalităţii. În schema socială a acelor vremuri, unii aleşi se sprijineau pe poliţiştii care beneficiau de puteri reale. Relaţiile lor cu lumea politică erau adesea ambigue. Din această permisivitate complice, aleşii trăgeau adesea avantaje politice. Judecătorii nu îşi exersau puterea de conducere a anchetei, conferită de articolul 80 din Codul de Procedură penală. O putere formală, confiscată de o ierarhie poliţienească care cerându-le să îşi folosească metodele judiciare, dar fără control real al activităţilor, înalta ierarhie judiciară sprijinea, de altfel,

această stare de fapt. Nu spun că susţinea derapajele poliţiştilor sau corupţia, dar se temea de izbucniri, de scandal şi, la nivel general, de ameninţarea ordinii stabilite.

Totul s-a schimbat când judecătorii, conştientizând puterea pe care le-o conferea legea, au modificat strategia şi au denunţat aranjamentele dintre poliţişti şi politicieni. Nu uitaţi că eram foarte aproape de războiul din Algeria. Unii huligani – numiţi „spioni” – au fost folosiţi împotriva activităţilor OAS[18]. Ulterior, au ştiut să îşi facă răscumpărate serviciile. Toate aceste legături s-au rupt după 1968. La Lyon, de exemplu, mai mulţi comisari, care aveau relaţii în lumea interlopilor şi a prostituţiei, au fost urmăriţi de tineri judecători care doreau ca legea să fie respectată. Din acest episod a luat naştere Sindicatul magistraturii (SM) şi au apărut judecători celebri, consideraţi „roşii”.

Unii dintre ei au îngroşat rândurile deputaţilor socialişti, după mai 1968, dar asta este altă poveste.

J.-M. Pontaut: Aţi aderat vreodată la Sindicatul Magistraturii?

J.-L. Bruguière: Am fost chiar un element foarte activ al acestui sindicat. În special în timpul studenţiei şi puţin după terminarea Şcolii de Magistratură. Am cunoscut personalităţi puternice care au creat sindicatul, precum François Colcombet sau Louis Jouanet. Dar SM s-a politizat şi radicalizat foarte repede, devenind mult mai de stânga decât partidul comunist. În acel moment am demisionat; nu eram de acord ca politica să intre în tribunal. Nu voiam să o apuc pe drumul invers: stânga să instrumenteze justiţia, aşa cum s-a întâmplat, în opinia mea, cu SM. Nu am mai încercat să ader la o altă structură sindicalistă. M-am simţit mai liber fără afilierea la un

18 Organizaţia Armata Secretă

curent sau la o formaţiune oarecare. Trăsătură de caracter, probabil. Mi-a plăcut întotdeauna libertatea de acţiune, cu anume formă de imaginaţie în rigoarea aplicată a legii. Legea este contrariul arbitrarului, al situaţiilor tulburi şi al opacului. Până la urmă, nimic nu este mai subversiv decât transparenţa, cea conferită de exercitarea legii. Le putem oare reproşa judecătorilor că o aplică?

Acei politicieni ai timpului considerau inadmisibil ca un magistrat să îndrăznească să le ceară socoteală lor, care deţineau puterea regală. De aceea, la Evreux faptele mele au iscat „turbulenţe", cum se spune în aviaţie când intri într-o masă de nori. Dar, după traversarea turbulenţelor, totul redevine liniştit. Jean de Broglie s-a agitat, a dat ordine: „Arestaţi-mi-l imediat pe acest sărit", dar după aceea, când ancheta şi-a continuat cursul, nu a mai putut face nimic. Pentru că raportul de forţe s-a inversat, arma legii a fost mai puternică.

J.-M. Pontaut: Este extraordinar faptul că acest aristocrat, despre care vom vorbi mai târziu, a fost asasinat la scurt timp pe o stradă din Paris, pe 14 decembrie 1976. Afacerea Broglie a devenit unul dintre marile scandaluri ale anilor '70. Prinţul a căzut, la vremea aceea, în mâinile unei bande de huligani şi hoţi. Şi mai surprinzător încă este că i-aţi descoperit numele şi în cadrul anchetării unei alte tentative de asasinat.

J.-L. Bruguière: Da, dar este vorba despre o altă poveste, excepţională şi ea, despre un medic de penitenciar. O să vă povestesc mai târziu. Fără voia mea, la Evreux am nimerit în plin sistem de corupţie. Un sistem de demult, care dăinuia încă în multe oraşe şi care urma să se prăbuşească în special din pricina acţiunii judecătorilor şi magistraţilor.

J.-M. Pontaut: Să revenim la perioada Evreux. Atunci când s-a încercat blocarea anchetei prin intimidarea PL, ce

aţi făcut?

J.-L. Brugière: Mi-am continuat procedura şi am strâns dovezi împotriva comisarului Poulard. Dovezi copleşitoare. Cu cei din poliţia judiciară – oameni foarte motivaţi, vă daţi seama – am luat urma unei maşini japoneze, o Toyota cumpărată în 1973 de firma lui Jean Ledoux cu 17.000 de franci la vremea aceea, printr-o bancă monegască... S-a descoperit foarte repede că această afacere ascundea o escrocherie cu un contract fals şi cu falşi cumpărători. Când am găsit maşina abandonată, după fuga lui Jean Ledoux, amanta acestuia i-a cerut ajutor comisarului Poulard. Acesta a redactat atunci o scrisoare în atenţia poliţiei judiciare din *Évreux*, care l-a convocat: garanta pentru credibilitatea şi respectabilitatea domnişoarei. Dar – greşeală fatală – Poulard i-a înmânat tinerei, chiar în biroul său, o nouă carte verde pentru maşină, în condiţiile în care cunoştea foarte bine, urmărind anchetarea martorilor, caracterul fraudulos al operaţiunii. A mers chiar până la a-i cere unei victime să nu o mai deranjeze pe domnişoară. Ancheta a stabilit şi faptul că faimoasa Toyotă fusese de mai multe ori folosită de un brigadier de poliţie, mâna dreaptă a comisarului. Iată că ancheta s-a bazat şi s-a consolidat pe elemente sigure, precis coordonate, ceea ce a permis avansarea procedurilor. Din acel moment, jocurile erau făcute. Directorul departamental din cadrul siguranţei publice, în ciuda protecţiei de orice fel de care beneficia, nu mai putea scăpa de învinuirea de „complicitate la trafic cu documente false”, faptele fiind deja stabilite.

Mai rămânea o singură definiţie, de ordin juridic: comisarul Poulard era ofiţer de poliţie judiciară, ceea ce înseamnă că beneficia de privilegiul jurisdicţiei. La vremea, aceea, când un OPJ[19] ajungea să fie inculpat în

19 Ofiţer de poliţie judiciară

circumscripţia sa, unde avea competenţe, procurorul Republicii trebuia să prezinte neîntârziat o cerere către Camera de Poliţie din cadrul Curţii de Casaţie, care desemna jurisdicţia în care urma să aibă loc procesul. Şeful Parchetului din Evreux, procurorul – despre care nu ştiu dacă urma sau nu să se dezică –, a întocmit în iunie 1974 un raport către procurorul general din Rouen. Acolo a detaliat etapele anchetei mele şi a recunoscut că „în plan penal, prezumţiile de vinovăţie erau suficiente pentru a permite inculparea poliţistului". Astfel procurorul general a cerut să fie sesizată Curtea de Casaţie pentru desemnarea unui judecător, care să fie însărcinat cu acest dosar în care era inculpat un ofiţer de poliţie judiciară. În raport a mai scris: „(…) ţinând cont de personalitatea domnului Poulard şi de reacţia pe care o va provoca în departament anchetarea sa, consider că ar fi inoportună încredinţarea dosarului unui judecător din Evreux". Este ceea ce numim „expatriere", procedură utilizată pentru a evita ca poliţistul inculpat să fie judecat în oraşul în care locuieşte. De fapt, era vorba despre a evita presiunile sociale, ceea ce consider perfect normal. Şi iată că atribuţiile mele au fost delegate unui coleg din Rouen, judecătorul Graziani.

J.-M. Pontaut: Publicaţia Minute a început să ironizeze mai întâi originea corsicană a noului judecător şi apoi pe Tomasini… relatând mai ales că primarul dinăndelys contactase, înnebunit, mai mulţijurnalişti parizieni pentru a le declara că deputatul acuzat de judecătorul Bruguière nu era el, ci Jean de Broglie. Ce s-a întâmplat după aceea?

J.-L. Bruguière: În fapt, afacerea s-a oprit în acel punct. Niciun element nu îmi permitea să acuz vreun ales şi mi-a fost luat dosarul. Am aflat din *Le Monde* că Charles Poulard, aflat în prag de pensionare, a fost numit în 48 de

ore la Paris, la Direcţia Generală a Poliţiei Naţionale. Într-un comunicat s-a apărat explicând că o anchetă de poliţie poate crea „situaţii echivoce în măsura în care urmăreşte să examineze la grămadă (acestea au fost cuvintele lui) faptele şi gesturile justiţiabililor”. O apărare ciudată care amintea, la vremea aceea, de cea a comisarilor corupţi din Lyon, care declaraseră că pentru a fi un bun poliţist trebuie să îţi mânjeşti mâinile şi să nu eziţi să te înhăitezi cu interlopii! Concepţie evident inacceptabilă despre justiţie şi despre relaţiile dintre poliţie şi interlopi.

Nu mai ştiu ce s-a mai întâmplat, între timp, cu comisarul Poulard… Soarta lui nu mă interesa. La acea vreme am fost numit, la cererea mea şi, pot să spun, fără nicio dificultate, la Paris unde iniţial am mers din curiozitate pentru dosare de acelaşi gen, înainte de a mă ocupa exclusiv de terorism.

J.-M. Pontaut: într-un timp foarte scurt aţi reuşit să rezolvaţi cinci dosare, toate pe parte de moravuri. Şi toate, la acea vreme, au şocat opinia publică. Să ne amintim puţin de ele.

Mai întâi aţi instrumentat un sordid dosar de prostituţie de nivel mic – ceea ce numim „prostituţie ieftină”, des întâlnită în cartierul Goutte-d’ Or din Paris. Dar l-aţi deconspirat pe adevăratul proprietar al caselor de prostituţie, nimeni altul decât ginerele unui personaj important din poliţia judiciară.

Apoi, schimbând nivelul, aţi luat în colimator o prostituată de lux, urmaşa faimoasei Madame Claude. Această tânără cunoştea foarte multă lume, inclusiv politicieni de rang înalt.

L-aţi descoperit apoi, din întâmplare, pe prinţul de Broglie, prin intermediul unui alt personaj incredibil, o fostă doctoriţă de penitenciar, implicată în diverse acţiuni de trafic. A fost bănuită de apartenenţa la o reţea de trafic

de avize medicale în favoarea deţinuţilor şi de implicarea în asasinarea unui alt personaj cunoscut.

Apoi aţi deschis calea justiţiei internaţionale, anchetând o crimă extraordinară: un student japonez omoară la Paris o olandeză şi apoi îi mănâncă anumite părţi din corp. Aţi depăşit frontierele şi aţi mers în Japonia, pentru a reconstitui viaţa canibalului.

Şi, în cele din urmă, v-aţi ocupat de dosarul ultimului condamnat la moarte din Franţa, graţiat in extremis, în 1981, de noul preşedinte al Republicii, François Mitterrand. Un impresionant palmares de dosare!

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, anul petrecut în Paris, 1976, a reprezentat instrumentarea unor dosare de cu totul altă factură…

3

Primii paşi parizieni: prostituţie şi „galanterie”.

J.-M. Pontaut: Cum a fost venirea la tribunalul din Paris?

J.-L. Bruguière: Ca toţi tinerii judecători care ajung la Palatul de Justiţie, am moştenit un cabinet de „resturi”. Aşa cum spune şi numele, trebuie să te ocupi de tot: furturi din buzunare, atacuri, proxenetism… pe scurt, delicte pseudoflagrante. Aceste dosare erau foarte repede închise. În trei luni, dosarul era finalizat, arestaţii – dacă era cazul – erau trimişi în faţa tribunalului corecţional. Această primă etapă era un fel de intrare profesională, care le permitea magistraţilor să acţioneze, iar ierarhiei să evalueze.

Sistemul era, de fapt, mult mai ierarhizat ca astăzi. La baza piramidei se aflau tinerii ca mine, urmaţi de o masă mare de magistraţi „care trecuseră probele” şi, în vârf, aşa numiţii „mari judecători”: şase sau şapte personalităţi excepţionale, care se ocupau de „marile dosare”. La vremea aceea era vorba în special despre

criminalitate: asasinatele misterioase – de exemplu, cel al prinţului de Broglie sau al baronului Empain –, fuga lui Jacques Mesrine, „inamicul public numărul unu” cum îl numeau ziarele.

Fapte diverse ajungeau pe prima pagină a jurnalelor şi făceau deliciul publicului. Antiterorismul nu exista, iar dosarele financiare erau foarte puţin cunoscute. Judecătorii, chiar şi cei mari, nu se bucurau de popularitatea poliţiştilor. „Marii poliţişti”, „seniorii” de la secţia de pe quai des Orfèvres nr. 36, Pierre Ottavioli, şeful Brigăzii Criminale, sau Robert Broussard, responsabil cu lupta împotriva clanurilor, care rivalizau cu „fraţii inamici” din instituţia vecină, Charles Pellegrini şi Lucien Aimé-Blanc, de la Oficiul Central de Reprimare a Banditismului (OCRB) din Ministerul de Interne.

J.-M. Pontaut: Ca nou venit nu eraţi, firește, încă integrat în casta „marilor judecători” şi, cu toate acestea, aţi ajuns să instrumentaţi dosare deosebite.

J.-L. Bruguière: Am avut noroc la început şi apoi, foarte repede, mi s-au încredinţat dosare din ce în ce mai importante. Poate pentru că mă implicam total în anchete, mergeam până la capăt; porneam de la un mic element aparent nesemnificativ, de la care reuşeam să reconstitui întreaga schemă – metodă pe care am aplicat-o întreaga mea carieră.

Unul dintre primele dosare de care m-am ocupat a fost iniţial foarte banal, chiar trist de sordid. În iunie 1976, am fost sesizat asupra unor acte de proxenetism hotelier practicate de o proprietăreasă de casă de prostituţie din Barbés, Le Grand Comptoir de pe bulevardul La Chapelle nr. 30, în arondismentul 18 Paris. După o lună de supraveghere, Brigada Mondenă din PL – aşa se numea atunci – stabilise fără dificultate că trei sau patru femei se prostituau acolo regulat. După calculele poliţiei, aveau mai

mult de 100 de clienţi pe zi... Este ceea ce numim prostituţie ieftină, o practică sordidă, dar foarte productivă. Administratorul hotelului, care primea un procent pentru fiecare client, câştiga cel puţin 30.000 de franci pe lună, la vremea aceea. În curând am descoperit că unele stabilimente încasau până la 140.000 de franci lunar, în condiţiile în care mai multe hoteluri erau gestionate de aceeaşi organizaţie. În realitate, aceste sume ajungeau la câţiva indivizi, care nu apăreau niciodată, dar care erau adevăraţii beneficiari ai acestui sistem ermetic. Aceste persoane, adesea în afara oricărei suspiciuni, puteau afişa o poziţie socială foarte onorabilă. Aşa cum va fi cazul, o să vedeţi, lui Gérard Julien.

Astfel m-am angajat, împreună cu poliţişti foarte motivaţi, să distrug sistemul şi să-i identific pe adevăraţii proprietari ai acelor hoteluri.

Ancheta nu era uşoară. La vremea aceea, prostituţia stradală nu mai şoca pe nimeni. În cartierul Goutte-d' Or, era practicată în special de populaţia săracă şi de imigranţi. Autorităţile publice considerau că prostituţia era bună, în oarecare de măsură, pentru a îndepărta ceva nefolositor, prin urmare necesară. Se pare că exista dintotdeauna. Nimeni nu dorea însă să ştie cine controla acest trafic atâta timp cât nu deranja pe nimeni. Ochii se închideau pudic, toată lumea era mulţumită la gândul că cineva se ocupă şi de asta. Aşa cum bine ştiţi, în Franţa prostituţia nu constituie un delict: doar beneficiarul banilor este urmărit. Aşa că proxenetismul, mai ales cel hotelier, nu era considerat foarte grav. Astăzi se aplică aceeaşi politică micilor traficanţi de droguri: prea mulţi, prea greu de stabilit dovada delictului... Motelurile cu prostituţie erau bine cunoscute. Unul dintre ele, îmi aduc bine aminte, era situat chiar în apropierea comisariatului din strada Fleury. Dar cum aceste stabilimente se

înmulţeau, poliţia a decis ca, din când în când, să mai tragă câte un picior muşuroiului, închidea câte unul, la întâmplare; proprietarul-administrator era arestat, condamnat pentru proxenetism, stătea puţin la răcoare, un altul îi luă locul… şi totul o lua de la capăt.

J.-M. Pontaut: De fapt, sistemul era perfect organizat şi doar oamenii de paie erau condamnaţi Dar cine era în spatele acestui trafic?

J.-L. Bruguière: Pentru a găsi aceste persoane, a trebuit să sparg sistemul. Poliţiştii le-au făcut pe fete să vorbească şi mai ales pe administratorii fictivi. Organizaţia era formată dintr-o reţea de intermediari, care creaseră societăţi-paravan. Fiecare hotel era administrat de o SARL[20], formată din administratori falşi, care semnau acte de proprietate în alb şi acceptau să apară în faţă. îşi asumau riscul de a fi arestaţi, pentru bani. Aceşti administratori, adesea foste prostituate sau amante ale adevăraţilor proprietari, erau foarte bine retribuiţi. Exista, aşa cum a relatat un ziarist, un curs de iniţieri al administratorilor, precum cel de la Bursă. Erau în jur de 5.000 de franci pe lună. Dacă fetele „cădeau”, cunoşteau regula jocului: legea tăcerii. Din acel moment organizaţia se ocupa de ele. Avocaţi cu legături în lumea interlopă, aceiaşi care perfectau falsele acte de proprietate, le asigurau apărarea. Salariile le erau dublate pe timpul detenţiei. Primeau chiar o confortabilă primă de ieşire din închisoare, ca răsplată pentru tăcerea lor. Oricum, dacă vorbeau, riscau foarte mult… Interlopii nu glumeau.

Pe măsură ce avansa ancheta, am descoperit amploarea fenomenului. Am cerut foarte repede regruparea dosarelor asemănătoare: o tehnică de instrumentare pe care o voi aplica mai târziu în dosarele mult mai sensibile, precum cel al extremiştilor Acţiunii

20 Societate cu răspundere limitată

directe. O strategie judiciară care îţi permite o vedere de ansamblu asupra dosarului. Au fost reperate astfel încă patru hoteluri, iar administratorii lor arestaţi: două în arondismentul 18, Royal Hotel din strada Fleury nr. 2 şi hotelul Mont Cenis din bulevardul Chapelle nr. 38; alte două erau situate în cartiere mai „şic”: Central din strada Abukir nr. 147, în inima cartierului Sentier şi Saint Martial, pe o arteră burgheză din arondismentul 17, în strada Acacias nr. 41, aproape de piaţa Étoile.

Apoi, împreună cu anchetatorii, am luat urma banilor şi am ajuns până la achiziţionarea stabilimentelor. Administratori fictivi –, Madame Andrée, Georgette, Monica – au mărturisit că au cumpărat fictiv majoritatea părţilor sociale ale hotelului. În schimb, semnau o cesiune în alb. Li se spunea că, în ciuda titlului de administrator, tot ce trebuia să facă era să primească prostituatele şi să încaseze 10 franci de la fiecare client în schimbul cheii de la cameră. Nu trebuia să facă niciun act de gestiune; documentele, pe care de altfel nici nu le citeau, erau semnate de doi avocaţi, mereu aceiaşi, avocatul C şi avocatul G, care locuiau în zona bună, opusul zonei Barbés.

J.-M. Pontaut: Mai rămânea de descoperit traseul banilor. Cine strângea şi cine încasa aceste sume care puteau ajunge, aşa cum aţi spus, între 30.000 şi 140.000 de franci pe hotel, lunar, ceea ce la vremea respectivă reprezenta mai mult de 100 de milioane de franci anual?

J.-L. Bruguière: Confruntând mărturiile administratorilor fictivi, i-am putut identifica pe adevăraţii proprietari. Şi atunci am avut câteva surprize. În primul rând, aceste stabilimente nu aveau nicio legătură între ele, ceea ce făcea şi mai opace operaţiunile financiare. Personaje diferite – îmi amintesc, de exemplu, porecla unuia dintre ei „Zézé Valiză” – erau însărcinate să strângă banii din fiecare hotel. Apoi banii erau duşi unuia dintre

personajele centrale ale organizaţiei, un anume Jean Troisi, care îşi avea cartierul general la Grand Hotel. Troisi centraliza toţi banii lichizi, el administra, de fapt, reţeaua şi personalul: îi recruta pe administratori, redacta chitanţele şi mandatele fetelor care erau în închisoare. El veghea la etanşeitatea sistemului: de exemplu, le interzicea prostituatelor să vorbească prin alte hoteluri de „grupul" în care munceau şi, dacă trebuia, putea fi foarte ameninţător. Dar am descoperit repede că nu Troisi se ocupa de întreg sistemul. El însuşi lucra pentru un şef care, de altfel, era recunoscut după reputaţie de către toate fetele şi angajaţii hotelurilor: un cetăţean onorabil, un anume Gérard Julien, care nu figura în arhivele poliţiei. Troisi a recunoscut în cele din urmă că, de exemplu, participase cu 300.000 de franci la cumpărarea hotelului Mont Cenis în numele amicului său Julien, originar ca şi el din Hérault. Julien chiar locuia acolo o perioadă din an, ceea ce nu îl împiedica însă să încaseze regulat cea mai mare parte din veniturile hotelurilor pariziene cu prostituţie. Un mic comerţ care dura de 15 ani. Poliţiştii au calculat că profitul raportat ar fi ajuns la un miliard de centime. O avere pe care Gérard Julien a ştiut foarte bine să o fructifice.

J.-M. Pontaut: Şi totuşi, cine este acel personaj? A beneficiat el de protecţie?

J.-L. Bruguière: Aparent da, a beneficiat de protecţie înaltă, cel puţin din mediul poliţiei. O să vedeţi. Dar mai întâi, ca şi în dosarul de la Evreux, important este să faci dovada vinovăţiei.

De altfel, în timpul anchetei, a şi recunoscut că este proprietarul a cinci hoteluri. A mărturisit, în faţa dovezilor obţinute, că a cumpărat Saint Martial în 1969 cu 3 milioane de franci vechi. Şi-a început „cariera" în 1957, an în care a moştenit un hotel pe strada Philippe-de-Girard în

Paris. Pentru a-i spori rentabilitatea, a avut ideea să găzduiască prostituate. Veniturile au crescut şi i-au permis achiziţionarea unui alt stabiliment. Nu doar averea sa era impresionantă, ci şi viaţa dublă pe care o ducea.

Erau doi Gérard Julien: parizianul care locuia într-un apartament somptuos la Vincennes şi îşi supraveghea de aproape, prin locotenenţii săi, afacerea cu hoteluri. Chiar dacă nu intervenea personal, el era cel care controla scrupulos gestiunea şi strângea dividendele. Iar ca provincial era cunoscut şi respectat în Sud-Est. Deţinea mai multe domenii viticole la Caux, aproape de Pézenas, în Hérault şi vreo 40 de hectare de viţă-de-vie în Aimargues, în Gard, care includeau şi o frumoasă proprietate achiziţionată în rate de la strănepoata lui Victor Hugo. Acolo se relaxau fotbaliştii de la AS Béziers înainte de meciuri. În 1973, domnul Julien devenise preşedintele clubului de fotbal din oraş. Când acesta a ajuns în divizia a treia, le-a plătit datoriile şi a investit 100 de milioane, care au permis clubului să revină în clasament. Celor de la Biterroi nu le-a venit să creadă – când numele său a fost mediatizat – cât datora clubul prostituatelor din Barbés. Şi asta nu este tot. Am descoperit că Julien avea acţiuni şi la un camping de trei stele, al cărui nume era înscris pe tricourile clubului de fotbal: camping Mediterana. Iar el, personal, deţinea o superbă vilă la Grau-d'Agde, cât şi – conform informaţiilor poliţiei – o uriaşă ambarcaţiune cu motor andocată în portul Grande-Motte.

J.-M. Pontaut: *Ştiu că v-a interesat* şi „frumoasa sa căsnicie”…

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, în 1967 s-a căsătorit cu fiica unui fost director al Siguranţei Naţionale, Henri Tarniquet.

J.-M. Pontau: Clar, după Evreux, au urmat timpuri propice apropierii dintre poliţie şi interlopi… Am găsit, de

altfel, un articol din Minute foarte ofensiv pentru acea vreme, care titra: „A, ce bine este să avem un ginere printre interlopi!” Acest săptămânal de dreapta relata că fostul responsabil de poliţie cumpărase după pensionare un hotel la La Grande-Motte, aproape de Montpellier. Stabilimentul, care se numea Hotel Mediterana, aparţinea, conform publicaţiei Minute, unei mici societăţi de familie formate din Henri Tarniquet, fratele său şi fiica Huguette, fericita soţie a lui Gérard Julien. Aceste informaţii l-au făcut pe fostul poliţist să dea un comunicat de presă, preluat de Le Monde. În el explica faptul că achiziţionase acel hotel cu ajutorul unui împrumut, *al vânzării apartamentului din Paris* şi *a unei vile din La Boule*. *A preferat însă să păstreze distanţa faţă de Julien, afirmând că* „nu ne alegem ginerii” *şi că* „prietenii mei, ca şi şefii mei de altfel, au fost părtaşi la drama mea personală. Este greu pentru un părinte să nu asiste la căsătoria copilului”. *În schimb*, *a continuat el*, „am făcut tot posibilul să îl determin pe Julien să scape de acel hotel din Paris al cărui proprietar era. Şi am văzut dovada că a făcut-o. Cei ce îmi reproşează această rudenie, a concluzionat el, nu pot fi decât răi sau perverşi”. *O declaraţie foarte emoţionantă*, *care însă nu l-a făcut pe Julien să renunţe la afacere din moment ce l-aţi băgat după gratii câţiva ani mai târziu*.

J.-L. Bruguière: în aprilie 1974, l-am acuzat pe Julien, într-adevăr, de proxenetism hotelier, ca şi pe vreo 30 de membri ai reţelei sale, printre care şi pe cei doi avocaţi care redactau actele frauduloase în deplină cunoştinţă de cauză. L-am trimis la închisoare pe Gérard Julien, pe care îl consideram marele responsabil al sistemului. Relaţiile sale de rudenie cu un fost decizional din Siguranţa Naţională, pe care l-aţi amintit mai devreme, nu cădeau sub incidenţa legii şi nici nu făceau obiectul preocupărilor mele. Dar, încă o dată, această afacere demonstrează că la

vremea respectivă anumiţi poliţişti întreţineau relaţii cel puţin periculoase, ceea ce putea duce la situaţii de genul celor de la Evreux sau de la Paris cu Gérard Julien.

Societatea nu dorea să vadă relaţiile dubioase care se întreţineau

uneori cu lumea interlopilor. „Revoluţia” judecătorilor, la finele anului 1970, a provocat un mare şoc în societate şi le-a permis magistraţilor să atace citadele interzise. Imediat, ca efect colateral, unii judecători se vor răzbuna pe poliţiştii pe care nu îi aveau la suflet.

J.-M. Pontaut: Aţi făcut să se vorbească din nou despre dumneavoastră după trei ani, în 1977, cu ocazia unui alt dosar mediatizat. A fost vorba tot despre proxenetism, dar, de data aceasta, s-a schimbat complet registrul, fiind vorba despre prostituţie de lux. Cum aţi trecut de la trotuarele din Barbés la apartamentele din palatele pariziene?

J.-L. Bruguière: Este o schimbare radicală de mediu. Poliţiştilor din cadrul brigăzii mondene, care se ocupau de acest tip de afacere, li se spunea atunci „grupul galanteriei”.

Şi atunci, timp de mai mulţi ani, au fost tolerate aceste reţele de semimondeni. Acele tinere, foarte frumoase, unele căsătorite şi care se învârteau în lumea bună, nu erau constrânse. Unele alegeau prostituţia atât pentru plăcerea moravurilor îndoielnice, cât şi pentru gustul banilor: sindromul „Frumoasa zilei” imortalizat în filmul lui Luis Buñuel.

Clientela lor – am aflat din surse sigure – era formată în special din oameni de afaceri, celebrităţi şi mulţi străini. Oameni influenţi, din toate colţurile lumii şi mai ales din orientul Mijlociu şi din ţările arabe. Aceste personalităţi rămâneau în Franţa pentru negocierea unor contracte sau

pentru a se întâlni cu decizionali politici. Aşa că trebuia să fie bine trataţi… Serviciile noastre de informaţii, Informaţiile Generale şi Direcţia de Supraveghere a Teritoriului erau foarte interesate de informaţiile pe care le puteau obţine fetele din acele reţele speciale. Nu pot spune că toate erau informatoare ale poliţiei, dar, oricum, multe dintre ele îşi ofereau aceste servicii. Nu beneficiau de protecţie din partea poliţiei în sensul strict al termenului, ci de alt tip de protecţie. Relaţiile cu poliţia pariziană erau, de asemenea, deosebit de complexe; puteau şi ele să ajute, ocazional. Multă vreme, matroanele care administrau aceste reţele şi care aveau propria casă – tot Parisul le ştia adresa –, au crezut că se bucură de impunitate. Dar apoi vremurile s-au schimbat. La nivel înalt s-a decis să „cadă”: o decizie de politică penală care nu mai ţinea de judecători. Poate că sistemul a devenit prea vizibil, anumite relaţii prea compromiţătoare, nu ştiu… în orice caz, cea mai cunoscută dintre aceste madame de lux, Madame Claude, un fel de simbol al profesiei sale, a intrat în colimator. În ultimul moment, a reuşit să fugă în Statele Unite. Aproape că a fost încurajată să plece…

În acest context am intervenit eu. Mi s-a încredinţat acest dosar sensibil şi am emis un mandat de arestare internaţional pe numele lui Fernande Grudet, adevăratul nume al lui Madame Claude, care a cunoscut de altfel, cred, câteva dezamăgiri în Statele Unite unde a avut câteva ciocniri periculoase cu mafia.

Dar investigaţiile mele la Paris nu s-au terminat aici. Înainte de a pleca, Madame Claude i-a predat afacerile „asistentei” sale, numărul doi în reţea, o femeie de 33 de ani foarte frumoasă, foarte distinsă, fost manechin – Catherine Virgitti. Potrivit poliţiştilor, ea „ar fi lucrat” doi ani cu Madame Claude înainte de a o înlocui. Domnişoara

Virgitti i-a moştenit carneţelul cu adrese şi clienţi. Ea acţiona din apartamentul-birou de pe strada George-V Cea mai mare parte a întâlnirilor erau fixate prin telefon. După mai multe luni de interceptări şi de filaj (ca şi la Barbés), am decis să fie arestată. Ancheta stabilise, de exemplu, că fetele îi dădeau jumătate din preţul prestaţiilor din toaletele pentru doamne dintr-un celebru bar de noapte parizian. Cred că era vorba despre Élysée Matignon, la doi paşi de Champs-Élysées. Un loc bine ales, pentru că filajul nu se făcea uşor aici, mai ales în toalete! încasările erau substanţiale. Potrivit „grupului de curtoazie", preţurile puteau varia de la 1.000 la 2000 de franci ora, până la 10.000 de franci noaptea şi chiar mult mai mult dacă fetele se deplasau în străinătate.

Avocatul lui Catherine Virgitti, un tânăr lup al baroului din vremea aceea, avocatul Marcel Ceccaldi, a propus ca ea să fie audiată în calitate de reţinută în biroul meu, ceea ce ar fi fost mult mai discret şi mai puţin neplăcut pentru ea. O să-mi amintesc mereu această scenă ieşită din comun. Mai întâi, domnişoara Virgitti şi-a făcut o intrare de regină în fostul meu cabinet, la camera 92, etajul doi de la palat. La vremea aceea, cabinetul era plin de praf, învechit şi burduşit de dosare. Impunătoare, zveltă, machiată, cu privirea strălucitoare, îmbrăcată cu un superb mantou de blană, era urmată de avocatul Ceccaldi şi asistenţii săi, care duceau mai multe genţi Vuitton. Fără îndoială, garderoba pe care voia să o ia cu ea în închisoare... Când am întrebat-o despre încasările de la Élysée Matignon, ea s-a ridicat în picioare şi şi-a desfăcut mantoul. Era, practic, goală. Dacă ar fi purtat vreo rochie, aceasta ar fi fost, în amintirea mea, atât de mulată şi de răscroită, că nu ar fi ascuns mare lucru. Surâzând, mi-a spus: „Vedeţi, domnule judecător, mereu mă îmbrac astfel. Cum aş fi putut ascunde bani?" încă mai revăd figura

avocatului Ceccaldi, complet siderat de efectul rochiei clientei sale. Însăşi grefiera mea, care văzuse multe la viaţa ei, a rămas stupefiată. Jandarmii din spatele ei îşi întorceau capul ca să zărească mai mult...

J.-M. Pontaut: Cum aţi reacţionat?

J.-L. Bruguière: Cred că a făcut asta ca să se amuze şi să mă surprindă. I-am răspuns în acelaşi ton. Nu aveam de gând să o trag la răspundere pentru jignire publică la adresa pudorii! I-am răspuns, cred, că acest argument nu era suficient pentru apărarea ei şi că aveam alte elemente mai serioase. Nu ştiu dacă oamenii ar reacţiona

5 >

la fel astăzi. Mi se pare că umorul, la vremea aceea, era mai răspândit şi mai practicat. Am acuzat-o totuşi şi s-a dus la puşcărie, urmată de avocaţii şi de valizele sale Vuitton.

5 J

J.-M. Pontaut: După aceea aţi interogat alte fete din reţea şi aţi identificat clienţii?

y

J.-L. Bruguière: Vă reamintesc că nu-i putem urmări pe cale judiciară pe clienţii prostituatelor. Doar cei care beneficiază de venituri din această practică pot fi judecaţi. Totuşi, poliţia a pus sub supraveghere mai multe fete, pentru a înţelege funcţionarea reţelei. Am avut, cu siguranţă, plăcerea să interoghez vreo câteva dintre ele, femei foarte frumoase, care au ajutat la strângerea banilor sau la recrutarea prospăturilor. Am fost foarte prudent însă la clienţi şi la fişier. Nu am vrut să exploatez acest dosar în scopuri politice, nici să profit de el ca să îmi fac publicitate. Cred că am audiat discret câţiva clienţi, printre care un om de afaceri, mare amator de artă japoneză, dar asta doar pentru că profitase de trafic în diverse feluri

J.-M. Pontaut: Un alt episod savuros este legat de acest proces. Putem să îl evocăm astăzi, pentru că însăşi Catherine Virgitti a vorbit despre el într-o carte care a fost publicată recent. Ea revine asupra percheziţiei efectuate în micul seif pe care l-a închiriat în subsolurile agenţiei băncii Rothschild, de pe strada George-V, la Paris. Poliţiştii de la Moravuri au descoperit acolo, cu surprindere, o serie de negative cu ea în Africa, cu ocazia unui safari, alături de Valéry Giscard d'Estaing în ţinută de vânătoare, cu pantaloni lungi şi pălărie de pai Fotografii care nu aveau nimic compromiţător în sine. Ele datau de câţiva ani, de pe vremea când Giscard d'Estaing era încă ministru de Finanţe, iar Catherine Virgitti nu îşi arăta încă talentele în sânul reţelei doamnei Claude. Nimic nu indica vreo intimitate între ei. Este sigur însă că aceste documente, la vremea când Giscard d'Estaing a ajuns preşedinte, ar fi putut fi folosite împotriva lui la următoarea campanie din 1981. Fostul manechin a susţinut de altfel că un membru al opoziţiei din perioada respectivă i-a propus „grămezi de aur" ca să le cumpere, iar ea a refuzat. Ne imaginăm jena poliţiştilor care le-au descoperit. Acestefotografii nu au fost folosite şi nu au apărut în dosar. Ce s-a întâmplat?

J.-L. Bruguière: Aceste fotografii nu priveau deloc dosarul. Am dat instrucţiuni să nu transpire nimic în ceea ce priveşte ancheta. Dar aceste negative erau cu totul străine de afacerea cu proxenetism. Exploatarea lor nu putea fi decât politică; evident, nu era cazul. În aceste condiţii, şeful de la Moravuri, comisarul Solères, un poliţist de mare fineţe, care ştia să se strecoare printre constrângerile juridice şi printre cele, nu mai puţin pregnante, de ordin politic, mi-a urmat instrucţiunile întocmai: nu s-a folosit de aceste fotografii. Cred totuşi că a trebuit să dea socoteală superiorilor, iar informaţia s-a aflat repede.

J.-M. Pontaut: Avocatul lui Catherine Virgitti s-a agitat mult în cercurile puterii pentru a obţine eliberarea clientei sale. El relatează chiar în această carte că a mers să pledeze în favoarea ei şi la Élysée pe lângă consilierul lui Giscard d'Estaing plângându-se de rigiditatea dumneavoastră Susţine că v-a întâlnit cu ocazia unui prânz, când a încercat să vă explice dedesubturile politice ale afacerii, şi v-a sfătuit să o eliberaţi pe frumoasa Catherine, lucru pe care dumneavoastră, afirmă el, „l-aţi refuzat categoric".

J.-L. Bruguière: Nu îmi amintesc acest episod. E foarte posibil să-l fi întâlnit pe acest avocat, talentat la urma urmelor. Am acceptat întotdeauna să vorbesc cu avocaţii. Dar nu îmi aduc aminte să fi pomenit despre aceste fotografii sau despre presiuni politice. În orice caz, memoria nu îl înşală în privinţa unui aspect: răspunsul a fost negativ cu certitudine.

J.-M. Pontaut: Totuşi, tânăra a fost eliberată pe 14 februarie 1978.

J.-L. Bruguière: Da, a făcut două luni de arest provizoriu. A fost eliberată, dacă îmi amintesc bine, de instanţă, cu o solicitare de cauţiune de 100.000 de franci.

5

J.-M. Pontaut: O veţi aduce din nou în puşcărie puţin mai târziu, pe 14 ianuarie 1980. Unii s-au întrebat dacă nu a fost o reacţie a contrario, faţă de presiunile politice care au dus la eliberarea sa.

J.-L. Bruguière: Cu siguranţă nu! Nu are nicio legătură. Între timp, Catherine Virgitti a fost condamnată în aprilie 1979 la şase luni de închisoare. Ocazional, *Le canard enchainé* a şi evocat, de altfel, afacerea. Dar, câteva luni mai târziu, poliţia şi-a dat seama că reţeaua şi-a reluat activitatea. A fost reţinută noua responsabilă a organizaţiei, o anumită Dominique Robert, care a

confirmat faptul că Catherine Virgitti continua să se ocupe de call-girls. De atunci, după ce am examinat cu mare atenţie elementele din dosar, am trimis-o într-adevăr pe Catherine Virgitti la Fleury-Mérogis la începutul anului 1980, în cadrul unei noi anchete judiciare.

J.-M. Pontaut: Ceea ce este extraordinar este că povestea fotografiilor s-a repetat atunci Cei de la Moravuri au efectuat o nouă serie de percheziţii şi au aflat, se pare, că filmele originale cu safari-ul african se aflau la Toulon. Catherine Virgitti, originară din acest oraş, le-ar fi ascuns în locuinţa mamei sale. Poliţiştii raportează superiorilor şi sar în avion. Dar la sosire, decepţie! Hoţii au trecut pe acolo înaintea hr, ascunzătoarea era goala, filmele dispăruseră Hoţi aşa de bine echipaţi încât se vedea intervenţia unui serviciu secret preocupat să recupereze aceste documente secrete... Le Canard encha îné, aşa cum aţi spus, va relata acest episod, dar săptămânalul satiric nu va da şi numele preşedintelui Valéry Giscard d'Estaing., fe Canard, scriu jurnaliştii, cunoaşte, fireşte, numele acestui înalt personaj, dar fiind vorba despre viaţa personală, nu o să-l publicăm". Alte timpuri, alte obiceiuri!

J.-L. Bruguière: îmi amintesc, într-adevăr, de o percheziţie într-un beci, prin Est, care a fost deschis şi care era gol la sosirea poliţiştilor. Fusese „spălat", cum se spune la serviciile secrete. De altfel, cred că nu a fost deschisă nicio investigaţie judiciară ca urmare a acestei descinderi, pentru că toată lumea a înţeles că nu e vorba despre hoţi. Dar, în orice caz, dacă poliţia ar fi obţinut în mod oficial aceste fotografii, asta nu ar fi schimbat nimic. Vă repet: nu exista niciun motiv să iei acele filme care nu făceau obiectul nici unei investigaţii în procedura în curs. Nu voiam cu niciun preţ să fiu instrumentalizat, nu mai mult în acest dosar decât în altele.

J.-M. Pontaut: V-a amuzat această afacere?

J.-L. Bruguière: M-a amuzat fără să mă amuze… Era un dosar fără miză penală, dar care putea fi folosit politic. Cred că astăzi numele persoanelor, ale clienţilor, chiar al preşedintelui ar fi făcute publice. Ar fi existat „scurgeri”. Partea *people* a anchetei, care nu m-a interesat niciodată, nu exista deloc pe-atunci. Dreptul la viaţa privată era mult mai respectat; aţi spus-o chiar dumneavoastră, *Le Canard* nu a vrut să dezvăluie numele lui Giscard d’Estaing.

J.-M. Pontaut: Ca să concluzionăm, avocatul Ceccaldi ar fi intervenit din nou, povesteşte Le Canard, la Élysée, prin intermediul ministrului de interne din vremea aceea, iar Catherine Virgitti a fost în final eliberată pe 31 martie 1980.

J.-L. Bruguière: Cu siguranţă nu din motive politice. Dosarul nu impunea mai mult de o lună şi jumătate de arest provizoriu. Nu, această afacere prezenta interes, întrucât era reprezentativă pentru sfârşitul unei ere. Reţeaua de call-girls, bordelurile de lux nu au mai beneficiat de susţinere oficioasă sau oficială – cum vreţi să-i spuneţi… Celelalte „Madame”, cunoscute în Paris, au fost rugate să se retragă. S-a întors o pagină, iar rolul justiţiei a fost determinant în acest sens.

J.-M. Pontaut: în urma acestor două procese, aţi început să fiţi cunoscut şi chiar recunoscut, la Palatul de Justiţie, pentru munca depusă. Aţi fost admis în breasla „marilor judecători”. Din start, vi s-au încredinţat marile cauze criminale care au marcat epoca. V-aţi ocupat mai ales de trei dintre acestea, deosebit de dificile: uciderea unor poliţişti, care va duce la condamnarea la moarte a ucigaşului; istoria cu totul şi cu totul năucitoare a acelui japonez canibal care a ucis la Paris o tânără studentă olandeză; şi, în fine, v-aţi interesat de o doctoriţă de penitenciar, bănuită de implicare în traficului cu avize medicale în închisoare şi în moartea unui alt medic.

J.-L. Bruguière: Da, dar au mai fost şi altele: jafuri armate, extorcări de fonduri, asasinate, anumite afaceri ale interlopilor, care în 1981 m-au dus în mijlocul unui contract dejucat în ultimul moment datorită unei informaţii primite de DSP[21] dintr-un club de noapte parizian. Urmare: prima mea punere sub protecţie; poliţişti de la Brigada de combatere a violenţei pe urmele mele, în viaţa profesională şi privată, 24 de ore din 24!

4

Dosare criminale

Ultimul condamnat la moarte

J.-M. Pontaut: în 1979, existenţa pedepsei cu moartea apăsa din ce în ce mai greu asupra climatului juridic. Va genera o dezbatere aprinsă în opinia publică, în majoritate pentru, în condiţiile în care François Mitterrand, candidatul stângii la prezindenţiale, era împotrivă. Cât despre actualul preşedinte, Valéry Giscard d'Estaing, acesta refuzase în mai multe rânduri graţierile, mai ales cea a lui Christian Ranucci, executat în iulie 1976. În acest context arzător, vi s-a încredinţat dosarul Philippe Maurice, un asasin de poliţişti, care avea puţine şanse să scape de ghilotină. Dar mai întâi să amintim faptele.

J.-L. Bruguière: Philippe Maurice era fiul unui inspector de poliţie, provenit dintr-o familie bună. După unele probleme familiale, el şi fratele său au luat-o pe calea delincvenţei. Au început cu delicte minore: furturi de maşini, tăinuire de bani falşi… chestii obişnuite. Şi apoi brusc, Philippe Maurice şi unul dintre prietenii săi, Serge Attuil, intră în infracţionalitatea criminală şi devin ucigaşi.

În septembrie 1979, ei au ucis un gardian, care i-a reperat într-o parcare de pe strada Lecourbe din Paris. Au reuşit să fugă. Dar o lună mai târziu, pe strada Monge, o patrulă de poliţie a încercat să îi aresteze. Încolţiţi de

21 Direcţia de Securitate Publică

gardieni, cei doi bărbaţi au refuzat să se predea şi au deschis focul. Attuil a omorât un poliţist, înainte de a fi atins mortal la rândul său, iar Philippe Maurice a doborât celălalt agent. A fost găsit rănit 48 de ore mai târziu, într-un hotel din apropiere de Châtelet.

Cazul, care vă daţi seama că a creat mare vâlvă, mi-a fost încredinţat. Strict ca investigare, a fost foarte simplu: Philippe Maurice şi-a recunoscut faptele; autopsiile şi expertizele armelor au confirmat declaraţiile lui şi ale martorilor. Am iniţiat o reconstituire la faţa locului care nu a adus niciun element de noutate. Am finalizat dosarul în trei luni şi am trimis cazul juraţilor.

J.-M. Pontaut: Dar riscul evident al unei condamnări la moarte trebuie să fi fost foarte apăsător. Mai întâi, cum a decurs relaţia cu Philippe Maurice?

J.-L. Bruguière: Atmosfera era într-adevăr foarte grea, foarte apăsătoare. El afişa un comportament ostil, închis, glacial. Philippe Maurice era revoltat împotriva societăţii. Ucisese, spunea el, pentru a-şi salva pielea; nu a vrut să omoare. Nu el a ales, striga, să comită infracţiuni. Nu mă ura personal, ca om, ci ca membru al sistemului. Nu m-a ameninţat, ca anumiţi membri ai Acţiunii directe sau, mai târziu, ca anumiţi islamişti, însă eu reprezentam un sistem pe care el îl detesta. Şi relaţiile cu avocaţii săi erau de asemenea foarte dure.

? 5

Aceştia practicau un soi de apărare de ruptură, mă aflam în faţa unui grup care se lupta pentru o cauză: suprimarea pedepsei cu moartea.

J.-M. Pontaut: Avocaţii săi, Jean-Louis Pelletier, Philippe Lemaire şi Danièle Marion Fondanèche, v-au reproşat, de altfel, celeritatea. S-au supărat pentru că aţi închis aşa de repede ancheta, ceea ce a permis ca procesul să se ţină foarte repede, chiar înainte de alegerile

prezidenţiale din 1981.

J.-L. Bruguière: Recunosc că nu era o situaţie uşoară. Presiunile veneau din toate părţile. Mă incitatu într-adevăr să mă grăbesc sau să tărăgănez lucrurile. Dar nu voiam să mă joc cu timpul. Cancelaria îşi dorea un proces rapid; apărarea însă încerca, prin numeroase manevre, să încetinească ancheta. îmi mai aduc aminte de ieşirile violente ale celor trei avocaţi care îmi reproşau verde în faţă că fac jocul acuzării printr-o anchetă prea rapidă. Philippe Lemaire şi Jean-Louis Pelletier au fost cei mai vehemenţi.

Climatul era, într-adevăr, complet diferit. Cazul Philippe Maurice, dincolo de aspectul judiciar, ridica încă o dată problema pedepsei cu moartea. Avocaţii lui Philippe Maurice încercau direct, într-o logică a apărării, să mă atragă în această dezbatere. Ei considerau că o anchetă prea rapidă le-ar condamna clientul la pedeapsa capitală. În acest context atât de sensibil, oare ar fi trebuit să cedez în faţa reproşurilor apărării şi să încetinesc, fără motive procedurale, cursul anchetei? Era oare răspunderea mea de magistrat anchetator să mă arunc direct în faza de judecată, atâta timp cât sistemul nostru penal distinge clar perioada anchetei de cea a judecăţii? în această atmosferă apăsătoare şi conflictuală, Philippe Maurice părea absent, îndepărtat de miza procedurii al cărei obiect era. Cel puţin în faţa mea. O impresie stranie şi aş spune penibilă, pentru că eu consider că mi-am făcut datoria de judecător, fără să intervin într-un verdict care nu ţinea de mine şi asupra căruia nu puteam, orice s-ar fi zis, să intervin.

Dar faptele erau clare, simple, nu aveam niciun motiv să amân un caz în care patru persoane şi-au aflat totuşi sfârşitul, doi dintre ei fiind poliţişti.

J.-M. Pontaut: Urmarea este incredibilă. Philippe Maurice a fost condamnat la pedeapsa cu moartea pe 28

octombrie 1980 de Curtea cu Juri. Nu a fost o surpriză. Preşedintele Curţii – despre care vom mai vorbi –, André Giresse, era un partizan înfocat al ghilotinei. Poliţiştii i-au cerut capul lui Maurice, susţinuţi de ministrul de interne al vremii. Alegerile prezidenţiale se apropiau. Dar, lovitură de teatru; în martie, şeful statului, Valéry Giscard d'Estaing, a decis amânarea deciziei până la alegeri. Pe 25 mai 1981, la câteva zile după ce a fost ales, François Mitterrand l-a graţiat pe Philippe Maurice. Acesta din urmă a fost condamnat la închisoare pe viaţă, iar destinul său, cu certitudine excepţional, îşi urmează cursul. A studiat intens în închisoare şi, după ce a scris o teză savantă şi foarte documentată despre Evul Mediu, a fost eliberat în anul 2000. O traiectorie care dă de gândit. Personal, ce credeţi despre pedeapsa cu moartea?

J.-L. Bruguière: N-am fost niciodată un adept al pedepsei capitale. Dar, după acest caz, m-am pronunţat clar împotrivă, înainte de a lupta cu toate forţele pentru suprimarea sa.

Japonezul canibal

J.-M. Pontaut: O să ne ocupăm acum de un caz de-a dreptul extraordinar. Mai întâi, pentru că e vorba despre un exemplu rarisim de nebunie criminală, un caz de canibalism, care agităfantasmele şi legendele cele mai înfricoşătoare. Apoi acest dosar v-a permis să inauguraţi noi forme ale relaţiilorjudiciare internaţionale, o practică pe care apoi dumneavoastră aţi dezjvoltat-o şi perenizat-o, încât a devenit o armă esenţială în lupta antiteroristă. Dar să începem cu istoria în sine. Ce anume s-a întâmplat pe 11 iunie 1981 într-un apartament din arondismentul 16 din Paris, încât cei de la Brigada criminală au fost atât de sideraţi?

J.-L. Bruguière: Un japonez de 36 de ani, Issei Sagawa, care urma cursuri de literatură în Franţa, a

omorât o tânără studentă olandeză, Renée Hartevelt, în împrejurări absolut înspăimântătoare. A cunoscut-o la facultatea din Censier şi s-a îndrăgostit de tânăra înaltă şi sportivă. Sagawa era plăpând, anormal de scund, de înălţimea unui copil, cu o figură dezagreabilă. El primise deja îngrijiri – urma să o aflăm mai târziu – pentru probleme psihice şi avusese un comportament extrem de periculos faţă de femei. A chemat-o de mai multe ori pe Renée Hartevelt la el, ca să îl înveţe germană. În după-amiaza zilei de 11 iunie 1981, i-a declarat că o iubeşte şi că vrea să întreţină relaţii sexuale. Tânăra, surprinsă, l-a întrebat ce l-a apucat şi a început să râdă, apoi l-a împins şi a încercat să plece. Sagawa, vexat şi furios, a scos atunci o carabină de calibrul 22, cu ţeavă lungă, dotată cu amortizor şi, ameninţând-o, i-a cerut să înregistreze în germană textul unui poem despre Dumnezeu şi moarte. Renée Hartevelt, constrânsă, s-a conformat şi, în timp ce ea citea textul la un magnetofon, Sagawa i-a tras un glonţ în ceafă. Se aude pe înregistrare vocea puţin ezitantă a tinerei care recită, apoi focul de armă şi apoi zgomotul corpului care se prăbuşeşte. Apoi Sagawa are o viziune care, va spune el mai târziu, l-a bântuit toată viaţa: să mănânce carne de om. A cumpărat ustensile – cuţite, satâr, ferăstrău circular – şi a tranşat cadavrul. După ce a făcut poze, a mâncat din el anumite părţi, unele crude, altele gătite… sar peste detalii, de-a dreptul abominabile.

J.-M. Pontaut: Poliţiştii vor găsi mai târziu în frigiderul său zece saci cu resturi umane.

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. După aceea, a încercat să scape de cadavru. A cumpărat valize dintr-un supermarket, le-a dus la el acasă cu un Caddie împrumutat de la magazin. A aşezat în valize resturile corpului învelite în cearşafuri şi a chemat un taxi care să-l ducă în Bois de Boulogne. S-a gândit să arunce valizele în lac. Dar această

primă tentativă a eşuat, pentru că poliţiştii de la Circulaţie au remarcat portbagajul întredeschis al taxiului şi Caddie-ul prost parcat. I-au cerut lui Sagawa să îl ducă înapoi la magazinul de unde îl împrumutase, fără să îşi facă griji în privinţa valizelor. Pur şi simplu Sagawa l-a returnat la magazin, apoi s-a dus din nou acasă, cu tot cu valize… A doua zi şi-a luat de la BHV un portbagaj mobil şi a reluat operaţiunea. De data aceasta, un alt taxi l-a lăsat pe malul lacului din Bois de Boulogne. Neavând forţă, nu a reuşit să împingă valizele până la apă. Un trecător, care a remarcat mişcarea şi un capăt de cearşaf însângerat ieşind din bagaj, a chemat poliţia. Sagawa a avut timp doar să o ia la fugă. A încercat atunci, stângaci, să şteargă urmele crimei, împrumutând chiar un aparat pentru spălarea petelor de sânge de pe mochetă. Anchetatorii l-au găsit repede şi l-au arestat pe 15 iunie. Au descoperit într-adevăr în frigiderul său resturi pe jumătate mâncate din nefericita olandeză. A fost de altfel primul caz de antropofagie anchetat de Brigada criminală.

J.-M. Pontaut: Cum s-a comportat Sagawa?

J.-L. Bruguière: Şi-a recunoscut repede faptele, nu a delirat şi a afişat chiar un soi de normalitate aparentă. Însă a descris faptele cu o complezenţă şi o satisfacţie care au fost semnele evidente ale gravei sale psihoze. îmi amintesc că, în timpul interogatoriilor din biroul meu, el povestea totul cu o mulţime de amănunte, fixând-o pe grefiera mea Corina, care era blondă. Era clar că retrăia cu mare bucurie faptele crimei şi îşi imagina ceva asemănător cu ea. O situaţie ciudată, extrem de incomodă pentru fată…

A mărturisit că şi-a dorit mereu să omoare o femeie, mai ales o europeancă blondă, şi să o mănânce. De la instalarea sa în Franţa, a mai avut o tentativă, cu o prostituată. Prostituatele erau singurele persoane cu care avea relaţii intime. A încercat în zadar să o electrocuteze,

punând sub tensiune bideul din baia sa. A mai încercat să o înjunghie în timp ce dormea, dar nu a îndrăznit să o facă.

Cu două zile înainte de a o omorî pe Renée Hartevelt, a vrut să o imobilizeze aruncându-i în faţă un jet de gaz paralizant, chiar când îi oferea un pahar cu apă. Dar tânăra, crezând că e vorba despre neîndemânare, s-a ferit şi a glumit pe seama acestui incident. L-a povestit totuşi prietenilor săi, fără să-şi dea seama de scopul gestului.

J.-M. Pontaut: Apoi aţi descoperit antecedentele psihiatrice ale lui Sagawa.

J.-L. Bruguière: Da, evident, se impunea acest demers. Faptele erau cunoscute, mai rămânea de evidenţiat dimensiunea psihiatrică.

În primă instanţă, se punea problema responsabilităţii sale în faţa legii. Potrivit articolului 64 din Codul Penal din perioada aceea, „nu există crimă, nici delict, dacă acuzatul era în stare de demenţă în timpul desfăşurării faptei sau dacă a fost constrâns de o forţă căreia nu i s-a putut opune”. Se încadra Sagawa în prevederile acestei dispoziţii a legii? Putea răspunde pentru faptele sale în faţa unei curţi cu juraţi sau trebuia să beneficieze de neurmărire în baza articolului 64 din Codul Penal? în acest caz, va fi plasat din oficiu într-un aşezământ psihiatric, doar sub controlul corpului medical, în lipsa oricărei alte structuri medico-judiciare.

Am desemnat rapid trei experţi în psihiatrie cu scopul de a-l examina atât pe plan psihic, cât şi medico-psihologic. Dar era imposibil de obţinut o expertiză exhaustivă dacă nu cunoşteam toate elementele din trecutul său judiciar şi medical. Aici era cheia dosarului.

Tatăl său, Akira Sagawa, sosit la Paris în urma îngrozitorului eveniment, ne-a adus o primă clarificare asupra vieţii şi personalităţii sale. Însă mărturia sa, iniţial, a fost destul de departe de adevăr. Akira Sagawa era un

industriaş foarte important în Japonia, preşedinte al unei mari societăţi de distribuţie de apă şi canal, echivalentul Veoliei, dacă vreţi. Înspăimântătoarea crimă a fiului său a fost un şoc teribil pentru el şi pentru soţia lui, dar şi o „dezonoare”, japonez fiind, care se răsfrângea asupra apropiaţilor şi a companiei. De altfel, şi-a depus imediat demisia. În primă instanţă, a încercat, aşadar, să reducă importanţa antecedentelor psihiatrice şi chiar judiciare ale fiului său. Totuşi, mărturia sa este foarte importantă:

„Issei, ne-a declarat el, s-a născut prematur pe 26 aprilie 1945, la Kobe. Cântărea la naştere o treime din greutatea unui copil normal. În tinereţe a avut mari probleme de sănătate şi a fost mereu sub supraveghere medicală. În ciuda sănătăţii fragile, a fost un elev strălucit – scutit totuşi de educaţie fizică. A urmat apoi studii universitare la Tokio, timp de patru ani. După obţinerea diplomei, timp de un an, a urmat cursuri de franceză înainte de a veni în Franţa. Până la vârsta de 19 ani, a fost urmărit cu regularitate de medici, care îi făceau injecţii şi îi dădeau tratamente. Doar pentru fizic, întrucât sănătatea lui era fragilă, nu pentru psihic. Vă dau numele unuia dintre medicii săi, M. Ampo, din Kamakura. Când avea 19 ani, Issei a avut convulsii şi tulburări de vedere, şi un fost medic militar ne-a îndrumat către un spital renumit din Tokio. I s-au făcut examinări, totul era normal. Niciodată Issei nu ne-a spus că ar avea probleme în relaţiile cu ceilalţi, în special cu femeile. În ceea ce priveşte dorinţa sa de a mânca, bunăoară, carne de om, aceasta nu s-a manifestat niciodată, îmi amintesc că îi era frică să scoată măruntaiele dintr-un pui. Fiul meu detestă violenţa. îmi dădeam seama că suferă din cauza înălţimii; de exemplu, trebuia să îşi cumpere încălţămintea de la copii. După ştiinţa mea, Issei nu a avut niciodată de-a face cu poliţia sau cu justiţia japoneză”.

Legat însă de acest ultim aspect, Issei Sagawa a „omis” un episod foarte important din viaţa fiului său. Potrivit poliţiei japoneze, care a fost chestionată, acesta a încercat în tinereţe să agreseze şi să violeze o europeancă la Tokio. L-am interogat din nou pe Akira Sagawa pe 7 iulie şi de data aceasta mi-a povestit că, la vârsta de 21 de ani, fiul său s-a întâlnit, într-adevăr, cu o străină care locuia aproape de ei şi care îi preda cursuri de engleză. Un scenariu asemănător cu cel folosit ca să o atragă pe Renée Hartevelt.

Într-o după-amiază, când tânăra dormea, a intrat la ea pe fereastră şi, potrivit tatălui său, a scuturat-o doar, ca să o trezească. Tinerei nu i-a plăcut intrarea lui Issei şi l-a bruscat; a urmat un schimb de lovituri. „Povestea a fost rezolvată amiabil de avocaţii noştri, susţine tatăl său. Mi s-a părut, în lumina acestor fapte, că fiul meu avea un comportament uşor anormal şi am decis să-l ducem la un psihiatru, în Tokio. În urma examinării, fiul meu a fost tratat alternativ cu tranchilizante şi cu alte medicamente. îmi mai amintesc că la vârsta de 12 ani a făcut crize de epilepsie. I se mai întâmpla uneori noaptea să aibă astfel de crize care îl făceau să arunce obiectele din jur... Când este contrazis vehement, se enervează. În concluzie, ca tată al lui Issei, nu pot să cred că faptele s-au petrecut aşa cum mi-au fost prezentate. Ştiam că fiul meu este coleric, dar nu într-atât încât să comită ireparabilul”.

J.-M. Pontaut: Domnul Sagawa este uman, nu poate crede în vinovăţia Jiului său. Ascunde, probabil, într-adevăr, o parte din trecutul său psihiatric. Dar cum să mergi mai departe?

J.-L. Bruguière: Mai ales în privinţa unui astfel de caz, nu ne puteam mulţumi cu mărturia rudelor sau a oamenilor cu care s-a intersectat în Franţa. În faţa acestui caz psihiatric ieşit din comun şi pentru a-i judeca

răspunderea penală, pentru mine era absolut indispensabil să îi audiez pe toţi cei care l-au îngrijit şi l-au cunoscut pe durata vieţii, ca să adun un număr cât mai mare de informaţii despre personalitatea sa. Or întreaga sa existenţă se derulase în Japonia. Singura soluţie era deci să alcătuiesc o comisie rogatorie internaţională şi să merg să anchetez în ţara sa de baştină. Dosarul depăşea graniţele Hexagonului.

J.-M. Pontaut: Atunci au început greutăţile…

J.-L. Bruguière: Nu exista nicio convenţie judiciară între Japonia şi Franţa. Mai rău, Japonia nu autoriza nicio terţă ţară să vină să ancheteze pe teritoriul său. Era, la vremea aceea, un stat foarte închis, care resimţea încă traumele războiului. În plus, anchetele judiciare în străinătate nu existau practic în Franţa. Nu se obişnuia ca un judecător să desfăşoare investigaţii în afara Franţei. În 1981, o astfel de cerere ar fi fost de-a dreptul nepotrivită. De altfel cancelaria, interogată asupra subiectului, nu m-a sfătuit să urmez această cale, obstacolul diplomatic dovedindu-se dificil.

Însemna să se dea uitării principiul reciprocităţii diplomatice încă în vigoare cu Japonia (în absenţa unei convenţii bilaterale între cele două ţări), iar autorităţile nipone să autorizeze o misiune judiciară în Japonia pentru această afacere care a avut, aici, un impact foarte mare. Trebuia să forţăm destinul: să nu căutăm imposibilul – care în general este relativ – şi să găsim soluţia căutând căile prin care am putea ajunge la ea. Această atitudine mi-a ghidat mereu modul de a acţiona.

Ancheta din Franţa era închisă în Franţa, atât în privinţa faptelor, cât şi pentru curriculum vitae. Colegiul experţilor ar fi putut, juridic vorbind, să tragă concluzia cu elementele care le-au fost puse la dispoziţie. Dar ne confruntam cu un caz fără precedent, un caz aproape unic

în antropofagie, un caz foarte simplu în desfăşurarea sa, dar de o extremă complexitate în privinţa resorturilor psihice care au declanşat-o. O neîncepere a urmăririi penale pe motiv de demenţă în sensul articolului 64 din Codul Penal nu putea fi dată cu uşurinţă pentru opinia franceză şi japoneză, dar mai ales pentru familia Hartevelt. Decizia trebuia să fie cea mai puţin contestabilă. Se impunea o misiune în Japonia, în ciuda obstacolelor judiciare, diplomatice, tehnico-culturale care păreau să o interzică. Dar cum să acţionezi? Ce demersuri să antrenezi ca să obţii autorizările necesare? Numai un proces îndrăzneţ – mai ales la vremea aceea – şi puţin ortodox ar fi putut ridica obstacolul.

Decizia revenea ţării căreia i-a fost adresată, Japonia. Astfel trebuia ca eu să obţin acest acord de la reprezentantul său oficial în Franţa, ambasadorul Japoniei la Paris. Prin urmare, am stabilit o întâlnire cu acesta. Nu puteam apela nici la ierarhia judiciară (în baza principiului independenţei magistraţilor), nici la cancelarie, nici chiar la Ministerul Afacerilor Externe, care nu reuşise să găsească o soluţie la problema ridicată.

Dimensiunea internaţională mi se părea elementul esenţial pentru buna desfăşurare a anchetelor judiciare de felul acesta. Eliminarea frontierelor, respingerea convenţiilor, refuzarea imposibilului mi se păreau în acest caz o cerinţă, o necesitate. M-am dus prin urmare la ambasadorul Japoniei, unde am fost primit de ambasador şi de colaboratorii săi pe probleme de poliţie şi justiţie. Am cerut ca o anchetă complementară să poată fi instrumentată în Japonia prin realizarea unei comisii rogatorii internaţionale, pe care m-am însărcinat să o conduc şi să pot asista la ea alături de funcţionarii din poliţie însărcinaţi cu ancheta. Mi-am sprijinit bineînţeles cererea pe argumente strâns legate de anchetă, mizând pe

excepţionalul impact internaţional al cazului Sagawa, mai ales în Japonia. Am avut o primire favorabilă din partea prim-secretarului al ambasadei la Paris, Toshinori Kanemoto, care se ocupa atunci de probleme de securitate. Între timp am devenit prieteni, iar el şi-a continuat cariera ca numărul doi în Ministerul de Interne din Tokio, apoi ca preşedinte al Interpolului.

Ne-am lovit atunci de o mare dificultate. Înainte de accepta o cooperare, trebuia modificată legea japoneză. Parlamentul trebuia să accepte principiul unei întrajutorări bilaterale cu un terţ, care nu exista. Graţie intervenţiei ambasadei, Dietei – parlamentul japonez – nu i-au fost necesare decât trei luni ca să voteze o astfel de modificare. Această lege urma să îmi ofere un parcurs legal şi totul urma să se lege. Calea era deschisă.

Pe 13 ianuarie 1982, am redactat o cerere oficială adresată reprezentantului Japoniei la Paris: „Natura faptelor imputate lui Sagawa Issei, care par să se înscrie într-un context psihopatologic, dezaprobarea firească din partea familiei victimei, plus emoţia pe care această afacere a suscitat-o în opinia publică japoneză, m-au determinat să acord o atenţie specială acestei proceduri de criminologie. Se înţelege de la sine că examenul psihiatric şi medico-psihologic al lui Sagawa, cu care am însărcinat trei experţi, ocupă în cadrul acestei anchete un loc preponderent. Concluziile lor vor fi determinante, pentru că îşi vor exprima părerea asupra răspunderii penale a inculpatului. Dar, pentru ca demonstraţia experţilor să fie incontestabilă, era necesar ca aceştia să fi avut, în prealabil, o cunoaştere exhaustivă a contextului familial şi social al lui Sagawa în Japonia, a mediului său şcolar, universitar şi profesional, cât şi a antecedentelor sale atât în domeniul medical, cât şi penal. Aceasta este optica în baza căreia solicit autorităţilor din ţara dumneavoastră o

comisie rogatorie internaţională”. Urma lista informaţiilor deja obţinute în Franţa, adică un curriculum vitae al lui Sagawa, şi lista completă a persoanelor pe care doream să le întâlnesc în Japonia în cursul misiunii. Aceasta includea toţi membrii familiei, profesorii, medicii şi specialiştii care l-au examinat. Adaug că Sagawa mi-a dat, la cererea mea, o scrisoare de mână, autorizându-şi toţi medicii să îmi vorbească, eliberându-i astfel de obligativitatea confidenţialităţii.

Misiunea trebuia să aibă loc la Tokio, dar şi în alte oraşe din Japonia, unde locuise cu familia sa.

Pe 19 ianuarie, prim-secretarul al ambasadei mi-a transmis acordul autorităţilor japoneze, adăugând: „Afacerea Sagawa a avut un asemenea impact în Japonia încât japonezii sunt interesaţi de rezultatul ei”. Pe 21 februarie, m-am îmbarcat prin urmare pentru Japonia, împreună cu comisarul Olivier Foii şi inspectorul Robillard, de la Brigada de criminalitate. Un traseu geografic impresionant, căci interdicţia de survolare a URSS la vremea aceea a Războiului Rece presupunea să ajungi în Japonia trecând pe la Polul Nord. Boeingul 747 al companiei Air France a făcut escală la Anchorage şi a urmat un traseu îngust şi extrem de supravegheat, atât pentru trecerea strâmtorii Bering, cât şi pentru coborârea de-a lungul arhipelagului insulelor Kurile.

Începând din Tokio, am parcurs întreaga Japonie pe urmele lui Issei Sagawa: capitala, bineînţeles, dar şi Yokohama – marele port –, Kyōto – fosta capitală a Japoniei – şi, în centrul ţării, Ōsaka şi Kobe.

I-am interogat pe toţi profesorii săi, toţi apropiaţii şi mai ales medicii. Mărturiile lor au fost esenţiale. Responsabilul spitalului din Kamakura, doctorul Ampo, care l-a urmărit de la vârsta de şase ani, ne-a vorbit despre comportamentul autist care a dăunat dezvoltării sale. El a

semnalat un aspect foarte important: o epidemie de encefalită B declarată în Japonia după război, în momentul naşterii lui Issei. Doctorul Kanazawa, din Kobe, cu care mama sa a născut, ne-a dat şi el numeroase indicii despre împrejurările dificile ale naşterii sale. El a confirmat că numărul cazurilor de encefalită se

referea într-adevăr la bebeluşii din Kobe din aceeaşi perioadă. O pistă cu atât mai interesantă cu cât cercetările americane, la care am putut avea acces chiar acolo, au relevat riscurile psihice legate de această boală. Un studiu american efectuat în special după războiul din Coreea a demonstrat chiar că aceste encefalite, numite japoneze, au provocat perversiuni sexuale importante celor afectaţi. Ancheta nu a putut determina cu certitudine dacă Issei a fost afectat de encefalită, dar era o pistă serioasă pentru explicarea comportamentului său.

Toate mărturiile importante adunate pe durata misiunii japoneze au fost comunicate celor trei experţi în psihiatrie însărcinaţi să îl examineze pe Sagawa. Pe 24 iunie 1982, doctorii Brion, Diederichs şi Defer au concluzionat că: „Sagawa Issei prezintă o perversiune sexuală canibalică însoţită de tulburări majore de afectivitate, încadrate într-un proces organic în raport cu anomaliile de encefalită de etiologie neonatală şi foarte probabil cu o encefalită din copilărie. În concluzie, scriu ei, Sagawa se afla într-o stare de demenţă, în sensul articolului 64 din Codul Penal, în momentul omuciderii […]. Nu i se poate aplica o sancţiune penală şi trebuie să fie tratat într-o instituţie de psihiatrie destinată bolnavilor mental periculoşi”. Afacerea Sagawa s-a încheiat deci pentru justiţie.

J.-M. Pontaut: Bine, nu în întregime, pentru că a ridicat alte întrebări După ce a petrecut o perioadă într-un

spital de psihiatrie francez, Sagawa a fost transferat în Japonia. Eliberat repede, a început o tulburătoare carieră de pictor, lăudându-se în permanenţă cu trecutul său de canibal Aproape că făcea comerţ din asta, ajungând chiar să deschidă un restaurant. Ne putem imagina reacţia familiei nefericitei Renée Hartevelt.

J.-L. Bruguière: Aduceţi aici în discuţie problema mai generală, a tratamentului judiciar al bolnavilor mental.

În sistemul penal francez, nu există structură intermediară: fie o persoană este responsabilă de actele sale şi este judecată şi, eventual, condamnată; fie este declarată iresponsabilă, plasată din oficiu la un spital de psihiatrie şi soarta sa nu mai depinde decât de medici. Dar o tendinţă recentă a psihiatriei, numită antipsihiatrie, a fost – spun bine „a fost” – opusă total oricăror măsuri represive şi constrângătoare. O persoană periculoasă putea fi eliberată fără să fie supravegheată, cu riscuri mari de recidivă.

Am anchetat o afacere asemănătoare. Era vorba despre un psihotic care fusese autorul mai multor agresiuni şi care beneficiase sistematic de neîncepea urmăririi penale, în baza articolului 64 din Codul Penal. Avea, prin urmare, un cazier judiciar fără pată. Mai târziu, dintr-o eroare a administraţiei – dosarele nu erau stocate electronic la vremea aceea – a ajuns să se angajeze infirmier într-un spital. Homosexual, s-a îndrăgostit de un angajat, l-a sedus şi a trăit cu el. Dar, în timpul unei răbufniri delirante, l-a omorât. A decis atunci să facă dispărut cadavrul şi, ca şi Sagawa, cel puţin în privinţa antropofagiei, a încercat să îl tranşeze. Nu a reuşit, l-a aşezat într-o cadă, a umplut-o cu benzină şi i-a dat foc. Rezultatul: întregul imobil a luat foc. Din fericire, pompierii au reuşit să-i evacueze pe locatari şi să îl salveze pe asasin. Ce s-a întâmplat? Am documentat cazul, el a

beneficiat în mod evident de dispoziţiile articolului 64 şi s-a întors la un spital de psihiatrie.

Există deci o lacună în sistemul nostru penal, în privinţa persoanelor care reprezintă în mod incontestabil un pericol potenţial major pentru societate. Nu putem cădea în capcana lui „totul sau nimic”. Trebuie să existe un sistem care să permită să îi poţi urmări. Astăzi se acceptă montarea brăţărilor electronice pedofililor, cu scopul de a le urmări comportamentul după terminarea perioadei de detenţie. De ce să nu aplicăm asta şi bolnavilor mental periculoşi? Părinţii victimei, care nu au avut parte de proces, ar fi foarte sensibili la asta. Una dintre marile evoluţii ale justiţiei, în Franţa, a fost acordarea unei atenţii deosebite tocmai victimelor şi familiilor acestora. În materie de terorism, de exemplu, acestea sunt plasate, vom reveni la subiect, în centrul dezbaterii penale, fapt care a contribuit considerabil la evoluţia sistemului nostru.

Doctoriţa Folamour[22]

J.-M. Pontaut: După înspăimântătoarea poveste a japonezului canibal, aţi anchetat o afacere criminală foarte periculoasă, poate una dintre cele mai misterioase şi mai puţin cunoscute din anii ’70: moartea responsabilului cu medicina penitenciarelor, asasinat la Paris pe 20 iunie 1973, în explozia unui colet-capcană depus la domiciliul său de pe cheiul Grands-Augustins. Printr-o ironie a istoriei, acest dosar este legat de deputatul Jean de Broglie, pe care l-aţi întâlnit în Eure. Acest demnitar ales, ne amintim, a intervenit pe lângă ministrul de interne ca să vă încetaţi investigaţiile la Évreux.

J.-L. Bruguière: Această istorie este un adevărat roman, dar din nefericire cu personaje cât se poate de reale, în egală măsură pitoreşti şi foarte periculoase.

La un an de la plecarea mea de la Evreux, Jean de

22 „Amor nebun“, în limba franceză

Broglie, care a intervenit efectiv pentru a bloca ancheta de la IJ din Rouen, a fost asasinat la Paris. Moartea acestui fost ministru, conegociator al acordurilor de la Evian pentru pacea din Algeria, moştenitor al unei ilustre familii princiare, va declanşa un răsunător scandal politic. Publicul va descoperi o persoană îndoielnică, iubitoare de secrete, strâmtorată din punct de vedere financiar şi aflată în relaţii cu personaje mai mult decât dubioase.

Prinţul de Broglie a fost omorât pe 24 decembrie 1976, pe strada Dardanelles, în arondismentul 17 din Paris, pe când ieşea din locuinţa „consilierului său financiar", Pierre de Varga. Acest afacerist cu reputaţie dubioasă, ale cărui activităţi au atras în mai multe rânduri atenţia poliţiştilor, a fost foarte rapid bănuit că ar fi instigatorul asasinatului prinţului de Broglie. Executanţii asasinatului, printre care un inspector de poliţie, au fost identificaţi cu rapiditate şi arestaţi. Ministrul de interne al vremii, Michel Poniatowski, cu ocazia unei conferinţe de presă rămasă în anale, a nominalizat persoanele arestate. Le-a confirmat vinovăţia şi a oferit chiar şi mobilul crimei: o poveste obscură cu un împrumut acordat de Broglie lui Pierre de Varga pentru cumpărarea unui restaurant în Paris. Cum era normal, declaraţiile ministrului de interne, în condiţiile în care ancheta abia demarase, au provocat scandal. Aceste declaraţii de altfel sunt relevante, încă o dată, pentru raporturile care existau în perioada respectivă între poliţie, justiţie şi politică.

J.-M. Pontaut: Nu aţi fost însărcinat cu anchetarea asasinatului lui Jean de Broglie. Cum aţi ajuns totuşi să vă ocupaţi de acest dosar?

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, de anchetă s-a ocupat Guy Floch, unul dintre „marii judecători" ai vremii. „Inimă de piatră", aşa i se spunea acestui breton auster, care era pe atunci steaua în ascensiune în domeniul cercetării

penale şi căruia îi erau încredinţate cele mai importante afaceri criminale. Cât despre mine, eu am intervenit mult mai târziu, cu ocazia unui episod extravagant.

În luna august 1980, la patru ani de la asasinarea prinţului de Broglie, în timp ce presupuşii vinovaţi ai acestui asasinat erau pe punctul de a fi judecaţi, un informator al poliţiei a afirmat că i s-a propus să îl execute pe Pierre de Varga, deţinut la închisoarea de la Santé. Prizonierul urma să fie doborât cu o puşcă cu lunetă de la fereastra unui imobil de pe bulevardul Saint-Jacques care dă spre curtea puşcăriei pariziene. Pseudo-ucigaşul plătit, un anume Serge Gehrling, i-a mărturisit totul faimosului comisar Lucien Aimé-Blanc. Informatorul, care clar nu avea nicio intenţie să treacă la acţiune, a preferat să se ascundă şi i-a povestit tot şefului Oficiului central de combatere a infracţiunilor. Afacerea a devenit cu adevărat explozivă atunci când a dat în vileag numele comanditarului presupusului „contract”: era vorba despre doctorul Nelly Azerad, cardioloaga sistemului penitenciar, foarte cunoscută în mediul acesta, unde se bucura de o reputaţie aparte. Ea fusese deja acuzată în afacerea Broglie.

J.-M. Pontaut: Cine era deci acest medic pe care poliţiştii l-au supranumit cu umor „doctoriţa Amor Nebun”, cu referire la filmul lui Stanley Kubrick, şi care a jucat un rol-cheie în această afacere?

J.-L. Bruguière: E într-adevăr un personaj ieşit din comun, ale cărei excentricităţi au făcut să se vorbească despre ea multă vreme în cercul restrâns al medicinei de penitenciar. Această femeie drăguţă, brunetă şi micuţă, avusese până atunci o carieră strălucitoare. Specialist de renume în cardiologie, deţinea mai multe funcţii: şef al serviciului medical de la Prefectura poliţiei din Paris, şef al Serviciul de cardiologie la spitalul penitenciarului din

Fresnes, unde întâlnea mulţi deţinuţi, de la găinari la marii infractori, printre care şi unele personalităţi. Cei mai importanţi erau spitalizaţi în serviciul profesorului Azerad, unde beneficiau, se spune, de o primire privilegiată.

Nelly Azerad, un foarte bun medic, lucra sub aripa protectoare a medicului-inspector general al penitenciarelor, doctorul Georges Fully, alt personaj surprinzător al lumii puşcăriilor, dar cu reputaţie fără pată. Fost partizan al Rezistenţei, arestat foarte tânăr de nazişti, scăpat din lagăr, a fost pasionat, la întoarcerea din exil, de medicina de penitenciar. Era cunoscut ca un om care iubea viaţa şi care îşi făcea meseria cu omenie şi probitate. Datorită competenţelor sale, se ocupa de vizarea certificatelor medicale care permiteau anumitor deţinuţi suferind de boli grave să beneficieze de dispense medicale şi să iasă din puşcărie înainte de terminarea pedepsei.

Fără nicio îndoială, unul dintre aceste certificate a stat la baza asasinării sale. El a fost într-adevăr omorât, aşa cum vă amintiţi, pe 20 iunie 1973 cu o bombă ascunsă într-un colet-capcană, care i-a explodat în mâini.

J.-M. Pontaut: Cum a făcut legătura ancheta dumneavoastră între tentativa – adevărată sau falsă – de asasinare în puşcărie a lui Varga şi uciderea lui Georges Fully?

J.-L. Bruguière: în august 1980, investigând tentativa de executare a lui Pierre de Varga la Santé, am ajuns la uciderea lui Fully. Firul meu roşu, legătura dintre cele două cazuri, a fost, evident, Nelly Azerad. Pe măsură ce înaintam cu investigaţiile, aveam să descopăr un personaj cu totul pervers, jumătate mitoman, jumătate calculator. Interceptările telefonice la care am apelat au dovedit că multe certificate au fost acordare în împrejurări extrem de dubioase. De asemenea, vor dezvălui că doctorul Azerad era implicat în operaţiuni ciudate de trafic de escrocherii

mai mult sau mai puţin credibile, iniţiate de personaje interlope.

J.-M. Pontaut: Ca să înţelegem acest dosar încâlcit, trebuie să ne întoarcem la începutul poveştii şi să analizăm legăturile dintre Nelly Azerad şi Pierre de Varga, comanditarul asasinatului prinţului de Broglie. Mai întâi, cum l-a cunoscut doctoriţa pe Varga?

J.-L. Bruguière: în felul cel mai simplu posibil, la spitalul din Fresnes, pe când Varga era deţinut. În anii ’60, afaceristul era deja închis în urma unei escrocherii.

Dar în 1967 a beneficiat de eliberare condiţionată, ca urmare a unui certificat medical bazat pe recomandările doctorului Azerad. Varga suferea cu adevărat, potrivit acesteia, de tulburări cardiace grave. De atunci, afaceristul a rămas un apropiat al doctoriţei, căreia îi datorează libertatea. De-a lungul interogatoriilor mele, când am întrebat-o pe Nelly Azerad despre natura legăturilor sale cu Varga, ea mi-a dat acest răspuns care nu lasă loc nici unei îndoieli: „Sunt relaţii amicale, chiar afective. Sunt femeie măritată, nu pot spune mai multe…”

Ea a continuat să îl frecventeze după ieşirea din închisoare. El se ocupa de bunurile ei mobiliare şi îi trimitea clienţi, ceea ce însemna că Azerad era implicată în cazul de Broglie. Varga şi-a trimis renumitul client la cabinetul lui Azerad. Prinţul de Broglie avea nevoie de certificate medicale pentru a obţine numeroase împrumuturi bancare şi tocmai serviabila doctoriţă i le-a pus la dispoziţie. În ziua morţii lui de Broglie, au fost găsite în torpedoul maşinii sale reţete cu antetul lui Azerad, ceea ce a permis poliţiştilor de la Brigada de crimă organizată să stabilească legătura între cei doi.

Dar criminaliştii urmau să facă alte descoperiri mult mai jenante pentru medic. Înaintea asasinării prinţului în faţa domiciliului lui Varga, pe strada Dardanelles, echipa

de ucigaşi aflată pe urmele lui l-a găsit, iniţial, pe strada Blanche, în faţa cabinetului doctoriţei Azerad. Nu l-au putut ucide în ziua respectivă, dar s-a ridicat imediat o întrebare: de unde ştiau ucigaşii că prinţul avea întâlnire în ziua aceea cu medicul său? Dar Nelly Azerad luase prânzul câteva zile mai devreme cu Varga şi i-a vorbit despre această întâlnire, fără să îşi dea seama cu siguranţă de importanţa informaţiei. Această ultimă informaţie era una capitală, pentru că tindea să dovedească faptul că Varga era cu adevărat comanditarul crimei, cel care dădea ordine ucigaşilor. La puţin timp după arestarea lui Varga, Azerad, la cererea unuia dintre avocaţii afaceristului, avea să susţină în faţa poliţiei că îşi distrusese toate carnetele de întâlniri, aşa cum făcea în fiecare an. O minciună care o va costa foarte scump.

Urmare a acestei afaceri, a fost condamnată pentru sustragere de documente şi dusă în arest preventiv pentru trei luni. Culmea culmilor pentru un medic al administraţiei penitenciarelor! Implicată în proces şi de succesorul lui Georges Fully, doctorul Solange Troisier, ea a fost dată afară din medicina de penitenciar, dar a beneficiat de neînceperea urmării penale.

Cariera sa administrativă fiind ruinată, credeam că s-a potolit. S-a dovedit însă că nu cunoşteam bine personajul. Cu siguranţă trăia terorizată de Varga, pentru care reprezenta probabil un pericol serios. Ştia multe despre activităţile lui, despre rolul pe care l-a avut în traficul cu scutiri şi în moartea lui Fully. Temându-se de represalii din partea lui, a vrut să i-o ia înainte şi a încercat să îl elimine.

J.-M. Pontaut: Şi atunci cade bomba: preţul pe care Azerad îl pusese pe capul lui Varga. V-aţi dat deci seama în august 1980 de această tentativă de asasinat ca urmare a dezvăluirilor informatorului lui Aimé-Blanc. Cum aţi

condus această anchetă delicată?

J.-L. Bruguière: Bombă este mult spus. Dacă declaraţiile lui Serge Gehrling, pseudo-ucigaşul plătit care îşi spunea psiholog, au provocat într-adevăr o undă de şoc la nivelul cancelariei, aceste informaţii au rămas câteva luni confidenţiale. Informarea comisarului Aimé-Blanc, însoţită de precizări – focul urma să se tragă de la etajul opt al imobilului de pe bulevardul Saint-Jacques care dă spre curtea de la Santé –, a ajuns direct la Ministerul de Justiţie. Procurorul general şi procurorul Parisului au fost singurii alertaţi. Iar în cel mai mare secret, am fost şi eu anunţat, pe 8 august 1980, printr-o informare judiciară, de o tentativă de omucidere premeditată. Cancelaria a cerut de urgenţă transferul lui Varga de la Santé la Fleury-Mérogis. Până şi mâncarea se făcea special pentru el, de frica unei asasinări prin otrăvire.

Trebuie să reintrăm în contextul epocii. Moartea lui Jean de Broglie era deja o afacere de stat. Moartea lui Varga în închisoare în astfel de împrejurări ar fi fost o catastrofă pentru putere, s-ar fi spus că statul a ordonat uciderea comanditarului asasinatului, ca să îi închidă gura. Trebuia cu orice preţ să evităm o a doua afacere Broglie. În ceea ce mă priveşte, ţineam la discreţie, pentru că nu voiam să o alertez pe Nelly Azerad. Serge Gehrling, pseudo-ucigaşul, a refuzat bineînţeles aranjamentul, la cererea lui Aimé-Blanc. Dar a rămas în relaţii bune cu doctoriţa. Era clar că aceasta nu ştia că el alertase poliţia. Am decis prin urmare să o pun sub o atentă supraveghere şi să îi interceptez convorbirile. Conversaţiile sale au dezvăluit traficul nesăbuit despre care am vorbit deja.

Doctoriţa, personaj complicat şi complex, a dovedit o reală atracţie pentru lumea interlopă şi loviturile sub centură. S-a înconjurat de intermediari unul mai dubios ca altul, mitomani, care se săpau unul pe altul. Era în

legătură, de exemplu, cu un pseudo-inginer breton care s-a pretat să vândă în Libia o substanţă nucleară din compoziţia unei bombe atomice, radium 238 şi 235 depozitat undeva în Franţa şi pe care echipa de elită l-a putut recupera. Inginerul susţinea de asemenea că deţine mercur roşu, substanţă care în realitate nu există. Negocia cu libienii în fiecare weekend într-un celebru hotel din

Geneva şi se lăuda, bineînţeles, că are relaţii foarte sus plasate în armata franceză, fapt care îi permitea să obţină lingouri de uraniu militar. Îşi fabrica chiar el atestările care lăudau calitatea materialelor. În mod clar, această afacere era o înşelătorie. Nu realizam însă, ascultându-le convorbirile, dacă autorii săi, printre care Nelly Azerad, chiar credeau în veridicitatea ei.

Traficul nu se făcea de altfel numai cu uraniu. Inginerul breton a făcut cunoştinţă, la hotelul Richmond, un palat din Geneva, cu un alt intermediar: Alex. Acesta le-a propus să participe la un trafic de arme cu Libanul, o piaţă între 7 şi 8 milioane de dolari. Alex s-a întâlnit chiar cu doctoriţa Azerad, pe care a descris-o în conversaţiile purtate ca pe o Mata Hari a timpurilor moderne şi naşa tuturor interlopilor francezi. O numea, în mod curios, „Doamna Baroană”. Azerad a încercat atunci să organizeze la Paris, la barul hotelului Concorde La Fayette, o întâlnire cu membrii grupărilor libaneze, care ar fi fost interesaţi să cumpere mitraliere din străinătate. Detaliu uimitor: doctoriţa a purtat aceste negocieri pe perioada vacanţei la Saint-Tropez şi şi-a sunat în fiecare seară partenerii de la un telefon public dintr-un bar faimos din port. După ce asculta, ea silabisea numele armelor automate – kalachnikov, de exemplu – şi îşi calcula profitul. Bineînţeles că operaţiunea nu a avut loc niciodată, dar asta nu le-a descurajat pe Nelly Azerad şi mica sa echipă. Instigatorul mitoman al tuturor acestor nebunii pare cu siguranţă să

fie, potrivit interceptărilor, Serge Gehrling, informatorul lui Aimé-Blanc. Acest fost mercenar părea într-adevăr să îşi bată joc de toată lumea. A atras-o mai ales pe Nelly Azerad care, fiind la strâmtoare, avea nevoie de bani. Ca urmare a decepţiilor şi a pierderii clientelei, ea părea dispusă la orice, cum spune Gehrling, „pentru a pune din nou mâna pe pot”. Sperând să încaseze comisioane din tot felul de operaţiuni, s-a lăsat manipulată de Gehrling. Cuplul nu s-a dat înapoi de la nimic. Complicii s-au gândit chiar să furnizeze arme celor de la IRA, organizaţia teroristă irlandeză. O altă ţară vizată de complicele lui Azerad: insula Formoza. Gehrling pretindea că are relaţii foarte bune cu şeful serviciilor speciale din China naţionalistă, nimeni altul decât fiul mai mare al lui Cian-Kai-şi: „Dacă va fi nevoie, voi merge chiar eu să îl văd”, se lăuda escrocul, înainte de a recunoaşte că afacerea a eşuat din cauza căderii bruşte a preţurilor. Mai mult, a continuat cu un umor involuntar, „din cauza aşteptării, omul nostru de legătură a crezut că era vorba despre o escrocherie”.

În octombrie 1988, am cerut să fie interogat de poliţie unul dintre intermediarii echipei. Acest „negociator internaţional”, de origine belgiană, a recunoscut că toate aceste poveşti erau pure speculaţii.

J.-M. Pontaut: în afară de aceste înşelătorii aberante, interceptările au mai adus elemente de noutate în privinţa traficului cu certificate medicale şi moartea lui Georges Fully?

J.-L. Bruguière: Da. Şi asta este într-adevăr partea cea mai interesantă a dosarului. Azerad evoca mai multe cazuri tulburătoare şi părea să îi cunoască bine pe cei care l-au ucis pe Fully şi de care se temea.

Primul dosar îl are în atenţie pe un anume Gustave Frelin. Acest răufăcător, care se autointitula fost luptător al Rezistenţei, fusese condamnat în 1965 la 15 ani de

detenţie pentru asociere la infracţiune şi furturi calificate. Suferind de inimă, a ajuns foarte repede în grija lui Nelly Azerad. Aceasta a declarat în mai multe rânduri că starea sa de sănătate nu era compatibilă cu detenţia. La rândul lor, cei doi avocaţi ai lui Frelin au încercat să obţină graţierea clientului lor. Graţierea i-a fost refuzată în 1967 şi 1969. Anul următor, consilierii săi intervin din nou. Unul dintre ei avea o oarecare greutate politică, pentru că ajutase din plin puterea gaullistă în perioada războiului din Algeria să lupte împotriva OAS. Acest avocat, cu reputaţie clară de „spion”, i-a scris din nou ministrului justiţiei pentru a cere graţierea lui Frelin. Cererea s-a bazat pe certificatele medicale eliberate de Nelly Azerad. Ea susţinea că deţinutul avea o gravă boală cardiacă şi că nu poate fi îngrijit corespunzător decât în afara puşcăriei.

De data aceasta, dosarul a atras atenţia cancelariei şi, intuind o cerere de complezenţă, s-au solicitat verificări. Directorul de cabinet al ministrului de justiţie i-a cerut directorului Departamentului de Afaceri Criminale de la vremea aceea, Pierre Arpaillange, un raport despre acest caz. I s-a solicitat atunci avizul doctorului Georges Fully, medic general al penitenciarelor, superiorul lui Nelly Azerad. Acesta a formulat în iunie 1971 un răspuns categoric validând diagnosticul lui Nelly Azerad. Fully a afirmat că Frelin nu era un prefăcut şi că decizia graţierii pe motive medicale ar fi fost justificată. Imediat, graţierea a fost într-adevăr acordată în septembrie 1971, şi Frelin şi-a câştigat libertatea cu cinci ani înainte de expirarea pedepsei prevăzute. Şi totuşi cazul era suspect. Nelly Azerad mi-a mărturisit-o pe parcursul interogatoriilor.

J.-M. Pontaut: în final, aţi arestat-o?

J.-L. Bruguière: Da, conţinutul convorbirilor era foarte serios. Pe 21 iulie, la Paris, am interceptat-o vorbind cu toţi membrii bandei, printre care şi Serge Gehrling.

Percheziţiile efectuate la cabinetul medicului şi la domiciliul său au fost fructuoase. Am descoperit carnete, multă corespondenţă şi un manuscris neterminat în care îşi povestea viaţa şi evoca de mai multe ori subiectul scutirilor medicale.

J.-M. Pontaut: Ce a spus despre certificatul de care a beneficiat Frelin?

J.-L. Bruguière: Mai întâi, a negat totul, pretinzând că şi-ar fi pierdut memoria. Apoi, încetul cu încetul, cedând insistenţelor, a sfârşit prin a recunoaşte că l-a revăzut de două ori pe Frelin după eliberare. Fostul prizonier i-a mulţumit cu aceste ocazii. Frelin i-a mărturisit că „nişte prieteni de-ai lui i-au dat 10 milioane pentru a-i obţine eliberarea”. Tot aceşti prieteni, pe care nu a vrut să îi numească, i-au spus că banii, din care avocaţii au luat o parte, erau destinaţi lui Georges Fully şi ei. Nelly Azerad mi-a spus că a fost extrem de surprinsă şi că ar fi negat în faţa lui Frelin că s-ar fi atins de vreun ban pentru certificatul său medical. Ceea ce pare să fie adevărat. Scutirea se datora, mi-o repeta ea, doar stării lui de sănătate. În mod curios, şi-a amintit ea, fostul puşcăriaş nu părea surprins de explicaţiile sale. Şi el intuise fără îndoială o escrocherie.

J.-M. Pontaut: Azerad a vorbit despre acest caz cu Fully?

J.-L. Bruguière: Absolut A susţinut că l-a informat imediat. Georges Fully tratase cazul, spunea ea, cu lejeritate. El i-ar fi spus că practici de genul acesta, în mediul penitenciar, nu pot fi complet eliminate şi că trebuia să le accepte. Dacă i s-ar acorda importanţă, s-ar face şi mai mult zgomot, i-ar mai fi spus el. L-a găsit foarte insensibil pe acest subiect, sfătuind-o să nu se mai gândească, să plece în vacanţă sau să-şi găsească un amant. Evident, aceasta era versiunea lui Nelly Azerad, iar

doctorul Fully nu mai putea din nefericire să o contrazică.

Documentele adunate au evocat un alt caz referitor la o persoană mult mai cunoscută. E vorba despre Mémé Guérini, fostul mafiot marsiliez, încarcerat la vremea aceea. Azerad a surprins în scrisorile sale zvonurile care mişunau prin închisoare. Familia mafiotului era pregătită să plătească foarte scump ca să îi obţină graţierea.

La acea vreme, am început cu audierea mai multor martori, foşti deţinuţi, dar şi apropiaţi ai lui Georges Fully, care să îmi confirme aceste zvonuri. Niciunul nu mi-a indicat în mod cert că medicul-şef al administraţiei penitenciarelor fusese contactat direct de Guérini. Acestea fiind faptele, se pare că nişte intermediari au luat banii, fără să se facă vreo eliberare. Să fi dat ei vina atunci pe medic, care nu ştia nimic? Este posibil. Doar dacă Fully nu a descoperit identitatea persoanelor implicate în traficul cu scutiri medicale şi a decis să le denunţe.

J.-M. Pontaut: Care a fost rolul lui Pierre de Varga în această afacere?

J.-L. Bruguière: În cursul unei conversaţii telefonice cu radiestezistul său, un oarecare Pierre Condere, interceptat de poliţie, Nelly Azerad l-a acuzat direct pe afacerist. Şi a fost foarte categorică: „Sunt convinsă şi jur pe capul lui Jacques (soţul său) şi pe libertatea mea că el (Pierre de Varga) a cerut moartea prinţului (de Broglie) şi tot el l-a omorât pe Georges (Fully). Cred asta pentru că ar fi trebuit (ca asasinatul) să aibă loc în faţa casei mele. Nu poate fi decât el, el avea orarul întâlnirilor mele”. Când am întrebat-o despre aceste afirmaţii, Nelly Azerad s-a prăbuşit brusc. Mi-a răspuns, încă îmi mai amintesc: „Mi se face rău când mi se pun astfel de vorbe în gură”. Apoi, revenindu-şi, mi-a spus că nu ar fi putut niciodată să spună una ca asta, pentru că nu credea aşa ceva. Din nou s-a panicat când i-am citit scrisoarea pe care i-a adresat-o lui

Frelin în 1975 şi pe care o păstrase la ea acasă: „Iată părerea mea despre această afacere (certificatele medicale). După părerea mea, pionul central este Fully (dar să nu vorbim despre asta). Apoi această cerere de deschidere a unei anchete provine probabil de la Ministerul de Justiţie. Cei vizaţi sunteţi dumneavoastră şi mafia (urmează numele celor doi avocaţi şi numele lui Varga). Prea s-au spus multe”.

Nelly Azerad a refuzat cu obstinaţie să dea explicaţii despre această „mafie” legată de certificatele medicale. La fel cum nu a vrut niciodată, cu siguranţă de frică, să dezvăluie ce ştia despre Varga. Ea se mulţumea să spună şi să repete că era un consilier abil, cunoscut în mediul penitenciarelor. Dacă insistam până în pânzele albe, apela la bârfe pentru a explica rolul jucat în eliberarea anumitor deţinuţi. „Se spunea, lăsa ea să-i scape, că s-ar fi folosit de numele meu ca să pună mâna pe bani”. Însă imediat se închidea în rolul de victimă, convinsă că era ţapul ispăşitor destinat să iasă la înaintare şi să abată atenţia de la adevăraţii vinovaţi. Pe adevăraţii vinovaţi bineînţeles că

5 5 5 5 5

nu-i cunoştea. Totuşi, în manuscrisul său neterminat, anumite pasaje dădeau de gândit că ştia mult mai mult, precum această apostrofare a prietenului său medic: „Georges, Georges, frate, dacă nu ai fi fost atât de mămăligă, ai fi fost încă în viaţă, iar eu nu aş fi în groapă cu un scandal pe cap. Am şi eu prostiile mele, însă tu, Georges, m-ai bătut de departe”. Şi aici, interogată despre această frază, ea a replicat simplu că Georges Fully era mult mai puţin prudent decât ea şi a repetat că trata cu dezinvoltură aceste istorii. Imposibil să afli mai mult.

J.-M. Pontaut: încă mai credeţi astăzi că afacerile Fully şi Broglie sunt legate?

J.-L. Bruguière: O cred. Două personaje fac legătura

între cele două asasinate: Nelly Azerad şi, bineînţeles, Pierre de Varga. Şi, dacă afaceristul îi inspira atâta frică doctoriţei, înseamnă că ea ştia de ce este în stare. Ea a încercat chiar, într-o ultimă nebunie, să amâne eventuala eliberare a lui Varga. Încă un episod delirant.

A cerut, prin intermediul unui expert judiciar, o întâlnire cu doi magistraţi, doi colegi de-ai mei, pe care urma să îi interoghez de îndată ce le aflam numele. Aceştia au fost clar manipulaţi de ea. Azerad voia să îi vadă ca să evite eliberarea lui Varga şi neîncepea urmării penale. Ea a adăugat în acest text: „Nu e ură împotriva lui Varga, nu, e mai rău: vreau pur şi simplu să-mi salvez pielea”. Şi de data asta a refuzat să dea explicaţii, pretextând că vorbele i-au depăşit gândirea. Era imposibil, în aceste condiţii, să determini ce ştia cu adevărat. Ea nu ne-a oferit în final nicio probă, niciun element determinant care să permită elucidarea morţii lui Fully, chiar dacă mobilul şi comanditarul rămân evident legaţi de traficul de scutiri medicale. Ne-a fost imposibil să o urmărim pe Nelly Azerad, dispărută astăzi. Ea va beneficia de o nouă decizie de neîncepere a urmării penale, iar moartea doctorului Fully va rămâne tot o enigmă, cel puţin pentru justiţie.

Partea a doua AND DE PLUMB

1

Franţa în vâltoarea palestiniană

Măcelul din strada Roşiers

J.-M. Pontaut: în 1982, a avut loc în plin Paris, în cartierul evreiesc, pe strada Roşiers, un atentat de o extremă violenţă. Ucigaşii au atacat restaurantul lui Jo Goldenberg şi i-au omorât pe trecătorii de pe stradă. De la război nu s-a mai văzut o astfel de scenă în capitală. Acesta a fost primul dumneavoastră dosar legat de terorismul internaţional, care v-a fost încredinţat aproape din întâmplare…

J.-L. Bruguière: Absolut. Nu exista la vremea aceea o secţie de antiterorism specializată. Eu nu anchetasem, în 1980, atentatul împotriva sinagogii de pe strada Copernic.

E drept că în ziua măcelului de pe strada Roşiers, 9 august 1982, mă aflam în Paris din întâmplare. Am preferat să îmi iau concediu în iulie, sperând să profit de apatia capitalei din luna august. Nu ştiam ce mă aştepta! În ziua aceea, la începutul după-amiezii, am aflat că a avut loc un atentat deosebit de violent pe strada Roşiers. Au fost mai mulţi morţi şi foarte mulţi răniţi. Ancheta mi-a fost încredinţată imediat.

M-am dus la faţa locului cu lucrători de la Brigada criminală. Ce am descoperit a fost înspăimântător. Mai mulţi bărbaţi înarmaţi au intrat în restaurantul lui Jo Goldenberg, un aşezământ cunoscut. Au aruncat grenade în sală şi au tras asupra clienţilor şi angajaţilor, urmărindu-i chiar pe unii dintre aceştia până spre bucătărie. O ospătăriţă a reuşit de altfel să scape miraculos de la moarte, sărind pe fereastră. Aceşti ucigaşi au ieşit apoi din nou în stradă, fugind în grupuri mici, ca la instrucţie, doborându-i pe cei care le ieşeau în cale. Asasinat în orb, la întâmplare, destinat să agite spiritele şi să instaleze teroarea.

Am păstrat o amintire foarte puternică a momentului când am ajuns acolo. Zona era foarte puţin protejată de poliţie şi, în mod surprinzător, un mare număr de personalităţi se aflau deja la faţa locului. Acestea se bălăceau literalmente în sângele de pe jos. Din fericire, victimele şi răniţii fuseseră deja evacuaţi. Dar l-am văzut, stupefiat, pe prim-ministru, Pierre Mauroy, prefectul de poliţie şi mulţi miniştri însoţiţi de colaboratori călcând în picioare scena, cu riscul de a distruge urmele sau indiciile materiale. La vremea aceea, în Franţa, nu exista noţiunea de „scena crimei”. Anglo-saxonii izolaseră deja scenele

unei crime sau ale unui atentat: acestea erau ermetic protejate şi doar specialiştii aveau voie să intre.

La drept vorbind, în ziua aceea era o harababură, însoţită, trebuie să spunem, de un „show” mediatic care m-a şocat. Emoţia era cu siguranţă la cote maxime şi fiecare perora în faţa camerelor şi a microfoanelor. Era clar că nimeni nu-l aştepta pe judecător. Când am vrut să fac puţină ordine, mi-am atras replici neplăcute de la cei cărora eu le spun „boiernaşi de cabinet”; consilierii tehnici prezenţi la faţa locului m-au întrebat de ce mă amestec. Scena m-a marcat profund. împreună cu anchetatorii, am promis că aşa ceva nu se va repeta. Ne-a trebuit într-adevăr multă energie ca să stabilim un adevărat perimetru de securitate şi să păstrăm zona pentru ca specialiştii criminalişti şi cei de la Brigada criminală să îşi poată în sfârşit face treaba.

J.-M. Pontaut: *Câte victime*?

J.-L. Bruguière: Şase persoane şi-au găsit moartea în acea zi de 9 august şi mai mult de 20 au fost grav rănite. Am realizat imediat că operaţiunea fusese atent organizată. Făcuse cu siguranţă obiectul unor cercetări anterioare. Ucigaşii cunoşteau zona, pentru că şi-au asumat un risc foarte mare operând în acest cartier şi pe aceste străduţe strâmte. Replierea era dificilă, iar riscurile de a fi prinşi în timp ce fugeau, considerabile. Dar efectul-surpriză a avut rezultatul scontat. În plus, teroriştii erau urmaţi, aşa cum au dovedit-o mai târziu declaraţiile, de o maşină care îi „acoperea” şi în care s-au urcat ulterior.

Investigaţiile remarcabile ale Brigăzii criminale au permis cu rapiditate, graţie anchetării vecinătăţilor şi audierii tuturor martorilor, alcătuirea a patru portrete-robot ale ucigaşilor. Poliţiştii au putut reconstitui filmul evenimentelor. La ora 13.05, un bărbat arab, între 25 şi 30 de ani, de înălţime medie şi îmbrăcat într-un costum gri cu

dungi albe, a intrat pe strada Ferdinand-Duval. El a scos dintr-o geantă agăţată de-a curmezişul pieptului câteva grenade pe care le-a lansat prin uşa restaurantului lui Jo Goldenberg. După expoziţie, el şi un complice au intrat în sală şi au tras asupra clienţilor şi a angajaţilor cu pistolul-mitralieră. Nu s-au grăbit deloc, chiar şi-au reîncărcat armele… Administratorul, André Hezkia Niego, vărul lui Jo Goldenberg, a fost omorât dintr-o lovitură. O americancă, originară din Chicago, Anne Van Zanten, atinsă de o schijă de grenadă, a fost secerată în momentul în care alerga spre uşă. Ieşind din restaurant, asasinii au luat-o în jos pe stradă, continuând atacul ucigaş. Au doborât un alt turist american, Grace Curier, şi au ciuruit cu gloanţe un angajat marocan al lui Goldenberg, Mohammed Benhamou, care se afla afară, profitând de o pauză. Potrivit martorilor, ucigaşii se îndepărtau uşor, cu pistoalele-mitralieră în mâini. Trăgeau în trecători cu zâmbetul pe buze… Alte două victime, Georges Demeter şi Denise Guerche-Rossignol, şi-au găsit astfel moartea. Au fost rănite mai multe zeci de persoane, unii scăpând ca prin minune. Ca Jacques Verichon, un rămas care a fost atins de glonţul unui prim ucigaş. După ce a căzut, alt membru al grupării ucigaşe a tras din nou asupra lui. Nu a fost rănit mortal. Era clar că asasinii erau foarte antrenaţi. Unul dintre ei, pierzându-şi încărcătorul, a avut reflexul de a se opri şi de a se întoarce pentru a-l recupera. Bărbaţii s-au retras într-un final cu scurte rafale în aer, ca să îşi elibereze drumul. Trupa de comando ar fi fost recuperată lângă podul Louis-Philippe de două maşini, una dintre ele un 505 alb, care i-a însoţit de-a lungul periplului.

Tot atunci, în confuzia creată, a avut loc o altă dramă: un poliţist în civil, de la comisariatul din cartier, care lua masa în zonă, alertat de focurile de armă, s-a grăbit cu arma în mână spre restaurant. Fiul lui Jo

Goldenberg, crezând că s-au întors ucigaşii, a tras asupra lui cu o puşcă de vânătoare şi l-a rănit grav.

J.-M. Pontaut: Ce indicii aţi avut imediat după atentat?

J.-L. Bruguière: Anchetatorii au recuperat mai multe tuburi de cartuş de calibrul 9 mm, de tip Makarov, şi două încărcătoare de pistol-mitralieră. Ulterior au găsit părţi de grenade FI, de fabricaţie sovietică, aruncate în restaurant. Elementele materiale au avut o importanţă majoră în evoluţia anchetei. Câteva zile mai târziu, pe 13 august, un funcţionar municipal al oraşului Paris a descoperit într-un tufiş din Bois de Boulogne o sacoşă de plastic cu un pistol-mitralieră, folosit în strada Roşiers, şi trei încărcătoare cu 29 de cartuşe Makarov. La fundul sacoşei, un bon de la magazinul Samaritaine, cu data de 4 august, cu cinci zile înainte de atentat, care dovedea că cei din comando cumpăraseră o geantă de voiaj Samsonite şi 3 cârpe de vase la ora 22, cu puţin înainte de închiderea marelui magazin, obiecte plătite, fireşte, cash. Aceste dovezi au permis să luăm urma şi să stabilim originea acestor arme: pistolul-mitralieră mai ales a „vorbit”, cum spun anchetatorii. Era un WZ 63, de fabricaţie poloneză. Asta m-a făcut să cer cooperarea judiciară a unei ţări din Est pe probleme de luptă antiteroristă, demers inedit la vremea aceea.

J.-M. Pontaut: înainte de a mi-i dezvălui pe comanditarii acestui atentat, povestiţi-mi acest episodpolitico-judiciar.

J.-L. Bruguière: Arma provenea cu siguranţă din uzinele de armament poloneze. Dar cum să adresezi întrebări autorităţilor de la Varşovia? Niciodată instanţelele judiciare dintr-o ţară a Blocului comunist (ne aflam încă pe vremea Războiului Rece) nu au colaborat cu vreun magistrat din Vest. Cum să dai la o parte Cortina de

Fier? Am hotărât să procedez ca şi în cazul japonezului canibal şi să mă adresez direct reprezentanţilor acestei ţări aflaţi la post în Franţa. Am solicitat o întâlnire între patru ochi cu ambasadorul Poloniei la Paris.

J.-M. Pontaut: A fost un demers oficial?

J.-L. Bruguière: Sigur. Nu aveam de-a face cu un informator, ci cu reprezentantul unui stat suveran. Simplul fapt că m-a primit mi-a conferit o poziţie favorabilă. Mi-am folosit propriile pârghii pentru a face ancheta să avanseze.

J.-M. Pontaut: Dar ce interes avea acesta să vă primească?

J.-L. Bruguière: Nu cunoştea subiectul cererii mele. Dacă ar fi refuzat, guvernul său i-ar fi putut reproşa că m-a dat afară fără să cunoască motivele cererii mele. A făcut ceea ce am sperat eu să facă: a acceptat să mă întâlnească, crezând că asta nu îl va angaja cu nimic. Ambasadorul a acţionat ca un şef de ţară autoritară. Iar eu am jucat împotriva transparenţei democratice. A înţeles asta prea târziu însă. Pe parcursul întâlnirii, i-am prezentat situaţia: „Domnule ambasador, investighez atentantul de pe strada Roşiers. Exceptând aspectul său politic, această afacere reprezintă un caz de criminalitate majoră. Am găsit o armă de origine poloneză folosită de ucigaşi. Ştiu că Polonia, ca şi Franţa, este preocupată de prinderea criminalilor, oricare ar fi aceştia. Deci, sunt convins că ţara dumneavoastră va accepta să colaboreze cu justiţia. Pentru asta, trebuie să refac istoria acestei arme, de la fabricare până la export”.

Pronunţând acest din urmă cuvânt, am simţit că subiectul devenea sensibil. Ştia, ca şi mine, că îi bănuiam pe polonezi de susţinerea mişcărilor palestiniene, inclusiv livrându-le arme. Mi-a răspuns că nu avea nicio problemă, că va transmite cererea mea... Şi bineînţeles că n-am obţinut niciun răspuns. Îndrăznesc să spun că doar am

băgat lupul în ţarcul oilor. L-am făcut să vină pe terenul meu, cel al legii. La capătul câtorva luni, m-am întors la ambasadă, explicându-i: „În lipsa unui răspuns din partea autorităţilor dumneavoastră, eu va trebui să fac un raport oficial pentru a explica faptul că Polonia refuză, prin intermediul dumneavoastră, să colaboreze cu justiţia franceză”.

A sărit imediat:

— Nu veţi pomeni totuşi de mine, nu-i aşa? Sunt un diplomat

— Da, dar eu sunt judecător şi trebuie să informez despre întrevederea noastră în cadrul dosarului meu.

— Dar, domnule judecător, dacă faceţi asta, mă puneţi într-o situaţie personală foarte jenantă”. A se subînţelege: Mă faceţi să îmi asum riscuri care pot fi foarte grave.

Ambasadorul era jenat. Nu ceruse aprobarea să mă întâlnească şi acţionase de capul său. Nu era deci „acoperit”. Dacă afacerea devenea publică şi acuza statul polonez, risca să fie rechemat la Varşovia. Risca chiar mai mult… căci vedeam că îi este fizic teamă. Avea nevoie să găsească o soluţie „oficială” care să îi salveze situaţia. De aceea, mi-a propus să îi redactez o cerere pentru o comisie rogatorie internaţională: „Traduceţi-o în poloneză şi mă angajez să o transmit cu aviz favorabil şi prin telegramă diplomatică la Varşovia”.

Prin urmare, mi-am redactat cererea, solicitând informaţii despre originea armei, şi i-am trimis-o. Niciun răspuns.

Câteva luni mai târziu, l-am prevenit, de data asta, că voi informa despre dosarul meu părţile civile, familiile victimelor şi ale răniţilor. Familiile erau grupate în jurul patronului Jo Goldenberg, ţinta principală a atentatului. I-am arătat ambasadorului că refuzul de a răspunde al

autorităţilor poloneze în dosarul unui atentat antisemit urma să aibă efecte foarte grave. Nu am amintit relaţiile din trecut dintre ţara sa şi comunitatea evreiască, dar el a înţeles perfect mesajul şi mi-a spus, foarte neliniştit: „Mai aşteptaţi puţin, voi discuta din nou cu ministerul meu”.

Pe 5 iulie 1983, am primit în sfârşit răspunsul oficial al Parchetului Militar din Varşovia, care mi-a confirmat că arma era de fabricaţie poloneză, dar, spre marea mea surprindere, se spunea că „fusese înregistrată ca pierdută în documentele statistice oficiale”. Am aflat mai târziu că arma a fost predată unei unităţi din armata poloneză. În afară de asta, nicio informaţie în plus. Un astfel de document în sine nu reprezenta un pas înainte pentru anchetă, ci punea în evidenţă o minciună a statului, evidenţiind complicitatea activă a ţărilor din Est prin ajutorul adus organizaţiilor palestiniene.

Expertizele tehnice făcute în mare grabă în Italia cu câteva luni mai devreme au contrazis formal afirmaţiile mincinoase ale Varşoviei. Examinarea mărcilor – în caractere chirilice sau în arabă – gravate pe WZ 63 folosit la Paris a permis să refacem istoricul armei: după Polonia, arma a ajuns sub controlul unui funcţionar militar dintr-o ţară arabă, ajungând în final la OEP[23]. Această iniţiativă mi-a ghidat din acel moment ancheta judiciară: mi s-a demonstrat că nu trebuie niciodată să consideri ca „imposibilă” o solicitare internaţională. Anchetele antiteroriste internaţionale necesită pragmatism, imaginaţie şi mai ales determinare. Orice ar spune detractorii mei – o arăt fără lăudăroşenie – la vremea aceea gustul pentru risc nu era chiar cea mai des întâlnită calitate printre magistraţi…

J.-M. Pontaut: Să revenim la comanditarii atentatului. Foarte rapid, aţi ştiut că această operaţiune paramilitară

23 Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei

era opera grupării Abu Kxdal. Ce este şi prin ce se caracterizează această grupare?

J.-L. Bruguière: Fatah-CR[24] a fost organizaţia cea mai structurată şi mai violentă dintre toate mişcările teroriste palestiniene. Din 1970 până în 1989, ea a fost responsabilă pentru peste o sută de atentate în întreaga lume, care s-au soldat cu moartea a mai mult de 300 de persoane.

Mişcarea a fost creată de Sabri Khalil al-Banna, care şi-a luat numele de război Abu Nidal. Acest fost comandant al Fatah, care reprezenta grupul lui Arafat la Bagdad, s-a despărţit în 1974 de liderul OEP. L-a acuzat că ar fi trădat mişcarea palestiniană, angajându-se în procesul de pace cu Israelul. Abu Nidal a încercat chiar să îl asasineze pe Arafat care, în schimb, i-a cerut condamnarea la moarte. Fatah-CR a reprezentat în realitate prima scindare în cadrul OEP.

Obiectivul mişcării disidente era clan distrugerea statului Israel. Nici vorbă de vreo negociere sau de vreo soluţie negociată. Abu Nidal mai considera că era necesar să-i elimine pe „trădătorii" care alegeau calea compromisului. De aici un alt război deschis împotriva statelor arabe „reacţionare", adică moderate, şi apelul la lupta armată împotriva imperialismului prin campanii de atentate împotriva Occidentului şi Statelor Unite. În realitate, organizaţia lui Abu Nidal s-a dovedit foarte oportunistă, oscilând în funcţie de împrejurări şi de evoluţiile politice din cele trei ţări: Irakul, Siria şi Libia. Ea va stabili de asemenea legături secrete cu Iranul, Sudanul, Yemenul sau cu Hezbollahul.

Parcursul lui Abu Nidal este deosebit de semnificativ pentru susţinerea adusă palestinienilor de către „ţările-surori". Statele arabe au folosit, de fapt, Fatah – Consiliul

24 Fatah - Consiliul Revoluţionar sau grupul Abu Nidal, o organizaţie disidentă a OEP.

Revoluţionar în sprijinul intereselor proprii şi în funcţie de evoluţia situaţiei politice din Orientul Mijlociu.

În ceea ce îl priveşte pe Abu Nidal, geniul său a constat în stabilirea unui joc subtil de pendulare între diverşii „protectori”, în spatele cărora s-a ascuns pentru a comite atentatele împotriva „duşmanilor cauzei palestiniene”. Pentru acest scop nu i-a cruţat nici pe oamenii lui Arafat.

În primă fază, între 1974 şi 1983, Abu Nidal a făcut jocul Irakului. S-a instalat la Bagdad şi a participat la războiul mocnit împotriva Siriei. Tensiunea dintre cele două state atinsese atunci paroxismul. Unul dintre grupurile sale de comando a ajuns chiar până la tentativa de asasinat, în decembrie 1973, la Damasc, asupra ministrului sirian de externe, acesta scăpând ca prin minune din faţa tirului ucigaşilor pe motociclete. Câteva luni mai târziu şi prim-vicepremierul sirian a fost obiectul unei operaţiuni ratate a lui Abu Nidal.

Alungat din Irak, care dorea să scape de imaginea de stat terorist, Abu Nidal a fost primit, în 1983, de fostul său duşman, Siria. A plecat la Damasc şi şi-a desfăşurat toate trupele în câmpia Bekaa, din Liban, aflată sub control sirian la vremea aceea. Câţiva ani mai târziu însă, Hafez al-Assad a declarat la rândul său acest personaj compromiţător „persona non grata”!

Astfel, Abu Nidal se retrage cu oamenii săi în Libia şi găseşte o nouă susţinere în persoana colonelului Gaddafi. Tripoli îl foloseşte în lupta sa împotriva americanilor. Pe 5 septembrie 1986, patru piraţi ai aerului preiau controlul unui Boeing al companiei Pan American pe aeroportul din Karachi. Avionul asigura legătura Bombay-New York şi avea mai mult de 350 de pasageri la bord. Membrii comandoului intră în avion îmbrăcaţi în uniforme ale angajaţilor aeroportului. Deschid focul încă de la intrarea

lor în avion şi rănesc mai multe persoane. Un mod de operare identic cu cel din strada Roşiers. În urma unei pene de curent – provocată de un incident tehnic – grupul o ia razna şi deschide focul asupra pasagerilor, omorând 19 persoane şi rănind alte 20. Forţele pakistaneze intervin exact în acele momente şi „neutralizează" comandoul.

Afacerea a suscitat o vie emoţie în întreaga lume, cu atât mai mult cu cât implicarea Libiei a fost stabilită extrem de repede în urma anchetei. Organizatorul atentatului, Hafez al-Turqui, care nu a participat la operaţiune, a fost prins în momentul în care încerca să părăsească Pakistanul. El este cel care a asigurat legătura între grupul lui Abu Nidal şi serviciile libiene. A dezvăluit că timp de aproape un an comandoul avusese parte de pregătire militară intensivă într-o tabără libiană. Operaţiunea reprezenta fără îndoială o ripostă la bombardamentul american din aprilie 1986, ce îl vizase pe Gaddafi şi cauzase moartea fiicei sale.

Descoperirea implicării Libiei în atacul sângeros de la Pan Am l-a determinat pe aprigul colonel să se distanţeze, la rândul său, de Abu Nidal. Palestinianul va încerca astfel o ultimă alianţă prin apropierea de iranieni – de facţiune şiită, pe când palestinienii sunt sunniţi. În final va fi asasinat în Liban, iar trupele sale suprimate. Nu se ştie din ordinul cui, dar nu de comanditari se ducea lipsă! Ceea ce este sigur este faptul că acest personaj aproape mitic, echivalentul lui Georges Habache în ochii palestinienilor, semănase teroare în lume preţ de 20 de ani.

Abu Nidal a creat o organizaţie teroristă puternică şi extrem de bine structurată, asemenea unui serviciu secret. O tehnică ce va inspira majoritatea grupărilor subversive revoluţionare.

J.-M. Pontaut: Parisul este, de altfel, una dintre

primele ţinte vizate de gruparea care va lovi apoi în toată Europa.

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. De la ruptura sa de Arafat, Abu Nidal loveşte în ţările arabe „trădătoare” şi lansează operaţiuni menite să atragă atenţia. Una dintre grupările sale îl ia prizonier, în septembrie 1973, pe ambasadorul Arabiei Saudite la Paris. O premieră! Teroriştii îşi negociază plecarea cu avionul către Kuweit şi Libia. Luarea de ostatici este revendicată de Fatah-CR, iar Franţa, rămasă fără reacţie în faţa acestui fenomen pe care atunci îl descoperă, cedează tuturor cerinţelor comandoului. Lucru greu de imaginat în ziua de azi.

Ceva mai târziu, Abu Nidal loveşte din nou Parisul prin execuţia unui „frate inamic”, Ezzedine Kalak, reprezentantul OEP în Franţa. Fatah-CR nu va slăbi presiunea. Proprietarul unui mic magazin arab din Paris, apropiat al OEP, Youssef Moubarak, este şi el asasinat, în ianuarie 1980. Franţa este astfel pedepsită din cauza prezenţei sale în Liban şi din cauza prieteniilor proisraeliene, dar o campanie de atentate fără precedent este lansată şi în Europa. S-a uitat violenţa fenomenului. Iată câteva exemple.

În 1981, înainte de Paris şi de strada Roşiers, Austria este luată drept ţintă: asasinatul preşedintelui Asociaţiei de Prietenie Austria-Israel. Apoi un atentat împotriva sinagogii din Viena: doi bărbaţi trag în mulţime (doi morţi, 18 răniţi). În iunie 1982, ambasadorul Israelului la Londra scapă ca prin minune, graţie vigilenţei gărzilor sale de corp, de o tentativă de asasinat. Trei luni mai târziu, după strada Roşiers, sinagoga din Roma are aceeaşi soartă (6 morţi, 22 de răniţi). Ceva mai târziu, Fatah-CR se reîntoarce spre Italia printr-o operaţiune îndreptată împotriva unui restaurant din Roma, Café de Paris, urmată de un măcel la aeroportul Fiumicino (30 de morţi, 68 de

răniţi).

De atunci am început să efectuez misiuni în toate aceste ţări, pentru a găsi elemente comune cu atentatul de pe strada Roşiers. Foarte repede, elementele concordante îl indică pe Abu Nidal. Gruparea a comis mai multe operaţiuni folosind arme provenite din acelaşi lot cu cel utilizat în Paris. În Belgia, de exemplu, s-a descoperit într-o cameră de hotel a unei grupări a lui Abu Nidal pistoale-mitralieră WZ 63 poloneze, numerotate 6553; cele folosite în Paris erau marcate cu 6541... Arme identice vor fi folosite şi în tentativa de asasinat a ambasadorului Israelului din timpul unei cine diplomatice organizate la hotelul Dorchester. Unul dintre autori, oprit de gărzile de corp, un iordanian, era în posesia unui WZ 63 de acelaşi tip. Mai avea şi trei grenade de tip FI, asemănătoare celor lansate pe strada Roşiers. Aceleaşi asemănări în ceea ce priveşte materialul folosit la sinagoga din Roma. Altfel spus, gruparea se aproviziona, pentru atacurile sale generalizate din Europa, din acelaşi stoc de arme. Celelalte grupări extremiste palestiniene se vor folosi de aceeaşi sursă. Ceea ce este îngrijorător este faptul că aceste arme fuseseră livrate iniţial de către ţările din Est grupării Fatah a lui Yasser Arafat. Dincolo de divergenţele politice sau operaţionale, legături foarte puternice subzistau între grupări, chiar dacă aceste arme serveau uneori la anihilarea responsabililor OEP.

J.-M. Pontaut: Cum aţi descoperit aceste elemente?

J.-L. Bruguière: Niciuna dintre aceste anchete nu a fost uşoară. Ceea ce vă povestesc acum am descoperit treptat, pas cu pas. La acea vreme nu bénéficiant de echipamentele de astăzi în ceea ce priveşte terorismul internaţional. Lucram mai ales cu Brigada criminală a poliţiei judiciare pariziene, un serviciu foarte bun, dar care descoperea şi învăţa în acelaşi timp cu mine. Mai târziu,

m-am putut sprijini pe un serviciu de informaţii specializat, DST, care avea legături cu majoritatea serviciilor speciale străine. Trebuia să inovăm. Toate aceste investigaţii au fost posibile graţie determinării unui număr mic de participanţi, din Franţa şi Europa. Noi am construit un fel de Europă judiciară, urmărind ca această cooperare să funcţioneze, şi asta în ciuda legislaţiilor diferite; lucru deloc simplu. Comisiile rogatorii internaţionale se succedau adesea în timp real, iar noi trebuia să ne descurcăm. îmi amintesc că poliţiştii şi chiar şi eu luam armele şi muniţiile cerute şi le transportam în străinătate cu trenul sau cu a\donul.

Cooperarea dintre brigada criminală şi DST a permis ca lucrurile să avanseze. Un exemplu notabil în acest sens a fost în cazul asasinului reprezentantului OEP în Franţa, membru al Fatah-CR, bănuit că a participat la atentatul de pe strada Roşiers: Al Awad Youssef – pe numele său real Tawfik Gamal El Arabi. Născut la Jenine (Israel), îl asasinase la 10 aprilie 1983, într-un hotel din Albufeira (Portugalia), pe Issam Sartaoui, un apropiat de-al lui Arafat. Dând dovadă de sânge rece, Al Awad îl împuşcase cu mai multe gloanţe de 9 mm, trăgând mai întâi în picioarele gărzii sale de corp pentru a o imobiliza. Reţinut mai târziu la Lisabona, Al Awad îşi va revendica apartenenţa la gruparea lui Abu Nidal.

Studierea paşaportului său, un paşaport fals marocan, provenind dintr-un lot folosit de mai mulţi membri ai Fatah-CR, dezvăluie un parcurs curios. Al Awad pleacă din Bagdad pe 9 august 1982, în ziua măcelului de pe strada Roşiers. Soseşte la Paris, pe aeroportul Charles-de-Gaulle, la ora 3: 30 dimineaţa din noaptea de 9 spre 10. Iese din aeroport pentru a reveni aici două ore mai târziu, la 5: 30, şi ia avionul spre Frankfurt, înainte de a se pierde într-un zbor cu destinaţia Damasc... Al Awad efectuează

deci acest periplu doar pentru a petrece două ore la Paris în plină noapte! Acest sejur fugitiv este confirmat de către fişele de îmbarcare, audierea funcţionarilor poliţiei aeriene şi de frontieră şi de studierea cupoanelor de zbor, care au necesitat un uriaş volum de muncă.

Fără îndoială, Al Awad a venit în Franţa pentru a-i „asista” pe criminalii de pe strada Roşiers. Să fi venit pentru a le aduce paşapoarte sau pentru a-i ajuta să dispară? Nu se ştie. Dar este mai mult decât probabil că el a fost implicat în operaţiune. Din nefericire, nu am avut nimic tangibil împotriva lui şi era imposibil să obţin un mandat de arestare internaţional pe baza unor simple prezumţii. Cu toate acestea am mers în Germania pentru a-i lua urma. Astfel am descoperit că plecase spre Siria, de unde dispăruse. Bineînţeles, după arestarea din Portugalia, a negat totul.

Incontestabil, bărbatul este totuşi un operaţional al lui Abu Nidal, după cum dovedeşte parcursul său prin Europa între 1982 – 1983. După scurta şi bizara tranzitare a aeroportului Charles-de-Gaulle din Paris pe 10 august 1982, îl regăsim la Bari, Italia, din 12 până pe 18 octombrie 1982, 48 de ore după atentatul împotriva Marii Sinagogi din Roma, în compania lui Mustafa Al-Zomar, care va fi desemnat de către autorităţile italiene drept organizatorul atentatului. Cei doi bărbaţi vor părăsi împreună Italia pe 21 octombrie la bordul vaporului *Tintoretto*, cu destinaţia Dubrovnik, înainte de a se îndrepta spre Sofia, Bulgaria.

Al-Zomar şi un alt membru al grupării Abu Nidal vor fi reţinuţi pe 21 noiembrie 1982 la frontiera greco-turcă, pe când veneau din Irak şi se îndreptau spre Italia. În Mercedesul lor, vameşii vor descoperi în ascunzători amenajate în interiorul portierelor mai multe zeci de kilograme de explozibili, fitiluri detonante şi detonatoare –

echipamente pentru o operaţiune viitoare.

Cu toate acestea, nu am reuşit să-i identificăm cu exactitate pe cei care au participat la atacul de pe strada Roşiers. Dar, datorită anchetei, am putut să dovedim că aparţin grupării lui Abu Nidal şi am putut să demonstrăm că există legături cu alte atentate petrecute în Europa – coroborate cu mai multe elemente: arme, grenade, paşapoarte, bilete de avion. Am identificat persoana care a ajutat comandoul să dispară după atentate. Dar, mai presus de orice, am descoperit toate practicile şi toate modurile operaţionale ale Fatah-CR. Cu alte cuvinte, o incursiune în centrul acestei mişcări teroriste care a evidenţiat complexitatea şi profesionalismul organizaţiei.

În urma unui al doilea eveniment tragic, atacul din Grecia, de pe vaporul *City of Poros* (trei morţi de origine franceză), l-am descoperit pe unul dintre personajele centrale ale organizaţiei. Acest responsabil al atentatelor din cadrul Fatah-CR, numărul doi al grupării, avea o viaţă dublă. Era perfect integrat în Suedia, căsătorit cu o finlandeză şi ducea o existenţă liniştită. O istorie demnă de un roman poliţist. Înainte de a ne opri asupra lui *City of Poros*, aş dori să revenim un moment asupra anchetei referitoare la drama de pe strada Roşiers. În acest cadru, am verificat toate informaţiile care ne-au parvenit şi am închis, aşa cum spun poliţiştii, toate uşile. Astfel am explorat îndelung o pistă care ne conducea către o mişcare de extremă dreapta germană, o pistă falsă, care totuşi a scos la iveală, într-un mod extrem de instructiv, culisele uneori surprinzătoare al terorismului internaţional.

Totul începe după realizarea portretelor-robot ale autorilor atentatului de pe strada Roşiers. Pe 24 august 1982, DGSE[25] îmi semnalează o asemănare extrem de

25 Direcţia Generală de Securitate Externă, serviciul de informaţii externe al Franţei

tulburătoare între doi atacatori prezenţi la locul faptelor şi doi membri ai unei organizaţii neonaziste germane, Walter Kexel şi Odfried Hepp. O asemănare aparent ciudată, însă serviciile de informaţii aveau destule argumente. Cei doi bărbaţi aparţin unei grupări de extremă dreapta, gruparea Hoffmann, care a îmbrăţişat cauza palestiniană... Astfel, Odfried s-a antrenat într-o tabără a Fatah, din Liban, din iunie 1980 până în iulie 1981. Ceea ce îl leagă de mişcarea palestiniană sunt antisemitismul şi antisionismul. El chiar şi-a numit gruparea „Youssouf şi a încercat să creeze o celulă a OEP la Frankfurt. În afară de asta, Hepp are experienţa terorismului, fiind bănuit că a participat la un atentat neonazist împotriva Sărbătorii Berii, din septembrie 1980, de la München, ce a costat viaţa a 12 persoane.

Celălalt membru al grupării, Walter Kexel, are un profil şi mai interesant. Conform datelor furnizate de serviciile de informaţii, el ar fi fost în Paris de pe 9 până pe 10 august, adică exact în momentul atentatului de pe strada Roşiers. Acest german, născut la Frankfurt în 1961, după informaţiile noastre, s-ar fi întâlnit la Metz cu un membru al unui partid francez de extremă dreapta. El mai venise în ţara noastră de mai multe ori. În martie 1982, părăseşte Franţa pentru a pleca în Germania de Est unde ar intra în legătură cu Stasi[26]... Pleacă în Elveţia, prin Austria, şi profită astfel să transmită prin mandat poştal sume importante unor membri ai grupării sale, încarceraţi în Germania. Revine, se pare, în Franţa la începutul lui august, înainte de a pleca din nou pe 10 la Offenbach pe Main. După cum vedeţi, se mişcă mult... Şi asta nu este totul. Ar fi comis un jaf în noiembrie la Ortenberg, tot în Germania, poate pentru a-şi finanţa mişcarea. Este bănuit

26 Serviciul de Securitate Internă a Statului, securitatea din RDG (1950-1989)

de a fi participat la două atentate, pe 14 şi 15 decembrie 1982, împotriva bazelor armate ale SUA din Frankfurt şi Putzbach. Este arestat în cele din urmă la Boumemouth, în Marea Britanie. Fiind în aşteptarea unei cereri de extrădare germană, îl audiez – cu acordul său – în închisoarea Brixton din Londra, o aşezare destul de lugubră. Interogatoriul a condus la concluzia că nu a putut să participe la atentatul de pe strada Roşiers. Niciun element nu îi confirmă prezenţa la locul faptei. După toate aparenţele, această pistă ajunsese într-un impas, dar, împreună cu anchetatorii, am reuşit, în ciuda oricărui obstacol, să ne ducem cercetările până la capăt.

City of Poros: o croazieră tragică

J.-M. Pontaut: Atacul asupra unui vas de croazieră grecesc, la şase ani după strada Roşiers, vă va permite să înţelegeţi mai bine mecanismul mişcării lui Abu Kidal şi să îl identificaţi pe unul dintre principalii responsabili, un adevărat personaj de roman. Înainte de asta, ce s-a întâmplat pe 11 iulie 1988 la bordul lui City of Poros?

J.-L. Bruguière: Acest vapor turistic, plecat la 8.30 dimineaţa din portul Pireu spre Atena, făcea o croazieră în golful Saronic cu escale în insulele Hydra, Poros şi Egine. Oficial, erau înregistrate la bord 460 de persoane. De fapt, în această perioadă de vacanţe, vaporul era arhiplin şi transporta cel puţin 600 de turişti, dintre care 170 de francezi. Fix la orele 18.48, când vaporul părăsea insula Egine pentru a se reîntoarce la Atena, încântătoarea excursie se transformă într-un coşmar. Conform mărturiilor, un tânăr, genul arab, se postează în capătul scărilor de pe puntea superioară care domină vaporul. Deschide focul asupra turiştilor cu un pistol-mitralieră, pe care îl scoate din rucsacul din spate. După ce şi-a epuizat primul încărcător, îl trage pe-al doilea, prins de primul printr-un autocolant, un vechi „truc” de comando, dobândit

probabil în perioada formării sale, ceea ce îi permite să tragă mai mult timp şi să facă mai multe victime. După ce îşi epuizează cele două încărcătoare, atacatorul lansează o grenadă în mijlocul mulţimii şi, într-un final, aruncă un puternic dispozitiv exploziv în coşul lui *City of Poros*, ceea ce duce la incendierea întregului vas. Focul mistuie rapid cabina centrală din lemn.

Un turist a relatat scena: „Era cumplit. Vaporul se învârtea în loc, iar pasagerii erau înnebuniţi. Era sânge peste tot la început am crezut că are loc o altercaţie pe punte, dar după aceea am auzit nişte zgomote ca de petarde. Eram neliniştiţi, dar nu părea ceva foarte grav; şi apoi, deodată, nişte oameni au căzut şi s-au rostogolit pe scări. O explozie a creat şi mai multă confuzie. Pasagerii, cuprinşi de panică, se aruncau la pământ sau se ascundeau sub mese. Toată lumea s-a precipitat spre cutiile cu veste de salvare, dar era imposibil să le deschizi, pentru că erau ruginite. Alţii, panicaţi, săreau peste bord. Am văzut trei morţi lângă mine complet arşi, imagine de coşmar. În cele din urmă ne-am dat seama că vaporul nu se scufunda. Nişte pescari s-au apropiat şi ne-au întins nişte năvoade pentru a ne permite să sărim”.

Nouă persoane vor pieri în atentat, dintre care trei francezi: Isabelle Bismuth, Annie Audejean şi Laurent Vigneron. Doi dintre ei vor fi chiar acuzaţi pe nedrept de a fi participat la masacru. S-a găsit pe punte pistolul-mitralieră Beretta al atacatorului. Corpul său nu a fost însă niciodată găsit. Doar – macabru detaliu – un singur picior va fi descoperit pe puntea arsă. Este posibil ca trupul său ciopârţit să fi fost proiectat în mare în urma exploziei sau de către pompele de apă care au stropit vasul. Astăzi însă îi ştim atât identitatea, cât şi parcursul. Acest lucru a fost posibil în urma unei îndelungi anchete declanşate de această tragedie. Ea va fi facilitată de un alt eveniment,

survenit chiar în după-amiaza zilei de 11 iulie, direct legat de masacru.

Poliţia grecească face foarte repede legătura cu explozia unei maşini, de la orele 14.30, din portul Pireu. O explozie extrem de violentă. Nissanul staţionat în apropierea cheiurilor a fost efectiv pulverizat, ceea ce a făcut dificilă cunoaşterea numărului de pasageri ai autoturismului. Erau cel puţin doi, pentru că, alt detaliu macabru, s-au găsit două capete şi mai multe mâini. Dar este posibil ca o a treia persoană să-şi fi găsit sfârşitul în vehiculul pulverizat. Ceea ce este sigur este faptul că această maşină va reprezenta punctul de plecare al anchetei. Ea a fost închiriată de anumiţi membri ai comandoului responsabil de atentatul de pe vapor. Doar cauzele exacte ale exploziei sale nu se cunosc cu exactitate. Ea a putut fi declanşată printr-un dispozitiv de la distanţă sau printr-un temporizator, ceea ce ar însemna că ocupanţii sau fuseseră „ţintiţi" şi că se decisese să se scape de ei. Toate ipotezele sunt posibile: oameni din Fatah-ul lui Arafat, care îşi reglează conturile sau un serviciu secret occidental care „neutralizează" teroriştii. Chiar şi aceea că micuţa echipă şi-ar fi provocat pur şi simplu explozia atunci când a mânuit explozibilul.

Ancheta se va desfăşura deci pe două fronturi: atentatul de pe *City of Poros* şi explozia maşinii. Ea va fi condusă din păcate de două servicii concurente. Poliţia portului din Pireu, condusă de ministrul grec al Marinei, urmăreşte investigaţiile de pe vapor. Iar poliţia responsabilă cu ordinea publică, din subordinea ministrului de interne, se ocupă de explozia maşinii. Un război al poliţiilor greceşti care maschează de fapt intenţii politice. Ministrul Marinei, apropiat de militari, Evanghelos Yannopoulos, nu tinde să-i considere responsabili pe palestinieni. Autorităţile din Pireu, port

mediteraneean, întreţin legături comerciale şi culturale foarte strânse cu Libanul şi nu doresc să intre în conflict cu organizaţiile extremiste şi cu ţările din Orientul Mijlociu. Era mult mai uşor să se creeze un paravan şi să se alimenteze opinia publică cu o victimă franceză: Laurent Vigneron, acuzat în mod explicit de către presa grecească ca fiind autorul atentatului. Grecii pretindeau că el nu figura pe lista pasagerilor şi mai ales că ar fi fost recunoscut de mai mulţi martori în momentul în care a început să mitralieze mulţimea.

J.-M. Pontaut: Este monstruos, ca acuzaţie!

J.-L. Bruguière: Este absurd. Laurent Vigneron, elev inginer, urma cursurile Şcolii Superioare de Informatică, electronică şi automatică din Paris. Acest as în electronică, originar din Soye-en-Septaine din Cher, ar fi devenit inginer la terminarea celor 4 ani de studii. Era în croazieră împreună cu logodnica sa, Annie Audejean, şi ea ucisă în atentat. Şi nu exista nimic suspect în viaţa celor doi tineri. Se cunoscuseră cu 5 ani înainte, în clasa pregătitoare dintr-un liceu din Vierzon, iar Annie Audejean urma, la rându-i, cursurile de ingineri la Lille. Aveau la ei lista prietenilor pe care doreau să-i invite la întoarcere la petrecerea lor de logodnă…

În ceea ce o priveşte pe cea de-a treia victimă franceză, Isabelle Bismuth, acuzaţiile îndreptate împotriva ei sunt la fel de groteşti. La două zile după atentat, presa greacă publica fotografia unei tinere brunete şi slăbuţe, îmbrăcată într-un şort şi un tricou bleu, care juca cărţi cu un bărbat de genul arab, cu părul negru buclat, tricou alb şi un rucsac bleu lângă el. Cuplul era prezentat ca făcând parte dintre membrii comandoului. Tânăra era într-adevăr Isabelle Bismuth. Într-adevăr, ca o tragică ironie, îl simpatiza pe adevăratul atentator. Vom înţelege mai târziu ce anume s-a întâmplat, prin intermediul mărturiei unei

prietene care a călătorit cu ea. Isabelle Bismouth lucra ca secretară într-o întreprindere de ambalaj din Rungis. Toate economiile sale se duceau pe călătorii în străinătate. După mărturia prietenei sale, Rosanna, au făcut cunoştinţă cu un anume Ali la o jumătate de oră după plecarea lui *City of Poros* din Atena, în jurul orei 9: „Era înalt, brunet, cu tenul măsliniu şi avea 24 de ani. Ne-a întrebat într-o engleză stricată dacă am vrea să bem ceva. Am acceptat. Era singur şi părea amabil. Ne-a povestit că studia la Universitatea din Beirut. Ne-am petrecut restul zilei împreună, iar el a jucat cărţi cu Isabelle.

(De aici faimoasa fotografie). De fiecare dată când acostam pe o insulă, ne lăsa rucsacul lui şi pleca cu un aparat foto. La un moment dat, ne-am gândit că este ceva ciudat la mijloc. După plecarea din Egine, s-a ridicat brusc şi a început să cotrobăie în rucsacul ce părea foarte greu. Astăzi mă gândesc că îşi asambla mitraliera. Isabelle stătea liniştită, cu picioarele pe balustradă, şi asculta la Walkman o casetă cu Jean-Jacques Goldman. A fost ultima oară când am văzut-o. Am avut în acel moment nevoie să merg la toaletă, iar asta mi-a salvat viaţa. Când am urcat din nou, alertată de zgomot, puntea era în flăcări. Am căutat-o pe Isabelle, dar nu am găsit-o”.

Vă imaginaţi reacţia părinţilor la aşa-zisele relatări ale presei greceşti care le înfăţişau copiii drept terorişti. Prin intermediul avocatului lor, Gilbert Collard, părinţii lui Alain Vigneron depun plângere, în baza articolului 680 al Codului de Procedură Penală care permite justiţiei franceze să se sesizeze în cazul în care conaţionalii săi sunt răniţi sau cad victime ale actelor criminale în străinătate.

5

Am fost solicitat să preiau dosarul pe 1 septembrie, când procurorul Republicii a iniţiat o informare despre X,

către şeful de la Omoruri Voluntare. Eram conştient că ancheta va fi dificilă, de vreme ce autorităţile elene, mai ales cele din Pireu, au învinovăţit victimele franceze. Plec deci la Atena, pe 21 octombrie, însoţit de un membru al Parchetului, Alain Marsaud, şef al Serviciului Central de Luptă Antiteroristă, şi de poliţişti de la DST şi de la PL.

Aflu încă de la sosire că niciun judecător de instrucţie nu fusese solicitat în caz şi că nicio autoritate judiciară nu coordona informaţiile. Aşa cum mă aşteptam, relaţiile cu poliţia portuară debutează dificil, încă din prima zi, refuză să-mi arate procedura, mulţumindu-se doar cu a ne duce în „vizită" la *City of Poros* aflat în reparaţii într-un antrepozit. În faţa acestei situaţii de blocaj, am solicitat din nou concursul guvernului francez prin intermediul ambasadorului nostru la Atena, pentru ca să fie în mod oficial denunţată această acuzaţie adusă conaţionalilor noştri. O condiţie necesară pentru buna desfăşurare a anchetei. Avertismentul a fost auzit şi ne-a permis să scăpăm de o parte din obstacole. Până la urmă, procurorul general din Atena le-a ordonat anchetatorilor greci să ne permită accesul la dosar (chiar dacă tot refuzau să ne dea fotocopii).

Descoperirile noastre au fost de-a dreptul uluitoare. Acuzaţiile împotriva lui Laurent Vigneron nu erau consistente. Mai multe persoane văzuseră „un bărbat îmbrăcat într-un şort şi tricou care trăgea în mulţime şi care semăna cu francezul". Dar poliţiştii greci refuzau să ne furnizeze numele martorilor şi nu ne lăsau să citim

5

procesele-verbale. Cea mai mare parte a depoziţiilor erau anonime şi superficiale, luate sub imperiul emoţiilor. Autopsia trupului lui Vigneron fusese făcută la spital şi în grabă: „Laurent Vigneron a fost împuşcat de un glonţ în spate", ceea ce excludea ipoteza ca el să fie atentatorul. În

ceea ce le priveşte pe cele două tinere, ele şi-au găsit sfârşitul în incendiu sau în explozie, însă trupurile lor nu aveau nicio urmă a vreunui impact provocat de un glonţ: teroristul nu trăsese asupra lor. Fetele nu aveau nicio legătură cu operaţiunea. Doar se intersectaseră, din păcate, cu unul dintre membrii comandoului.

Am putut în sfârşit să ne ocupăm şi de pista ce ducea la ocupanţii vehiculului care a explodat. Ea ne-a furnizat în primul rând numele membrilor comandoului, inclusiv pe cel al atacatorului de pe vapor. Cooperarea cu poliţia de securitate din Atena, însărcinată cu anchetarea atentatului asupra maşinii, se dovedeşte foarte fructuoasă. Din rămăşiţele Nissanului sunt extrase un pistol-mitralieră Beretta, o armă identică cu aceea găsită pe *City of Poros*, un pistol automat Herstal şi două fotografii parţial arse, dar utilizabile pentru identificare. Aceste fotografii vor face obiectul unei difuzări însoţite de o cercetare pe lângă hotelieri şi agenţiile de închiriere, care va da roade rapid. Individul care apărea în poze era cazat la un hotel sub identitatea de Hijab Jaballah. Poliţiştii greci îi percheziţionează camera de hotel şi descoperă un paşaport libian pe numele de Jaballah şi un al doilea, libanez de această dată, cu aceeaşi poză, dar cu numele de Michel Rouphael.

Urmărind pista închirierilor de maşini, anchetatorii vor afla că un alt autovehicul, un Opel Ascona, fusese închiriat de către echipa care îl va duce pe 11 iulie (ziua atentatului) la aeroport. Vehiculul abandonat este rapid reperat în portul din Pireu. În portbagajul său, poliţiştii vor găsi două valize de mână ce conţin alte acte de identitate false şi mai multe bilete de avion. O pradă de război inestimabilă care ne va permite să reconstituim itinerarul comandoului şi să identificăm pe fiecare dintre membrii săi. Mai întâi, atacatorul de pe vapor. Într-un bagaj, se

descoperă un paşaport libanez pe numele de Adnan Sojod, a cărui fotografie corespunde necunoscutului, faimosul Ali, cel care juca cărţi cu Isabelle. Numeroşi martori îl recunosc. Fără nicio îndoială, el este cel care a tras asupra pasagerilor de pe vapor.

Alte două paşapoarte libaneze sunt găsite, pe numele de Amoud Abu Amici – persoana care a închiriat Nissanul – şi de Meri Mehieddine. Se pare că este vorba despre cei doi bărbaţi care au murit în explozia vehiculului.

Cu câteva zile înaintea atentatului, atacatorul, Sojod, era cazat într-un mic hotel din centru, Creoli. De la hotel şi-a rezervat biletul pentru *City of Poros*. Pe 8 iulie, el a făcut, în aceleaşi condiţii, o croazieră la bordul unui alt vas, *City of Hydra*. Pasagerii vasului nu îşi dau seama pe lângă ce au trecut în acea zi… Itinerarul urmat de atacator până la sosirea lui în Grecia este revelator pentru metodele foarte profesioniste ale grupării. Sojod a plecat din Beirut însoţit de complicele său, Abu Amici. Cei doi bărbaţi au trecut prin Sofia, Bulgaria, unde au şi rămas. Apoi au plecat spre Belgrad, Iugoslavia, unde s-au separat. Sojod a mers la Atena cu trenul, ajungând la destinaţie pe 9 mai, în timp ce Abu Amici a ales un zbor direct către Grecia. Au făcut asta pentru a nu atrage atenţia sosind în aceeaşi zi. În capitala elenă, cei doi bărbaţi vor schimba cu regularitate hotelul şi vor închiria fiecare mai multe maşini, tot pentru a şterge urmele.

Al treilea bărbat, Meri Mehiedinne, a ajuns primul. A debarcat la Atena, după un zbor cu JAT (companie aeriană iugoslavă), pe 8 mai, venind din Belgrad. Părăsise înainte Siria, Damasc, în aprilie. Mehiedinne trebuie să fi fost extrem de vigilent, căci a lăsat în două camere de hotel aproape 9.500 de dolari cash, în seifuri, după care nu a mai venit niciodată. Acest lucru ne oferă un indiciu asupra mijloacelor financiare puse la dispoziţia grupării. Fatah-CR

era o organizaţie finanţată de ţările din Orientul Mijlociu, deci primea resurse de la structurile de stat. Şi asta pe lângă sprijinul primit de la ţările din Est, confirmat de trecerea prin Belgrad şi Sofia, despre care vom vorbi mai în detaliu.

Marea descoperire a anchetei va fi aceea a identităţii şefului comandoului, bărbatul din fotografia găsită în maşină, posesorul celor două paşapoarte libanez şi libian, cu nume diferite, al patrulea om din grupare, cel mai prudent şi cel mai misterios. I-am descoperit importanţa în operaţiune după ce i-am refăcut traseul de intrare în Grecia.

Bărbatul, care îşi spunea fie Jaballah Hijab (libian), fie Michel Rouphael (libanez), a debarcat în Atena pe 1 iunie, sosind de la Stockholm, via Copenhaga, printr-un zbor al SAS (companie aeriană scandinavă). Punctul de plecare m-a intrigat, mai ales că vom găsi în bagajele sale două bilete diferite pentru acelaşi zbor. Unul direct Stockholm-Copenhaga-Atena, pe numele Michel Rouphael, şi un altul, sub o altă identitate, Copenhaga-Atena. În cazul în care apărea vreo problemă, putea să se oprească în Copenhaga, să-şi schimbe paşaportul şi să plece spre Grecia sub un alt nume. Treabă de profesionist! Pentru a descifra misterul şi a-i reconstitui traseul, voi pleca în misiune în Suedia, cu DST, din 31 ianuarie până pe 6 februarie 1989, la şase luni după atentatul de pe *City of Poros*.

Cel care îşi spunea Michel Rouphael trăia în Suedia din decembrie 1986. S-a căsătorit la acea vreme cu o finlandeză stabilită în această ţară şi părea un respectabil om de afaceri. A înfiinţat la Stockholm o societate de import-export, Alalmia, care făcea comerţ cu numeroase ţări din Orientul Mijlociu, ceea ce-i justifică frecventele deplasări în Siria, Algeria, Liban sau Libia. Duce o viaţă

luxoasă, iar soţia sa, Saloranta, pe care a întâlnit-o în Italia, nu îşi pune niciun semn de întrebare. Soţul său, va explica ea, era un bărbat foarte monden, îmbrăcat întotdeauna impecabil după moda italienească. Cuplul trăia pe picior mare, ieşea mult şi nu se implica niciodată în politică. Ea întâlnise la Damasc familia viitorului său soţ; avea o relaţie de prietenie cu sora lui care trăia în Iordania. La întoarcerea în Suedia, Samir (prenumele soţului său) s-a supărat – un lucru extrem de rar pentru el – când ea a continuat să-i sune sora. I-a şters atunci din agenda cu adrese numele familiei sale şi i-a cerut să îi lase în pace. Avea motivele lui… în schimb, s-a ocupat foarte bine de fiul său, Omar, născut în mai 1988, cu două luni înainte de atentatul de pe *City of Poros*.

Tânăra soţie a fost foarte mirată când în biroul soţului ei s-au găsit trei pelicule fotografice. Fiecare fotografie ilustra un soi de circuit de-a lungul unei păduri dese situate la 30 de kilometri de Stockholm. Urmărind cu dificultate indicaţiile din fotografii, anchetatorii vor ajunge la o stâncă foarte mare. Graţie unui detector de metale, vor descoperi, la 20 de metri de ea, 4 cutii ce conţineau un arsenal complet de arme şi explozibili: kalaşnikov, grenade, fitiluri lente, surdine, muniţii… protejate în saci cu grăsime. Acest „depozit” era mai mult ca sigur destinat vreunui atentat în Suedia sau oriunde altundeva.

Nu cred că a ascuns chiar el armele. Acest responsabil al Fatah-CR trebuie să fi fost un fel de „supervizor de operaţiuni”. El era depozitarul stocului şi ştia cum să acceadă la el. Putea să-i conducă acolo pe cei responsabili de vreo acţiune în ţară. Citind agendele cu adrese şi consultând lista apelurilor sale telefonice, a fost în sfârşit posibil să-i cunoaştem adevărata identitate şi să-i reconstituim istoria. Michel Rouphael se numea în realitate Samir Mohammed Khaidir. S-a născut în 1951 la

Naplouse, în Cisiordania. A trăit la început în Iordania, înainte de a-şi face studiile la Beirut. La începutul anilor ’70, s-a căsătorit cu o kuweitiană şi s-a stabilit în Emirate.

J.-M. Pontaut: Era deja căsătorit?

J.-L. Bruguière: Da. S-a căsătorit chiar de mai multe ori. Traiectoria sa este destul de insolită. În 1976, unul dintre membrii familiei sale a fost împuşcat de israelieni, lucru care l-a revoltat şi i-a schimbat cursul vieţii. Khaidir pleacă în Liban unde îşi intersectează drumul cu cel al grupărilor extremiste. Ca din întâmplare, se stabileşte apoi la Belgrad, în Iugoslavia, pentru a urma cursuri de electronică. La universitate, întâlneşte un alt palestinian care îi împărtăşeşte convingerile şi dorinţa de luptă. Amândoi sunt antiisraelieni, antioccidentali şi se opun cu înverşunare planului de pace propus de Sadat. Cei doi decid să-i asasineze pe reprezentantul egiptean la conferinţa de pace care trebuie să se ţină în Cipru. Ei vor fi cei care au propus această operaţiune grupării lui Abu Nidal, solicitând ajutorul. îşi vor pune planul în aplicare. Pleacă la Nicosia via Atena – iar Atena! – şi, pe 15 februarie 1978, îl împuşcă pe egipteanul Youssef el Sibai. Dar fuga lor, slab pregătită, se termină rău. Cei doi bărbaţi şi complicii lor iau ostatici, încearcă să deturneze un avion către Libia şi sfârşesc prin a se preda. Justiţia cipriotă îi condamnă la moarte, dar foarte repede pedeapsa le este schimbată în detenţie pe viaţă şi, în iunie 1982, sunt expulzaţi discret la Bagdad. Ciprul, la fel ca şi Grecia, nu vrea să-şi atragă mânia lui Fatah-CR.

Khaidir nu rămâne mult timp în Irak; şi-a câştigat biletul de intrare în sânul grupării lui Abu Nidal. Şeful palestinian îl expediază pe acest recrut de calitate (este prezentabil şi vorbeşte mai multe limbi străine) în Italia. Însărcinat cu operaţiunile „speciale”, se va dovedi foarte eficient. Din 1983 până în 1986, opt atentate lovesc

această ţară. Participarea lui Khaidir va fi clar stabilită în patru dintre ele, dintre care cel de la Café de Paris şi din aeroportul Fiumicino.

Khaidir avansează şi mai mult pe scara organizaţiei şi ajunge – conform serviciilor de informaţii occidentale – responsabil al Comitetului de informare, o structură însărcinată cu strângerea informaţiilor şi, mai exact, cu organizarea tuturor atentatelor din străinătate. Khaidir, stabilit în acel moment la Damasc, îşi petrece timpul călătorind prin Europa, cu vize turistice temporare pe care le reînnoieşte rapid. Pentru a găsi puncte discrete de unde să acţioneze, acest bărbat utilizează o tehnică familiară teroristului Carlos, se lasă găzduit de numeroasele sale cuceriri feminine care îi furnizează atât ascunzători, cât şi acoperiri sociale. O întreagă reţea de tinere ale căror urme anchetatorii le vor descoperi în agenda sa cu adrese. Pentru a se instala durabil în străinătate, el se foloseşte tot de amantele sale şi nu ezită să se căsătorească. În Italia, la Roma, de exemplu, Khaidir seduce o daneză care lucrează la recepţia hotelului Ritz, unde era şi el cazat. Se va muta rapid cu ea într-un superb apartament, pe via Trionfale şi, cum nu ducea lipsă de mijloace financiare, va avea o viaţă fără griji. Pe cărţile sale de vizită cu numele de Michel Rouphael – un nume europenizat – îşi gravează şi *Maestru în Arta Comerţului Import-Export*... şi îşi spune specialist în achiziţionarea şi vânzarea de opere de artă. îşi creează şi o societate fictivă, Tecco, ceea ce nu îl împiedică să participe, în septembrie 1986, la faimoasa deturnare a zborului Pan Am Karachi-New York despre care am vorbit deja. Khaidir se reîntoarce în culcuşul lui italian ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Totuşi, foarte repede, se decide să părăsească ţara. Se va folosi încă o dată de o femeie pentru a-şi schimba viaţa. La Roma întâlneşte o tânără finlandeză, Aija

Salomanta. Îi propune să se căsătorească şi să se stabilească în Suedia. Tânăra, îndrăgostită, acceptă. Din motive de securitate, Khaidir nu va pleca direct din Italia spre Stockholm. Pleacă mai întâi la Beirut, înainte de a se întoarce în Siria. Acolo îşi depune actele de căsătorie la ambasada Suediei din Damasc. Va obţine astfel o

viză adevărată pe un paşaport fals! Pe 10 octombrie 1986, se căsătoreşte cu Salomanta, ceea ce îi permite, după lege, să devină cetăţean suedez şi chiar să folosească numele soţiei sale. Deschide numeroase conturi împreună cu soţia sa. Anchetatorii au numărat 30, unele dintre ele fiind pe numele societăţii lor comune de import-export, al cărei capital este garantat cu casa soţiei. În ceea ce priveşte lista călătoriilor sale în străinătate, aceasta este absolut ameţitoare.

J.-M. Pontaut: După atentatul de pe City of Poros, nu se va mai întoarce în Suedia?

J.-L. Bruguière: Cu 15 zile înaintea atacului de pe vapor, soţia lui pleacă în călătorie în Polonia împreună cu nişte prieteni, o călătorie preconizată de mai multă vreme. La întoarcerea sa, după 11 iulie 1988, Khaidir a dispărut. Nu îi va mai da niciodată vreun semn de viaţă. Nefericita se trezeşte singură cu fiul ei, pusă în situaţia să administreze o societate fictivă, abandonată de un soţ care este în realitate un terorist internaţional.

J.-M. Pontaut: Khaidir a murit la Atena?

J.-L. Bruguière: Este una dintre problemele rămase nerezolvate de anchetă. Nu putem exclude ipoteza. Dar nu avem o dovadă certă. Amintiţi-vă că nu ştim cu exactitate câte persoane au murit în explozia maşinii din portul Pireu. Două, trei?… Astăzi, datorită expertizelor ADN, am şti cu precizie, dar la vremea aceea, ele nu existau. De asemenea, nu se cunoaşte planul iniţial al atentatului.

Atacul sinucigaş de pe vapor al lui Adnan Sojod pare improvizat. Ne putem imagina că este vorba mai degrabă despre preluarea controlului vaporului, dacă facem referire la deturnarea lui *Achille Lauro* (navă de croazieră italiană deturnată pe 7 octombrie 1985 de către un comando al Frontului de Eliberare a Palestinei a lui Abu Abbas) în 1985, ceea ce ar putea explica relaxarea lui Ali, descrisă de prietena lui Isabelle Bismuth. El nu ştia poate, la plecare, că lucrurile se vor termina atât de tragic. Este vorba despre explozia neprevăzută a maşinii din port, care a făcut ca totul să se năruie. A avut totuşi loc când *City of Poros* era deja pe mare, iar nava nu era echipată radio. Sojod nu a avut deci cum să afle asta. A putut în schimb să fie informat la ultima escală pe insula Egine. În confuzia sa, a decis de unul singur să execute acest atentat-sinuvigaş sângeros, antrenând în moartea sa maximum de persoane.

J.-M. Pontaut: S-a crezut la un moment dat că este posibil ca vreunul dintre membrii comandoului să fie găsit în viaţă?

J.-L. Bruguière: Am emis, într-adevăr, un mandat de arestare internaţional pe numele a patru membri ai comandoului. Or, pe 13 noiembrie 1992, poliţiştii germani din BKA arestează la Dresda un libanez aflat în posesia unui paşaport şi al unui permis de conducere pe numele Meri Mehieddine, identitatea uneia dintre persoanele prezente la Atena. Este arestat în momentul când pleacă la fratele său din Australia, iar serviciile germane descoperă mai multe elemente îngrijorătoare. Agenda sa de adrese are mai multe numere de telefon care se regăsesc şi în cea a lui Khaidir şi care corespund persoanelor din subordinea lui Abu Nidal. Un alt număr notat de Mehieddine se regăseşte şi pe o carte de vizită a lui Khaidir. Aceleaşi coordonate telefonice fuseseră găsite în documentele unui

palestinian care încercase în zadar să creeze o celulă clandestină a Fatah-CR în Germania. Mehieddine este aşadar extrădat din Germania. Încă de la sosirea lui la Paris, mi-a spus că nu are nimic de-a face cu afacerea de pe *City of Poros*, dar că i se furaseră actele de identitate în Liban. Declarase furtul actelor poliţiei libaneze pe data de 29 iulie 1987. Nu am putut însă obţine niciodată din partea libanezilor o confirmare în acest sens. Să fi fost vorba doar despre un omonim, aşa cum a susţinut întotdeauna, sau un membru al Fatah-CR, apropiat de-al lui Khaidir, a acceptat să-i facă un serviciu? în lipsa elementelor probatorii, a beneficiat de încetarea urmăririi penale.

În octombrie, i-am trimis în judecată pe Adnan Sojod, Abu Amici Amoud şi Samir Khaidir pentru a fi judecaţi în lipsă. Fie că dispăruseră sau nu, judecarea lor în cadrul acestui proces era esenţială, pentru ca familiile victimelor să se resemneze.

Acest dosar ne-a permis să cunoaştem în profunzime modul de acţiune al Fatah-CR.

2

Manipulări şi paşi greşiţi ai puterii

J.-L. Bruguière: Pentru a înţelege evenimentele care au marcat această perioadă, trebuie să revii în contextul lunii mai 1981. Alegerea lui François Mitterrand şi preluarea puterii de către stânga au suscitat o mare speranţă. Incontestabil, în urma acestei schimbări majore, noul preşedinte şi anturajul său erau tentaţi să spună: „Acum, dispunem de toate mijloacele pentru a acţiona!” Un pericol care îi ameninţă pe toţi guvernanţii când urnele i-au adus la putere într-o manieră semnificativă. Iar când dificultăţile apar, ei caută adesea să le rezolve într-o manieră directă şi prin iniţiative secrete, caz în care recurg la diplomaţia paralelă.

J.-M. Pontaut: Vreţi să spuneţi că prin

scurtcircuitarea căilor oficiale?

J.-L. Bruguière: Da, acţionând în orb cu „actori” consideraţi ca siguri, fără ştirea autorităţii judiciare. Iar stânga nu prea a avut noroc pentru că Franţa va cunoaşte, începând cu anii 1981 – 1982, una dintre cele mai urâte perioade ale istoriei sale în materie de terorism. O violenţă nemaiîntâlnită se va abate din toate părţile. Mai întâi, ameninţarea internă, care se dezvoltă prin gruparea Acţiunea Directă şi care va conduce în 1985 şi 1986 la asasinarea generalului Audran, secretar general al Departamentului Armament, şi a lui François Besse, P-DG al regiei Renault. Dar AD nu este un caz izolat. Fenomenul este european. Germania l-a cunoscut încă din anii ’70 cu fracţiunea

Armata Roşie (RAF), Italia cu Brigăzile Roşii, Spania cu GRAP01 şi, ceva mai târziu, Belgia cu Celulele Comuniste Combatante (CCC), acestea fiind doar cele mai cunoscute. Aceste organizaţii se vor interconecta pentru a crea un Front european antiimperialist. În spatele acestui „euroterorism” se profilează evident umbra ţărilor din Est, în special a Germanei de Est şi a ţărilor satelite ale URSS.

În acelaşi timp, Franţa suportă atacurile organizaţiilor palestiniene, precum cel al lui Abu Nidal şi cel din strada Roşiers. Fără să mai vorbim despre dosarele pe care nu le-am instrumentat eu, cum ar fi operaţiunile întreprinse de fracţiunile armate revoluţionare libaneze (FARL) şi mai ales campania de atentate extrem de violente înfăptuite la Paris de către CSPPA[27][28], o altă denumire a Hezbollah. Ea s-a terminat, amintiţi-vă, cu atentatul ucigaş de pe strada Rennes, din Paris, în septembrie 1986.

---

27 Grupările de Rezistenţă Antifascistă întâi Octombrie

28 Comitetul de Solidaritate cu Prizonierii Politici Arabi din Orientul Apropiat

J.-M. Pontaut: înainte de a povesti şi de a descifra reacţiile puterii din acea vreme, să revenim la cronologia evenimentelor care au condus la „negocierile subterane”.

J.-L. Bruguière: Totul începe în ianuarie 1982, prin arestarea la Paris a doi membri ai grupării Carlos: Magdalena Kopp şi Bruno Breguet, care se pregăteau să comită un atentat. În februarie, Carlos îi expediază o scrisoare lui Gaston Defferre, ministrul de interne, prin Ambasada Franţei din Haga. Prin intermediul scrisorii ne ameninţă ţara cu cele mai rele represalii, dacă cei doi apropiaţi ai săi nu sunt eliberaţi. Nu este nici mai mult, nici mai puţin decât un ultimatum la adresa Franţei. Această scrisoare, ce se dorea a rămâne secretă, este divulgată de presă, ceea ce va zdruncina puternic guvernul.

Câteva luni mai târziu, în august, într-un alt registru, Abu Nidal organizează măcelul de pe strada Roşiers, un atentat de o violenţă extremă, care a şocat foarte tare opinia publică şi, mai ales, comunitatea evreiască, prima vizată. Acest atentat îngrozeşte stânga, care tocmai a preluat puterea şi care nu are nicio experienţă în lupta antiteroristă şi în ceea ce priveşte funcţionarea aparatului represiv al poliţiei şi al justiţiei. Ea are mai degrabă tendinţa, după anii în care s-a aflat în opoziţie, să o subestimeze. Apropiaţi de-ai preşedintelui vor acţiona din umbră, sperând că vor aplana situaţia prin negocieri „paralele”.

J.-M. Pontaut: Cine va fi responsabil de asta?

J.-L. Bruguière: François de Grossouvre, consilier special al preşedintelui Republicii pentru afaceri de securitate. El antamează, împreună cu Joseph Franceschi, secretar de stat pentru securitate, negocieri secrete cu unul dintre reprezentanţii OEP.

J.-M. Pontaut: Păreţi a nu fi de acord cu aceste

negocieri, dar ideea este de a interveni pe lângă Arafat pentru a „neutraliza” gruparea lui Abu Mdal, cu scopul încetării acestor atentate. De ce este atât de condamnabil?

J.-L. Bruguière: De ce? Pentru că este vorba despre o reacţie la cald, de un demers întreprins într-un caz de urgenţă, despre haos, fără niciun ecou, atât în ceea ce priveşte motivele atentatului din centrul Parisului, asupra comunităţii evreieşti, cât şi pentru contextul geopolitic în care se înscrie. În acest stadiu, nimic nu este elucidat şi gestionat şi cu siguranţă nici problematica complexă şi evolutivă a mişcării palestiniene care face cărţile prin înlănţuiri de alianţe obiective şi sciziuni răsunătoare. Într-un asemenea context, este extrem de periculos să te aventurezi orbeşte şi într-o manieră defensivă într-o negociere în care nu sunt luate în calcul nici adevăratele mize, nici interesele reale ale interlocutorului.

O a doua imprudenţă, ce decurge din prima, este că puterea nu identifică exact poziţionarea interlocutorul său. Este vorba – vom vedea asta mai detaliat – despre Abu Iyad. Într-adevăr, acest personaj figurează ca membru eminent al ramurii oficiale a OEP lui Yasser Arafat, deşi la acea vreme Fatah este încă implicat în operaţiuni teroriste îndreptate împotriva intereselor occidentale, mai exact a intereselor europene, chiar dacă Franţa nu pare a fi vizată direct. Nu va fi Fatah implicat trei ani mai târziu, pe 26 martie 1985, în două atentate explozive, unul în Elveţia, la Lausanne, şi un altul la Geneva, împotriva obiectivelor libiene şi siriene, şi cu un an înainte, pe 13 martie 1984, într-o tentativă de asasinat a însărcinatului cu afaceri israelian la Atena? Există „aderenţe” puternice, mai ales la bază, între oamenii Fatah şi cei ai lui Abu Nidal. Astfel, comandoul FLP[29] Abu El Abbas, responsabil de deturnarea vasului italian *Achille Lauro* pe 7 octombrie 1985, fusese în

29 Frontul de Eliberare a Palestinei, al lui Abu Abbas

legătură cu membrii lui Abu Nidal şi ai Fatah şi folosise paşapoarte false marocane ce proveneau dintr-un stoc ce va fi descoperit asupra unui activist al Fatah-CR, în timpul anchetei atentatului de pe strada Roşiers. Aceste elemente, pe care le vom descoperi în urma anchetei, nu erau cunoscute. Ele alterează fiabilitatea negocierilor şi, mai ales, induc un făţiş risc de manipulare din partea OEP. Arafat are tot interesul să-şi atragă bunăvoinţa unui actor european important. Şi, dacă există vreo ţară care este interesată în mod direct de situaţia Libanului şi a Orientului Mijlociu, aceasta este Franţa. De aici şi pretenţia imperioasă într-un astfel de exerciţiu, pentru a preveni orice risc al manipulării, de bună asigurare a sinceităţii intenţiilor interlocutorului său.

Am fost confruntat mutatis mutandis cu o situaţie similară în afacerea avionului DC 10 al UTA[30] când mai mulţi actori de apartenenţe diferite au venit să-şi ofere serviciile, pretinzând fiecare că este mai bine plasat, pentru a interveni pe lângă colonelul Gaddafi, nu însă fără gânduri mercantile ascunse. Am preferat să mă lipsesc de „serviciile" acestor intermediari dubioşi şi „otrăvitori", pentru a recurge la o filieră oficială a justiţiei şi a DST. Un canal instituţional fiabil cu interlocutori bine identificaţi.

J.-M. Pontaut: Aceste negocieri au fost întreprinsefără ştirea dos?

J.-L. Bruguière: În totalitate. Şi pe lângă faptul că a dat dovadă de imprudenţă, puterea nici nu putut să păstreze secretul, pentru că presa a dezvăluit aceste întâlniri. Cred că postul de radio *Europa 1*

a fost primul care a dezvăluit că Abu Iyad, unul dintre responsabilii Fatah – ramura militară a OEP –, s-a întâlnit clandestin cu ministrul Franceschi şi François de

30 Uniunea Transporturilor Aeriene, agenţie franceză de transport aerian, în prezent desfiinţată

Grossouvre. O situaţie paradoxală – de care voi avea parte şi în afacerea Habache – pentru judecătorul însărcinat cu acest caz să afle o asemenea informaţie din presă. Eu cred că puterea, aflată în dificultate, nu stăpânea situaţia; şi că voia să negocieze cât mai repede cu putinţă, nesocotind precauţiile cele mai elementare. Mai mult decât atât, mi s-a părut că puterea nu are încredere în instituţii, şi mai ales injustiţie, ceea ce este chiar culmea pentru un guvern de stânga care îşi revendică statul de drept.

J.-M. Pontaut: Care sunt aceste informaţii care privesc în mod direct dosarul dvs?

J.-L. Bruguière: Pe 13 aprilie 1983, *Le Figaro*, *France-Soir* şi *Le Quotidien* relatează o primă întâlnire datată 25 septembrie 1982 între Franceschi şi Abu Iyad. Acesta din urmă ar fi afirmat că în niciun caz nu ar trebui să li se atribuie oamenilor din OEP lui Arafat paternitatea atentatelor comise în Europa în vara trecută. El ar fi dezvăluit numele a doi locotenenţi de-ai lui Abu Nidal. Alte întâlniri de acest gen, conform presei, ar fi avut loc pe 15, 16 şi 20 ianuarie 1983. Iar informaţiile – vă veţi convinge – sunt foarte precise. Din două una: fie scurgerile de informaţii sunt voluntare şi în oarecare măsură orchestrate, dezvăluind în această perioadă de criză o incapacitate a puterii de a da dovadă de coeziune şi de a promova o strategie de ansamblu, fie sunt involuntare, aducând în discuţie capacitatea aceleiaşi puteri de a păstra un secret de stat.

În acest context am aflat că Abu Iyad îi atribuie lui Abu Nidal diversele atentate ucigaşe comise în ultimele luni în capitalele europene. O altă revelaţie: el ar fi dezvăluit autorităţilor franceze identitatea a doi membri de bază de-ai lui Abu Nidal: Mustapha Mourad şi Abdelraman Issa, reprezentanţi ai lui Abu Nidal în Siria. Tot el ar fi precizat că o a doua grupare teroristă aflată în stare de

„hibernare” s-ar fi instalat în Europa. Nucleele dure ale unei reţele disidente care ar fi fost reprezentate de un anume Abu Ibrahim El Amn. Aceşti oameni ar fi la originea atentatului comis la Roma cu puţin timp înainte. Conform *Le Point* din 18 aprilie 1983, François de Grossouvre i-ar fi primit pe reprezentanţii palestinieni de trei ori la domiciliul său; la rândul său, Abu Iyad ar fi confirmat spusele lui Issam Sartaoui – un fost reprezentant al OEP din Paris ce a fost asasinat – cum că Abu Nidal era responsabil de atentatul de pe strada Roşiers.

J.-M. Pontaut: Cum aţi reacţionat în faţa acestor descoperiri?

J.-L. Bruguière: M-am simţit obligat să-l audiez pe domnul de Grossouvre. Am înştiinţat Parchetul în acest sens. Tăcere jenantă, aş spune chiar nelinişte. În plus, nimeni din ierarhia judiciară nu fusese încă investit de noua putere politică. Îi trimit deci direct o scrisoare domnului de Grossouvre, în copie la Parchetul General.

J.-M. Pontaut: S-a întâmplat ceva?

J.-L. Bruguière: La Palat am fost ţinta remarcilor, presiunilor amicale, mi-au dat de înţeles că este delicat să-l audiez pe François de Grossouvre, m-au întrebat dacă este cu adevărat util… Într-un final însă, chiar François Mitterrand, care era un rafinat om politic, îi ordonă să dea curs convocării mele.

J.-M. Pontaut: Destul de inteligent din partea lui. Ar fi putut, din contră, să se opună.

J.-L. Bruguière: Foarte avizat, într-adevăr! îmi imaginez că a trebuit să-i spună lui Grossouvre: „Acum, că ai fost demascat, trebuie să dai explicaţii!” Specificul legăturilor secrete este că ele aşa trebuie să rămână. Din momentul în care aceste întâlniri devin publice, se cuvine ca puterea să şi le asume. Nu aveam mari aşteptări de la această audiere, dar ea se dovedise indispensabilă în

planul logic al anchetei. Iar eu nu puteam, prin tăcerea mea, printr-o prudenţă excesivă sau din teama de a nu fi pe plac, să provoc demersuri oculte care ar fi prejudiciat bunul mers al anchetei pe care o conduceam. Iar el trebuia să răspundă sub jurământ. Cu atât mai mult cu cât informaţiile divulgate de presă erau extrem de precise şi păreau susţinute.

J.-M. Pontaut: Credeţi că François de Grossouvre ar putea fi la originea scurgerilor de informaţii?

J.-L. Bruguière: Greu de crezut, pentru că divulgarea acestor contacte ar fi ruinat structura. François de Grossouvre nu avea niciun interes să se ştie că el negocia în secret cu OEP. În schimb, anturajul său sau alte cercuri ale puterii, care nu ar fi apreciat această iniţiativă venită de la Palat, ar fi putut să încerce să o contracareze. Nu este exclus ca această scurgere de informaţii să vină de la palestinieni, aşi în arta jocului dublu. Într-un final, această expunere mediatică profita într-o oarecare măsură de putere, lăsând să se creadă că nu a rămas inactivă. Dacă este vorba despre o operaţiune de comunicare, trebuie constatat că a fost contraproductivă. Ea nu a făcut decât să scoată în evidenţă apetenţa puterii de a acţiona în afara procedurilor legale, aşa cum o va face şi în alte circumstanţe, cu irlandezii de la Vincennes, de exemplu.

J.-M. Pontaut: Aţi insistat deci să-l vedeţi şi, în final, l-aţi şi audiat.

J.-L. Bruguière: Da. A venit într-un tribunal ce părea în stare de asediu. Parchetul General, agitat, trimisese de urgenţă un magistrat pentru a-i înlesni intrarea pe o uşă ascunsă, lucru care l-a sustras asalturilor ziariştilor. Audierea a decurs foarte bine. François de Grossouvre a dat dovadă de mare curtoazie. îmi aduc încă aminte de întrebările mele care se bazau pe elemente descoperite de către presă. De exemplu, jurnalistul Charles Villeneuve

menţionase la *Europa 1* că Salah Kalaf, alias Abu Iyad, membru al OEP, se întâlnise în secret la Paris cu responsabili francezi. L-am întrebat: „Aţi participat la această întâlnire? Cum de a putut presa să fie informată cu lux de amănunte de asemenea întâlniri secrete?” I-am mai adresat întrebări şi despre modul de alegere a interlocutorului, Abu Iyad, la fel şi despre informaţiile pe care acesta din urmă le-ar fi comunicat despre autorii şi comanditarii acestui atentat.

5

Bineînţeles că a negat totul. O poziţie politică de înţeles, dar contestabilă din punct de vedere juridic. Nu se afla sub jurământ? În faţa unui tribunal ar fi putut, dacă sperjurul ar fi fost stabilit, să fie pus sub urmărire penală pentru falsă mărturie. Dar el nu putea divulga secretul întâlnirilor sale. Nu eram prost. Audierea lui, o repet, era indispensabilă pentru anchetă şi pentru respectarea legii valabilă tuturor, şi aici mă refer şi la guvernanţi. François de Grossouvre se găsea într-o situaţie extrem de delicată. Dacă răspundea întrebărilor mele, ar fi însemnat să divulge că puterea a recurs la manevre paralele şi secrete într-o afacere în care justiţia era implicată. Căci aspectul criticabil al iniţiativei guvernamentale nu înseamnă recurgerea la contacte secrete – fapt care intră în sarcina executivului –, ci de a o face atunci când justiţia este sesizată. Dar, a nu răspunde la întrebări sau a pretinde că informaţiile dezvăluite de presă nu sunt fondate, antrenează, dincolo de încălcarea jurământului, alte consecinţe. Acest lucru privează justiţia de informaţii ce au legătură directă cu ancheta şi care ar fi meritat să fie verificate. Cu atât mai mult cu cât este vorba despre indivizi prezentaţi ca fiind implicaţi în atentat. O atitudine dezinvoltă vizavi de instituţia judiciară; mai mult, dispreţ la adresa victimelor cărora adevărul le este datorat. Căci,

după această audiere, nu am obţinut niciodată, prin niciun canal oficial, elementele exploatabile despre aceşti actori al Fatah-CR, ale căror nume apăreau în presă.

François Mitterrand mi-a înţeles perfect demersul, de vreme i-a ordonat consilierului său pentru afaceri de securitate să se supună convocării justiţiei. Or el nu mă cunoştea, şi ar fi putut să creadă că aş putea să profit de această afacere. Ei bine, s-a petrecut exact invers. Cred că François Mitterrand m-a considerat un slujitor a statului, ale cărui interese superioare le puneam deasupra oricărui alt considerent politic. Acest lucru mi-a fost confirmat mulţi ani mai târziu de către directorul său de cabinet, Gilles Ménage. Acesta este şi motivul pentru care şeful statului îmi va acorda încredere şi mai târziu, în momentul episodului Habache. Şi toţi au crezut că exista o anumită complicitate între preşedinte şi mine.

J.-M. Pontaut: François Mitterrand s-a purtat ca un „legalist”?

J.-L. Bruguière: Mai degrabă din pragmatism şi inteligenţă politică decât din convingere personală. Dar nu cred că un alt om politic ar fi reacţionat astfel. Asta i-a permis – să nu fim naivi – să scape de o problemă. Odată terminată această audiere, nu se va mai vorbi despre ea.

J.-M. Pontaut: Totuşi, nu aţi obţinut dreptul de a-l audia pe Joseph Franceschi, secretarul de stat pentru securitate.

J.-L. Bruguière: Având în vedere că era ministru, legea mă obliga să cer asta Consiliului de Miniştri, singurul abilitat în această chestiune. Consiliul a refuzat. Dar François de Grossouvre a venit totuşi în biroul meu…

J.-M. Pontaut: Credeţi că nu poate exista nicio negociere diplomatică în ceea ce priveşte afacerile sensibile? în cele din urmă, aceste practici pot Ji justificate

în numele unei raţiuni de stat?

J.-L. Bruguière: Bineînţeles, este chiar una dintre primele responsabilităţi ale statului şi diplomaţiei sale. Trebuie să facem o distincţie, dificil uneori de aplicat în practică: agenda politică poate să difere de demersul judiciar şi de dinamica anchetei.

Drumurile pot fi diferite şi nu mai este nimic de spus în această privinţă. Dar ele nu trebuie să se intersecteze. Cu alte cuvinte, ori una, ori alta. În atribuţiile unui judecător nu intră şi impietarea asupra activităţii executivului. Dar acesta din urmă nu trebuie, prin activitatea şi iniţiativele sale, mai ales din domeniul diplomatic, să împiedice activitatea justiţiei. Judecătorul, prin lege, dispune, pentru exercitarea misiunilor sale, de mijloace mai vaste, dar competenţa sa de atribuire este circumscrisă faptelor pe care le urmăreşte. Executivul are o putere de atribuire vastă, aceea de a conduce politica ţării, sub rezerva respectării separării puterilor, puterea legislativă şi autoritatea judiciară.

Când deciziile unui judecător ţin evident de consideraţii de ordin politic şi nu de logica anchetei, şi mai ales când sunt mediatizate intens, atunci şi el depăşeşte cadrul legal. Graniţa este dificil de definit. La fel şi executivul – ca în afacerea de pe strada Roşiers – atunci când se implică în mod deliberat în sfera judiciară în numele imperativelor superioare ale conduitei afacerilor publice sau raţiunii de stat, se dezice de aceleaşi principii constituţionale. Aceste cazuri însă sunt rare. Iar raţiunea de stat prea des invocată poate fi, adesea, o dovadă de neputinţă în faţa situaţiilor politice sau diplomatice complexe. Trebuie spus că aparatul de stat este prea compartimentat, iar justiţia este îngrădită în perimetrul său. O situaţie care provoacă neîncredere şi suspiciune. Personal, eu am încercat să dezvolt contactele cu marii

actori ai statului, în primul rând cu cei de la Quai d'Orsay, şi să creez sinergii pe care astăzi toată lumea le solicită – şi nu numai în Franţa. Fără această sinergie nu aş fi reuşit să finalizez dificila anchetă a atentatului împotriva avionului DC 10 al UTA. Vom reveni asupra ei mai târziu.

Dar, fiind vorba despre afaceri de terorism şi în special despre atentatul de pe strada Roşiers, există o linie roşie ce nu trebuie depăşită: acceptarea negocierilor cu teroriştii. Cu statele şi cu reprezentanţii lor da, cu organizaţiile teroriste sau cu persoane fizice sau entităţi ce le reprezintă şi le susţin acţiunile, nu. Abu Iyad nu este un terorist, nici OEP lui Yasser Arafat. Dar în 1982, situaţia era mult mai confuză şi periculoasă ca astăzi. Fatah era braţul înarmat al OEP şi cu acest titlu era implicat în operaţiuni teroriste, inclusiv în Europa. În plus, anchetele au demonstrat existenţa relaţiilor operaţionale între Fatah şi organizaţiile teroriste ale „frontului refuzului", în special Fatah-CR al lui Abu Nidal.

Autorităţile franceze din acea vreme nu doar că au încălcat sfera judiciară, ci au şi acţionat cu lejeritate şi imprudenţă. În acest domeniu delicat al contactelor oficiale, alegerea interlocutorului este primordială. Este nevoie de sânge rece şi de o bună cunoaştere a adversarului sau a partenerului. Nu era cazul puterii de stânga, care nu avea nicio cultură în acest domeniu, care îi era străin şi pe care îl respingea ideologic, punând la îndoială aparatul de securitate al statului.

J.-M. Pontaut: Dar asta este o tendinţă care caracterizează puterile în general!

J.-L. Bruguière: De ce? Să nu generalizăm. Este adevărat că, într-o afacere de stat sau confruntată cu o situaţie de criză, puterea are tendinţa naturală de a încredinţa executivului său sarcina de a gestiona situaţia în toate componentele sale. Pentru că executivul şi

organele din subordinea sa pot acţiona rapid şi discret. Şi mai ales ei se află în legătură directă cu puterea centrală. Tradiţia iacobină a Franţei s-a înscris în această direcţie. Dar totul este o chestiune de măsură. Nimeni nu contestă că executivul gestionează totul în perioadă de criză, şi în special în cazul atentatelor teroriste. Dar trebuie să o facă respectând funcţionarea normală a instituţiilor, în special a justiţiei.

Următorul exemplu l-a reprezentat tot Franţa, fie că a fost vorba despre deturnarea Airbus-ului Air France în decembrie 1994, fie de valul de atentate din 1995. Alte ţări – în special Statele Unite – au cedat după atentatele din 11 Septembrie 2001 avertismentelor de securitate, punând statul de drept între paranteze. Ştim ce a urmat. Legea a câştigat prin intervenţia fermă a Curţii Supreme şi închiderea anunţată a bazei din Guantánamo. Căci în democraţie legalitatea se răzvrăteşte şi îşi reia locul legitim. Să te eliberezi de constrângerile legii înseamnă de fapt să faci jocul inamicilor democraţiei. Acest lucru a fost scos în evidenţă şi de Cartea Albă a Terorismului: „În această luptă împotriva terorismului, cea mai bună armă a noastră sunt principiile noastre democratice (...). A renunţa la aceste valori înseamnă a face jocul teroriştilor". Acesta este un principiu care trebuie să-i ghideze în orice circumstanţă şi mai ales în perioadă de criză pe cei responsabili cu afacerile de stat.

J.-M. Pontaut: Convenţiile secrete între oamenii puterii şi reprezentanţii OEP nu erau singurele. Veţi descoperi mai târziu tratative incredibile. Mete avocaţi, dintre care un fiancez foarte cunoscut, au fost intermediari direcţi cu teroriştii grupului Carlos. Ei au şantajat statul francez, care a acceptat să intre în joc. Iar aceste negocieri clandestine s-au derulat cu aprobarea serviciilor secrete ale ţărilor din Est, care trăgeau sforile pe deasupra

Cortinei de Fier. Veţi afla despre această afacere după căderea Ridului Berlinului, datorită arhivelor fostelor servicii de informaţii ale ţărilor comuniste. O epopee politică-judiciară uimitoare, care spune multe despre această perioadă extravagantă şi puţin cunoscută de istoria recentă. Să fim însă precis. Cine sunt aceşti avocaţii şi cum aţi intrat în posesia acestor documente copleşitoare?

J.-L. Bruguière: Este vorba despre doi avocaţi care, la acea vreme, au asigurat apărarea lui Bruno Bréguet şi Magdalenei Kopp. Vă amintesc că cei doi au fost opriţi de un paznic al unei parcări de pe strada George-\7 în timp ce maşina lor era plină de explozibili. A urmat un schimb de focuri de armă. Magdalena Kopp era de fapt iubita lui Dich Ramirez Sánchez, alias Carlos. Avea deci motive în plus să o elibereze. Făcea parte de multă vreme din Celulele Revoluţionare Germane (RZ), foarte apropiate de fracţiunea Armata Roşie (RAF). Bréguet va fi apărat de un avocat elveţian, Rambert, care se va ocupa şi de apărarea unui alt membru al grupării, Margot Frölich, arestată pe aeroportul din Roma având asupra sa explozibil. Magdalena Kopp îl alege pe avocatul Vergés. Un avocat extrem de mediatizat, cunoscut datorită talentului şi apetenţei sale pentru provocare, dar şi pentru cazurile în care s-a implicat în perioada războiului din Algeria. Pentru el este extrem de incitant să se implice în astfel de dosare.

Dar ceea ce vom descoperi în arhivele MFS[31], adică fostele servicii secrete ale Germaniei de Est, bine-cunoscuta Stasi, este faptul că aceşti doi avocaţi sunt consideraţi de către membrii reţelei Carlos ca făcând parte integrantă din organizaţia lor. Ei nu apăreau ca simpli avocaţi, ci totalmente implicaţi, ideologic şi operaţional în organizaţie, aşa cum fuseseră în anii ’70 avocaţii germani

31 Ministerul Securităţii Statului

cu RAF, gen Klaus Croissant, Völker Speitel sau Arndt Müller. Însă Vergés şi Rambert vor merge mai departe în susţinerea grupării Carlos datorită legăturilor clandestine dincolo de Cortina de Fier, în RDG şi în special în Ungaria. Vor primi nume de cod şi vor fi programaţi pentru misiuni operaţionale. Obiectivul lor îl va reprezenta eliberarea celor doi membri deţinuţi la Paris, pentru care îşi vor relansa contactele cu puterea. La toate acestea se vor adăuga treceri regulate de cealaltă parte a Zidului. Aceşti avocaţi, figuri emblematice, au avut un rol operaţional incontestabil, indiferent de protestele lor de după dezvăluirea câtorva dintre aceste documente.

Arhivele Stasi, a căror autenticitate nu este contestată de nimeni, au fost recuperate după căderea Zidului într-un cadru judiciar de către colegul meu Detlev Mehlis, prim-procuror al Parchetului Landului Berlin. Poliţia judiciară germană (LKA) a acţionat în cadrul unei anchete întreprinse după atentatul care a vizat Casa Franţei (consulatul nostru general) din Berlinul de Est, pe 25 august 1983.

Această procedură îndelungată a dus la condamnarea lui Peter Weinrich, mâna dreaptă a lui Carlos, membru foarte activ al organizaţiei teroriste. Gruparea Carlos, o repet, este bănuită, printre altele, de comiterea atentatului de pe strada Marbeuf, în 1982, de plasarea unei bombe în trenul *Capitole*, ce asigura legătura între Paris şi Toulouse şi de alte două atentate comise pe 31 decembrie 1983 în gara Saint-Charles din Marsilia şi într-un TGV ce asigura legătura Marsilia-Paris. Carlos, care a fost arestat în Franţa în 1994, este acum acuzat în faţa Curţii cu

5 7 J J

Juri din Paris de complicitate în aceste patru atentate.

Peter Weinrich (alias Steve sau Peter) – un fanatic, la

fel ca mulţi alţi membri ai acestei organizaţii teroriste – era extrem de meticulos şi metodic. I se spunea „inginerul”, căci consemna absolut totul în carneţelele sale, adevărată mină de aur pentru Stasi şi serviciile ungare, şi ulterior pentru anchetatori. Carnetele sale au fost fotografiate în întregime de Stasi. Germania de Est găzduia gruparea, dar, din prudenţă, dorea să ştie totul despre ea pentru a o putea controla şi pentru a interveni dacă era cazul. Exact ca în filmul *Viaţa celorlalţi* Gruparea era supravegheată – fuseseră plasate microfoane în hotelurile unde se caza: Metropol, Stadt Hotel sau Palas Hotel, se ascultau conversaţiile telefonice şi se fotocopia în secret toată documentaţia. Supravegherea grupării Carlos purta numele de cod „Separat”.

Şi în Ungaria gruparea era supravegheată de Ministerul de Informaţii în cadrul programului denumit C-79 (Carlos 1979).

În Berlinul de Est, cea care supraveghea în mod special programul „Separat” era secţia a 8-a din cadrul departamentului XXII al MFS. Avocaţii cuplului Bréguet-Kopp aveau, conform documentelor Stasi, un comportament specific agenţilor de legătură şi de informaţii.

Primiseră nume de cod. Vergés va fi numit succesiv Gabriel, Herzog sau Paula. Rambert: Duke, Guillaume sau Pierra. Schimbările numelor de cod pentru toţi membri organizaţiei, inclusiv pentru avocaţi, fuseseră stabilite de către Weinrich pentru protecţia securităţii misiunilor. Vergés, de exemplu, era însărcinat să comunice clandestin un anume număr de informaţii scrise sau verbale, inclusiv documentele de procedură, responsabililor grupării, instalaţi în Berlinul de Est.

Această transmisie secretă se făcea prin sistemul sofisticat al „cutiilor cu scrisori moarte”, metodă utilizată

frecvent de spioni în timpul Războiului Rece. Una dintre ele, folosită pentru scrisori, dar şi pentru a depune acolo arme şi explozibili, se afla la recepţia punctului de trecere din gara Frederikstrasse. Documentele erau apoi recuperate de un alt membru al organizaţiei, Abul Hakam, care, cu un paşaport diplomatic fals sud-yemenit, putea trece cu uşurinţă din Est în Vest. Această procedură – ironie a istoriei – nu va scăpa vigilenţei Ministerului est-german al Securităţii, care va recupera documentele şi le va repune în acelaşi loc după ce le va fi microfilmat cu atenţie.

Mai exista un sistem foarte elaborat de mesaje care fusese stabilit pentru a fixa întâlniri de cealaltă parte a Cortinei de Fier sau în Orientul Mijlociu. Astfel, când Vergés trebuia să meargă pentru a da raportul în Berlinul de Est, el îi expedia un telex lui „Saeed" (probabil un nume de cod pentru Weinrich) semnat, Jean", menţionând locul şi ora sosirii, cu un punct de întâlnire la Hotelul Metropol. Fusese prevăzută şi o procedură de ajutor. Vergés primea o carte poştală cu inscripţia: „Bună ziua! Suntem foarte bucuroşi să vă revedem. Cu afecţiune. Sărutări. A ta Danielle". Cu siguranţă o ironie la adresa prenumelui soţiei lui François Mitterrand, denumită Tata Danielle. După ce primea această carte poştală, Verges alias Herzog trebuia să răspundă prin telex pentru a comunica ora şi data sosirii sale. Un traseu ajutător trecea prin Alger. Pentru a merge în Damasc, gruparea Carlos impusese următoarea procedură: Vergés trebuia să treacă prin Iugoslavia pentru a-şi pierde urma. Telexul trebuia să precizeze ora plecării avionului din Berlin cu destinaţia Iugoslavia, iar un al doilea telex preciza orarul zborului Belgraddamasc.

J.-M. Pontaut: De ce această tranzitare prin Belgrad?

J.-L. Bruguière: Mai întâi pentru a şterge urmele. Dar

Verges avea pregătit un pretext pentru venirea sa în Iugoslavia; o explicaţie pentru cazul în care era luat la întrebări: mergea să-şi viziteze fosta secretară, Neda Jankovic, care se retrăsese în această ţară. Mai putea pretinde şi că merge să supervizeze apariţia uneia dintre cărţile sale traduse în sârbo-croată. În lumina documentaţiei recuperate, această tânără juca rolul de agent de legătură între grupare şi avocaţii Vergés şi Rambert.

J.-M. Pontaut: Şi de ce trecea, eventual, prin Siria?

J.-L. Bruguière: Pentru că gruparea dispunea de sprijin puternic în Damasc şi de o bază logistică, dar şi de susţinerea serviciilor de informaţii ale armatei aeriene siriene. Ambasada Siriei în Berlinul de Est primea material militar prin valizele diplomatice venite de la Damasc. Un diplomat sirian, Nabil Shritah, era însărcinat special cu această misiune. El primea în mod regulat din Damasc documente administrative contrafăcute sau de complezenţă în special paşapoarte diplomatice din ţări arabe –, arme şi explozibili pe care le ascundea în ambasadă cu complicitatea binevoitoare a Stasi. Weinrich şi alţi membri ai grupării Carlos veneau şi se aprovizionau regulat de la Shritah. Acum ştim că explozibilul folosit pentru a comite atentatul împotriva Casei Franţei din Berlin a fost adus pe acest canal.

J.-M. Pontaut: Să revenim la emisarii noştri avocaţi. Care este misiunea lor exactă?

J.-L. Bruguière: De fapt sunt mai multe şi se puteau întinde pe o mai lungă durată. O notă a MFS din 17 august 1983, care are la bază interceptări audio şi documente, scoate la iveală un proiect de evadare în care ei sunt implicaţi. Proiectul consta în scoaterea lui Bréguet şi Kopp prin complicitatea gardienilor din închisoare. Un proiect

destul de detaliat, pentru că Bréguet trebuia să treacă printr-un tunel care dădea într-un canal de evacuare a apelor uzate. Era precizat chiar şi că acest lucru era mai uşor de realizat pe timpul iernii... Conform acestui document, Herzog, adică Vergés, avea sarcina de a corupe un membru al personalului din penitenciar. Breguet ar fi refuzat acest plan, considerându-l prea complicat. Un alt proiect viza evadarea Magdalenei Kopp din spitalul închisorii din Fresnes, cu complicitatea lui Herzog. În notele lui Weinrich s-au găsit de asemenea descrieri destul de precise ale spitalului din Fresnes.

Şi mai grav este faptul că gruparea ar fi cerut să fie supravegheat ministrul Justiţiei de la acea vreme, Robert Badinter, „de origine evreiască", arată notele. Aceste „supravegheri" au fost realizate. În notele scrise de Weinrich figurează într-adevăr informaţii despre domiciliul personal al ministrului şi despre supravegherea poliţiei instalată zi şi noapte în faţa porţii sale. Asemenea informaţii te duc clar cu gândul că teroriştii plănuiau o acţiune împotriva lui Badinter: plasarea unei bombe, răpire, asasinat? Nu se ştie. În orice caz, aceste reperaje au fost corelate bineînţeles cu complicitatea activă a grupării teroriste. Documentele Stasi precizează că aceste supravegheri au fost făcute nu de Vergés, ci de Duke, adică de Rambert.

J.-M. Pontaut: Care este deci rolul atribuit lui Verges, conform notelor lui Weinrich recuperate de Stasi?

J.-L. Bruguière: Domeniul său de acţiune părea mai mult „politic". El se străduieşte să facă presiuni asupra personalităţilor politice şi judiciare pentru a obţine eliberarea celor doi terorişti arestaţi la Paris. Vergés devine avocatul grupării şi nu ezită să ameninţe puterea franceză folosind importante reţele de influenţă. Trebuie să spunem din nou că acea perioadă era favorabilă acestui

gen de manevre. Amplificarea violenţei în perioada 1981 – 1984 a luat prin surprindere noua putere socialistă. În tânăra echipă de stânga, unii erau încă revoluţionari nostalgici sau cel puţin seduşi de spiritul revoluţionar... Stânga, la acea vreme, era în acelaşi timp răzbunătoare, căci aşteptase mult să acceadă la putere, dar şi lirică. O parte se gândea că poate face mai mult în numele idealurilor mişcării revoluţionare după mai 68. Şi, mai ales, va respinge ceea ce nu îi aparţinea ideologic: domeniul securităţii. Manipulările şi ameninţările grupării Carlos – şi nu numai ale ei – se vor derula în această „zonă gri" istorică, prin intermediul reţelelor formate din intelectuali sau sindicalişti. Indivizi

??

care acţionează ideologic, dar şi din spirit de aventură sau, după cum vă spuneam, din pur lirism. Vom reîntâlni aceste reţele mai târziu, cu ocazia susţinerii active acordate de anumiţi intelectuali de stânga ai grupării Acţiunea Directă.

J.-M. Pontaut: Ca să ne întoarcem la 1982, cu ce apropiat al puterii se va întâlni Vergés pentru „a-şi pleda cauza"?

J.-L. Bruguière: Va intra în legătură cu un magistrat de renume, magistrat pe care îl cunosc şi îl apreciez, Louis Joinet care, la acea vreme, era consilierul premierului Pierre Mauroy la Matignon. Îl cunoscusem în 1970, la doi ani de la înfiinţarea sindicatului magistraturii. Vergés cunoaşte şi el un magistrat important, Roland Kessous. Notele lui Weinrich „consemnează" procesele verbale ale acestor întâlniri făcute de Vergé pentru gruparea Carlos. Ele arată asigurarea care i-a fost dată, în special de Joinet, cum că Bréguet şi Kopp vor fi judecaţi de o cameră corecţională a tribunalului de instanţă din Paris, aleasă în funcţie de „flexibilitatea" sa. Notele arată că Vergés ar fi

lansat avertismente extrem de clare către interlocutorii săi, în special către Kessous. Magistratul i-ar fi spus: „Ar trebui totuşi ca aceşti domni pe care îi reprezentaţi să păstreze ceva mai multă distanţă faţă de Franţa”. Vergés ar fi replicat: „Aceşti domni nu au nicio responsabilitate faţă de Franţa”, şi nu a ezitat să recurgă la o metaforă pentru a-şi sprijini propunerea şi pentru a stigmatiza tergiversarea guvernului: „Am impresia, ar fi spus el, că văd nişte ţărani pe câmp care privesc venirea unui nor de furtună monstruos. Discută pentru a afla ce distrugeri catastrofice va provoca această furtună. În loc să-şi pună la adăpost, cât mai au timp, cea mai mare parte a recoltei, ei privesc şi nu fac nimic. Iată, domnule, cum se comportă guvernul francez”.

La rândul său, Joinet ar fi replicat: „Carlos, dragul meu domn, nu are nicio obligaţie fată de Franţa”. Asta însemna că exista riscul

O J 5 5

unui atentat în cazul unei judecăţi severe a celor doi deţinuţi, situaţie în care responsabilitatea nu ar fi fost a deţinuţilor, ci a puterii! Aceste informaţii au fost confirmate parţial de Louis Joinet într-o scrisoare adresată prefectului Fournet, pe atunci directorul DST. Fostul consilier de la Matignon admitea că, într-adevăr, Vergés, pe care îl întâlnise doar de două ori, îi arătase „gravitatea extremă a situaţiei”.

Atunci când a pus capăt întrevederii, Joinet a primit din partea interlocutorului său o ameninţare sub forma unui avertisment şi anume că „îşi asuma o responsabilitate de o gravitate extremă”. Joinet va corobora notele Stasi despre activităţile clandestine ale lui Vergés, acesta din urmă confirmându-i că era în contact cu Carlos şi că recurgea la „mesaje codate înserate în micile anunţuri ale unei ediţii de dimineaţă a unui ziar”. Consilierul

premierului a aflat fără a clipi că avocatul avea contacte clandestine cu un terorist a cărui organizaţie nu va ezita să utilizeze violenţa împotriva Franţei pentru a-şi atinge scopurile. Relaţii care nu sunt tocmai cele normale între un avocat şi un simplu client…

J.-M. Pontaut: Putea Vergés să joace un joc dublu şi să-i mintă pe comanditarii săi, pe Carlos? Ar fi putut să le povestească ce ar fi vrut el pentru a-şi da importanţă. Cum putem afla dacă ceea ce a raportat este adevărat?

J.-L. Bruguière: Mă gândesc într-adevăr la o dublă manipulare din partea lui Vergés. Vergés părea să fi manipulat cele două părţi, pe interlocutorii săi din guvern şi pe mandanţi, în special pe Weinrich, pe care îl întâlnea regulat în Berlinul de Est. Chiar şi Stasi începe din 1983 să se îndoiască de Vergés şi de membrii grupării Carlos pe care o controla din ce în ce mai greu. Pe 14 februarie 1983, lui Weinrich îi va fi refuzată de către Helmut Voigt, ofiţerul său din cadrul MFS, acordarea unei vize cu intrări multiple pentru Verges, căruia îi lăudase totuşi meritele spunând că „a făcut deja atâtea pentru revoluţie”. O manipulare care va explica reacţia puternică a lui Louis Joinet atunci când a luat la cunoştinţă de aceste documente.

În 1993, acestea vor fi mai întâi recuperate de DST: serviciile franceze vor avea acces la ele doar în cadrul unei misiuni efectuate în Ungaria. Ungurii lucrau în strânsă legătură la acea vreme cu omologii lor din Stasi şi făceau schimb de documente operaţionale. În plus, o parte din carnetele lui Weinrich fuseseră microfilmate într-unul dintre apartamentele grupării în Budapesta, atunci sub control permanent al serviciilor ungureşti.

Aceste documente îmi vor fi comunicate în mod oficial de justiţia germană. Pe 6 octombrie 1993, Louis Joinet i-a scris directorului de la Supravegherea

Teritorială, Jacques Fournet, pentru a nega conţinutul acestor documente. El va face asta printr-o scrisoare care va rămâne confidenţială la acea vreme. Va fi publicată în *Le Monde*, anul următor. El neagă de exemplu că s-ar fi întâlnit cu Vergés la domiciliul său. Iar unele dintre argumentele sale sunt pertinente. Nici premierul şi niciun alt membru al cabinetului său nu aveau puterea să aleagă tribunalul care urma să-i judece pe Bréguet şi pe Kopp. O asemenea negociere era imposibilă. Am toate motivele să cred că Joinet, pe care eu îl cunosc şi care este un om extrem de cinstit şi foarte republican, nu s-ar fi compromis niciodată într-o operaţiune de acest gen. În schimb, arhivele ca atare nu sunt îndoielnice. Justiţia germană, neclintită în administrarea probelor, le-a confirmat în procesul atentatului împotriva Casei Franţei. În speţă, Stasi a procedat la o analiză operaţională a datelor, a înscrisurilor sau interceptărilor audio ale membrilor grupării. Aceste arhive nu fac decât să expună nişte negocieri care au avut loc şi darea lor de seamă prin cei doi avocaţi, Vergés şi Rambert.

Este incontestabil, la acea vreme, puterea franceză a fost manipulată şi ameninţată. A dat dovadă de imprudenţă şi de nesocotinţă când a acceptat să dialogheze cu o persoană care s-a declarat deschis purtătorul de cuvânt al teroriştilor ce ameninţau Franţa. Era evident că avocatul Vergés îşi depăşea rolul de simplu apărător. Or, din câte ştiu eu, nimeni nu mi-a spus nimic, nu a fost urmărit niciodată, nici măcar în faţa consiliului avocaţilor. Puterea nu a informat nici Parchetul General de demersurile sale, ceea ce ar fi reprezentat minimul pe care îl putea face, de vreme ce ele vizau direct funcţionarea justiţiei.

De aceea, în afacerea cu strada Roşiers, am cerut să-l audiez pe François de Grossouvre. Sunt sigur că justiţia, într-un anume fel, făcea un serviciu guvernului. A aruncat

puţină apă rece pe un cazan în fierbere şi a cărui presiune nu mai poate fi controlată. Guvernul francez a fost atunci provocat de gruparea Carlos prin intermediul lui Vergés în afacerea Bréguet-Kopp şi publicarea scrisorii de ameninţare a lui Carlos. În acelaşi timp, François de Grossouvre încearcă o negociere riscantă cu OEP. Cu atât mai periculoasă – arhivele Stasi vor demonstra asta – cu cât Weinrich suspecta că Grossouvre putea fi implicat în operaţiuni comerciale cu Libanul prin Amine Gemayel şi începuse să facă cercetări în acest sens… în scopuri utile. O informaţie care, dacă o presupunem fondată, ar fi fost cunoscută şi de OEP, deci de Abu Iyad.

3

Tertipurile Kremlinului

Ţările din Est, sponsori ai grupărilor teroriste J.-M. Pontaut: Graţie documentelor serviciilor secrete din Est, recuperate după Războiul Rece, aţi putut astăzi să confirmaţi susţinerea pe care URSS a acordat-o grupărilor teroriste şi statelor care-l „sponsorizau”?

J.-L. Bruguière: În conceptul strategic de disuasiune nucleară care a prevalat pe întreg parcursul Războiului Rece, nicio confruntare directă între Est şi Vest nu era luată în calcul. Un exemplu în acest sens îl reprezintă criza rachetelor din Cuba: Moscova, care mersese prea departe, a sfârşit prin a bate în retragere. Dar confruntările totuşi nu au dispărut. Ele au luat alte forme, prin intermediul unor strategii noi, strategii de conflict indirect sau de evitare: acţiuni militare circumscrise limitelor zonelor de influenţă. În acest context, terorismul a apărut ca o armă privilegiată de destabilizare a taberei occidentale. Contrar islamismului radical, organizaţiile teroriste – în special cele palestiniene – care au lovit Europa şi în special Franţa în anii ’80, erau din punct de vedere politic şi tehnic legate de state (sau de aparatul de informaţii) aparţinând taberei

socialiste. S-a putut vorbi despre terorism „sponsorizat”.

Oarecum, ne-am confruntat cu sistemul lor Matrioşka. Moscova era în vârful piramidei şi determina marile axe de acţiune împotriva Occidentului. Extrem de puternicul KGB declina această politică prin intermediul serviciilor de informaţii ale ţărilor membre pactului de la Varşovia: RDG, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia sau Polonia.

Lista nu este completă. Cazul României şi al Iugoslaviei este un pic diferit din cauza poziţiei politice a conducătorilor lor, Ceauşescu şi Tito. Cu toate acestea, aceste două ţări au jucat un rol activ în sprijinirea grupărilor teroriste. Aceste servicii din Est manipulau direct grupările teroriste furnizându-le o susţinere logistică. Al treilea nivel, deşi legat de precedentul, era format din nebuloasele state din Orientul Mijlociu sau din Africa, de culoare socialistă afiliate taberei socialiste: Siria, Libia, Irakul, Yemenul de Sud sau chiar Beninul şi Congo-Brazzaville. Aceste ţări puteau fi direct implicate în operaţiuni teroriste (Libia prin atentatele împotriva Pan Am 103 şi UTA 772) sau puteau oferi o susţinere activă organizaţiilor teroriste, în special celor din frontul refuzului (Abu Nidal, FPLP-CG1, FPLP-OS[3233], Mişcarea din 15 mai Abu Ibrahim) …

O susţinere putea fi adusă şi acţiunii grupărilor teroriste mai mult sau mai puţin autonome, manipulate de statele socialiste sau cele din Orientul Mijlociu şi care acţionau adesea ca prestatoare de servicii pentru unii dintre „naşii” lor. Acesta a fost şi cazul „grupului Carlos”. Poziţia Moscovei şi a ţărilor-satelit, în special RDG şi Ungaria, a evoluat în timp.

Până în 1982, ţările din Est vor susţine activ

32 Frontul Popular de Eliberare a Palestinei - Comandamentul General

33 Frontul Popular de Eliberare a Palestinei - Organizaţia Specială

organizaţiile teroriste antrenându-le pe teritoriul lor şi furnizându-le ajutor logistic. După 1982 şi mai ales începând cu 1984, aceleaşi ţări vor bate în retragere faţă de aceste mişcări şi membrii lor, practicând o politică de nonconfruntare şi de îngăduinţă, dar controlată. Ele autorizează, de exemplu, transporturile de arme sau depozitarea lor şi utilizarea teritoriului lor ca ascunzătoare sau pentru pierderea urmelor. Exact asta au făcut ungurii şi Stasi est-germană pentru Carlos sau Bulgaria cu Abu Nidal.

După 1985, anumite state socialiste, în special Ungaria, nu vor mai tolera activitatea aceloraşi grupări pe teritoriul lor şi, fără a le expulza formal, le vor face să înţeleagă că au devenit persona non grata.

J.-M. Pontaut: Ce a produs această schimbare?

J.-L. Bruguière: Cred că există două explicaţii. În primul rând, atentatele comise în Vest au antrenat un mare număr de reacţii. Din ce în ce mai des, presa occidentală desemna anumite state din Est ca fiind susţinătoare ale terorismului. Nu vorbim despre Moscova, cidespre Germania de Est, România, Bulgaria, Ungaria etc.

J.-M. Pontaut: După strada Roşiers, de exemplu?

J.-L. Bruguière: Da, după strada Roşiers, dar şi după extrem de numeroasele atentate din 1982. Această publicitate devenise neplăcută pentru aceste ţări care, în ciuda a ceea ce se crede, nu rămâneau insensibile opiniei occidentale şi criticii.

În plus, Blocul comunist nu era atât de monolitic pe cât se credea; întreaga documentaţie la care am putut avea acces arată că aceste ţări erau eterogene în poziţia lor, unele în raport cu altele şi chiar şi în raport cu Moscova. Fiecare îşi apăra propria politică şi refuza să se supună injoncţiunilor „fratelui mai mare” rus. Arhivele KBG dezvăluie, de exemplu, existenţa unei mari reuniuni

antiteroriste care s-a ţinut în 1984 la Varna, pe ţărmul Mării Negre, în Bulgaria, la care au participat ţările membre ale Pactului de la Varşovia şi în cadrul căreia Ungaria a spus răspicat: „Noi nu mai vrem să continuăm. Aceste grupări trebuie să plece de la noi. Ne fac prea multe probleme”.

Ţările-satelit ieşeau deja din politica de nonconfruntare: ele nu-şi mai acceptau situaţia de dependenţă absolută faţă de URSS, în acelaşi timp, într-o manieră diferită, chiar Germania de Est şi Stasi se vor arăta din ce în ce mai reticente în tolerarea activităţilor clandestine ale acestor organizaţii pe teritoriul lor sau în acordarea de vize de intrare unor indivizi sau unor grupări angajate în acţiuni teroriste, îndreptate împotriva unor ţări occidentale. Cu câţiva ani înainte totuşi aceleaşi persoane beneficiau de înţelegerea şi de sprijinul mai mult sau mai puţin activ al acestor ţări.

În fine, al treilea element: prudenţa. Nu trebuie uitat că prima grijă a acestor ţări nondemocratice era ca ordinea să fie respectată. Or, aceste grupări, prin definiţie, se sustrag disciplinei colective. Prin urmare, deveneau din ce în ce mai dificil de controlat şi din ce în ce mai periculoase pentru securitatea ţărilor care le adăposteau. De unde tentaţia de a le repoziţiona. Nu pare să fie evidentă schimbarea care urma să zguduie lumea în 1989, dar putem spune că începând cu 1985 toate aceste state au devenit foarte vigilente.

J.-M. Pontaut: Să vorbim despre prima perioadă, cea a sprijinului activ acordat mişcărilor teroriste. Spuneţi că fiecare ţară din Est avea „specialitatea” sa; în fapt, fiecare aducea, în felul său, un ajutor direct cauzei palestiniene.

J.-L. Bruguiere: Pentru Moscova cauza palestiniană era, înainte de orice, o cauză revoluţionară. Pentru a o sprijini, Rusia a împărţit rolurile. Astfel, Bulgaria apare ca

fiind serviciul de „acţiune”, braţul armat al URSS. Este o ţară foarte controlată din punct de vedere ideologic, care este situată cel mai aproape din punct de vedere geografic şi cultural şi a cărei limbă este foarte asemănătoare limbii ruse. Stau mărturie afacerea Markov, disidentul omorât la Londra cu celebra umbrelă bulgărească, şi mai târziu tentativa de asasinare a lui Ioan Paul al II-lea. Această operaţiune depăşeşte de altfel de departe domeniul terorist propriu-zis şi a fost, din câte ştiu, consecinţa unei reglări de conturi chiar în interiorul aparatului de stat sovietic. Voi reveni asupra subiectului pe larg ulterior.

Bulgaria dispunea de o bază de antrenament pentru străini la Veliko Tîrnovo şi îşi crease societăţi de acoperire. Cea mai importantă se numea Institutul European. Era o modalitate comercială de a disimula traficul de arme în relaţia cu grupările arabe pentru a comite atentate în Europa de Vest. Exista, de asemenea, şi societatea Kintex, o altă societate-paravan, care exporta arme. S-a constatat că venirea unui membru important al serviciilor bulgare în Liban a coincis cu dublarea vânzării de arme. S-a constatat, de altfel, că legăturile stabilite între bulgari şi palestinieni sau libanezi erau foarte strânse. Se foloseau serviciile oamenilor de afaceri libanezi implementaţi în Sofia, care, prin intermediul unor societăţi mixte folosite ca acoperire, efectuau transferuri de arme. Cazinoul hotelului Vitosa era un loc privilegiat pentru întâlnirile secrete de orice fel. Locul era îndeaproape controlat de DS[34], serviciile secrete bulgare, iar portarul era ofiţer în acest serviciu. Un loc favorabil manipulărilor. La Sofia îşi avea reşedinţa un individ cunoscut sub numele de „Doctorul”, un libanez care avea o *dacea* – o casă de vacanţă, situată în inima cartierului de demnitari ai

34 Dărjavna Sigurnost - Securitatea Statului, serviciul de informaţii al Republicii Populare Bulgaria

regimului. Acesta mergea adesea la Veliko Tîrnovo, unde se afla o unitate de infanterie în a cărei sarcină intra antrenarea palestinienilor.

Am identificat în Franţa Somat, o societate bulgărească de transport de materiale grele, care transporta mai mult de o sută de camioane pe lună între Bulgaria şi Europa, în cadrul, firește, al tranzacţiilor comerciale. Toţi conducătorii auto absolviseră şcoala de şoferi, care era, de fapt, o şcoală sub controlul serviciilor de informaţii bulgare. Această şcoală depindea de acel Institut european despre care am vorbit. Am dedus că respectivele camioane erau în parte folosite pentru transportul de arme. În Franţa am mai găsit şi o societate mixtă, Danubex, folosită pentru vânzarea de animale, controlată, de asemenea, de serviciile de informaţii bulgare.

J.-M. Pontaut: Toate aceste lucruri sunt extrem de precise şi detaliate. Pot ele să ofere o viziune globală asupra a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat între ţările din Est şi terorişti, în perioada respectivă?

J.-L. Bruguiere: Da. Insist pe faptul că sprijinul acordat de ţările din Est proiectelor, operaţiunilor de destabilizare sau atentatelor comise de către grupările teroriste este astăzi clar stabilit prin elemente documentate. De exemplu, s-a dovedit că Facţiunea Armata Roşie beneficia de sprijin în Berlinul de Est şi că a trebuit să cadă zidul Berlinului pentru ca această mişcare teroristă să dispară.

J.-M. Pontaut: Hai să reluăm turneul geografic şi calendarul timpului: cine cefăcea? Şi în ce moment?

J.-L. Bruguiere: Mai întâi trebuie evidenţiat rolul central al Moscovei în toată această perioadă. Consultarea arhivelor secrete ne dezvăluie că Andropov, şeful din acea vreme al KGB, crease în URSS, în 1985, comitete

antisioniste. Ceea ce pune în prim-plan legăturile ideologice dintre Moscova şi Abu Nidal şi dovedeşte angajarea Uniunii Sovietice în lupta împotriva Israelului.

Această informaţie a fost confirmată de interviul unui francez propalestinian, adept al lui Abu Nidal, Lucien Bitterlin, preşedintele asociaţiei SFA[35] un grup care cocheta cu extrema dreaptă. Dar şi în legătură cu acest fapt a ieşit la iveală că extrema dreaptă neonazistă îşi stabilise relaţii politice şi operative cu anumite medii palestiniene, sau care pretindeau că apără această cauză, şi ultrastânga legată ea însăşi de Moscova.

Acţiunea Directă, care îşi stabilise relaţii organizaţionale cu Facţiunea Armata Roşie şi care va corevendica, alături de organizaţiile palestiniene, atentatele împotriva ţintelor palestiniene din Franţa. Grupul Abu Nidal a finanţat atentatul de pe strada Roşiers din august 1982, de la Paris, iar pe data de 30 septembrie 1985 avea să revendice un alt atentat împotriva unei agenţii israeliene a companiei EL AL din Amsterdam, în timp ce, în acelaşi timp, Forţa 17 din Fatah asasina trei navigatori israelieni în Cipru şi doi marinari israelieni în Barcelona.

S-a dovedit, de asemenea, că François Genoud, un prieten vechi de-al lui Carlos, pe care îl va şi susţine după arestare, şi care era, de asemenea, în legătură cu Bréguet, era fondatorul partidului neonazist elveţian şi, în calitatea sa de bancher, administra succesiunea lui Goebbels; acesta era bancherul fasciştilor germani din timpul lui Hitler şi cel al palestinienilor în Europa.

Tot cu titlu de sprijin al URSS către organizaţiile palestiniene, s-a stabilit că la începutul anilor ’80 a fost constituit, sub egida Uniunii Sovietice, un comandament militar comun pentru toate organizaţiile palestiniene.

35 Solidarité France Pays Arabes - Solidaritate Franţa Ţările Arabe

Acesta era alcătuit din şase membri însărcinaţi cu desemnarea stagiarilor, în funcţie de locurile disponibile oferite de Moscova. Sovieticii au conceput un program specific secret privitor la preselecţia militarilor palestinieni. Aceştia erau primiţi în URSS şi participau la stagii de toate felurile. Erau mai multe criterii de selecţie: criterii de pregătire, de nivel universitar şi şcolar şi un alt criteriu: să fi participat la lupte. Este vorba, deci, despre o pregătire militară şi de teren. Aceşti stagiari erau conduşi la Moscova cu zboruri speciale ale companiei Aeroflot. Ei proveneau în special din Orientul Mijlociu şi din Africa şi erau trimişi într-o tabără situată în sud-estul oraşului Simferopol, în URSS, unde erau supuşi la antrenamente militare de şase luni – un antrenament de tip comando, guérilla, rachete, explozibili, sabotaje, ideologie politică. Instructorii erau toţi ruşi şi aveau translatori musulmani. O astfel de tabără exista şi la Odessa, numai pentru palestinieni, care se supuneau unui antrenament special, în tehnicile NBC[36]. La aceste programe de pregătire participau şi alte ţări-satelit. Polonia, de exemplu, se specializase în stagii de o lună destinate operaţiunilor aeriene clandestine, folosind în special deltaplanul pentru spionaj, pentru transport de arme şi explozibil pe teritoriul inamic. Polonezii trimiseseră tehnicieni în Siria pentru confecţionarea şi folosirea acestor deltaplane.

O altă tabără se situa în Jelenia Gôra, aproape de frontiera cehă şi de Germania de Est. În Republica Democrată Germană o tabără de comando funcţiona la Dresda. Mai mult de o mie de studenţi palestinieni fuseseră trimişi în universităţile din Germania de Est, unde primeau un minimum de antrenament militar. Până în 1979, membrii grupării lui Wadi Haddad (FPLP-OS) s-au antrenat în Iugoslavia. Antrenament militar cu rachete, cu

36 Nucleare, bacteriologice, chimice

explozibil, cu sisteme de telecomandă, cu mine şi cu deturnări de avioane. În aceeaşi epocă, membrii Fatah urmau aceleaşi cursuri.

Doar un cuvânt despre Iugoslavia. Această ţară a fost, ca şi Bulgaria, una dintre cele mai importante şi mai active baze logistice, în ciuda faptului că relaţiile dintre Tito şi restul lumii estice erau foarte furtunoase. Trebuia, probabil, să fie date asigurări. Am văzut, de exemplu, în afacerea *City of Poros* că trei responsabili de operaţiune folosiseră Belgradul ca punct de trecere. Iugoslavia rămânea, într-adevăr, un important loc de tranzit. În atentatul comis pe strada Marbeuf, la Paris, maşina-capcană fusese închiriată în Iugoslavia. Gruparea Carlos dorise, din motive operaţionale, să consolideze legăturile cu Belgradul. Serviciile îi puseseră la dispoziţie o vilă în capitală, iar Iugoslavia permitea tranzitul de arme şi de explozibil din Est către Vest. Dar gruparea voia să înnoade un contact solid, fie la un nivel politic înalt, fie cu serviciile de securitate. Această sarcină i-a fost încredinţată lui Weinrich, iar contactul trebuia să se realizeze prin intermediul Nedei Jankovic, alias Neda, fosta secretară a lui Vergés din Iugoslavia.

Putem vedea clar, prin acest exemplu, cum toate reţelele de prietenie, de conivenţă sau de interes comun se înscriu într-un soi de ţesătură complexă. Gruparea Carlos avea legături foarte strânse şi cu România. Acesta se afla în contact cu Securitatea, celebra poliţie secretă a lui Ceauşescu, care îi pusese la dispoziţie o casă în apropierea aeroportului din Bucureşti. Gruparea Carlos a primit subvenţii importante în schimbul unor comenzi specifice, referitoare la operaţiuni împotriva opozanţilor români din străinătate, fapt atestat atât de arhivele Securităţii, cât şi de cele ale serviciilor ungureşti.

Majoritatea documentelor administrative false, în

special paşapoartele, erau făcute de serviciile româneşti, înainte de a fi depozitate provizoriu într-un apartament al grupării din Budapesta, unde au fost microfilmate de unguri. Românii, foarte activi, furnizau explozibil şi material militar. Margot Frolich, membră a grupării, a şi fost arestată în Italia pe data de 18 iunie 1982, având asupra sa o valiză cu explozibil de proveniență românească. Aceasta sosise de la Bucureşti cu destinaţia Franţa, probabil pentru a comite un atentat.

Dacă punem cap la cap toate elementele acestui puzzle, ne dăm seama de rolul complicat jucat de diferiţii participanţi, în mai multe rânduri. Organizaţiile teroriste palestiniene erau flancate de grupări precum cea a lui Carlos, de mercenari ai terorismului, care acţionau atât din ideologie, cât şi din sete de putere şi dintr-o plăcere nemăsurată pentru profit. Aceştia lucrau „pe cont propriu”, în beneficiul personal sau al unor terţe state. Iar ţările din Est au facilitat operaţiuni fără de care tot acest sistem nu ar fi putut nicicând funcţiona.

Un ultim exemplu. Am stabilit că transporturile de arme şi de explozibil au fost organizate în beneficiul ETA[37] politico-militar, sub egida grupării lui Carlos. Mai multe livrări de arme au fost efectuate în Spania de către ETA, din Berlinul de Est şi din Ungaria, în cursul anilor ’80. Transporturi făcuseră făcute la cererea unui cadru al ETA, Luc Groven, alias „André”, un contact al grupării Carlos, de cuplul Patrick Chabrol şi Edith Kerepars, care s-au folosit atunci de un camping-car Toyota, înmatriculat în departamentul francez Finistère (29). DST a observat că, pe data de 4 noiembrie 1980, această rulotă avea escortă. Cuplul de francezi efectuase mai multe transporturi de arme din Berlinul de Est. În 1981, cuplul se îndrepta spre

37 Euskadi ta Askatasuna - Ţara Bască şi Libertatea, organizaţie extremistă bască

Budapesta, cu aceeaşi rulotă, pentru a căuta arme, de această dată în beneficiul grupării Carlos. Un caz sugestiv de întrajutorare între grupările teroriste. Aceste transporturi vor continua şi în 1982. Dar în luna mai, urmare a unor probleme mecanice, cuplul a fost nevoit să abandoneze pe teritoriul francez rulota, care conţinea arme şi explozibil. Chabrol a fugit atunci. Vizat de o anchetă condusă de DST, serviciul nostru de spionaj şi de prevenire a actelor de terorism, acesta s-a întors în Franţa în 1986, când a fost arestat şi audiat în cadrul acestei proceduri. Respectivul transport de arme fusese, de fapt, efectuat, plecând de la Stadt Hotel din Berlin, sub atenta observaţie a Stasi, care instalase tehnică în cameră şi care urmărise rulota, fără a interveni, până la frontieră. Nota de redare şi procesul-verbal al filajului care dovedesc acest fapt se află în arhivele MFS.

J.-M. Pontaut: Oamenii lui Carlos ştiau că sunt supravegheaţi?

J.-L. Bruguière: Nu se sinchiseau. Într-o zi, la Budapesta, Carlos, care se credea prea urmărit de agenţii serviciilor de securitate ungureşti, nu a ezitat să-i ameninţe pe aceştia cu arma. Înţelegem din aceasta că Ungaria a făcut tot posibilul după 1984 să alunge de pe teritoriul său oamenii grupării. În acea vreme Carlos şi principalii membri ai organizaţiei, Weinrich şi Ali Al Issawi, se simţeau de neatins, în spatele Cortinei de Fier.

J.-M. Pontaud: Tot acest sistem se va prăbuşi după căderea Ridului Berlinului. Spuneţi că atunci Occidentul va crede că ameninţarea teroristă s-a încheiat, că a dispărut odată cu încheierea Războiului Rece.

J.-L. Bruguière: Din păcate, e corect. Toate marile servicii de informaţii occidentale erau focalizate pe activităţile de contraspionaj şi de spionaj ale Moscovei şi ale ţărilor membre ale pactului de la Varşovia. Lupta

împotriva terorismului era marginală, cu atât mai mult cu cât Marea Britanie şi Statele Unite nu erau sau erau foarte puţin afectate de terorismul palestinian. Câteva acţiuni punctuale în Regatul Unit, nimic în SUA. IRA[38] reprezenta în special o ameninţare internă în Marea Britanie. Terorismul era perceput ca un subprodus al Războiului Rece, o strategie construită de Moscova în lupta împotriva Ooccidentului. Am cedat în mod nejustificat puritanismului: prăbuşirea comunismului şi triumful occidentului liberal nu puteau să aibă drept consecinţă decât o perioadă de libertate şi de prosperitate fără violenţe de natură teroristă. Şi ştim că nu a fost aşa. Iar această perioadă de nepregătire, cauzată în mare parte de rigidităţi culturale, a încetinit mutaţiile necesare în interiorul serviciilor occidentale. O situaţie care explică eşecurile înregistrate în deceniul următor în lupta de prevenire a riscului terorist de inspiraţie Al-Qaida. Franţa, care s-a confruntat încă din 1993 cu ameninţarea GLA (Grupul Islamic Armat), a ştiut să reacţioneze şi să se organizeze.

De la spionul venit din Bulgaria la atentatul împotriva Papei…

J.-M. Pontaud: Este, cu siguranţă, o perioadă bogată în evenimente. Urmează chiar să jucaţi un rol în lupta din umbră a Războiului Rece: ajutaţi în fapt serviciile secretefranceze să recruteze un agent bulgar. Acesta vă va face confidenţe privitoare la tentativa de asasinat împotriva lui Ioan Paul al II-lea. Un demers insolit, la limita activităţii dumneavoastră judiciare…

J.-L. Bruguière: Astăzi, că a trecut timpul, pot să dezvălui acest episod emoţionant, care e legat de o misiune oficială pe care am efectuat-o la Sofia în 1991. Cu această ocazie informaţiile obţinute cu privire la mobilul şi

38 Armata Republicană Irlandeză

la organizatorii atentatului împotriva Papei le-au susţinut pe cele furnizate de un agent din Est recrutat în condiţii deosebite.

5

Totul a început în 1984 cu o simplă afacere de escrocherie. La vremea respectivă mă ocupam încă de afaceri de drept comun, de escrocherii, cum se numeau la vremea respectivă „mici fraude”. Un anume Ivanov – să-i spunem, aşa – vine într-o zi la mine la birou. Era acuzat de deturnare de fonduri şi de fraude financiare. A fost pus sub supraveghere şi arestat preventiv. De origine bulgară, omul, de vreo 40 de ani, părea mai degrabă şters. L-am simţit extrem de neliniştit şi înfricoşat, fragil, emoţional. Cu prilejul unui interogatoriu, înainte de a-i sosi avocatul, a insistat să-mi vorbească între patru ochi. Susţinea că are să-mi facă nişte dezvăluiri. Cererea nu era singulară şi m-am ferit să-i dau curs. Dar de această dată, la insistenţa sa, l-am reţinut câteva minute, după ce avocatul lui şi grefiera mea au plecat. Atunci Ivanov a clacat complet. „Nu mai pot! Nu mai suport închisoarea. Toată lumea m-a abandonat, nu o să mai ies niciodată de aici, prefer să vă dezvălui cine sunt. Fac parte din DS bulgară, sunt colonel. Sunt un *ilegal*, un agent infiltrat în Franţa. Misiunea mea constă în a mă integra pe cât posibil în sânul societăţii franceze, graţie unor activităţi care îmi servesc drept acoperire. Ulterior transmit informaţii direct către *Centrala* de la Sofia, fără să trec prin serviciile ambasadei şi nici prin cele ale *corespondentului nostru* de la Paris”.

Cum eram sceptic, a insistat să-mi explice cum i-a lucrat, mai întâi în România, pe tehnicienii francezi aflaţi în trecere prin ţara sa. Mi-a dat detalii cu privire la povestea *umbrelelor bulgăreşti*, opozanţi ai regimului ucişi în străinătate. Mi-a povestit cum au fost infiltraţi agenţii, căci erau susceptibili de joc dublu. Mi-a mărturisit că el

însuşi a întâmpinat greutăţi în serviciu ca urmare a unei investiţii financiare nefericite.

„Am fost spălat, a continuat el, şi cum un membru al familiei mele este foarte apropiat de soţia adjunctului ministrului de interne, am putut să mă întorc în Franţa în martie 1996. Vorbesc perfect limba franceză şi îmi place Franţa. Mi-au găsit un post de şef de societate. Dar nu ştiu nimic despre afaceri şi am fost escrocat de asociatul meu, ceea ce m-a dus la închisoare. Mi-e foarte frică, pentru că un *ilegal* arestat este abandonat de serviciu. Din acest moment reprezint un pericol pentru ei, şi viaţa mea este în pericol. Sunt gata să colaborez şi să vă spun totul despre funcţionarea serviciilor bulgare, dar trebuie neapărat să ies din închisoare…”

J.-M. Pontaud: Şi ce aţi făcut?

J.-L. Bruguière: Poziţia mea era delicată. Ivanov îmi părea a fi sincer, dar nu se punea problema să amestecăm lucrurile: informaţiile şi judiciarul. Am început să-l *testez*. L-am audiat de mai multe ori şi m-am convins că spune adevărul.

„O să fiu foarte sincer cu dumneavoastră, i-am spus, nu o să negociez informaţiile furnizate în schimbul libertăţii. îmi depăşeşte atribuţiile şi mi-e imposibil să o fac. În schimb, dacă informaţiile dumneavoastră se dovedesc a fi exacte şi pot fi de folos pentru Franţa, pot să vă pun în legătură cu serviciile noastre. Poate că vor putea, atunci când situaţia dumneavoastră va fi reglată, să vă vină în ajutor”.

Eram, vă imaginaţi, extrem de circumspect şi vigilent. Nu voiam să fiu folosit sau manipulat. În schimb, am fost tot timpul extrem de sensibil la tot ceea aducea atingere securităţii statului. Nu puteam să las să-mi scape o oportunitate, poate serioasă, de a-mi ajuta ţara. Cu atât mai mult cu cât Ivanov livra informaţii din ce în ce mai

serioase.

Elementele pe care mi le comunica puteau, în opinia mea, chiar să intereseze serviciile. În felul acesta mi-a furnizat mai multe informaţii referitoare la societăţile bulgare create de serviciile din Sofia. El mi-a spus de hotelul Vitosa, despre cazinoul său, locul de întâlnire al multor agenţi străini şi în special al celor din reţelele palestiniene. Mi-a explicat cum manipulează serviciile bulgare sau supraveghează grupările teroriste, precum Abu Nidal, cu o precizie uimitoare: „Unul dintre responsabilii Clubului Méditerranée din Bulgaria este un agent de recrutare al serviciilor bulgare", mi-a spus el.

Dar, mai ales, mi-a vorbit despre legăturile serviciilor bulgare cu KGB, „marele frate rus". Mi-a spus că atentatul împotriva Papei din 13 mai 1981 a fost pus la cale de GRU, serviciul rusesc de informaţii militare, opus KGB. Într-adevăr cele două servicii ruseşti au fost concurente şi opuse dintotdeauna. GRU ar fi vrut, prin finanţarea asasinatului Papei, să destabilizeze KGB, condus la acea vreme de Iuri Andropov. Armata Roşie şi aparatul militaro-industrial sovietic susţinut de GRU a solicitat degeaba Comitetului Central o intervenţie în Polonia, cererea lor a fost respinsă. Militarii bănuiau că KGB şi conducerea acestuia au înclinat balanţa. Polonia, pentru lobby militar sovietic, era cheia de boltă a Pactului de la Varşovia. Solidarnosc reprezenta pentru Armata Roşie o ameninţare majoră ce trebuia înlăturată, cu atât mai mult cu cât noul papă era polonez. De unde proiectul machiavelic urzit de GRU pentru a destabiliza KGB, pentru a forţa, printr-un efect de domino, Comitetul Central şi Biroul Politic să aprobe o intervenţie militară. În opinia lui Ivanov, GRU credea că asasinarea Papei va provoca revolte în Polonia, care ar fi determinat Kremlinul să intervină militar, cu scopul de a ţine ţara sub control. Responsabilii GRU

sperau ca, în felul acesta, să-şi redobândească prestigiul şi să obţină un ascendent politic în faţa KGB. Dar, în realitate, lucrurile s-au întâmplat invers. Eşecul operaţiunii a decredibilizat serviciul de informaţii militare şi i-a permis lui Andropov să preia puterea şi să devină prim-secretarul Partidului Comunist, în 12 noiembrie 1982.

Evident, primeam aceste informaţii cu multă prudenţă. Dar Ivanov nu avea niciun motiv să mă mintă sau mă intoxice. Avea nevoie să fie credibil şi să devină de interes pentru serviciile noastre dacă voia să iasă, şi în această partidă de şah nu trebuia să aleagă greşit strategia. Nu putea să blufeze, pentru că nu avea prima carte. Totuşi, a scoate la iveală partea ascunsă a celei mai importante operaţiuni realizate de Moscova în timpul Războiului Rece poate însemna foarte mult. Din acest motiv am considerat că dezvăluirile despre tentativa de asasinare a Papei era demnă de luat în considerare. Ea mi-a fost ulterior confirmată la Sofia.

În orice caz, personajul putea să prezinte interes pentru serviciile secrete franceze. În acel moment am decis să iau legătura cu DGSE, cu care aveam relaţii profesionale în dosarele referitoare la terorismul palestinian. Situaţia era rar întâlnită. Le-am explicat: „Puteţi să-l recrutaţi pe Ivanov, dar eu nu vreau să fiu implicat. Maniera de prelucrare a unei surse nu intră în competenţa mea. Este problema voastră”.

Aceştia s-au arătat imediat interesaţi de informaţiile despre bulgari, care le întregeau pe cele pe care le deţineau ei. Altele însă le erau complet necunoscute… Cei din DGSE mi-au spus că vor să aibă o întâlnire cu Ivanov. Operaţiunea nu era simplu de realizat. La încheierea unui interogatoriu l-am pus în contact, cu acordul său, cu un maior din DGSE, în cabinetul meu din spate. Ulterior s-au produs şi alte întâlniri, în aceleaşi condiţii, fără a interfaţa

cu procedura judiciară. Bineînţeles că eu nu participam la discuţii şi nici nu voiam să ştiu despre ce discută. Ştiu doar că şi după eliberarea lui Ivanov a continuat cooperarea. Acesta a fost „prelucrat” în afara Franţei, într-o terţă ţară. Să nu uităm că eram în plin Război Rece. Am aflat şi că responsabilii din DGSE erau foarte mulţumiţi de „prestaţia” acestuia. Colaborarea a durat, din câte se pare, până în 1988. Eu i-am încheiat dosarul financiar în anul acela şi l-am înaintat către tribunal.

În iulie, vă amintesc, s-a petrecut atentatul de pe *City of Poros*, iar doi dintre presupuşii autori ai atacului asupra vaporului făcuseră escală în Bulgaria înainte de a ajunge la Atena. Aveam deci întrebări de adresat către autorităţile bulgare, în legătură cu escala făcută în ţara lor. Voiam să aflu în ce condiţii Adnan Sojod şi Amoud Abu Amici au intrat şi au ieşit din Bulgaria şi în ce hotel au stat. Dar nu m-am gândit – cel puţin nu de prima dată – să solicit cooperarea cu această tară din Blocul de Est, cu care nu aveam niciun fel de relaţie.

5 5 >

„Afacerea Ivanov” şi sfârşitul Războiului Rece, dublat de căderea comunismului în 1989, urmau să schimbe datele problemei. Evoluţia contextului geopolitic şi necesitatea pentru ţările Pactului de la Varşovia, în special pentru aparatul lor de informaţii, de a se repoziţiona într-un univers nou, aveau să ofere oportunităţi neaşteptate. Ivanov, a cărui colaborare cu francezii a fost, pare-se, detectată de DS bulgară, va fi utilizată în scopul apropierii de omologii francezi. Bulgarii făcuseră deja astfel de manevre şi în trecut, cu alte servicii occidentale. Ivanov va deveni, deci, un „agent dublu” oficial, un intermediar între DS şi serviciile franceze, în speţă DGSE, pentru a facilita această *apropiere* dorită de bulgari. Acest rol inedit pentru un spion va fi oarecum „oficializat” de o întâlnire insolită

între responsabilii din DGSE, ambasadorul Bulgariei la Paris şi reprezentantul bulgar, la sediul DGSE din bulevardul Mortier. Cu această ocazie a fost oferit un dineu, la care am participat şi eu, din perspectiva faptului că eram singurul care avusese la acea vreme legătură cu Ivanov şi cu DGSE. Rolul lui Ivanov devenind, în felul acesta, unul „oficial", am profitat de ocazie pentru a mă deplasa la Sofia, în cadrul anchetei referitoare la *City of Poros*.

Consecinţa acestei apropieri discrete de serviciile bulgăreşti a fost că pe data de 28 noiembrie 1989 am fost invitat la o recepţie la ambasada Republicii Populare Bulgaria, pentru a sărbători plecarea ambasadorului. Era poate pentru ei şi o modalitate de a-mi testa reacţiile. Am întrebat-o pe soţia mea ce crede. „Să mergem, mi-a zis ea, va fi amuzant să le analizăm comportamentul". Ambianţa era cumva suprarealistă. Saloanele ambasadei erau pline de militari din ţările de Est şi din Armata Roşie, în ţinută de gală. Ne regăseam într-o altă lume, în spatele Cortinei de Fier, care era pe cale să se prăbuşească. Pentru aducere aminte, Zidul a căzut pe 9 noiembrie…

Toată lumea părea surprinsă de prezenţa noastră şi se întreba ce treabă aveam noi acolo. Chiar şi invitaţii francezi erau stânjeniţi să mă vadă. Noi nu eram deloc. Am stat o oră şi a doua zi l-am sunat

5

pe Raymond Naât, director adjunct al DST, ca să-i povestesc cum a fost, pentru a risipi orice ambiguitate cu privire la prezenţa mea în sediul ambasadei Bulgariei, cu atât mai mult cu cât serviciul pe care-l avea în subordine nu participase la negocierile iniţiate de DS bulgară. Prefăcându-se politicos, mi-a spus că nu a fost informat de prezenţa mea la acea manifestare. I-am explicat, pe scurt, contextul particular al acestei vizite.

În 14 noiembrie, am luat legătura cu ambasadorul Bulgariei la Paris, pentru a pune la punct misiunea mea la Sofia. Domnul Gheorghi Youkov îmi dăduse acordul de principiu al autorităţilor bulgare şi imediat am pus la punct o comisie rogatorie internaţională. În zilele imediat următoare am aflat că bulgarii îşi dăduseră acordul.

Această comisie rogatorie era garanţia voinţei evidente a serviciilor bulgare de a se apropia de Occident. În aprilie 1990, domnul Milanov, noul ambasador al Bulgariei, mi-a adus la cunoştinţă că cercetările întreprinse în ceea ce priveşte prezenţa pe teritoriul Bulgariei a lui Adnan Sojod şi a lui Amoud Amici nu au condus la niciun rezultat.

Indirect, acest lucru, fără a fi spus expres, însemna că cei doi membri ai Abu Nidal nu trecuseră niciodată prin Sofia. Şi, într-adevăr, teroriştii îşi schimbaseră biletele pe moment din motive de securitate, foarte posibil cu complicitatea binevoitoare a DS. Sursa mea mi-a transmis că acest blocaj era provocat de tensiunile existente în interiorul aparatului de securitate bulgar în acea perioadă de tranziţie.

Mutaţiile provocate de căderea Zidului Berlinului vor învinge rezistenţa vechii gărzi a serviciilor de informaţii.

În 1991, mi-am reînnoit cererea pe lângă ambasador şi mi-am exprimat dorinţa de a mă deplasa la Sofia. Noul consul al Bulgariei, Nikolov Stephan, m-a sunat să-mi spună că a primit un răspuns pozitiv. Acesta s-a declarat surprins de viteza de reacţie a autorităţilor bulgare, care doreau să mă primească în cel mai scurt timp.

Am profitat de această schimbare de orientare diplomatică şi le-am propus celor de la DST să desemneze doi agenţi care să mă însoţească. Obiectivul era dublu: pe de-o parte să mă ajute la investigaţii, iar pe de alta să ofere serviciului posibilitatea de a trimite în Bulgaria, sub

acoperire judiciară, agenţi care să cunoască ţările de Est.

Conducerea DST a desemnat doi agenţi – un comisar şi un inspector de poliţie – care să mă însoţească.

Dar, bineînţeles, trebuia să obţinem vize, şi pentru acest lucru am intervenit personal pe lângă ambasador, punându-i la dispoziţie paşaportul meu de serviciu, ca şi paşapoartele celorlalţi doi poliţişti. I-am cerut, ca dovadă de încredere, ca documentele să fie făcute imediat şi să nu păstreze fotografiile pe care i le aduceam. Diplomatul, în aparenţă foarte bucuros că accept să mă duc la Sofia, şi-a dat acordul fără să crâcnească. DST a fost în oarecare măsură surprinsă de această procedură puţin uzitată, mai ales din partea unei ţări din Est.

Pe data de 14 iunie 1991, zburam deja către Sofia, cu un zbor al companiei Balkan Airlines. În acea vreme toate aparatele de zbor erau de fabricaţie sovietică. Ne-am îmbarcat la bordul unui avion Tupolev 152 destul de rudimentar, cel puţin în privinţa amenajărilor interioare şi al cărui echipaj era foarte departe de normele occidentale. Toate aceste aparate erau pilotate de către militari, iar compania însăşi era sub controlul forţelor aeriene şi al DS. Zborul a decurs fără incidente, şi câteva ore mai târziu ne aflam la Sofia. Instalaţiile aeroportuare erau ca şi aparatul de zbor: grosiere, goale, înăuntru lor nu se desfăşurau activităţi comerciale şi nu se prestau servicii. Funcţionarii de la emigrări, care se aflau în subordinea DS, erau peste tot. Oficialii bulgari ne aşteptau, printre ei era şi domnul Sakhatchiev, adjunctul directorului Direcţiei Generale de Instrucţie (DGI). Ambasadorul Franţei era şi el prezent. Mi-a strâns mâna călduros şi a profitat să-mi strecoare o hârtie în care scria „Niciun cuvânt în maşină!” Ambianţă. Şoferul era bulgar. Am ajuns repede, parcurgând un traseu fluidizat, la frumoasa reşedinţă a ambasadorului Franţei. În somptuoasele saloane aurite ambasadorul conversa fără

noimă. Apoi, abordând un subiect politic mai sensibil, evoluţia regimului, s-a ridicat, şi o voce puternică s-a îndreptat ţintă către pereţii înţesaţi cu microfoane: „Şi le spun şi celor care ne ascultă cu perseverenţă…” S-a îndreptat apoi către mine şi mi-a şoptit să-l însoţesc în „camera surdă”, situată într-o altă aripă a clădirii. Am parcurs un coridor strâmt şi, după multe ocolişuri, am ajuns într-un soi de cuşcă de sticlă, complet izolată, prevăzută cu o uşă masivă. Locul, care exista în vremea aceea în toate ambasadele franceze din Est, era ca o cuşcă Faraday, etanşă, prevăzută cu raze electromagnetice, ce ne ferea de interceptări. Am intrat în acel loc securizat, ambasadorul, relaxat, în fine, mi-a spus că bulgarii supravegheau ambasada 24 ore din 24: ascultări, microfoane, filaj… „Doar aici suntem în siguranţă”, m-a asigurat acesta. Diplomatul a amintit apoi situaţia Bulgariei, catastrofală în opinia sa, ţara aflându-se pe marginea prăpastiei, zguduită de crize financiare ciclice. Printre altele, mi-a spus că noua putere este cu adevărat dispusă să mă ajute în desfăşurarea anchetei, încântată de colaborarea cu justiţia occidentală.

Contactele stabilite s-au dovedit a fi utile, nu călduroase, întrucât personalităţile care m-au primit au manifestat o curtoazie reţinută, glacială, rezervată vizitatorilor din Est. Clădirile erau sinistre, vaste şi goale. Ne-am întâlnit mai întâi cu generalul Leonid Katzamounski, fost înalt responsabil al DS bulgară, care conducea DGI, şi cu adjunctul acestuia, dl. Lubomir Sakhatchiev, care ne întâmpinase la aeroport. Ne-au primit într-o sală de şedinţă situată la etajul întâi al unei imense construcţii staliniste, cu stâlpi de beton, la care am ajuns după ce am urcat o scară monumentală. Îi ascultam. Situaţia era insolită, iar ambianta amintea de orele sumbre ale Războiului Rece. Câţiva

5)

ani mai târziu, în cu totul alt context, am fost primit la Moscova de şeful FSB[39], la Lubianka, celebrul sediu al KGB. Cât drum parcurs în câţiva ani! Generalul Katzamunski a luat primul cuvântul şi ne-a vorbit solemn după cum a declarat, în numele preşedintelui Jeliev, exprimându-şi speranţa că misiunea va fi o reuşită.

Generalul s-a dedat apoi la un exerciţiu de autocritică neaşteptată, dar instructivă. Omul era volubil. Ne-a vorbit despre schimbare, de prietenia dintre popoare şi despre voinţa sa de cooperare. A invocat apoi „greşelile trecutului" şi rezervele Occidentului cu privire la ţara sa. A fost de acord că imaginea Bulgariei în străinătate e umbrită de asasinarea opozanţilor naţionali din Europa, cu referire la „umbrelele bulgăreşti", dar şi de implicarea în tentativa de asasinare a Papei, şi de sprijinirea organizaţiilor teroriste din Orientul Mijlociu. Da. Bulgaria fusese implicată în traficul de arme în beneficiul organizaţiilor palestiniene. Da, Abu Nidal a fost susţinut de Partidul Comunist bulgar în cadrul politicii de „nonconfruntare" cu organizaţiile teroriste, decisă la Moscova. O francheţe spontană, care va dispărea în viitor, odată cu estomparea primelor efecte ale deschiderii către Vest, care i-au determinat pe conducătorii şi responsabilii acestei ţări să facă asemenea mărturisiri. Dar în iulie 1991, bulgarii nu au nimic de ascuns. Doresc cu orice preţ să se apropie de Occident, în timp ce soclul comunist le fuge de sub picioare. Cu orice preţ.

În ziua următoare am avut o reuniune de lucru cu Stefanov, directorul Serviciului central de luptă împotriva criminalităţii organizate. Anterior se ocupase de terorismul internaţional, o activitate ce ţine de competenţa DS. Ne-a

39 Federalnaia Slujba Bezopasnosti, Serviciul federal de securitate al Federaţiei Ruse

confirmat şi el că Bulgaria era dispusă să coopereze pe deplin cu noi şi că a primit instrucţiuni în acest sens, de la ministrul de interne. Ne-a spus că din 1964 a ocupat o funcţie de conducere în interiorul DS, într-o direcţie de contraspionaj, şi că Franţa era în aria sa de competenţă. Ca dovadă a bunelor sale intenţii, s-a oferit să ne ajute cu ancheta. Biletele de avion pe care noi le căutam erau, spunea el, la Balkan Airlines. Ne-a pus în legătură cu un funcţionar care ne-a condus la directorul companiei aeriene bulgare, pentru a da de urma trecerii lui Sojod şi a lui Amici.

În fine, am pătruns în inima sistemului şi am descoperit realitatea... Cei patru angajaţi prezenţi, puţin jenaţi, ne-au spus că va trebui să scotocim prin bibliorafturile ce conţin dublura biletului, căci sistemul nu este informatizat. Am purces la examinarea dublurii tuturor biletelor din acea vreme – din fericire nu prea multe – şi am descoperit repede biletele celor doi palestinieni şi „stick”[40]-urile lor, referitoare la schimbarea itinerarului iniţial, schimbarea de direcţie şi fişa de debarcare. Aceste documente ne-au confirmat că, din motive de securitate, aceştia îşi cumpăraseră biletele din Beirut pe care şi le-au schimbat în ultimul moment la Sofia, pentru a-şi pierde urma. Pe baza informaţiilor obţinute, bulgarii au găsit repede fişele de cazare la hotel şi am putut să-i interogăm pe portari, care au confirmat prezenţa acestora şi care ne-au dat detalii despre şederea lor.

Câţiva ani mai târziu, Sakhatchiev avea să-mi spună: „DS a orchestrat asasinarea în străinătate a unor opozanţi. Aşa s-a întâmplat cu Markov şi cu Kostov, cele două cazuri sunt legate. Agenţii noştri au acţionat la ordin. Acum dorim să-i identificăm pe responsabilii acestor acţiuni, să le identificăm autorii, dar şi persoanele din aparatul de

40 Completare pe bilet pentru modificarea itinerarului iniţial

stat care au ordonat aceste asasinate politice. Pentru aceasta, avem nevoie şi de ajutorul dumneavoastră. Trebuie să avem acces la dosarele de anchetă şi să obţinem probele referitoare la implicarea agenţilor care au participat la aceste acţiuni. Puteţi să ne arătaţi cum să organizăm o comisie rogatorie internaţională, căci nu avem încă o practică juridică în acest sens?”

Am fost de acord şi i-am ajutat pe bulgari să facă un CRI (Comisie Rogatorie Internaţională) în Franţa. Solicitarea a fost concepută şi trimisă în prezenţa mea, pe data de 4 iulie 1991. În acest scop m-am întâlnit cu un foarte înalt responsabil din serviciile bulgare. Acesta mi-a confirmat informaţia transmisă de Ivanov, amintită şi de Katzamounski, privitoare la implicarea Bulgariei în atentatul împotriva Papei.

În opinia sa, GRU, serviciul rus de informaţii militare, se afla la originea atentatului împotriva Papei Ioan Paul al II-lea. Mi-a spus: „Operaţiunea a fost pusă la cale pentru a destabiliza KGB şi pe Andropov, care se opunea unei intervenţii militare în Varşovia, unde regimul politic se clătina”. Această operaţiune secretă a fost consecinţa unei puternici rivalităţi în interiorul aparatului de informaţii sovietic. Interlocutorul meu a completat: „Am participat şi noi, la ordinul GRU, dar marja noastră de manevră era foarte limitată”. Tot el mi-a spus că militarii anticipaseră puternicele mişcări sociale şi revoltele din Polonia ce ar fi urmat după asasinarea Papei şi care ar fi justificat o intervenţie militară. Scenariul descris de Ivanov. Acţiunea GRU a eşuat, iar Andropov a devenit secretarul general al partidului, cel care va ordona epurarea KGB şi a serviciilor bulgare. Urmarea e deja cunoscută – arestarea lui Mehmet Ali Agça, membru al organizaţiei turceşti de extremă dreaptă *Lupii gri*, care fusese manipulată de serviciile bulgare. Eu trebuia – prin forţa împrejurărilor – să particip

indirect la această anchetă, audiind o relaţie pe care Agça o avea în Franţa, în timpul unei comisii rogatorii internaţionale italiene. Poate că această teză va fi la un moment dat acreditată de istorie, dacă şi alţi membri ai serviciilor speciale amestecaţi în această operaţiune, foşti politicieni ruşi sau bulgari, vor consimţi să vorbească.

Am obţinut de asemenea, într-un mod romanesc, confesiunea unui alt membru al serviciilor, care ne-a fost ghid. Într-o seară, i-am propus acestuia să luăm cina împreună. A acceptat fără rezerve. I-am cerut să aleagă el restaurantul. Ne-a condus într-un soi de *dacea*, complet izolată, situată la înălţime, într-o locaţie foarte frumoasă şi împădurită din Sofia. Mi-a rămas în memorie o încăpere destul de vastă, cu un foc de lemne. A ales o masă mai retrasă şi a început să-şi spună povestea. În mod evident foarte emoţionat, ne-a mărturisit că lucrează de multă vreme pentru serviciile bulgare.

„La bază, a spus el, sunt ofiţer de marină. Am fost înrolat în marina bulgară, am făcut deplasări frecvente în URSS, unde am stabilit contacte cu marina sovietică, în special în Murmansk, unde erau amplasate submarinele nucleare lansatoare de rachete, unele dintre acestea având drept ţintă Franţa. Am făcut parte, a urmat el, din contraspionajul bulgar şi în virtutea acestui fapt am fost în relaţie cu finanţatorii politici ai KGB, care supravegheau activităţile *ţănlor-surori*.

Acum, după toate aceste răsturnări politice, sunt foarte neliniştit în privinţa viitorului meu. Situaţia financiară a mea şi a familiei mele este catastrofală. Sunt tatăl unui copilaş şi în fiecare dimineaţă mă trezesc şi mă întreb dacă voi mai putea să-l cresc şi să-l educ”. A adăugat: „După cum vedeţi vorbesc franceză şi îmi place ţara dumneavoastră. Mi-ar plăcea să primesc o invitaţie şi să merg în Franţa”. Cred că cererea i-a fost acceptată.

Revăd şi acum imaginea acelui dineu în care un agent bulgar, care lucrase mult timp pentru sovietici, s-a repoziţionat către Franţa. O schimbare de direcţie determinată de brusca răsturnare a situaţiei politice. Un moment important al misiunii mele în Bulgaria.

Pe 4 iulie 1991, ne-am despărţit de interlocutorii noştri. În prealabil, Stefanov a reiterat dorinţa autorităţilor bulgare de a coopera cu Franţa în domeniul luptei împotriva terorismului.

Dat fiind faptul că eu eram coordonatorul operaţiunii, mi s-a permis chiar să zbor cu aparatul lui, Tupolev, la întoarcerea în Franţa. Cei patru piloţi erau militari din fosta DS: un comandant de bord, un copilot, un navigator şi un observator. Cel din urmă, aşezat în partea din faţă a avionului, într-o capsulă de sticlă, care era vârful aparatului, avea misiunea de observator, evident fără nicio legătură cu uzul comercial al aparatului. Spatele avionului era la fel. În centru era situată o impozantă consolă radar cu suport, a cărei configuraţie era mai degrabă militară decât civilă. Caracteristicile tehnice ale aparatului aminteau, de altfel, mai degrabă de cele ale unui avion militar decât de ale unui avion de linie. Funcţia de „mapare” – de observare a pământului – era mult mai dezvoltată decât cea meteo. Survolând Slovenia, am putut observa un câine de stână şi chiar un cioban care chiar nu bănuia că era supravegheat de la 11.000 de metri altitudine… Atmosfera în avion era destinsă. Fumau toţi ca nişte şerpi, iar mucurile de ţigară erau strivite cu piciorul, fără vreo atenţie specială. În această atmosferă afumată, piloţii se uitau din când în când pe nişte cadrane antice alfanumerice, care ofereau indicaţii cu privire la altitudine. Nişte inele de hârtie lipite pe ecranul cadranului permiteau o evaluare aproximativă a înălţimii şi a vitezei. Erau piloţi excelenţi, mai bine antrenaţi decât omologii lor

occidentali, şi care erau obişnuiţi să zboare în condiţii extreme cu minimum de ajutor din afară.

Misiunea avea să fie un succes, bulgarii şi-au ţinut cuvântul. În acea perioadă de tranziţie dificilă, serviciile bulgare făceau tot posibilul să convingă Vestul de bunele lor intenţii şi ofereau dovezi de onestitate. Alte ţări din Est – Cehoslovacia, Ungaria, România – aveau să procedeze la fel. Dar această bunăvoinţă era, aşa cum am spus, de scurtă durată. Această deschidere nu avea să dureze decât doi ani. Ungarii ne-au furnizat informaţii preţioase referitoare la gruparea lui Carlos, în 1993, după care, anul următor, au manifestat reticenţă. Cooperarea a devenit efectivă după 1997. La fel şi în cazul României. Motivul era simplu: regimul se schimbase, nu şi oamenii. Cadrele noilor servicii de securitate din aceste ţări erau în funcţie şi în fostele structuri ale ţărilor membre ale Pactului de la Varşovia. De aici şi dificultatea de a vorbi despre trecut, fie numai şi din teama de a fi judecaţi de istorie şi de a fi obligaţi să dea seamă despre fostele lor activităţi.

4

Statele teroriste

Atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA

J.-M. Pontaut: Pe data de 19 septembrie 1989, un avion francez al companiei UTA a explodat deasupra deşertului Ténéré din Niger. Acest atentat jară precedent a declanşat o anchetă internaţională care apus în cauză un stat străin. Este cel mai greu dosar de care v-aţi ocupat?

J.-L. Bruguière: Fără îndoială, această afacere este una dintre cele mai sensibile şi cele mai complexe pe care le-am instrumentat. Aceasta, în orice caz, este cea care m-a marcat personal. În primul rând din punctul de vedere al numărului de victime: 170 de morţi, printre care mulţi francezi. O dramă fără precedent la vremea respectivă. Apoi o aeronavă a fost luată drept ţintă, o alegere extrem

de simbolică. Şi apoi – evident, nu ştiam lucrul acesta atunci – acest atentat se va înscrie într-un context geopolitic unic. Toată gestionarea acestui dosar, la nivel uman sau politic, s-a dovedit a fi extrem de dificilă.

Să mergem pe firul evenimentelor. Compania aeriană UTA (astăzi nu mai există, a fost absorbită de Air France) asigura numeroase zboruri către Africa, în special legătura cu Ciadul (oraşul N'Dj amena) şi Congo-Brazzaville. Această cursă regulată, a decolat din Paris, avea indicativul UT 771 şi, dinspre Africa UT 772. Pe data de 18 septembrie, zborul UT 771 decolează de la Paris, seara, la orele 21.43, şi ajunge la Brazzaville dimineaţa, la orele 06.55, după o escală de o noapte la N'Djamena. Aparatul de zbor, numit UT 772, pleacă din Brazzaville pe data de 19 septembrie la orele 08.47. La orele 11.13 aterizează la N'Djamena, capitala Ciadului, unde au coborât nouă persoane. Destinul le-a salvat viaţa. Dar o soartă mai funestă îi aştepta pe cei 70 de pasageri care au urcat în avion la escală. Avionul decolează din nou la orele 12.30, iar sosirea la Paris era prevăzută pentru orele 17.19. Ultimul contact radio a fost primit de turnul de control din N'Djamena, din Bosso. Spaţiul aerian este împărţit, în ceea ce se numeşte FIR[41]. Deci, aparatul părăseşte FIR din Ciad şi nu mai ţine legătura cu controlorul de trafic. Ar fi trebuit, înainte să pătrundă în zona Niamey, să contacteze controlorul aerian din Niger. A atins viteza de croazieră destul de repede, adică 35.000 de picioare, (ceva mai mult de 10.000 de metri), o viteză de croazieră obişnuită pentru acest tip de avion. Este pe linia de zbor. Nimic special.

Pilotul automat este activat, iar aparatul îşi menţine poziţia fără intervenţia pilotului. Ultimul contact a fost stabilit la orele 12.35. Turnul de control i-a solicitat prin radio pilotului să reia legătura la intrarea în FIR la Niamey.

41 Flight Information Régions - Regiuni cu informaţii de zbor

Acest lucru trebuia să se producă la orele 13.10.13.10: nimic. Turnul de control din Niamey încearcă să contacteze avionul. Degeaba. Cere informaţii de la celelalte avioane aflate în zbor, pentru a afla dacă au fost în legătură radio cu DC 10: nimic. La N'Djamena: nimic. Din acel moment au fost demarate operaţiunile de cercetare. Cea dintâi, faza de incertitudine (Incerfa), la 14.15 GMT. Cea de-a doua, faza de alertă (Alerfa), la 15.55. În fine, ultima fază, cea de amărăciune (Detresfa), s-a încheiat la 16.14.

J.M. Pontaut: Asta înseamnă că avionul a dispărut?

J.-L. Bruguière: Evident. Ipoteza cea mai probabilă este cea a unui accident de proporţii, dar nu era confirmată de niciun element. S-a făcut noapte, iar a doua zi au fost reluate cercetările.

J.M. Pontaut: Câţi pasageri erau la bord?

J.-L. Bruguière: La decolarea din N'Jamena avionul avea 170 de persoane la bord: 156 pasageri şi 14 membri ai echipajului. Pasagerii sunt francezi, europeni, americani şi, bineînţeles, mulţi africani, de diverse naţionalităţi, în special din Coasta de Fildeş, din Congo, din Camerun, din Ciad. Printre personalităţi, un ministru din Ciad şi soţia ambasadorului SUA în Franţa, doamna Bonnie Barnes Pugh.

J.M. Pontaut: Şi câţi erau francezi dintre ei?

J. – L... Bruguière: Cincizeci şi patru de francezi, dintre care şapte erau cu dublă cetăţenie: franco-congoleză, franco-ciadeză etc. Urmând planul de zbor, ajutoarele au descoperit aparatul în sudul deşertului din Ténéré, la circa 750 de km est de Niamey. Epava era împrăştiată în bucăţi de mărimi diferite în patru zone: o zonă în care se zărea cabina separată de restul avionului: o zonă de rămăşiţe, care corespunde cu ceea ce se numeşte „cargo loading" faţă, adică zona de încărcare din faţă (va fi

foarte important pentru anchetă): ea cuprindea primele clase, până la zona aripilor. Zona centrală este complet carbonizată. În fine, ceva mai departe, se zărea fuzelajul. Totul desfăşurat pe o suprafaţă de 680 km pătraţi, aproximativ egală cu cea a Martinicăi; nu este foarte importantă, pentru că vântul la altitudine era slab în momentul exploziei.

J.M. Pontaut: Cum era zona geografică?

J.-L. Bruguière: Dune de nisip, doar dune. Nici animalele nu treceau pe-acolo, nici cămilele, doar schelete ale celor care se mai rătăceau. Temperatura era foarte ridicată, umezeala foarte redusă, sub 10%. Avionul a căzut într-una dintre rarele zone de desert din Ténéré y în care nu exista viaţă. Doar nisip şi licheni.

J.M. Pontaut: Totuşi după localizarea epavei ce s-a întâmplat?

J.-L. Bruguière: Alertarea bazelor aeriene din Ciad s-a făcut din data de 20 septembrie, la orele 06.00. S-a semnat un acord între autorităţile franceze şi cele nigeriene pentru ca mijloacele franceze care veneau din Ciad să poată interveni pentru a recupera corpurile, în condiţii de un penibil extrem. Corpurile au fost evacuate după data de 21 septembrie, cu elicoptere din Agadès şi de acolo către Niamey şi către Paris. Regimentul 8 RPIMA (regimentul 8 de paraşutişti de infanterie marină) din armata franceză a fost paraşutat cu 68 de militari nigerieni.

J.M. Pontaut: Cutiile negre au fost repede recuperate?

J.-L. Bruguière: Pe 22 septembrie, Parchetul din Paris a fost sesizat şi a încredinţat Direcţiei Centrale a Poliţiei Judiciare (DCPJ) o anchetă preliminară. În aceeaşi zi, la orele 21.30, anchetatorii din secţia 6 a DCPJ au intrat în posesia celor două cutii negre recuperate de la locul accidentului şi transportate de un avion special. Acestea

au fost recepţionate în prezenţa unui magistrat şi a unui reprezentant al aviaţiei civile. Erau prin urmare ambele – DFDR 1 şi VCR[42][43]. Cea din urmă înregistra toate comunicaţiile şi schimburile fonice din cabina de comandă, din ultima jumătate de oră a zborului. DFDR înregistra toţi parametri de zbor: motor, hidraulică, configuraţia aripilor şi comenzile de zbor etc. Cele două cutii negre, care sunt de fapt portocalii, au fost încredinţate în noaptea de 22 spre 23 septembrie Centrului de zbor din Brétigny, care dispunea de material de decriptare. Trebuie ştiut că – şi este o regulă general valabilă – toate conversaţiile din cabina de comandă sunt strict secrete: nu sunt nicio

dată publicate.

J.M. Pontaut: Dar în opinia dumneavoastră ele nu conţin niciun element care să aducă lămuriri despre accident? Nu sunt semne de nelinişte sau de groază? J.-L. Bruguière: Nicio nelinişte, niciun semn de încordare, nici

O alarmă, niciun alt element premonitoriu, totul părea liniştit în cabina de comandă. DFDR a arătat o întrerupere imediată a tuturor parametrilor de zbor. O ruptură subită prevestea un accident major, fără legătură cu o cauză mecanică sau aerodinamică.

Misiunea a fost încredinţată, într-un cadru pur administrativ, adică nonjudiciar, Laboratorului ştiinţific condus de Claude Calişti. Acesta s-a deplasat în deşert, în virtutea faptului că laboratorul său crease un dispozitiv destul de inovator pentru vremea respectivă, care permitea detectarea rapidă a substanţelor explozive, doar prin badijonarea unei piese a avionului cu un reactiv chimic.

J.M. Pontaut: S-au făcut încercări pe rămăşiţele DC

42 Data Flight Digital Recorder - înregistrarea digitală a datelor de zbor

43 Voice Cockpit Recorder - înregistarea vocală din cabina de pilotaj

10?

J.-L. Bruguiere2 Toate testele au ieşit pozitive, cu intensităţi mai mici sau mai mari, ceea ce a demonstrat fără nicio îndoială prezenţa explozibilului în avion. Pe data de 23 septembrie, a fost deschisă o anchetă judiciară de către Parchetul din Paris, împotriva X, sub acuzaţia de asasinat, de distrugere voluntară de bunuri şi obiecte prin explozie, prin încălcarea legislaţiei în materie de explozibili şi de complicitate la săvârşirea de infracţiuni, în relaţie cu o organizaţie teroristă. Cercetarea mi-a fost încredinţată. Eram informat în legătură cu puţine lucruri, practic cu aproape nimic. Doar în legătură cu raportul care stabilea prezenţa explozibilului, care ridica o mare suspiciune de atentat. În acea vreme Franţa era sub şoc, compania aeriană fusese foarte greu lovită, iar familiile victimelor erau cu atât mai zdruncinate cu cât resturile repatriate erau într-o stare înfricoşătoare. Ca în toate catastrofele, problemele de identificare s-au dovedit a fi cruciale şi complicate. S-a constituit o celulă de criză la Quai d’Orsay, având mai multe misiuni: să ţină legătura cu familiile, cu autorităţile străine, cu participanţii la eveniment.

Cine sunteţi dumneavoastră ca să îndrăzniţi să vorbiţi despre atentat?

Am fost întrebat dacă sunt de acord să asist la o reuniune a acestei celule de la Quai d’Orsay. De ce nu? înainte de 1989 nu avusesem nicio relaţie cu cei de la Quai d’Orsay. Acest caz m-a convins de necesitatea existenţei unor astfel de întâlniri. M-am dus deci la respectiva întâlnire, însoţit de un membru al Parchetului, în care toate administraţiile erau reprezentate: Ministerul de Externe care deţinea preşedinţia şedinţei, Internele, Transporturile, Prim-Ministrul, Preşedinţia. Am remarcat prezenţa în capul mesei a unui reprezentant al UTA. M-am

aşezat atunci când a început reuniunea. Toată lumea se uita la mine, nu am fost prezentat nimănui şi nici nu cunoşteam pe nimeni. S-au dat puţin la o parte ca să-mi facă loc şi am ascultat în linişte, analizând atitudinea fiecăruia dintre participanţi. Şi dintr-odată am devenit conştient de aşteptările pe care le aveam. Se vorbea despre cauzele „accidentului”. Accident! Am realizat că toate privirile s-au îndreptat către reprezentatul UTA, considerat a fi „responsabil”. I s-au cerut explicaţii cu privire la problemele de mentenanţă şi de fragilitate structurală a acestui tip de aparat, cu referiri mai mult sau mai puţin explicite la un accident anterior: accidentul de la Ermenonville, din apropiere de Paris, în care a fost implicat acelaşi tip de avion, un Douglas DC 10 30. Aveam un sentiment confuz – chiar neplăcut – că ipoteza unui atentat se dorea a fi înlăturată. Problema nu era legată de cauza prăbuşirii: nu se dorea să fie un atentat! Fără îndoială, aceasta era ideea generală, fără ca cineva să facă ceva în acest sens. Atunci am decis să intervin:

„Ascultaţi, nu înţeleg ce se întâmplă. Vorbim despre acuzarea companiei UTA. Dar avem de-a face cu un atentat!”

În acel moment un înalt funcţionar m-a apostrofat: „Cine sunteţi dumneavoastră, domnule, ca să îndrăzniţi să vorbiţi despre un atentat?”

Atunci m-am prezentat: eram judecătorul care avea cazul în competenţă. Lucrurile erau simple. Am primit o sesizare, prin urmare există o latură penală care, încă şi mai mult, are încadrare teroristă, decisă de Parchetul din Paris, de comun acord cu Ministerul de Justiţie.

Cu toate acestea, înainte de intervenţia mea, Calişti, care ajunsese după mine, făcuse o scurtă informare cu privire la deplasarea în Tenere şi confirmase prezenţa reziduurilor explozive pe resturile aparatului. O informare

capitală, care a stat la originea deciziei Parchetului de a deschide o anchetă pentru terorism şi care ar fi trebuit să pună capăt oricărei speculaţii.

Situaţia era oarecum suprarealistă. Reprezentanţii statului, ignorând faptele şi deschiderea unei anchete, se afundau într-o situaţie fără ieşire. O singură teză prevala, cea a accidentului. Şi totuşi mi s-a cerut să asist la această reuniune cu un membru al secţiei terorism din Parchet! În mijlocului tuturor acestor persoane, precum consilierii tehnici, siguri pe ei, eu păream un personaj anacronic. Colegul meu de la Parchet şi Claude Calişti erau în aceeaşi situaţie. Nefericitul reprezentat al UTA care, sub foc încrucişat, nu mai putea, se simţea ceva mai uşurat. Conştient de lacunele primei sale intervenţii, Calişti a reluat:

„Acest avion efectiv s-a dislocat sub efectul unei explozii”.

Linişte. Terminat. Toată lumea a acceptat.

Această scenă pune în prim-plan dificultatea gestionării unei situaţii de criză. Într-un astfel de context, faptele, realităţile obiective şi constrângerile unei anchete pot afecta comunicarea. Este mult mai uşor să ai de-a face cu un accident. În acest caz, compania, adică „altcineva” este responsabil. În cazul unui atentat, autorităţile publice ştiu că gestionarea situaţiei este mult mai complicată şi mai incertă.

După ce am părăsit întâlnirea, m-am pus pe muncă. Imediat am decis înfiinţarea unei comisii rogatorii la cea de-a 6-a divizie a DCPJ[44] şi la DST.

j

Mai multe măsuri urgente au fost luate: nominalizarea unei echipe de experţi care să procedeze la autopsierea şi la identificarea victimelor şi a unei echipe

44 Direcţia Centrală a Poliţiei Judiciare

de experţi tehnici însărcinaţi cu examinarea rămăşiţelor aeronavei. Cerusem deja oficial ca rămăşiţele să fie repatriate la Paris. Cadavrele au fost repatriate între 21 septembrie şi 8 octombrie. Profesorul Dominique Leconte a primit sarcina de a determina cauza morţii şi de identificare a cadavrelor. Din 170 de cadavre, au fost identificate numai 105. Din păcate, numeroase victime, în special africanii, nu au putut fi identificaţi, din lipsă de referinţe, cum ar fi, de exemplu, materialul dentar. În zilele noastre, sigur, AND-ul ar aduce o soluţie imediată. Ciadieni, congolezi, dar şi alte naţionalităţi nu au putut fi identificaţi. O încercare teribilă pentru familii. A trebuit, de asemenea, să fie recuperate bunurile şi obiectele împrăştiate prin deşert. Trierea acestora, pentru a fi înapoiate familiilor, la Paris, a durat mai multe luni. A trebuit să ne ocupăm şi de cererile de restituire: acelaşi obiect putea fi revendicat fără vreo dovadă de două sau mai multe persoane. O gestiune foarte complicată, delicată, cu o puternică implicare afectivă şi foarte sensibilă în plan psihologic pentru familii.

J.M. Pontaut: Aţi primit şi familii?

J.-L. Bruguière: Da, familiile şi avocaţii care le reprezentau. Atunci am realizat ponderea victimelor, rolul major din dosar şi nevoia imperioasă de a le acorda o atenţie specială. Aproximativ 200 de părţi civile s-au constituit la începutul anchetei.

Scotocind prin deşert

A urmat o a doua parte, mult mai tehnică, referitoare la ancheta propriu-zisă. Cea mai mare dificultate: atentatul se produsese după decolarea de la N’Djamena. Încărcătura explozivă fusese oare pusă la N’Djamena sau la Brazzaville, punctul din care a plecat avionul? Dat fiind că la escala de la N’Djamena au coborât pasageri şi au fost descărcate bagaje, aceasta era întrebarea numărul unu.

Pentru a obţine un răspuns la această întrebare, am considerat că era neapărat nevoie să procedăm la reconstituirea unei părţi din aparat.

J.M. Pontaut: Asta înseamnă că aţi dorit să recuperaţi toate piesele avionului?

J.-L. Bruguière: Nu toate. Numai cele din partea din faţă a avionului. Dar acest lucru presupunea ca autorităţile publice, în special Ministerul Apărării, să-şi dea concursul, atât în plan material, cât şi logistic, pentru recuperarea acestor resturi. Se ridica, de asemenea, şi o problemă juridică, pentru că operaţiunea urma să se desfăşoare pe teritoriul Nigerului. Totul s-a rezolvat foarte repede. Statul s-a implicat pe deplin în soluţionarea aspectului tehnic în legătură cu armata nigeriană. Eu am pus la punct aspectul juridic, împreună cu omologul meu din Niamey. Am trimis o comisie rogatorie internaţională către autorităţile nigeriene, urmare a căreia resturile au fost recuperate şi puse, sub sigiliu, în executarea solicitării de cooperare judiciară.

J.M. Pontaut: Şi aţi periat 680 km pătraţi de deşert?

J.-L. Bruguière: Am putut, graţie operaţiunilor desfăşurate probabil de armată şi de experţi din Biroul de anchetă şi de analiză (BEA), să găsim la locul prăbuşirii o zonă esenţială pentru noi. Ea cuprindea spaţiul dintre compartimentul faţă bagaje şi cabina pilotului, care se rupsese pur şi simplu, împreună cu primele scaune de la clasa întâi. În acest fel am putut identifica multe bucăţi. Toate aceste bucăţi erau împrăştiate pe o suprafaţă de 60 de km pătraţi şi am cerut ca toate aceste resturi să fie strânse, de la cele mai mici la cele mai mari. Cele mai mari cântăreau o tonă, altele erau cât o unghie. Acest lucru presupunea cercetarea centimetru cu centimetru, pentru a recupera totul, cu toate greutăţile pe care vi le imaginaţi: piesele erau îngropate, nisipul era mişcător, vântul bătea

tare… Vom vedea că această muncă extraordinară va fi crucială pentru a determina originea atentatului.

Graţie acestui efort am putut descoperi probe fizice incriminatoare pentru cei care finanţaseră acţiunea. Au fost recuperate aproape două milioane de piese. Militarii avansau în linie dreaptă, pas cu pas, scotocind nisipul cu un băţ, pentru a nu pierde nicio bucăţică. Elicopterele nu puteau să aterizeze, pentru că, din cauza căldurii, portanţa era foarte mică. Oamenii şi materialele au fost, prin urmare, transportaţi în vehicule militare de tip VÂRA[45], căci la vremea aceea nu existau GPS-uri. Şoferii nigerieni cunoşteau deşertul pe de rost, doar după forma ierburilor sau a lichenilor. Bucăţile mari au fost transportate pe şosea până la Agades, iar bucăţile mai mici au fost duse cu elicopterul până la Niamey. Acestea au fost ulterior încărcate într-un avion tip cargo al UTA. Obiectivul era acela de a reconstitui această bucată a carlingii, cu o atenţie deosebită pe containere şi pe bagaje. Şi, pe de altă parte, trebuia făcută o triere exhaustivă şi sistematică a tuturor bucăţilor, cu scopul de a determina dacă printre ele nu se găseşte vreo urmă de încărcătură explozivă. Un colectiv de experţi a examinat bucăţile la Paris ulterior.

Pentru reconstrucţia ansamblului, am obţinut de la armată un hangar pe amplasamentul aeroportului din Bourget. În ceea ce priveşte cutiile care conţineau bucăţi de cea mai redusă mărime, acestea erau direcţionate către laboratorul central al poliţiei. Urma deci să reconstituim pe de-a-ntregul, atât cât se putea, partea din faţă a aparatului, un veritabil puzzle 3 D: o reconstituire mai întâi pe plat, apoi în volum.

J.M. Pontaut: Aţi fost şi dumneavoastră acolo?

J.-L. Bruguière: Da, acesta a fost scopul primei mele misiuni. În seara zilei de 12 octombrie, am plecat spre

45 Vehicul uşor de recunoaştere şi de sprijin

Ciad, unde m-am întâlnit cu omologii mei. A doua zi, sâmbătă 13, cu acordul autorităţilor, am decis să mergem la locul prăbuşirii. Eram însoţit de un membru al Parchetului din Paris. Operaţiunea era destul de greoaie, pentru că trebuia să luăm un Transall, apoi un elicopter. Dacă mergeam doar cu Transall-ul, ar fi trebuit organizată o acţiune de paraşutare, o chestiune cam complicată… Am părăsit reşedinţa ambasadorului Franţei la N'Djamena la orele 03.00 dimineaţa, la o temperatură exterioară de 28 – 29 de grade, care ajungea în timpul zilei la 50 de grade la umbră şi 80 de grade la soare. Am mers până la baza intermediară din Diffa, aproape de lacul Ciad: am aterizat pe o pistă lăturalnică, unde armata adusese deja două elicoptere care să ne transporte la locul prăbuşirii. O oră de zbor la o temperatură din ce în ce mai mare, cu o vizibilitate foarte redusă. Am survolat zona şi dintr-odată am descoperit primele bucăţi împrăştiate. Foarte impresionant! Se putea vedea botul avionului secţionat, apoi o zonă mare de resturi. Am făcut un tur, într-o căldură insuportabilă, într-o furtună de nisip, cu vizibilitate sub un kilometru. De unde şi necesitatea de a zbura jos, dar nu foarte jos, pentru că, bineînţeles, este complicat să apreciezi altitudinea. Am ajuns, în fine, în punctul de campare, unde erau instalate corturile şi unde se găseau unităţile nigeriene şi paraşutiştii din RPIMA încă din 20 septembrie, pentru această operaţiune ingrată de recuperare a cadavrelor. Elicopterul, practic, nu putea ateriza, săream din el pur şi simplu, de la o distanţă de un metru de sol, pentru ca aparatul să poată imediat pleca. La faţa locului a fost organizat un briefing cu ofiţerul francez angrenat în planul „Epervier"[46]. Acesta ne-a rugat să ne îmbrăcăm în ţinute's ah ariene, pe motiv de temperatură şi

46 „Eretele" - Misiune specială a armatei franceze de sprijin militar acordat unor state africane (ex. Ciad)

de deshidratare, întrucât în aceste regiuni în care termometrul sare de 80 de grade la soare, poţi să te deshidratezi fără să-ţi fie sete! Trebuia să fim complet acoperiţi, ca beduinii, mai puţin în zona ochilor. Era obligatoriu să bem între 10 – 15 litri de apă pe zi. Am asistat atunci la trecerea unui Transall încărcat cu apă minerală. Maşina a trecut pe lângă dunele de nisip, la circa 2, 5 metri de sol. Când au ajuns, sticlele de apă erau, sigur, bune de consum. Seara temperatura lor era de circa 30 de grade: apa nu putea fi băută, îţi ardea cerul gurii. Am făcut rapid la bordul VÂRA turul zonei de dispersie a rămăşiţelor: vârful avionului, fuzelajul, zona centrală şi zona de încărcare din faţă. În cursul serii am plecat către N'Djamena.

J.M. Pontaut: Să revenim la reconstituirea avionului A fost o operaţiune greu de făcut?

J.-L. Bruguiere: Reconstrucţia a fost făcută sub controlul experţilor numiţi prin grija mea, aflaţi în legătură cu inginerii de la UTA Industrie şi în prezenţa experţilor de la compania Douglas, constructorul american ce şi-a adus contribuţia tehnică. Operaţiunea a durat până în aprilie 1990. O operaţiune fără precedent, foarte diferită de cea realizată de britanici cu un an înainte pentru aparatul Boeing 747 al companiei americane Pan Am 103, urmare a atentatului din Lockerbie din decembrie 1988. O construcţie de 15 tone, de dimensiunea părţii din faţă a unui avion DC 10, a fost concepută şi realizată de UTA Industrie. O tehnologie pe care americanii o vor împrumuta pentru reconstituirea accidentului aparatului TWA 800.

Bomba fusese pusă în Brazaville

În paralel, investigaţiile continuau. Din luna septembrie 1989, am organizat două comisii rogatorii, în Congo-Brazaville şi în Ciad. Era important să fie făcute

primele verificări la faţa locului, pentru a şti cine a manipulat bagajele, cum au fost puse la loc containerele…

J.M. Pontaut: Aţi făcut o anchetă în Brazaville?

J.-L. Bruguière: Da, m-am dus prima dată la sfârşitul lunii septembrie, împreună cu poliţiştii, şi am fost primiţi cu răceală. Ni s-a spus că nu putem să punem în executare comisia rogatorie – care nu era, din punct de vedere juridic, în conformitate cu legile locale – şi că în felul acesta vom atenta la suveranitatea statului Congo. În realitate, regimul socialist al lui Sassou-Nguesso era tributar ţărilor din Est, în special Libiei şi Germaniei de Est. Un context puţin favorabil pentru a obţine cooperarea acestei ţări.

La Brazaville m-am cazat la M'bamou Palace, un hotel mare, situat pe Pool, o vastă întindere de apă a fluviului Zair, a cărui albie se lărgeşte între Kinshasa şi Brazaville, înainte de apele repezi şi cascada Ingăi, în aval de cele două capitale ale Zairului şi Congo-Brazaville. Acest hotel avea un interes în anchetă, întrucât aici se făcuse preînregistrarea bagajelor.

Am fost primit de ministrul justiţiei, apoi de ministrul transporturilor şi de omologul meu ciadian. Cu această ocazie am întâlnit un personaj care se va dovedi a fi foarte important: colonelul Oba, comandantul forţelor de securitate publică, braţul drept al lui Sassou-Nguesso. Oba era un personaj aparte, temut şi respectat. Un om înalt de doi metri, cu o fizionomie impresionantă, cu o voce răsunătoare, foarte extravertit. Miniştrii şi reprezentanţii serviciilor erau paralizaţi în preajma sa. Când vorbea, toţi tăceau. M-a invitat să luăm masa pe marginea piscinei, iar în prezenţa înalţilor funcţionari de poliţie care ne însoţeau, avea un cu totul alt discurs.

„Sigur, Congo vă va sprijini… Povestea asta este o dramă umană… Mai mulţi congolezi decât francezi şi-au

pierdut pe cineva în acest avion... Ţara noastră este implicată, am şi decretat de altfel doliu naţional...”

În civilizaţiile africane, în special în Congo, moartea are o importanţă familială şi socială particulară. Doliul se supune unui anumit ceremonial, iar respectul datorat celui decedat este impus tuturor, chiar şi guvernanţilor unei ţări socialiste. Sassou-Nguesso şi Oba ştiau acest lucru. A se opune direct unei anchete ar fi fost periculos din acest punct de vedere, cu atât mai mult cu cât corpurile au fost repatriate la Paris şi cu cât procesul de identificare se dovedea a fi extrem de dificil.

Odată obţinut acest asentiment, am putut, în fine, să mă interesez de modalitatea în care au fost înregistrate bagajele. Air Afrique se ocupase de manipularea încărcăturii, în numele tuturor companiilor care operau în Brazaville. Atunci ne-am dat seama de dezordinea procedurilor de manipulare a bagajelor. Unele puteau pur şi simplu scăpa de control, nu exista verificare cu raze X, puteau fi înlocuite... Cei care se ocupau de manipularea bagajelor nu aveau ecusoane, corupţia era în floare, de securitate ce să mai vorbim... S-au făcut chiar preînregistrări, aşa cum v-am spus, la hotelul unde am fost cazat, iar bagajele nu au fost păzite pe timpul nopţii. Congolezii, care nu puteau să nege că procedurile de înregistrare a bagajelor şi, în general, procedurile de securitate erau serios deficitare, au încercat să dea vina pe Ciad. Aparatul DC 10 al companiei UTA a explodat după escala din N’Djamena, spuneau ei. Ce dovedeşte că valiza-capcană a fost încărcată în Brazaville?

În acest stadiu nu avem un răspuns la această întrebare. Am făcut apoi o anchetă în Ciad, care a protestat în acelaşi fel. Se cuvine, totuşi să constatăm că, în virtutea prezenţei militare franceze de la aeroport, procedurile erau mai riguroase. Am audiat cinci dintre cele

nouă persoane care au făcut escală şi un element mi-a atras atenţia: un diplomat libian, aflat la post în cadrul Biroului popular libian (aşa se numeau ambasadele) din N'Djamena, un anume domn Salem Madi Mansour, îşi făcuse rezervare pentru zborul UT 772 din 19 septembrie. Acesta nu s-a prezentat niciodată la îmbarcare şi a ajuns la Paris pe data de 26 septembrie, cu un alt avion. Eu doar am notat această informaţie.

La întoarcerea în Franţa am făcut bilanţul. Puţine lucruri de reţinut finalmente cu excepţia primirii glaciale de la Brazaville. Congo este o ţară destul de apropiată de Libia şi de ţările din Est iar, din câte spune DST, acolo există o puternică prezenţă a serviciilor de informaţii libiene. Ceea ce nu ne surprinde, dat fiind contextul politic.

J.M. Pontaut: Nu aveaţi în vremea aceea niciun motiv special să suspectaţi Libia?

y

J.-L. Bruguière: Niciunul. Observaţiile şi operaţiunile tehnice operate la locul prăbuşirii au fost bogate în informaţii în ceea ce priveşte scenariul catastrofei, dar nu aduceau nimic anchetei – care urma să facă progrese, pe data de 19 octombrie, atunci când am realizat că am descoperit părţi din valiza în care fusese pus explozibilul.

Eu solicitasem sprijinul americanilor, al societăţii McDonnell Douglas, constructorul avionului, şi al FBI. Precizez că americani – printre care şi soţia ambasadorului SUA în N'Djamena – îşi găsiseră sfârşitul în acest atentat; în plus, laboratorul FBI avea o bună experienţă cu valize-capcană, din perspectiva numeroaselor atentate cărora le căzuseră victimă avioanele comerciale americane, din partea organizaţiilor palestiniene. Prin urmare, constituisem un soi de echipă comună de anchetă, atât pentru a câştiga timp, cât şi pentru a profita de experienţa tehnică a americanilor. Responsabilul cu ancheta din

Ministerul de Justiţie nu era altul decât Robert S. Mueller, actualul director al FBI. Americanii ne-au sprijinit prin schimburi de informaţii şi de expertiză, pe baza solicitărilor judiciare de cooperare. Tehnicienii de la McDonnell Douglas au venit în Franţa cu agenţii FBI. Această echipă unită – *joint te-am* – se va dovedi a fi foarte eficientă. Ea ne va permite să exploatăm o a doua rămăşiţă esenţială. Cea dintâi, un veritabil punct de sprijin pentru anchetă, a fost descoperită de francezi.

J.M. Pontaut: Ce piese importante aţi recuperat din aceste rămăşiţe?

J.-L. Bruguière: Am recuperat mici fragmente care, după un examen de granulometrie, păreau a aparţine unei valize gri-albastre de tip rigid. În anumite locuri, acestea erau acoperite de o substanţă albă, asemănătoare unui explozibil nedetonat. Adesea, conform experţilor, numai o parte a încărcăturii explodează. Astfel încât se pot descoperi rămăşiţe acoperite de substanţe neexplodate. Expertiza făcută imediat de către laboratoarele prefecturii poliţiei, urmând diferite procedee, printre care şi spectrografia de masă, a stabilit că este vorba de pentrită, un explozibil militar distructiv, utilizat mai ales de către armata franceză.

J.M. Pontaut: Unde este el fabricat?

J.-L. Bruguiere: Peste tot Pornindu-se de la o formulă chimică destul de simplă. Pentrită militară este o pudră amestecată cu un plastifiant, o substanţă chimică neutră care îi dă aspectul unei paste, de unde şi numele de plastic. Se manipulează la fel ca plastilina şi nu poate exploda în absenţa unui detonator, ceea ce o face transportabilă peste tot fără niciun pericol. Tipul de plastifiant utilizat de acel explozibil va permite identificarea originii sale, căci era vorba despre un explozibil artizanal care utiliza un plastifiant anume.

Caracteristicile fizice ale acelui plastifiant ne trimit imediat, pe baza documentaţiei DST, la un grup terorist, „Grupul din 15 mai”. El corespunde întru totul poliizoprenului, plastifiantul specific utilizat de acest grup condus de către Abu Ibrahim, un grup aflat în disidenţă faţă de FPLP-OS al lui Wadi Haddad şi repliat la Bagdad. Abu Ibrahim comisese, de altfel, atentate împotriva unor avioane de linie americane. Analizele comparative au permis stabilirea unei origini comune, pe plan tehnic, a acestei pentrite şi a celei descoperite asupra unui anume Habib Maamar, tunisian, membru al „Grupului din 15 mai”, arestat în Franţa pe 8 mai 1986. Maamar este cunoscut drept autorul atentatului împotriva magazinului Marks & Spencer de la Paris, de pe 23 februarie 1985. La domiciliul său fusese descoperit un kilogram şi jumătate de explozibil asemănător.

J.M. Pontaut: Deţineţi un fel de semnătură, în această privinţă?

J.-L. Bruguiere: O adevărată semnătură chimică. Am aflat, prin intermediul serviciilor franceze şi americane, că Abu Ibrahim era din anul 1982 expert în explozibili, specializat în confecţionarea valizelorcapcană pe bază de pentrită. A aparţinut FPLP-OS până în 1978, dată la care a creat propriul său grup, denumit „Grupul din 15 mai”. Grupul său personal, dacă pot spune astfel. Această organizaţie era foarte apropiată de irakieni, şi ea va persista până în 1986. La acea dată, membrii grupului s-au dispersat. Unii vor adera la FPLP-CG al lui Ahmed Jibril, susţinut, în principal, de Siria şi de iranieni; alţii se vor alătura grupului de operaţiuni speciale al Fatah, condus de Hawaii. Serviciile occidentale vor afla mai târziu că libienii au recuperat un anumit număr dintre aceste valize-capcană.

Pentru moment, experţii francezi şi americani ne-au

spus că acele mici fragmente de culoare gri-închis ar putea proveni de la o valiză marca Samsonite. Alcătuiesc o comisie rogatorie internaţională şi mă îndrept către Washington pentru a mă întâlni cu experţii laboratorului FBI. Trimit, în acelaşi timp, o misiune de funcţionari ai DST la Denver, Colorado, la sediul Samsonite. Având în vedere culoarea gri Oxford şi granulaţia structurilor valizei, Samsonite ne confirmă că este vorba despre unul dintre produsele lor, modelul „Silhouette" 200 sau 2000 probabil, fabricat începând din 1982.

J.M. Pontaut: Când anume aţi efectuat această misiune?

J.-L. Bruguière: Ne aflăm în martie 1990. Misiunea va dura de pe 16 februarie până pe 1 martie. După această expertiză, obţin noi informaţii asupra „Grupului din 15 mai". Elemente furnizate de către serviciile de informaţii, atât franceze cât şi americane, au relevat faptul că Libia a recuperat o parte din stocul acestui grup începând din 1986. Informaţia avea drept sursă arestarea unui individ, Adnan Awad, la Geneva, în 1982, care fusese însărcinat de Abu Ibrahim să comită un atentat împotriva hotelului Noga Hilton din Geneva. Valiza îi fusese dată de către şeful organizaţiei din Bagdad şi s-a constatat că Abu Ibrahim mai avea vreo zece de acelaşi fel. Awad a ajuns în Elveţia fără ca bagajul să fie detectat cu raze X.

J.M. Pontaut: Curios că detonatorul metalic nu a fost detectat.

J.-L. Bruguière: Adesea detonatorul era disimulat la nivelul încuietorii. Iar Awad, care ajunsese în Elveţia, a renunţat subit la acţiune. Cu siguranţă că i s-a făcut frică şi s-a autodenunţat la Ambasada SUA de la Berna. În debriefingul cu americanii, a confirmat că „Grupul din 15 mai" primea ajutor financiar din partea Libiei. Aveam deci o legătură directă între Libia şi „Grupul din 15 mai". Dar

era, în mod evident, insuficient pentru a-i atribui atentatului.

J.M. Pontaut: Ancheta a avansat, totuşi

J.-L. Bruguiere: Un progres care urma să fie confirmat în 1990. În acea vreme am reconstituit 80% din partea din faţă a avionului (care cuprindea compartimentul de bagaje din fuzelaj de sub planşeul cu pasageri şi şinele containerelor) şi 70% din totalitatea containerelor. Suficient pentru a identifica la nivel formal containerul cu bagaje în care se regăsea valiza-capcană: containerul 7044, în poziţia 13R dreapta faţă în compartimentul de bagaje din fuzelaj). În acel moment am observat bine ruptura, care mergea de la interior spre exterior, formând o gaură enormă în carlingă, în locul în care a explodat bomba. Exact în acel loc fusese plasată încărcătura explozivă. Or, ancheta pe care am efectuat-o la N'Djamena pe data de 13 octombrie mi-a permis să aflu că niciun container nu fusese manipulat în timpul escalei din Ciad: încărcătura fusese deci îmbarcată în Brazaville. I-am cerut chiar lui Calişti să-şi valideze operaţiunile de expertiză printr-un test în mărime naturală care să reconstituie condiţiile exploziei, exceptând presurizarea. Testul a fost realizat într-un amplasament militar cu un container identic, plin cu bagaje abandonate, recuperate de autorităţile aeroportuare. Valiza-capcană a fost şi ea reconstituită, o valiză Samsonite căptuşită cu pentrită, cu o greutate aproximativ echivalentă cu cea folosită în atentat. Am procedat la două explozii, care ne-au permis să identificăm printre resturile bagajelor explodate deformări similare cu cele observate în cazul DC 10.

Apollinaire a fost sacrificat

J.M. Pontaut: Acum trebuiau găsite persoanele care introduseseră valiza în avion şi trebuia identificat modul în care aceasta fusese plasată.

J.-L. Bruguiere: Construisem o bază destul de solidă pentru înţelegerea anchetei, dar procesul trebuia finalizat. Două lucruri erau certe. În primul rând, valiza fusese îmbarcată în Brazaville şi, în al doilea rând, era vorba despre o valiză Samsonite 200 sau 2000, căptuşită cu pentrită, a cărei origine amintea de „Grupul din 15 mai”. Nu ştiam în ce condiţii fusese îmbarcată, nici de cine, nici cum, dar, graţie anchetei derulate în Denver, aveam să aflăm că nicio valiză Samsonite nu fusese vândută în Congo.

J.M. Pontaut: Când aţi găsit o pistă veritabilă?

J.-L. Bruguière: Cu ocazia unei alte misiuni în Congo, ne-am interesat pe lângă familiile victimelor accidentului. Am făcut un studiu pe fiecare călător în parte, pe fiecare familie în parte, cu precădere în rândul congolezilor şi al apropiaţilor acestora. Am căutat să le cunoaştem trecutul, istoria, eventual să aflăm ceva suspect. Un caz ne-a reţinut atenţia iar audierea familiei ne-a oferit câteva răspunsuri. Era vorba despre un tânăr, Apollinaire Mangatany. Surorile lui ne-au dat nişte înregistrări interesante pe acest subiect. Ele ne-au spus că fratele lor îşi cumpărase o valiză cu o săptămână înainte de plecare. Nu puteau să ofere nicio informaţie despre această valiză, dar ne-au spus că un apropiat al lui Apollinaire, numit Bernard Yanga, un amic din copilărie, l-a însoţit la aeroport. Ele spuneau că Bernard Yanga fusese arestat de serviciile de securitate congoleze şi că de atunci nimeni nu ştia unde se afla. Am descoperit atunci, după verificare, că adresa din Franţa, comunicată de Mangatany pentru obţinerea vizei era falsă.

În paralel cu aceste investigaţii derulate în Congo, un congolez, Marc Mvouka, a fost arestat întâmplător în Franţa. Acesta era implicat în traficul cu stupefiante. Cu ocazia percheziţiei corporale, poliţia a descoperit asupra lui o scrisoare adresată doamnei Ngouendelé, soţia

generalului Ngouendelé, şeful Direcţiei Generale a Securităţii Statului, DGSE-ul congolez, KGB-ul local, mai pe scurt. Numitul Mvouka a fost audiat şi a făcut declaraţii importante. El a explicat că Mangatany şi Yanga erau în legătură cu libienii şi că au jucat un rol activ în pregătirea atentatului împotriva DC 10. El a dat asigurări că aceste informaţii sunt exploatate de securitatea militară congoleză, condusă de colonelul Ondelé. Iar când a fost întrebat: „De unde ştiţi aceste lucruri?" a răspuns: „Am aceste informaţii de la un militar congolez, un apropiat al DGSE, care se numeşte Jean-Luc Younga, un locotenent care a făcut un stagiu lingvistic în Marea Britanie". Şi a comunicat adresa acestuia. Pe data de 18 iulie, după un acord cu autorităţile britanice, l-am întâlnit pe acest Younga, care a fost de acord să fie audiat de Scotland Yard în prezenţa mea. Acesta a confirmat spusele lui Mvouka, anume faptul că securitatea militară congoleză îl deţinea bine-merci pe Bernard Yanga, cel mai bun prieten al lui Mangatany, şi că urmărea pista libiană.

Evident, am cerut imediat securităţii militare să-l întâlnim pe Yanga şi ne-am lovit de un refuz categoric: „Nu cunoaştem această persoană..." Un refuz ale cărui motive pot fi înţelese. Din momentul în care am început să urmărim pista libiană, am pătruns pe un domeniu sensibil, acela al legăturilor strânse dintre Libia şi regimul lui Sassou-Nguesso. Preşedintele asistase la toate ceremoniile importante din Tripoli, precum sărbătoarea Revoluţiei.

J.M. Pontaut: Cum se poate debloca ancheta la cel mai înalt nivel din statul congolez?

J.-L. Bruguière: Cu ajutorul unor oameni importanţi din stat şi în special din Ministerul Afacerilor Externe. Trebuia să fiu convingător. Gravitatea acestui atentat fără precedent şi presiunea exercitată de către familiile victimelor, care îmi susţineau demersul, au determinat

autorităţile publice să se implice. Pe data de 13 iulie 1990, i-am adresat o scrisoare lui Jean-André Libourel, directorul de cabinet al ministrului delegat pe lângă ministrul afacerilor externe, Roland Dumas. În scrisoare insistam pe necesitatea de a întreprinde o acţiune diplomatică energică, pentru a constrânge statul Congo să coopereze în interesul anchetei.

J.M. Pontaut: Aţi sunat direct la cabinet?

J.-L. Bruguière: Da. I-am spus „Domnule director, ştiţi care este povestea, aţi coordonat celula de criză. Urmărim o pistă importantă”. I-am povestit afacerea Yanga şi i-am amintit că atentatul a provocat moartea a 170 de persoane. I-am explicat, de asemenea, că avem de-a face cu un blocaj politic şi i-am cerut ca diplomatul nostru să se implice, să pună presiune diplomatică pe Congo pentru a obţine de la autorităţi accesul la Yanga.

J.M. Pontaut: Cum au reacţionat interlocutorii dumneavoastră? Chiar au deblocat situaţia?

J.-L. Bruguière: Aveau să reacţioneze bine, chiar dacă demersul nu era unul obişnuit. Un judecător care să aibă susţinere de la Quai d’Orsay, era un fapt fără precedent. Dar, fiind vorba de un caz cu puternice implicaţii diplomatice, care avea o dimensiune geopolitică, informarea reciprocă, acţiunea concertată a actorilor importanţi, se impuneau, sub forma unei sinergii funcţionale, cu respectarea misiunii şi responsabilităţii fiecăruia dintre ei. Fără acest demers bazat pe încredere reciprocă, ancheta nu ar fi reuşit. Dar era împotriva oricăror cutume. Şi teamă mi-e că şi în anul 2009 lucrurile au rămas la fel în ceea ce priveşte deschiderea către exterior a corpului judiciar. Doar pentru că ne adresăm cuiva, fie şi unui minister important din ţară, precum Ministerul Afacerilor Externe, nu-i afectăm, în niciun caz, independenţa.

Din motive de stat atingerile aduse independenţei justiţiei sunt de prea multe ori o mărturie de neputinţă sau de neacceptare a progresului. Statul are obligaţia de a se implica într-un caz atât de important. Şi, în fine, atunci când un demers este întreprins voluntar, reacţia este una pozitivă. Pe măsură ce ancheta evolua, statul se implica din ce în ce mai mult: Externele, Apărarea, Prim-ministrul, chiar şi Preşedinţia.

»)

J.M. Pontaut: în fond, credeţi că un judecător, care instrumentează un caz de terorism internaţional de anvergură, poate solicita ajutorul statului şi al puterii?

J.-L. Bruguière: Nu doar că poate, dar e obligat. Mai trebuie să facă şi demersuri. Justiţia are nevoie de mijloace importante de acţiune şi de braţul puternic al statului. Judecătorul are toate puterile juridice, dar nu are mijloacele materiale de acţiune, trebuie doar să le obţină de la alte administraţii.

J.M. Pontaut: Este un concept pe care îl puneţi pentru prima oară în aplicare?

J.-L. Bruguière: La o astfel de scară, da. Şi va funcţiona. Această iniţiativă urma unui raport al comisarului de poliţie Romuald Müller, care conducea echipa DCIJ. Acesta a pus în prim-plan implicarea lui Mangatany şi a lui Yanga în comiterea atentatului şi a precizat că, dacă nu i-ar fi audiat, ancheta nu ar fi avut rezultate. M-am întâlnit cu această ocazie cu Jean-André Libourel, ca şi cu Louis

Joinet, magistrat consilier al prim-ministrului, de la Matignon, care mi-au promis sprijin. În fapt, ambasadorul nostru a fost însărcinat să intervină pe lângă autorităţile congoleze şi pe lângă şeful statului, Sassou-Nguesso. Demersul a rămas fără efect. M-am decis să mă întorc în Brazaville. Contactele pe care le stabilisem anterior cu

cabinetul lui Roland Dumas mă confortau în demersul întreprins: într-adevăr, se realizase un consens chiar şi la cel mai înalt nivel din stat, pentru a-l constrânge pe Sassou-Nguesso să colaboreze cu justiţia franceză în acest dosar.

Pe data de 22 iunie, congolezii au recunoscut că l-au anchetat pe Bernard Yanga. Atunci am devenit mai exigent şi am solicitat să ştiu în ce condiţii s-a realizat anchetarea acestuia. Suspectam serviciile de informaţii congoleze şi DGSE al generalului Ngouendele de deţinere a unor informaţii referitoare la atentat, date fiind relaţiile lor cu Libia, încercam să aflu dacă există complicitate între aparatul de stat congolez şi Libia, voiam să înţeleg natura relaţiilor dintre Yanga şi Mangatany şi voiam să ştiu dacă atentatul era finanţat de Tripoli. Dar ce era mai greu urma să vină: accesul direct la Yanga şi audierea tuturor participanţilor pentru a afla toate elementele strânse de congolezi.

Implicarea Libiei

La Brazaville am cerut să-l întâlnesc pe generalul Ngouendele, ca şi pe colonelul Oba, mâna dreaptă a şefului statului. A doua zi l-am întâlnit pe primul, dar mai târziu urma să aflu că greutatea lui politică era redusă. Din punct de vedere statutar, conducea DGSE local, dar, în fapt, cântărea mai puţin decât colonelul Oba. Ngouendele a spus că îmi înţelege poziţia. Implicit, a recunoscut că există un dosar Yanga, dar că nu el se ocupa de instrumentarea acestuia, ci securitatea militară. „Uitaţi cum stau lucrurile, nu am mână liberă… trebuie să-l informeze pe şeful statului şi să iau legătura cu colonelul Oba”, mi-a spus el. Eu am ridicat tonul: „Nu voi mai aştepta mult timp şi voi cere un contact la cel mai înalt nivel pentru a obţine din partea puterii garanţia că-mi voi putea continua ancheta”.

În cursul serii m-am întâlnit cu Oba în biroul acestuia, un birou care avea o instalaţie veche, marca Honeywell, de aer condiţionat, cu ferestrele obturate de perdele grele din material sintetic, luminat de nişte neoane ce răspândeau o lumină palidă. Exercitarea puterii cere discreţie. Oamenii importanţi lucrează în birouri obscure, la lumină artificială, şi asta în plină zi! Pătrunseserăm în inima puterii congoleze. Oba tocmai se întorsese din Cuba; nu şi-a ascuns relaţiile strânse pe care le avea cu Râul Castro, fratele lui Fidel, care era ministrul apărării pe vremea aceea. Mare amator de ţigări, colonelul şi-a aprins o ţigară Esplendidos de Cohiba, *king size*, şi m-a invitat să mă aşez într-un fotoliu confortabil. Oba mă măsura de la înălţimea celor doi metri ai săi. I-am prezentat clar situaţia: „Nu ştiu dacă Congo este implicat, ceea ce ar putea explica jena dumneavoastră. Ţara dumneavoastră este în prima linie în această afacere din moment ce aţi pierdut mulţi resortisanţi. Nu voi accepta, personal, ca autorităţile congoleze să pună vreo frână anchetei mele. Am susţinerea autorităţilor. Nu sunt excluse nici măsuri de represiune, mai ales în ce priveşte ajutorul financiar. E important să luaţi legătura cu şeful statului”.

În momentul acesta, respectivul a rămas perplex. Am venit cu un avion Glam[47], deci un avion al Republicii franceze, semn pentru congolez că Parisul s-a implicat în această afacere. Argumentul a ţinut. Oba a înţeles că e un risc politic important. Deşi, în acea perioadă, Congo era o ţară socialistă, depindea foarte mult economic de Franţa. Societatea ELF conducea afacerile petroliere, care reprezentau mana financiară a regimului. Jean-Christophe Mitterrand urmărea, de la Élysée, politica africană a Franţei, o politică foarte activă iniţiată la începuturile celei de-a cincea Republici şi fondată pe faimoasa reţea Foccart.

47 Grupul legăturilor aeriene ministeriale

Ţările africane îşi păstrau relaţiile foarte strânse cu Parisul.

J.-M. Pontaut: Jucaţi un fel de partidă de pocher?

J.-L. Bruguière: Nu, căci eram susţinut de guvern care ar fi acţionat politic dacă Sassou-Nguesso ar fi blocat ancheta. Părţile civile, informate tot timpul de dificultăţile întâlnite, n-ar fi acceptat un astfel de blocaj. Mai mult ca sigur că Oba nu se aştepta la un astfel de discurs. Marja sa de manevră a devenit brusc foarte strâmtă.

J.-M. Pontaut: Parisul vă sprijinea acţiunea total?

J.-L. Bruguière: Mi-am permis să reprezint Franţa. Doar în acest caz eram autorizat să deblochez un şurub. Adusesem la cunoştinţă, în prealabil, însărcinatului nostru cu afaceri, în absenţa ambasadorului, care a dat dovadă de o mare indiferenţă. „Vă asigur, i-am zis. Eu iau iniţiativa. Parisul este foarte mobilizat în acest dosar. Congolezii o ştiu. Vor ceda, indiferent de miză. Nu cred că se va ajunge la ruptura relaţiilor diplomatice”.

S-a organizat o nouă şedinţă chiar în acea zi; colonelul Oba a revenit cu colonelul Ondelé, directorul securităţii militare, un organism pe care nu-l ştiam, pentru că nu apărea în organigrama statului! Oba îmi confirmă: „Şeful statului este dispus să vă transmită tot ceea ce aveţi nevoie. A dat instrucţiuni colonelului Ondelé, aici de faţă, să vă dea toate informaţiile”. Ondelé îmi explică într-adevăr că a fost mandatat de preşedintele Sassou-Nguesso să construiască o structură care să supravegheze Libia. Preşedintele consideră că activismul de la Tripoli aduce atingere securităţii şi stabilităţii Congoului. El îi supraveghează de asemenea pe disidenţii zairezi care operează în Congo, mai ales pe cei din mişcarea CDRZ[48]. Descopăr astfel această organizaţie de opoziţie la regimul lui Mobutu, care operează în Congo şi e manipulată de

48 Comitetul Democratic Revoluţionar Zairez

Libia. Activismul necontrolat al unui număr de agenţi libieni a sfârşit prin a pune probleme de securitate pentru ţara lor.

J.-M. Pontaut: în mare, vor să controleze ceea ce fac libienii în ţara lor.

J.-L. Bruguière: Exact. Nu era vorba să-i aresteze, ci să-i supravegheze. „În cadrul acestei operaţiuni, continuă Ondelé, i-am găsit pe Mangatany şi Yanga. Am înţeles că erau implicaţi în atentatul împotriva DC 10 al UTA şi că Libia îi manipula”.

J.-M. Pontaut: E un moment foarte important pentru anchetă. Ondelé este credibil? Ce fel de om e?

J.-L. Bruguière: E un militar dinamic disciplinat, cu simţul ierarhiei. Îndeplineşte misiunea încredinţată de Sassou-Nguesso. Însărcinat de şeful statului să coopereze cu noi, asta execută. S-a stabilit o nouă şedinţă operativă, pe 30 iulie, la sediul securităţii militare de această dată. Nu l-am văzut pe Sassou-Nguesso, dar sigur şi-a dat seama de miza acestei afaceri. Şi mi-a permis să mă întâlnesc cu Ondelé.

Însoţit de cei de la DST şi DCPJ, am ajuns la un sediu necunoscut, nu departe de fluviu, aproape de preşedinţie. Sediul era subteran, la cel ce-ai treilea subsol al unei clădiri. O structură clandestină, păzită de soldaţi rigizi. Am coborât până la un sediu din cel de-al treilea subsol, unde domnea un frig siberian! Acolo am fost primit oficial de colonelul Ondelé, într-un birou mic, foarte întunecos, de-abia zărit în umbră, luminat slab. Pentru această întâlnire, Ondelé a îmbrăcat o ţinută de luptă: o ţinută de camuflaj nouă-nouţă. Singurul ornament al biroului, pe perete, un magnific kalaşnikov! Colonelul mă invită respectuos: „Bine aţi venit! Am primit instrucţiuni precise din partea şefului statului de a vă furniza toate elementele dorite. În rest, pe aici circulă tot felul de zvonuri. Este acuzat guvernul în

legătură cu acest atentat. Au murit prea mulţi congolezi ale căror trupuri n-au fost identificate”.

Regimul totalitar părea că se confruntă cu obiceiuri africane. Acestea pun în discuţie elementele ancestrale ale culturii şi tradiţiilor congoleze privind moartea şi doliul; ceremoniile de înhumare nu s-au putut desfăşura în condiţii normale. Vocea africană, născută din zvonuri, contesta regimul. Cred că Sassou-Nguesso a ţinut cont de această informaţie şi şi-a spus: „Risc să fiu depăşit de ceva pe care nu mai pot să-l controlez şi care se poate transforma în revoltă”. A crezut probabil şi că francezii îl vor lăsa baltă. Iibienii nu l-ar fi putut ajuta, Germania de Est cu atât mai puţin, mai ales că zidul Berlinului cădea…

J.-M. Pontaut: Circulau într-adeuăr zvonuri conform cărora Sassou-Nguesso ar fi putut fi informat de atentat?

J.-L. Bruguière: Un zvon insistent, dar imposibil de verificat spunea că era într-atât de informat că vreo câţiva membri ai familiei sale, care trebuiau să ia avionul pe 19, au fost convinşi să n-o facă. Informaţii vădit nefondate, dar în Africa zvonurile devin adesea adevăruri.

Ondelé mi-a explicat că structura sa a fost însărcinată, cu unul sau doi ani înainte, cu o misiune specială, la ordinul direct al şefului statului, vizând supravegherea strânsă a libienilor. Deşi parteneri şi aliaţi, libienii incomodau din cauza activismului Mathaba[49], condus la vremea respectivă de Moussa Koussa, personaj ce urma să preia ulterior serviciile de informaţii libiene. În acel moment, Mathaba, construit pe direcţia Cărţii Verzi a lui Gaddafi, era însărcinat cu manipularea mişcărilor de opoziţie în Africa şi cu animarea subversiunii, în special în ţări favorabile Libiei, precum Congo-Brazzaville sau Bénin. În mod solemn, Ondelé mi-a spus: „Iată dosarul!” Şi mi-a înmânat un pachet foarte gros privind declaraţiile lui

49 Oficiul de Securitate Externă libian

Yanga, filajul şi supravegherea făcute de serviciul său.

J.-M. Pontaut: Vă confirmă deci că Yanga a vorbit?

J.-L. Bruguière: Nu numai că o confirmă, dar acceptă să-l pună pe Yanga la dispoziţia mea. Din acel moment, totul merge ca pe roate. Luăm cunoştinţă de dosar, care ne arată că Yanga este un opozant al Zairului, membru al Comitetului Democratic Revoluţionar Zairez (CDRZ). A doua zi de dimineaţă, pe 31 iulie, ne întâlnim cu Yanga.

J.-M. Pontaut: Şi cum se prezintă acesta cu ocazia primei audieri?

J.-L. Bruguière: Am descoperit un personaj destul de mărunţel, nu foarte agresiv.

J.-M. Pontaut: Nu e terorizat?

J.-L. Bruguière: Deloc! Nu se plânge nici de guvernul congolez, nici de Ondelé sau de securitatea militară. Pare foarte prudent. E tânăr, puţin şters, corect îmbrăcat.

J.-M. Pontaut: *Şi ce zice*?

J.-L. Bruguière: Ne confirmă că în 1986, cu trei ani înaintea atentatului, a aderat la Comitetul Democratic Revoluţionar Zairez, iar Apollinaire Mangatany era preşedintele acestuia în Congo. CDRZ era o emanaţie a Mişcării Naţionale Congoleze Lumumba (MNCL).

O mişcare clandestină al cărei scop este să organizeze lupta armată împotriva regimului mareşalului Mobutu. Foarte rapid, conform părerii lui, CDRZ a devenit o agenţie de informaţii libiană. De ce? Libienii încheiaseră un acord cu mişcarea: „Voi culegeţi informaţii pentru noi şi noi, vă finanţăm şi vă pregătim militar în Libia”. O parte dintre ei au mers să se antreneze în tabăra aşa-zisă 2 martie, lângă Tripoli; un loc unde se formau, de asemenea, sub egida Mathaba, toţi opozanţii regimurilor africane care nu se supuneau socialismului. Erau ulterior „reintroduşi” în Africa pentru a destabiliza regimurile locale în scopul favorizării marelui proiect al lui Gaddafi, care viza

instalarea revoluţiei în toată Africa. Yanga ne confirmă că celula CDRZ din Brazzaville, pe care o conducea cu Mangatany, devenise oficina serviciilor de informaţii libiene. Ne mai spune că Mangatany este, de acum înainte, un apropiat al lui Abdallah Elazragh.

J.-M. Pontaut: Cine e Elazragh?

J.-L. Bruguière: Elazragh este unul dintre personajele centrale ale afacerii. Este prim-consilier al Biroului popular libian din Brazzaville. El l-a manipulat pe Mangatany. Din ce spune Yanga, proiectul de atentat împotriva DC 10 s-a născut în 1986: viza distrugerea unui avion francez în cadrul unei escale la N'Dj amena, deci fără pasageri la bord. Era vorba doar să se dea o lecţie şi să se pedepsească Franţa pentru angajarea sa în conflictul ciado-libian. La escala de la N'Dj amena, toţi pasagerii coboară pentru a permite echipelor de curăţare să intervină. Pasagerii merg într-o zonă de tranzit şi se întorc când avionul este gata. Libienii prevăzuseră deci, cu 3 ani înainte, să execute operaţiunea în Ciad, un loc mai simbolic în cadrul conflictului care îi opunea Franţei. Acest proiect nu a fost dus la bun sfârşit. În ce priveşte sabotarea DC 10, Yanga explică faptul că, pe 28 august 1989, Mangatany, care conducea CDRZ şi care avea, prin urmare, relaţii privilegiate cu libienii, se întâlnise la hotel Olympic din Brazzaville cu un opozant ciadian. Acest opozant era însoţit de 2 libieni, care i-ar fi propus lui Mangatany să vină la Tripoli, via Paris, pentru a asista la o conferinţă despre Tinerii progresişti ai Africii, şi pentru a îndeplini o misiune încă nedefinită. În acest context se ataşează Mangatany de Elazragh.

Diplomatul îi dă bani, un bilet pe ruta Brazzaville N'Djamena-Paris, cu întoarcere deschisă, precum şi un bagaj, pe care Yanga îl descrie ca pe o valiză rigidă, închisă la culoare, cu roţi, care corespunde perfect cu

descrierea Samsonite-ului-capcană. Elazragh i-ar fi explicat că scopul real al operaţiunii era distrugerea avionului francez la escala de la N'Dj amena. Dar această parte a declaraţiilor lui Yanga va fi dezminţită ulterior[50]. Astfel, pe 19 septembrie dimineaţa, Yanga trece pe la domiciliul lui Mangatany pentru a-l conduce la aeroport.

J.-M. Pontaut: Evident, această mărturie este foarte importantă, dar cât credit îi acordaţi?

J.-L. Bruguière: În acest moment, nu putem decât să verificăm declaraţiile. E tulburătoare însă descrierea valizei lui Mangatany. Ea corespunde perfect celei ale cărei rămăşiţe le-am regăsit în momentul reconstituirii avionului.

J.-M. Pontaut: Mărturia este foarte importantă, pentru că îi implică direct pe libieni! îi acuză că au pus la cale întreg atentatul

J.-L. Bruguière: Yanga a fost recuperat de celula militară congoleză, un organism oficial al regimului. Congo conlucrează strâns cu Libia. Chiar dacă, din raţiuni politice şi comerciale, se îndoiesc de activitatea lui Gaddafi, cunoscut ca factor de destabilizare, congolezii nu au niciun interes să se îndoiască de Tripoli, din contră. Acest dosar, constituit cu mult înainte de atentat, nu e unul de manipulare. N-a fost fabricat pentru noi. Din contră, trebuia să rămână secret şi era destinat exclusiv informării şefului statului.

J.-M. Pontaut: Ceea ce ne face să credem că Yanga spune adevărul?

J.-L. Bruguière: Yanga poate fi manipulat sau poate minţi din motive personale. Totuşi, de-a lungul anchetei, vom descoperi efectiv că anumite aspecte ale mărturiei

50 Un precedent exista: în 1984, un DC 8 al UTA, având acelaşi număr de zbor, exploda în escala de la N'Djamena. Trebuia stabilită implicarea libiană. (n.a.)

sale nu sunt chiar exacte. Dar declaraţiile sale, conform cărora libienii au manipulat opozanţi pentru a pune la cale o operaţiune, par perfect coerente. În general, sunt adevărate şi se vor rafina ulterior. Yanga ne spune, de exemplu, că Elazragh îi ceruse lui Mangatany să nu-şi ia bagaje, că îi va fi dată o valiză. Ceea ce va fi confirmat de sora lui Mangatany. După catastrofa, Yanga mărturiseşte că l-a contactat pe Elazragh pentru a-l face să vorbească şi pentru a obţine bani. Dar, pe 25 septembrie, Elazragh pleacă brusc din Congo şi fuge în Libia. După această plecare, Yanga îi scrie în noiembrie 1989 la Mathaba, în Libia, şi la ambasada din Brazzaville. Copii după aceste scrisori se află în mâinile securităţii militare congoleze. Chiar ele au stat la baza interpelării lui Yanga. El n-a fost arestat de securitatea militară decât în 1990, chiar după ce serviciile congoleze i-au interceptat corespondenţa. Aceste scrisori de şantaj ne-au fost remise de congolezi şi dovedesc atentatul.

Pe de altă parte, vom cere serviciului de imigrare congolez să verifice dacă s-a păstrat urma trecerii diplomaţilor libieni: cei care s-au întâlnit cu Mangatany. Doi diplomaţi libieni au fost controlaţi la intrarea în Congo; e vorba despre Arbas Musbah, diplomat în misiune la ambasada Libiei, sosit pe 24 august 1989 cu un zbor Air Afrique şi plecat pe 19 septembrie 1989 – în ziua atentatului –, şi Ibrahim Naeli, la fel în misiune la ambasada Libiei. Şi acesta a venit pe 23 august cu un zbor Sabena dinspre Bruxelles şi a plecat, întâmplător, şi el, pe 19 septembrie, cu un zbor Etiopian Airlines. În cele din urmă, avem oficial confirmarea plecării lui Elazragh, cu un zbor Swissair. În această etapă, dosarul securităţii militare şi audierea lui Yanga dovedesc că diplomaţii libieni au venit şi au plecat din nou, chiar în ziua atentatului.

În căutarea timerului taiwanez

Eram acolo când, în paralel, expertiza tehnică desfăşurată în Franţa face o descoperire excepţională: o bucăţică dintr-un rest care trecuse neobservat până atunci. Aceasta va juca un rol determinant în descoperirea adevărului. Mulţumită spiritului de observaţie şi ajutorului americanilor am înţeles importanţa acestui element. E vorba despre o bucăţică de circuit integrat care a atras atenţia experţilor FBI în măsura în care acest rest prezintă deformări şi o structură asemănătoare cu un alt obiect descoperit cu ocazia atentatului comis împotriva unui avion american, Pan Am 103. Aspectul acestei bucăţi i-a făcut să se gândească la faptul că se aflau în posesia încărcăturii explozive. Americanii au putut astfel stabili că acest reziduu de mărimea unei unghii era susceptibil să aparţină unui circuit integrat. Au mers mai departe. Au putut determina că provenea de la o societate taiwaneză, Tai Youn (iniţialele TY apar pe piesă, scrise foarte mic).

Verificările efectuate de justiţia americană confirmă că această societate mai există încă. Trebuie să explorăm această pistă. În paralel cu anchetele efectuate pe teren, această descoperire este esenţială. Dar mă voi lovi din nou de o chestiune juridico-diplomatică, întrucât totul se opune posibilităţii de a porni investigaţii oficiale în Taiwan. Franţa n-a recunoscut decât regimul de la Beijing, iar acesta consideră Taiwanul ca fiind una dintre provinciile sale. Problema e simplă. Fiind vorba de un stat nerecunoscut, asta înseamnă: nu relaţii oficiale, nu comisii rogatorii, deci nu anchetă! Dar oare trebuie să abandonăm pista din acest motiv?

Mă gândesc, în cooperare cu Ministerul Francez de Externe, să fac ceea ce se cheamă o „nonmisiune judiciară”. Nu pot să mă prezint oficial la Taiwan fără să risc declanşarea mâniei Beijingului, ceea ce ar crea o adevărată problemă diplomatică între Franţa şi China. îmi

spun că există, poate, un mijloc de a ocoli obstacolul.

J.-M. Pontaut: *Cum procedaţi*?

J.-L. Bruguière: Solicit ajutorul Ministerului Francez de Externe, pentru că nu văd cum altfel aş putea să merg în Taiwan oficial. Or, nu pot face anchete în străinătate decât în cadrul unei cereri de ajutor reciproc judiciar internaţional. Cum nu există posibilitatea unei comisii rogatorii, iniţiez o corespondenţă cu ministrul de externe pentru a obţine un formalism minimalist, pe cale politică.

J.-M. Pontaut: Mai pe scurt, compromiteţi politicienii?

J.-L. Bruguière: Nu, mi-i asociez. Le cer să mă ajute de la nivelul lor. Pe 28 aprilie 1992, scriu ministrului de externe, Roland Dumas, o scrisoare pregătită cu directorul adjunct de cabinet. Mi-a răspuns că directorul Institutului Francez de la Taipei, care e un diplomat (de fapt, ambasadorul nostru oficios), acceptă să mă vadă neoficial, cu acordul tacit al autorităţilor locale. Deplasarea mea la Taiwan va fi între 18 şi 22 mai. Voi folosi 2 paşapoarte pentru această deplasare: paşaportul de serviciu şi paşaportul obişnuit. La Hong Kong, solicit eliberarea unei vize pe lângă consulul Taiwanului şi ajung ca simplu turist.

La Taipei sunt deci primit de ambasadorul nostru oficios, un om amabil, călduros şi politicos, un sinolog vorbitor foarte bun de mandarină şi cunoscător perfect al obstacolelor administraţiei taiwaneze. îmi spune că misiunea mea a fost aprobată şi că taiwanezii doresc să colaboreze la ancheta noastră. Domnul Minguy (e numele lui) mă informează că am o întâlnire, chiar a doua zi dimineaţă, cu Peter TJ. Wu, responsabilul Biroului de Relaţii Externe al Ministerului Justiţiei. Pe 19 mai, suntem primiţi, eu şi poliţiştii care mă însoţesc, de acest funcţionar de rang înalt. Ne informează că ministerul a luat deja legătura cu firmele care ne interesează.

Wolfgang Hwang, inginer la societatea Ming Jong, ne

explică faptul că el se ocupă de fabricarea timerelor şi temporizatoarelor destinate aparatelor electrocasnice sau industriale. Ne informează mai ales că piesa căutată, circuitul integrat regăsit printre resturi, face parte din temporizatoarele electronice industriale pe care le produce. Acestea nu sunt destinate vânzării la bucată. Vom lua deci la verificat întregul lanţ comercial al acestei bucăţi de circuit integrat.

Vizităm mai multe întreprinderi înainte de a ajunge în sfârşit la „sediul" societăţii ale cărei iniţiale figurează pe piesa noastră, Tai Youn. Aici ne aşteaptă o surpriză. La capătul unui drum lung, ajungem într-un mic atelier, o întreprindere familială de care se ocupă doar 4 persoane: tata, mama şi copiii. Vă imaginaţi ce emoţie: plecând din deşertul Ténéré şi de la cei 170 de morţi ai avionului DC 10, descoperim într-o mahala a Taipeiului locul unde a fost fabricată piesa care a participat la explozia avionului! Această mică structură familială nu fabrică decât circuite integrate. Cel care corespundea piesei noastre a fost vândut, conform facturilor TY, unei societăţi mixte taiwanezo-germane care l-a integrat într-un timer şi l-a comercializat în străinătate. Dar unde şi cui? Am făcut tot acest drum pentru a afla.

Îl întrebăm atunci pe exportator, care ne dezvăluie că unul dintre clienţii săi ocazionali, societatea HP Marketing, situată în Germania, a cumpărat, prin sucursala germană din Grasslin, 100 de timere pe 26 iunie 1989, cu aproape 3 luni înainte de atentat. De ce 100? Vom descoperi secretul afacerii.

Ne întoarcem în Europa. În Germania, domnul Wurst, care conduce societatea HP Marketing, ne spune că are legături comerciale cu autorităţile libiene de multă vreme.

A făcut de altfel mai multe vizite în Libia, în 1988 şi 1989, pentru demonstraţii cu material sensibil... Cu

această ocazie, a întâlnit un libian, pe nume Issa El Shibani, pe care îl cunoscuse la începutul anilor ’80, când lucra la altă societate. Pe durata călătoriilor sale, Shibani, i-a cerut, dacă putea, să-i furnizeze timere. Precizase că acestea trebuie să poată fi alimentate la baterii de 9 şi 12 volţi. De ce 9 şi 12 volţi? Pentru că aceste timere erau destinate, conform lui Shibani, să declanşeze balizele aeroportuare ale pistelor din deşert! Dar timerele produse de Grasslin Far East aveau tensiunea de 1, 5 volţi, adică erau destinate exclusiv folosinţei domestice. Ansamblul sistemelor obişnuite nu are nevoie decât de 1, 5 volţi. 9 şi 12 volţi sunt tensiuni foarte ridicate, necesare maşinilor sau aparatelor care au nevoie de curent. Dar şi bombelor! Pentru a acţiona detonatorul unei bombe, sunt necesari cel puţin 9 volţi…

Societatea HP Marketing va face, fără să-şi pună prea multe întrebări, modificările, astfel încât să treacă timerele de la 1, 5 volţi la 9 volţi pentru a răspunde „specificaţiilor tehnice” ale lui Shibani. Wurst, om naiv sau negustor bun, ne asigură că, ţinând cont de situaţia geografică a acestor piste şi de izolarea lor, i s-a părut normal ca timerele să poată fi cuplate la baterii de 9 sau 12 volţi.

La întoarcerea din Libia, cere unui tehnician să facă modificările. îi trimite lui Shibani un timer modificat, care anunţă: „Merge! Vreau 100!”

Timerele sunt transformate astfel, îmbunătăţite şi expediate în Libia în cursul lunii iulie 1989. Transportul a fost asigurat de firma Kuehne and Nagel, la care s-au regăsit, în Germania, toate documentele privind transportul la Tripoli. Würst recunoaşte totuşi că bănuia că Shibani, judecând după comportament, făcea parte din serviciile speciale libaneze. Un tehnician german, domnul Steinmetz, a mers în Libia pentru a se asigura că

materialul livrat funcţiona bine. Interogat de mine, îl recunoaşte într-o fotografie a DST pe Shibani ca fiind cumpărătorul materialului. Îl identifică şi pe Moussa Koussa – nimeni altul decât şeful serviciilor speciale libaneze – ca una dintre persoanele prezente la faţa locului. Avem astfel dovada că există o legătură directă între bucăţica de circuit integrat descoperit la Ténéré şi serviciile libiene. Un pas uriaş pentru anchetă! Vom putea astfel explora mai departe pista libiană.

Mă întorc deci foarte repede cu echipa în Congo pentru a relua ancheta pe teren.

Evadarea rocambolescă a lui Yanga

J.-L. Bruguière: Îl interoghez din nou pe Yanga, care îmi confirmă predarea valizei lui Apollinaire Mangatany de către Elazragh pe 18 septembrie, în ajunul plecării avionului DC 10 spre Paris. Diplomatul i-a mai cerut să păstreze confidenţialitatea călătoriei. Mangatany a fost manipulat pur şi simplu de libieni, care i-au ascuns adevăratul motiv al călătoriei.

În noaptea de 25 spre 26 ianuarie 1992, lovitură de teatru: Bernard Yanga, arestat preventiv la postul de poliţie din Poto-Poto, un cartier din Brazzaville, evadează. Un alt episod al foiletonului.

J.-M. Pontaut: Era arestat preventiv de 3 ani?

J.-L. Bruguière: Din 1989, într-adevăr, şi a fugit. Probabil cu complicitatea cuiva, întrucât ancheta poliţiei judiciare din Brazzaville a subliniat că Yanga cultiva relaţii privilegiate cu gardienii, care îl lăsau să plece şi să se întoarcă nestingherit în/din exterior. Nu era reţinut decât de 2 apeluri zilnice. Mai ales că, în sistemul african, deţinuţii trebuie să se hrănească singuri; familiile au obligaţia de a asigura hrana rudelor încarcerate, în caz contrar aceştia fiind condamnaţi la moarte prin înfometare… Yanga lasă şi un bilet scris în care îşi explică

motivele „evadării”: „Am decis, scrie el, să trec de partea franceză. Nu-mi pasă de ce mi se va întâmpla acolo”. Adaugă, într-un mod umoristic involuntar: „Dacă nu mă întorc la ora 7, consideraţi că am plecat”. Se mai plânge şi de rele tratamente, precizează că nu mai are bani să trăiască şi face aluzie la diplomatul Elazragh care l-ar fi abandonat. Indică în mod misterios că o maşină l-a luat la ora 5…

Într-o atmosferă de sfârşit de domnie în Congo, cu regimul Sassou-Nguesso în cădere liberă, multă lume ar fi avut interes ca Yanga să dispară. Libienii, bineînţeles, ar fi putut să-l recupereze şi să elimine un martor care încurca.

Situaţia geopolitică este extrem de complexă. Zairul vecin se află într-o situaţie cvasi-insurecţională, care loveşte în principal capitala. Mai mult, ambasadorul Franţei în această ţară tocmai a fost ucis, victimă a unui glonţ rătăcit în momentul în care se apropia de fereastra biroului său, şi Parisul a ordonat evacuarea ambasadei. Rămân la post doar 2 diplomaţi închişi în reşedinţă, protejaţi de jandarmi francezi şi de garda personală a lui Mobutu. Niciun zbor comercial nu se mai efectuează către Kinshasa. Decid totuşi să merg acolo, căci trebuie neapărat să-l scot pe Yanga din ambasada Franţei de la Kinshasa unde s-a refugiat după fuga sa rocambolescă din Congo. O situaţie stânjenitoare pentru Paris: ambasada Franţei nu putea, în circumstanţa prezentă, să adăpostească un fugar.

Prezenţa lui Yanga la Kinshasa mă obligă, prin urmare, să mă întorc în Zair pentru a-l audia şi a obţine expulzarea lui. O misiune periculoasă într-o ţară aflată în război. Mai mult, trebuia să ajung la Brazzaville pentru alte anchete.

Un scenariu îndrăzneţ este în cele din urmă hotărât de guvern. Două avioane guvernamentale Falcon 50,

aparţinând Glam, vor fi mobilizate pentru a îndeplini operaţiunea. Într-unul se va îmbarca echipa anchetatorilor – DST, DCPJ –, precum şi materialul militar: pistoale-mitralieră, arme cu lunetă pentru vedere pe timp de noapte, grenade, pentru a asigura protecţia mai sus-numitei echipe în timpul şederii la Kinshasa. Aparatul se va deplasa pe ruta Paris-Kinshasa. Cu alţi funcţionari de la poliţia judiciară şi de la DST, iau loc la bordul celuilalt, direcţia Brazzaville. Din motive de securitate, voi fi cazat la Brazzaville, nu la Kinshasa. Pentru a mă duce în Zair, de partea cealaltă a fluviului, mi s-a pus la dispoziţie un Tranşai, al forţelor militare aeriene. Acest aparat mare de transport nu aterizează pe aeroportul de la Kinshasa, care nu e sigur, ci pe un aeroport intern, un mic teren sub o mie de metri de pistă, utilizat exclusiv pentru zboruri de pasageri cu avioane cu elice. Primul avion, ajuns cu o zi înainte, a aterizat pe aeroportul din Kinshasa şi a avut un incident serios. Unităţi ale armatei au făcut manevre pe aeroport după aterizare şi au cerut verificarea armelor. Au mai cerut bani şi au

5 >

ordonat plecarea imediată.

J.-M. Pontaut: Militari zairezi?

J.-L. Bruguière: Da, situaţia era foarte încinsă şi instabilă. Cei de la DST au dat dovadă, în aceste împrejurări, de multă hotărâre şi sânge rece. După discuţii, spiritele s-au mai calmat şi totul s-a sfârşit cu bine.

La sosirea mea la Kinshasa, am fost preluat de echipa de securitate a DST şi de unităţi de elită ale armatei zaireze, numite Ninja, fidele puterii de la acea vreme.

Mă întâlnesc la ambasadă cu Yanga, care-mi povesteşte odiseea prin care a trecut. Din ce spune, nu ar fi beneficiat în niciun fel de concursul ambasadei Franţei…

Se săturase, pentru că nu mai primea hrană de la congolezi şi că, fiind într-o situaţie fără ieşire, şi-ar fi organizat el însuşi plecarea cu ajutorul unui anume Jules, fratele unui alt deţinut. Acest traficant notoriu avea o barcă cu care l-a traversat fluviul: 8 km de curenţi violenţi la 15 km de cascada Inga. Ajuns la Kinshasa, a luat avionul până la Lubumbashi, provincia Shaba, tot cu Jules, care i-a finanţat călătoria! În timpul şederii lui în acest oraş, care a durat 3 săptămâni, s-a întâlnit cu unchiul său, care a venit să-l recupereze şi cu care a mers la Kinshasa. Rămas fără bani, a decis să se refugieze la ambasada Franţei.

Scoaterea judiciară a lui Yanga se anunţă complicată, iar situaţia în ţară este explozivă. Oraşul este în stare de război, tiruri de arme automate răsună zi şi noapte. Circulaţia în Kinshasa prezintă riscuri, chiar şi în maşini blindate. Jefuitorii profită de situaţie pentru a devaliza magazine sau cer taxe de la civili. DST a fost chiar într-o situaţie periculoasă. Într-o seară, la căderea nopţii, în timp ce echipa ieşea din ambasadă pentru a merge la locul de cazare, una dintre cele 3 maşini trece peste o groapă şi face pană. Imediat cum e imobilizată, din umbră răsar 3 indivizi în picioarele goale şi pantaloni scurţi, cu kalaşnikovuri în mână.

J.-M. Pontaut: *Jefuitori*?

J.-L. Bruguière: Jefuitori. Echipa de protecţie pe care nu o văzuseră s-a desfăşurat în spatele lor cu armele. Când i-au văzut, indivizii au fugit. Am fost şi eu să-i susţin pe poliţişti şi am petrecut o noapte cu ei în tabăra lor. Nu mai era mâncare, căci magazinele închiseseră, iar bucătarul a cumpărat un crocodil de la piaţa locală. Am mâncat pentru prima oară crocodil cu sos de mentă! Nu a fost prea bun…

S-a încheiat un fel de *gentlemans agreement*, în final, cu acordul lui Mobutu, şi, pe 23 iunie, zairezii au acceptat expulzarea lui Yanga. A fost luat în custodie de Franţa prin

DST şi i s-a acordat un statut imaginar de martor protejat! Contraspionajul îi asigură protecţia totală, ascunzându-i identitatea şi schimbându-i frecvent locul de refugiu. Nici eu nu ştiu unde se află. Trebuie să anunţ cu 2 zile înainte un interogatoriu la DST, care-l aduce la biroul meu. În Franţa, în adevărate condiţii de securitate, Bernard Yanga îşi menţine declaraţiile, în special faptul că Mangatany a fost convins să plece la Paris. A fost sacrificat deci cu bună ştiinţă. îmi detaliază şi întâlnirea cu

5 5 5

cei doi libanezi la hotel Olympic din Brazzaville şi precizează că cei doi pseudo-diplomaţi libieni erau la aeroport cu Elazragh în ziua plecării lui Mangatany, ca să se asigure, fără îndoială, că s-a îmbarcat.

Un film pentru familiile victimelor

J.-M. Pontaut: La întoarcere în Franţa, aţi dat aceste informaţii familiilor victimelor atentatului, ceea ce reprezenta la vremea respectivă o premieră majoră.

J.-L. Bruguière: Victimele, aşa cum am mai spus, au fost mereu în centrul dezbaterii juridice. Întreaga mea anchetă s-a construit în jurul lor. Pentru mine s-au conturat foarte repede obligativitatea şi necesitatea de a le asocia foarte strâns cu desfăşurarea anchetei. Din mai multe motive. Mai întâi, pentru că în acest gen de situaţie, odată depăşită etapa emoţională şi de compasiune, familiile victimelor au întotdeauna sentimentul – pe bună dreptate sau nu – că au fost uitate. Ele se simt victime de 2 ori. Şi-au pierdut apropiaţii, şi puterea este dezinteresată de acest aspect. În cazul DC 10, ignorarea victimelor ar fi însemnat, într-un fel, să se facă jocul teroriştilor.

Asociaţia *SOS Atentate*, recunoscută legal şi putând să se constituie parte civilă, a fost un instrument juridic excepţional. *SOS Atentate* a reprezentat toate familiile care se puteau constitui părţi civile şi care puteau fi

reprezentate individual. Dar, în general, avocaţii Jean-Paul Lévy şi Francis Szpiner s-au ocupat de toate familiile. Am legat o relaţie foarte strânsă cu Françoise Rudetzki, preşedinta *SOS Atentate*, şi consilierii săi. Am convenit, la cererea familiilor victimelor, să organizăm periodic reuniuni ale acestor familii. Nimic nu mă oprea, de fapt, să convoc părţile civile cu avocaţii pentru a-i asculta în această calitate! Doar că erau 200! Deci s-au organizat întâlniri la Palatul de Justiţie. Prima a avut loc pe 20 septembrie 1991, doi ani bătuţi pe muchie de la atentat.

J.-M. Pontaut: Familiile doreau să cunoască desfăşurarea anchetei?

J.-L. Bruguière: Da. Dar mai cred că, din punct de vedere psihologic, faptul de a privi într-un fel obiectiv evenimentele graţie unui contact direct cu şeful anchetei a reprezentat un lucru esenţial. Am luat şi iniţiativa de a proiecta un film realizat la Paris, care arăta recuperarea resturilor din deşert, călătoria lor comună şi mai ales diferitele faze de reconstituire a carlingii şi identificarea formală a locului bagajului cu explozibil în containerul din Brazzaville. Nu am dat nimic despre ancheta în sine şi nici despre recuperarea corpurilor. Acest film de 45 de minute, realizat de studioul audiovizual al Şcolii naţionale de poliţie din Paris, a fost foarte bine primit de familii. Au văzut cu ochii lor acest avion din deşert ca pe un sicriu care le permitea, sper, să jelească.

Libia sub presiunea ONU

J.-M. Pontaut: Cum a evoluat ancheta după aceste descoperiri?

J.-L. Bruguière: 1991 şi 1992 vor fi anii de răscruce. 1991 va fi epoca eliberării de mandate de arestare internaţionale împotriva libienilor, şi 1992 aceea a schimbării de atitudine a puterii franceze faţă de Gaddafi. Va fi ilustrată prin angajarea statului într-un proces de

presiune asupra Libiei care va duce la prima tentativă de cooperare juridică cu Tripoli. O tentativă eşuată.

Dar să revenim la 1991. În acest stadiu, decid să eliberez 4 mandate împotriva responsabililor libieni implicaţi în atentat, printre care Abdallah Senoussi, cumnatul colonelului Gaddafi, nr. 2 în serviciile de informaţii libiene. Trebuie spus că, în sistemul francez, mandatul de arestare necesită o serie de verificări. Presiunile diplomatice ale Consiliului de Securitate al ONU – mai exact comunitatea internaţională – au dat acestui contencios judiciar o nouă dimensiune. Din 1992, iniţiativele luate într-o primă fază de autorităţile judiciare scoţiene şi americane, în urma atentatului asupra avionului Pan Am (care a explodat deasupra satului scoţian Lockerbie) şi eliberarea de mandate de arestare internaţionale în cadrul anchetei privind DC 10 au permis organismelor de justiţie naţionale să fie susţinute în demersul lor de dreptul internaţional. Această legătură puternică nu va sta în calea jurisdicţiilor naţionale, ci le va accelera cursul forţând Libia să coopereze sub ameninţarea unor sancţiuni. Gaddafi va decide abandonarea oricărui sprijin pentru terorismul internaţional şi renunţarea la dotarea cu arma nucleară. Dar în 1991 nici nu se punea problema pentru el să se încline în faţa Occidentului. Franţa, în ce o priveşte, nu îi este ostilă, şi el ştie că poate conta pe factori de influenţă în ţara noastră, inclusiv în sferele puterii…

Pe 30 octombrie 1991, eliberez mandatele de arestare. Americanii ar fi preferat o acţiune mai concertată, dar am decis să acţionez fără să mai aştept. Evoluţia anchetei şi contextul naţional mă încurajau. Victimele erau foarte mobilizate, urmare a difuzării filmului referitor la reconstituirea avionului din 20 septembrie. Mai mult, această iniţiativă judiciară permitea

trimiterea unui mesaj puternic detractorilor pistei libiene şi responsabililor politici francezi foarte puţin convinşi la vremea respectivă să pună în discuţie Libia. În plus, pe 14 noiembrie 1991, Abdelbasset al-Megrabi şi Lamen Khalifa Fhimah, cei doi libieni citaţi în cazul Lockerbie, sunt acuzaţi de înalta Curte confederală pentru districtul Columbia la Washington.

Eliberarea celor 4 mandate franceze de arestare internaţională şi

5 J

difuzarea lor prin Interpol au avut efectul scontat. Au creat un efect de pârghie asupra oamenilor politici şi a declanşat un proces diplomatic, sub egida Naţiunilor Unite, de natură să înfrângă încăpăţânarea lui Gaddafi.

Preşedintele Mitterrand, de comun acord cu preşedintele Bush, va prezenta concluziile politice ale acestei întorsături ale anchetei: el l-a asigurat pe omologul american de solidaritatea Franţei în acţiunea diplomatică iniţiată de Londra şi Washington împotriva Tripoli privind atentatul împotriva zborului Pan Am 103. Franţa se va asocia cu Marea Britanie şi cu Statele Unite în susţinerea rezoluţiei

?

Consiliului de Securitate al ONU împotriva Libiei. Ministerul francez de Externe a fost desemnat să pună în practică această nouă orientare politică şi să susţină demersul judiciar. Mi s-a cerut atunci să avalizez „formularea specifică” pentru ambasadorii de la Tripoli şi New York. Pe 17 februarie 1992, Jean-Bernard Mérimée, reprezentant permanent al Franţei pe lângă Naţiunile Unite, îi scria lui Boutros Boutros-Ghali, secretarul general ONU: „Din ordinul guvernului meu, am onoarea să vă informez că judecătorul francez însărcinat cu ancheta (...) a decis ca urmare a acestui răspuns (cel al Libiei privind

atentatul împotriva DC 10 al UTA) să ceară Libiei, prin intermediul dumneavoastră, să i se comunice fără rezervă şi fără anunţare prealabilă elementele de anchetă obţinute de autorităţile libiene. Valoarea probatoare va fi apreciată suveran de judecător şi îi va permite să aprecieze dorinţa de cooperare arătată de Libia…"

Pe 21 ianuarie anul precedent, Consiliul de Securitate, la iniţiativa Statelor Unite, a Marii Britanii şi a Franţei, a votat în unanimitate rezoluţia 731 prin care obliga Libia să „furnizeze imediat un răspuns complet şi efectiv la aceste întrebări (ale celor 3 ţări pentru atentatele de la Lockerbie şi asupra UTA 772) …"

Franţa, care nu-şi extrădează cetăţenii, spre deosebire de Statele Unite, nu cerea Libiei extrădarea libienilor implicaţi în atentatul asupra DC 10 al UTA. Cerea, în schimb, responsabililor de la Tripoli o cooperare fără rezerve în ancheta pe care o conduceam. Solicitându-mi-se să definesc termenii şi condiţiile acestei cooperări, am înaintat ministrului de externe lista cu aceste cereri. Acest document, transmis la New York în decembrie 1991, a devenit sub referinţa S/23306 un document al Consiliului de Securitate, care va servi de linie îndrumătoare şi de cartă în dificilele şi sinuoasele relaţii franco-libiene. Va fi semnat de Franţa şi Libia în vederea definirii condiţiilor călătoriei mele la Tripoli în 1996, care va permite deznodământul anchetei.

Dar rezoluţia 731 nu a avut efect. Consiliul de Securitate al Naţiunilor Unite hotărăşte, prin urmare, într-o a doua rezoluţie din 31 decembrie 1992 că „guvernul libian trebuie de acum înainte să aplice fără întârziere paragraful 3 al rezoluţiei 731 din 21 ianuarie 1992 privind cererile conţinute în documentul S/23306…" Şi, pentru a constrânge Tripoli să se achite de obligaţii, ea prevede sancţiuni la adresa lui, în special un embargou aerian.

Aceste sancţiuni se vor înăspri în 1993 printr-o a treia rezoluţie care ordonă îngheţarea averilor şi un embargou pe materialul petrolier.

În ciuda acestei presiuni diplomatice şi internaţionale în creştere, Tripoli va încerca să câştige timp prin manevre de întârziere zadarnice şi stângace.

Pe 13 aprilie 1992, Ministerul Justiţiei îmi transmite un dosar de anchetă libian care trebuia să răspundă cererilor mele. În realitate, era un dosar gol. Pe 16 aprilie, îi scriu lui Roland Dumas, ministrul de externe, că „aceste documente au un conţinut subţire şi nu au valoare probatoare. Anumite documente au chiar anomalii”. Această scrisoare, trimisă şi la New York, a fost publicată ca document al Consiliului de Securitate. Ea va contribui la dejucarea manevrelor de diversiune ale responsabililor de la Tripoli şi la constrângerea Libiei să coopereze. Un demers care va lua mai mulţi ani de perseverenţă şi de determinare.

Lobby-ulprolibian: miros puternic de bancnote verzi

J.-M. Pontaut: în ciuda acestui sprijin al Naţiunilor Unite şi înainte de a aduce în discuţie ancheta internaţională, aţi întâmpinat în Franţa dificultăţi majore în a pune în practică aceste mandate de arestare?

J.-L. Bruguière: Unele. Unele chiar serioase, pe cuvânt! La sfârşitul lui septembrie aproape că luasem hotărârea. Mai trebuia să organizez o şedinţă cu toţi poliţiştii, pentru a trage nişte concluzii ale anchetei. Ştiu că ea implică personaje importante ale statului libian şi conştientizez consecinţele diplomatice într-un moment în care nu am încă susţinerea Naţiunilor Unite. Atunci am primit informaţia de la un informator de încredere că „anumite sfere din cercul DST” ar fi împotriva demersului meu de a lansa aceste mandate.

J.-M. Pontaut: *Agenţi DST*?

J.-L. Bruguière: Din informaţiile mele, „sferele conducerii DST” – cu siguranţă ca urmare a amestecului puterii politice – ar fi fost pregătite să comunice clandestin libienilor câteva informaţii din anchetă, pentru a le permite acestora să-şi organizeze apărarea.

J.-M. Pontaut: E o acuzaţie foarte gravă!

J.-L. Bruguière: Da, deşi aceste informaţii nu mi-au fost confirmate. Suntem la nivel de zvon, de manipulare şi dezinformare. O atmosferă apăsătoare în care adevărul şi minciuna se întrepătrund şi apasă asupra anchetei. Cum v-am spus, am hotărât atunci să iau prin surprindere pe toată lumea şi, pe 16 octombrie, am cerut Parchetului eliberarea de mandate de arestare pe numele lui Abdallah Senoussi.

Ahmed Abdallah Elazragh, Ibrahim Naeli şi Arbas Musbah, chiar cumnatul lui Gaddafi, un diplomat şi doi ofiţeri superiori ai serviciilor secrete libiene. Senoussi a condus, în perioada atentatului, conform informaţiilor noastre, departamentul serviciului libian de informaţii care se ocupa de acţiuni externe. Îi avea sub comanda sa pe toţi actorii implicaţi în această operaţiune, mai ales pe Abdallah Elazragh, diplomatul la post de la Biroul popular libian din Brazzaville, care i-a manipulat direct pe Mangatany şi pe grupul sau de opozanţi. I-am vizat pe Naeli şi Musbah, care au sosit în august în Congo în numele societăţii Socalib – dar cu paşaport diplomatic – în vederea efectuării unei pseudo-inspecţii a acestei societăţi congo-libiene al cărei obiect de activitate îl constituiau exploatarea şi comercializarea lemnului exotic. Ea depinde de fapt de Lafico, un organism al statului libian având legături directe cu Ayt Amn-al Jamahiriya, serviciul libian de informaţii externe al lui Senoussi. Naeli este specialist în aeroporturi şi aviaţie civilă, Musbah ocupă un post mult mai sensibil, este un specialist în materie de explozibili şi

dispozitive de declanşare a exploziei… Adaug la mandatele de arestare o notă de căutare a doi responsabili ai Mathaba care au recrutat opozanţi în Africa – Moussa Koussa şi Daw Abdala Do – pe care doream să-i interoghez în cadrul anchetei.

Difuzarea acestor mandate stârneşte, evident, multe discuţii. Libienii reacţionează violent. Americanii, surprinşi, sunt luaţi pe nepregătite. Dar această decizie contrariază de asemenea şi nişte interese franceze prolibiene. În acest context, Tripoli îl va mandata pe Charriere-Bournazel pentru a-i reprezenta interesele. Acest avocat iniţiază imediat nenumărate acţiuni menite să-mi frâneze ancheta.

Pe 7 noiembrie, la mai puţin de o lună de la lansarea acestor mandate de arestare, maestrul Charriere-Bournazel îmi înmânează o scrisoare care se constituie într-o replică extrem de dură la adresa mea. îmi reproşează că sunt mediatizat, că am violat secretul anchetei, că am implicat în mod greşit resortisanţi libieni într-o afacere cu care, citez, „n-au nicio legătură, în niciun fel”. Continuă: „Conducerea şi reprezentanţii Republicii Populare Libiene au luat cunoştinţă cu stupefacţie de declaraţiile dumneavoastră publice (…). Sunt îndreptăţiţi să emită dubii foarte serioase asupra obiectivităţii informaţiei”. În fine, concluzionează: „Republica Populară Libiană ne-a mandatat să veghem cu mare scrupulozitate asupra cazului, astfel încât să nu mai existe şi alte atingeri la adresa ei prin declaraţiile dumneavoastră publice, şi prejudiciul produs în detrimentul său prin aceste declaraţii să fie, dacă e cazul, reparat injustiţie”.

E dreptul regimului de la Tripoli să se lanseze în demersuri politico-mediatice; de ce să nu angajeze şi un avocat care să se ocupe de aşa ceva? Dar acesta îşi depăşeşte atribuţiile când mă atacă direct prin acuzaţii

nefondate cu singurul scop de a încerca să mă clatine. N-am dat, din câte ştiu, niciun interviu public arătând cu degetul spre Tripoli, nici vreo „declaraţie publică”! mai mult, cu ocazia remiterii acestei scrisori la cabinetul meu, pe 7 noiembrie, maestrul Charrière-Bournazel adăuga, pentru a-şi întări mesajul de atenţionare: „Ar trebui să ştiţi cine este primit la Élysée azi… Dacă nu, n-aţi fost bine informat de DST”. Nu ştiu nimic despre această întâlnire misterioasă. De-abia pe 20 noiembrie, la jurnalul de la ora 13 de pe Europe 1, difuzat de la Senat, aflu că Charles Pasqua a dezvăluit că numărul 2 al serviciul libian de informaţii, Ahmed Khadaf Eddam, vărul lui Gaddafi, ambasador itinerant şi consilier special, era la Paris din 7 noiembrie, cu o delegaţie de funcţionari libieni… DST îmi confirmă.

Considerând că acest avocat şi-a depăşit atribuţiile şi obligaţiile deontologice căutând să mă intimideze, cer procurorului Republicii să sesizeze Ordinul avocaţilor din Baroul parizian. Cancelaria îmi sprijină iniţiativa.

În acelaşi timp, sunt informat de Direcţia generală a Poliţiei Naţionale că securitatea mea va fi întărită ca urmare a unor noi ameninţări la adresa mea. Nu ştiu dacă există o relaţie cauză-efect între

? >?

demersul maestrului Charrière-Bournazel şi informaţiile primite de serviciile noastre, dar această scrisoare, mediatizarea ei, acţiunile diplomatice ale autorităţilor libiene şi ameninţările fizice a căror ţintă eram se înscriau în mod clar în acelaşi context.

J.-M. Pontaut: După dumneavoastră, scrisoarea era o ameninţare voalată?

J.-L. Bruguière: O presiune în mod sigur, dat fiind modul ei de trimitere. Cancelaria însă a cerut sesizarea Consiliului Ordinului Baroului parizian. Iibienii se

dovedesc foarte activi. Pe 7 noiembrie, Khadaf Eddam vine la Paris cu o delegaţie de la Tripoli. Emisarul special al lui Gaddafi s-a cazat la Piaza Athénée, unde s-a întâlnit cu mai multe personalităţi franceze favorabile Libiei pentru a-mi stăvili ancheta. Maestrul Charrière-Bournazel se număra oare printre vizitatori? În orice caz, era foarte informat despre aceste contacte la cel mai înalt nivel al statului, cum a crezut că-mi dezvăluie, cu un aer foarte sigur, în cabinetul meu.

În ciuda acestor manevre, Consiliul de Securitate al ONU îşi continuă lucrările. Adoptă două luni mai târziu, în unanimitate, rezoluţia 731, care obliga Libia, sub avertizarea că va fi sancţionată, să răspundă cererilor justiţiei scoţiene şi franceze în cadrul anchetelor asupra atentatului de la Lockerbie şi de la Ténéré. Din 1992 am primit sprijinul diplomaţiei franceze.

În numele acestui lobby prolibian extraordinar de activ, un număr de intermediari mandataţi sau nu de Libia au întreprins, din diverse interese, totul pentru a disculpa Tripoli. Interese partizane care, în caz, contravin valorilor esenţiale precum independenţa judecătorului şi respectul dreptului internaţional. Toate acestea sunt foarte importante pentru climatul care domnea la acea vreme.

Chiar pe 20 noiembrie, ziarul *Le Canard encha îné* publică, sub titlul „Mitterrand decepţionat de Gaddafi şi şantajat de Africa”, un articol care dezvăluie că DST vede în atentatul împotriva DC 10 al UTA mâna Siriei şi a Iranului! Articolul evocă o notă a Serviciului în contradicţie cu elementele din dosar şi cu toate notele DST care confirmă pista libiană. Cer imediat lămuriri de la DST şi trimit o scrisoare directorului general al Poliţiei naţionale pentru a obţine explicaţii. Jacques Fournet, directorul DST, îmi răspunde pe 9 decembrie că serviciul său a confirmat dintotdeauna pista libiană şi că n-a fost

vorba niciodată despre vreo participare a Siriei sau a Iranului la acest atentat... În realitate, demersul maestrului Charrière-Bournazel, unul dintre elementele strategiei oculte, arăta că exista, pentru a combate implicarea Libiei în atentat, un ansamblu foarte puternic de lobby-uri care îmbina acţiunea politică cu interesele economice şi financiare.

J.-M. Pontaut: Vreţi să spuneţi că aceste metode miroseau puternic a bancnote verzi... Petrodolari libieni...

J.-L. Bruguière: Un interes pentru Libia ca piaţă potenţială, cu siguranţă. Mulţi intermediari fac, de altfel, demersuri discrete pe lângă mine. Alţii intervin fie pentru libienii implicaţi în atentat sau la care se referă ancheta, fie pentru societăţi franceze. Chiar şi palestinienii, atunci stabiliţi în Tunisia, încercau o mediere diplomatică, având nişte interese ascunse... Aveau legăturile lor la Paris. Unii dintre ei vor încerca chiar să mă convingă să-l rog pe Yasser Arafat să intervină. Are, se spune, uşa deschisă la Benghazi, în cortul Liderului! Toate aceste interese care se intersectează, puternice şi oculte, încurcă planurile şi sabotează drumul către Tripoli prin Tunisia. Această situaţie mă va convinge mai târziu să urmez o altă cale, care să mă pună la adăpost de aceste manevre subterane.

În cursul unei prime etape, din octombrie 1991 până în noiembrie 1992, libienii reacţionează violent, insistând prin tot felul de intermediari. Dar anul următor înţeleg că nu sunt singur şi că pot conta pe susţinerea guvernului. îşi face astfel apariţia un judecător de instrucţie libian, Mahmoud Ahmed Mursi... îmi scrie că e dispus să colaboreze cu mine. Într-o scrisoare datată 5 noiembrie, foarte abilă, Mursi afirmă că e gata să coopereze juridic şi că, în acest context, ar dori o copie a dosarului.

J.-M. Pontaut: Ce şmecherie stupidă!

J.-L. Bruguière: Răspunsul meu, negativ bineînţeles,

are la bază argumente juridice. Menţionez că nu sunt împotriva negocierilor, dar că, din lipsă de garanţii, nu mă pot angaja într-un asemenea proces. Libia este obligată să coopereze cu justiţia franceză conform rezoluţiilor Consiliului de Securitate, nu invers.

J.-M. Pontaut: Ce reprezintă Mursi, în opinia dumneavoastră?

J.-L. Bruguière: Mursi a fost numit în cursul anului 1992 la Curtea Supremă libiană. Gaddafi joacă o carte judiciară pentru a găsi o soluţie la chestiunea DC 10. Libienii au înţeles că un judecător nu poate discuta decât cu un alt judecător. Prin urmare, un magistrat mă contactează. Acest demers se înscrie într-o strategie mai globală. Libienii vor transmite, în paralel, prin intermediul ambasadei Franţei la Tripoli, câteva mesaje. Tripoli se arată deschis oricăror sugestii în măsura în care acestea nu-i încalcă suveranitatea naţională. Într-o scrisoare din 31 decembrie 1991, ministrul francez de externe îmi transmite, prin ministrul justiţiei, o scrisoare care dovedeşte bunele intenţii ale Libiei. Voi primi vizita altor avocaţi mandataţi care vor veni în întâmpinare la modul foarte politicos. În ce mă priveşte, rămân în contact constant cu Ministerul de Externe, care va fi cureaua de transmisie cu Consiliul de Securitate al ONU prin intermediul reprezentantului nostru permanent la New York. Ministerul de Externe se prinde în joc, diplomaţii mă consultă, pentru a vedea dacă acţiunile lor sunt pertinente faţă de propriul meu demers judiciar, dar şi faţă de acţiunile întreprinse de Statele Unite şi Marea Britanie. Se creează acum un veritabil climat de încredere, care permite succesul mai multor misiuni judiciare, în special în Africa. Această sinergie îmi va permite, cum se va vedea, să obţin efectiv acordul libienilor pentru o primă călătorie la Tripoli. Ministerul de Externe mă informează despre

majoritatea telegramelor diplomatice care mă privesc şi mă consultă privitor la elementele de limbaj pe care reprezentantul nostru la New York trebuie să le susţină în faţa Consiliului de Securitate al ONU. Rezoluţiile 731 şi 748 ale Consiliului de Securitate aveau oare alt scop decât acela de a pune presiune pe Tripoli să coopereze în ancheta pe care o conduceam?

Libienii cad în propria capcană în acest context, stabilim, de comun acord cu DST, să profităm de bunele intenţii ale libienilor, pentru a studia ceea ce poliţiştii numesc „calea informativă". În astfel de dosare, sunt posibile 3 căi care nu sunt antinomice: calea diplomatică, cea a serviciilor de informaţii şi cea judiciară. Pentru a sonda voinţa autorităţilor de la Tripoli, sunt necesare demersuri diplomatice oficiale. Dar calea informativă, secretă, poate fi mult mai operativă. Serviciile secrete franceze au avut mereu relaţii bune cu omologii libieni.

J.-M. Pontaut: Dar cine poate deschide o altfel de cale?

J.-L. Bruguière: Evident, DST. Singura soluţie este contactarea aparatului informativ libian. Oamenii din Servicii îi pot sonda pe libieni într-o manieră oficioasă şi pot avea o opinie *in situ*. Aceasta ar permite formarea unei opinii despre situaţia ţării şi implicarea ei. Şi, eventual, ne-ar permite să vedem ce ar fi ei capabili să ne „ofere". Într-o ţară în care serviciile secrete sunt în centrul deciziei politice, justiţia joacă un rol marginal. Pe 25 mai, DST a trimis un înalt funcţionar la Tripoli, în contextul „bunelor contacte tradiţionale şi regulate între cele 2 servicii". E vorba în special de a afla dacă libienii deţin elemente susceptibile de a fi utile anchetei.

J.-M. Pontaut: Libienii acceptă?

J.-L. Bruguière: Libienii cultivă, aşa cum v-am spus, relaţii bune cu DST Sunt deci dispuşi să-l primească pe

unul dintre omologii lor, mai exact pe Raymond Nart, numărul 2 din contraspionajul francez. Nart va efectua mai multe misiuni la Tripoli, care vor fi încununate de succes. Acest episod mai puţin obişnuit pune în evidenţă mobilizarea mijloacelor statului sub conducerea unui judecător, pentru a rezolva o anchetă fără precedent. Această implicare dinamică a mijloacelor diplomatice, judiciare şi informative îşi va demonstra eficienţa câţiva ani mai târziu în lupta împotriva islamismului radical.

Nart îşi întâlneşte omologii, mai ales pe Abdallah Senoussi, şi află că libienii ar deţine o valiză asemănătoare cu cea utilizată în operaţiune DC 10. Îi este arătată chiar emisarului nostru şi se găseşte într-un sediu al serviciilor speciale libaneze. Agenţii i-au arătat de fapt 2 valize, dintre care una Samsonite, de aceeaşi culoare cu cea utilizată de Mangatany…

J.-M. Pontaut: De ce arată libienii această valiză? Este aberant!

J.-L. Bruguière: Şi asta n-ar fi nimic. De fapt, ei comit o imprudenţă. Cred că, în acest context al relaţiilor între servicii, libienii vor să se laude pe lângă „colegii” lor, să pară foarte buni într-un fel. Când au realizat eroarea, era prea târziu. Iar emisarul serviciilor franceze profită evident de ocazia oferită. Naât le explică faptul că e obligat să raporteze judecătorului francez elementele descoperite în cadrul misiunii sale.

J.-M. Pontaut: Libienii au reacţionat foarte prost?

J.-L. Bruguière: Se simt puţin prinşi în capcană, dar nu reacţionează negativ. Pentru a contra rezoluţiile ONU, care prevedeau sancţiuni foarte dure împotriva autorităţilor de la Tripoli, Gaddafi a ordonat să se dea dovadă de spirit de iniţiativă şi de imaginaţie pentru a convinge partea franceză şi ONU că Libia este cooperantă. Libienii trebuie să inventeze o explicaţie plauzibilă

susceptibilă să le „acopere” imprudenţa. Ei afirmă că aceste valize au fost confiscate de la membri ai opoziţiei libiene. Vor să acrediteze ideea – şi o vor dezvolta intens mai târziu – că Libia a fost vizată de atentate, că este şi ea o victimă a terorismului.

Într-o primă fază, nu recunosc, evident, cu uşurinţă existenţa valizelor. Apoi, în urma altor misiuni franceze – şi, mai ales, după părerea mea, la ordinul puterii – acceptă într-un final ca responsabilii DST să-mi arate fotografiile făcute valizei. Dar neoficial.

Această valiză, explică ei, a fost confiscată în 1987 la Tripoli, de la un opozant libian aparţinând grupării unui anume Mougarief. Libienii îşi reafirmă prin această declaraţie dorinţa „reală şi sinceră de cooperare totală, completă între justiţia libiană şi Franţa pentru descoperirea adevărului”. Dar, pentru a putea utiliza aceste elemente esenţiale pe terenul judiciar, trebuie să le administrez conform procedurii mele. Îi propun astfel judecătorului libian Mursi să vină la Paris pentru a-mi prezenta acele fotografii în mod oficial. Tripoli acceptă invitaţia. Dar libienii ne-au învăţat să fim prudenţi şi ştim că voinţa lor, afişată de nenumărate ori, de a coopera nu este sinceră. De aceea, pentru a preveni orice capcană de ultim minut sau vreun reviriment din partea lor, cer să am o întâlnire discretă cu Mursi. Prima se organizează la sediul consulatului nostru de la Geneva pentru a discuta condiţiile vizitei sale în Franţa.

5 J

J.-M. Pontaut: Obiectivul este acela de a cvasiqficializa dovada vinovăţiei libienilor. Este absolut incredibil!

J.-L. Bruguière: Obiectivul este de a ne asigura că Mursi, conform angajamentelor sale, vine la Paris cu fotografiile valizei. Căci nu aveam nicio dovadă că le are.

Serviciile da, dar justiţia nu. Nu voiam ca libienii să se poată scălda în această ambiguitate. La consulatul general al Franţei de la Geneva, pe 24 septembrie, Mahmoud Mursi declară din start că el nu este însărcinat să se ocupe de operaţiunea valizelor-capcană; de ea se ocupă unul dintre colegii lui de la tribunalul din sudul oraşului Tripoli. Dar acesta i-a dat mână liberă să negocieze afacerea. Aceste valize sunt deci la Tripoli şi îmi confirmă că a primit autorizaţia să-mi dea fotografiile.

J.-M. Pontaut: Nu înţeleg totuşi de ce libienii acceptă să furnizeze elemente acuzatoare la adresa lor.

J.-L. Bruguière: Vă repet: pe de o parte, au comis imprudenţa de a evoca valiza. Apoi au o marjă de manevră foarte îngustă din cauza deciziilor luate de Naţiunile Unite. Anglo-saxonii şi Franţa au susţinut votarea rezoluţiilor 731 şi 748 care au impus blocada aeriană a Libiei în urma atentatului asupra zborului Pan Am 103 şi asupra DC 10 al UTA. Libienii se tem pe drept cuvânt de o agravare a sancţiunilor dacă nu dau satisfacţie celor 3 ţări care au iniţiat votarea acestor rezoluţii. Autorităţile de la Tripoli se gândesc că va fi mai simplu să negocieze cu Franţa şi cu Anglo-saxonii. Şi nu greşesc. De ce? Pentru că cererile nu sunt de aceeaşi natură. Cererea părţii franceze nu se referă la extrădarea libienilor implicaţi în atentat, din moment ce nici noi nu ne extrădăm conaţionalii. Noi cerem o cooperare judiciară mult mai blândă decât extrădarea. Libienii au înţeles că erau prinşi în capcană şi că singura cale de a scăpa era cea judiciară. Numai că preferă să negocieze cu Franţa, pentru că, din punctul lor de vedere, preţul politic va fi mai mic decât cu americanii sau cu britanicii! Vor face deci pasul în direcţia Paris şi vor bloca provizoriu operaţiunea Pan Am 103, care nu se va rezolva decât după deznodământul dosarului DC 10.

J.-M. Pontaut: De fapt, se folosesc de valiză ca

monedă de schimb?

J.-L. Bruguière: E mai complex decât atât. Cred că tatonează. îşi spun: „Am comis imprudenţa, dar vom putea să semnăm ceva oficial cu Franţa”. Libienii nu cunosc ancheta noastră. Nu au cunoştinţă nici de mărturiile culese în Africa, nici de descoperirea unei bucăţi de valiză şi rămăşiţele timerului care ne-au permis să ajungem la ei. Deci, bâjbâie. Negocierea începe în 1992 şi se termină în 1996. Patru ani de discuţii!

J.-M. Pontaut: în cele din urmă, judecătorul Mursi acceptă să vă dea valiza?

J.-L. Bruguière: Acceptă principiul. îmi confirmă că s-a confiscat o valiză într-un dosar terorist, urmare a unei acţiuni comise împotriva Libiei de opoziţie. Adaugă că, dacă mă interesează valiza, nu sunt motive pentru care să nu mi-o arate, dar de curiozitate, pentru că nu are niciun fel de legătură cu operaţiunea DC 10. Stabilim să ne vedem la Paris, câteva zile mai târziu, în cabinetul meu, pe 9 octombrie. Aici, îmi dă un dosar care conţine fotografiile valizei pe care o descopăr în sfârşit. E vorba despre o valiză Samsonite albastră, al cărei interior era căptuşit cu o substanţă albă, pentrită: circa un kg ascuns sub garnitură. Sistemul de declanşare era montat într-un loc foarte puţin vizibil, lângă închizătoare.

J.-M. Pontaut: E acelaşi model folosit în atentat?

J.-L. Bruguière: Aşa se pare. Doar o expertiză a învelişului şi a substanţei ar putea să spună cu certitudine. De aceea voiam neapărat să pun mâna pe acest obiect. În acest moment Mursi începe să mă mintă; îmi spune că poliţia judiciară libiană a confiscat-o şi a fost pusă sub sechestru de Ministerul public pe 20 martie 1990. Dar DST ştiu că a văzut-o într-un sediu nonjudiciar în 1992. Ultima recomandare pe care i-am făcut-o lui Mursi a fost să păstreze discreţia absolută referitor la această vizită,

inclusiv faţă de autorităţile libiene, în ideea de a fi pregătiţi contra unui reviriment libian de ultim minut.

J.-M. Pontaut: *Mursi acceptă*?

J.-L. Bruguière: Da. Vine la Paris, cum am stabilit, şi-l audiez mult timp, fac proces-verbal – nu se aştepta. îmi înmânează oficial albumul cu fotografiile pe care le văzusem la Geneva. Trebuie să spun că la acea vreme libienii erau presaţi la modul extrem. Sancţiunile

ONU se aplicau din luna aprilie. Din această cauză libienii se grăbeau să-mi facă oferte de cooperare; voiau să merg în Libia ca să demonstrez voinţa lor de a coopera cu justiţia franceză. Dar a intervenit o problemă: cum să mă duc la Tripoli? Blocada aeriană a dus la ruperea ţării de restul lumii. Niciun avion – nici libian, nici străin – nu poate intra sau ieşi din ţară. O altă cale ar fi cea terestră: să merg la Djerba, în Tunisia, cu avionul, şi de acolo să ajung la Tripoli cu maşina. Soluţia părea simplă, dar, din punctul meu de vedere, se lovea de o chestiune politică spinoasă. Mediile politice şi de afaceri, care făceau presiuni în această afacere în favoarea Libiei, erau legate de prezenţa palestinienilor în Tunisia. Mişcarea Fatah, în acea perioadă, nu se mutase din Tunis la Ramallah. Aceste negocieri degajă mereu miasma greţoasă a comisioanelor generate de contracte pe cât de promiţătoare, pe atât de himerice.

Gaddafi şi clica lui excela în acest domeniu, care amesteca după bunul plac – din motive culturale, dar şi de calcul – intervenţii, reţele de influenţă, promisiuni de tot felul şi ispita câştigului. Am fost copleşit, vă spun, de o extremă solicitudine din partea unor avocaţi, a unor oameni de afaceri, marea majoritate din Orientul Mijlociu şi chiar a unor intermediari cu motivaţii îndoielnice… Unul dintre

aceşti „intermediari” îmi explică faptul că nu sunt pe drumul cel bun. Anumite persoane îmi taie, pe ascuns, craca pe care sunt, transmiţând autorităţilor libiene toate elementele, aşa încât acestea să poată contracara toate demersurile mele. Alţii susţin că pot să mă ajute în această aventură, cunoscând persoane bine plasate cu care trebuie obligatoriu să discut ca să negociez cu Libia! Trebuie menţionat şi faptul că în toată această tevatură Arafat e la Tunis şi e prezentat ca un intermediar important.

J.-M. Pontaut: Vi se propun chiar şi vinovaţi.

J.-L. Bruguière: Mi se propun într-adevăr dosare gata făcute, care stabileau vinovăţia unor indivizi din Orientul Mijlociu, dar care nu aveau nimic de-a face cu Libia. Mai pe şleau, dosare false! Anumite persoane au mirosit prezenţa unui judecător libian şi au aflat de întâlnirea noastră, de aceea mizele au început să urce tot mai sus…

J.-M. Pontaut: Din aceste motive nu voiaţi să treceţi prin Tunisia.

J.-L. Bruguière: Trecerea prin Tunisia ar fi însemnat, într-un fel, să-mi asum riscul de a deveni prizonierul politic al tuturor acestor medii. Nu ştiu ce rol joacă, în această afacere, un personaj pe care nu-l simt, care e important şi abil, Yasser Arafat! Oamenii din preajma lui pot profita, dacă nu financiar, măcar politic, de trecerea mea pe acolo. Şi nu vreau să fiu împiedicat în niciun fel în administrarea acestui dosar de circumstanţe externe, nici în Libia, nici în Tunisia. Libienii pot să profite şi ei de această situaţie pentru a mă împiedica sau pentru a inversa raportul de forţe. E un pericol atât pentru eficienţa anchetei, cât şi pentru Franţa. Nu vreau ca ţara mea să fie manipulată de medii afaceriste sau politico-afaceriste care colcăie şi se manifestă extrem de activ.

3

Direcţia: Tripoli

Îi propun prim-ministrului să mă duc la Tripoli cu vaporul. E cea mai sigură soluţie. Mă lovesc de o anume ostilitate din partea lui Jacques Fournet şi responsabili din DST. Pentru Fournet, aflat în relaţii strânse cu câţiva membri din anturajul preşedintelui şi din sferele puterii, care nu au agreat niciodată direcţia anchetei, această iniţiativă este inoportună din punct de vedere politic. Pentru ceilalţi, ar fi fost dificil din punct de vedere tehnic, dată fiind susceptibilitatea libiană. Decizia este evaluată de consilierii preşedintelui – şi de preşedinte personal, sunt convins – care sunt în favoarea mea. Preşedinţia dă instrucţiuni forţelor militare pentru punerea în practică a dispozitivului. Să fie foarte clar, căci această poveste cu nava a lăsat loc unor controverse deplasate: nu am cerut niciodată un vas de război! Am propus calea maritimă, pentru că mi se părea cea mai adecvată, ţinând cont de situaţie, să iau valiza de la Tripoli. Arbitrajele nu au depins de mine, şi decizia a fost luată de executiv la cel mai înalt nivel. Miniştrii de externe, al apărării şi de interne au fost însărcinaţi de preşedinţia Republicii cu punerea în practică a operaţiunii, atât diplomatic, cât şi tehnic, căci trebuia obţinut acordul autorităţilor de la Tripoli privind modalitatea mea de venire. Aceste negocieri secrete au fost susţinute de ministerele respective cu autorităţile de la Tripoli, fără participarea mea.

Plec deci de la Villacoublay cu destinaţia Sfax, Tunisia, însoţit de funcţionari DST, DCPJ şi gărzile mele de corp, la 17.30, luni, 26 octombrie, la bordul unui Falcon 50 aparţinând guvernului francez. La ora 20 mă îmbarc pe un Aviso al Marinei Naţionale, *Commandant de Pimodan*. Am impresia că e o fregată, că e dificil noaptea să-ţi dai seama de mărimea vasului. Toată nava este luminată, şi echipamentele de transmisiuni sunt impresionante. Măsoară vreo sută de metri şi e, aşa cum spun militarii,

înarmată. Sunt primit de comandant care mă instalează în cabina secundului. îmi permite accesul la telegrame cifrate legate de misiunea mea. Ministerul de Externe tocmai mă sună. Trebuie neapărat să răspund înainte de a ajunge la destinaţie. Şeful de cabinet al ministrului, foarte emoţionat, îmi spune: „S-a anulat! Libia nu vrea să vă mai primească. Am primit un telefon de la ambasadorul Franţei la Tripoli. A fost convocat de urgenţă de ministrul de externe, care i-a pus în vedere că nu puteţi intra în apele teritoriale libiene. Descoperise că Aviso este un vas de război. Credea că, spune el, veţi veni cu un simplu vas al patrulei de coastă...!”

Evident că totul e fals. Autorităţile franceze diplomatice şi militare organizaseră – vă daţi seama! – cu omologii libieni sosirea vasului Aviso[51]. Se stabilise şi cheiul de acostare de la Tripoli. Ştiam şi numele ofiţerului de legătură care trebuia să urce la bord în timpul escalei... Acest reviriment ţine de fapt – o voi afla mai târziu – de o problemă de politică internă, o dezbatere în sânul puterii. Numărul doi al regimului, comandantul Djalloud, opozant fervent al lui Gaddafi, aparţine unui alt trib. Se opune frecvent lui Gaddafi. A fost întotdeauna împotriva rezolvării afacerii DC 10, în numele naţionalismului libian şi al antiimperialismului. Djalloud a profitat de oportunitate pentru a declara: „Nici vorbă ca un vas de război occidental să ne umilească ţara!” A încercat chiar să atragă de partea lui o parte a opiniei publice.

Gaddafi, pragmatic, simte pericolul politic, se răzgândeşte şi declară la rândul său că se opune personal la intrarea navei în portul Tripoli. Situaţia pare blocată.

J.-M. Pontaut: Şi ce-aţifăcut?

J.-L. Bruguière: La 3 dimineaţa, am întrerupt legătura

51 Navă militară uşoară de escortă, protecţie a coastelor şi luptă antdsubmarină

radio cu Parisul şi, în zori, am ajuns în zona Libiei prin apele internaţionale. Nu doream să mai prelungesc escala la Sfax, care ar fi putut pune Tunisia în încurcătură. Puteam foarte bine să negociem, eventual, şi pe mare. Am înştiinţat şi Parisul.

J.-M. Pontaut: Aveaţi autoritatea s-o faceţi?

J.-L. Bruguière: I-am spus pur şi simplu şefului navei: „Părăsim portul”. îmi răspunde imediat: „Peste 45 de minute”. În acelaşi timp, am avizat Parisul că plecăm din port.

J.-M. Pontaut: Care era ideea?

J.-L. Bruguière: Ideea era să câştigăm timp. Cum aveam nevoie de circa 10 ore pentru a ajunge în zonă, în faţa oraşului Tripoli, mergem spre Libia şi rămânem în apele internaţionale. Această poziţie ne-ar permite, dacă negocierile izbândesc, să ajungem la Tripoli foarte repede. Dacă lucrurile nu s-ar desfăşura cum trebuie, ar fi suficient timp să ajungem în Franţa sau Italia. Libienii sunt informaţi că Aviso-ul se îndreaptă spre ei. Legătura cu Parisul se reia dimineaţă. Simt că e tensiune la Ministerul de Externe. Diplomaţii, mizând pe precauţie, doresc anularea operaţiunii. Dar, în acelaşi timp, iau în calcul posibilitatea negocierilor, căci un eşec ar reprezenta un risc politic. Ministerul este conştient că anularea misiunii, în condiţii atât de brutale şi, din cauza exclusivă a lui Gaddafi, va obliga Franţa să-şi rigidizeze poziţia. Ea se va găsi în acel moment în tabăra „durilor”, lângă americani şi englezi, în timp ce misiunea judiciară trebuia să permită o destindere între cele 2 ţări. Ministerul de Externe este împărţit între dorinţa de a anula tot şi voinţa de a câştiga timp. De partea lor, libienii nu pun sub semnul întrebării misiunea, ci multiplică propunerile, unele mai inacceptabile ca altele. Sugerează, de exemplu, ca Aviso-ul să stea în afara apelor teritoriale şi ca delegaţia franceză

să fie adusă la ţărm de un vas libian. Brusc, am fi fost complet în mâinile lor, ostatici… O dispută se angajează privind modalităţile sosirii noastre. Am putea să „acoperim” armamentul de pe navă. Apoi: „Nu, nu, veţi lua drapelul francez şi îl veţi pune în loc pe cel libian…” Cereri care, bineînţeles, frizează provocarea. Apoi iahtul lui Gaddafi ar putea să ne ia la bordul său. Aceste schimbări se fac improvizându-se total, iar negocierile prealabile au durat patru zile, şi acordul a fost sistat. Anunţ la Paris că vom ajunge în zonă la mijlocul nopţii. Suntem în apele internaţionale la circa 20 de mile navale de coastele libiene.

Aviso-ul este foarte bine echipat, dotat cu sisteme performante de vedere nocturnă. Remarcăm la această oră târzie din noapte o puternică agitaţie pe cheiul de la Tripoli. Negocierile continuă, dar fără succes. Se întrerup la 1 dimineaţa. Libienii încearcă atunci să ne intimideze prin manevre aeriene. Avioane de vânătoare survolează nava într-o configuraţie ostilă. Această demonstraţie de forţă semni-o 5 5 5

fiică în mod clar că am ajuns la capătul negocierilor şi că nu trebuie să mai insistăm. Culmea e că, atunci când mă decid să plec Parisul îmi cere să mai aştept o oră pentru a obţine o telegramă cu refuzul oficial al autorităţilor libiene!

În cursul nopţii, Ministerul de Externe mă informează că nu a primit nimic. Călătoream către Sicilia, când primesc un telefon de la Paris, care mă informează că televiziunea franceză e în Libia. S-a aflat de călătoria noastră, şi AFP a publicat o ştire. Ministerul îmi cere să mă gândesc la o formulare adecvată pentru a explica presei evenimentele, dar să nu dau date sensibile şi să evit orice expunere mediatică…

J.-M. Pontaut: Nu sunteţi decepţionat de acest eşec?

J.-L. Bruguière: Nu poţi fi „decepţionat” în acest gen de situaţii. Autorităţile franceze ştiu foarte bine că libienii sunt responsabili de acest eşec. Eu trebuie să evit ca acest lucru să fie exploatat de lobby-ul prolibian, mereu la pândă, susţinut în culise de sfere politice gata să se folosească de acest avantaj. Cunosc situaţia. Anchetele se derulează rareori într-un mod linear. Ele seamănă cu urcatul unei scări. Mai ratăm câte o treaptă, dar asta nu înseamnă că am ratat tot urcuşul. Trebuia să ajung în Libia, dar sigur şi fără riscuri de manipulare. Să merg acolo şi să nu obţin nimic era cel mai oribil scenariu. Franţa ar fi putut să fie în dificultate într-o asemenea situaţie şi n-am mai fi avut posibilitatea de a-l constrânge pe Gaddafi să reia negocierile. De data asta, libienii poartă vina eşecului. Şi ei ştiu foarte bine acest lucru, chiar dacă nu o spun public. A ne pune într-o astfel de situaţie este o satisfacţie politică pe termen scurt. Pe termen lung, e un handicap major de care vom şti să profităm arătându-ne mai duri la negocieri. În rest, am aflat ulterior de la emisari trimişi în Libia că vreo câţiva apropiaţi ai colonelului au încercat să-l facă să se răzgândească.

La întoarcere în Franţa, conştient de riscul mediatizării, am rugămintea doar să nu se alimenteze polemica pe tema: „Bruguière este un exaltat care s-a dus cu un vas Aviso al Marinei Naţionale!” Ca şi cum, într-o ţară ca Franţa, am putea dispune după bunul plac de un vas militar. Ca să fie clar, alegerea acestei călătorii, o repet, a fost opţiunea preşedintelui statului. A fost pregătită cum se cuvine de Marină, la indicaţiile guvernului. Nu sunt vinovat nici pentru modalităţile abordate, nici pentru eşecul acţiunii. Franţa a fost înşelată prin această derobare de la angajamentele luate. Libia o va plăti scump. Ancheta va beneficia de un avantaj în urma acestei situaţii.

J.-M. Pontaut: Nu puteţi împiedica presa să comenteze această operaţiune.

J.-L. Bruguière: Presa este liberă, ceea ce e foarte bine! Din partea mea, voiam doar să mă asigur că nu va fi pornită şi alimentată nicio campanie de către puterile publice.

J.-M. Pontaut: Aţi fost rănit de comentariile ironice care au urmat după această expediţie? Aţi fost poreclit „Amiralul" sau „Şeriful" /

J.-L. Bruguière: Am fost ciuruit de ironii. Eram amiral, şerif, de ce nu? Mai târziu mi se va spune judecătorul agent secret". Aceste lucruri nu mă ating şi nici nu pun în discuţie strategia sau hotărârea mea de a o scoate la capăt. Familiile victimelor mă susţin. Dar pe plan operativ, e clar că acest episod a tăiat orice legătură cu Libia. Gaddafi a înţeles rigidizarea Franţei, prin urmare va trebui să gestioneze o situaţie dificilă care va dura din 1993 până în 1996. Ea va fi marcată de o mulţime de abordări din partea libienilor, prin diverse canale, judiciare şi diplomatice. libienii nu mai au decât o singură idee în cap: să reia dialogul şi să restabilească încrederea. îşi dau seama că au comis o greşeală refuzându-ne accesul în ţara lor. Autorităţile franceze fac tot ce le stă în putinţă pentru a imputa eşecul părţii libiene. Eu mă voi folosi de acest lucru pentru a crea presiune, devenind foarte exigent. Nu voi mai accepta propuneri dacă nu sunt însoţite de condiţii draconice sau de garanţii absolute. Naţiunile Unite îmi sunt aproape. Anglo-saxonii, a căror agendă politică diferă de a noastră, văd în asta o oportunitate de a pune presiune pe Tripoli. În acelaşi timp, condiţiile geopolitice s-au schimbat. Suntem în 1994 – 1995, Arafat şi OEP au plecat din Tunisia. Nu mai există obstacol pentru a putea ajunge în Libia pe cale terestră, ceea ce vôi şi face în cele din urmă în 1996.

În această perioadă, vor apărea şi alte personaje, iar alţii se vor arăta foarte activi. Este cazul, de exemplu, al maestrului Jean-Marc Varaut, care se pretindea desemnat de Elazragh – diplomatul libian la post la Brazzaville – pentru a-i susţine apărarea. El este mai ales în relaţii cu Senoussi, cumnatul lui Gaddafi, numărul 2 al serviciilor secrete, pe numele căruia există un mandat de arestare internaţional. Maestrul Varaut va încerca să stabilească la un moment dat un canal de negociere. Dar poziţia Franţei în acel moment, comunicată libienilor, era următoarea: nu există decât un canal autorizat, care trece prin DST şi Ministerul de Externe. Eu nu vorbesc direct cu libienii, dar sunt cel care a cerut mandatele de arestare. Acest lucru nu-l împiedică însă pe maestrul Varaut să-mi facă vizite regulate pentru a mă informa despre legătura lui cu Senoussi. Îi răspund politicos că nu e treaba dânsului.

J.-M. Pontaut: Ce făcea mai exact maestrul Varaut?

J.-L. Bruguière: El o făcea pe mediatorul diplomatic, fiind şi avocatul unor mari societăţi franceze cu contracte externe, mai ales în Africa de Nord şi Orientul Mijlociu.

Chirac îi scrie lui Gaddafi

Negocierile se reiau şi se conturează un alt scenariu. Cei doi libieni implicaţi în atentat acceptă să vină în Franţa. Autorităţile de la Tripoli condiţionează această propunere: cei doi trebuie să beneficieze de un regim de detenţie special, să nu fie izolaţi sau extrădaţi într-o altă ţară.

Accept să mă văd încă odată cu judecătorul Mursi pentru a discuta acest subiect. Ne vedem, tot în secret, în iulie 1994, la Djerba. Întrevederea ia o întorsătură urâtă. Mursi îmi mărturiseşte că nu i s-a permis nicio marjă de negociere. În faţa insistenţei mele, începe să-i fie frică şi sună la Tripoli. I se confirmă: „Mergeţi mai departe, vă susţinem”. Ne punem de acord asupra condiţiilor în care

urmează să vină cei doi libieni în Franţa. Aceştia trebuie să vină de bunăvoie. Predarea lor nu trebuie să pară o extrădare deghizată. Tripoli însă cere o perioadă de reflecţie de 48 de ore pentru a valida acordul. Mă întorc la Paris. Cele 48 de ore se transformă într-o lună şi, de fapt, nu voi mai primi niciodată răspuns. Încă o dată, Gaddafi se joacă cu timpul.

Vremea trece, şi Jacques Chirac e ales preşedinte. Remarcabil este faptul că, din 1992 până la alegerea lui, diversele schimbări de actori politici şi de guverne n-au influenţat în niciun fel administrarea dosarului. De fiecare dată, libienii au încercat să profite de schimbările politice şi, de fiecare dată, s-au ciocnit de o abordare care nu a deviat niciodată de la traseu. Este plăcut să constat că, în marile dosare, angajarea diplomatică a Franţei nu constituie o mizã politică. Gaddafi va înţelege acest lucru până la urmă. Partenerii noştri anglo-saxoni vor saluta acest spirit republican.

Noul preşedinte, Jacques Chirac, ia iniţiativa. Trimite un emisar special să se vadă cu Gaddafi la Benghazi. Emisarul e primit în cortul lui Gaddafi, care aduce în discuţie umilirea Libiei, provocată de politica franceză în Ciad, şi menţionează episodul Aviso-ului. Dar şeful statului libian îşi reînnoieşte prietenia cu preşedintele Chirac care, spune el, i-ar fi salvat viaţa întârziind cu 2 ore survolul teritoriului francez de avioanele americane în 1986, ceea ce i-a permis, din spusele sale, să părăsească reşedinţa la 1 dimineaţa şi să scape de bombardament.

J.-M. Pontaut: Trebuie amintit acest episod.

J.-L. Bruguière: Pe 15 aprilie 1986, preşedintele Reagan lansează operaţiunea „Eldorado Canyon”, ca represalii la un atentat într-o discotecă din Berlinul de Vest, în urma căruia a murit un american. Un raid aerian pleacă din Marea Britanie pentru a bombarda reşedinţa lui

Gaddafi în Libia. Pentru a ajunge la destinaţie, trebuia să survoleze teritoriul francez. Jacques Chirac, pe atunci prim-ministru, a tergiversat, ceea ce a declanşat o tensiune între Franţa şi Statele Unite, Spania dându-şi acordul. Această întârziere şi modificarea dispozitivului american i-ar fi permis lui Gaddafi, după spusele sale, să plece din Tripoli şi să-şi salveze viaţa.

J.-M. Pontaut: Dar bombardamentul a avut loc?

J.-L. Bruguière: Da, şi din acea zi, colonelul nu mai locuieşte decât în corturi. Mai mult, a plecat din capitală, din Tripoli, la Benghazi, un oraş considerat mai sigur.

Au început discuţii directe între Gaddafi şi preşedinţie. Şeful statului libian îi adresează, pe 23 martie 1996, o scrisoare directă preşedintelui Chirac. Un mesaj oficial care anulează dispoziţiile anterioare, dar care îi clarifică poziţia. Reia deci chestiunea privind venirea, chiar voluntară, a celor 2 libieni în Franţa, gest care ar putea fi interpretat ca o extrădare deghizată. Această opţiune se loveşte mai ales de ostilitatea îndârjită a triburilor libiene, în special cel al lui Djalloud. În rest, Gaddafi se pliază pe rezoluţiile Naţiunilor Unite care definesc baza cerinţelor părţii franceze. Mai exact, acceptă venirea unui judecător francez în Libia şi oferă garanţii că acesta va primi toate elementele necesare anchetei. Acceptă, printre altele, principiul judecăţii în contumacie. „Dacă, scrie Liderul preşedintelui Chirac, aparatul judiciar francez, în a cărui obiectivate credem, va ajunge la convingerea că sunt vinovaţi cetăţeni libieni, nimic nu-l poate împiedica să-i judece în contumacie”. Altfel spus, dacă justiţia franceză ajunge la concluzia că acei libieni sunt implicaţi în atentatul asupra DC 10, acceptăm şi tragem concluziile ce se impun, în special în ce priveşte plata unor indemnizaţii victimelor.

J.-M. Pontaut: Şi ce era de jacut în acest caz? Să se

accepte sau nu?

J.-L. Bruguière: E foarte delicat. Pe de o parte, asta înseamnă un compromis fundamental faţă de cererea principală a victimelor care reclamă aducerea în faţa justiţiei a responsabililor libieni care au comis atentatul. Pe de altă parte, e pentru prima dată când un şef de stat libian se angajează direct în faţa omologului său francez. Iar, pe plan juridic, este imposibil să ceri extrădarea. Venirea voluntară a unuia sau a mai multor libieni ţine de domeniul politicului. Într-o negociere, trebuie să ştii să cedezi ca să poţi să avansezi mai bine. Dacă refuzăm, Libia ar fi în măsură să spună: „În ce ne priveşte, am îndeplinit cererile părţii franceze". După ce am reflectat, mi-am dat acordul în cele din urmă, cu condiţia să pot pune la dosar scrisoarea lui Gaddafi către preşedintele Chirac, ceea ce o transforma într-un document oficial şi o bază de negociere. îl contactez pe Jacques Toubon, ministrul justiţiei, şi menţin contacte indirecte cu preşedintele Chirac care acceptă să-mi dea scrisoarea originală. În plus, se angajează să le transmită libienilor că această scrisoare constituie un fel de cartă a angajamentului Libiei şi un angajament personal al lui Gaddafi. În scrisoare, Gaddafi l-a nominalizat pe Abdul Aţi Al Obeidi, un diplomat cu experienţă, emisarul său particular pentru garantarea bunei executări a angajamentelor luate.

Pe 4 iulie, ministrul de justiţie transmite documentul procurorului Republicii din Paris care mi-l înmânează. Pentru prima dată, un document politic, în speţă schimbul de scrisori între cei doi şefi de stat, devine document juridic.

Percheziţii în serviciile secrete libiene

Nu mai trebuia, de data aceasta, decât să-mi organizez plecarea la Tripoli. Plec de la Paris la Djerba cu un zbor special al guvernului pe 5 iulie 1996. În Tunisia,

vin să ne ia maşini ale ambasadei Franţei însoţite de maşini libiene şi ne conduc pe drum către Tripoli. Sunt însoţit de o echipă de poliţişti de la DST, de la DCPJ, şi de un membru al Parchetului, doamna Irène Stoller. Mai multe Mercedesuri negre libiene ne aşteaptă, cortegiul este impresionant. Şoferii merg cu viteză mare pe drumuri folosite şi de populaţia locală, de păsări, de vaci, de căruţe. Mergem şi pe stânga, şi pe dreapta, într-o cursă cu obstacole vertiginoasă cu viteze între 100 şi 150 de km pe oră! Ajungem într-un final bine sănătoşi, la 19.30, la Tripoli, unde sunt dus direct la ambasada Franţei. A doua zi, mă văd cu judecătorul Mursi şi se constituie o comisie de anchetă franco-libiană, alcătuită din magistraţi eminenţi, marea majoritate francofoni şi francofili. Ne instalăm în sediul Curţii supreme cu vedere către portul militar din Tripoli, unde ar fi trebuit să acosteze Aviso-ul. Chiar din acest port a plecat, în octombrie 1987, nava *Eksund*, încărcată cu mai multe zeci de tone de arme şi muniţii pentru Armata Republicană Irlandeză (IRA) … Comisia se instalează şi începem să audiem martorii. Sunt prevăzute vreo 50 de audieri. Audiem, de exemplu, şi persoane deja interogate în cadrul anchetei din Africa. Seara suntem invitaţi la masă într-un local vechi, decorat cu ţesături groase, ale căror culori vii sunt puse în evidenţă de pasmanterii din alte vremuri. Clădirea e din beton, extrem de răcoroasă, şi e construită în stil sovietic. Evident că nu se bea alcool, fiind strict interzis, ci doar apă sau suc de fructe, dar se fumează mult…

Are loc foarte repede un prim incident. Libienii ne furnizează fişele individuale ale persoanelor în discuţie, dar nu dosarul lor militar, care ne-ar fi permis să remarcăm promovările de care au beneficiat ulterior protagoniştii atentatului. De altfel, ne-au dat un dosar foarte bine documentat despre Musbah Arbas, care ar fi

murit în 1990. Seara, studiem dosarul şi descoperim că e fals! DST are dovada, în urma unor investigaţii făcute în Grecia, că, anul următor, Musbah a efectuat o misiune pentru serviciile de informaţii libiene la Atena.

A doua zi, îl chem la ambasadă pe Al Obeidi pentru a-i comunica, cu dovada în mână, incidentul de natură să compromită misiunea şi să încalce angajamentul Liderului. Al Obeidi îşi dă seama de gravitatea situaţiei. îmi spune că va lua legătura imediat cu Liderul şi pleacă în grabă la Benghazi. Revine a doua zi dimineaţă cu rugămintea să-mi continui munca, asigurându-mă de colaborarea fără rezerve a Libiei. În ce priveşte „falsul dosar", mi se spune, s-a ordonat o anchetă şi mai mulţi libieni din Comisia de anchetă dispar… Se simte umbra lui Gaddafi. S-au dat deja sancţiuni.

J.-M. Pontaut: Credeţi că membrii Comisiei şi-au asumat riscuri fizice?

J.-L. Bruguière: Fizice, nu ştiu, dar în ce priveşte cariera, cu siguranţă. Le ţin un discurs lung de vreo 45 de minute, spunându-le că au încercat să mă mintă. Le aduc şi dovada că dosarul lui Musbah e un fals. Judecătorul Mursi este foarte supărat şi văd cum feţele celor din serviciile de informaţii – cei care mai sunt prezenţi cel puţin – se schimbă… După acest incident, totul revine la normal în mod miraculos şi putem să ne continuăm munca. H audiem, de la 5 dimineaţa până la 5 seara, pe şeful serviciilor secrete libiene, Moussa Koussa, un personaj foarte important şi foarte puţin deschis către Franţa. Destul de interesant, foarte bine făcut, anglofon, cu studii făcute în universităţi americane. Înainte conducea Mathaba, oficina de destabilizare a Africii, care jucase un rol la Brazzaville şi pe tot continentul.

J.-M. Pontaut: Cum decurge audierea?

J.-L. Bruguière: Dificil. Moussa explică faptul că

Mathaba este destinată ajutorării ţărilor în curs de dezvoltare. Se foloseşte de o logoree absconsă: neagă cea mai mică legătură ce ar exista între Mathaba şi serviciile secrete libiene, dar o părăseşte pentru a conduce aceste servicii secrete! Totuşi, climatul din cadrul Comisiei s-a ameliorat considerabil. S-a născut un fel de complicitate între membrii săi. Majoritatea sunt admiratori ai sistemului judiciar francez. Sunt mândri să fie implicaţi într-o aventură judiciară, misiune dată de Conducător, joacă deci din plin jocul şi dau dovadă de multă fermitate în cadrul audierilor. Ştim că localnicii erau ascultaţi şi că, noaptea, membrii Comisiei erau interogaţi, ceea ce le permitea să prevină mărturiile ulterioare referitoare la ceea ce îi aştepta…

J.-M. Pontaut: Rămâne cel mai important motiv; adevăratul motiv al sosirii dumneavoastră: recuperarea valizei.

J.-L. Bruguière: Cu ocazia întrevederii cu ministrul libian de justiţie insist asupra angajamentelor Conducătorului. Am apoi o întrevedere cu procurorul general care declară, cu un tremur în glas: „Din punct de vedere juridic, nu am dreptul. Dar am primit instrucţiuni de la cel mai înalt nivel şi vă voi remite această valiză”.

5 5

Pentru a menaja susceptibilităţile şi pentru a conferi acestei remiteri o bază legală, propun: „Împrumutaţi un sigiliu, aşa cum se procedează în Europa”. În Europa, în cadrul cooperării judiciare, se poate împrumuta unui terţ stat un sigiliu, care va fi restituit după efectuarea expertizelor.

Se redactează un proces-verbal, şi valiza îmi este în fine remisă, solemn, la sediul Comisiei de anchetă, unde funcţionam de peste o săptămână. Constat că este deja sigilată cu un magnific sigiliu roşu aplicat după vizita lui

Raymond Naât. Mursi, cu zâmbetul pe buze, mi-o aduce şi imortalizăm scena în fotografii.

J.-M. Pontaut: Libienii, predând principala piesă cu o putere de convingere covârşitoare; este o scenă suprarealistă! Şi este geamăna celei care a provocat explozia avionului DC 10?

J.-L. Bruguière: Geamăna ei. Această valiză, adăpostită la ambasada Franţei, este trimisă prin grija noastră de la Tripoli la Djerba, unde va fi îmbarcată la bordul unui Falcon 50 al aviaţiei militare, împreună cu artificieri însărcinaţi să o supravegheze şi să ia toate măsurile de securitate pentru a o transporta la Paris.

Totuşi, la Tripoli ne continuăm investigaţiile şi misiunea noastră judiciară… Pe data de 14 iulie 1996 după-amiaza târziu, împreună cu restul delegaţiei, ne-am deplasat la Direcţia Serviciilor Tehnice din cadrul serviciilor de securitate libiene conduse de el-Shibani. Chiar el a cumpărat temporizatoarele care au servit la fabricarea bombei! Pătrundem în interiorul diviziei operaţionale ultrasecrete din cadrul serviciului de informaţii externe. Celor de la DST nu le vine să creadă! El-Shibani, care a primit ordine în acest sens, ne deschide sertarele în care se află o grămadă de temporizatoare printre alte componente electronice, într-o dezordine de nedescris. Ştim, ca urmare a anchetei, că a comandat 100 în Germania şi vrem să accedem la listing şi la contabilitatea completă a achiziţiilor. Regăsim 80. El-Shibani afirmă că au fost folosite pentru curăţarea pistelor.

Ne arată, de altfel, o baliză cu un timer provenind de la societatea germană Grasslin…

Pare foarte jenat. Atelierul geme de dispozitive de aprindere, de cutii electronice. Nimic nu este inventariat şi nu există nici cea mai elementară precauţie de securitate. Detonatoarele stau alături de fiole cu lichid inflamabil sau

explozibili. Într-o încăpere alăturată, saci de produse explozibile sunt aşezaţi direct pe sol. Acest stoc alimentează mai ales opoziţia africană aflată în slujba lui Gaddafi, care a apărut în cursul anchetei în Congo, în Republica Centrafricană sau în Bénin. Cei de la DST fac sute de fotografii. El-Shibani ne spune că toate acestea au fost ridicate de la membrii opoziţiei, dar ne găsim în faţa unei colecţii incredibile de dispozitive asemănătoare celor utilizate în atentate. Cel mai extraordinar lucru este că această percheziţie oficială este efectuată de libieni, singurii abilitaţi să o conducă. Şi judecătorul Mursi, care conduce percheziţia în cadrul serviciilor speciale din ţara sa, va reţine o piesă cu putere de probaţiune decisivă, un exemplar de timer Grasslin. Mergem apoi la Banca Centrală a Libiei pentru a obţine dovada că banii au ieşit într-adevăr de la Tripoli pentru a se face plata la firma germană care a furnizat aceste aparate.

În cursul acestei operaţiuni, constatăm că există o neconcordanţă între ordinele date de colonelul Gaddafi, care doreşte o reglementare politică şi diplomatică a crizei, şi anchetatori, în special membrii serviciilor secrete, care tergiversează în mod vizibil, de teamă să nu fie prinşi la mijloc…

Pe data de 16 iulie, plecăm la Paris unde valiza, rechiziţionată, este sigilată. Examinarea tehnică ordonată pentru a determina natura explozibilului şi a învelişului arată că este cu siguranţă vorba despre o valiză de acelaşi model şi că explozibilul este identic cu cel utilizat în atentatul împotriva DC 10. Semnătura – care denotă fabricaţia artizanală şi originea sa – aduce proba absolută, cea care ne lipsea. Este stabilită astfel legătura între resturile găsite în deşert şi temporizatorul achiziţionat de el-Shibani. Gaddafi o ştie. La fel şi serviciile sale. Dar pentru ei acesta este preţul ce trebuie plătit pentru a se

sustrage din ghearele ONU. În cadrul misiunii voi elibera alte două mandate de arest internaţional, unul împotriva lui el-Shibani, celălalt împotriva superiorului ierarhic al lui Naeli, Abdelsalam Hammouda.

Libienii – condamnaţi de Curtea de Apel

Pe data de 12 iunie 1998, Ahmed Abdallah Elazragh, Arbas Musbah, Abdallah Senoussi, Abdelsalam Issa Shibani şi Abdelsalam Hammouda sunt puşi sub acuzare şi trimişi în faţa Curţii de Apel. Sunt condamnaţi în contumacie la detenţie pe viaţă. Libia confirmă în scris ceea ce a promis: întrucât Curtea de Apel franceză a condamnat cetăţeni libieni, ea acceptă această condamnare şi, pe această bază, se angajează ca stat, fără ca prin aceasta să-şi recunoască propria responsabilitate, să le despăgubească pe victime pentru decizia adoptată de justiţia franceză.

J.-M. Pontaut: Asta înseamnă că acceptă responsabilitatea atentatului?

J.-L. Bruguière: Responsabilitatea civilă. Dar contestă că statul libian este cel care a comandat atentatul, ceea ce ar însemna că este un stat terorist. O mărturisire de neimaginat.

Procesul de la Curtea de Apel franceză este de fapt urmat de o audiere civilă pentru a determina valoarea pierderilor şi a despăgubirilor. Spre marea noastră surpriză, justiţia aplică jurisprudenţa obişnuită şi oferă familiilor victimelor o indemnizaţie ca şi când ar fi fost vorba despre un accident de circulaţie! Nu este deloc luat în considerare caracterul excepţional al acestui atentat, acordând sume derizorii, de ordinul a 50.000 de franci pe familie a unei victime, în timp ce Libia era gata să plătească mult mai mult!

J.-M. Pontaut: Este absolut incredibil!

J.-L. Bruguière: Este logica judiciară, logica

precedentelor. Curtea de Apel nu a vrut să ia în considerare caracterul excepţional al acestei probleme şi să-şi ignore propria jurisprudenţă, spre a nu crea un precedent în perspectiva unor situaţii de contencios viitoare. Procesul atentatului împotriva Pan Am, strămutat în Olanda, se va finaliza şi el cu condamnarea a doi libieni, dar instanţele judecătoreşti vor condamna Libia la plata a 2 milioane de dolari de fiecare victimă.

În mod evident, asociaţiile victimelor franceze, printre care SOS Atentate, vor încerca în acest caz să negocieze. Ele se vor deplasa în Libia şi vor obţine – dar într-un cadru extrajudiciar – despăgubiri mult mai importante. De ordinul a un milion de dolari pe familie şi pe victimă.

Întorcându-mă în Libia, i-am scris lui Hubert Védrine, pe atunci ministru al afacerilor externe, precizându-i că, dacă rezultatul anchetei era în general satisfăcător, familiile nu se puteau mulţumi cu o condamnare în contumacie şi erau „îndreptăţite să aştepte un proces contradictoriu, singurul de natură a satisface pe deplin aşteptările legitime ale părţilor civile”. Libia, chiar şi condamnată, ar trebui să-şi achite obligaţiile, şi anume să-i predea pe autorii acestui atentat. Iar acesta nu era cazul…

J.-M. Pontaut: Mandatele de arestare pe care le-aţi eliberat mai sunt valabile?

J.-L. Bruguière: Cei şase libieni au încă mandat de arestare, sunt căutaţi de Interpol cu o fişă de difuzare cu punct roşu. Sunt deci susceptibili, dacă ies de pe teritoriul libian, să fie prinşi şi extrădaţi. De altfel, demersul francez a deschis în mod incontestabil calea spre o reglare la nivel global a contenciosului dintre Libia, Statele Unite şi Marea Britanie, la sesizarea Consiliului de Securitate. La cererea preşedintelui Chirac, m-am deplasat la Londra, la invitaţia englezilor, pentru a evoca aceste negocieri, sistemul

francez şi cooperarea în materie de terorism internaţional.

J.-M. Pontaut: O ultimă întrebare despre anchetă. Vi s-a confirmat, la Tripoli, că Libia era la originea atentatului?

J.-L. Bruguière: Nu în mod oficial, dar în cursul săptămânii petrecute la Tripoli, v-am spus deja, un fel de complicitate s-a legat între anumiţi membri ai Comisiei. În special membrii serviciilor de informaţii nu mi-au ascuns faptul că ţara lor era într-adevăr instigatorul.

J.-M. Pontaut: Care era mobilul autorităţilor de la Tripoli? De ce au pus libienii la cale explozia avionului DC 10?

J.-L. Bruguière: Aceasta este problema de fond, care a generat dezbateri. Lobby-ul prolibian, spre exemplu, a căutat să demonstreze că Gaddafi nu avea motive să comită această crimă. Există fără îndoială mai multe răspunsuri la această întrebare.

Să recapitulăm puţin istoria. Relaţiile franco-libiene au fost întotdeauna dificile şi antagonice în cadrul politicii franceze în Africa, mai ales în raport cu Ciadul. Un conflict teritorial a opus mult timp Ciadul Libiei cu privire la regiunea Tibesti, situată la graniţa dintre cele două ţări. Acest conflict a fost deosebit de violent în timpul preşedintelui din Ciad, Hissène Habré. Franţa acordase, la acea epocă, un sprijin politic, dar şi militar Ciadului, desfăşurând planul „Eretele” la N’Djamena.

J.-M. Pontaut: Libia ar fi dorit să-şi adjudece Ciadul, considerând că Jacea parte din teritoriul său?

J.-L. Bruguière: Da. Numeroase conflicte armate au izbucnit în sud, şi Franţa a susţinut din punct de vedere militar Ciadul prin intervenţii armate, în special bombardamente. Două avioane libiene au fost doborâte cu această ocazie, unul de tirurile franceze. Apoi situaţia s-a mai calmat şi o destindere a relaţiilor franco-libiene a avut

loc în perioada lui François Mitterrand. S-a ajuns la faimoasa întâlnire, care a făcut să curgă multă cerneală, dintre preşedintele Mitterrand şi colonelul Gaddafi, de la Héraklion, din Creta. Această întâlnire a ascuţit de altfel ambiţiile comerciale… De aici puteau rezulta contracte extraordinare, spre exemplu pentru companiile franceze specializate în gestionarea apei.

J.-M. Pontaut: Gaddafi nu avea deci niciun interes să ne lovească ţara în acel moment.

J.-L. Bruguière: Ameliorarea relaţiilor bilaterale observată în această perioadă era de fapt o aparenţă. Mai mulţi factori permit identificarea mobilului acestui atentat plecând de la elementele anchetei şi de la informaţiile culese în cadrul investigaţiilor noastre. În primul rând nu trebuie să uităm că Libia este o ţară compusă din triburi, o ţară de nomazi. Gaddafi asigură unitatea acestei ţări, dar conflicte permanente opun triburile unul altuia, mai ales, cum a fost cazul în afacerea Aviso, cele ale lui Gaddafi şi Djalloud.

În ciuda dezamorsării relaţiilor franco-libiene, armata şi serviciile de informaţii nu au acceptat niciodată atitudinea Franţei. S-au simţit umilite de acţiunea militară care l-a ajutat pe Hissene Habre să pareze presiunea armatei libiene. Cu atât mai mult cu cât Franţa s-a implicat în doborârea aparatelor libiene. Nu putem exclude că unul dintre aceste elemente s-ar fi aflat la originea atentatului.

O altă explicaţie provine din investigaţiile noastre în Congo, în februarie 1992. Am obţinut atunci prin intermediul Securităţii militare documente originale deţinute de ministrul congolez al afacerilor străine: două comunicate ale Biroului Popular Libian din Brazzaville ce servea drept acoperire serviciilor de informaţii de la Tripoli. Unul este datat 9 septembrie 1987, celălalt 11 mai 1988 şi ambele vizează

Franţa în mod direct.

La Tripoli, cu ocazia interogării lui Moussa Koussa, numărul unu al serviciilor secrete, cu privire la aceste comunicate, nu am obţinut niciun răspuns. Aceeaşi tăcere şi din partea altor responsabili, ei înşişi incapabili să explice aceste atacuri violente împotriva Franţei în momentul încălzirii relaţiilor dintre ţările noastre. Ngalina, un apropiat al lui Yanga, audiat la Brazzaville, îşi aminteşte că a asistat, în aceeaşi perioadă, la o conferinţă la Tripoli, în cadrul căreia Conducătorul a avut discursuri violent antifranceze. Gaddafi obişnuia, de fapt, mai ales cu ocazia aniversărilor sau a marilor manifestaţii, să ţină discursuri violente după modelul lui Castro.

Probabil că unii au luat discursurile colonelului ca atare. Relaţiile

cu Conducătorul, inclusiv în rândul anturajului său sunt, în fond, foarte complexe. Gaddafi tronează, cum am mai spus, în regiunea Benghazi, la o mie de kilometri est de Tripoli, sediul puterii. Deci ceilalţi vin la el. Accesul este important şi orice poate favoriza accesul către acest sfânt al sfinţilor este esenţial. Pornind de la cuvintele de ordine lansate de Conducător şi reluate în comunicate, câţiva, inclusiv cumnatul lui Gaddafi, au pus la punct o operaţiune ce pare să urmeze linia celor susţinute de Gaddafi, din care ei speră să obţină dividende în nume personal. În rest, majoritatea persoanelor implicate în atentat vor fi recompensate prin promovări. Faptul este stabilit atât prin elemente ale anchetei cât şi prin audierea transfugilor libieni pe care o voi face mai târziu în Statele Unite. Aceste persoane, apropiate ale puterii, au fost martori direcţi ale unor promovări de care a beneficiat, spre exemplu, Naeli, unul dintre ofiţerii care au pregătit atentatul de la

Brazzaville.

J.-M. Pontaut: Credeţi că Gaddafi a dat el însuşi ordinul de distrugere a avionului DC 10?

J.-L. Bruguière: Nu am probe în acest sens. Sentimentul meu este că Liderul nu este neapărat implicat în această operaţiune, dar că el este la originea acestor lozinci antifranceze.

Adevărata ambiţie a lui Gaddafi

Aici aş vrea să fac un comentariu. Avem tendinţa să asociem Libia

?

Ciadului. Dar ţara africană cea mai importantă în ochii lui Gaddafi rămâne Republica Centrafricană. Acest stat constituie pentru el piedica în calea realizării marii sale ambiţii referitoare la un panarabism african, piedica propagării în termeni politici a teoriilor din *Cartea verde*. Mathaba libiană are în mod precis drept obiectiv atât propagarea ideologiei din *Cartea verde*, cât şi manipularea ansamblului mişcărilor de opoziţie din Africa, în vederea creării de instabilitate politică. Prin manipularea opozanţilor regimurilor susţinute de Franţa, intenţia acesteia era de a lupta împotriva influenţei ţării noastre în Africa. Ea chiar a iniţiat acţiuni teroriste în acest sens, sub forma unor atentate sau a unor tentative de atentat, în special împotriva companiei UTA, dar şi proiecte de asasinat dintre care unul îl viza la Bangui pe preşedintele Mitterrand.

J.-M. Pontaut: Ce este mai exact această Carte verde?

J.-L. Bruguière: Se vrea o continuare a *Micii Cărţi roşii* a lui Mao Tsedung. Gaddafi îşi prezintă aici viziunea planetară a unei lumi ideale în care Libia ar fi epicentrul. Or, pentru el Franţa, care joacă şi ea un rol în Republica Centrafricană, împiedică expansiunea libiană. Gaddafi visează să transforme această ţară în bază militară.

Trebuie să înţelegem că voinţa Conducătorului este cucerirea întregii

Africi negre. Mathaba este mijlocul prin care se realizează această dezvoltare şi această ambiţie. Ea va crea reţelele şi va implanta pe acest continent baze de susţinere deosebit de puternice, principala la Cotonou, în Bénin o alta, foarte activă, la Accra, în Ghana, una, desigur, la Brazzaville, având drept obiectiv Zairul, întinsa ţară de dincolo de fluviu, condusă de mareşalul Mobutu. Există deci o legătură incontestabilă între activitatea Mathabei, de care este responsabil Moussa Koussa, şi operaţiunile derulate de serviciile de informaţii externe conduse de Senoussi, cumnatul Conducătorului.

Acest context general şi geostrategic este foarte important pentru a înţelege ceea ce s-a întâmplat. A implicat acţiuni specifice care au fost montate de serviciile secrete, singurii responsabili de acestea. Insist asupra legăturii importante dintre strategia globală a Mathabei şi aceste operaţiuni şi asupra legăturii organice dintre Mathaba, instituţie separată, şi serviciile de informaţii.

J.-M. Pontaut: Putem analiza astăzi acţiunea Libiei judecând după acest trecut?

J.-L. Bruguière: Libienii au evoluat bineînţeles din punctul de vedere al strategiei. După 1989, Mathaba a fost inactivată. Prea vizibil. Unii dintre responsabilii acesteia vor primi alte responsabilităţi în cadrul serviciilor de informaţii. Când l-am audiat pe Moussa Koussa în Libia, acesta a negat că Mathaba ar fi fost în contact cu serviciile de informaţii. Dar traiectul ei dezminte aceste aserţiuni. Cred că astăzi suntem îndreptăţiţi să ne întrebăm: mai există această politică expansionistă? Desigur că Libia şi-a modificat strategia referitoare la activism şi terorism. În anii ’80, acordase sprijin armat operaţiunilor vizând ţările occidentale: sprijin acordat grupării Abu Nidal sau

grupurilor palestiniene găzduite în Libia. Alte organizaţii, precum cea a lui Carlos, întreţineau strânse legături cu Senoussi. Astăzi, Gaddafi a întors pagina terorismului. Acest lucru este incontestabil. Serviciile sale, spre exemplu, au fost extrem de eficace şi de fiabile în lupta împotriva terorismului islamic legat de mişcarea al-Qaida.

În schimb, diplomaţia libiană, iniţiată de *Cartea verde* care propovăduieşte „cea de-a treia teorie mondială", pare încă de actualitate.

Ambiţia lui Gaddafi de a juca un roi de prim-plan în Africa sahariană, dar şi în Africa Centrală şi în Africa de Vest nu a dispărut. Ne putem întreba care au fost motivele pentru care Muammar al-Gaddafi nu a venit la summitul ţărilor africane care a avut loc pe data de 13 iulie 2008, la Paris…

J.-M. Pontaut: …în condiţiile în care fusese primit cu fanfara în capitala fianceză câteva luni mai devreme de Nicolas Sarkozy: Preşedintele voia, prin acest act simbolic; să marcheze reîntoarcerea solemnă a Libiei în cadrul naţiunilor şi, într-un fel, Conducătorul a făcut un gest de onoare la adresa Franţei prin faptul că nu a venit la summit.

J.-L. Bruguière: O mare onoare care mi se pare, dacă îmi permiteţi, foarte caracteristică libienilor! Această „utilizare" şi această „manipulare" mi se par a fi conforme cu caracterul Conducătorului. Libia avea interesul de a fi recunoscută pe plan internaţional de o ţară membră a Consiliului permanent al Consiliului de Securitate, o ţară de importanţă majoră. Opinia publică franceză a privit de altfel destul de prost această vizită. Şi mai ales familiile victimelor atentatului lui DC 10, care nu au obţinut satisfacţie. Cei şase libieni implicaţi în atentat trăiesc încă liniştiţi la Tripoli. Desigur că actualul comportament al lui Gaddafi ne face să ne întrebăm asupra dorinţei lui reale de

a-şi depăşi viziunea panafricană care se împacă greu cu o veritabilă întoarcere în cadrul naţiunilor. Refuzul său de a participa la construirea unui parteneriat euro-mediteraneean creează nelinişte. Cred că el privilegiază o agendă politică ce serveşte viziunea sa politică asupra lumii. Ambiţiile sale reale vor trebui, după părerea mea, să fie luate în considerare în cadrul dezvoltării viitoarelor noastre relaţii cu Libia.

Asasinarea lui Chapur Bakhtiar: o adevărată crimă de stat

J.-M. Pontaut: Chapur Bakhtiar, ultimul prim-ministru al şahului Iranului, refugiat în Franţa, este asasinat pe data de 6 august 1991, în vila sa din regiunea parizianã, în timp ce era sub permanenta protecţie a poliţiei! Trebuie să demonstraţi că este vorba despre o crimă de stat, comandată şi organizată direct de Iran. Fără niciun „paravan”.

J.-L. Bruguière: Este vorba despre o operaţiune montată direct de Iran, o putere statală care se implică şi care derulează o activitate teroristă utilizându-şi serviciul de informaţii. Din fericire, nu există multe afaceri de acest tip. Lăsând la o parte, după cum am văzut, atentatul împotriva avionului DC 10 care îi implica direct pe libieni.

Iranienii au avut întotdeauna o veritabilă cultură în ceea ce priveşte informaţiile şi au recurs cu regularitate în ultimele două decenii la operaţiuni de omucidere. Iranul a dezvoltat o doctrină pentru a „legitima” eliminarea fizică a indivizilor consideraţi periculoşi de către regim. Salvgardarea intereselor sale superioare justifică, dacă este cazul, întreprinderea de acţiuni violente pe teritoriul unor terţe ţări. Altfel spus, iranienii consideră că au un fel de drept de urmărire a opozanţilor lor şi că suveranitatea celorlalte state nu le este opozabilă. Ei consideră că pot acţiona, chiar şi recurge la asasinate, pretutindeni în lume,

fără a fi pedepsiţi.

J.-M. Pontaut: Israelienii aplică acelaşi principiu: atunci când este vorba despre interesele lor vitale, ei sunt capabili să-şi regleze socotelile pretutindeni în lume.

J.-L. Bruguière: O concepţie cu atât mai inacceptabilă cu cât, în ceea ce priveşte Iranul, ea serveşte scopuri exclusiv politice: asumarea perenităţii regimului şi reducerea la tăcere a oricărei forme de opoziţie dispreţuind convenţiile ce garantează stabilitatea relaţiilor internaţionale. În acest context iranienii procedează la eliminarea fizică a oponenţilor lor. Cei mai duri fac parte din Organizaţia Mujahedină a Poporului Iranian (OMPI) a lui Massud Radjavi, o mişcare demantelată în Franţa în 2003. La aceasta se adaugă mişcările de opoziţie de tip regalist sau politic precum: MNRI sau MNR[52] a lui Chapur Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: Bakhtiar este ucis în timp ce beneficia de o protecţie excepţională, casa lui fiind păzită zi şi noapte de CRS.

J.-L. Bruguière: Acesta a făcut obiectul unei prime tentative de asasinat în iulie 1980, care s-a soldat cu moartea unui gardian.

Autorul atentatului, Anis Naccache, arestat pe loc, va fi de altfel graţiat de preşedintele Franţei, François Mitterrand, în 1990. De atunci, fostul prim-ministru al şahului făcea obiectul unei duble acţiuni de protecţie: o protecţie apropiată încredinţată propriului fiu, Guy, funcţionar la Poliţia naţională şi membru al Serviciului de Informaţii generale, şi o supraveghere permanentă la domiciliul său, o vilă izolată situată pe strada Gluseret, nr. 37, în Suresnes, Hauts de Seine. CRS controlau toate căile de acces şi filtrau vizitatorii, o listă cu aceştia fiind comunicată în fiecare dimineaţă. Această listă

52 Mişcarea Naţională de Rezistenţă

5)

era văzută de Guy Bakhtiar, care verifica identitatea persoanelor. Totuşi, el cunoştea metodele serviciilor iraniene şi ştia că una dintre acestea consta în a face să se întoarcă membri ai opoziţiei pe care să-i infiltreze în interiorul dispozitivului adversarului. O practică pe care o regăsim în toate afacerile iraniene, dar niciodată în operaţiunile puse la cale de Abu Nidal sau de palestinieni.

Familia Bakhtiar era bine păzită. A fost deci nevoie de un incredibil concurs de împrejurări pentru ca asasinatul să reuşească.

J.-M. Pontaut: înainte să ne explicaţi cum au putut acţiona ucigaşii şi cum au putut ieşi jară grijă, puteţi să schiţaţi portretul lui Chapur Bakhtiar?

J.-L. Bruguière: Chapur Bakhtiar este membru al tribului Bakhtiari, stabilit în centrul Iranului, în apropiere de oraşul Ispahan. Până în 1978, el se opune regimului şahului. În urma unei apropieri de forurile conducătoare, a fost în sfârşit numit, pe 4 ianuarie 1979, prim-ministru al guvernului şahului. Nu guvernează mult, întrucât este îndepărtat de revoluţia iraniană izbucnită pe 1 februarie, data întoarcerii ayatolah-ului Khomeyni... Zece zile mai târziu, Bakhtiar decide să părăsească Iranul şi să se refugieze în Franţa unde va trăi clandestin.

J.-M. Pontaut: Este considerat trădător de către Khomeyni?

J.-L. Bruguière: Da, pentru că se opune imediat regimului molahilor. Dacă nu a fost lansată nicio fatwa împotriva lui, ca în cazul lui Rushdie, totuşi, discursul iranienilor se va focaliza asupra duşmanilor regimului, în rândul cărora este enumerat în mod formal şi Bakhtiar. Acesta devine rapid „ţinta” ayatollah-ului Khalkhali, responsabil al doctrinei religioase. Acesta prezidează tribunalul revoluţionar şi trece drept păstrător al doctrinei.

Într-un interviu acordat jurnalului iranian *Kayan*, Khalkhali declară că cei corupţi trebuie să fie suprimaţi de pe faţa pământului, adăugând că cei care au părăsit Iranul după revoluţie sunt consideraţi criminali ce riscă pedeapsa capitală, şi îl citează în mod special pe Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: Ceea ce echivalează cu condamnarea la moarte…

J.-L. Bruguière: Absolut. Bakhtiar nu va fi primul. Departe de acest lucru. Pe 7 decembrie 1979, Mustafa Chafik, membru al familiei imperiale în exil, este ucis la Paris. Sunt vizaţi nu numai toţi membrii familiei imperiale, ci şi cei care, precum Bakhtiar, au format mişcări de opoziţie. Iar ayatollah-ul Khomeyni persistă în vendeta sa împotriva opoziţiei din străinătate. De la Teheran, el declară că „fedaynii islamici" – combatanţii islamului – vor urmări activităţile acestora în Europa şi în Statele Unite pentru a-i localiza pe răufăcători şi pentru a le pedepsi acţiunile. Şi îl desemnează din nou pe Bakhtiar care „făcea campanie împotriva imamului Khomeyni îndată după sosirea sa în exil la Paris". Această ameninţare este imediat urmată de efect: pe 18 iulie 1980, v-am spus deja, un comando condus de Anis Naccache încearcă să-l asasineze pe Bakhtiar la Neuilly-sur-Seine. Lista asasinatelor creste. Pe 4 iunie 1989, un membru al ODLI[53] este ucis la Dubai. Or, acesta fusese un colaborator al lui Bakhtiar în Iran, înainte de ralierea la cauza monarhistă. Anul următor, pe 23 octombrie 1990, Cyrus Elahi, un alt membru al ODLI, este eliminat la Paris. Am participat şi la instrumentarea dosarului lui. Şi pe 18 aprilie 1991 este rândul lui Abdul-Rahman Borumand, preşedintele Consiliului Executiv al mişcării lui Bakhtiar, să fie înjunghiat în holul imobilului său din Place Vauban, din Paris, de un individ care a reuşit să fugă.

53 Organizaţia Monarhistă a Drapelului Libertăţii din Iran

J.-M. Pontaut: Să revenim la Bakhtiar. Această serie de asasinate ar fi trebuit să conducă la întărirea măsurilor de securitate, ceea ce face încă mai de neînţeles uciderea lui chiar sub nasul cehr de la CRS care îl păzeau. Cum se explică faptul că le-a luat 48 de ore să-şi dea seama că a fost ucis?

J.-L. Bruguière: Cei de la CRS primiseră consemne extrem de stricte. Bakhtiar se simţea izolat, şi dispozitivul de securitate îi devenise apăsător. La început, cei de la CRS intrau în casă. Asistau mai mult sau mai puţin la întrevederile cu invitaţii. Bakhtiar nu mai accepta această situaţie şi ceruse, cu acordul fiului său, ca cei de la CRS să rămână în cabană şi să nu pătrundă la el în niciun caz, decât dacă ar fi fost chemaţi. Casa era conectată printr-o linie telefonică. Rolul agenţilor consta în a verifica dacă invitaţii erau pe listă şi în a proceda la un control corporal de securitate pentru a se asigura că aceştia nu aveau arme la ei. Ei trebuiau de asemenea să păstreze actele de identitate ale acestora, să le noteze numele şi să le restituie documentele la ieşire.

J.-M. Pontaut: Şi ce s-a întâmplat?

J.-L. Bruguière: Pe 8 august dimineaţa, şeful de post este mirat. De două zile Bakhtiar nu a ieşit… Nicio mişcare în casă… Linişte

deplină. El îl apelează, dar telefonul sună tot timpul ocupat, şi pe drept cuvânt – asasinii l-au debranşat. În aceste condiţii, poliţiştii avizează comisariatul din Suresnes, şi ofiţerul de poliţie judiciară de permanenţă le cere să meargă să efectueze o verificare. Cei de la CRS se opun: „Nu avem instrucţiuni în acest sens… Nu putem să executăm acest ordin care nu vine de la superiorii noştri”. Comisarul local de poliţie declară că se va ocupa el de asta. El soseşte la sfârşitul dimineţii, către prânz, şi-şi dă

seama că uşa de la intrare nu este încuiată. La primul etaj, în pragul salonului, el descoperă corpul lui Sorouch Katibeth, secretarul lui Bakhtiar, zăcând pe mochetă, cu încheietura mâinii stângi sfâşiată de o armă albă. Puţin mai departe, pe canapea, acoperit cu un fel de draperie, el zăreşte corpul lui Bakhtiar, lovit mortal la gât de o armă albă, şi cu încheietura mâinii secţionată. Se va afla la autopsie că au murit asfixiaţi, ca urmare a unor „răni ale laringelui”…

J.-M. Pontaut: Au fost mai întâi strangulaţi…

J.-L. Bruguière: Da…

J.-M. Pontaut: Dar de unde provin armele albe, cuţitele?

J.-L. Bruguière: De la bucătărie… Asasinii nu aveau nicio armă asupra lor. Au închis cu grijă ferestrele ca să nu se audă strigătele, şi-au sugrumat victimele şi le-au secţionat carotida şi încheieturile mâinilor. Când corpurile au fost descoperite, ucigaşii avuseseră deja 48 de ore la dispoziţie să dispară. Ne va lua mult timp pentru a umple golul lăsat de această întârziere.

J.-M. Pontaut: S-a descoperit foarte repede identitatea lor, din moment ce fuseseră controlaţi de cei de la CRS?

J.-L. Bruguière: Asasinii nu puteau fi decât dintre oamenii care l-au vizitat pe Bakhtiar. Guy Bakhtiar îl văzuse pe tatăl său în ziua morţii sale, la ora 15.00. Şi aprobase lista vizitatorilor. Fostul prim-ministru trebuia să-l primească pe un vechi prieten, un membru important al mişcării sale, Farydoun Boyerhamadi. îşi anunţase vizita împreună cu doi iranieni veniţi de la Teheran, Vakili Rad şi Mohammad Azadi, membri ai MNRI, care voiau să-l vadă pe Bakhtiar pentru a-i împărtăşi nişte informaţii referitoare la situaţia din Iran şi pentru a-i propune – după spusele lui Vakili Rad, unul dintre asasini – un proiect ce

viza distrugerea unei rafinării la Shirăz.

J.-M. Pontaut: Cine este mai exact Farydoun Boyerhamadi?

J.-L. Bruguière: Este un iranian aflat în exil. A sosit în Franţa în 1984 şi a intrat rapid în mişcarea lui Bakhtiar. Până în 1987, este un simplu militant, apoi urcă rapid în ierarhie şi, patru ani mai târziu, devine membru al Consiliului Suprem al MNRI, instanţa conducătoare. Este deci un apropiat al lui Bakhtiar. De altfel, el venise cu câteva zile mai devreme la vilă pentru a asista la o reuniune a Consiliului Suprem al MNRI ce dezbătea înlocuirea lui Boroumand care tocmai fusese asasinat!

Găsim referinţa din paşaportul său – şi din cele ale celorlalţi doi – notată pe 6 august de CRS. Cei trei fuseseră supuşi la un control de securitate. Nu se găsise nimic, cu excepţia unui soi de tablou. Era de fapt vorba despre o fotografie a unei femei, găsită pe cadavrul lui Bakhtiar. Un subterfugiu. Bakhtiar a fost ucis în momentul în care asasinii îi ofereau acest cadou. Distrăgându-i atenţia, ei l-au strangulat pe la spate. Autopsia nu evidenţiază niciun semn că ar fi avut loc vreo luptă. Cei trei oameni ar fi acţionat împreună pentru a-şi neutraliza victimele. Le-au sufocat, apoi i-au înjunghiat. Autopsia situează moartea în cursul zilei de 6 august 1991, între orele 17 şi 17.45.

J.-M. Pontaut: Cum a fost apoi organizată ancheta?

J.-L. Bruguière: Se ştie că Boyerhamadi a recuperat documentele de identitate ale persoanelor din grup. Ceilalţi au stat retraşi, întrucât nu vorbeau franceza. Ceea ce îi va costa… Se va ajunge în final să se reconstituie, prin mărturii, parcursul lui Boyerhamadi. Nu va fi simplu, întrucât acesta va beneficia de ascunzători şi de apartamente clandestine ce-i stau la dispoziţie, unele închiriate cu mai multe luni înainte, în momentul pregătirii asasinatului. De altfel Iranul pregătise la Paris, ca în multe

alte ţări, în Turcia, în Marea Britanie, în Elveţia şi chiar în Statele Unite, un impresionant dispozitiv logistic de exfiltrare în legătură directă cu serviciul central de informaţii de la Teheran, şi Boyerhamadi va reuşi să fugă din Franţa în condiţii ce n-au putut fi elucidate…

În schimb, vom găsi urma celorlalţi doi. Aceştia au primit instrucţiuni – cum vom afla imediat – să ajungă în Elveţia, unde fusese amplasat un dispozitiv de retragere. Ei trebuiau deci să ajungă neapărat la Geneva. Dar vor comite o incredibilă serie de gafe…

J.-M. Pontaut: Vom povesti acest periplu tragicomic. Dar şi poliţia franceză a comis câteva greşeli grosolane memorabile.

J.-L. Bruguière: Cred că trebuie subliniat – ancheta a fost destul de criticată în media – că poliţia a reuşit o urmărire extraordinară. Pentru prima oară, brigada criminală a instituit un dispozitiv ce permitea reconstituirea apriorică a traiectoriilor posibile urmate de fugari. Plecând de la principiul că puteau folosi cabine telefonice, au fost efectuate relevee sistematice astfel încât să poată fi reperate numerele apelate în străinătate.

Când am înţeles că se deplasau spre Elveţia cu trenul, am pus sub supraveghere toate cabinele aflate în vecinătatea gărilor de pe linia Annecy-Geneva. Apoi am verificat apelurile, pentru a încerca să le determinăm originea. O premieră în astfel de cazuri. Aşa am localizat structura amplasată în Turcia pentru a asigura exfiltrarea comandoului.

Această tehnică va fi mai târziu rafinată, utilizându-se mijloace informatice perfecţionate, mai ales în cazul asasinării prefectului Claude Erignac în Corsica.

J.-M. Pontaut: Au un avans de 48 de ore, dar încep prin a se rătăci prin trenurilefranceze…

J.-L. Bruguière: Mai întâi părăsesc vila din Suresnes

la bordul unui BMW roşu, aparţinând lui Boyerhamadi, şi se îndreaptă spre Bois de Boulogne, în apropiere de intersecţia de la Grande Cascade, pentru a scăpa de îmbrăcămintea pătată de sânge. Rup şi paşapoartele cu care intraseră în Franţa pe data de 30 iulie şi primesc în schimb, vom afla mai târziu, paşapoarte turceşti. Vor folosi aceste paşapoarte pentru a părăsi Franţa. Două prostituate din Bois de Boulogne, interesate de aceste haine noi, le-au recuperat pentru peştii lor… Boyerhamadi va beneficia de câteva apartamente, de ascunzători, pe care le găsise înainte în cadrul comunităţii iraniene din zona pariziană.

J.-M. Pontaut: Aţi găsit toate aceste ascunzători?

J.-L. Bruguière: Efectiv. Primul apartament a fost închiriat de o doamnă de origine iraniană. Ea a declarat că a fost contactată din Iran pe 25 iulie de cineva interesat de închirierea garsonierei sale din Avenue d'Italie, nr. 36. Această doamnă, care nu avea nimic în comun cu afacerea Bakhtiar, nu avea niciun motiv să intre la bănuieli! Pe 2 august, patru zile înainte de crime, unul dintre ucigaşi, Mohammad Azadi, se prezintă, îi plăteşte 3.000 de franci bani lichizi şi ia cheile. Pe 7 sau 8 august, proprietara primeşte un apel din partea unui individ care vorbea în persană cu un accent puternic, care i-a comunicat intenţia sa de a prelungi închirierea garsonierei până la sfârşitul lunii august.

Pe 13 august, la ora cinei, ea urmăreşte ştirile de la televizor şi-şi recunoaşte chiriaşul într-o fotografie. Însoţită de sora ei, ea se deplasează la garsonieră. Într-un târziu, îi deschide un bărbat care nu este chiriaşul ei, ci Boyerhamadi – îl va recunoaşte mai târziu. Acesta poartă un sac de voiaj şi dispare. Percheziţia apartamentului va permite descoperirea de urme de sânge şi de documente ce-i aparţineau.

Cea de-a doua ascunzătoare este o altă garsonieră, situată pe Rue Saint-Charles, în arondismentul 15. Boyerhamadi va locui aici din 14 până pe 15 august. Această garsonieră, închiriată, conform anchetei, de un iranian care susţinea că se numeşte Mir Djahanghir, a fost, aşa cum am descoperit parcurgând în sens invers sursa turcă, una dintre structurile pariziene ale dispozitivului plănuit de serviciile iraniene pentru asasinarea lui Bakhtiar. Verificarea listingurilor telefonice permite identificarea cartierului general al operaţiunilor, situat la Istanbul. Vom găsi şi numărul de telefon parizian al unei iraniene, doamna S., proprietara garsonierei. Aceasta ne oferă o explicaţie încâlcită. Ea ar fi fost contactată de o compatrioată aflată în căutarea unei garsoniere pentru un prieten care aşteaptă viza pentru Statele Unite sau Anglia. Pe 13 august, în Place d'Italie, ea face cunoştinţă cu doctorul Mir Djahanghir, care se prezintă un fiind farmacolog, membru al unei misiuni iraniene de achiziţii de medicamente. El susţine că locuieşte la hotelul Arcade din Orly şi închiriază această garsonieră pentru o lună. Este vorba, desigur, despre Boyerhamadi.

Extraordinar este că, făcând verificări la hotelul Arcade, vom da de urma unui doctor Djahanghir care nu are nicio legătură cu agentul care a închiriat studioul. Adevăratul doctor sosise în Franţa la o altă dată. Serviciile iraniene manipulează astfel după voie oameni care nu ştiu nici măcar că le este folosit numele.

J.-M. Pontaut: Boyerhamadi va dispărea, dar veţi găsi rapid urma celorlalţi doi ucigaşi?

J.-L. Bruguière: Boyerhamadi le-a ordonat să ajungă în Elveţia prin propriile mijloace. Problema era că ei nu cunoşteau absolut deloc ţara. Aceasta a fost greşeala majoră comisă de cei care au organizat atentatul. În mod normal, ar fi trebuit verificat întregul traseu de scăpare. Ei

nu cunosc Franţa şi nu au deloc sensul orientării. În plus, nu vorbesc decât persana! Ei pot doar, şi vor apela la această soluţie, să cheme în ajutor, în orice moment, baza turcă, unde se află centrul nevralgic al operaţiunii. Acest lucru ne va permite să le luăm urma.

Pe 6 august, în ziua crimei, la miezul nopţii, ei se găsesc la gara Lyon-Perrache. De ce s-au oprit acolo? Nu ştim. Poate că au ratat o legătură la Part-Dieu? În orice caz, ei iau un taxi de la gară pentru a merge la Annecy. Cei doi au mulţi bani la ei: 3.500 de dolari şi 11.000 de franci francezi. Au chiar şi lire turceşti… Rătăcindu-se, sună în Turcia de la o cabină telefonică…

J.-M. Pontaut: Deci, aţi identificat numerele din Turcia?

J.-L. Bruguière: Două numere. Unul pe numele unui anume Eclipsoy, care pare să conducă celula turcă, celălalt corespunzând unui apartament închiriat de Eclipsoy pentru a-i caza pe iranieni. Cei doi fugari ai noştri ajung deci la Annecy la ora 1.40 dimineaţa, conform mărturiei şoferului de taxi. Şi apelează numărul din Turcia, pentru a cere instrucţiuni. Interlocutorul le transmite că trebuie să ajungă în Elveţia cât mai repede. A doua zi, pe 7 august, înjur de ora 9.00, ei se găsesc la Annemasse, nu departe de graniţă… unde iau un alt taxi şi-i spun şoferului că vor să ajungă la Geneva. Ies din Franţa fără dificultate, pe la postul de frontieră de la Thônex-Vallard. Dar de cealaltă parte… Vameşii elveţieni îşi dau seama că vizele elveţiene eliberate pe paşapoartele lor sunt false. Menţiunile sunt inexacte, referinţele nu corespund…

Vameşii controlează bagajele şi constată că cei doi au la ei mulţi bani şi bilete de tren necompostate care să le permită să ajungă la Geneva de la Annemasse. Unul din ei, Rad Vakili, are şi un cuţit. Vameşii elveţieni îşi contactează superiorii ierarhici, Poliţia de siguranţă, care confirmă

faptul că cele două vize sunt false, dar manifestă îndoieli în ceea ce priveşte paşapoartele: „Nu avem aparatele… par false, dar nu putem să afirmăm acest lucru…” O atitudine prudentă care le permite să dea înapoi fără a-şi atrage neplăceri! întrucât vizele sunt false, cei doi sunt trimişi înapoi în Franţa, fiind obligaţi la o amendă pentru a fi încercat să intre ilegal în Elveţia. Deci, la 13.30 sunt predaţi poliţiei franceze.

Al doilea episod suprarealist al poveştii. Un inspector de poliţie francez, informat asupra situaţiei de către elveţieni, examinează cele două paşapoarte şi nu le consideră chiar aşa de false… Consultă fişierul persoanelor căutate de poliţie şi, desigur, nu găseşte nimic, întrucât cele două nume, Kaya şi Kocr, sunt false! Ofiţerul de la post, un inspector de divizie, preia problema şi consultă şi fişierul central referitor la terorism. Niciun răspuns. Cadavrul lui Bakhtiar nu a fost încă găsit şi nimic nu i se pare anormal. Atunci intră în scenă brigadierul Crétin, un nume pe care n-am îndrăzni să-l inventăm. Acesta propune să contactăm ambasada Franţei în Turcia pentru a aprofunda cercetările. Nu este o idee rea, dar superiorii săi îi cer s-o „lase baltă”. Brigadierul se mulţumeşte să recupereze cuţitul lui Rad, reţinut pentru port de armă interzis. Nu va fi transmis anchetatorilor de la brigada criminală decât la sfârşitul lunii august!

Cât despre cei doi străini care nu vorbesc franceza, de ce să se mai piardă timpul cu procedura… Cel mai simplu este să fie eliberaţi! Cei doi oameni sunt atât de pierduţi că beneficiază chiar de solicitudine din partea poliţiei franceze, care îi îndrumă. Cei doi vor, de fapt, să meargă pe jos pe autostradă… Poliţiştii le indică deci şoseaua spre Gaillard, aşezarea de frontieră cea mai apropiată de post… unde, complet rătăciţi, îl contactează pe corespondentul din Turcia care le ordonă din nou să

treacă în Elveţia.

Atitudinea inspectorului de frontieră este uimitoare. A doua zi, fotografia celor doi bărbaţi este difuzată peste tot, dar el nu face nicio mişcare. Doar pe 10 august un agent elveţian va suna în Franţa şi numai aşa brigada criminală le va lua urma.

Cei doi fugari ai noştri, tot rătăciţi, se găsesc la Annecy pe 7 august, pe la 21.30. Cunosc Annecy-ul, au mai trecut deja pe aici. Vor încerca deci să se întoarcă în Elveţia şi iau un taxi, că e mai practic… Se opresc la Sallanches, pe la 21.30, la hotelul Ibis. Ancheta nu a furnizat elemente care să ne permită să cunoaştem ce au făcut acolo atunci, dar a doua zi, între 22.00 şi 23.00, se găsesc, în mod curios, la Valence! Au mers deci foarte mult… practic până la Lyon. Trebuie să fi luat un tren în sens invers… Vor rămâne aici trei zile, schimbându-şi numele şi hotelurile, sunând de zece ori în Turcia, de fiecare dată din cabine telefonice diferite.

În sfârşit, părăsesc Valence duminică, 11 august, după-amiaza, pentru a lua trenul pentru Hendaye-Geneva via Chambéry. Un nou avatar. Sunt controlaţi la Bellegarde, chiar înaintea frontierei franco-elveţiene. Controlorul, crezând după biletele lor că au încurcat trenul, îi dă jos pentru a lua un alt tren în direcţia… Annecy, unde ajung la miezul nopţii. Le regăsim urma, întrucât unul din ei îşi uită într-o cabină publică portofelul cu 300 de dolari, 100 de franci, lire turceşti… dar şi biletul de transport utilizat în seara din ajun pentru a ajunge de la Bellegarde la Annecy! Pe bilet găsim scris de mână de către funcţionar traseul feroviar şi ora călătoriei de la Valence la Annecy.

După informaţiile noastre, ar fi fost atunci întâmpinaţi de un emisar care le-a venit în ajutor. Pe 12

august seara, Azadi şi Rad ajung în fine în Elveţia cu autobuzul. Nu sunt controlaţi la frontieră şi şoferul le spune: „Sunteţi în Elveţia, puteţi să coborâţi, aţi ajuns…” Sunt în sfârşit la Geneva. Dar numai pe 15 august, spre ora 18.00, poliţia franceză va fi informată despre prezenţa lor acolo, de către omologii elveţieni. Aceştia din urmă le dăduseră de urmă într-un hotel din oraş. Căutarea poliţiei geneveze, ca şi cea a poliţiei franceze, este sortită eşecului. Nici aceasta nu va fi încununată de succes, întrucât elveţienii, ca şi francezii, vor ajunge mereu cu întârziere… Urmând ordinul, cei doi bărbaţi schimbă cu repeziciune hotelul.

J.-M. Pontaut: Totuşi, sunt reperaţi pe 12 august la Geneva.

J.-L. Bruguière: Rad şi Azadi se despart, fără îndoială din motive de securitate. Vakili Rad va fi localizat puţin înainte de miezul nopţii la hotelul Windsor, strada Berne, nr. 31, în Geneva. Cât despre Mohammad Azadi, el soseşte la aceeaşi oră la hotelul l’Étoile de pe strada Grenadiers, nr. 17. De-acum înainte, fiecare îşi va urma propriul traseu în vederea retragerii.

J.-M. Pontaut: Vakili Rad va sfârşi prin a fi arestat.

J.-L. Bruguière: Are întâlnire în faţa sediului Iran Air cu o persoană de contact care trebuia să-i înmâneze un nou paşaport. Or, nu ajunge la întâlnire! Este prins pe 21 dimineaţa, rătăcind pe malul lacului Léman, complet epuizat. Un mandat de arestare fusese emis între timp împotriva celor trei fugari.

Odată extrădat, îl acuz de asasinat şi asociere la infracţiuni teroriste şi îl interoghez. Rad este un personaj fără relief, destul de scund şi de şters, care nu vorbeşte decât persana. Nu putea nega că l-a întâlnit pe Bakhtiar, dar avea un discurs cam nerealist. Încerca să lase impresia că Boyerhamadi îi explicase în ultimul moment că

operaţiunea consta în uciderea lui Chapur Bakhtiar. El, bineînţeles, încearcă să mă convingă că nu era favorabil acestui asasinat. Pretinde că ar fi asistat pasiv la asasinat, deşi noi ştim că cei trei vizitatori au avut o contribuţie activă la crimă. Va fi condamnat la detenţie pe viaţă, pedeapsa maximă. Faptele sunt bine stabilite; ceilalţi vor fi condamnaţi în contumacie…

J.-M. Pontaut: Să revenim, cu permisiunea dumneavoastră, la exjiltrarea lui Mohammad Azadi.

J.-L. Bruguière: Această operaţiune, alături de condiţiile în care teroriştii au intrat în Franţa, pune în evidenţă importanţa dispozitivului desfăşurat de serviciile iraniene. A fost condusă la cel mai înalt nivel de aparatul de stat, care a constituit o structură ad hoc, pe lângă ambasade sau reprezentanţe consulare. Pentru aceasta, serviciile secrete de la Teheran au constituit, aşa cum am văzut, un fel de cartier general, implantat în Turcia la sfârşitul lui iulie şi l-a demontat imediat după exfiltrarea reuşită a lui Mohammad Azadi, pe 21 august.

Acest dispozitiv era considerabil, cu legături în străinătate. Am identificat mai ales apeluri suspecte către Londra – un alt opozant infiltrat de conducerea iraniană? –, dar şi corespondenţi în Statele Unite, în special în California.

Vom descoperi în final urma lui Azadi într-un hotel din Geneva. După spusele portarului, acesta nu vorbea decât persana, bolborosea puţin în engleză şi dorea să rămână acolo două nopţi. Azadi n-a ales din întâmplare acest hotel. Încă de pe 9 august, o altă cameră este ocupată de un iranian, Ghasmi Nejad. Poliţia franceză şi cea elveţiană au colaborat pentru a determina în ce circumstanţe a ajuns la Geneva acest Ghasmi Nejad şi am descoperit că Nejad a fost invitat de o societate elveţiană, Comatra, din cantonul Vaud.

J.-M. Pontaut: Este trimis să-l exjutreze pe Azadi?

J.-L. Bruguière: Nu este acolo numai pentru asta! Administratorul societăţii de import-export Comatra, un anume Siegriest, efectuase o deplasare la Teheran în iunie 1991, în interes de serviciu. Prin intermediul uneia dintre legăturile sale elveţiene, el spera să întâlnească un personaj important pentru afacerile sale, Hassan Shoorideh, administrator al societăţii iraniene Barton. Siegriest vine deci la Teheran şi stabileşte un contact cu Shoorideh. Totul merge bine, chiar foarte bine. Pentru serviciile iraniene, ocazia pică de minune! Shoorideh îi spune „prietenului" său elveţian: „Tu vei fi reprezentantul meu în Europa şi în Statele Unite, dar aş vrea ca în schimb tu să-mi faci un serviciu. Le poţi permite la doi prieteni de-ai mei, oameni de afaceri, să meargă în curând în Elveţia? Ar trebui să le faci invitaţii şi să le garantezi domiciliul". În Elveţia, doar persoanele invitate în cadrul unui contract comercial, cu o garanţie din partea societăţii elveţiene gazdă, pot obţine viza. Fără Comatra, nu există nici vize, nici sosire la Geneva!

Elveţianul nostru, prea mulţumit de perspectivele comerciale care i se oferă, le face desigur acest serviciu. Şi transmite pe 27 iunie 1991 un telex la secţia consulară a ambasadei Elveţiei la Teheran, solicitând eliberarea unor vize pe motive comerciale pentru doi iranieni, Ardeshir Faezi şi Nasser Ghasmi Nejad, invitaţi de Comatra. Nu cunoaşte aceste persoane. Nu ştie cu ce se ocupă acestea. Nu le-a văzut niciodată şi nici nu le va vedea vreodată. Dar cererea lui este refuzată de ambasada Elveţiei, pe motiv că societatea Comatra nu se angaja să suporte cheltuielile iranienilor ocazionate de sejurul în Elveţia! Aceasta îşi ia atunci angajamentul să suporte toate cheltuielile. În acelaşi timp, Shoorideh îi comunică lui Siegriest că el nu este numai un om de afaceri: este în acelaşi timp şi un

apropiat al ayatollah-ului Khamenei, Conducătorul suprem al Revoluţiei, succesorul lui Khomeyni. El va profita şi de un mare noroc – sora soţiei lui se va căsători cu un diplomat francez – pentru a solicita o viză pentru Franţa şi… a merge în Elveţia. La sfârşitul lui iulie, el obţine, în sfârşit, împreună cu asociatul său, o viză pentru a merge să asiste la căsătoria cumnatei sale la Paris. A doua zi, după declaraţiile cumnatului său, el pleacă împreună cu compatriotul său în Elveţia pentru „a regla nişte afaceri”, după cum pretinde el, înainte de a merge în California. În Elveţia nu li s-a depistat urma.

J.-M. Pontaut: Să revenim la cele două persoane, Faezi şi Nejad, pe care a reuşit să-i facă să fie invitaţi în Elveţia. Ce s-a întâmplat cu aceştia?

J.-L. Bruguière: Dacă în ceea ce priveşte sosirea în Elveţia a lui Ardeshir Faezi nu avem nicio dovadă, Nasser Ghasmi Nejad va fi reperat la Geneva. Pe 7 august 1991, el obţine o viză de 15 zile pentru Elveţia. Pentru a ascunde urmele, iranienii vor recurge la omonimii, la falsificarea de documente administrative şi la aparenţe false pentru a crea confuzie. Nasser Ghasmi Nejad soseşte la Geneva pe 13 august dimineaţa, venind de la Teheran. Îi este controlat biletul de transport. Nu şi paşaportul. La acelaşi ghişeu şi în acelaşi moment, este controlat paşaportul, dar nu şi biletul, unui alt iranian, un funcţionar la ambasadă, despre care vom vorbi mai târziu, Zeynolabedine Sarhadi. A utilizat el biletul lui Ghasmi Nejad pentru a intra în mod clandestin în Elveţia? Mai mult decât probabil.

Ghasmi Nejad este reperat pe 9 august la hotelul l’Étoile, unde îl va primi pe unul dintre ucigaşi, în speţă pe Muhammad Azadi, apoi, în următoarele zile la hotelul Jean-Jacques Rousseau, tot ca legătură a lui Azadi, care a luat numele fals de Rezage. Cât despre Sahradi, acesta intervine pe 13 august în sprijinul lui Ghasmi Nejad pentru

închirierea camerelor de hotel. Dar Sahradi face o greşeală: completând fişa lui Azadi sub numele fals de Rezage, el menţionează aceeaşi adresă falsă ca cea de pe fişa de la hotelul Bernina, la care a tras el… Cei doi bărbaţi fac incontestabil parte din echipa plecată în grabă de la Teheran pentru exfiltrarea asasinilor lui Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: Veţi identifica foarte rapid un personaj mult mai important care va juca un rol-cheie în cazul Bakhtiar.

J.-L. Bruguière: Da. De fapt persoana care a intervenit pentru a le facilita celor doi ucigaşi intrarea în Franţa, Massoud Hendi. Acest iranian a lucrat la Irib (Iranian Broadcasting), televiziunea iraniană. Hendi va acţiona la cererea unui înalt funcţionar iranian, apropiat al ministrului Telecomunicaţiilor, pentru a obţine ca societatea franceză

Syfax, specializată în comerţul cu componente electronice, să-i invite în Franţa pe doi iranieni: Vakili Rad şi Mohammad Azadi. Aceeaşi metodă ca cea utilizată de Shooridech.

J.-M. Pontaut: De această dată veţi da direct peste reprezentanţii puterii iraniene.

J.-L. Bruguière: Massoud Hendi a păstrat legături cu Irib-Franţa – un post de radio care, între paranteze, era şi o agenţie de informaţii; la percheziţia localurilor sale vom găsi grile pentru codarea mesajelor şi articole despre oponenţii puterii. Hendi este în legătură cu un francez de origine iraniană, Mustafa Abdoun, administrator al Syfax, o societate franceză care colaborează cu Iranul. Hendi era altă dată corespondentul Syfax la Teheran. Cei doi se cunoşteau din 1983, şi Hendi trece în fiecare an de mai multe ori pe la Syfax pentru a negocia noi contracte.

În iunie 1991, Hendi îi adresează un fax lui Abdoun pentru a-l informa referitor la cererea sa de vize pentru doi

iranieni, Kamal Hosseini şi Norian Nasser, şi la identităţile false pentru Vakili Rad şi Azadi. Pe 2 iulie, aceştia din urmă obţin lucrurile mult dorite. Se va proceda cu o grijă deosebită acordată disimulării, chiar la retuşarea fotografiilor lor de viză!

J.-M. Pontaut: *în ce scop*?

J.-L. Bruguière: Dacă sunt reţinuţi, să poată spune: „Nu suntem noi… Sunt paşapoarte pe care le-am cumpărat de la nişte necunoscuţi, şi, mai mult, fotografiile nu sunt ale noastre… Verificaţi!” Din motive necunoscute, cei doi ucigaşi nu vor folosi această filieră. Dar această pistă, după cum veţi vedea, se va dovedi foarte importantă pentru noi. Rad şi Azadi ajung în final în Franţa la cererea „cârtiţei” Boyerhamadi. Colaboratorul lui Bakhtiar redactează pe 13 iunie 1991 două certificate de găzduire, declarând el însuşi că locuieşte la Reims, la prietena lui. El declară pe propria răspundere că-i poate găzdui, pentru „vacanţă”, din 15 iunie până pe 15 septembrie, pe cei doi prieteni ai săi, Vakili Rad şi Mohammad Azadi, în Franţa, pe 30 iulie, sub identitatea lor adevărată.

Azadi va fi fără îndoială retras din Elveţia pe 20 august cu un paşaport fals. Nu vom găsi urma ieşirii sale de pe teritoriul elveţian. A doua zi, Vakili va fi arestat. Şi pe 23 decembrie, un funcţionar iranian, vom vedea, va fi audiat la Berna şi extrădat în Franţa.

La trei săptămâni după crimă, unul dintre asasini este arestat în Elveţia. Ancheta judiciară i-a influenţat cumva cu repeziciune pe politicienii francezi, care vor fi obligaţi să-şi schimbe atitudinea faţă de Iran.

J.-M. Pontaut: Existau în fond negocieri foarte avansate cu puterea iraniană?

J.-L. Bruguière: La acea vreme trebuia reglat dificilul şi spinosul contëncios Eurodif. Era vorba despre un mai vechi acord cu Europa şi în special cu Franţa, principala

putere nucleară, ce permitea Iranului să se doteze cu mijloace nucleare civile. Teheranul angajase fonduri importante în vederea aprovizionării sale cu uraniu, dar sosirea la putere a lui Khomeyni a modificat datele problemei, şi programul a fost îngheţat. Teheranul a cerut deci rambursarea sumelor deja angajate în acest program, cu penalităţi pentru încetarea contractului. Un contencios civil, dar şi politic foarte important. Preşedintele Mitterrand, voind să normalizeze relaţiile dintre Franţa şi Iran, proiecta o vizită la Teheran pentru a se întâlni cu omologul său, Rafsandjani. Trebuia să profite de această ocazie pentru a regla acest contencios, care făcea deja obiectul unor negocieri aparent foarte avansate. Se părea că acordul final era pe cale să fie semnat. Dar asta fără a lua în calcul afacerea Bakhtiar!

Serviciile secrete iraniene, care îşi urmăreau programul de eliminare a oponenţilor regimului şi care-l aveau în vizor de mult timp pe Bakhtiar, nu luaseră în calcul situaţia politică sau nu doreau aceasta – ilustrare a caracterului închis, opac şi adesea antagonic al structurilor instituţionale din statele nedemocratice. Aşa şi în Iran, strategia serviciilor şi cea a gardienilor revoluţiei primează asupra oricăror alte consideraţii, politice sau diplomatice. Ali Fallahian, pe atunci ministru al Informaţiilor şi al Securităţii, acţiona fără nicio constrângere sau concertare cu ceilalţi membri ai guvernului. Pare încă şi mai dificil de crezut că preşedintele Rafsandjani, prezentat ca un liberal, a putut gira deciziile adoptate de Consiliul superior de securitate naţională, prezidat de Ali Khamenei, organism care coordona Comitetul de informaţii din care făcea el însuşi parte…

J.-M. Pontaut: Cei de la Quai d’Orsay aufăcutoresiuni asupra dumneavoastră pentru ca această afacere să se

termine cum nu se poate mai rău?

J.-L. Bruguière: Niciuna. Niciodată puterea nu a încercat să împiedice cursul anchetei. În schimb, presiunea iraniană a fost puternică, mai ales după arestarea lui Sarhadi în Elveţia. Aparatul politic şi diplomatic iranian s-a mobilizat la Teheran şi la Paris, la nivelul Quai d'Orsay, pentru a evita ca acesta să fie extrădat. Am fost ţinut la curent cu aceste lucruri după cum şi eu am ţinut la curent aparatul de stat asupra evoluţiei anchetei.

Iranul, în particular Hamid Reza Nakachan, unul dintre responsabilii secţiunii de informaţii a Pasdaran – corpul de Gardieni ai revoluţiei – şi Fallahian[54], subestimase în mod evident independenţa judecătorilor din Franţa şi determinarea acestora în căutarea adevărului. Ambasadorul Iranului, la cererea ministrului său, Ali Akbar Velayati, chiar a dorit să mă întâlnească la Palatul de Justiţie. Am acceptat, după ce am obţinut acordul cabinetului ministrului afacerilor Externe spre a preveni orice risc de manipulare. De fapt am avut la mine la birou două contacte cu el. Primul, după arestarea lui Sarhadi în Elveţia, celălalt mai târziu, după extrădarea acestuia. Încă de la prima întâlnire, plină de curtoazie, dar destul de încordată, am înţeles că Teheranul se dezinteresa de soarta lui Vakili Rad şi chiar de cea a lui Hendi – ei nu reprezentau mize politice. A-l implica pe Sahardi în dosar echivala în schimb cu a implica aparatul de stat iranian într-o operaţiune teroristă. O situaţie inacceptabilă. În ceea ce o priveşte, puterea politică franceză a înţeles rapid că trebuia să-şi reajusteze relaţiile diplomatice.

Primele investigaţii, care indicau că Iranul ar fi putut fi implicat în asasinarea lui Bakhtiar, l-au făcut pe preşedintele Mitterrand să renunţe la vizita la Teheran.

54 Ministrul Informaţiilor

Mai târziu, el a abandonat definitiv proiectul şi l-a însărcinat pe ministrul afacerilor externe, Roland Dumas, să meargă în locul lui. Şi, după arestarea, pe 23 decembrie 1991, a unui funcţionar iranian la Berna şi perspectiva de a-i amesteca în afacere pe responsabilii regimului, poziţia Franţei a evoluat.

La rândul său, şi Roland Dumas renunţă la vizită. În final, foarte discret, pe furiş chiar, François Scheer, pe atunci secretar general la Quai d'Orsay, va merge la Teheran pentru semnarea acordurilor. Şi doar mult mai târziu… Este clar că avansarea anchetei a antrenat, în mod indirect, o răcire foarte pregnantă a relaţiilor dintre Franţa şi Iran.

J.-M. Pontaut: Asta datorită faptului că aţi stabilit responsabilitatea aparatului de stat iranian în atentat. Cum aţi procedat?

J.-L. Bruguière: Legătura este Massoud Hendi, omul de radio iranian, cel care i-a adus pe cei doi asasini în Franţa. El va face eforturi să demonstreze că nu mai este legat de o structură oficială, pentru a nu implica puterea iraniană. Pretinde că nu mai face parte din Irib, ceea ce este şi adevărat, şi fals în acelaşi timp, întrucât el a părăsit această instituţie la sfârşitul lui 1990, dar şi-a păstrat un birou şi un paşaport de serviciu. Acest corespondent mai special a fost obligat să recunoască faptul că i-a condus pe Valuli Rad şi pe Mohammad Azadi la ambasada Franţei de la Teheran pentru a li se elibera vizele. S-a stabilit de asemenea că în luna iulie – în cursul pregătirii operaţiunii – numărul de la Irib a fost apelat de la structura turcă. Or, Irib-ul este în legătură directă cu ministrul telecomunicaţiilor, Mohammed Gharazi. După asasinarea lui Bakhtiar, pe 24 august, Hendi, care credea că nu poate fi bănuit, revine în Franţa. Nu este îngrijorat. El expediază chiar de la Paris la Teheran un Mercedes, privilegiu ce nu

îi este acordat unui iranian de rând.

J.-M. Pontaut: Apoi este arestat în Franţa. Cum a decurs interogatoriul lui?

J.-L. Bruguière: Hendi, extrem de curtenitor, încearcă să-şi atenueze rolul şi să-şi minimizeze legăturile cu mandantul lui direct, adică cu persoana în numele căreia a acţionat, o persoană care se află în chiar centrul puterii iraniene: Hossein Sheikhattar. Sheikhattar era directorul diviziei „Sateliţi" a Ministerului Iranian de Telecomunicaţii şi plasat ierarhic sub autoritatea lui Gharazi. Hendi îmi explică faptul că Sheikhattar, aflat în dizgraţia guvernului iranian, a trebuit să-şi părăsească postul, că a fost retrogradat la rangul de consilier şi că din acest motiv nu mai poate călători în străinătate. Sheikhattar este, în realitate, un personaj foarte important; ancheta a stabilit că el a efectuat două deplasări în Franţa, în mai şi în septembrie 1990. El solicitase cu această ocazie acordarea unei vize de intrare în Franţa pentru, a se deplasa, începând din luna octombrie, la sediul societăţii Matra Espace, din Velizy. A rămas în post la minister până la sfârşitul anului 1990 şi şi-a păstrat paşaportul de serviciu până la 13 iunie 1991, cu puţin înainte de asasinat...

J.-M. Pontaut: După dumneavoastră, Sheikhattar este cel care i-a dat instrucţiuni lui Hendi?

J.-L. Bruguière: După condamnarea lui Hendi, înaltul funcţionar a fost hărţuit de doamna Hendi. La un vorbitor, soţul ei i-a mărturisit că acţionase în contul unui terţ a cărui identitate nu o

poate dezvălui. Ea îl bănuieşte atunci pe Sheikhattar, pe care îl face responsabil de situaţia în care se află soţul ei! mai mult, coordonatele telefonice personale ale preşedintelui Rafsandjani au fost regăsite în posesia lui Hendi. Un alt element demonstrează complicitatea lui

Sheikhattar. La examinarea listingurilor telefonice s-a descoperit că din Turcia au fost apeluri nu numai către Irib, ci şi către Ministerul Telecomunicaţiilor.

J.-M. Pontaut: Şi un alt ministru iranian este amestecat în operaţiune.

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, Ministerul Iranian al Afacerilor Externe va fi implicat, prin intermediul unuia dintre membrii săi, Zeinolabedine Sarhadi.

J.-M. Pontaut: Sarhadi este un diplomat?

J.-L. Bruguière: Nu chiar. Este un agent consular trimis în misiune pentru trei luni la Berna, în luna iulie. Acest funcţionar al administraţiei afacerilor externe, care ocupa, se pare, o poziţie de subaltern în Iran, are responsabilităţi şi contacte importante. Chiar dacă, atunci când l-am interogat, nu mi s-a părut a fi de un prea înalt nivel... Hendi mi-a făcut o impresie mult mai profundă. Altă dimensiune. Iranienii m-au încetat să pretindă că Sarhadi era un personaj şters... Nu este complet fals. Dar iranienii au folosit adesea agenţi având un profil banal pentru operaţiuni punctuale. Agenţi mai uşor de controlat, mai ales dacă operaţiunea iese rău. Ceea ce se întâmplă adesea în cazurile de exfiltrarea agenţilor.

J.-M. Pontaut: Care va fi rolul său exact?

J.-L. Bruguière: Pe 16 iulie 1991, practic în momentul în care au fost făcute cererile pentru vizele celor doi asasini, Sarhadi obţine o alocaţie pentru misiunea sa din Elveţia. Va fi găsit asupra sa un document bancar ce atestă retragerea, pe 10 august 1991, a unei sume înnali pentru taxa de ieşire din ţară. Plecarea lui din Iran era programată pentru 11 sau 12 august. Dispunem de asemenea şi de un bilet emis pentru plecarea pe data de 12 august. Or, pe data de 13, vă amintiţi, i-am regăsit urma lui Ghasemi la Geneva. În Iran, pentru o călătorie în străinătate, paşaportul trebuie depus la poliţia

aeroportului cu mai multe zile înaintea plecării. Sarhadi şi-l depune pe al său pe 8 august. Dar, când s-a prezentat la aeroport pe 12, un poliţist îi va fi refuzat îmbarcarea. Aceasta este cel puţin versiunea pe care o va susţine el după arestarea sa la Berna. După spusele lui, un responsabil al Ministerului Afacerilor Externe i-ar fi explicat că paşaportul lui fusese pierdut!

Ceea ce înseamnă cel puţin – chiar dacă ar fi să credem versiunea lui Sarhadi – că Ministerul Afacerilor Externe era amestecat în operaţiune. Acest fapt contravine oricăror uzanţe diplomatice, întrucât secţiunea consulară a ambasadei Elveţiei la Teheran nu este avizată de „pierderea" paşaportului, fapt confirmat şi de Departamentul Federal al Afacerilor Externe al Confederaţiei Elveţice.

Un alt element ciudat: în momentul controlului transfrontalier, se constată că fotografia acestui paşaport a fost schimbată. Apar două întrebări: cine a utilizat paşaportul, a cărui urmă am găsit-o pe 12 august la Geneva, şi cine l-a falsificat? Un lucru este sigur: această falsificare este neîndoielnic un act al autorităţilor iraniene. Aceasta a intervenit între 8 august (data pretinsei remiteri a documentului către autorităţile aeroportuare) şi 12 august, şi aparţine unei autorităţi iraniene care a acţionat probabil la ordinele Ministerului de Informaţii.

J.-M. Pontaut: Aţi obţinut extrădarea lui Sarhadi din Elveţia?

J.-L. Bruguière: Da. În chiar acest context am avut mai multe contacte cu domnul Ahani, ambasadorul Iranului. Prima întâlnire a avut loc în decembrie 1991. Roland Dumas era pe atunci ministrul afacerilor externe. Ambasadorul făcea totul pentru a împiedica extrădarea, insistând asupra faptului că era în cauză onoarea Iranului şi că, dacă va avea loc vreodată, aceasta nu va avea decât

consecinţe negative asupra relaţiilor bilaterale. Un discurs presărat cu ameninţări. După extrădarea din mai 1992, a venit din nou să mă vadă, cu consimţământul ministrului afacerilor externe, Alain Juppé, pentru a descrie condiţiile de detenţie a lui Sarhadi şi pentru a pleda pentru nevinovăţia acestuia. Astfel eram în legătură cu cabinetele celor două ministere, unul la stânga şi celălalt la dreapta, şi pot să afirm că a existat în acest dosar o poziţie comună.

J.-M. Pontaut: Cum au încercat iranienii să-l disculpe pe Sarhadi?

J.-L. Bruguière: Produc documente imposibil de verificat care atestă prezenţa sa fizică la Teheran.

J.-M. Pontaut: Veţi instrumenta apoi o altă anchetă referitoare la iranieni, o crimă similară celei a lui Bakhtiar?

J.-L. Bruguière: Este vorba probabil despre ultima eliminare fizică a unui oponent al regimului, hotărâtă de serviciile de informaţii ale Ministerului iranian de Informaţii. Se referă la asasinarea, pe 28 mai 1996, la Créteil, a lui Reza Mazlouman. Mazlouman era un opozant hotărât al regimului de la Teheran. Avea o poziţie extrem de critică la adresa regimului şi edita în Franţa un ziar al opoziţiei, *Payam Ma Azaldelan* („Mesajul Oamenilor Liberi”), difuzat prin abonament în Europa. Era de mult timp în vizorul serviciilor de informaţii…

J.-M. Pontaut: Era un apropiat al lui Bakhtiar?

J.-L. Bruguière: Cei doi se cunoşteau bine. Unul dintre prietenii foarte apropiaţi ai lui Mazlouman, Sattar Salimi, a fost asasinat tot la acea vreme, din cauza legăturilor cu Mazlouman. Mazlouman lucrase mai mulţi ani cu Chapour Bakhtiar. Salimi şi Mazlouman iniţiaseră şi o organizaţie: Gardienii civilizaţiei şi educaţiei vechi iraniene. O mişcare de contestare – mai mult decât de opoziţie – împotriva liniei politice a Teheranului, mai ales

în ceea ce priveşte libertatea de expresie. Mazlouman va fi executat, şi el, prin intermediul unei cârtiţe recrutate de regim. Un anume Jayooni, refugiat în Germania. Persoanele pe care le-am audiat în Germania şi comunitatea de informaţii mi-au confirmat că Jayooni era un membru activ al Vevak[55]. În rest, el fusese expulzat din Franţa la sfârşitul lui 1983, fiind considerat persona non grata.

În ciuda avertismentelor celor din anturajul lui, care-i spuneau: „Atenţie! Nu-l frecventaţi pe acest individ, este periculos”, Mazlouman acceptă să-l întâlnească. Jayooni pretinde că-i poate servi cauza datorită poziţiei sale în cadrul televiziunii şi a producţiei video din Germania; el vine la întâlnire şi-i cere lui Mazlouman să-l adăpostească pentru o noapte. „Am ceva de făcut, revin diseară”. Nu el revine, dar în chiar acea seară, este atacat la domiciliul său de doi bărbaţi care-l ucid cu un pistol-stilou pe care l-am găsit la faţa locului... De fapt, pistolul-stilou n-a funcţionat, şi el a fost ucis cu o armă de calibrul 38, care era arma de rezervă.

J.-M. Pontaut: Aceeaşi schemă ca cea pentru Bakhtiar, un cal troian introdus la faţa locului...

J.-L. Bruguière: Jayooni se credea la adăpost în Germania. L-am arestat şi i-am obţinut extrădarea înainte să descopăr că era dirijat de serviciile iraniene şi de ofiţerii aflaţi la post la ambasada Iranului la Bonn, însărcinaţi cu operaţiunile subversive şi cu activităţile de spionaj de pe teritoriul german. Jayooni era legătura unui diplomat iranian la Berna, care era, în fapt ofiţer al serviciului de informaţii.

T.-M. Pontaut: Şi obţineţi extrădarea lui...

u y

55 Vezarat-e Ettela’at va Amniat-e Keshvar, Serviciul de informaţii iranian

J.-L. Bruguière: Apoi condamnarea lui în Franţa.

J.-M. Pontaut: Pare o strategie sistematică a Iranului de eliminare a oponenţilor.

J.-L. Bruguière: Ai de fapt sentimentul că aceste asasinate programate provin dintr-un fel de fatwa nescrisă într-un sistem cu două feţe. Membrii Pasdaran – inima regimului – sau serviciile de informaţii legate de Pasdaran sunt în aparenţă deconectaţi de guvernul iranian şi de aparatul politic aflat la vedere. Autorităţile străine discută deci cu omoloagele lor, mai exact cu structura politică, fără a avea cu adevărat acces la centrul puterii. Deciziile care privesc regimul sau interesele sale strategice nu sunt luate de oamenii politici. Dovada, o decizie luată de structurile de informaţii poate merge împotriva intereselor obiective ale Iranului – cum s-a întâmplat în cazul Bakhtiar – şi poate cauza pagube colaterale. O tentativă care ar fi putut aduce Iranului avantajul apropierii la cel mai înalt nivel, cu vizita preşedintelui Republicii franceze de la acea epocă, a eşuat din cauza acestei operaţiuni…

Presiunile deosebit de puternice exercitate de diplomaţia iraniană încercau să mă facă responsabil de degradarea relaţiilor bilaterale, când de fapt aceasta era rezultatul unei disfuncţiuni a aparatului de stat iranian. Această diplomaţie nu era în realitate capabilă să controleze ansamblul dispozitivului şi cu certitudine nu serviciile secrete, care ascultă de o logică diferită…

Îngrijorător este faptul că acest sistem durează şi astăzi! Cea mai bună dovadă în acest sens a fost realegerea contestată, din pricina suspiciunilor de fraudă, a lui Ahmanidejad, în iunie 2009. Qom (sediul puterii religioase) a lăsat să se deruleze alegerile, chiar şi începutul contestaţiei iniţiate de partizanii lui Moussavi. Când aceasta s-a întărit, luând o amploare naţională, ayatollah-ul Khamenei a intervenit direct pentru a opri

mişcarea şi pentru a legitima represiunea. Astfel a arătat lumii adevărata imagine a Iranului molahilor.

Sistemul iranian nu s-a schimbat deci în mod fundamental. îl întâlnim şi în Irak, unde iranienii au utilizat în mod clandestin unităţi ale forţei al-Qods, o forţă militară specială de elită care depinde de Pasdaran, şi nu de armata regulată. Aceste unităţi au fost angajate în operaţiuni punctuale pentru susţinerea rebeliunii împotriva americanilor.

J.-M. Pontaut: Este vorba despre o adevărată forţă militară?

J.-L. Bruguière: Absolut. Au fost operate şi atacuri în Golful Persic, împotriva flotei americane, cu ajutorul ambarcaţiunilor uşoare. Aceste atacuri erau controlate de Pasdaran. Aceste unităţi de elită, de inspiraţie religioasă, sunt independente de forţa civilă. În Republica

Islamică Iran, sistemul religios nu este numai un dispozitiv de control ideologic, ci controlează şi aparatul de stat, şi pe cel militar.

J.-M. Pontaut: Acest dublu discurs nu este deosebit de îngrijorător în contextul actual, în care problema nucleară ocupă un loc preponderent?

J.-L. Bruguière: După părerea mea, negocierile cu Iranul solicită o vigilenţă extremă, întrucât nu există raţiuni fundamentale care să demonstreze că regimul s-ar fi schimbat în mod radical. Desigur că operaţiunile de omucidere împotriva oponenţilor regimului aflaţi în străinătate nu mai sunt la ordinea zilei, dar cu siguranţă cei de la Pasdaran, aliaţi cu serviciile de informaţii, joacă în continuare un rol foarte important în cadrul aparatului religios. Au în continuare capacitatea de a utiliza terorismul ca armă şi de a întreprinde operaţiuni secrete în străinătate. În afacerea Bakhtiar, interfaţa cu acest mediu este Eclipsoy, responsabilul turc al celulei

organizate pentru pregătirea asasinatului: el va cumpăra cu 600.000 de lire turceşti două paşapoarte false pentru necesităţile operaţiunii.

Această conexiune cu crima organizată este extrem de importantă. îmi amintesc de două atentate antiisraeliene comise la Buenos Aires în 1992 şi 1994, împotriva ambasadei Israelului şi împotriva unei asociaţii evreieşti. Am lucrat mult în acest dosar, într-o comisie rogatorie a argentinienilor, în special cu domnul Gaetano, judecătorul însărcinat cu acest dosar. Atentatul din 1994 viza Amia, o importantă asociaţie ebraică de prietenie – comunitatea evreiască este foarte puternică în Argentina. Comis cu ajutorul unui camion-capcană, atentatul a făcut aproximativ o sută de victime şi nu a fost niciodată elucidat. Am fost invitat în Argentina pentru a lucra în cadrul acestei anchete în calitate de expert, pentru că se vedea în acest atentat marca Teheranului. Justiţia argentiniană era convinsă de acest lucru.

J.-M. Pontaut: Acest atentat purta pecetea Iranului?

J.-L. Bruguière: Foarte probabil. Numai că ancheta a demarat dificil. La început am găsit conexiuni cu structuri criminale, implicând de asemenea poliţişti manipulaţi. A devenit deci o problemă de politică internă. Apoi ancheta a demonstrat implicarea mediilor libaneze apropiate de şiiţi, mai ales din zona numită „Tripla Frontieră”, aflată între Argentina, Brazilia şi Paraguay. Aceste filiere libaneze sunt mai mult sau mai puţin legate de Hezbollah. Autorităţile judecătoreşti au stabilit şi ele conexiuni cu diplomaţi iranieni… Ar fi fost vorba despre o operaţiune condusă din umbră de Hezbollah sub controlul Iranului.

Ea pune oricum în evidenţă un factor important devenit astăzi mult mai pregnant decât în 1994, legăturile din ce în ce mai puternice dintre crima organizată, reţelele mafiote, traficanţii de droguri şi structurile teroriste. Ele

alimentează relaţii operaţionale punctuale, adesea determinate de oportunitate, care pot fi manipulate de un stat în conformitate cu obiectivele sale politice.

Pentru a reveni la întrebarea dumneavoastră legată de coordonata nucleară, cred că regimul iranian nu s-a schimbat până astăzi. Mentalităţile, structurile, metodele sunt în mod categoric aceleaşi… Când cunoşti bine mediile iraniene, vezi cât de mult se recurge la disimulare. Poate exista temerea că, fiind confruntat cu criza nucleară, cu o criză geopolitică şi politică majoră, Iranul ar fi recurs la strategii indirecte, fie prin a apela la acţiuni de tip terorist, spre exemplu prin reactivarea grupării Hezbollah, fie prin manipularea reţelelor Al-Qaida, de tip sunit, reţele ce-i sunt în opoziţie strategică şi ideologică, dar asupra cărora iranienii au un anume impact. Am putut stabili, spre exemplu că, înainte chiar de 2001, Iranul a fost utilizat drept cale de pătrundere în Afghanistan, în timp ce drumul normal trecea prin Pakistan.

Cazul Buenos Aires demonstrează, dacă este dovedită implicarea sa, capacitatea Iranului de a acţiona când doreşte şi mai ales acolo unde nimeni nu se aşteaptă. Dacă există o regiune ce pare la adăpost de ameninţările islamiste legate de mişcarea Al-Qaida, aceasta este America Latină! Există mişcări de extremă stângă ca FARC1, Calea Luminoasă[56] sau organizaţii mafiote legate de traficanţii de droguri, dar, aparent, niciuna nu este legată de Al-Qaida. De ce atunci să comită cele două atentate în Argentina? Iranul înţelege astfel, după părerea mea, să-şi dovedească capacitatea de a lovi oriunde vrea. În zone fragile şi simbolice.

Observaţi, în acelaşi mod, atitudinea grupării Hezbollah din Liban. Beirutul este trecut prin foc şi sânge,

56 Forţele Armate Revoluţionare din Columbia, principala gherilă procomu- nistă columbiană

avem impresia că am revenit în anii ’80, apoi Hassan Nasrallah, şeful Hezbollah-ului libanez, conştient că a stabilit un raport de forţe favorabil, decide să oprească ostilităţile. Şi calmul revine, spre câştigul şiiţilor. Michel Suleiman este ales preşedinte al Libanului, şi preşedintele sirian Bachar al-Massad este invitat să facă o vizită oficială în Franţa! În mod evident, asta nu rezolvă lucrurile. Dacă Hezbollah nu este o structură iraniană, legăturile sale cu Teheranul sunt totuşi evidente. Oricum, şi aici avem o probă referitoare la influenţa Iranului. Astăzi calmul a revenit la Beirut şi toate componentele politice cooperează la formarea noului guvern. Chiar şi Hezbollah, care nu a câştigat alegerile, joacă jocul democraţiei. Până la următoarea criză…

J.-M. Pontaut: Vedeţi aici vreun mesaj adresat comunităţii internaţionale?

J.-L. Bruguière: Este sigur că astăzi, în cadrul crizei nucleare, trebuie să luăm în considerare capacitatea Iranului de a utiliza, în caz de conflict, strategii indirecte, mai ales prin recurgerea la „arma teroristă” pe care o stăpâneşte perfect, după cum a demonstrat-o în Irak.

J.-M. Pontaut: Mergeţi mai departe. Vă gândiţi că natura projiindă a regimului iranian nu s-a schimbat în modfundamental de la moartea lui Bakhtiar.

J.-L. Bruguière: În 1991, data asasinării lui Bakhtiar, puterea iraniană oferea Occidentului, sub preşedinţia lui Rafsandjani, imaginea nouă a unei puteri deschise către modernitate, ce renunţă la o ideologie conservatoare şi naţionalistă. îşi continua de fapt strategia tradiţională care consta în a-şi valorifica puterea regională şi a controla forţele islamice din lume în cadrul unei dogme fundamentale: exportarea revoluţiei. Încă din 1991, dorinţa, totuşi afişată, de a achiziţiona arma nucleară – subevaluată în mod bizar de cancelariile occidentale – era

o prioritate a guvernului iranian. Politica populistă şi provocatoare a actualului preşedinte Mahmoud Ahmanidejad se înscrie în cadrul acestei continuităţi politice. Puterea iraniană pare a fi în acelaşi timp compartimentată, expusă la rivalităţi pentru putere şi căutându-şi calea.

Această analiză simplistă nu dezvăluie situaţia complexă. Puterea este, desigur, traversată de curente concurente, dar este unitară în ceea ce priveşte esenţialul: promovarea valorilor revoluţiei islamice.

Forţa culturală a Iranului a fost disimularea strategiei sale, ceea ce l-a condus la acreditarea tezei că, sub guvernarea Rafsandjani, naţiunea s-a angajat pe o altă cale. Aceasta a îngăduit apariţia ideii că Rafsandjani abandonase revoluţia sau măcar principiile ei fondatoare. A se ataşa prea mult de această formulare seducătoare pentru Occident nu putea duce, după mine, decât la deziluzii pentru un regim impregnat de experienţa revoluţionară. O idee uitată sau neglijată de Occident. Pentru că istoria arată că – ieri ca şi astăzi – practica politică a conducătorilor iranieni, de natură complexă, ştie să alieze, în caz de nevoie, cinismul şi curtoazia, amabilitatea şi şiretenia, concilierea şi provocarea, fără a exclude, când este necesar, utilizarea violenţei, cum a fost cazul în iunie 2009 după realegerea contestată a lui Ahmanidejad. O situaţie în care Teheranul şi-a arătat adevărata fată.

3 3 3

Dincolo de aparenţe nu există, în ultimă instanţă, niciun antagonism profund şi ireductibil – dacă nu doar la nivelul afişării – între Rafsandjani şi Ahmanidejad. Măcar în ceea ce priveşte politica externă şi salvgardarea intereselor superioare ale Iranului.

Rafsandjani este bine integrat în procesul

revoluţionar. Cunoaşte toate tainele şi controlează direct anumite rotiţe secrete. Astfel încât putem afirma că stăpânea „structura piramidală”, mai ales în calitatea sa de preşedinte al Consiliului Superior de Securitate Naţională, căruia îi este direct subordonat Comitetul de Informaţii condus de Fallahiyan. În cadrul CSSN sunt stabilite obiectivele. Asasinarea lui Bakhtiar a fost fără îndoială girată de această instanţă care cuprinde structura decizională însărcinată cu exportarea revoluţiei, în special Pasdaran sau Ministerul Informaţiilor. Celelalte ministere, mai ales cel al afacerilor externe, condus pe atunci de Velayati, nu au putut decât să accepte această alegere. Cancelariile occidentale au dat dovadă până la sfârşit de o incredibilă naivitate în ceea ce priveşte regimul lui Rafsandjani. Nu este el cel care a declarat, la începutul lui mai 1991, cu ocazia unei călătorii în Turcia, atunci când asasinarea lui Bakhtiar era deja programată: „Noi căutăm tehnologia Vestului, şi Occidentalii deduc din aceasta, în mod imprudent, că Iranul este pe cale să renunţe la principiile sale islamice. Or, nu există nimic mai fals: în realitate, Iranul va continua să-şi aplice principiile revoluţionare şi, în acelaşi timp, va profita de tehnologia occidentală”.

În ciuda rivalităţilor dintre organele de decizie, care se considerau fiecare mai „revoluţionar” decât celălalt, Qom veghează ca Pasdaran să aibă prioritate asupra corpurilor regulate constituite înainte de revoluţie: armată, poliţie, securitate. Rafsandjani se înscrie în această traiectorie revoluţionară care vizează mai ales conservarea controlului exercitat de forţele islamice în lume. Mişcările politice de contestare, fie ele şi refugiate în străinătate, ca MNRI, nu vor mai fi tolerate. Asasinarea lui Bakhtiar răspunde unei exigenţe politice pe care Rafsandjani a garantat-o, chiar dacă ea contracara eforturile diplomaţiei

iraniene în dosarul Eurodif.

Grija principală a Iranului în această perioadă – când ambiţiile sale sunt deranjate de Occident şi de Irakul lui Saddam Hussein – este de a asigura mişcării islamice pe care o reprezintă o audienţă internaţională. Această poziţie explică ambiţiile sale expansioniste. Dorinţa de a se dota cu arma nucleară face parte din această ambiţie, care nu a fost anticipată de Occident şi mai ales de Statele Unite.

De ceva timp, Iranul caută să-şi sensibilizeze opinia publică la ideea deţinerii armei nucleare. Ahmanidejad va profita de aceasta, pe fondul propagandei naţionaliste, pentru a-şi întemeia politica populistă. Toate curentele politice iraniene se vor ralia la aceasta, chiar şi oponenţii lui, printre care – ironie a istoriei – Rafsandjani. Nu-l însărcinase el în 1991 pe ministrul afacerilor externe, Akbar Velayati, să adauge, cu ocazia vizitei sale la Paris de la începutul lui iulie – cu o lună înainte de asasinarea lui Bakhtiar – la reglarea definitivă a contenciosului Eurodif, o clauză ce prevedea furnizarea de uraniu francez slab îmbogăţit? Or, la acea vreme, Pakistanul – putere islamică sunită – poseda instalaţii nucleare dotate cu centrifuge capabile să îmbogăţească acest material cu destinaţie civilă, spre a-i conferi capacităţi militare, şi astăzi Occidentul descoperă existenţa unei noi centrale de îmbogăţire a materialului nuclear a cărei configuraţie exclude o utilizare pur civilă.

Ahmanidejad, într-un alt context politic şi geopolitic – cel al războiului din Irak –, va căuta de altfel să ralieze, sub baniera unui Islam unit care să combată Occidentul necredincios, Islamul sunit, alegând să facă prima sa vizită în străinătate în Indonezia. O remarcabilă continuitate politică, dincolo de aparenţe şi de afişări, la care puterile occidentale ar trebui astăzi să mediteze. Cu atât mai mult cu cât, odată cu realegerea sa, linia dură a regimului a fost

afişată cu claritate. Programul nuclear al Iranului se înscrie de minune în această strategie de putere.

5

Culisele serviciilor secrete

Georges Habache sau cum să te debarasezi de ceva

J.-M. Pontaut: Să evocăm acum una dinte „gafele politice" cele mai mediatizate ale anilor '90: primirea la Paris, din „motive umanitare", a unui celebru terorist palestinian Georges Habache, lider al Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei (FPEP), reprezintă ramura cea mai dură a mişcărilor de opoziţie împotriva Israelului Venirea sa la Paris a fost hotărâtă în cel mai mare secret. Ea va provoca o criză politică internă – nici chiar preşedintele Mitterrand nu era la curent –, dar mai ales va plasa Franţa într-o poziţie extern de delicată Această afacere, îndrăznesc să spun, va cădea în braţele justiţiei Mai întâi, cum aţi aflat vestea?

J.-L. Bruguière: De la radio! Pe 30 ianuarie 1992, aflu de la Europe 1 că Georges Habache fusese primit în ajun la spitalul Crucii Roşii, Henri-Dunant, din Paris. Aparent el este într-o stare gravă şi trebuie să fie supus unor examene medicale. Este vorba despre acel şef al FPEP, ramura disidentă a OEP a lui Yasser Arafat, angajată, precum organizaţiile palestiniene ale Frontului Respingerii, într-o traiectorie teroristă? Probabil. În orice caz, nimeni nu m-a informat despre venirea sa. Calculez imediat gravitatea situaţiei. Primirea pe teritoriul ţării noastre a şefului acestei mişcări responsabile de numeroase atentate mă priveşte în mod direct. Documentez în fond un dosar referitor la descoperirea unei ascunzători de arme în pădurea Fontainebleau, imputabil mişcării sale. O tehnică utilizată şi de Abu Nidal, după cum va demonstra descoperirea în Suedia a unei ascunzători similare gestionate de Samir Mohammed Khaidir, pretinsul

creier al atentatului de la *City of Poros*. Îl contactez imediat pe un responsabil din cadrul DST, care nu este în măsură să-mi răspundă. Serviciul nu ştia dacă este vorba despre adevăratul Georges Habache, despre un omonim sau despre altcineva... „Ascultaţi, îi spun, vreau un răspuns imediat. Este incredibil ca un serviciu ca al dumneavoastră să nu fie informat! Vă cer să-mi elaboraţi un raport asupra veridicităţii informaţiei că Georges Habache s-ar afla în Franţa, în cadrul comisiei rogatorii pe care v-am transmis-o".

J.-M. Pontaut: înainte de a retrasa istoria acestei erori incredibile, trebuie să schiţăm portretul acestui personaj excepţional care a constituit figura emblematică a facţiunii palestiniene celei mai intransigente.

J.-L. Bruguière: Georges Habache este un palestinian care provine dintr-o familie de comercianţi înstăriţi greco-ortodocşi. S-a născut în 1926, la Lydda, în Palestina. Elev strălucit, şi-a făcut studiile la Bons Pères, în Ierusalim, apoi la Universitatea americană din Beirut, pentru a deveni pediatru.

Viaţa sa este bulversată, după cum va povesti el într-un interviu, într-o zi din iulie 1948, când este nevoit să fugă din satul său invadat de israelieni. Atunci pleacă în exil şi se angajează în lupta împotriva statului evreu. Participă mai întâi la mişcările naţionaliste arabe, apoi fondează FPEP, după războiul de şase zile.

Vioi, inteligent, foarte bun orator, devine rapid o figură majoră a mişcării palestiniene, chiar dacă traseul lui şi relaţiile cu ţările arabe sunt foarte complicate. Se adăposteşte mai întâi în Iordania, unde devine foarte repede indezirabil, stânjenitor. De fapt, în 1970, el organizează în această ţară o acţiune spectaculoasă: deturnarea, la Zarka, în deşertul iordanian, a trei avioane de linie occidentale, ale căror pasageri, năuciţi, sunt

eliberaţi înainte de a vedea aparatele distruse pe loc prin explozie!…

În acea perioadă, raporturile dintre palestinieni şi puterea iordaniană se deterioraseră, culminând cu faimosul episod al lui „Septembrie Negru”: eliminarea fizică a palestinienilor care locuiau în Iordania. Habache pleacă atunci să se refugieze în Liban. El va juca mult timp cartea OEP, practicând o opoziţie internă faţă de Arafat şi prezentându-se ca alternativă la şeful istoric, ceea ce nu l-a împiedicat să constituie peste tot în lume reţele foarte puternice, reţele politice dar şi militare compuse din agenţi retraşi din activitate, gata oricând să fie reactivaţi. Dosarul pe care îl instrumentez, se va vedea, este o ilustrare a acestui fapt.

În fine, în anii ’90, cu puţin înainte de sosirea lui în Franţa, Habache se va radicaliza şi se va retrage din consiliul executiv al OEP, opunându-se cu violenţă oricărei forme de negociere cu Israelul. Stabileşte relaţii operaţionale cu cele mai radicale ţări: Irak, Siria, Yemenul de Sud. Stabileşte în aceeaşi măsură contacte cu ţările din y

Est, inclusiv, bineînţeles, URSS. în timp ce Occidentul îl consideră un terorist nemilos, palestinienii văd în el o figură istorică a mişcării de rezistenţă. Putem spune, cel puţin, că personajul pe care noi îl primim este incontrolabil.

J.-M. Pontaut: Din punct de vedere politic, vedem bine că este vorba despre un dar otrăvit. Dar din punct de vedere judiciar, ce puteţi să îi reproşaţi? spuneaţi că există un dosar împotriva lui…

J.-L. Bruguière: Acest dosar priveşte direct FPEP. El a fost deschis împotriva lui X, dar vizează nominal mişcarea al cărei fondator şi principal responsabil este Habache. Este vorba despre descoperirea în 1986 a unui important

stoc de arme şi de explozibil – grenade, detonatori – într-o ascunzătoare, în pădurea Fontainebleau, material destinat, evident, comiterii de atentate în Franţa.

Afacerea s-a derulat în trei timpi. În februarie 1983, doi apropiaţi ai lui Georges Habache, posesori de paşapoarte diplomatice sud-yemenite au fost reţinuţi pe Rpissy, având opt milioane de coroane daneze în bagaje, rezultatul unui atac armat în Danemarca. Ei au fost condamnaţi şi expulzaţi în grabă. Trei ani mai târziu, în timp ce Parisul era ţinta unei campanii violente de atentate, printre care cel din strada Rennes, DST, în cadrul activităţii de informaţii, face public faimosul stoc de arme îngropat în pădurea Fontainebleau. Dar ancheta demonstrează că acest material nu are nimic de-a face cu reţelele proiraniene responsabile de atentatele în curs.

Doar în primăvara lui 1989 vom avea cheia enigmei şi vom putea identifica originea acestei ascunzători. Soluţia ne vine din Danemarca, unde poliţia locală scoate la iveală o ascunzătoare a FPEP la Copenhaga. Poliţia descoperă acolo un arsenal terorist, dar şi planul ascunzătorii din Fontainebleau. Judecătorul Boulouque, însărcinat cu dosarul, confirmă că armele şi explozibilii descoperiţi în Franţa şi în Copenhaga au aceeaşi origine: furtul dintr-o cazarmă din Danemarca. Acesta fusese comis de către un grup supranumit Apple, aparţinând mişcării liderului palestinian.

J.-M. Pontaut: Estimaţi deci că trebuia să-l interogaţi pe Georges Habache despre această chestiune? Dar este vorba oare tot despre Georges Habache?

J.-L. Bruguière: Fără nicio îndoială. La o jumătate de oră de la apelul meu, DST mi-a confirmat acest lucru.

J.-M. Pontaut: Erau deja la curent?

J.-L. Bruguière: Cum se poate crede altceva? De fapt, o serie de disfuncţionalităţi afectaseră lanţul politic şi

structurile de decizie la toate nivelurile statului. Directorul DST, prefectul Jacques Fournet, un adevărat profesionist, patriot, dar şi om politic apropiat al lui Mitterrand, se dezice de lumea judiciară şi mai cu seamă de un judecător considerat a fi *de dreapta*. Să fi fost Fournet ignorant? Puţin credibil, chiar dacă a pretins că ar fi aflat de prezenţa lui Georges Habache după ce acesta sosise pe teritoriul francez. Să nu fi jucat, deci, niciun rol în povestea acestui personaj emblematic al cauzei palestiniene cercetate de justiţia franceză, fiind, în acelaşi timp, implicat în ancheta pe care serviciul său o primise în sarcină? Ne putem îndoi de asta. Avea, în orice caz, capacitatea de a împiedica sosirea lui Habache la Paris, decizie luată de Georgina Dufoix, pe atunci consilieră a şefului statului.

Dar Justiţia nu a intrat în aceste mistere ale puterii, exercitându-şi atribuţiile legale. Cred, de asemenea, că prefectul Fournet omisese să îl prevină pe preşedinte care se afla în voiaj în Golf, despre sosirea lui Habache.

De fapt, nimeni nu îl prevenise pe şeful statului. Tot lanţul decizional derapase: serviciile de la Élysée, de la Quai d'Orsay şi de la Interne. Cei de la DST nici nu au fost consultaţi, nici măcar informaţi. Matignonul a fost chiar ţinut la distanţă. Edith Cresson, pe atunci premier, va reacţiona ferm atunci când va izbucni scandalul. Eram, incontestabil, confruntaţi cu o gravă dezorganizare, un derapaj instituţional, rezultat al unei reţele opace de rivalităţi de influenţă, de mize politici obscure şi de competiţii personale, pe fondul reglării de conturi cu Matignonul. Edith Cresson, deşi nu o merita, era departe de a întruni majoritatea în sânul propriului guvern, mai ales la Interne. Fournier s-a gândit că ordinul venea de la un consilier de la Élysée. Nu îşi imaginase că şeful statului nu era informat. Nu Jacques Fournet l-a adus pe Habache

în Franţa, asta este sigur, dar nu putem crede că DST nu avea habar. Este greu de conceput acest lucru, atâta vreme cât ştim cum funcţiona acest serviciu. De altfel Fournet este cel care l-a informat în final pe François Mitterrand despre sosirea lui Habache în Franţa. Înţeleg că discuţia a fost aprinsă şi că prefectul a avut dificultăţi în a se justifica.

Fournet îşi dă seama de gravitatea situaţiei când află că se cere un raport scris pe tema acestei afaceri. Trebuie spus că, dacă Justiţia intervenea, situaţia ar fi scăpat de sub control. Or, s-a produs exact contrariul. Justiţia, supusă unei logici instituţionale legitime şi transparente, a permis Franţei să iasă de pe acest făgaş pe care au dus-o conducătorii politici iresponsabili.

J.-M. Pontaut: Ce ordin aţi dat dumneavoastră la DST?

J.-L. Bruguière: Eu am convocat o comisie rogatorie pentru a-l audia pe Georges Habache la spital despre afacerea ascunzătorii de arme din Fontainebleau. El va fi interogat sub supraveghere. Poziţia mea rămâne aceeaşi: nu sunt responsabil de venirea lui Habache, nu ştiu nimic despre relaţiile politice sau umanitare care au dus la primirea lui pe teritoriul nostru; agenda judiciară este independentă de agenda politică. Dar, cât el este la Paris, eu trebuie să mă concentrez asupra depoziţiei sale. Nu este vorba pentru moment de a-l pune sub învinuire – cum se spunea la acel moment –, cu atât mai puţin de a-l încarcera, ci de a-l interoga ca pe orice persoană bănuită de fapte de terorism. În privinţa acestui lucru voi fi foarte ferm şi nimeni nu mă va împiedica să procedez aşa.

J.-M. Pontaut: Aţi înţeles până azi cum venise Habache în Franţa?

J.-L. Bruguière: La acea vreme, aceasta nu a făcut obiectul investigaţiei mele, dar cred că azi pot, într-adevăr,

să reconstitui firulevenimentelor.

Habache era de mult timp bolnav. În 1972, suferise o intervenţie importantă pe inimă şi era şi epileptic. Cu câteva zile înainte de sosirea lui la Paris, avusese o criză neurologică foarte gravă la Damasc, care i-a provocat chiar un episod comatos. Sirienii, care îl găzduiau atunci, s-au gândit: „Dacă e să moară, să nu moară la noi!” dat fiind faptul că era o persoană importantă, nimeni nu voia să fie considerat responsabil de moartea lui. În acelaşi timp, imediat ce Habache şi-a recăpătat cunoştinţa, sirienii l-au sfătuit să meargă să-şi consulte medicul personal la Tunis – sediul OEP – şi l-au expediat cu un avion militar acolo. La policlinica Htaoufik, cardiologul care îl îngrijeşte îşi dă seama că starea lui este critică şi necesită investigaţii complementare – RMN, imposibil de realizat în Tunisia. Nici el, cu certitudine, nu îşi doreşte ca Habache să moară în braţele sale… El caută deci o ţară capabilă să-l primească şi să-l îngrijească. Găseşte înţelegere la Georgina Dufoix. Aceasta, fost ministru al asistenţei sociale, membră a stângii, conducea la acea vreme Crucea Roşie. Dar, mai ales, ea a fost numită de François Mitterrand consilieră la Élysée.

J.-M. Pontaut: Ea va rămâne, într-adevăr, în istorie, pentru o frază celebră pronunţată mai târziu, în timpul scandalului cu sânge contaminat: „Sunt responsabilă, dar nu sunt vinovată”! în afacerea Habache, ea şi-a dat acceptul pentru primirea palestinianului Dar ştim noi oare dacă ea anunţase sau nu Parisul despre sosirea acestuia?

J.-L. Bruguière: Nu ştiu nimic despre aceasta. Aparent, nici preşedintele, am spus-o, nici premierul, nici ministrul justiţiei (care mi-a confirmat-o) nu au fost informaţi. Numai responsabilii din Quai d’Orsay şi din Ministerul de Interne au fost preveniţi. Dar ei nu au realizat, se pare, importanţa evenimentului şi au dat

alarma prea târziu, determinând demisia directorului de cabinet al ministrului afacerilor externe şi a celui de interne, precum şi a secretarului general din Quai d'Orsay.

Mi se pare evident, în afară de aceasta, că evitarea informării cu privire la sosirea lui Habache la Paris nu este deloc întâmplătoare.

Este vorba despre un act premeditat care să pună Franţa în încurcătură. S-a vorbit chiar despre o manevră israeliană, de natură a ne pedepsi pentru prea bunele relaţii pe care le aveam cu palestinienii… nimeni nu ştie. Oricum, erau mulţi la curent cu sosirea acestuia. Avionul avea un plan de zbor şi o autorizaţie pentru Bourget. Raid-ul[57], unitatea de elită a poliţiei, fusese poziţionat de dimineaţa la aeroport pentru a-l conduce pe Habache la spitalul Henri-Dunant. Mai multe ministere erau implicate, dar, când afacerea a explodat, au aruncat pisica de la unul la altul, toţi. Nimeni, în orice caz, nu s-a gândit la justiţie şi nimeni nu a stabilit vreo legătură între scandalul ascunzătorii cu arme din Fontainebleau, care îmi fusese încredinţată, şi sosirea lui Habache în Franţa.

J.-M. Pontaut: Prezenţa palestinianului vă neliniştea, deoarece presupunea şi alte riscuri, nu doar politice.

J.-L. Bruguière: Puteam să ne temem de reacţii foarte violente, adică de atentate organizate de mişcările palestiniene radicale. Dacă Georges Habache ar fi fost arestat în Franţa, s-ar fi încălcat limita, iar pactul de neagresiune ar fi fost rupt. Palestinienii ar fi fost convinşi că Habache venise în Franţa cu acordul lui Mitterrand. De altfel, liderul FPEP se gândise la fel. El venise la Paris – după cum se va vedea – cu cele mai secrete documente ale sale, cele pe care nu voia să le lase în Tunis. Era încrezător, convins că va beneficia de drept de azil. Franţa

57 Unitatea de cercetare, asistenţă, intervenţie şi disuasiune a Poliţiei Naţionale franceze.

se găseşte astfel prinsă între două focuri: de o parte, al celor care consideră drept inacceptabilă găzduirea unui lider terorist pe teritoriul francez (reacţia opoziţiei, dar şi a altor state printre care şi Israelul) şi, de cealaltă parte, al palestinienilor şi al ţărilor simpatizante, care refuzau să accepte încălcarea cuvântului dat. Această afacere ar fi putut declanşa o campanie contra Franţei pe tema „Guvernul Franţei este un complice al sioniştilor din Israel". O situaţie care ar fi putut determina o creştere vertiginoasă a ameninţării teroriste pe teritoriul nostru. Ceea ce explică faptul că – am aflat ulterior – Mitterrand, extrem de furios, a fi cerut o anchetă şi a dispus sancţiuni drastice. Între timp, trebuia gestionată criza.

J.-M. Pontaut: Cum veţi reacţiona, dumneavoastră, ca judecător, plasat în această poziţie delicată?

J.-L. Bruguière: Nu am decât o singură direcţie, uşoară în principiu, dar dificil de pus în practică: aplicarea legii. Eu trebuie deci să-l arestez preventiv pe Habache. „Chiar trebuie?" mă întreabă la acea vreme, neliniştit, Jacques Foumet, şeful DST. Îi răspund: „Da, trebuie" şi adaug: „O să vă trimit în scris solicitarea". Imediat, DST însărcinează doi comisari care să instituie comisia rogatorie. Era aproape de miezul zilei de 30 ianuarie. La spital domnea o stare de agitaţie şi de confuzie. Trebuiau anihilate în primul rând gărzile de corp ale lui Habache care erau, se pare, înarmate, dar nu deţineau autorizaţie.

— Ce facem? mă întreabă poliţiştii.

— În primul rând îi dezarmaţi. Sau se liniştesc, sau îi daţi afară din spital.

Soţia lui Habache, prezentă la faţa locului, încearcă şi ea să ne oprească. Peste o sută de jurnalişti veniţi din toată lumea se adună în faţa intrării în spital. Alt obstacol: medicul-şef, ca să fie acoperit, eliberează, din prudenţă, un certificat, considerând că arestarea pacientului îi pune

acestuia viaţa în pericol. Aşa că numesc doi experţi, un cardiolog şi un neurolog, care să-mi spună dacă starea de sănătate a lui Georges Habache este compatibilă cu transferarea acestuia în spitalul-penitenciar şi decid, în pofida tuturor, să-i aduc la cunoştinţă acest fapt, aşteptând un eventual aviz contrar din partea specialiştilor. Ca să fie totul complet, dosarul medical al palestinianului dispare, fiind, fără nicio îndoială, sustras de cei din anturajul acestuia. Experţii consultaţi nu deţin rezultatele primelor examene şi ale primelor investigaţii efectuate pe bolnav de la sosirea lui. Trebuie să reconstitui absolut totul. Cu atât mai dificil, cu cât Habache refuză să fie examinat… Experţii se pun atunci pe treabă la faţa locului, culegând depoziţiile personalului din spital. Eram singurul responsabil într-un context foarte tensionat: un bărbat, sigur, foarte bolnav, dar care se află într-o unitate spitalicească, a cărui reţinere nu afectează cu nimic îngrijirile acordate; un medic-şef depăşit de evenimente, un climat politic foarte dificil şi o presiune mediatică fără precedent. În ordinea priorităţilor, bineînţeles că starea de sănătate a lui Habache este cea care primează. Dar experţii mă asigură că sănătatea nu îi este pusă în pericol. Într-adevăr, o eliberare rapidă a lui Habache ar aranja pe toată lumea: mai ales pe cei care ne-au expus ţara aducându-l aici. Însă Justiţia nu vrea să dea impresia că cedează sub presiunea politicii sau a lobby-ului din străinătate. Singura direcţie de urmat, în acest context, fără mare vizibilitate, este aplicarea legii. Dar calea de acţiune se arată foarte îngustă… Fie medicii declară că arestul este incompatibil cu starea pacientului –, şi în acest caz trebuie eliberat imediat –, fie consideră că acesta nu impietează cu nimic, şi atunci pot să îmi continui ancheta. În orice caz, am nevoie de un aviz autorizat. Nu vreau să dau impresia că îl eliberez pe Habache din raţiuni politice,

aşa că decizia mea trebuie să fie fără reproş din punct de vedere juridic.

Şi, pentru mai multă siguranţă, invit nu doi, ci şase specialişti, de reputaţie internaţională şi le cer un raport în aceeaşi zi.

J.-M. Pontaut: Aţi fost supus vreunei presiuni judiciare sau politice?

J.-L. Bruguière: Oh, nu era nevoie de presiuni! Climatul era deja extrem de tensionat! Mă întorceam mereu acasă, mereu cu teama în suflet de acţiuni violente declanşate de Frontul Palestinian ca protest faţă de interpelarea lui Habache. Paradoxal, i se reproşa unui judecător că pusese Franţa în dificultate când era vorba despre interogarea unei persoane căreia politicienii îi permiseseră accesul în Franţa. Ancheta judiciară mobilizase toate structurile mediatice. Ea servea politicii scutind-o de responsabilitate. Nu se mai vorbea deloc despre Georgina Dufoix!

J.-M. Pontaut: *La acel moment, vă bucuraţi totuşi de sprijinul lui François Mitterrand, care se afla în vizită oficială în sultanatul Oman. Contrar cutumei, el îşi exprimă opinia din străinătate asupra unei chestiuni franceze, îşi arată, în primul rând, deschis, furia.* „Am aflat despre sosirea secretarului FPEP nu de mult timp…” *el afirmă că, dacă* „gravitatea extremei urgenţe este justificată, sejurul domnului Habache trebuie să fie foarte scurt…” *în fine, lansează, referitor la acţiunea justiţiei*: „În situaţia actuală, nu există nici mandat internaţional de arestare, nici mandat naţional de arestare pentru un om care deseori şi-a asumat acţiuni teroriste. Nu există deci o bază juridică a unei acţiuni judiciare. Dar din câte ştiu, judecătorul Bruguière stabileşte o legătură între anumite afaceri şi persoana domnului Habache. Dacă Justiţia cere informaţii, bineînţeles că acestea îi vor fi puse la

dispoziţie”. *Ofrază capitală ce indică faptul că puterea vă întinde o mână*.

J.-L. Bruguière: Nu este vorba despre un sprijin, nici de faptul că mi se întinde mâna. Şeful statului face apel pur şi simplu la lege. Dar este adevărat că această declaraţie, în circumstanţele acestea deosebite, era importantă. De altfel, Jacques Foumet nu s-a înşelat deloc. Atitudinea lui s-a schimbat radical. Din acel moment, am lucrat împreună, cot la cot, cu eficienţă şi cu încredere, omul fiind de calitate.

Pe preşedintele François Mitterrand nu l-am întâlnit niciodată. Dar cu ocazia a două sau trei afaceri cruciale – printre care cea a lui DC 10 – am avut sprijinul şi încrederea lui. Ştia totuşi că nu sunt un om de stânga. Am aflat de la unul dintre apropiaţii săi că mă considera un slujitor credincios al statului. Unii, paranoici, s-au întrebat dacă nu exista un fel de târg, de pact secret între preşedinte şi mine, dacă eu nu făceam cumva parte din acea spirală extrem de complicată de relaţii care îl înconjura pe şeful statului. Nimic din toate acestea. El înţelesese că numai acţiunea judiciară putea permite Franţei să iasă cu demnitate din acest impas.

J.-M. Pontaut: Cum se va termina criza? Care este verdictul celor şase experţi ai dumneavoastră?

J.-L. Bruguière: În seara zilei de 31 ianuarie, mi-a fost înaintat raportul. În esenţă, sunt de acord că transferul domnului Habache în spitalul penitenciar poate fi făcut, deci eu puteam să-l solicit. Starea lui de sănătate nu permitea însă să îl interoghez. Altfel spus, liderul FPEP se află în imposibilitatea de a se exprima şi de a face faţă unui interogatoriu. Din momentul în care lucrurile au fost înţelese, nu mai aveam motiv să îi prelungesc reţinerea, aşa că renunţ la ea, după 36 de ore. 36 de ore de care îmi voi aminti toată viaţa. Liderul palestinian este liber, eu

veghez doar ca acesta să nu beneficieze de ajutorul statului pentru a părăsi teritoriul francez. Un avion străin îl va lua şi îl va duce la Tunis.

J.-M. Pontaut* Este aceasta o expulzare?

J.-L. Bruguière: Nu, nu îl expulzăm. Are libertatea de mişcare. El este cel care decide să se întoarcă în Tunisia pentru a se trata. Justiţia a funcţionat, transparent, clar. Georges Habache a părăsit deci ţara noastră liber şi legal.

J.-M. Pontaut: Acum putem vorbi despre faţa ascunsă a lucrurilor. Această afacere a avut o urmare care nu a fost niciodată făcută publică cu ocazia acestei faimoase reţineri, aţi permis serviciilor franceze să aibă acces la documente confidenţiale foarte importante, a căror cercetare va da o lovitură extrem de dură FPEP. Aţi condus cumva o operaţiune paralelă?

J.-L. Bruguière: Absolut deloc! Nu este vorba absolut deloc despre o acţiune paralelă, ci despre una judiciară perfect legală şi, aş adăuga, normală. O arestare preventivă poate determina o percheziţie sau o confiscare de bunuri. În cazul de faţă, efectele personale ale doctorului Habache prezentau un interes deosebit pentru anchetă, aşa că am dat instrucţiuni DST să percheziţioneze bagajele lui Georges

Habache şi să confişte orice document referitor la FPEP sau care ar fi putut interesa ancheta.

Georges Habache avea, printre altele, un fel de servietă de care cei din anturajul lui aveau foarte mare grijă. Starea de sănătate a liderului palestinian nu-i permitea să asiste la percheziţie şi nici nu a desemnat niciun reprezentant, chiar dacă legea îi permitea acest lucru. Cei din preajma lui s-au opus. Pentru a învinge această opoziţie, a trebuit chiar să neutralizăm o gardă de corp palestiniană foarte agitată, prin dezarmare. Percheziţia a fost făcută deci în prezenţa a doi martori,

conform prevederilor legale, cu participarea a doi angajaţi ai spitalului.

Astfel, DST a realizat o captură nesperată în termeni operaţionali şi care putea trezi interesul marilor servicii de informaţii occidentale. Georges Habache transporta în valiza sa documentaţia cea mai secretă, documente ultrasensibile pe care nu voise să le lase la Tunis, nici măcar celor mai apropiaţi colaboratori ai săi. El considera, cum am mai spus, că, în calitate de oaspete în Franţa, îşi putea ţine valiza mult mai în siguranţă la Paris decât în oricare alt loc. Am înţeles acest lucru după ce am găsit documentele.

J.-M. Pontaut* Ce conţinea deci această valiză?

J.-L. Bruguière: Două sisteme de codare ale organizaţiei, care permiteau criptarea tuturor comunicaţiilor lui Habache cu reţeaua. Unul era folosit pentru ansamblul documentelor: numere de telefon, adrese, ordine scrise, mesaje politice etc. Celălalt oferea cheia de codare a corespondenţei personale.

Această captură corespundea unei acţiuni de contraspionaj. Pentru a obţine aceste documente, serviciile secrete ar fi trebuit să utilizeze mijloace speciale: să recruteze agenţi, să intervină în străinătate, să desfăşoare misiuni secrete… Or, în situaţia noastră, totul era cuprins într-o procedură judiciară deschisă, fără nicio contestaţie posibilă. Documentele au fost puse sub sigiliu, ca orice dovadă. Serviciile însă aveau toată libertatea să analizeze documentaţia personală şi confidenţială a unuia dintre cei mai importanţi lideri palestinieni implicaţi în terorismul internaţional.

5

J.-M. Pontaut* Ce aţi găsit în aceste documente? lista membrilor FPEP?

J.-L. Bruguière: Acum că Georges Habache nu mai

este, putem vorbi despre acest lucru mai uşor. Am descoperit, efectiv, un listing foarte lung: nume, numere de telefon şi adresele tuturor corespondenţilor, contactele FPEP din lume: Anuarul telefonic intern ale adepţilor mişcării. Am găsit şi carnetul său cu adrese din 1991, cu lista tuturor întâlnirilor. Contactele cu corespondenţi din mai multe ţări din zona Golfului şi statele arabe – ceea ce este logic –, dar şi din numeroase ţări din Est: Iugoslavia, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania Democrată, Uniunea Sovietică, până şi cu personalităţi cubaneze. Aceasta ne-a permis să înţelegem mai bine alianţele chiar din sânul nebuloasei palestiniene. Habache se vedea cu mulţi conducători: Abu Nidal din Fatah-CR, Abu Habbas, responsabil de deturnarea lui *Achille Lauro*, în Italia. Puteam urmări şi vizitele din teritoriile palestiniene şi îi puteam descoperi contactele din mediul jurnaliştilor occidentali. În plus, descopeream numeroase texte politice, scrieri ideologice personale ori strategice. Habache prezenta în aceste documente poziţia FPEP în raport cu OEP, motivele rupturii de Arafat… O altă listă, care cuprindea personalităţi palestiniene apropiate de OLP, era mai misterioasă. Putea fi vorba despre persoane infiltrate de FPEP, un fel de cârtiţe care serveau drept informatori.

Pierderea acestor documente a fost o lovitură extrem de dură dată mişcării şi şefului acesteia, dezvăluirea tuturor corespondenţilor grupului, punând în pericol întreaga reţea. Mai mulţi agenţi au fost complet identificaţi. Conform DST, unii dintre ei au fost inactivaţi imediat sau au dispărut. Într-adevăr, activitatea FPEP s-a diminuat considerabil după această perioadă, mişcarea nemairevenindu-şi niciodată.

Afacerea Bseiso: un asasinat aproape perfect

J.-M. Pontaut: Este o afacere puţin cunoscută. Ea este

totuşi demnă de un thriller de spionaj, care a dus la compromiterea relaţiilor Franţei cu Israelul şi cu faimosul său Mossad. Puteţi să ne dezvăluiţi azi culisele acesteia. Dar să începem cu începutul Pe 28 iunie 1992, un lider palestinian este ucis în plin Paris: o acţiune spectaculoasă şi aparent revendicată…

J.-L. Bruguière: În acea seară, puţin după miezul nopţii, un responsabil important din Fatah, mişcarea lui Yasser Arafat, era condus la hotelul său, Méridien Montparnasse, de către amicii lui.

Atef Bseiso sosise, discret, în zori la Paris, trebuind să plece de aici a doua zi. Vizita intempestivă a fost ţinută secrete. Cu toate acestea, asasinii lui nu s-au lăsaţi înşelaţi şi au dat dovadă de un înalt profesionalism. Bseiso a fost ucis pe când cobora din maşină, ciuruit de mai multe gloanţe, lovitura fatală fiind la cap, trasă de foarte aproape. Asasinii, îmbrăcaţi ca pentru jogging cu pantofi sport, au alură de militari. Doi tineri, foarte bine antrenaţi, care se îndepărtează alergând. Pistolul lor automat fusese introdus într-un sac de plastic sau ciorap, astfel încât cartuşele să nu se împrăştie pe jos, când erau trase, împiedicând astfel orice expertiză balistică.

J.-M. Pontaut: Cine era Atef Bseiso şi ce făcea el la Paris?

J.-L. Bruguière: Bseiso ocupa un post-cheie în organizaţia lui Yasser Arafat. Îl înlocuise pe Abu Iyad, numărul doi al serviciilor secrete palestiniene, asasinat la Tunis în 1991. Se ocupa, oficial, de securitatea liderilor palestinieni în străinătate. Într-un mod mai discret însă acesta era însărcinat să se ocupe de contactul cu serviciile de informaţii străine, în special cele franceze. De altfel, se şi întâlnise în aceeaşi după-amiază cu responsabilii serviciilor noastre, pe care îi cunoştea bine.

J.-M. Pontaut: Spuneaţi totuşi că această călătorie a

lui la Paris nu era planificată?

J.-L. Bruguière: Este adevărat. Bseiso părăsise Tunisul luna precedentă. Întreprinsese un periplu amplu care îl purtase prin Spania „Cuba, apoi în Germania unde trebuia să primească un Jeep 4 x4. Trebuia apoi să aducă maşina la Tunis via Marsilia. În ultimul moment însă maşina a fost reţinută de vamă, şi Bseiso a decis să treacă prin Paris, unde voia să îşi vadă nişte prieteni palestinieni şi să aibă o întrevedere cu omologii săi francezi. Or, nu numai că asasinii îl aşteptau, dar este foarte clar că decizia de a se abate de la drum prin Franţa era, de fapt, premeditată. Ar fi fost, într-adevăr, mult mai uşor de executat în Germania, unde ar fi stat mai multe zile, decât pe nepregătite, în plin Paris. Această crimă, comisă cu sânge rece, era clar un mesaj adresat autorităţilor din ţara noastră. Ne-am întrebat cine ştia de prezenţa lui în Franţa.

Lista nu era foarte lungă: serviciile palestiniene din Tunis, care îi rezervaseră biletele, amicii săi şi agenţii serviciilor secrete pe care îi întâlnise aici şi în final echipa de la Méridien în care OEP închiria aproape în fiecare an o cameră. Hotelul fusese avizat în ultimul moment despre trecerea lui. Noi am aflat însă că şi echipajele companiei El Al, cu escală la Paris, se opreau aici în mod obişnuit.

În ceea ce priveşte autorii crimei, aceştia au fost descoperiţi foarte repede. Prea repede… A doua zi după asasinat, la Beirut este difuzată o revendicare: „Forţele Fatah-CR anunţă vestea bună a executării sentinţei la moarte a trădătorului Atef Bseiso. Una dintre grupările noastre combatante, care a ieşit din starea de inactivitate în care s-a aflat comandamentul nostru în ultima perioadă, a decis să preia operaţiunile şi să îndeplinească această misiune eroică. Avem certitudinea că trădătorul Atef s-a întâlnit cu responsabili ai serviciilor de informaţii din anumite ţări europene, cărora le-a oferit informaţii

detaliate despre situaţia mai multor organizaţii palestiniene, problemele, responsabilii acestora, dotarea şi metodele de acţiune. De asemenea, a deconspirat existenţa celulelor secrete palestiniene, ceea ce a dus la neutralizarea şi paralizarea operaţiunilor lor eroice”.

J.-M. Pontaut: O revendicare foarte detaliata, care părea deci credibilă?

J.-L. Bruguière: Anunţul corespundea realităţii, iar dovada am avut-o când am deschis valizele lui Atef Bseiso. Am găsit acolo toate documentele care acreditau ideea unei execuţii din partea grupării lui Abu Nidal. Astfel, Bseiso era în posesia unor informaţii privitoare la palestinianul Ibrahim Bassam, care deţinea lista stocurilor de arme ascunse de Fatah-CR prin Europa. Mai cu seamă în Germania, dar şi în Franţa, în Italia şi chiar şi în Bulgaria. Secretul era bine păzit, harta ascunzătorilor deţinută de Ibrahim Bassam fiind completată de către unul dintre nepoţii săi, care locuia în Germania. Documentele lui Bseiso confirmau deci în toate privinţele termenii comunicatului apărut la Beirut. Acesta furnizase serviciilor franceze informaţii strategice şi secrete privitoare la grupul Fatah-CR. Elemente susceptibile de a destabiliza mişcarea, conform comunicatului.

J.-M. Pontaut: Totuşi, pe 10 iunie, Abu Kidal neagă oficial că ar fi autorul asasinatului lui Bseiso.

J.-L. Bruguière: Un alt comunicat, emis tot de la Beirut, afirmă că Fatah-CR nu se află la originea atentatului. Dar acest mesaj, la acea vreme, nu a fost considerat credibil. Ne-am gândit la o dezminţire circumstanţială. Putea să pară inoportună, din motive politice, revendicarea morţii lui Bseiso. Şi totuşi, era autentică… În primul rând, era un montaj abil. Nu am descoperit adevărul decât un an şi jumătate mai târziu, în timp ce serviciile franco-germane deconspirau o cârtiţă a

Mossadului în inima dispozitivului palestinian din Tunis. O cârtiţă care făcea ravagii şi care putea fi parţial responsabilă de uciderea lui Bseiso.

Să revenim la problema iniţială: cine ştia că palestinianul călătorea la Paris în acea zi? Printre suspecţi figura Yassin Adnan, unul dintre personajele-cheie ale reprezentanţilor palestinieni în Tunis. Acest apropiat al lui Yasser Arafat, un domn bine şi impunător, la vreo 40 de ani, este un fel de intendent al mişcării. El este cel care se ocupă de deplasările liderilor palestinieni, le rezervă biletele de avion şi de hotel, pregăteşte toate reuniunile importante ale direcţiei. El supraveghează, de altfel şi transferurile de bani şi asigură discreţia călătoriilor lui Arafat. Cunoaşte pe toată lumea la Paris şi poate contacta la orice oră pe oricare responsabil al OEP, în toată lumea. Pe scurt, o personalitate discretă – e incontestabil acest lucru – şi mai presus de orice bănuială. S-a ocupat personal de lungul periplu al Bseiso din Cuba la Paris, tranzitând Germania. Numai el singur cunoştea toate detaliile acestuia. Or, serviciile germane descoperă că fiul lui, Hanis, a cumpărat un service auto la Frankfurt şi că trăieşte pe picior mare. Originea banilor săi pare destul de dubioasă.

În octombrie 1993, BKA[58] semnalează DST că tânărul palestinian tocmai îşi cumpărase un Renault 25, pe care se pregătea să îl aducă în Tunisia, prin Paris. Vehicul era destinat tatălui său. Nemţii ne-au sfătuit să supraveghem îndeaproape această maşină suspectă. DST a inspectat-o discret, în timpul trecerii prin ţară, şi a descoperit că era înţesată cu instrumente de ascultare şi emisie prin satelit. Aparatură ultrasofisticată, procurată şi instalată fără nicio îndoială de către Mossad!

Informaţia a avut efectul unei bombe în lumea mică a

58 Bundeskriminalant - Poliţia federală germană

serviciilor speciale. Serviciile franceze i-au prevenit imediat pe corespondenţii tunisieni şi din Fatah la Tunis. Să nu uitaţi că Franţa întreţine relaţii

5 5 5

bune cu Yasser Arafat. Serviciile noastre nu ar fi acceptat „obrăznicia" serviciilor secrete israeliene care l-au ucis pe Bseiso la Paris. O acţiune inacceptabilă şi dezaprobată de comunitatea de informaţii.

Serviciile de securitate ale lui Arafat conduc propria anchetă şi informează poliţia tunisiană care reţine maşina la sosirea în Tunis. Arafat nu are nicio îndoială în ceea ce priveşte trădarea prietenului său Yassin. îi va ridica de altfel imunitatea diplomatică pentru a le permite tunisienilor să îl interogheze. Pe 30 octombrie 1993, Yassin Adnan este arestat, în timpul întâlnirii lui săptămânale cu ministrul tunisian de interne... conform informaţiilor furnizate DST, el ar fi cedat imediat. A recunoscut că lucra pentru Mossad de mai mulţi ani, susţinând că a fost abordat de către serviciile israeliene, în 1989, la Paris. La acea vreme, soţia sa, bolnavă de cancer, se trata în Franţa, în timpul acestui sejur, trebuia să se întâlnească cu un om de afaceri foarte influent, un apropiat al palestinienilor, suspectat că le-ar sprijini financiar cauza. Acest egiptean dorea, se pare, să investească în industria hotelieră şi îi ceruse lui Yassin să îi sprijine proiectele. Cei doi bărbaţi au devenit repede amici, şi egipteanul îi făcea anumite servicii. El îi plătea cheltuielile de spitalizare ale soţiei lui şi cazarea la hotel, în

Paris. Apoi, cum fiul lui Yassin era şomer, amicul, plin de compasiune, i-a propus încredinţarea administrării unui service auto, pe care tocmai îl cumpărase la Frankfurt. Omul de afaceri, bineînţeles, agent al Mossadului, i-l prezintă la Paris, în mai 1992, pe un alt prieten Abu Georges; acesta doreşte să se apropie de responsabilii

palestinieni. Yassin aminteşte, atunci, imprudent, de scurtul sejur pe care trebuia să îl aibă Atef Bseiso la Paris.

După execuţia lui Bseiso la Paris, Yassin şi-a dat seama că a fost folosit de Mossad. Serviciile israeliene l-ar fi ameninţat imediat că vor dezvălui totul Direcţiei Palestiniene dacă nu va lucra pentru ei. Aceasta este, cel puţin, versiunea pe care el a oferit-o pofidei tunisiene. Din acea clipă, el le va face servicii importante. Nişte servicii excepţionale.

La acea vreme, au început negocierile de pace între israelieni şi palestinieni, cei din urmă reprezentaţi de Abu Mazen, numărul doi din OEP, şi cei doi adjuncţi ai acestuia. Yassin produce la Paris, la cererea acestui apropiat al lui Arafat care suferea de o tasare a vertebrelor, un fotoliu ergonomie la comandă şi o veioză. Înainte de plecarea în Tunis, fotoliul ortopedic şi veioza au fost căptuşite de israelieni cu aparatură foarte sofisticată, cu sistem de ascultare la distanţă care nu putea fi detectat de niciun scanner al OEP.

Acest sistem permitea evreilor să cunoască poziţiile Fatah în timpul negocierilor de la Oslo, dar şi cu ocazia negocierilor de pace de la Washington sau de la Madrid! Un veritabil coşmar pentru serviciile palestiniene şi un avantaj extraordinar pentru negociatorii israelieni.

J.-M. Pontaut: Aceste mărturii schimbă complet datele privitoare la asasinarea lui Bseiso.

J.-L. Bruguière: în mod neoficial, da, oficial, nu! Eu, personal, nu am acces direct în niciun fel la declaraţiile lui Yassin Adnan. Am aflat conţinutul lor de la un intermediar al serviciilor de informaţii franceze şi, mai târziu, din media, care relata arestarea lui Yassin. Dar nu posedam niciun document, niciun proces-verbal. Juridic vorbind, nu ştiam nimic. Cel puţin nu s-a stabilit nimic. De atunci, aveam să acţionez în două direcţii. Voi încerca să am acces

la Yassin

Adnan pentru a-l interoga în cadrul unei solicitări de colaborare judiciară internaţională. Vreau să am declaraţiile sale referitoare la asasinatul lui Bseiso şi eventual rolul Mossadului. Aşteptând răspunsul, poziţionez DST pe pista elementelor comunicate de către nemţi şi de către tunisieni, pentru a stabili – dacă era adevărată – responsabilitatea serviciilor israeliene în acest asasinat.

Cercetările se dovedesc la început imposibile, deoarece Mossadul nu obişnuieşte să lase prea multe indicii. Şi totuşi, vom cerceta o pistă foarte promiţătoare care se va dovedi extrem de fructuoasă şi care le va da israelienilor o lovitură extrem de dură.

J.-M. Pontaut: Această urmare a afacerii Bseiso nu a mai fost niciodată povestită. Cum aţi luat, să zicem, urma Mossadului?

J.-L. Bruguière: împreună cu DST şi Brigada de Luptă împotriva Criminalităţii, plecăm de la un număr de telefon din Paris, care fusese utilizat de Yassin Adnan pentru a-l contacta pe unul dintre agenţi, un număr comunicat de către tunisieni. *Cârtiţa* apela regulat două numere de telefon: unul din Italia, celălalt din Franţa, când avea nevoie să intre în legătură cu corespondenţii săi. Verificăm aceste linii şi descoperim ceva surprinzător: cele două numere corespund unui sistem foarte sofisticat de mesagerie prin căsuţa vocală, o tehnologie dispărută azi.

Există o societate de telefonie care are rolul de a gestiona, printr-un sistem informatic, căsuţele vocale care servesc comunicării telefonice dintre societăţi sau persoane fizice. De exemplu, în locul unei secretare, o societate închiriază o căsuţă vocală care permite corespondentului să lase un mesaj. Cineva te apelează şi spune: „Sunt domnul Untel, mă puteţi găsi la numărul cutare”. Accesul la aceste căsuţe vocale îi este permis doar

utilizatorului, pe baza unei parole. Pe măsură ce avansăm în acest sistem, descoperim o construcţie extrem de complexă. Numărul de telefon francez, de exemplu, corespunde unei căsuţe închiriate de o societate spaniolă, care îşi plăteşte factura printr-o societate belgiană, totul ajungând la şapte căsuţe vocale din Belgia. Celălalt număr de telefon italian deţinut de Yassin ajungea, şi acesta, la un corespondent belgian care închinase trei căsuţe vocale în Italia… În realitate, este vorba despre căsuţe vocale închiriate de către societăţi fictive care au un sediu şi care îşi plătesc facturile cu bani gheaţă.

La prima vedere, ele nu atrag atenţia, dar, dacă faci investigaţii aprofundate, descoperi că aceste societăţi sunt „imateriale”: nu fac nicio tranzacţie, nicio afacere. Nu fac decât să fuzioneze între ele, pentru ca apoi să reapară sub alt nume sau în alte domenii de activitate… Nimic nu este fals, dar nici nu este adevărat. Sunt acoperiri profesionale, purtând marca unui mare serviciu de informaţii. Fiecare societate trimite la alta, şi tot aşa, în maniera păpuşilor ruseşti. Imposibil să ajungi la originea sistemului. Aceste căsuţe vocale servesc, în realitate, la asigurarea comunicării dintre centrala serviciului de informaţii, foarte probabil a Mossadului israelian, şi agenţii acestuia. Astfel, agenţii pot comunica între ei în deplină siguranţă.

În colaborare cu France Télécom, lansăm o procedură care va fi o premieră absolută. Este vorba să restaurăm toate apelurile şi să găsim coordonatele tuturor corespondenţilor căsuţelor vocale pe care i-am identificat, apoi să spargem aceste căsuţe cu scopul de a asculta mesajele.

În strânsă legătură cu Brigada de Luptă împotriva Criminalităţii secondată de DST, inginerii de telecomunicaţii selecţionaţi în acest scop vor colabora cu justiţia. Această provocare tehnică a fost parţial câştigată.

Anchetatorii au înţeles foarte repede că era imposibil să lucreze pe linia italiană. Listingurile apelurilor erau dificil de obţinut, în schimb, au pătruns în sistem plecând de la numerele franceze, care au putut fi restaurate. Astfel au reuşit să ajungă la înregistrarea tuturor mesajelor din căsuţa vocală şi la identificarea originii lor. Rezultatul a fost mai mult decât semnificativ. Am găsit mesaje codate obişnuit, cu conţinut uneori surprinzător, care proveneau din toată lumea. Din Orientul Mijlociu, bineînţeles, din Irak, de exemplu, dar şi din Statele Unite sau din Rusia. Mesaje foarte scurte, enigmatice, de la bărbaţi şi femei, în toate limbile: engleză, germană, franceză, italiană şi mai ales arabă.

J.-M. Pontaut: Le-aţi putut decripta conţinutul?

J.-L. Bruguière: Eu nu, dar serviciile secrete franceze, da. Au reuşit să spargă anumite coduri şi să citească mesajele, ceea ce uneori poate fi foarte instructiv… Dar aceste mesaje nu aveau legătură directă cu afacerea. Ne găseam în interiorul celui mai secret dispozitiv al Mossadului – căci el părea să fie la originea acestei prelucrări a surselor –, sistemul său ultraconfidenţial de comunicare cu toţi agenţii colaboratori. De fiecare dată când era identificat un nou corespondent, dispuneam noi rechizitorii judiciare prin comisii rogatorii, dar, bineînţeles, corespondentul dispăruse deja, deoarece Mossadul reacţiona foarte repede, dându-şi seama că am penetrat sistemul. Acest lucru risca să le „deconspire” agenţii, cum spun serviciile. Imediat serviciile israeliene au demontat totul, asumându-şi riscul de a distruge din interior un sistem extrem de elaborat şi de performant. S-au sabotat, într-un fel, lucru pe care l-am înţeles când totul a dispărut.

Ascultarea mesajelor nu ne mai oferea nimic, mesajele nu mai veneau. Societăţile nemaifiind plătite, nu mai veneau nici banii, iar căsuţele vocale se închideau una

câte una. În Olanda, de exemplu, ni s-a spus că societatea pe care o identificaserăm nu mai exista. Ne trebuiau şi mai multe informaţii pentru a o găsi. În Germania, urma colaboratorilor lui Yassin Adnan dispăruse şi ea. Orice dispozitiv care permitea Mossadului să îşi contacteze agenţii în toată lumea prin acest sistem de căsuţe vocale în Europa se autodistrusese.

J.-M. Pontaut: Mossadul înţelesese mesajul?

J.-L. Bruguière: Evident! Cred că mai ales responsabilii lui au înţeles că aceste contramăsuri erau rezultatul unei acţiuni judiciare, şi nu acţiunea vreunui serviciu de informaţii. Ceea ce i-a surprins. Nu era vorba despre un demers făcut în umbră sau despre reglări de conturi între servicii, ci despre o acţiune legală, transparentă. Acum cunoaşteţi părerea mea despre o anchetă judiciară: operaţiunile legale pot produce – chiar dacă nu acesta este scopul sau finalitatea lor – efecte induse în domeniul informaţiilor şi al contraspionajului la fel de profunde şi de prejudicioase ca şi cele clandestine. Mossadul a tras deci învăţămintele din eşecul suferit şi a aplicat principiul precauţiei, demontând întregul sistem. Acest lucru l-a privat însă de orice modalitate de comunicare cu agenţii lui o bucată de vreme, necesară pentru a pune la punct o alta.

J.-M. Pontaut: A fost, de asemenea, o modalitate de a plăti cu aceeaşi monedă evreilor care îl uciseseră pe Bseiso la Paris, în timp ce un acord între Franţa şi Israel interzicea o as fel de operaţiune. Dar să revenim la Tassin Adnan. Spuneaţi că voiaţi să îl interogaţi oficial Cum se putea face acest lucru?

J.-L. Bruguière: DST mi-a comunicat două informaţii. Yassin Adnan nu fusese eliminat fizic şi nu fusese transferat în Gaza, unde ar fi putut fi judecat de către palestinieni. Era, deci, tot în detenţie, la Tunis. Am luat

imediat contact cu autorităţile judiciare tunisiene pentru a cere instituirea unei comisii rogatorii care să-mi permită să merg şi să-l intergonez. Răspunsul a fost negativ: „Nu se poate accepta o comisie rogatorie. Deşi această afacere se desfăşoară pe teritoriul tunisian, ea rămâne sub controlul palestinienilor. Atâta timp cât nu putem avea acordul lor, nu vom putea face nimic, nici măcar nu putem spune dacă îl avem sau nu pe Yassin Adnan în detenţie.

Adresaţi-vă direct OEP”. Ceea ce am şi făcut. M-am întâlnit cu şeful

? >?

serviciilor secrete palestiniene într-o ţară din Orientul Mijlociu, pe un vapor. I-am spus acestuia: „Trebuie să îl audiez pe Yassin Adnan în cadrul anchetei mele. Este în interesul vostru. Am nevoie de concursul vostru pentru aceasta”.

Nu am obţinut răspunsuri clare, ci simple asigurări circumstanţiale.

Atunci am stabilit un contact cu reprezentanta OEP în Franţa, reuşind în final să îl întâlnesc pe Yasser Arafat în timpul trecerii lui prin Paris. Întrevederea s-a derulat la hotelul Meurice, doar în prezenţa corespondentei lui în Franţa. Arafat s-a arătat foarte amabil. „Ştiu, mi-a declarat el, până unde aţi mers cu lupta împotriva terorismului”. M-a asigurat că nu ar exista niciun obstacol, nicio problemă în calea colaborării noastre, că toate solicitările mele vor fi aprobate şi că va da el însuşi instrucţiuni pentru ca să îl pot întâlni şi audia pe Yassin

Adnan. A adăugat că, în caz de dificultate, nu trebuia să ezit şi să uzez de numele său. Era gata chiar să mă ajute şi pentru alte anchete din Europa şi din Orientul Mijlociu.

Am ieşit, vă imaginaţi, din această întâlnire, extrem de încrezător, convins că, beneficiind de sprijinul şefului autorităţii palestiniene, voi putea să duc la bun sfârşit

acest dosar ultrasensibil.

J.-M. Pontaut: *Şi apoi*?

J.-L. Bruguière: Şi apoi, nimic! Niciun răspuns. Am încercat să fac din nou apelul de mai multe ori prin intermediul canalului DST sau prin legăturile cu reprezentanţa OEP în Franţa. M-am lovit de un zid de tăcere.

Există mai multe ipoteze pentru a explica acest comportament. Este posibil care Yassin Adnan să fi fost, în final, eliminat. În orice caz, nu a mai apărut niciodată nici el şi nici vreo informaţie despre el.

Poate fi prezentată o altă ipoteză, chiar dacă ea poate părea surprinzătoare. Ar fi putut exista un fel de pact, un angajament secret, între palestinieni şi Mossad. Niciuna dintre cele două tabere nu avea interesul de a face public rolul serviciilor secrete israeliene în această afacere. Pentru aceştia din urmă este un lucru evident. Dar palestinienii, la rândul lor, nu au vrut să transgreseze această linie – oferind depoziţia decisivă a lui Adnan –, gestul ar fi putut fi considerat de către Israel o declaraţie de război. Cu atât mai mult cu cât acesta din urmă ar fi putut face dezvăluiri despre alte operaţiuni în care cele două servicii, şi nu numai erau implicate.

Această afacere se găseşte într-un context foarte delicat, între Franţa, Israel şi palestinieni. Poate că Arafat nu avea interesul politic să faciliteze operaţiunea judiciară care ar fi pus în discuţie direct statul evreu. Ştia, pentru că îi spusesem, că, dacă aş fi avut un nume –, cel al responsabilului sau al vreunui complice din această operaţiune – nu aş ezita să emit un mandat de arestare internaţional împotriva lui. Ceea ce ar fi creat, evident, o oarecare emoţie…

Audierea lui Adnan ar fi putut permite stabilirea, din punct de vedere judiciar, a implicării în asasinarea lui

Bseiso şi ar fi determinat progrese în identificarea autorilor şi a finanţatorilor acestui asasinat. Ar fi putut oferi detalii despre colaborarea lui cu Mossadul, ca şi despre identitatea agenţilor colaboratori direcţi. Deţineam numele corespondenţilor, dar era vorba despre nume de cod sau despre pseudonime: Abu Georges, de exemplu, unul dintre intermediarii întâlniţi la Paris, nu a fost identificat niciodată. Această audiere ar fi condus probabil până la afacerea Abu Mazen şi la acţiunile de spionaj direcţionate împotriva acordului de la Oslo. Toată această poveste risca să ajungă mult prea departe şi poate că cele două tabere preferau să negocieze „altfel" acest dosar sensibil.

Fără declaraţia lui Yassin Adnan, investigaţiile mele erau blocate. Nu aveam suficiente elemente pentru a elibera un mandat contra lui. Implicarea sa nu era stabilită judiciar. Această afacere a demonstrat, încă o dată, în orice caz, necesitatea colaborării. În această împrejurare, brigada de investigaţii criminalistice, responsabila anchetei, a acţionat cu sprijinul operaţional al DST, care a contribuit prin dimensiunea geopolitică şi informaţiile deţinute despre funcţionarea serviciilor de informaţii, la îndemnul şi acţiunea judecătorului. O sinergie funcţională care a dat roade.

6

Acţiunea directă: o mişcare anarhistă

5 5

J.-M. Pontaut: *Cum s-a născut* Acţiunea directă *în Franţa*?

J.-L. Bruguière: Mişcarea îşi datorează numele în principal unui bărbat, Jean-Marc Rouillan, care constituie în mod incontestabil stâlpul *Acţiunii directe*. Născut în 1952, la Auch, Rouillan militează foarte devreme la Toulouse pentru a-i susţine pe refugiaţii din războiul din

Spania. El se afla atunci în sânul MIE[59], o mişcare de extremă stânga, care lupta cândva contra franchismului. Din 1972, este arestat pentru deţinere de arme. Se descoperă atunci un depozit ascuns de arme şi o tipografie pentru reviste anarhiste. Cea mai mare parte a actorilor *Acţiunii directe* îşi au ideologia în mişcările anarhiste din sud-est, aflate în legătură cu anarhiştii spanioli şi, mai ales, cu GRAPO.

Aceste grupări evoluează rapid începând cu 1973 – 1974, după asasinarea la Madrid a amiralului Carrero Blanco, prim-ministru al lui Franco şi după execuţia prin spânzurare a liderului MIL, Puig Antich, bănuit a fi la originea atentatului, Antich devine astfel imaginea antifranchismului. Această execuţie se traduce în Franţa prin atentate cu explozibil şi prin acţiuni armate îndreptate împotriva reprezentanţilor spanioli, acţiuni revendicate de către GĂRI1[60], strămoşul *Acţiunii directe*.

y în 1978, Jean-Marc Rouillan o întâlneşte pe Nathalie Ménigon. Avea să fie o întâlnire decisivă. Sunt imediat interpelaţi la Toulouse, împreună cu alţi anarhişti, care aveau asupra lor arme şi veste antiglonţ. Pe 13 decembrie 1978, apare un alt membru al grupului, Eric Moreau. Acest fiu de poliţist, foarte hotărât, fură tabloul *Scamatorul* al pictorului Hieronymus Bosch din muzeul Saint-Germain-en-Laye. Este arestat un an mai târziu, pe 2 februarie, pe când încerca să negocieze schimbul acestui tablou cu un lot de arme.

Din mai până în septembrie 1979, cincisprezece atentate cu explozibil vizează mai multe ţinte: CNPF-ul, Sonacotra, Inspecţia Muncii, Şcoala Militară, clădirea DST etc. Operaţiunile sunt revendicate pentru prima dată sub sigla *Acţiunii directe*.

59 Mişcarea Iberică de Eliberare

60 Grupurile Internaţionaliste de Acţiune Revoluţionară

J.-M. Pontaut: Nu au provocat decât daune materiale?

J.-L. Bruguière: Pentru moment. În mai 1980, vreo 15 membri ai vechii GĂRI sunt arestaţi, iar pe 30 septembrie Jean-Marc Rouillan şi Nathalie Ménigon primesc un mandat de arestare eliberat pe 11 aprilie 1980. Sunt arestaţi în strada Pergolèse.

J.-M. Pontaut: Cuplul cade într-o capcană întinsă de Informaţiile Generale. Ei cred că îl vor întâlni pe Carlos într-un apartament din bulevardul Foch, înainte de a pregăti un atentat în Egipt, care să distrugă barajul Assuan.

J.-L. Bruguière: Ménigon va trage cu sânge rece în poliţişti, cu un pistol 11, 43, dar din fericire fără a nimeri pe nimeni. Nu eu instrumentam cazul, ci judecători specializaţi de la Curtea de Siguranţă a Statului, care va fi desfiinţată însă după alegerea lui François Mitterrand.

Rouillan şi Ménigon beneficiază de amnistie în iunie 1981, odată cu sosirea stângii la putere. Rouillan este eliberat pe 7 august 1981. Nathalie Ménigon – implicată într-o tentativă de asasinat – stă însă până pe 17 septembrie în închisoare, din motive medicale cauzate de o grevă a foamei.

O apologie a luptei armate

Chiar după ieşirea din închisoare, Rouillan şi Ménigon dau un interviu lui Jérôme Bonaldi pe France Inter, definind organizaţia

Acţiunea directă: „Noi dorim o societate comunistă, ca oricare proletar conştient de identitatea lui de clasă, adică distrugerea societăţii capitaliste bazate pe raporturi comerciale de salarizare. Credem că sfârşitul exploatării omului de către om trece prin faza de distrugere a acestei societăţi, o societate capitalistă plină de şomaj, de mizerie, de exploatare. Timp de doi ani, noi am lansat un proces de luptă armată comunistă în Franţa. În timpul perioadei

alegerilor, nu am vrut să jucăm rolul de provocatori folosit de dreapta giscardiană. Acţiunea noastră a continuat, iar structurile noastre sunt menţinute.

Astăzi ne menţinem conduita revoluţionară”.

?

Acest apel la violenţă prin media nu provoacă nicio reacţie. Rouillan şi Ménigon încearcă o primă acţiune, adunând persoane instalate în clădirile dezafectate din cartierul Goutte-d’ Or din Paris. Stabilesc îndeosebi legături cu militanţi ai mişcărilor turceşti de extremă stângă foarte dure, precum Dev-Sol, Deviol sau Devkurkuluc. Stabilesc în acelaşi timp relaţii cu *squaterii* veniţi din America de Sud sau Algeria.

Ziarele apărute cu această ocazie vor susţine mişcarea, mai ales revista *Rebelle*, care promovează deschis lupta armată. Ea este condusă de către un personaj asupra căruia voi reveni, Hélyette Besse, responsabilă a librăriei anarhistelargonul *liber* pe strada Reine-Blanche din Paris. În *Rebelle* din iunie 1981, se poate citi de exemplu: „Martorii, pocăiţii, turnătorii, informatorii nu trebuie să supravieţuiască actelor lor”. Acesta este un apel direct la asasinarea tuturor celor consideraţi colaboratori ai poliţiei, inclusiv martorii: „Trebuie să lovim în aceşti soldaţi ai capitalismului, în aceşti paraziţi, în aceşti şacali şi câini, să dezvoltăm acţiunea armată şi să lovim fără încetare toate elementele trupelor”.

În septembrie 1981, în legătură cu venirea socialiştilor la putere: „Porcilor cărora alegerile le-au permis să-şi recupereze culoarea roz, care este culoarea lor naturală. Noi nu avem nicio pretenţie faţă de un stat căruia nu îi recunoaştem legitimitatea”. O veritabilă declaraţie de război, de această dată, al cărei efect nu se lasă aşteptat. Acţiunea directă comite, de Crăciunul lui

1981” o nouă serie de atentate spectaculoase împotriva unor instituţii de lux: Rolls Royce, restaurantul Boffinger etc. În paralel, un informator al poliţiei, Gabriel Chahine, un artist, membru al grupului, care îl cunoaşte pe Rouillan de la Toulouse, este asasinat la Paris, pe 13 martie 1982, în atelierul său de pe strada Pruniers. Circula zvonul că acesta fusese denunţat de membrii apropiaţi de noua putere, în semn de bunăvoinţă, pentru a obţine suspendarea activităţilor revoluţionare ale *Acţiunii directe*. Bineînţeles, că aceşti negociatori naivi, printre care şi un poliţist apropiat de Élysée, nu şi-au imaginat că această mână întinsă celor de stânga va fi urmată de un asasinat cu sânge rece. Mişcarea a vrut însă să facă din executarea acestui „trădător” un exemplu şi să „ţină” membrii grupului care ştiau de acum încolo care era soarta informatorilor.

Dar de data aceasta a fost prea mult. Mişcarea *Acţiunea directă* este scoasă în afara legii, din 17 august 1982. Rouillan şi încă un membru foarte puternic al grupării, Régis Schleicher sunt arestaţi pe 10 august 1982, şi eliberaţi ulterior, din lipsă de probe. Într-un interviu dat pe 17 august ziarului *Libération*, Rouillan îşi asumă implicarea directă în atentatele comise la Paris împotriva „societăţilor sioniste”. Apoi trece în clandestinitate. În acel moment am emis un mandat de arestare pe numele lui: pe 15 octombrie 1982, în cotidianul *Le Matin* de această dată, el ia poziţie contra masacrelor din strada Copernic, din strada Roşiers şi din Marbeuf, acuzând guvernul că ar fi declanşat o campanie fără precedent împotriva *Acţiunii directe* pentru a-i imputa aceste acţiuni sângeroase.

J.-M. Pontaut: Pur şi simplu nu sunt ei.

J.-L. Bruguière: Nu, dar în timp ce puterea pune capăt existenţei oficiale a *Acţiunii directe*, interzicând-o, o parte a stângii „nostalgice”, compusă din intelectuali

seduşi de ideea revoluţiei, continuă să susţină mişcarea. Uneori, chiar să o ajute direct, furnizându-i ajutor logistic, inclusiv cu prilejul acţiunilor violente. Se va vedea aceasta în special în timpul schimbului de focuri din strada Trudaine, când trei poliţişti, care le-au tăiat calea întâmplător membrilor grupului, au fost doborâţi cu sânge rece. Voi reveni pe larg asupra acestui fapt.

J.-M. Pontaut: Acţiunea directă nu este o mişcare revoluţionară izolată în Europa. În aceeaşi perioadă, mai multe alte grupări se dezjvoltă în alte ţări. Cum se va situa AD în această mişcare pe care o vom numi curând euroterorism?

J.-L. Bruguière: La origine, v-am mai spus, AD este foarte apropiată de organizaţiile anarhiste spaniole cum este GRAPO. Această organizaţie clandestină era foarte violentă, fără îndoială gruparea cea mai periculoasă după ETA. Membrii AD stabilesc şi ei legături cu Prima Linea1, dar şi cu COLP[6162], organizaţii italiene din mişcarea anarhistă.

Francezii se raliază mai târziu marilor mişcări marxist-leninişte revoluţionare teroriste, adică Brigăzile Roşii italiene şi RAF[63] german, ca şi CCC[64] belgiene.

Într-adevăr, AD nu are nici măcar o bază ideologică, în comparaţie cu Brigăzile Roşii sau RAF, care au depus multă trudă pentru a teoretiza violenţa revoluţionară. Într-o primă etapă, AD îşi va revendica începuturile anarhiste şi va refuza structurile organizate, susţinând indivizii şi acţiunile „militare” pe teren. Dar, puţin câte puţin, mişcarea va încerca să găsească justificări teoretice ale acţiunilor sale.

61 Linia Frontului

62 Comuniştii Organizaţi pentru Eliberarea Proletariatului

63 Fracţiunea Armata Roşie

64 Celulele Comuniste Combatante

În 1980, Eric Moreau merge la Milano pentru a-i întâlni pe membrii COLP milanezi şi Brigăzile Roşii. El vine de acolo cu o publicaţie tradusă în franceză, care dezvoltă cele 20 de teze finale ale BR din care Rouillan se va inspira pentru propria doctrină. Un compromis între marxism-leninism şi tezele anarhiste. În realitate, oamenii din AD sunt mari admiratori ai faptelor de vitejie ale Brigăzilor italiene. Încearcă, de asemenea, să se apropie de organizaţiile palestiniene. Ei se întâlnesc, de exemplu, în 1982, cu responsabilul OEP, un apropiat al lui Ibrahim Souss. Doresc, în aceeaşi măsură, să participe, alături de Facţiunile Armate Revoluţionare Libaneze (FARL) – mişcare palestiniană rezultată din sciziunea FPEP (Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei) –, la acţiunea armată asupra misiunii economice evreieşti din Paris. Armele utilizate în această acţiune vor fi regăsite mai târziu într-o boxă închiriată de AD la Paris, pe strada Beauregard. Ulterior, organizaţia a intrat complet în clandestinitate.

Nonna Acţiunii directe

J.-M. Pontaut: Un personaj va juca un rol foarte important în aceste contacte cu străinătatea, un personaj pitoresc pe care deja l-aţi amintit, Hêlyette Besse.

J.-L. Bruguière: Pitoresc, dar şi foarte îngrijorător, fiind foarte activ. Este o femeie care, contrar tinerilor din *Acţiunea Directă*, are deja o lungă experienţă în lupta revoluţionară. Era născută în 1930, în timp ce Rouillan şi Ménigon erau născuţi în 1952, respectiv 1957. De altfel, una dintre poreclele sale era „Vecchietta” (Bătrânica, în franceză „la Vieille”) sau, mai afectuos, „Nonna” (Bunica) şi „Mama”. Această femeie scundă şi cam durdulie avea să fie într-un fel, *naşa* grupării. Această jurnalistă foarte implicată s-a aflat permanent în mediile anarhiste extremiste. Foarte apropiată de mişcările activiste italiene, ea va fi la originea legăturii dintre AD şi omologul acesteia

transalpin. Până la arestare, ea va gestiona eficient activitatea grupării şi va veghea asupra respectării liniei ideologice.

Cum ea nu poate organiza atacuri armate sau atentate, cum spun şefii AD, se ocupă de recrutarea şi cazarea simpatizanţilor şi militanţilor. Ea procură acte false, scoate din ascunzători şi transportă fără nicio ezitare armele şi explozibilii în maşini împrumutate de la prieteni, uneori fără ştirea lor. Aflată la originea revistei *Jargon Liber*, ea creează un ziar, *Internaţionalul*, care va fi, de fapt, organul neoficial al *Acţiunii directe*. Acesta nu va fi, lucru curios, niciodată interzis de către autorităţile franceze, în timp ce, în Germania, de exemplu, activitatea lui *uzammen Kampfen*, echivalentul internaţional al RAF, a fost rapid stopată.

Hélyette Besse străluceşte efectiv pe la mijlocul primei perioade a *Acţiunii Directe*, acela al „însuşirii bunurilor", fiind vorba, mai exact, despre sumele destinate finanţării mişcării. O activitate în care AD va excela. Clandestinitatea, se ştie, costă foarte scump, şi atât partea italiană, cât şi cea franceză au nevoie de mulţi bani. COLP sprijină operaţiunile de acest gen din Franţa, căci şi-au dat seama că jafurile armate sunt foarte puţin mediatizate şi nu provoacă nicio reacţie opiniei publice, faţă de Italia unde au ajuns să devină extrem de nepopulare. În plus, în plan pragmatic, sistemul de alarmă al băncilor franceze era, se pare, mult mai puţin performant decât al celor din Italia. Gruparea multiplică atunci jafurile: atac armat asupra bijuteriei Aldebert din sucursala Societăţii Generale din bulevardul Ternes şi

mai ales asupra celei din bulevardul Villiers din 14 octombrie 1982, din Paris, unde un militant al COLP, căutat în Italia, Ciro Rizzato, este ucis în timpul unui

schimb de focuri cu poliţia.

Măcelul din bulevardul Trudaine

Punctul culminant al acestei perioade este ilustrat de dramaticul episod al măcelului din bulevardul Trudaine. Pe 31 mai 1983, patru poliţişti în civil ai comisariatului din arondismentul 9 îşi fac rondul în cartier, cu scopul de a prinde eventualii hoţi. Se intersectează cu doi indivizi care cărau doi saci, şi aveau un comportament suspect, pe care îi văd dând târcoale, apoi dispărând rapid. Cei patru poliţişti pornesc în urmărirea celor doi când, în faţa unei şcoli comerciale, la numărul 37, reuşesc să îi reţină. Celor doi li se alătură brusc alţi patru. Suspecţii deschid imediat focul. Doi poliţişti, Emile Gondry şi Claude Caiola, sunt ucişi pe loc. Caiola este ucis, fiind pus la pământ. Un alt poliţist, Guy Adé, este rănit la umăr. Numai un stagiar, Dominique Le Liboux, scapă. Sunt trase mai mult de cincisprezece focuri de armă. Falşii hoţi încearcă să fugă oprind o maşină. Primul şofer refuză să le dea maşina, care este ciuruită de gloanţe, însă el scapă, miraculos, neatins. Cei cinci reuşesc, în final, să oprească un Renault 5, condus de o femeie, pe care o aruncă din maşină, înghesuindu-se apoi în micul automobil. În acest timp, al şaselea membru al comandoului fuge după maşină, trăgând în continuare focuri de armă, ciuruind faţada unei cafenele. Din fericire, nu este ucis nimeni din interior.

J.-M. Pontaut* Au fost identificaţi rapid autorii măcelului?

J.-L. Bruguière: Nici vorbă. Cazul, bineînţeles, face mare vâlvă, dar ancheta stagnează. Ea evidenţiază profesionalismul acestor ucigaşi cu sânge rece. O determinare care contrastează cu comportamentul tâlharilor obişnuiţi. Micul grup s-a dedat, de fapt, la o veritabilă luptă de guerilă în plin Paris. Portretele-robot nu oferă nimic, în afară de faptul că un asiatic din grup ar fi

fost recunoscut de câţiva trecători Or, nu era cazul.

A fost nevoie de un an de zile pentru rezolvarea acestui caz şi am reuşit acest lucru într-un mod cu totul surprinzător, graţie scrisorilor anonime expediate pe adresa brigăzii criminaliste. Pe 10 august 1983, la trei luni după atacuri, o scrisoare anonimă ajunge în Quai d'Orfevres. Autorul ei dă asigurări că o tânără de origine israeliană a participat la operaţiunea din strada Trudaine comisă de membrii grupului *Acţiunea Directă*, Comandourile operau chiar în acea zi sub un nume războinic: unitatea Marcel Rayman. Atentatele organizaţiei AD, ca şi cele al Brigăzii Roşii, erau revendicate deseori în numele martirilor revoluţiei, aceştia fiind, în general, militanţi ucişi de către poliţie.

Însă autorul anonim oferea şi alte detalii. El susţinea că tânăra care participase la acţiune fusese găzduită după acţiune de către un scriitor cunoscut, Dan Franck. Ea ar fi locuit şi la amanta acestuia, în strada Templului, la Paris. Respectivul a adăugat că Dan Franck a cunoscut-o pe vremea liceului, când erau colegi la liceul Rueil-Malmaison. Acestea erau informaţii care permiteau deja poliţiei să exploreze nişte piste, dar fără a-l interoga, bineînţeles, imediat pe scriitor, pus discret sub supraveghere.

O lună şi jumătate mai târziu, anchetatorii primesc o a doua scrisoare anonimă, dactilografiată, de această dată. Ea a fost pusă la poştă în data de 28 septembrie, în strada Pyrénées din Paris. Scrisoarea oferă alte informaţii importante. Conform acesteia, persoana descrisă ca fiind de origine asiatică, ar fi fost de origine arabă şi făcea parte din gruparea *Acţiunea Directă*. Complicea sa – tânăra amintită în prima scrisoare – este poreclită „Blonblon". Autorul repetă că aceasta fusese găzduită după atacul armat la domiciliul lui Dan Franck, în strada Montagne-

Sainte-Geneviève. Detaliile abundă. Astfel misteriosul denunţător – sau denunţătoare – scrie că „Blonblon” a participat pe 30 iulie 1983 la jaful armat asupra bijuteriei Adelbert din Paris. El afirmă că există un depozit ascuns de arme la domiciliul unui bibliotecar, a cărui adresă o indică, din Paris. Semnalează, în final, că militanţi ai AD şi ai RAF din Germania se vor întâlni într-o ascunzătoare în apropiere de strada Trudaine, pe 3 octombrie.

Marea revelaţie a scrisorilor este bineînţeles participarea *Acţiunii Directe* la afacerea din strada Trudaine. O ipoteză care arată comportamentul atipic al ucigaşilor care nu au ezitat să deschidă imediat focul asupra poliţiştilor. Graţie acestor informaţii, cei din Brigada criminală vor putea reconstitui scenariul exact al dramei, identificându-i toţi participanţii. O supraveghere îndelungată care va duce la arestarea a cinci membri ai comandoului. Unul singur, „Asiaticul”, va reuşi să fugă şi va avea un destin special.

J.-M. Pontaut: Deci, ce s-a petrecut, mai exact, pe 31 mai în strada Trudaine?

J.-L. Bruguière: în acea zi, un grup compus din şase membri ai *Acţiunii Directe* se adună într-o ascunzătoare în strada Manuel, aproape de strada Trudaine. Tocmai recuperaseră stocul de arme şi de explozibili în vederea pregătirii unui atentat. Doi dintre ei ieşiseră din clădire cu sacii plini de materiale, în timp ce erau aşteptaţi de ceilalţi ceva mai departe, pe stradă. În acel moment, s-a produs tragedia, din întâmplare, urmare, v-am povestit, a întâlnirii cu grupul de poliţişti care patrulau. Comandoul AD este compus din şase persoane: o femeie, Gloria Argano, căreia i se spunea Rita; un italian, Franco Fiorina, numit Marco; trei francezi: cei doi fraţi Halfen, Nicolas şi Claude (aceştia doi din urmă porecliţi „Caschetă” şi „Biberon6”); Régis Schleicher şi, în fine, un francez de origine algeriană,

Mohand Hamami.

Atunci când patrula agenţilor îi reperează pe Claude Halfen şi pe Fiorina luându-i drept hoţi, cei doi încearcă să scape. În momentul în care sunt opriţi, ceilalţi membri ai grupului le sar în ajutor. Hamami ţâşneşte primul, îl bruschează pe brigadierul Caiola, care încearcă să îşi scoată arma. Nu mai are însă timp, deoarece Hamami îl opreşte şi îl pune la pământ. Acesta este începutul atacului armat. Un alt poliţist, Emile Gondry, este ucis pe loc, în timp ce colegul său, Guy Adé, este foarte grav rănit de un foc de armă provenind fără îndoială de la Régis Schleicher. Acesta din urmă are timp să recupereze portofelul agentului căzut la pământ. Conform mărturiilor pe care le vom avea mai târziu, numele de familie al poliţistului, Adé, care aminteşte de iniţialele grupării *Acţiunea Directă*, îi va amuza mult timp pe membrii acesteia. Numai poliţistul stagiar este iertat, ceea ce, conform depoziţiilor ulterioare ale lui Schleicher, a fost considerată o eroare; el ar fi regretat că nu l-a ucis, întrucât impactul mediatic ar fi fost mult mai puternic astfel.

Cei cinci autori ai atacului ajung deci să fugă cu o maşină Renault 5, a cărei şoferiţă, doamna Sevin, este scoasă cu forţa. Fiorina este la volan, împreună cu Argano, cu Schleicher şi cu cei doi fraţi Halfen. Hamami o ia la fugă, trăgând focuri de armă în toate direcţiile, cum am mai văzut. Va fi urmărit de un poliţist în civil, care trecea prin zonă din întâmplare şi care înfruntă ploaia de gloanţe ce-l împiedicau să continue.

J.-M. Pontaut* Simt cunoscute aceste personaje? Ce se va alege de ele după atac?

J.-L. Bruguière: Cea mai mare parte dintre ei sunt deja cunoscuţi de către poliţie. Nicolas Halfen, mai ales, a făcut parte, în 1996, din mişcarea *Marge*, care era constituită din anarhişti de stânga. Făcea parte, alături de

fratele său Claude, dintr-o organizaţie clandestină italiană, *Autonomia Operaia*. Hamami are un palmares mai bogat. Născut în 1955 în Aude, a frecventat comunităţile anarhiste hipiote din Hérault. În 1979, îi întâlneşte, la Toulouse, pe membrii fostului GĂRI, printre care pe Nathalie Ménigon, companioana lui Rouillan. Ajunge la Paris, unde este arestat pe 4 martie 1981 pentru participarea la un atentat. Este inculpat pentru furt, pentru trei jafuri armate comise în Angers, Grenoble şi Toulon, dar este eliberat pe 13 octombrie, după o grevă a foamei. Beneficiază atunci de sprijinul Comisiei anarhiste din Grenoble, care a intervenit pe lângă cancelarie şi pe lângă maestrul Gisèle Halimi, la acea vreme deputată de Isère.

Pe 9 aprilie 1982, este din nou reperat în strada Beauregard din Paris, în timp ce scotea dintr-o boxă o motocicletă Yamaha furată. Boxa era, de fapt, supravegheată. În zori, poliţia judiciară descoperea înăuntru un stoc de arme şi explozibili… Lucrurile se complicau. Va fi nevoie de mult timp pentru ca Brigada criminalistă să adune indiciile şi să ia urma acestor oameni. Trecuţi în clandestinitate, vor face dovada unei prudenţe incredibile: contrafilaj, schimbări de domiciliu, identităţi false…

Mai mult, ei beneficiază de ajutorul unor personalităţi, total necunoscute însă poliţiei. Acestea le sprijină, mai cu seamă logistic, lucru foarte important. Claude Halfen, în mod special, întreţine legături de prietenie cu scriitorul Dan Franck. Ancheta va arăta că, imediat după Trudaine, „Caschetă” se va prezenta într-adevăr, cum susţinea scrisoarea anonimă, la domiciliul romancierului, pentru a-i cere găzduire. Dan Frank, care auzise la radio reportajele despre strada Trudaine şi care înţelesese rolul lui Halfen, refuză ferm. „Caschetă”

debarcă atunci la domiciliul unei foste amante, Frédérique, nimeni alta decât faimoasa „Blonblon” amintită în scrisorile anonime. Aceasta din urmă, care nu a participat la crimele din strada Trudaine, a fost implicată cu forţa în această poveste de amantul său. Gruparea aproape o obligă să participe la un jaf armat, cel de la bijuteria Adelbert şi o terorizează.

Blonblon

J.-M. Pontaut: Se poate crede că ea este autoarea scrisorilor anonime către poliţie pentru a se scoate din bucluc?

J.-L. Bruguière: Este o ipoteză… în orice caz, în acea zi este rugată de Halfen să plece şi să elibereze locuinţa. Ea va povesti, după arestarea ei, în iunie 1984, că Halfen a ameninţat-o: „Cară-te, îmi dai apartamentul, dacă nu, te împuşcăm! O ştergi la ţară, să nu te mai vedem câteva zile!” La întoarcerea acasă, găseşte obiecte vestimentare feminine: o vestă pepit şi pantaloni albi, pe care nu le cunoaşte, dar care sunt pe gustul ei, aşa că le poartă. Acestea nu i se potrivesc deloc. Când se întoarce „Caschetă”, îi strigă: „Eşti complet nebună! Aruncă, naibii, totul!” referindu-se la hainele luate din maşina Renault 5, ale nefericitei şoferiţe căreia îi furaseră maşina, de pe strada Trudaine.

„Blonblon” merge şi mai departe cu declaraţiile, povestind că l-a cunoscut pe Claude Halfen la sfârşitul lui martie 1982, cu ocazia unei manifestaţii antimilitariste şi că i-a devenit rapid iubită. Halfen i-a explicat că lucra ca documentarist pentru scriitori ca Dan Franck. Aceasta înţelege rapid că el este, de fapt, angajat într-un proces revoluţionar foarte violent şi îi va cunoaşte pe toţi amicii lui sub pseudonim, îşi dă seama rapid şi că este vorba despre o echipă de oameni periculoşi şi constată, de exemplu, că Fiorina este omul de legătură între *Acţiunea*

Directă şi Italia atunci când îi întâlneşte pe cei de la COLE

J.-M. Pontaut: *Ce gen de persoană era* „Blonblon”?

J.-L. Bruguière: Era o femeie destul de drăguţă, diafană, deloc agresivă, supusă. Înţelesese că se afla într-o situaţie fără ieşire. îi era, în primul rând, foarte frică. A participat, într-adevăr, la jaful de la bijuteria Aldebert, ameninţată cu arma de prietenii săi. Fusese terorizată de Schleicher care îi explicase care este soarta rezervată trădătorilor, referindu-se la execuţia lui Chahine, informatorul poliţiei asasinat la Paris. „Aminteşte-ţi de Chahine, îi repetau ei. Turnătorii au plătit întotdeauna”.

Urmărirea asasinilor însă „Caschetă” beneficiază de alte ajutoare la fel de surprinzătoare. În timpul operaţiunilor de filaj, poliţiştii descoperă că frecventează o reputată jurnalistă, Paula Jacques, care i-a devenit şi ea amantă. Paula Jacques l-a găzduit, cunoscându-i activitatea. După un jaf armat realizat de grupare asupra băncii din Montrouge, pe 27 octombrie 1983, „Caschetă” o sună pe iubita lui spunându-i: „Am lucrat bine! Totul a decurs bine!” Paula Jacques îi răspunde: „M-am liniştit, pentru că mi s-a stricat televizorul în momentul cel mai palpitant, eram foarte îngrijorată”, ceea ce însemna, în clar, că ea asculta staţiile de emisie-recepţie ale poliţiştilor care s-au întrerupt în momentul atacului armat.

J.-M. Pontaut: Când au fost arestaţifraţii Halfen?

J.-L. Bruguière: Pe 20 martie 1984, după îndelungi acţiuni de filaj. În faţa mea, Claude Halfen refuză orice declaraţie. îşi spune militant revoluţionar. Se arată plin de ură, dispreţuitor, făcându-mă să înţeleg că aparţine altei lumi. Se consideră într-adevăr un personaj superior care deţine adevărul suprem. Se crede membrul *intelectualităţii* de stânga, care frecventează doar intelectualii veritabili. Consideră că deţine legitimitatea ideologică conceptuală şi istorică ce îi dă dreptul să ucidă în numele revoluţiei şi al

luptei de clasă. Contrastul este frapant, de exemplu, faţă de unul ca Régis Schleicher care se crede un om de acţiune, un luptător, chiar un ucigaş pentru o cauză bună.

J.-M. Pontaut: Fraţii Halfen sunt primii arestaţi din echipa din strada Trudaine?

J.-L. Bruguière: Nu, italienii, fugiţi să se ascundă în ţara lor, vor fi interogaţi, printre care Franco Fiorina, arestat pe 13 septembrie 1983. Apoi, Vincento Spano, un membru important al COLP, este reperat la Levallois-Perret, în Les Hauts-de-Seine, în februarie 1984. Spano nu fusese în strada Trudaine, dar participase la jaful armat asupra bijuteriei Aldebert din iulie 1983, alături de „Blonblon”.

Etapa următoare va fi arestarea lui Schleicher, un episod foarte agitat. Poliţiştii vor ajunge la el supraveghind-o pe Hélyette Besse, ceea ce nu era chiar floare la ureche. „Mama” grupului deţinea mai multe apartamente închiriate sub nume false, printre care unul în strada Louis-David, la Bagnolet, supranumit şi „hambarul” şi în care găzduia membri ai AD şi activişti italieni. Pe 8 martie 1984, puţin după arestarea lui Spano, BRI (Brigada de intervenţii şi cercetări)

O vede ieşind din librăria sa, *Jargonul liber*, cărând trei genţi mari pe care le ducea în altă ascunzătoare, din strada Compiègne, din Paris.

Gentile sunt apoi transportate la Bagnolet, la domiciliul unei anume Claire Voisine, fostă secretară a unui avocat care o avusese pe Hélyette clientă şi care simpatizase cu aceasta. Hélyette Besse scapă atunci de filaj. Aflăm imediat că părăsise Parisul pentru a merge la Strasbourg ca să o întâlnească pe Nathalie Ménigon şi Schleicher care se aflau în zonă. Tranzitul acestora, de altfel, nu trece neobservat. Li se ia urma într-un restaurant de fiţe din Colmar, *Musca de aur*, iar Schleicher profită de

ocazie pentru a merge, curios, într-o tabără de ţigani ca să recruteze oameni pentru AD. Nu este exclus să fi mers atunci să negocieze cumpărarea de arme.

În orice caz, pe 9 martie, micul grup închiriază o maşină de la o agenţie din Bruxelles, Belgia. Două zile mai târziu, când înapoiau Toyota, un poliţist belgian, care cerceta o crimă, se prezintă la agenţia cu pricina pentru a-i controla pe clienţii acesteia. Este atacat cu arma, deposedat de pistolul din dotare şi de acte. Echipa îl abandonează ceva mai târziu, undeva la ţară, în Belgia.

Ancheta va dezvălui că, la începutul acestei escapade, Claire Voisine fusese cea care o condusese pe Hélyette Besse la Gare de l'Est.

Câteva zile mai târziu, aflată tot sub supraveghere, Voisine o ia din aceeaşi gară pe Hélyette, pentru a o însoţi la una dintre ascunzători, înainte de a o conduce la Gare de Lyon, de această dată muza grupului cărând din nou genţi foarte grele… De fapt, cum am aflat mai târziu, „Mama" se mută, din ordinul lui Schleicher, în Vaucluse. BRI o reperează când coboară din trenul de Avignon, pe 5 martie, la ora 5 dimineaţa. Mergea la o prietenă italiancă, Marty Primavera, în împrejurimile Avignonului. Poliţiştii descoperă cu această ocazie că şi Régis Schleicher se afla în vila cu pricina. Casa este încercuită, şi cei doi se predau uşor. Acesta este sfârşitul unui incredibil joc de-a v-aţi ascunselea jucat între şeful BRI, Claude Cances, şi Régis Schleicher, cu filaje încrucişate şi momente foarte periculoase în care reţinerile s-ar fi putut transforma într-o dramă, dat fiind că Schleicher nu ar fi ezitat să tragă dacă ar fi avut şi cea mai mică şansă de scăpare.

În vilă au fost descoperite arme, muniţie şi explozibili. Tot materialul, adus de către Hélyette Besse de la Paris, cărţi de identitate furate, mulţi bani şi documente. Într-o altă ascunzătoare percheziţionată la Paris, în

arondismentul 20, Brigada criminalistă intră în posesia unor seturi de documente administrative nefolosite, a unor certificate medicale false şi a unor hârtii cu antetul Societăţii Naţionale de Ex

plozibili, care au fost luate de către grup în timpul unui atentat.

J.-M. Pontaut: Mai rămâne ultimul bărbat al grupului, prezent şi el în strada Trudaine, pseudo-asiaticul Mohand Hamami. Ce s-a întâmplat cu acesta?

J.-L. Bruguière: Nu a mai fost niciodată găsit. După informaţiile mele, ar fi plecat în Algeria, unde ar fi fost arestat. Serviciile algeriene l-ar fi interogat şi ar fi încercat să îl manipuleze. Reuşeşte să fugă prin sudul ţării şi ajunge în Libia. Prins de către serviciile secrete ale colonelului Gaddafi, este refolosit rapid, pentru a profita de cunoştinţele sale… şi istoria nu se opreşte aici. Ar fi fost infiltrat apoi în mişcările palestiniene din Liban. Din acest punct, îi pierd definitiv urma, dar cred că a avut un sfârşit violent.

Cele două ramuri ale Acţiunii Directe se despart

J.-M. Pontaut: Cum evoluează grupul Acţiunea Directă după afacerea Trudaine?

J.-L. Bruguière: În primul rând, mişcarea se va scinda. O separare bazată pe o opoziţie ideologică şi personală. Jean-Marc Rouillan se va opune celor doi militanţi lionezi de extremă stânga, care au fost totuşi la originea mişcării. Alain Olivier, fost profesor de Litere şi membru al stângii, îl întâlnise pe Rouillan la închisoarea Santé unde era deţinut în urma unei încercări de infiltrare în armată. Unul dintre elevii săi, Max Frérot, devotat total lui Olivier, pe care îl consideră gurul său, a urmat un curs într-o structură paramilitară, pentru a învăţa să utilizeze explozibili.

Cei doi vor participa la un atac armat asupra CNPF din Paris, pe 1 mai 1979, atac considerat drept actul fondator al *Acţiunii Directe*. Foarte curând însă nimic nu mai merge în mica grupare: o luptă pentru putere, dar şi divergenţe de fond. Olivier şi discipolul său, Max Frérot, vor contesta linia politică a lui Rouillan care promovează o alianţă cu mişcările europene, cum ar fi BR sau RAF. Ei vor să lovească în capitalismul din Franţa, să facă revoluţie acum şi aici. Această minigrupare va fi foarte repede desemnată ca fiind „ramura naţională" a *Acţiunii Directe*.

y

Max Frérot, care acţionează singur, trăind uneori în pivniţe, dă dovadă de o eficienţă redutabilă. Măreşte numărul atentatelor împotriva unor ţinte industriale şi politice: Thomson, Air Lichide, Peugeot, Total, Sediul Partidului Socialist (pe atunci la putere), ziarul *Minute*, Oficiul Naţional pentru Emigrare etc. El ţinteşte obiective surprinzătoare: Casa Diocezei din Paris sau Biserica Adventistă. Acest lucru nu îl împiedică să organizeze acţiuni în urma cărora îşi însuşea bani, adică jafuri, operaţiuni încheiate de multe ori tragic. În 1981, un agent de securitate al Societăţii lioneze a băncilor este ucis într-un jaf armat. Trei ani mai târziu, tot la Lyon, Frérot împuşcă un general din Jandarmerie, Guy Delfaure, care încearcă să se opună unui jaf armat asupra BNP.

În martie 1986, Olivier este arestat la Lyon împreună cu însoţitoarea sa. Pe cont propriu, respins definitiv de către Rouillan care îl tratează cu dispreţ, Frérot se transformă într-un tip singuratic şi acţionează orbeşte. Pe 9 iulie 1986, el plasează o bombă în clădirea brigăzii de reprimare a banditismului (BRB) aflată pe Quai de Gesvres din Paris. Explozia, foarte violentă, provoacă moartea unui inspector de divizie, Marcel Basdevant, reputat poliţist, foarte iubit de colegi, în pragul pensionării. În timpul

atentatului, este rănită şi o fetiţă de şapte ani. A fost arestat, în cele din urmă, din întâmplare, în parcarea hotelului Mercur, la Lyon. Nu ezită, încă o dată, să deschidă focul asupra paznicilor care l-au identificat. Ramura AD este tăiată şi nu va mai creşte niciodată la loc.

O grenadă pe palier

J.-M. Pontaut: Aţi fi putut fi, se pare, chiar şi dumneavoastră victima acestui grup. Un atentat a vizat, la acea vreme locuinţa dvs. intenţia fiind, clar, de a vă ucide.

J.-L. Bruguière: Un gardian public deosebit de curajos i-a salvat, fără îndoială, viaţa soţiei mele. Locuiam atunci la etajul al doilea al unui imobil din strada Pierre-Lescot, la Paris. Apartamentul nostru se afla în capătul unui mic culoar care dădea în palier. Ca urmare a mai multor scrisori de ameninţare, poliţia controla în mod regulat clădirea.

Pe 5 ianuarie 1987, către orele 18.30, un gardian public care îmi inspecta uşa locuinţei, simte ceva ce opune rezistenţă în partea stângă. Constată că un fir lung de nylon este întins, de-a lungul culoarului. Fixat în plintă, este cuplat la o grenadă cu cuiul pe jumătate scos. Gardianul face atunci dovada unui sânge rece extraordinar, întâmplarea face ca acest tânăr de 22 de ani, Sylvain Gravaillac, de fel din Charente, să aibă pregătire militară desfăşurată în cadrul unor comandouri. Ştie să manipuleze explozibilii şi să pună cuiul unei grenade. Remarcă imediat că acesta fusese aproape de tot scos din orificiu. Cel mai mic gest ar fi putut să îl arunce în aer. Punându-şi viaţa în pericol, deşurubează partea de sus, pe care o separă de corpul grenadei, aruncând-o pe etaj, detonând-o. De altfel, unda de şoc a exploziei îi va provoca o leziune a timpanelor. Puţin mai târziu, soţia mea, însărcinată cu fiul nostru cel mare, se întoarce de la lucru şi găseşte clădirea plină de poliţişti. Fără intervenţia lui

Sylvain Gravaillac, grenada ar fi explodat fără niciun dubiu la trecerea ei.

Directorul general al poliţiei m-a sunat atunci la birou pentru a mă anunţa că s-a întâmplat ceva grav la mine acasă, că soţia mea este nevătămată… Un mesaj, vă daţi seama, foarte liniştitor! Alerg spre locuinţa mea cu o escortă a BRI; intrarea pe stradă îmi este blocată de poliţie. Apartamentul nostru de 50 de metri pătraţi este înţesat de poliţişti, cărora Catherine le servea şampanie… Ambianţa mă linişteşte. Poliţia ar vrea chiar ca noi să dormim în altă parte în acea seară, dar Catherine refuză, bineînţeles: nici vorbă să ne părăsim domiciliul!

Evident că l-am felicitat personal pe gardianul care, în plus, împărtăşea aceeaşi pasiune pentru avioane ca şi mine. Acest tânăr îşi obţinuse în 1979 brevetul de pilot profesionist şi chiar pilotase avioane comerciale folosite de preşedinţi şi directori generali ai unor societăţi. Din nefericire, o problemă de vedere l-a obligat să renunţe la această carieră. Astfel s-a angajat în poliţie. Ei bine, în pofida tuturor intervenţiilor mele, el nu a fost decorat pentru actul său de curaj!

J.-M. Pontaut: Aveţi vreo idee cine sunt autorii atentatului?

J.-L. Bruguière: Grenada provenea dintr-un lot de arme furate în Belgie dintr-un depozit al NATO. Însă autorii acestui furt nu au fost niciodată identificaţi. *Acţiunea Directă*, în legătură cu terorişti belgieni, a participat de multe ori la aceste jafuri. La o zi după această tentativă de asasinat, de altfel, un corespondent anonim a telefonat la redacţia ziarului *Monde* pentru a spune: „Aici *Acţiunea Directă*. Noi revendicăm atentatul împotriva judecătorului Bruguière, acest câine răpciugos. Vom lovi acolo unde vom dori în dreapta fascistă în numele comandoului Walter Alesia”. Acesta din urmă era un

membru al Brigăzilor Roşii ucis în decembrie 1987, în Italia, în timp ce poliţia încerca să îl interpeleze. De altfel, vânzătoarea unui magazin situat pe strada noastră remarcase comportamentul unui ins care părea să cerceteze atent clădirea noastră. Interogat de către poliţiştii criminalişti, această tânără s-a arătat tulburată de o fotografie a lui Max Frérot, apreciind că exista o asemănare între acesta şi persoana pe care o văzuse ea. Dar nu a fost găsită vreo dovadă. Nu am obţinut niciodată dovezi care să stabilească faptul că vinovatul era *Acţiunea Directă*. Nici arestarea lui Frérot, de mai târziu, nici a celor patru nu a permis identificarea autorilor acestui atentat, cazul fiind clasat în 1991.

Acest atentat seamănă în mod straniu cu cel căruia îi căzuse victimă, cu puţin timp în urmă, pe 13 decembrie 1986, şoferul lui Alain Peyrefitte, în Provins, ucis, pe când lua maşina primarului, de o încărcătură explozivă foarte puternică, plasată sub maşina fostului ministru al justiţiei. Nici în acest caz ancheta nu a ajuns la vreun rezultat.

Consecinţă imediată a tentativei de asasinat a cărei victimă fusesem, protecţia mea a fost întărită considerabil, trebuind ca eu, soţia mea şi copiii să ne obişnuim să trăim în permanenţă sub protecţia poliţiei, ceea ce nu este întotdeauna uşor.

Radicalizarea Acţiunii Directe

J.-M. Pontaut: Dispariţia ramurii naţionale a AD nu a avut niciun efect asupra determinării grupului condus de Rouillan?

J.-L. Bruguière: Dimpotrivă. Sub impulsul lui Rouillan, mişcarea teroristă se apropie de BR şi de RAF, cărora le admiră proiectul revoluţionar şi eficienţa. Aceste mişcări teoretice prezintă lupta armată ca pe o strategie pe termen lung. Acţiunea lor se radicalizează foarte repede, începând cu 1978. Brigăzile Roşii îl răpesc pe

fostul preşedinte al Consiliului italian, Aldo Moro, care va fi executat după cincizeci de zile de captivitate. Asasinatele se ţin lanţ. Pe 15 februarie 1984, generalul american comandant-şef al trupelor NATO pentru Regiunea Sud-Mediteraneeană cu sediul la Roma, este ucis. Anul următor, va fi rândul unui sindicalist apropiat de patronat. Această strategie afectează toată Europa. La rândul lor, militanţii RAF îl răpesc şi îl ucid pe patronul patronilor nemţi, Hans Schleyer, al cărui corp este găsit în portbagajul unei maşini, în Franţa, în apropierea graniţei. Bancherul Jürgen Ponto este, la fel, asasinat, în condiţii atroce în timpul unei tentative de răpire, cu complicitatea unui membru al familiei sale.

Acţiunea Directă se înscrie astfel în aceeaşi logică criminală care duce la asasinarea, în 1985, a generalului Audran, inspector general pentru armament, iar anul următor al preşedintelui-director general al Renault, Georges Besse, omorât în faţa locuinţei sale din strada Edgar Quinet din Paris. Călăii săi nu sunt alţii, o va dezvălui mai târziu ancheta, decât cele două femei care făceau parte din grup: Joëlle Aubron şi Nathalie Ménigon.

AD era deci în culmea acţiunii sale sângeroase. Nu voi instrumenta aceste două dosare de crimă, dar, în schimb, voi urmări dosarul Bandei celor patru – Ménigon, Aubron, Rouillan, Cipriani – pe 27 februarie 1987. Mica grupare trăia liniştită cu nume false la o fermă din inima

Loiretului, în sătucul Vitry-aux-Loges. Oamenii Raid-ului, conduşi de Ange Mancini, îi vor reţine cu uşurinţă. Luaţi prin surprindere, se vor preda fără dificultate. Numai Rouillan va fi uşor rănit de un glonţ ricoşat, lucru de care se va plânge, de altfel…

La fermă sunt descoperite numeroase documente păstrate de către grup. Ele atestă legături între AD şi Brigăzile Roşii. Vom descoperi, de exemplu, procesul-

verbal al unei reuniuni care se ţinuse la Madrid în prezenţa a numeroşi responsabili ai mişcărilor europene, un fel de protipendadă a terorismului.

Arestarea bandei celor patru va pune capăt aventurii criminale a grupării *Acţiunea Directă*. Mişcarea se va stinge, din lipsă de combatanţi şi de mize politice. Dar suntem siguri că, în împrejurări favorabile, o asemenea grupare poate renaşte, sub altă formă, globalizarea şi efectul său, mişcarea altermondialistă, oferind o nouă bază ideologică mişcării anarhiste.

Partea a treia

ÎNAINTE DE 11 SEPTEMBRIE 2001 ISLAMISMUL RADICAL

1

Înmulţirea pericolelor Brigăzile internaţionale teroriste

O nouă eră

J.-M. Pontaut: De data aceasta, schimbăm complet perioada…

J.-L. Bruguière: Odată cu trecerea timpului şi îndepărtarea de evenimente, acestea se definesc. Prin căderea Zidului Berlinului şi dispariţia lumii comuniste, am intrat într-adevăr într-o eră complet diferită, pentru care nu eram pregătiţi. Ca să o înţelegem mai bine, trebuie mai întâi să amintim episoadele sale marcante.

Ruptura nu s-a produs brutal. Astfel, anii 1989 – 1993 au constituit o perioadă esenţială pentru lupta antiteroristă, deoarece a corespuns cu amplificarea puterii ameninţării islamiste. Aceasta s-a dezvoltat mai întâi în Algeria prin acţiunile violente ale Grupului Islamic Armat (GIA). Lumea a cunoscut însă atunci evenimente majore care au mascat amplificarea acestui pericol.

Iată câteva evenimente frapante pentru istorie: în iunie 1989, piaţa Tian an-men a fost teatrul represiunii

sângeroase a mişcării pentru schimbare; în luna decembrie a aceluiaşi an, a fost răsturnat regimul Ceauşescu; în august 1990, trupele irakiene au invadat Kuweitul, iar în ianuarie anul viitor, a fost lansată operaţiunea „Furtună în deşert”, în timp ce în octombrie 1990 a survenit reunificarea Germaniei; pe 19 august 1991, a fost dat jos Gorbaciov, iar pe 16 decembrie a dispărut URSS – Rusia renaşte din propria cenuşă.

J.-M. Pontaut: Rezumând, concomitent cu amplificarea puterii islamismului radical, treburile lumii merg mai departe!

J.-L. Bruguière: Roata lumii se învârte în continuare, mai repede decât în deceniile precedente. În timp ce violenţa teroristă se dezlănţuia în Algeria şi în Egipt, un alt eveniment a mobilizat opinia publică europeană: semnarea acordurilor de la Maastricht, pe 7 ianuarie 1992. Un eveniment care a stârnit în Franţa, în sânul clasei politice, dar şi al opiniei publice, o aprinsă dezbatere. Americanii, la rândul lor, s-au confruntat cu rebeliunile ucigaşe din Los Angeles în mai 1992.

Perioada a mai fost de asemenea marcată de exacerbarea sentimentului naţional, înăbuşit de regimul comunist. Dacă ruptura din 1992 dintre Cehia şi Slovacia nu a avut urmări asupra evoluţiei ameninţării islamiste, nu la fel s-a întâmplat în cazul Iugoslaviei. Implozia Balcanilor a dat naştere unor conflicte de o rară violentă şi a creat noi „pământuri sfinte”, zone de confruntare între musulmani şi creştini, care au servit drept trambulină pentru transferul Jihadului în Bosnia sau Kosovo.

J.-M. Pontaut: *Ce an*, *1992*!

J.-L. Bruguière: Şi asta nu e tot. A urmat alegerea lui Bill Clinton, pe 3 noiembrie 1992. Pe 26 februarie 1993, World Trade Center a fost ţinta unui prim atentat islamist. Un semnal foarte puternic, care a trecut aproape

neobservat şi care ar fi trebuit totuşi să alerteze Statele Unite. În fine, pe 13 septembrie, strângerea de mână care ar fi putut schimba cursul istoriei, dintre Rabin şi Arafat, la Washington, sub egida preşedintelui american. Trebuie să vedem aceste evenimente în contrapunct cu creşterea ameninţării islamiste, aflată atunci la începuturile ei: cea a Al-Qaida şi a organizaţiilor afiliate acesteia, precum GLA algeriană. O ameninţare care a trecut de altfel pe plan secund.

J.-M. Pontaut: De ce Franţa, fix în aceeaşi perioadă, a conştientizat acest risc?

J.-L. Bruguière: Nici Franţa nu este mai avizată decât altă ţară. Dar s-a confruntat foarte de timpuriu cu această ameninţare teroristă, care a presupus o ripostă rapidă atât a guvernanţilor noştri, cât şi a aparatului politic şi judiciar, începând cu 1993. S-a făcut de asemenea

O analiză a naturii acestor evenimente şi s-a conştientizat pericolul reprezentat de Al-Qaida. S-a presupus că era vorba despre apariţia unei violenţe teroriste cu bază ideologică şi mai ales religioasă, având voinţa clară de a propaga această violenţă la nivelul întregii planete.

Algeria, motor al mişcărilor islamiste radicale

J.-M. Pontaut: Dumneavoastră credeţi că Algeria a jucat în mod clar rolul de declanşator?

J.-L. Bruguière: Nu există nicio îndoială, chiar dacă şi alte organisme islamiste, precum Frontul Islamic Tunisian (FIT) sau Grupul Islamic Marocan (GICM) au jucat şi ele un rol în asta. Iar acest lucru ne priveşte direct. Să nu uităm că mai multe milioane de algerieni trăiesc în Franţa, iar legăturile istorice dintre Algeria şi ţara noastră au rămas foarte strânse, în ciuda relaţiilor politice complexe.

J.-M. Pontaut: Decizia guvernului algerian de a suspenda, în ianuarie 1992, alegerile care ar fi antrenat

luarea puterii de către partidul islamist, FIS (Frontul Islamic al Salvării), a provocat proteste în Franţa. Dar creşterea bruscă a acestui partidfiindamentalist a luat toată lumea pe nepregătite...

J.-L. Bruguière: Totuşi, mişcările islamiste radicale din Algeria nu datează din 1992. Încă din anii ’70, apăruseră mişcări ale studenţilor proislamişti. Au fost comise acte de vandalism în barurile unde se servea alcool sau împotriva femeilor care nu purtau hidjab, vălul islamic. Însă aceste manifestări rămân destul de restrânse.

În 1988, Algeria a traversat o criză economică, dând astfel naştere unor tulburări sociale, denumite în bătaie de joc „revolta cuşcuş”. Revolta a fost reprimată dur de către putere. În anul următor, pe 16 decembrie 1989, a fost creat un nou partid, FIS[65]. Acesta a condamnat partidele care predicau împotrivirea faţă de islam. În viziunea sa, singura legitimitate provine din şaria şi din legea islamică. FIS s-a dovedit din start un oponent radical al democraţiei.

J.-M. Pontaut: Statul algerian este totuşi unul laic.

J.-L. Bruguière: Cu siguranţă. FIS-ul, partid legal, a impus o împotrivire la ideea de stat, opunându-se clar principiilor democraţiei, pe care le condamnă. Această formă de putere, cea a „necredincioşilor”, trebuie să fie combătută – prin Jihadul armat dacă e nevoie.

J.-M. Pontaut: Puterea algeriană nu a reacţionat?

J.-L. Bruguière: Nu. Asta până la alegerile locale din 12 iunie 1990, la care FIS a câştigat 55% din voturi. La primul tur al alegerilor legislative din 26 decembrie 1991, la un scrutin marcat de un important absenteism (41%), a obţinut 47% din voturi. Impulsionat de acest rezultat, FIS-ul s-a ambiţionat clar să ia puterea şi să dea jos sistemul aflat la putere pentru a institui un regim islamic teocrat. Pe 11 ianuarie 1992, procesul în curs a fost întrerupt cu

65 Frontul Islamic al Salvării

brutalitate, iar FIS-ul a fost interzis două luni mai târziu.

J.-M. Pontaut: O decizie antidemocratică, marcând astfel puternic opinia occidentală.

J.-L. Bruguière: Această decizie a fost scânteia, detonatorul care a condus la generalizarea violenţei în Algeria. Sigur, întreruperea procesului electoral este de condamnat, ca toate atingerile grave la adresa valorilor fundamentale ale democraţiei. Iar hotărârea autorităţilor din Alger a fost criticată sever de către comunitatea internaţională. Am considerat întotdeauna că lupta împotriva terorismului trebuie să se facă în cadru legal şi că nu există antinomie între legalitate şi eficacitate. Aceasta este doctrina Franţei, exprimată în Cartea albă a securităţii interne în privinţa terorismului. Încă nicio democraţie occidentală nu a cunoscut situaţia din Algeria, cu mişcări politice – susţinute pe ascuns de grupuri armate – care puneau în pericol ordinea democratică, predicând instaurarea şaria ca singură regulă legală. GLA nu a participat la procesul electoral, pentru că nu împărtăşea demersul „algerianist” al FIS-ului, demers strict naţional. Agenda sa strategică era alta: să transforme Algeria în primul emirat în scopul creării unui califat mondial, potrivit proiectului lui Osama Bin Laden, în plus, GLA, mai ales sub conducerea lui Djamel Zitouni, nu ar fi lăsat FIS-ul să guverneze. Lrar fi dat deoparte. Ceea ce a şi făcut, de altfel, începând cu vara lui 1994.

Puterea algeriană se confrunta cu o situaţie fără precedent, o situaţie beligerantă care punea în pericol structurile sociopolitice ale ţării şi securitatea publică. Guvernul din Algeria, prin metode cu siguranţă foarte dure, a înăbuşit mişcarea. Conflictul armat între grupările islamice armate (GIA, FIS, AIS1, MIA[6667]…) şi putere s-a

66 Armata Islamică a Salvării

67 Mişcarea Islamică Armată

soldat cu mai bine de o sută de mii de morţi.

Riscul unei conflagraţii generale era real. Astăzi, la distanţă de eveniment, trebuie să recunoaştem că, fără această alegere, am fi avut probabil un Afghanistan în apropiere şi un Magreb „talibanizat”.

În 1994, nu se făcuse încă această analiză. 11 Septembrie nu zguduise încă lumea. Statele Unite, nu fără interese geopolitice şi strategice, jucau pe sub mână cartea FIS-ului, mişcare islamică considerată drept moderată de partea aceea a Atlanticului. Europa condamna Algerul, însă lăsa puterea să lupte singură împotriva islamismului radical. În ceea ce o priveşte, Franţa era clar angajată în lupta împotriva terorismului. Asta pentru că o priveau direct acţiunile GIA împotriva cetăţenilor noştri din Algeria şi, drept urmare, pe teritoriul nostru.

Această decizie a Algerului a cântărit foarte greu şi a declanşat

O condamnare generală la adresa puterii algeriene, împiedicând în acelaşi timp sesizarea adevăratei feţe a fenomenului islamist radical, a cărui gravitate nu poate fi contestată astăzi de nimeni. Mulţi au vrut să creadă că această afacere algeriană nu dezvăluia decât o problemă de politică internă – o criză politică şi socială înăbuşită brutal de o putere dictatorială. Americanii în special s-au arătat foarte duri cu guvernul algerian şi ar fi privit cu ochi buni instalarea puterii FIS-ului într-o perioadă în care Algeria era foarte apropiată de ţările socialiste şi flirta cu mişcările palestiniene. Ca să nu mai luăm în calcul faptul că Algeria l-a adăpostit pentru o vreme pe teroristul Carlos, simbol al răului pentru americani.

J.-M. Pontaut: în aceeaşi perioadă însă, americanii au fost ţinta unui atac terorist islamist

J.-L. Bruguière: Nu au conştientizat aşa cum trebuia

acest atentat. Să ne amintim faptele pe scurt. Pe 26 februarie 1993, o camionetă-capcană a explodat într-o parcare subterană din World Trade Center. Bomba de 600 de kilograme – cel mai mare proiectil exploziv artizanal folosit vreodată în Statele Unite – a provocat moartea a şase persoane şi a rănit aproape 1.000 de oameni. Cu rapiditate, FBI-ul a identificat autorii, luând urma vehiculului împrumutat. Au fost arestate trei persoane cu legături în Gama'at Islamiya[68], o organizaţie integristă egipteană, iar presupusul creier al atentatului, Mahmoud Abu Halima, a fost interpelat la puţin timp după întoarcerea sa în Egipt, venind din Statele Unite, unde trăise în linişte din 1986. A fost extrădat extrem de rapid, judecat, apoi condamnat de o curte federală din New York. În acea perioadă, în paralel cu Algeria, islamismul radical lua amploare în Egipt. Aveau loc atentate practic în fiecare săptămână, vizându-i mai ales pe turişti. Această organizaţie responsabilă de atacul de la New York era condusă de un anume doctor Ayman al-Zawahiri, chirurg egiptean, care mai târziu a devenit numărul doi în Al-Qaida şi braţul drept al lui Bin Laden. O figură importantă a islamismului radical, legat de GIA.

J.-M. Pontaut: Şi totuşi, de data aceasta, America a fost atinsă chiar în centrul teritoriului său. Cum explicaţi că nu şi-a dat seama de apariţia acestei ameninţări?

y

J.-L. Bruguière: În ciuda acestui atentat, americanii nu considerau că ameninţarea teroristă îi priveşte. Voi avea ocazia să revin asupra acestui subiect, când vă voi povesti cum am depus mărturie în Statele Unite, cu ocazia judecării unui terorist islamist arestat în 2000 la frontiera americană, având asupra lui mai multe zeci de kilograme de substanţe explozibile.

68 Organizaţie islamistă egipteană legată de Al-Qaida

La vremea respectivă, un document oficial al Departamentului de Stat explica faptul că ameninţarea teroristă era analizată amănunţit de serviciile americane. Raportul vorbea despre riscurile palestiniene, Frontul refuzului, Abu Nidal; se alarma de situaţia din Africa, Angola, Sudan, Etiopia, Somalia; referitor la Europa, vorbea despre ETA, IRA şi FLNC. Nimic despre Orientul Mijlociu! Şi aproape nimic despre Algeria, doar că exista îngrijorarea că regimul din Alger tolerează o reprezentantă palestiniană în capitala sa. Americanii mai trăiau însă în „lumea veche”, după schemele Războiului Rece.

J.-M. Pontaut: Să revenim, dacă vreţi, la situaţia Algeriei, care se degrada din ce în ce mai mult.

J.-L. Bruguière: Cei doi capi al FIS-ului, Abassi Madani şi Ali Belhadji, au fost condamnaţi la 12 ani de închisoare, iar pe 11 ianuarie 1992, a fost instaurată starea de urgenţă. Ţara a cunoscut atunci o violenţă fără precedent. Interesele Franţei, bănuită că susţinea regimul aflat la putere, au fost rapid vizate. Mai întâi au fost luaţi drept ţintă compatrioţii noştri instalaţi în această ţară. GLA a organizat mai apoi atentate ucigaşe pe teritoriul nostru.

Pe 20 septembrie 1993, au fost asasinaţi doi topometrişti care lucrau pentru societatea GTMA la instalarea unei linii electrice de înaltă tensiune. Emmanuel Didion şi François Barthelet, însoţiţi de un angajat marocan, au fost prinşi pe linia departamentală care leagă Oranul de Alger de către nişte foşti poliţişti care le-au pus cătuşele şi i-au ridicat. Numai marocanul a scăpat cu viaţă, pentru că s-a declarat a fi „un bun musulman care nu mănâncă porc”. A doua zi, cei doi topometrişti au fost găsiţi cu gâturile tăiate. Pe trupurile lor, o filă cu inscripţia în arabă: „Iată recompensa pentru toţi cei care cooperează cu regimul nelegiuit din Algeria”. În cadrul anchetei

deschise în Franţa, funcţionarul marocan a fost audiat în ţara sa. El a negat că i-ar fi recunoscut pe agresori în fotografii, aşa cum le spusese autorităţilor algeriene. Nu deţineam niciun element judiciar ca să îi învinuim. Algerienii ne-au asigurat, în 1997, că cei patru agresori au fost identificaţi şi că au fost răpuşi de către armată în timpul confruntărilor.

Din acel moment, agresiunile contra intereselor franceze au devenit sistematice, unele chiar foarte organizate. Acesta este cazul atacării, de către o duzină de activişti deghizaţi în jandarmi, a cartierului Aân Allah, cartierul diplomatic al Algerului, unde locuia o parte a personalului diplomatic şi consular francez. După ce i-au neutralizat pe jandarmii francezi de gardă la intrare, teroriştii au deschis focul în cartier, ucigându-l pe consulul adjunct, Gérard Toureille, care se pregătea să revină în ambasadă. I-au ucis pe cei doi jandarmi de gardă, l-au executat pe al treilea cu un foc de kalaşnikov şi au omorât un agent administrativ. Apoi s-au retras, luând cu ei armele jandarmilor, precum şi aparatura de comunicare. În curte, a fost abandonată o camionetă Nissan burduşită cu explozivi, care prin miracol însă nu a explodat.

Potrivit informaţiilor obţinute mai târziu, unul dintre membrii acestei trupe de comando a fost nimeni altul decât Djamel Zitouni, viitorul şef al GLA, responsabil de deturnarea Airbus-ului Air France din decembrie 1994 şi de atentatele comise pe teritoriul nostru din vara şi toamna lui 1995.

GLA, care a iniţiat acest dans macabru, şi-a revendicat sus şi tare viziunea despre societate, guvernată de aplicarea riguroasă a şaria. Pe 5 septembrie 1994, i-a cerut puterii patru condiţii pentru „a admite fetele la şcoala primară şi medie” (nici măcar nu se vorbeşte de universitate!): „portul vălului islamic – hidjab – obligatoriu

pentru profesoare şi pentru fetele care au trecut de vârsta pubertăţii; eliminarea claselor mixte; interzicerea educaţiei fizice pentru fete şi întreruperea predării muzicii în şcoală”.

Aceste ordine au prefigurat programul talibanilor în Afghanistan câţiva ani mai târziu.

5

Un nou tip de ameninţare

J.-M. Pontaut: Cum aţi defini acest sistem terorist islamist într-o nouă formă, o organizaţie care, în mod clar, a derutat serviciile de informaţii şi de combatere a crimei occidentale?

J.-L. Bruguière: Mulţi nu şi-au dat seama de această ameninţare mai devreme, tocmai pentru că ea nu se baza nici pe un sistem, nici pe o organizare. În timp ce GIA era relativ structurată, reţelele logistice europene nu erau aşa. Era vorba despre un model nou, care a derutat serviciile de informaţii, cel puţin în primă fază. Islamismul radical nu se bazează pe o ideologie politică de dreapta, de stânga, pro sau anticapitalistă, ci pe un concept teologic şi spiritual care transcende acţiunea adepţilor săi. Aceştia acţionează în reţea, însă într-un mod „disparat” şi „spontan”. Prin asta vreau să spun că nu era neapărat necesar să aparţii de o mişcare sau de o organizaţie anume pentru a constitui o celulă. Era necesar să frecventeze aceeaşi moschee, acelaşi sat sau periferie, să se fi întâlnit vreodată în Franţa sau în altă parte, adesea cu totul aleatoriu. La fel, nu era neapărat necesar, ca să treci la acţiune şi să comiţi un atentat, să primeşti o instrucţiune sau să te supui unui ordin. Singurul obiectiv era Jihadul, războiul sfânt, scopul final: un război violent, radical, care predica instituţia şariei drept singură constituţie licită şi legitimă. Tot ce nu era „licit” era considerat nelegitim, iar cei care nu aderau la această teologie erau apostaţi,

necredincioşi, (*koufar*) care trebuie eliminaţi, chiar prin forţă dacă e cazul.

J.-M. Pontaut: Un nou avatar al războaielor religioase?

J.-L. Bruguière: Nu tocmai. Nu „război" în sensul propriu, aşa cum l-a catalogat pe nedrept preşedintele Bush. Vorbim mai degrabă despre un conflict, despre o situaţie beligerantă sau despre un război asimetric. În realitate, nu e vorba de un război cu scop religios, şi cu atât mai puţin despre unul de civilizaţie, la care visează Bin Laden ca să declanşeze haosul planetar de unde va apărea califatul său mondial! Dacă Bin Laden deţine vreo lucrare în peştera sa, cu siguranţă aceasta este *şocul civilizaţiilor*, de Samuel Huntington!

Al-Qaida reprezintă apologia unei concepţii religioase ancestrale, bazată pe salafism, o revenire la timpurile primordiale şi la practicile „strămoşilor" (*salaj*). Osama Bin Laden şi curentele, Jihadiste" s-au revendicat din salafism. Ele au dezvoltat o viziune îngustă şi violentă asupra lumii, tinzând spre crearea unui califat mondial alcătuit din Emiratele autohtone. Pentru adepţii Jihadului, în afară de salafism nu există o altă salvare. Susţinătorii mişcării Takfir Wal Hijra[69] au devenit promotorii unei viziuni şi mai înguste şi mai limitative, din care s-a inspirat GIA algeriană, care a antrenat-o într-o derivă sângeroasă imposibil de stins, având drept ţintă populaţia civilă. A fost fierul de lance al Jihadismului cuceritor, care a încercat de altfel să se impună peste tot în Magreb: Maroc, Tunisia, până în Libia… GIA a exportat violenţa în afara teritoriului algerian. Franţa, considerată a fi colonialistă, „punct de răscruce" şi complice al guvernului apostat din Alger, a fost prima sa ţintă.

Ca să ducă acest război, islamiştii au făcut recrutări

69 „Pocăinţă şi exil", numele popular al unui grup radical islamist

cu violenţă şi constrângere în Algeria. Au acţionat şi în mediile defavorizate. Le-au oferit tinerilor fără căpătâi un ideal, o speranţă. Vor atrage de asemenea, mai ales în Europa, tineri vagabonzi, găinari, dealeri, cărora le-au propus să servească o cauză, fără să îşi schimbe însă activitatea. Aceasta a fost atitudinea, deosebit de seducătoare, a grupărilor Takfir.

Aceste grupări radicale fanatice practică „disimularea" la nivel foarte înalt. Au voie să bea alcool, să mănânce porc, să facă trafic cu droguri şi să afişeze un comportament antiislamic – să nu poarte barbă, să nu frecventeze moscheea etc – ca să ascundă mai bine apartenenţa lor la mişcare. Membrii acestui tip de sectă extrem de violentă au dreptul să rostească fatwas. Oricare dintre ei poate ordona o condamnare împotriva unei persoane fizice, condamnare executorie pentru toţi.

Singura legătură de bază pentru toţi aceşti islamişti o reprezintă trecerea prin Afghanistan, pământul Jihadului prin excelenţă şi model desăvârşit al statului islamic. Începând din 1994, în Franţa, am descoperit existenţa acestor filiere care conduceau către Afghanistan, leagăn al Jihadului. La rândul său, Jihadismul a fost numit „Afghan".

Înconjurat de o notorietate aparte, a mers în ţara sa de origine pentru a recruta noi adepţi. Nu există cler în islamul sunit. Salafiştii se grupează în jurul celui care se arată „cel mai cunoscător", care are mai multă charismă, fapt care îi conferă mai multă autoritate asupra celorlalţi. Astfel radicalii au acţionat alături de islamul oficial şi de reprezentanţii săi. Au creat lăcaşuri de cult în apartamente, garaje, subsoluri. Recrutarea tinerilor se făcea pe un fond religios, bazat pe o explicaţie tendenţioasă, limitată şi atrăgătoare a Coranului şi a textelor sacre. Poate fi rezumată cam aşa: „Noi răspândim adevăratul mesaj al Profetului. Dacă vreţi să mergeţi în rai,

urmaţinet.

Al-Qaida a dat totuşi dovadă de eclectism, făcând recrutări nu doar din mediile fără căpătâi, ci atrăgând şi intelectuali, profesori, oameni de ştiinţă şi formând de exemplu piloţi care vor intra cu avioanele în turnurile de la World Trade Center.

J.-M. Pontaut: Cum a reacţionat Franţa, confruntată cu această ameninţare?

J.-L. Bruguière: Reacţia Parisului a fost mai întâi una politică, apoi poliţienească, sub controlul Justiţiei. Franţa şi-a dat seama de amplificarea puterii GIA în Algeria, însoţită în Europa, dar mai ales la noi, de stabilirea de structuri clandestine destinate să ajute mişcările de rezistenţă islamiste. Orice armată are nevoie de o logistică, iar GIA era aprovizionată cu arme – arme provenind adesea din ţările de Est: Polonia, fosta RDG. De asemenea, i se furnizau explozibili, documente false (paşapoarte, cărţi de identitate). Reţelele mai aveau nevoie şi de maşini furate, de bani. Tâlhării, adesea foarte violente, le vor aproviziona. Războiul secret mai presupunea ascunzători care să-i adăpostească pe mujahedinii recrutaţi în Franţa sau locaţii unde să se poată odihni combatanţii algerieni. Afacerea Boutrif este o bună ilustrare în acest sens.

Pe 6 mai 1994, agenţii vamali au controlat pe autostrada care leagă Metz de Paris, la punctul de vamă Beaumont, o maşină condusă de un algerian, Abdelhakim Boutrif. Pe scaunul din spate al maşinii au descoperit o valiză conţinând o puşcă de luptă Ml6 model american, 129 de batoane cu exploziv, 99 de detonatoare, trei pistoale automate, aparate pentru vedere nocturnă, staţii de emisie etc. Un veritabil arsenal militar. Boutrif a recunoscut că încărcătura i-a fost încredinţată de doi compatrioţi, unul fiind Djamel Lounici. Nu a dat însă niciun

indiciu despre destinaţia armelor şi utilizarea lor.

Lounici era deja cunoscut de serviciilor de informaţii ca personaj de bază al reţelelor FIS-ului în Europa. El a plecat în 1992 din Algeria, bănuit că ar fi comis un atentat la aeroportul din Alger. A creat mai multe reţele în Germania, Elveţia, Olanda şi în Franţa, înainte de a se instala în final în Italia. Am descoperit că recrutase un islamist care locuia în Vaulx-en-Velin, din departamentul Ron. Am mai scos la iveală şi o societate, ŞIRA, situată pe strada Aqueduc în Paris, care efectuase tranzacţii comerciale şi financiare cu Algeria şi a transferat 60.000 dolari unor reprezentanţi ai FIS-ului din Germania. Potrivit Informaţiilor generale, această asociaţie de ajutorare a algerienilor servea drept acoperire pentru FIS. Legăturile dintre FIS şi GIA au fost stabilite din acea vreme.

Charles Pasqua, ministru de interne pe atunci, a hotărât să atace FAF-ul, convins că susţinea reţelele islamice. A fost sesizată Justiţia şi s-a deschis o anchetă de către cabinetul colegului meu Roger Le Loire. Au fost arestaţi membrii cei mai importanţi ai acestei asociaţii, printre care Moussa Kraouche, unii dintre ei fiind plasaţi în regim de domiciliu forţat, mai ales în Correze. Laţul, aruncat pe 1 noiembrie 1993, şi botezat „operaţiunea Crizantema”, a provocat indignarea anumitor medii de stânga şi a asociaţiilor umanitare care au acuzat guvernul de violarea dreptului de azil şi de ruptură cu tradiţia franceză de găzduire. Totuşi, majoritatea persoanelor arestate s-a dovedit a fi implicată în activităţi teroriste. Această anchetă a dezvăluit existenţa unei filiere foarte organizate de dirijare a armelor şi muniţiilor de-a lungul Europei cu destinaţia Algeria, via Maroc. Un lot de arme a fost capturat în aprilie 1994, la Meknès.

În aceeaşi perioadă, în Franţa, au fost de asemenea nimicite numeroase alte structuri islamiste care susţineau

activităţile FIS-ului şi GIA. Anchetele au demonstrat că aceste reţele aveau, cele mai multe, precum cea a lui Boutrif, o dimensiune europeană. Unele s-au dovedit a fi o legătură directă cu grupul de operaţiuni al GIA; fapt rezultat din campania de atentate de pe teritoriul nostru din 1995.

Afacerea Chalabi, bazată şi ea pe o structură operaţională foarte activă, a provocat reacţii altminteri foarte importante.

Totul a început cu o informaţie culeasă de BRI[70], „brigada anti-bandă", cum a fost supranumită, care a semnalat pe 14 martie 1994 că o familie instalată la periferia de Sud a Parisului, dedată deja la banditism, ar fi avut legături cu mediul islamic. Potrivit informaţiilor sale, activităţile criminale ale bandei ar fi servit şi la alimentarea grupărilor de rezistenţă ale GIA algeriene. Şeful clanului, un anume Mohammed Chalabi, zis „Momo", ar fi condus o structură clandestină deosebit de eficace. Informaţia a fost reverificată de Informaţiile Generale, care au precizat că Chalabi ar mai fi utilizat o şcoală coranică pentru a-şi masca mişcările: Asociaţia educativă a musulmanilor din Franţa. Mujahedinii care plecau în străinătate treceau şi ei prin această instituţie. Primele verificări au arătat că prima locuinţă a familiei Chalabi din Orly fusese distrusă parţial de o explozie. S-a dovedit mai târziu că locul servise manevrării de produse periculoase. Am mai descoperit că „Momo" se dovedea foarte prudent şi că îşi lua măsuri profesioniste de contra-filaj cu ocazia tuturor deplasărilor pe care le efectua.

În octombrie 1994 şi în iunie 1995, au fost iniţiate două operaţiuni de anvergură, cu mai mult de o sută de percheziţii în Paris, la periferii şi în provincie. Am supervizat ancheta, împreună cu un nou venit la

70 Brigada de Cercetări şi de Intervenţie

departamentul antiterorist, judecătorul Gilbert Thiel.

Această vastă anchetă pe bază de interceptări telefonice, filaj şi percheziţii a fost condusă de brigada criminală a Quai des Orfèvres, cu concursul Direcţiei Centrale a Poliţiei Judiciare. Ne-a permis să identificăm o importantă reţea Takfir de susţinere a GIA. Primele investigaţii au fost mai degrabă descumpănitoare. Clanul Chalabi, fiind probabil alertat, a făcut să dispară din locuinţa lui orice element compromiţător. Însă într-o boxă închiriată de un membru al familiei am descoperit zece sticle de plastic conţinând TNT: bombe destinate utilizării în Algeria. Mergând pe această pistă, am pus mâna pe documentele care dovedeau că Momo Chalabi era singurul care primea jurământul de credinţă al mujahedinilor care plecau să lupte în Algeria. Din descoperire în descoperire, am scos la lumină mai multe depozite de arme, cât şi locuinţe conspirative la Villeneuve-Saint-Geoiges, Pierrefitte, Aubervilliers, Choisy-le-Roi, Persan-Beaumont, în sectorul 17 din Paris şi chiar într-un hotel de pe strada Orsel, placă turnantă pentru adăpostirea clandestinilor.

La domiciliul unuia dintre membrii reţelei, Mohammed Kerrouche, am găsit o listă cu înalţi demnitari algerieni, probabil ţinte pentru ucigaşii din GLA. Am mai pus mâna şi pe documente confidenţiale, clasate „strict secret”, care descriau sistemul de răcire al unei centrale nucleare franceze. Foarte posibil repere în vederea unui atentat. Proiectul nu consta, se pare, în atacarea unităţii centrale în sine, ci în perturbarea gravă a funcţiilor centralei şi crearea unui sentiment de teamă în opinia publică. Kerrouche, fugit în momentul perchiziţiei la domiciliul său, a fost arestat mulţi ani mai târziu, după ce s-a refugiat în Marea Britanie. Ne aflam în realitate în faţa unor reţele de susţinere capabile, cu siguranţă, să furnizeze ajutor şi asistenţă reţelelor algeriene, dar şi să

primească în Franţa echipe de plasatori de bombe. Nu ştiam asta la vremea aceea. Însă ne aflam cu câteva luni înainte de campania de atentate care a lovit Franţa în 1995.

J.-M. Pontaut: Şi totuşi, această afacere v-a fost aprig reproşată. Aţi fost acuzat că aţi anchetat puternic, în orb şi că aţi reţinut mulţi nevinovaţi. Într-un cuvânt, că aţi construit o operaţiune de mare spectacol 34 de inculpaţi au beneficiat de neîncepere şi din cele 138 de persoane – record! – trimise în faţa tribunalului, doar 87 au fost condamnate, 39 dintre acestea la pedepse mai mici de doi ani. Mai mult, din motive de logistică, audierea s-a ţinut într-o sală mare din închisoarea Fleury-Mérogis, cu siguranţă nu locul ideal unde să fie împărţită dreptatea. De ce acest eşec?

J.-L. Bruguière: Nu consider că a fost vorba despre un eşec. Nu ne-am înşelat asupra ţintelor. Aşa cum am spus-o deja, această reţea era o structură a Takfir. Era pentru prima oară când ne confruntam în Franţa cu această organizaţie. Aceşti indivizi erau toţi angajaţi, direct sau indirect, în susţinerea grupărilor de rezistenţă algeriene. Şi, repet, unii dintre ei pregăteau aducerea violenţei în Franţa, preambul pentru atentate. Am descoperit ulterior urma mai multor membri ai reţelei Chalabi în alte operaţiuni, ca să nu mai vorbim despre conexiunile internaţionale pe care le-am dezvăluit cu această ocazie, unele dintre acestea conducând direct spre Afghanistan.

Nu, ceea ce ni se poate reproşa este modul în care am tratat dosarul judiciar. Astăzi cu siguranţă aş proceda cu totul altfel. Am separa procedurile, în loc să le reunim. La vremea aceea însă, eram obişnuiţi să ne ocupăm doar de un dosar şi să-l ducem până la capăt, oricare i-ar fi fost ramificaţiile. Nu eram pregătiţi pentru aceste reţele, foarte alambicate. Nu înţeleseserăm încă natura terorismului

islamic.

În afacerea Chalabi, cu cât primeam mai multe informaţii cu atât apăreau mai multe piste. Percheziţiile deschideau din ce în ce mai multe uşi. Fără să ne dăm seama, ajunseserăm la un soi de monstru judiciar. Noi eram obişnuiţi cu anchetele verticale, lineare. De data asta, intraserăm într-un fel de labirint, o pânză de păianjen. Descopeream reţele în lanţ, iar ultima nu era neapărat legată de prima. Dosarul, prin importanţa sa, prin dificultatea de interpretare şi numărul mare de persoane implicate, devenea din ce în ce mai greu de digerat.

Ne dădeam seama încetul cu încetul de complexitatea unui sistem care nu era piramidal – precum organizaţiile teroriste pe care am fost forţaţi să le cunoaştem –, dar care era alcătuit din grupuri şi structuri polimorfe, metastaze care se multiplicau fără o logică aparentă pe plan orizontal. În plus, pentru că Chabali era ancorat în zona banditismului, nu identificam ca acum legătura sa cu terorismul. Eram acuzat că văd terorişti peste tot. Din nefericire, aceste activităţi periculoase erau disimulate în spatele paravanului banditismului; ordinele grupării Takfir erau aplicate cu sfinţenie.

A trebuit să disjungem anumite capitole ale dosarului, care aveau o coerenţă proprie, şi să anchetăm altele prin proceduri distincte, păstrând dimensiunea globală a sistemului, prin procese-verbale de sinteză.

Căpătând experienţă, mai târziu am aplicat cu succes această metodă. Ea consta în identificarea unui proiect terorist în fiecare din aceste dosare şi în stabilirea implicării fiecărui participant.

A mai existat un alt motiv, care ţinea de politica Parchetului, care ne-a făcut să acţionăm astfel. Aşa se explică şi dificultatea acestei anchete. La acea dată, în

1994, secţia antiteroristă a Parchetului din Paris nu avea o viziune clară despre apariţia acestei ameninţări difuze. Exista chiar în cadrul jurisdicţiei – şi nu doar la Parchet – o anumită neîncredere în privinţa anchetelor şi procedurilor antiteroriste. Acţiunea Chalabi era analizată ca o acţiune de drept comun, nu de terorism. Parchetul strâmba din nas să dea informaţii despre acest cap de acuzare. Era deci mai uşor, apelând la conexiuni, să solicităm extinderea solicitării noastre prin recursuri complementare greu de refuzat.

Deturnarea avionului Air France, urmată de seria de atentate pariziene au permis conştientizarea amplorii acestui fenomen, iar reticenţele au dispărut imediat.

Chiar înainte de ajunge la aceste evenimente tragice şi capitale, aş vrea să evoc istoria unui grup de islamişti, în mare parte marocani, format în Franţa şi însărcinat cu pregătirea atentatelor din Maroc. Operaţiunea a avut loc în august 1994, în momentul distrugerii reţelelor Chalabi şi este relevantă pentru ce urma să se întâmple în ţara noastră. Această nouă operaţiune ne-a ajutat să ne dăm seama încă din faşă de ameninţarea teroristă.

5 J

Anul 1994 a fost unul extrem de bogat în evenimente, având în vedere că în luna august l-am pus sub observaţie pe teroristul Carlos.

În august 1994, Marocul a fost ţinta unei serii de atentate care au lovit mai multe oraşe, printre care Marrakesh. Ne-am dat seama ulterior că această operaţiune teroristă a fost în totalitate organizată din Franţa. Au fost recrutate, formate şi trimise în Maroc grupe de comando din două oraşe, Orléans şi La Courneuve, cu legături în Vaucluse.

Unul dintre organizatorii acestor lovituri ucigaşe, Abdelilah Ziyad, spus Rachid, a sosit în Franţa în 1986.

Înainte de a se stabili în

Orléans, a locuit succesiv la Paris, Avignon, Carpentras. Condamnat în lipsă în Maroc, el era sufletul MJIM[71], potrivit Rabat.

La Orléans, el s-a bazat pe un aliat de seamă, Mohammed Zinedine, spus Saïd, asistent universitar de fizică mecanică. Şi acest islamist convins s-a mutat de multe ori, traversând Franţa de la Bagnolet la Besançon, înainte de a se instala la Mainvilliers, aproape de Chartres. Saïd a recrutat în zonă o întreagă echipă de tineri prin intermediul asociaţiei de arte marţiale pe care o prezida. A început cu organizarea unor escapade „estivale", având drept scop aprofundarea cunoştinţelor Coranului. Puţin câte puţin, le-a explicat acestor tineri de origine marocană, fanatizaţi foarte repede, că trebuie să îşi impresioneze ţara cu imaginea GLA în Algeria. Recruţii au fost supuşi la antrenamente militare extreme: stagii organizate în Cantal şi pe vârful Gerbier de Jonc, unde erau iniţiaţi să tragă cu kalaşnikovul şi să manevreze explozibilii. Unii recruţi au fost chiar trimişi în 1991 în Pakistan şi în Afghanistan, pentru a-şi aprofunda cunoştinţele religioase, dar în realitate pregătindu-se pentru Jihad şi participând la un antrenament militar.

În Franţa, formarea a continuat. În iunie 1994, în Vaucluse, la Bédoin, la poalele muntelui Ventoux, a avut loc stagiul unui comando în vederea selecţionării membrilor grupărilor care vor acţiona în Maroc. Mica trupă a fost divizată în mai multe grupe. Prima a fost însărcinată să tragă cu pistolul-mitralieră asupra naturiştilor care frecventau plaja din Tanger. Acest obiectiv nu a fost atins, grupul plecat în Maroc, neîntâlnind niciun naturist. A hotărât să se ia de poliţie. A mitraliat la întâmplare o maşină de jandarmi marocani, fără să facă victime, şi şi-a

71 Mişcarea Tineretului Islamist Marocan

luat tălpăşiţa auzind la radio de reuşita unui alt grup care acţiona în Marrakesh. De frică, s-au despărţit şi au încercat să revină în Franţa. Vor reuşi, după mai multe peripeţii. Unul dintre ei s-a ascuns timp de o lună într-o pădure, înainte de a putea să treacă frontiera şi să părăsească ţara.

Comandoul din Marrakesh şi-a atins bine-mersi scopurile. Ordinul dat de Rachid în cursul ultimei întâlniri din parcul din La Courneuve era simplu: „Să ucideţi în Maroc cât mai mulţi turişti occidentali şi să recuperaţi prin orice mijloc banii destinaţi să finanţeze grupul”. Ajunşi la faţa locului, după ce au renunţat să atace un autobuz cu turişti, au hotărât, la ordinele lui Rachid, contactat telefonic pe 24 august, să atace hotelul Atlas, un mare hotel care găzduia numeroşi vilegiaturişti. Deşi hotelul era păzit de poliţişti, doi membri ai comandoului, instruiţi în Afghanistan, au trecut la acţiune. Şi-au golit încărcătoarele asupra unui grup de turişti, omorând două persoane, şi au pus mâna pe seiful clădirii. Au furat apoi o maşină condusă de o femeie care transporta copii, încercând să îi ia ostatici înainte de a se retrage. Au mai avut timp doar să îl sune din nou pe Rachid, care le-a spus să se întoarcă cât mai repede, pentru că doi dintre ei au fost arestaţi pe strada Oujda. Un alt grup alcătuit din doi bărbaţi a încercat să răpească un taximetrist la Fès. În fuga lor, au descărcat o rafală de armă automată asupra poliţiştilor. Al patrulea şi ultimul grup a mers la cimitirul evreiesc din Casablanca. Ar fi trebuit să tragă asupra celor veniţi să îşi comemoreze morţii. S-au panicat însă în faţa mulţimii, au tras o rafală spre un perete şi s-au întors şi ei în mare grabă în Franţa.

J.-M. Pontaut: Cum i-aţi identificat pe toţi membrii grupării?

J.-L. Bruguière: Printr-o anchetă desfăşurată în Franţa şi în Maroc. Am identificat foarte repede toate

aceste personaje şi am luat urma recrutorilor. Numai nouă membri ai grupului erau plecaţi în Maroc. I-am interpelat pe ceilalţi, printre care pe Saïd şi Rachid. Am dat curs unei comisii rogatorii internaţionale şi am mers în Maroc pentru a interoga anumiţi deţinuţi. S-au arătat cu atât mai cooperanţi cu cât aveau în cap o singură idee: să fie repatriaţi cât mai repede posibil în Franţa, ca să scape de justiţia marocană. Degeaba. Unii au fost condamnaţi la moarte, fără a fi însă executaţi, pentru că pedeapsa capitală nu mai era aplicată în Maroc.

2

Atacuri împotriva Franţei

Deturnarea zborului Alger-Paris

J.-M. Pontaut: Câteva luni mai târziu, Franţa a fost direct vizată prin deturnarea Airbus-ului Alger-Paris. O operaţuine aproape kamikaze, care a declanşat un război deschis între ţara noastră şi islamiştii algerieni. Cum aţi resimţit această operaţiune pe care aţi şi anchetat-o?

J.-L. Bruguière: Pe 24 decembrie 1994, Airbus-ul A300 al companiei Air France, care asigură zilnic legătura între Alger şi Paris, trebuia să decoleze la 11.15 de pe aeroportul Houari-Boumediene. Avionul avea 225 de pasageri şi 12 membri ai echipajului. Era plin, mulţi rezidenţi mergând în Franţa pentru a-şi petrece sărbătorile. Cu puţin înainte de plecare, în avion au intrat patru bărbaţi purtând insigna şi ţinuta angajaţilor de la Air Algeria. Au neutralizat echipajul şi le-au cerut pasagerilor să îşi acopere capul. Apoi, ca să îşi dovedească determinarea, la 12.30 au executat un prim prizonier, ofiţer în poliţia algeriană, de a cărui profesie şi-au dat seama cercetând actele de identitate ale călătorilor. Bărbatul a fost doborât cu sânge rece de un glonţ tras în cap, corpul său fiind aruncat pe pistă. Puţin mai târziu, la 15.10, au omorât un alt pasager, ataşatul comercial al

ambasadei Vietnamului în Alger, care cerea să fie eliberat. Pentru că protesta, răpitorii l-au adus în partea din faţă a avionului şi l-au doborât de la mică distanţă, apoi i-au aruncat corpul pe uşă. După cum vă imaginaţi, tensiunea era la cote maxime.

Era un comando al GIA, a cărui principală revendicare se pare că era eliberarea lui Abdelah Layada[72].

Chiar la ora atacului teroriştilor, mă aflam în biroul lui Charles Pasqua, la Ministerul de Interne, pentru o întâlnire informală prevăzută cu multă vreme înainte în cadrul dosarului despre DC 10. Am asistat atunci, în biroul ministrului, la conversaţiile dintre membrii guvernului despre gestionarea crizei. Discuţii tensionate, pentru că în cadrul echipei guvernamentale existau două tendinţe opuse pentru rezolvarea situaţiei: o primă opţiune, susţinută de Quai d'Orsay şi de prim-ministrul, Édouard Balladur, era pentru negociere şi joc diplomatic. O opţiune de tergiversare, clasică, favorizând îndelungi dezbateri având drept scop destinderea situaţiei prin calmarea veletăţilor intervenţioniste ale părţii algeriene care dorea să acţioneze militar pe aeroportul din Alger. O intervenţie considerată periculoasă pentru viaţa ostaticilor.

Cealaltă opţiune, susţinută de ministrul de interne consta, dimpotrivă, în adoptarea unei poziţii mai ferme, fără să se cedeze şi, în măsura posibilului, să se intervină în forţă pe teritoriul francez. Asta presupunea să

72 Abdelah Layada este fondatorul GIA şi l-a condus între 1992 şi 1993, înainte de a fi arestat în Maroc. Ulterior, a fost extrădat în Algeria. La sfârşitul anului 1994, era încă deţinut în Alger. Eliberarea sa a fost o cerere recurentă a GIA, cu ocazia tuturor operaţiunilor de răpire, mai ales a călugărilor din Tibehirine, din 26 martie 1996 (a se vedea comunicatul nr. 43 al GIA). A fost eliberat în final în martie 2006, în cadrul unui proiect de „reconciliere naţională".

convingem autorităţile algeriene să autorizeze decolarea avionului.

J.-M. Pontaut: Ce cerea comandoul?

J.-L. Bruguière: Cerinţele lor au fost cunoscute foarte repede, comunicarea radio cu avionul fiind clară. Teroriştii se adresau Franţei

şi algerienilor. Nouă ne cereau să încetăm orice ajutor adus puterii algeriene; să punem punct „hărţuirii şi persecutării musulmanilor din Franţa”, cu referire la operaţiunile judiciare împotriva reţelelor de susţinere logistică. Doreau chiar să le despăgubim naţiunea pentru pagubele făcute de Franţa în timpul războiului din Algeria…

Autorităţilor algeriene le-au cerut eliberarea imediată a celor doi lideri ai FIS, Abassi Madani şi Ali Belhadj, cât şi a altor capi ai mişcării, printre care se număra Abdelhak Layada, fondatorul GLA, deţinut în Algeria. Acesta a fost urmat la conducerea GLA de mai mulţi „emiri”: Djafaar el-Afgani, Cherif Gousmi şi Djamel Zitouni, care conducea mişcarea în momentul deturnării Airbus-ului.

Bineînţeles că algerienii au refuzat să cedeze în faţa revendicărilor răpitorilor. Pe timpul negocierilor, schimburile s-au înăsprit. Ne aflam în prezenţa unor indivizi fanatici şi extrem de violenţi. Comandoul aparţinea grupului Zitouni.

E drept că acest grup inspirat de Takfir dezvolta o relaţie morbidă cu moartea, ilustrată prin alcătuirea unui sinistru „batalion al morţii” (katiba al-Maout), ai cărui membri au o speranţă de viaţă de câteva luni…

Membrii grupării ne considerau duşmani. „Vrem, susţineau ei, să vă asasinăm, să vă facem să tremuraţi şi să vă distrugem”.

Nimic în comun cu răpitorii palestinieni care negociau politic. Simţeam un discurs plin de ură şi de voinţa supremă de a merge până la capăt. Ne-am dat seama mai târziu că era vorba despre o operaţiune kamikaze. Planul lor era să prăbuşească avionul peste Paris, probabil peste Turnul Eiffel. Era pentru prima dată când scopul era să foloseşti un aparat de zbor ca pe o armă de distrugere în masă. Cu şapte ani înainte de 11 Septembrie!

În timpul percheziţiilor efectuate mai târziu la Londra, am descoperit documente care confirmau obiectivul real al deturnării. În special, prima pagină a ziaului clandestin al GLA, *Al-Ansar* („Partizanii”), reprezentând un turn Eiffel tăiat în partea centrală în trei bucăţi reprezentând sigla GLA. Sigur, în momentul deturnării nu ştiam asta, dar am simţit, o repet, că această operaţiune era foarte diferită de celelalte pe care le văzusem până atunci. Evocarea morţii în predicile grupării era omniprezentă, obsedantă. Chiar revendicările păreau accesorii, faţă de violenţa verbală şi determinarea acestor bărbaţi fanatici.

Situaţia devenea din ce în ce mai delicată. Răpitorii doreau să decoleze cât mai repede spre Paris, iar autorităţile algeriene se opuneau ferm. Acestea doreau să păstreze controlul asupra situaţiei. Algerienii s-au simţit ofensaţi de această lovitură şi de imaginea atribuită de comando ţării lor. Considerau că trebuie să rezolve chiar ei problema. Voiau să apeleze la intervenţia forţelor speciale, grupările „ninja”, cu riscul de a provoca o baie de sânge, pentru că nici acestea nu lucrau cu jumătăţi de măsură. Ideea a displăcut în mod evident Parisului.

Şi în Franţa încercam să câştigăm timp. Nu era vorba ca avionul să se întoarcă direct la Paris, din motive evidente de securitate. Ideea guvernului era să apelăm la

intervenţia GIGN[73] într-un spaţiu propice acestui tip de acţiune. Această unitate de elită era într-adevăr specializată în luări de ostatici, iar oamenii săi erau antrenaţi pentru tipul acesta de misiune.

Mi s-a părut necesar să se deschidă o anchetă judiciară, chiar dacă nu era o practică curentă în acea perioadă. Politicienii nu doreau să vadă intervenind justiţia în acţiunile teroriste survenite în străinătate. Aşa s-a întâmplat cu evenimentele din Liban din anul 1980. Nici asasinatul topometriştilor sau al călugărilor din Tibéhirine nu a făcut obiectul unei anchete decât ca urmare a plângerii făcute de familii şi de ordinul credincioşilor cistercieni. Mai recent, ancheta despre atentatul împotriva avionului preşedintelui Ruandei nu a fost deschisă decât la plângerea fiicei unuia dintre piloţii francezi ucişi în explozia aparatului.

Ancheta judiciară privind deturnarea Airbus-ului ne-a permis, printre altele, să punem mâna pe toate comunicările radio dintre cabină şi turnul de control şi să cunoaştem astfel detaliile negocierilor cu membrii grupării.

În acel moment, situaţia era dramatică. Teroriştii erau extrem

7 j de nervoşi şi îşi puneau ameninţările în practică. Pe 25 decembrie, la ora 9.35, au asasinat al treilea ostatic. Au ales un „oficial”, care avea paşaport de serviciu pentru că lucra la ambasada Franţei din Alger. Era vorba în realitate despre bucătarul ambasadei, Yannick Beugnet, care se întorcea în Franţa pentru sărbători. Nefericitul a fost doborât de terorişti, care s-au debarasat de cadavrul său ca şi de cele de dinainte. Ameninţau să ucidă pasagerii unul câte unul dacă avionul nu decola. După negocieri dure cu autorităţile algeriene, acestea au acceptat într-un

73 Grupul de Intervenţie al Jandarmeriei Naţionale

final să îl lase să plece. În schimb, răpitorii au eliberat 63 de pasageri, femei şi copii. Nici vorbă însă ca Franţa să lase avionul să aterizeze la Paris.

A fost aleasă Marsilia ca loc de intervenţie. Trebuia mai întâi să obţinem acordul Algerului pentru decolare, apoi să convingem gruparea să aterizeze la Marsilia pentru alimentare, înainte de a ajunge la Paris, subterfugiu care să permită intervenţia GIGN în timpul acestei escale tehnice. Autorităţile algeriene au autorizat în sfârşit decolarea Airbus-ului. Aeronava a părăsit Algerul la ora 2 în noaptea de 25 spre 26 decembrie şi a sosit în Marsilia puţin după ora 3. A aterizat pe o zonă de parcare pregătită de GIGN.

Intervenţia a fost decisă la nivel înalt, iar operaţiunea s-a derulat în doi timpi. Plecând de la turnul de control unde se instalaseră trăgătorii de elită şi de la baza avionului, unde se afla o altă echipă. Acţiunea a fost perfect coordonată. Trăgătorii de elită, folosind muniţie fabricată special pentru această situaţie, au reuşit să-i neutralizeze, prin tiruri de o extremă precizie, pe doi dintre răpitorii din cabină. Unul dintre ei se afla la câţiva centimetri de capul comandantului aeronavei. Ceilalţi membri ai grupării au fost ucişi în timpul asaltului iniţiat de cea de-a doua echipă, care, mizând pe efectul de surpriză, a intrat în forţă în cabină lansând grenade asurzitoare. Un membru al GIGN a fost totuşi rănit, însă toţi pasagerii şi membrii echipajului au scăpat cu viaţă.

Numai copilotul a fost rănit, pentru că s-a aruncat singur la sol din cabina avionului.

Operaţiunea a fost un succes salutat în unanimitate. Ca răspuns represiv, GIA a executat un an mai târziu patru preoţi ai Societăţii misionarilor dintre Africa la Tizi Ouzou, operaţiune care, în mod curios, a fost puţin mediatizată.

Ancheta a confirmat că această luare de ostatici a

fost cu siguranţă opera GIA. Am identificat chiar şi sursa arsenalului greu aflat în posesia grupării: arme furate în timpul ambuscadelor împotriva armatei algeriene. Unul din kalaşnikovurile recuperate din mâinile teroriştilor fusese luat, de exemplu, de la militarii dezertori din centrul nuclear Nour, din apropiere de Alger.

J.-M. Pontaut: ziua de Crăciun a fost aleasă cu bună ştiinţă?

J.-L. Bruguière: Da. Datele sărbătorilor religioase creştine, ale „cruciaţilor”, au pentru islamişti un caracter simbolic. Nu a fost o întâmplare faptul că primul atentat parizian, din 1995, a vizat staţia Saint-Michel, la doi paşi de catedrala Notredame din Paris. În decembrie 2000, o altă operaţiune a fost iniţiată asupra catedralei din Strasbourg şi pieţei de Crăciun care se ţinea în faţa bisericii.

J.-M. Pontaut: Tocmai, aceste atentate despre care vom vorbi în continuare şi care au însângerat Parisul şi Lyonul au reprezentat un răspuns direct la operaţiunea ratată cu Airbus-ul? Un fel de revanşă…

J.-L. Bruguière: Nu cred că e vorba despre o replică directă. Sigur, GIA dorea să pedepsească Franţa în virtutea relaţiilor cu puterea algeriană. Armata islamică a explicat acest lucru foarte bine într-un comunicat publicat la puţin timp după începerea atentatelor din Paris un text fără echivoc: „Să ştiţi, duşmani ai lui Dumnezeu, că GIA nu se ocupă de glume şi aplică ceea ce spune. Vă reamintim cei 42 de francezi executaţi după ce au fost avertizaţi şi operaţiunea avionului Airbus. Iată-ne astăzi pe cale să ne urmăm cu forţă şi demnitate marşul nostru combatant şi loviturile noastre militare. De data aceasta o vom face în centrul Franţei şi în marile sale oraşe. Nimic nu ne va opri. Jurăm să vă distrugem plăcerile şi culcuşurile. Islamul va intra în Franţa cu voi sau cu forţa”.

Această deturnare depăşeşte însă, după părerea mea, simplul cadru al războiului civil algerian. Acest comunicat a exprimat deja ceea ce va deveni frazeologia şi strategia Al-Qaida şi a lui Bin – Laden. Toate ţările occidentale se vor dovedi autiste faţă de acest avertisment, iar Franţa, prima ţară vizată, o va plăti foarte scump.

Campania de atentate din 1995

J.-M. Pontaut: Cum a demarat campania de atentate la noi în ţară?

J.-L. Bruguière: Pe 25 iulie 1995, la ora 17.30, o explozie puternică a izbucnit în staţia de RER Saint-Michel. Dedesubtul unui vagon fusese plasat un proiectil alcătuit dintr-o sticlă cu butan de 6 – 8 kilograme, umplută cu un amestec exploziv de sulf, potasiu şi pulbere neagră, precum şi de cuie, şuruburi şi buloane. Detonarea s-a făcut prin becul unui far de maşină alimentat la o baterie de 9 volţi. Când filamentul scos din învelişul destică se încălzea, aprindea pulberea, care dădea foc amestecului. O alarmă minusculă declanşa sistemul, care avea un timing pentru determinarea orei exploziei. Un dispozitiv rudimentar, însă din nefericire extrem de eficace. Bomba a explodat şi a proiectat încărcătura. A provocat moartea a opt persoane şi a rănit mai mult de 150.

Era primul atentat care a lovit direct Franţa de la campania purtată între 1985 şi 1986 de către CSPPA, nume ocazional al Hezbolahului proiranian, care făcuse şase victime în faţa magazinului Taţi de pe strada Rennes.

Tara era înmărmurită. Asta cu atât mai mult cu cât bomba de la Saint-Michel a fost urmată de alte opt atentate sau tentative. Vi le amintesc:

La nicio lună, pe 17 august, un proiectil incendiar a explodat într-un coş de gunoi pe strada Friedland, foarte aproape de piaţa Étoile: aceeaşi încărcătură explozivă, acelaşi sistem de timing. Nicio victimă.

Câteva zile mai târziu, o operaţiune mult mai îndrăzneaţă a fost organizată în provincie. O butelie de butan de 26 de litri conţinând 19 kilograme de exploziv a fost descoperită pe linia de TGV Paris-Lyon, în dreptul localităţii Cailloux-sur-Fontaine, din departamentul Ron. Maşina infernală nu a explodat, pentru că TGV-ul, trecând cu mare viteză, a smuls sistemul de detonare! încărcătura ar fi putut să provoace deraierea trenului, chiar dacă TGV-ul este astfel conceput încât vagoanele rămân unite. Anchetatorii au pus mâna pe un element, cu siguranţă, foarte important, şi anume chiar mecanismul, care a fost examinat de specialişti cu minuţiozitate. Acesta ne-a oferit informaţii preţioase. În primul rând, de natură tehnică. Declanşarea focului nu era provocată de o alarmă, ci de un fir, de genul aţă de pescuit, întins între şinele de cale ferată şi legat de două plăci metalice separate. Ruperea firului trebuia să antreneze, prin atingerea celor două plăci, închiderea circuitului şi declanşarea focului la mecanismul exploziv. Dar mai ales am descoperit, înăuntrul plasturelui care fixa canistra, o amprentă digitală! Ne-a condus direct la unul dintre autorii atentantului.

Seria de atentate a fost reluată la Paris de data aceasta. Pe 3 septembrie, dimineaţa târziu, un cuptor de pe o tarabă din piaţa de pe bulervardul Richard-Lenoir, din arondismentul 11, a luat foc. Mecanismul, destul de prost asamblat, a rănit totuşi mai multe persoane venite în această piaţă frecventată.

A doua zi, aproape de prânz, s-a găsit o butelie de butan într-o toaletă publică, în piaţa Charles-Vallin, sectorul 15. Ar fi trebuit să explodeze în ajun, când era zi de târg, dar sistemul nu a funcţionat.

Trei zile mai târziu, a eşuat ca prin minune un atentat care ar fi putut provoca un adevărat carnagiu. La

ora 18.50, o încărcătură foarte puternică, plasată într-un Volkswagen Polo, a provocat o puternică deflagraţie pe strada Villeurbanne. Locul nu a fost ales la întâmplare. Maşina, furată în ajun, era parcată la 30 de metri de colegiul privat israelit Nah alat Moshe. Proiectilul era prevăzut să explodeze exact la ora când ieşeau elevii. Din fericire, ceasul instituţiei era în urmă, iar elevii nu ieşiseră încă în stradă. Cu câteva minute doar, a fost evitat masacrul.

Luna următoare, pe 6 octombrie, un poştaş care recupera dintr-un coş de gunoi ziarul *L'Équipe* a descoperit o bombă. O canistră micuţă de gaz lipită cu adeziv maro. Bărbatul a alertat imediat poliţia prin vânzătorul de la chişcul de ziare din apropiere. Pe când agenţii stabileau un perimetru de securitate, proiectilul a explodat, rănind doar uşor câteva persoane, mulţumită prezenţei de spirit şi calmului angajatului poştei. Bomba a fost postată cu bună ştiinţă în apropierea gurii de metrou Maison-Blanche, din Paris, al cărei nume amintea de locul în care a fost ucis de jandarmi unul dintre autorii atentatului din regiunea lyoneză. Voi reveni.

Pe 17 octombrie 1995, o deflagraţie a zguduit al doilea vagon al unei garnituri de pe linia C a RER-ului, care tocmai plecase din staţia Musée-d' Orsay cu destinaţia Saint-Michel. Fără îndoială că a fost o eroare de timing, deoarece cred că ar fi trebuit în realitate să explodeze la peron, în staţia în care avusese loc primul atentat. Explozia a rănit foarte grav şapte persoane, unele dintre acestea necesitând amputaţii.

J.-M. Pontaut: Cum aţi gestionat evenimentele din punct de vedere judiciar şi cum aţi organizat ancheta?

J.-L. Bruguière: De primul atentat s-a ocupat colegul meu Jean-François Ricard. Cele din Lyon au fost instrumenate de Laurence Le Vert, deoarece erau legate

de dosarele de care se ocupa deja. Eu m-am ocupat de atentatele de la Maison-Blanche şi din gara din Musée-d' Orsay. Dar, conştient că toate aceste operaţiuni erau strâns legate şi făceau parte din aceeaşi strategie, cea a GIA lui Djamel Zitouni, am cerut ca toţi să avem cunoştinţă de toate dosarele. O practică puţin cunoscută pe atunci, care însă s-a generalizat mai apoi.

Bineînţeles că la început ancheta a fost foarte dificilă, pentru că trebuia, ca întotdeauna, să gestionezi urgenţa, presiunea mediatică şi politică, mai ales că atentatele se întindeau pe parcursul a patru luni. După ce exploda o bombă, o aşteptam cu spaimă pe următoarea şi resimţeam durerea răniţilor şi a familiilor victimelor. Şi ministrul de interne, Jean-Louis Debré, se ocupa de anchetă de la nivelul său. Fiecare a acţionat cum a putut în această perioadă deosebit de dificilă, în care limitele de competenţă au fost adesea prea strict respectate, iar rivalităţile personale au fost exacerbate. Situaţie care, din fericire, nu a încetinit mersul anchetei.

DNAT[74] a început să ia în vizor echipa care acţiona în periferia lioneză. Ea l-a identificat pe unul dintre terorişti cu ajutorul amprentelor digitale lăsate de acesta pe proiectilul exploziv din TGV, un anume Khaled Kelkal, un vagabond de origine algeriană, cunoscut de poliţiei şi arestat deja pentru acte criminale, dar care nu atrăsese atenţia până atunci ca aparţinând de vreo mişcare islamică. Din acel moment, anchetatorii au ajuns la el şi la mai mulţi complici ai săi. Principalii actanţi ai acestei reţele a GIA se numeau Joseph Jaime şi Karim Koussa. Cei doi făceau parte în realitate din două grupări situate în regiunea lyoneză, care au acţionat împreună pentru a facilita infiltrarea în Franţa a plasatorilor de bombe şi pentru a-i ajuta pe aceştia în realizarea proiectului lor

74 Divizia Naţională Antiteroristă

terorist. Reţeaua a fost localizată la Chasse-sur-Rhône. Ca urmare a difuzării unui portret-robot, Kelkal a fugit împreună cu mai mulţi membri ai grupării. Koussa a fost prins într-o ascunzătoare din pădurea de pe pasul Malval. Kelkal a fost doborât pe 28 septembrie într-un schimb de focuri cu jandarmii, în locul numit „Casa Albă”, nu departe de Vaugneray, într-o periferie lioneză.

La Paris, am arestat cu rapiditate cea mai mare parte din persoanele legate de atentatele din capitală. Un plonjon adânc în universul islamiştilor algerieni radicali. Investigaţiile ne-au permis să dezvăluim pânza de păianjen complexă a acestei reţele. Am reconstituit de asemenea parcursul urmat de fiecare membru al echipei, pentru a ajunge la Paris, şi am determinat rolul exact al fiecăruia în atentate. Ancheta a fost condusă de cei de la DNAT şi de brigada criminală din cadrul prefecturii.

Persoana însărcinată cu organizarea campaniei de atentate la Paris se numea Ali Touchent, alias Tarek. Itinerarul său reprezintă deja istorie. Arhitect de formaţie, fanatic până la extremă, a părăsit Algeria în 1992 şi s-a stabilit în Franţa. A urmat aici unele cursuri şi s-a înscris în FAF, obiect al atât de calomniatei operaţiuni Crizantema… În timpul supravegherii organizaţiei, Tarek a scăpat şi a fugit în Belgia, unde a fost găzduit de o reţea[75] care, la vremea aceea, era deschisă în egală măsură pentru FIS sau GIA, aprovizionând cu arme răscoalele algeriene. Tarek a devenit atunci un personaj central al Departamentului de logistică al GIA. A fost însărcinat direct de Djamel Zitouni, şeful cel mai crud al acestei organizaţii islamice, să pregătească atentatele de la Paris. Tarek s-a ocupat atât de reţelele lioneze, cât şi de cele pariziene, aflându-se în contact permanent cu baza din Londra, unde se aflau adevăraţii organizatori, furnizând în

75 Reţeaua lui Ahmed Zaoui

special banii necesari pentru pregătirea atentatelor. Trebuia să recruteze bărbaţi, să le ofere documente false, să găsească ascunzători, să cumpere materia necesară fabricării bombelor etc.

În aprilie 1995, Tarek s-a instalat la Chasse-sur-Rhône, în apropiere de Lyon. Acolo s-a reîntâlnit cu Joseph Jaime, un algerian stabilit în zonă, care efectuase o călătorie iniţiatică în Afghanistan. La întoarcere, s-a intersectat cu Tarek la Bruxelles şi i-a propus, cum era normal, să îl găzduiască la Chasse-sur-Rhône. Locul acesta a devenit baza echipei. Acolo cei doi bărbaţi l-au selecţionat, printre alţii, pe Khaled Kelkal. Acest tânăr algerian, aflat în căutarea originilor sale, a fost înrolat în 1994 de către Jaime, ca să transporte, între Franţa şi Algeria, arme destinate grupărilor de rezistenţă. Kelkal era ilustrarea perfectă a Tafkirului. Activitatea sa proislamică a trecut perfect neobservată de serviciile de poliţie, care îl considerau un găinar, un „infractor de drept comun”, al cărui comportament nu trăda prin nimic angajamentul său politic şi religios.

Însă Tarek avea nevoie de oameni mai experimentaţi. La iniţiativa lui Zitouni, a adus în Franţa doi oameni de încredere ai şefului GIA: Sma în Atât Ali Belkacem şi Boualem Bensaâd vor fi executanţii la faţa locului, însărcinaţi să cumpere materiale, să confecţioneze şi să amplaseze bombele. Periplul lor spre Franţa a fost destul de sinuos, căci, din motive de securitate, Tarek a luat mai multe precauţii pentru a-şi şterge urmele.

Cei doi bărbaţi au plecat din Algeria în Tunisia, dar, fapt surprinzător, au cerut vize pentru Statele Unite. Se pare că ideea ar fi fost să se întoarcă în Europa via America. Refuzaţi de ambasada americană, şi-au schimbat radical planurile şi s-au dus în Yemen! Acolo, tot din motive de securitate, s-au despărţit. Atât Ali Belkacem a

plecat în Italia şi a fost găzduit la Milan de un compatriot, Safe Bourada, care ne-a povestit totul în detaliu după ce a fost arestat. Bourada l-a ajutat să treacă în Elveţia, apoi în Belgia. De aici, nu a fost decât o joacă de copii să ajungă în Paris, unde în sfârşit s-a reîntâlnit cu Tarek.

Odiseea lui Bensaâd este mai complicată, pentru că el s-a trezit blocat într-o ţară pe care credea că o va tranzita fără încurcături. A avut într-adevăr proasta idee de a trece prin Turcia. Or, autorităţile turceşti, considerând că are documente suspecte, l-au consemnat la domiciliu, ca să obţină informaţii despre persoana lui. Bensaâd i-a cerut atunci ajutorul lui Tarek. A fost pusă la punct o adevărată operaţiune de dezinfiltrare. Tarek a recuperat din Olanda paşaportul unui „frate”, pe care l-a falsificat aplicând fotografia lui Bensaâd. A trimis în grabă în Turcia un membru al reţelei, însărcinat să îi dea documentele false nefericitului, permiţându-i astfel să reia în calcul întoarcerea la Paris. Echipa a provocat atentatele din Franţa. Au fost constituite mai multe grupuri, unul dintre ele în regiunea de nord.

Bensaâd şi Sma în Atât Ali Belkacem au fost localizaţi cu ajutorul apelurilor telefonice. Apeluri date cu regularitate între structura din Lyle a grupului şi unul dintre plasatorii bombelor din Paris, cunoscut sub numele de „Mehdi”. Poliţia a stabilit că apelurile au fost primite sau date din cabine telefonice aflate în arondismentul 16. Din acel moment, multe dinte cabine au fost puse sub ascultare. Astfel „Mehdi”, în realitate Bensaïd a fost arestat pe 1 noiembrie 1995, la ieşirea dintr-o cabină foarte aproape de podul Mirabeau, în împrejurimile vechii sale baze operaţionale de pe strada Félicien-David.

O arestare providenţială, pentru că a permis evitarea unui nou carnagiu. Ultimele interceptări dovedeau că la Lille, corespondentul său se pregătea să detoneze o bombă

cu gaz în centrul unei pieţe din cartierul Wazemmes. Bomba aflată în curs de fabricaţie a fost descoperită de altfel cu ocazia unei percheziţii efectuate la Villeneuve-d'Ascq. A fost identificat corespondentul lui Bensaïd arestat într-un apartament: era Atât Ali Belkacem. Potrivit interceptărilor, acesta din urmă avusese şi el intenţia de a reface, pe linia TGV-ului Paris-Lille, „lovitura" din Paris-Lyon. Însă Bensaïd considerase că operaţiunea era prea complicată ca să o pună în aplicare.

Arestarea lui Bensaïd, realizată cu puţin înainte de cea lui Atât Ali Belkacem, a pus capăt funestei epopei a oamenilor lui Zitouni. Fără desfăşurarea unei minuţioase munci de investigaţie, seria de atentate probabil că ar fi continuat şi s-ar fi complicat cu una dintre cele mai dure greve cunoscute vreodată de Paris. Situaţie care ar fi făcut dificilă intervenţia ajutoarelor şi ar fi amplificat climatul de tensiune socială care domnea pe-atunci.

Plecând de la aceste arestări, precum şi de la cele ale altor membri ai grupării, poliţiştii au reconstituit în detaliu filmul evenimentelor, începând cu cumpărarea şi pregătirea materialului până la amplasarea bombei în sine, ajungându-se chiar la identificarea operaţiunii de cumpărare a şuruburilor şi a buloanelor la Castorama. A fost de asemenea demontat întreg circuitul financiar, dezvăluindu-se costul operaţiunii: 160.000 de franci alocaţi din Londra pentru organizaţie pentru a săvârşi campania de teroare.

Ne-au scăpat doar doi membri, unul dintre ei provizoriu însă… Tarek a părăsit clandestin Franţa, aşa cum a reuşit să scape şi în cadrul operaţiunii Crizantema. Speculaţiile au apărut cu repeziciune. Unii considerau că Tarek era o cârtiţă a serviciilor algeriene, ghidat de putere, ca să manipuleze echipele plasatorilor de bombe, astfel încât să discrediteze GIA şi să provoace reacţia dură

a Franţei vizavi de aceste reţele.

Această teză recurentă nu a fost validată, deşi actantul ei era misterios. Tarek, care a putut să se întoarcă în Algeria, a fost ucis mai târziu, în timpul unei confruntări cu armata, iar eliminarea sa fizică, foarte adevărată, nu a fost, aşa cum s-a sugerat, o legendă care să îi acopere fuga. După atentate, m-am deplasat în Algeria în cadrul unei comisii rogatorii internaţionale, am consultat dosarul său şi i-am verificat condiţiile morţii. Se întorsese clandestin în Algeria şi înnodase unele legături operaţionale cu membri ai FIDA[76]. Potrivit anchetei algeriene, el a fost omorât în timpul unei operaţiuni îndreptate împotriva membrilor acestei din urmă organizaţii islamice, ascunşi într-o casă din Alger. Toţi islamiştii au fost doborâţi în timpul unui asalt al serviciilor de securitate. În schimb, a trebuit să aşteptăm zece ani şi atentatele de la Londra pentru ca Marea Britanie, care l-a arestat în 1995, să accepte să extrădeze un alt responsabil de prim plan al acestei campanii de atentate, pentru executarea mai multor mandate de arestare internaţională emise de Franţa. Zece ani de proceduri în timpul cărora Rachid Ramda – acesta este numele său adevărat, sponsorul atentatelor şi legătura directă a lui Djamel Zitouni –, a făcut apel la toate recursurile judiciare posibile, înainte de a fi adus în Franţa.

Scotland Yard-ul îl anchetase încă din 1993, cu mult înaintea atentatelor din Paris. Ancheta a stabilit că Ramda era legat nu doar de GIA, ci avea contacte şi cu membrii Al-Qaida. A fost găsită într-una dintre ascunzătorile sale londoneze, faimoasa copertă a numărului 118 din revista

76 Frontul Islamic al Jihadului Armat. Organizaţie Jihadistă diferită de GIA, care se concentrase în Algeria asupra intelectualilor şi jurnaliştilor, calificaţi drept „comunişti“ sau „apostaţi“.

Al-Ansar, reprezentând turnul Eiffel spart în mai multe bucăţi. În realitate, era vorba despre o machetă, pentru că, după eşecul deturnării Airbus-ului Air France, ziarul nu a fost publicat.

O altă probă la dosar. Trimiterea unei sume de 5.000 de lire prin Western Union pentru Bensaid, la Paris. Angajaţii Departamentului Special din Scotland Yard, care îl supravegheau pe atunci, l-au văzut pe Ramada depunând bani în agenţia respectivă a Western Union. După ce au pus mâna pe documentul de primire semnat de mână cu pseudonimul „Ilyes”, au luat amprentele digitale de pe document. Adresa băncii destinatare din Paris a fost găsită în timpul percheziţiei la domiciliul lui Ramda, ca pseudonim al lui Bensaid. S-a stabilit astfel că Bensaid, sub pseudonimul de Ben Abbas, retrăsese contravaloarea în franci francezi a banilor trimişi de la Londra. Documentele bancare au chiar amprentele sale digitale. Mai mult, a consemnat această sumă în documentele sale contabile descoperite al Paris – contabilitate actualizată în nişte carneţele – unde apărea această notă: „Primit de la Ilyes. 5.000 de lire la rata de 7, 5 = 36.000”.

Ramda, stabilit în Marea Britanie din 1993, avea mai multe adrese la Londra. Cea mai importantă se afla pe strada Braybrook, la numărul 30. Aici a ieşit la iveală o întreagă documentaţie care confirma apartenenţa sa la GIA şi urma contactelor sale cu responsabilul de atunci, Djamel Zitouni. Aceste materiale, ridicate în cursul mai multor perchieziţii la domiciliul său, au demonstrat că Ramda a fost pivotul campaniei de atentate, cel care a făcut posibilă realizarea sa. De altfel, el se afla în legătură permanentă cu Bensaid la Paris, care îi dădea raportul despre activitatea plasatorilor de bombe. Ramda îl informa apoi direct pe Zitouni în Algeria.

De asemenea, am descoperit în documentele

clasificate britanice elemente deosebit de importante pentru ancheta noastră: numerele de telefon codate folosite de reţea şi confirmate de facturile detaliate, note de telefon, liste cu nume ale membrilor şi contactelor grupului. De exemplu, o scrisoare a unui responsabil GIA, apărut în timpul afacerii Chalabi, Mohammed Kerrouche, scrisă în octombrie 1995 după atentate şi adresată adjunctului direct al lui Zitouni, Redouane Abu Bassir, responsabil cu relaţiile externe ale GIA. Era un fel de curriculum vitae în care Kerrouche şi-a trasat itinerarul, a afirmat puterea angajamentului şi a voinţei sale de a servi „alături de Djamel Zitouni". A evocat trecerea sa prin Bosnia, a atacat Israelul, dar şi pe saudiţi, consideraţi drept trădătorii apropiaţi de Occident. A povestit felul în care a scăpat de arestările din Franţa: „Slavă Domnului, în ziua aceea, mă aflam într-o călătorie", a dat detalii despre grupurile care acţionau pe teritoriul naţional. A evocat, de exemplu, rolul unui „frate", încarcerat în Belgia şi extrădat în Franţa în cadrul afacerii Chalabi. O „confesiune" completă şi foarte utilă în anchetă.

Ramda a fost bineînţeles arestat şi am emis primul meu mandat de arestare împotriva lui în noiembrie 1995, ca să îi cer extrădarea. Mandatul a fost reînnoit de Jean-François Ricard, în cadrul atentatului de la staţia de metrou Saint-Michel, şi de Laurence Le Vert, pentru afacerea de la Chasse-sur-Rhône.

Degeaba. De ce o astfel de inerţie din partea Londrei? Probele erau acolo. Probe în principal englezeşti. Probe consistente.

Însă justiţia britanică nu era convinsă. Iar Franţa, apărată de un avocat englez, nu a reuşit să pună în valoare argumentele noastre. Consilierii lui Ramda au epuizat toate căile de recurs şi îşi vor multiplica la nesfârşit procedurile. Dosarul a fost chiar evocat de mai multe ori în

Camera Lorzilor. Justiţia engleză a considerat atunci că Franţa nu respecta drepturile omului, că siguranţa fizică a deţinuţilor nu era garantată de ţara noastră… şi că probele implicării sale nu erau suficient de convingătoare.

În iulie 2005, Londra a fost şi ea ţinta unor atentate. Pe 1 decembrie 2005, Ramda a fost extrădat în Franţa. Oare aceste evenimente tragice au convins justia britanică de temeiul cererilor Franţei? Sau au intervenit alte consideraţii? Judecătorii englezi nu au considerat necesar să justifice acest îndelungat răgaz de reflecţie. În lunile următoare, au fost executate mai multe mandate de arestate, unele în urmărire, unul dintre ele împotriva unuia dintre adjuncţii lui Abu Doña, legat de mişcarea Al-Qaida.

J.-M. Pontaut: L-aţi interogat pe Ramda în Franţa?

J.-L. Bruguière: Au fost ultimele interogatorii pe care le-am condus, în 2007. După cum ştiţi, procedura franceză consemnează în scris. A trebuit deci să îl interoghez pe fond, cu scopul de a integra toate elementele adunate în Franţa şi în Marea Britanie. Peste douăzeci de interogatorii, aproximativ cinci sute de pagini de pro* cese-verbale pentru a-i descrie rolul precis în reţea. El nu a vrut să răspundă la întrebări. S-a arătat mai degrabă amabil, strălucitor, abordând diverse subiecte, dar nimic despre rolul său în reţea… Deşi executase zece ani de închisoare în Marea Britanie, a fost condamnat în primă instanţă de Curtea de Juri din Paris la închisoare pe viaţă, pe 26 octombrie 2007.

J.-M. Pontaut: Aceşti zece ani au fost deduşi din pedeapsă?

J.-L. Bruguière: Da, pentru că era vorba despre o extrădare. Dar era o situaţie fără precedent. Zece ani de închisoare fără judecată!… Pentru ţara care deţinea habeas corpus, considerată a fi un model în materie de protecţie a libertăţii individuale, această lungă detenţie

înainte de orice fel de judecată pe fond era şocantă, chiar dacă probele adunate erau pertinente din punctul de vedere al dreptului britanic. Un comportament dilatoriu care a adus atingere nu doar principiului „răgazului rezonabil”, dar care a prejudiciat şi lupta împotriva terorismului. În rest, avocaţii lui Ramda au depus la Curtea Europeană a Drepturilor Omului mai multe recursuri. În mod curios, nimeni de la Londra nu a fost deranjat de această situaţie.

J.-M. Pontaut: Să ne întoarcem în Franţa. Cum s-a desfăşurat cercetarea, ca urmare a anchetei asupra atentatelor?

J.-L. Bruguière: Cu Bensaâd, foarte prost. S-a arătat deosebit de violent, mergând până la a se tăvăli pe jos, înainte de a se adânci în tăcere. Nu a renunţat la ea decât pentru a ne insulta. A încercat de mai multe ori să sară la colegul meu, Jean-François Ricard şi la mine. L-a rănit chiar pe unul dintre membrii escortei, fapt care l-a costat să compară în faţa tribunalului şi să fie condamnat pentru aceste fapte de violenţă. Însă învinuirile care i-au fost aduse erau copleşitoare. El efectuase în primă instanţă toate reperările. Le-am descoperit scrise cu mâna lui în carneţele sale. Am putut chiar să dovedim că el a depus bomba de la Maison-Blanche, datorită descoperirii unei amprente digitale.

Cât despre Atât Ali Belkacem, acesta a negat totul, chiar şi ceea ce era evident. Însă un element destul de neaşteptat l-a înfundat. Când a fost arestat, avea asupra lui o cartelă de metrou. În notele sale, am găsit dovada cumpărării de cartele de metrou în octombrie: una pentru el, cealaltă pentru Bensaâd. Ne-a venit atunci ideea să exploatăm banda magnetică de pe cartele. O premieră. Dar oare era posibil? Interogată, SNCF ne-a confirmat că putea citi, dar că mai mult ca sigur nu vom găsi mare lucru: locul

şi data achiziţiei, prima şi ultima utilizare. Or, exact asta căutam. Cartela fusese marcată pentru ultima dată la poarta de ieşire de la staţia Javel, care deservea linia C a RER-ului. Marţi 17 octombrie la ora 6.52 dimineaţa. Iar bomba a explodat la una dintre staţiile următoare, Musée d'Orsay, la ora 6.53 de minute şi 43 de secunde. Belkacem s-a urcat în garnitura în care a explodat bomba şi a ieşit de acolo cu câteva minute înainte de explozie. El a recunoscut de altfel că acea cartelă de metrou îi aparţinea. Nu se aştepta însă să fie identificat cu ajutorul ei. Brusc, la vederea concluziilor expertizei, a recunoscut că a amplasat bomba. Apoi, a retractat, bineînţeles. Deţineam însă o probă materială care a convins Curtea de Juri, fiind condamnat la închisoare pe viaţă.

3

T arâmurile Jihadului

Afghanistan, pământ al Jihadului şi leagănul Al-Qaida

J.-M. Pontaut: Când v-aţi dat seama de existenţa şi importanţa filierelor afghane?

J.-L. Bruguière: Foarte devreme. Combatanţii islamici fuseseră formaţi în contextul confruntării cu sovieticii, la sfârşitul anilor 1980. Mişcările teroriste s-au organizat apoi singure, fiind susţinute la început de către reţele pakistaneze, cu complicitatea paştunilor, obţinută în timpul conflictului dintre URSS şi rebelii islamişti conduşi de către Gulbuddin Hekmatyar, şeful partidului afghan Hezb-e-Islami[77]. Pakistanul ştia foarte bine ce se întâmplă în Islamabad sau în Lahore, dar mai ales în Peshawar, poartă de intrare pentru taberele afghane. Începând din 1992, mujahedinii vor veni în număr mare să se antreneze în aceste tabere, după care se vor întoarce în ţările lor de origine. Ei proveneau mai ales din Magreb: Algeria, Maroc,

77 Partid islamist afgan care a luptat împotriva sovieticilor. A fost creat în 1975 de către Gulbuddin Hekmatyar.

Tunisia, însă de asemenea din Egipt, din Yemen, din ţările Golfului. Radicaliştii stabiliţi în Europa – în Franţa, în Italia, în Belgia, în Germania sau în Marea Britanie – au staţionat acolo de asemenea. Ei vor constitui batalionul acelor „afghani" care se vor întoarce apoi, aureolaţi de imaginea lor de combatanţi.

Declinul GIA începând din 1995, odată cu moartea lui Zitouni şi cea a succesorului său Antar Zouabri, va contribui la accelerarea acestei mişcări. Pe măsură ce GIA îşi pierde din influenţă în Algeria, organizaţia, decimată în parte de armata regulată, devine obiectul luptelor interne. Metodele de tip Takfir ale GIA sunt, într-adevăr, dezavuate de gardienii dogmei salafiste la Londra: Abu Qatada, Abu Hamza, Abu Walid şi chiar Ayman al-Zawahiri, „locotenentul" lui Osama Bin Laden, care mergea din când în când în capitala britanică.

Londra, unde se adăpostesc principalii ideologi ai jihadismului, în special cei ai GIA, va deveni locul în care aceste filiere se structurează, dar şi traseul obligatoriu pentru a ajunge în taberele afghane. Contactele cu Pakistanul, la Islamabad şi la Peshawar, sunt operate de fapt de la Londra. În Afghanistan, aceşti mujahedini arabi sunt direcţionări către regiunile Jalalabad şi Khost. Principala lor tabără de antrenament este cea de la Khalden. Algerienii joacă aici un rol preponderent până în 2000, dată la care aceste tabere vor fi închise din ordinul talibanilor.

Structura principală este Maktab al-Khadamat[78], un centru de primire a mujahedinilor implantat la Peshawar. Creat de către Abdullah Azzam, părintele spiritual al lui Bin Laden, la mijlocul anilor 1980, Maktab a fost preluat de reţelele algeriene după moartea lui Azzam din 1989 şi închiderea sa oficială de către pakistanezi. El funcţiona ca

78 Biroul Serviciilor pentru Mujahedini.

o secţiune specializată şi administra case de oaspeţi şi tabere de antrenament în Afghanistan. În special casa algerienilor de la Jalalabad şi tabăra de la Khalden.

Nou-veniţii erau regrupaţi aici, selecţionaţi, înainte de a fi trimişi în funcţie de aptitudini în diverse tabere. Deşi erau stabilite în zone geografice diferite, structurile Al-Qaida şi cele care depindeau de Maktab stabileau contacte frecvente. Organizaţia lui Osama Bin Laden făcea recrutări la Khalden sau la Jalalabad printre mujahedinii cei mai motivaţi. Alţii, antrenaţi iniţial la Khalden, îşi desăvârşeau formarea la Kandahar, într-o tabără Al-Qaida. Această cooperare a încetat abia în 2000, când Osama Bin Laden a preluat controlul ansamblului de tabere care nu fuseseră închise. La începutul anilor ’90, ameninţarea cea mai apropiată venea din Algeria şi din partea GIA. Ne-am dat însă seama rapid de importanţa filierelor afghane şi a rolului acestora în formarea teroriştilor. Aceste filiere au fost puse în evidenţă pentru prima dată în cadrul afacerii MJIM – acest grup de marocani format în Franţa şi plecat să comită atentate în ţara de origine. Mulţi membri ai grupului trecuseră prin aceste tabere de antrenament.

Ulterior, am descoperit implicarea afghanilor în atentatele din 1995. Unul dintre pionii grupului de la Chasse-sur-Rhône, Jaime, fusese antrenat în aceste tabere. Maktabul a fost la baza formării celor mai multe reţele care au operat în Franţa, printre care cele care proiectaseră comiterea atentatelor din timpul Cupei Mondiale la Fotbal şi de la catedrala din Strasbourg, cât şi altele, despre care vom discuta mai încolo.

Obiectivul era foarte simplu: formarea luptătorilor, care urmau să fie trimişi în ţara lor de baştină pentru a organiza bazele logistice sau pentru a comite atentate. Ne aflam în perioada exportului Jihadului, care a culminat, în 2001, cu atacul de la World Trade Center.

Urmărind traiectoria membrilor MJIM, am avut confirmarea că poarta de intrare spre Afghanistan era Londra. Pentru candidaţii europeni la călătorie, două personaje au jucat un rol central în capitala britanică: Mustafa Kamel, spus Abu Hamza, de origine egipteană – ai cărui fraţi au fost ucişi de armată şi care şi-a pierdut un ochi în război – şi un palestiniano-iordanian, Omar Abu Omar, alias Abu Qatada. Ei animau moscheile celor „Patru învăţături" şi Finsbury Park-ul, locurile de întâlnire a tuturor radicalilor islamişti. Cei doi bărbaţi puneau la dispoziţia mujahedinilor, strict selecţionaţi, vize de intrare în Pakistan. Legăturile acestei ţări cu Marea Britanie le uşurau trecerea. De aici, mergeau la Peshawar, unde nou-sosiţii erau regrupaţi, selecţionaţi, înainte de a fi expediaţi în tabere afghane de antrenament în funcţie de aptitudini.

J.-M. Pontaut: Autorităţile engleze erau la curent cu aceste lucruri?

J.-L. Bruguière: Aceste personaje beneficiau în acea perioadă de un fel de acord tacit cu autorităţile, pe scurt: „Vă lăsăm în pace, dar rămâneţi liniştiţi la noi". Sunt totuşi urmăriţi îndeaproape de către serviciul de securitate internă (n.r. M 15). Dar nu sunt hărţuiţi juridic pentru activităţile lor Jihadiste în afara Marii Britanii.

Fiind expuşi cu IRA, britanicii nu vor să deschidă un al doilea front. Islamiştii rezidenţi sunt supravegheaţi, câteodată arestaţi, dar lucrurile nu merg niciodată foarte departe. Extrădarea lui Rachid Ramda ilustrează foarte bine reticenta autorităţilor de la Londra de

a intra în conflict cu islamistii.

5

J.-M. Pontaut: Cine sunt aceşti candidaţi la călătorie, după cum le spuneţi?

J.-L. Bruguière: Tineri recrutaţi cam de peste tot, radicalizaţi şi islamizaţi, care sunt incitaţi să se ducă în

zonele afghane. Li se promite că acolo vor câştiga partea lor de paradis formându-se în acest „prototip al Statului islamic model”. Cei mai mulţi dintre ei nu ştiu exact ce se întâmplă, dar se îndoiesc totuşi că pleacă la o plimbare festivă. Nu este vorba despre un sejur turistic. Cunosc existenţa taberelor şi sunt conştienţi că vor avea de suportat un antrenament militar. Mai întâi învaţă să se lupte împotriva „inamicului apropiat”, adică Alianţa Nordului, condusă de comandantul Massoud. Vor fi, de asemenea, dirijaţi înspre alte teritorii ale Jihadului: Cecenia, Bosnia şi chiar Caşmirul.

Cei care se întorc sunt, incontestabil, transformaţi. Dacă unii nu suportă duritatea antrenamentului sau a climei, alţii, dimpotrivă, nu au decât un obiectiv: să convertească noi adepţi, să-i trimită în Afghanistan şi să se întoarcă acolo. Este una dintre misiunile care le vor fi trasate, odată cu constituirea unei reţele logistice de susţinere a grupurilor armate şi pregătirea operaţiunilor teroriste. O misiune care se înscrie în exportarea Jihadului.

Puţin câte puţin, pe parcursul anchetelor, vom demonta aceste filiere şi vom înţelege regulile lor de funcţionare. După trecerea obligatorie prin Londra, noii recruţi ajung în Pakistan, Islamabad sau Lahore. De aici, vor merge la Peshawar, unde algerienii conduc case de primire, moştenite de la Maktab al-Khadamat, despre care am vorbit. După un scurt sejur în aceste structuri de primire, stagiarii vor fi pregătiţi pentru noua lor viaţă de partea cealaltă a frontierei.

Cei care nu sunt destul de bărboşi vor trebui să aştepte, alţii îşi vor cumpăra din piaţa cosmopolită din Peshawar ţinuta afghană necesară pentru a putea trece în Afghanistan. Când soseşte momentul, în mici grupuri, vor trece pasul Khyber şi frontiera pakistano-afgană cu călăuze. Vor ajunge apoi la „casa algerienilor” de la

Jalalabad, înainte de a fi trimişi, în funcţie de aptitudinile lor, în diverse tabere de antrenament. Este vorba despre mici tabere de corturi unde recruţii primesc un antrenament „de bază”: mânuirea armelor uşoare, automate, grenade sau explozibili şi fac exerciţii fizice intense. Există şi alte module de formare, dedicate manevrării armelor grele sau confecţionării explozibililor. Apoi cei mai dotaţi sau cei mai rezistenţi sunt îndreptaţi către locuri specializate. Vor învăţa să fabrice sisteme de declanşare de la distanţă cu telefoane mobile sau prin telecomandă.

Cele mai cunoscute dintre aceste tabere sunt cele de la Derunta şi de la Al Farouk. Aici combatanţii sunt iniţiaţi în folosirea otrăvurilor şi în confecţionarea de arme chimice sau de agenţi biologici. Sau chiar în a deveni kamikaze. Această pregătire este asigurată de Al-Qaida.

Taberele sunt în competiţie unele cu celelalte. Dacă algerienii constituie încă majoritatea celor sosiţi, există şi case de primire pentru tunisieni, marocani, yemeniţi etc. Fiecare tabără are comandantul ei şi propriii instructori.

Prin intermediul mărturiilor primite de la persoanele reţinute la întoarcere în cadrul procedurilor noastre, am reuşit să cunoaştem bine aceste tabere, organizarea lor şi numele comandanţilor. DST va aduna astfel o cantitate considerabilă de informaţii, care ne vor fi foarte utile pe viitor. Într-o zi, vom putea chiar să-l interogăm pe unul dintre responsabilii Maktab, cunoscut până acum sub pseudonimul de Abu Qassim, un personaj important legat de Al-Qaida. Abu Qassim va fi identificat prin ancheta asupra MJIM.

Cu scopul de a facilita livrarea paşaportului său unui membru al MJIM, Chaouki Baadache, alias Abu Qassim, responsabilul cu Casa Algerienilor din Peshawar, va comite greşeala de a-l însoţi la ambasada

Franţei din Islamabad, fără a lua în considerare că va fi filmat de camerele de supraveghere. Or, Baadache efectuează des vizite în Europa şi întreţine relaţii cu activişti din Belgia şi din Marea Britanie.

În martie 1998, poliţia belgiană face o descindere pe strada Wery, la Bruxelles, unde stătea un grup de islamişti extrem de violent; a fost întâmpinată de un tir de arme automate. Teroriştii au fost în cele din urmă arestaţi, şi Baadache se găsea printre ei, în compania lui Farid Melouk, un membru al GIA, condamnat în lipsă la 7 ani de închisoare, în cadrul reţelei din Chasse-sur-Rhône. Baadache şi-a dat o identitate falsă, dar a fost demascat graţie fotografiilor făcute la ambasadă. Va fi condamnat în Belgia pentru fapte teroriste. Strada Wery nu era, în realitate, decât una dintre bazele acestei reţele belgiene legate de alte structuri teroriste din Olanda, Marea Britanie şi Franţa.

În ce mă priveşte, recuperez prin comisie rogatorie elementele anchetei belgiene. Pot să stabilesc că faptele pentru care m-am sesizat sunt juridic distincte de acelea care au servit ca bază urmăririi sale din Belgia. Chaouki Baadache nu a facilitat oare întâmpinarea şi introducerea în taberele din Afghanistan a mujahedinilor care locuiau în Franţa? Eliberez deci pentru găsirea lui un mandat de arestare european. Prin urmare, va fi judecat şi condamnat în Belgia şi supus examinării în Franţa, în special pentru ajutorul acordat mujahedinilor francezi la Peshawar şi în Afghanistan şi pentru legăturile sale cu Zinabeddine Abu Zoubeâda[79], care va deveni o figură de prim rang în Al-Qaida. Baadache va fi demascat prin exploatarea

79 Important cadru al Al-Qaida născut pe 12 martie 1971 în Arabia Saudită. A fost capturat de forţele pakistaneze pe 28 martie 2002 la Faisalabad şi predat autorităţilor americane. A fost transferat la baza din Guantanamo.

serviciului de facturare al telefoanelor mobile şi sateliţilor pe care i-a utilizat. S-a putut stabili că era „Abu Qassim” apărut în anchetele noastre ca fiind pivotul din Maktab, în legătură cu Al-Qaida. Relaţiile sale cu actorii din primul rând al mişcării islamiste au fost dovedite – în special cu Abu Zoubeâda şi Hocine Benabdelhafid, relaţie londoneză a lui Ramda, care va fi implicat în 2002 în proiectul unei serii de atentate la Londra, comis prin intermediul unei otrăvuri pe bază de ricin, şi arestat pentru aceste fapte în Marea Britanie.

Când Baadache soseşte în biroul meu, manifestă o ură feroce. Afişează o mare superioritate şi recurge la o logoree ameninţătoare. Iniţial, nu răspunde la nicio întrebare, mulţumindu-se să recite rugăciuni. Apoi, dintr-odată, lasă să-i scape: „În orice caz, nu există decât o justiţie, aceea a lui Dumnezeu. O să ne regăsim Sus şi veţi merge în infern. Pentru mine, condamnarea oamenilor nu are nicio importanţă, pentru că tot ce se petrece pe Pământ nu contează”.

Pot să-mi imaginez astfel ceea ce resimt kamikaze, nebunii lui Dumnezeu. Par deja într-o altă lume, izolaţi de cei care trăiesc. Atitudinea lui Baadache este foarte diferită, de exemplu, de cea a lui Bensaid, responsabilul cu atentatele pariziene. Bensaia se arunca urlând peste tot ce găsea, rănindu-se până la sânge. Baadache însă manifestă o violenţă interioară, mult mai profundă. Dacă ar fi putut să explodeze în biroul meu, ar fi făcut-o. Fizic, corpul lui era acolo, dar spiritul lui era departe.

Baadache va fi înlocuit la Peshawar cu Abu Zoubeida, care preia Casa Algerienilor. Zoubeida este omul-cheie al taberelor. În contact permanent cu emirii din Londra, Abu Hamza şi Abu Koutada, va face mai târziu legătura cu Al-Qaida, rămânând în relaţie cu Maktab şi responsabilii ei,

precum Abu Jaffar1 sau Abu Doña[8081], doi indivizi direct implicaţi în proiectul de atentat împotriva catedralei din Strasbourg şi în afacerea Ressam.

În 2000, situaţia se schimbă radical. Bin Laden şi mâna lui dreaptă, doctorul egiptean Al-Zawahiri, care au fondat, în urmă cu doi ani, Frontul Islamic Mondial pentru Jihad împotriva evreilor şi a cruciaţilor, au nevoie de o cauză religioasă şi încheie o alianţă cu talibanii şi şeful lor, mollahul Omar. Bin Laden va dispărea apoi în statul taliban, ceea ce-i va permite să pregătească atentatele din 11 Septembrie 2001.

Începând de atunci, Afghanistanul va deveni un veritabil stat terorist, integrând în structurile sale organizaţia Al-Qaida.

Cu siguranţă, Bin Laden era deja un personaj important în Afghanistan, cunoscut pentru lupta sa împotriva sovieticilor. Dar, iniţial, mulţi i se opuneau – începând cu grupuri algeriene şi tunisiene care nu voiau să i se supună.

Taberele grupurilor din Magreb erau stabilite în nord-nord-vestul Afghanistanului, în timp ce acelea ale lui Bin Laden erau situate în sud, la Kandahar. Trei rute erau utilizate pentru a ajunge în tabere. Drumul principal, acela din Maktab al-Khadamat, trecând prin Islamabad, Peshawar şi trecătoarea Khyber, constituia „filiera clasică”. Drumul care conducea către unităţile Al-Qaida din Kandahar o lua pe un traseu mai la sud, prin Karachi şi Quetta, capitala provinciei Belucistan. În sfârşit, un al treilea itinerar, puţin folosit, trecea prin Iran. Va fi

80 Omar Chaabani, responsabil al Al-Qaida ucis la Tora-Bora, în Afganistan, în noiembrie 2001, cu ocazia bombardamentelor americane.

81 Al cărui adevărat nume este Rachid Boukhalfa, figură de prim-plan a reţelelor islamiste radicale.

reactivat după 11 Septembrie 2001 pentru a permite mujahedinilor să fugă din Afghanistan. Iar altora să revină.

După alianţa cu talibanii, Al-Qaida va domni ca stăpână şi va elimina reţelele concurente, în principal pe acelea ale algerienilor şi tunisienilor. Aceştia din urmă erau totuşi animaţi de un personaj important, Seiffalah Ben Hissine, alias Abu Iyad, un apropiat al lui Abu Qatada. Existau totuşi legături între taberele din sud şi cele din nord. Manifestaţii religioase sau căsătorii permiteau şi unora, şi celorlalţi să se întâlnească. Personajele importante din Al-Qaida, în special Ayman al-Zawahiri, veneau în vizită în „madafa”[82], luau ceaiul, discutau cu recruţii în vederea preluării celor mai buni pentru operaţiunile kamikaze. Tinerii magrebini serveau, în realitate, cel mai adesea, drept „carne de tun” şi erau destinaţi operaţiunilor celor mai primejdioase.

Graţie charismei sale şi simţului de organizare, Bin Laden se va impune, încetul cu încetul. Al-Qaida sfârşeşte prin a-şi apropia, cu ajutorul mollahului Omar, ansamblul taberelor. Majoritatea vor fi închise în vara lui 2000, ca şi cea de la Derunta. Va rămâne deschisă doar tabăra din Al Farouk, sub controlul Al-Qaida. Alte tabere, mai secrete, au misiuni specifice, precum formarea viitorilor kamikaze. Este în special cazul taberelor aşa-numite ale Martirilor şi ale Aeroportului.

Între 1994 şi 2001, estimăm că aproximativ 1 100 de tineri francezi convertiţi sau de origine magrebină au plecat în Afghanistan. Prin urmare, toate persoanele cu care ne vom întâlni în anchetele noastre au urmat acolo diverse stagii.

În „sistemul Al-Qaida”, oamenii ca atare nu contează. Indivizii sunt interschimbabili. Structurile nu sunt nici permanente, nici fondate pe o linie politică. Este

82 Case de primire, precum cele ale algerienilor de la Jalalabad

angajamentul mujahedinilor, dorinţa lor de a face Jihadul care conduce la crearea structurilor de circumstanţă, efemere şi evolutive. Astfel nimicirea unei reţele sau eşecul unei operaţiuni nu vor afecta continuitatea strategică, angajamentul hotărât de a acţiona în aceeaşi direcţie şi pentru acelaşi scop. Din 1994 şi până în 2001, Afghanistanul a fost leagănul, creuzetul acestei ambiţii încrâncenate de a cuceri planeta prin Jihad. O ambiţie care este departe de a fi dispărut, dar care nu mai are acelaşi substrat teritorial.

J.-M. Pontaut: Totuşi, pentru a conduce oamenii, pentru a pregăti atentatele, era nevoie de şefi. Bin Laden a fost principalul organizator al acestui „sistem”.

J.-L. Bruguière: Bineînţeles că a existat o organizaţie, o ierarhie şi şefi. Al-Qaida este ierarhizată în sens strict. Nu structurile periferice îi sunt nesupuse. Dacă o operaţiune eşuează, un alt grup reia flacăra, compus din indivizi care nu cunosc sau cunosc prea puţin existenţa vechiului proiect. Şi aşa mai departe, până la atingerea obiectivului vizat.

La început, pentru a conduce anchetele, am avut impresia că ne găseam în faţa unui puzzle. Am avut nevoie de timp pentru a reuşi să legăm unele de altele toate aceste mici piese cu forme diverse şi să vedem, în sfârşit, apărând figura de ansamblu. Cei care acţionează în interiorul grupurilor nu o văd niciodată. Coerenţa generală nu apare decât mult mai târziu, cu analiza. Dar adesea prea târziu. Astfel o strategie de prevenire cere un demers proactiv, care necesită o bună cooperare internaţională, fiecare punând pe masă elementele puzzlelui de care dispune.

J.-M. Pontaut: Revin la tabere. Cum explicaţi faptul că descoperirea lor nu a suscitat mai multă nelinişte? Vedeam că era vorba despre o uzină, o fabrică de teroriştii la scară

largă şi am lăsat-o să acţioneze?

J.-L. Bruguière: Dar în Franţa am fost foarte neliniştiţi! Doar că am fost, practic, singurii… Existenţa acestor centre de formare a fost totuşi „reliefată” de anchete precise. Ea a provocat arestări, la noi, în străinătate, în Italia, Belgia. Serviciile de informaţii occidentale aveau fotografii luate prin satelit din aceste tabere, cunoşteau locaţia şi scopul lor. Dacă Franţa a plătit scump faptul că a combătut în premieră anumite reţele radicale legate de Al-Qaida, această cunoaştere ne-a permis de asemenea să intervenim în avans şi să neutralizăm alte grupări înainte de a trece la fapte.

Bosnia: o altă destinaţie pentru luptătorii islamului

„Nebunii66 din Roubaix

J.-M. Pontaut: în 1996, o impresionantă serie de fapte diverse tulbură oraşul Roubaix, în nord. Iniţial, s-a atribuit paternitatea unei echipe de cerşetori.

J.-L. Bruguière: Da, unii vor considera că aceste furturi armate de o rară violenţă sunt fără conotaţie teroristă, obiectivul fiind, după cum se pare, de a lăsa afacerea în mâinile justiţiei locale şi a SRPJ din Lille. O eroare de apreciere, căci vom avea foarte repede confirmarea că aceste operaţiuni sunt opera islamiştilor radicali. Programate din 1994 – 1995 în taberele afghane, aceste furturi cu violenţă erau destinate să găsească banii pentru finanţarea Jihadului.

J.-M. Pontaut: Puteţi să amintiţi ce s-a întâmplat?

J.-L. Bruguière: Pe 27 ianuarie 1996, poliţişti care încercau să-i interpeleze pe ocupanţii unui Audi furat au fost prinşi sub tirul unor arme automate. Un agent primeşte un glonţ în spate, iar agresorii o iau la fugă. Câteva zile mai târziu, patru bărbaţi atacă magazinul Aldi din Croix, la periferia Roubaix-ului. Grupul, care a fugit la bordul unui R 25 cu o pradă de 20.000 de franci, este

urmărit de poliţie. În urma unui accident, răufăcătorii încearcă să pună mâna pe un

Mercedes pentru a-şi continua cursa. Cum şoferul nu le-a dat cheile imediat, a fost doborât cu sânge rece cu şase gloanţe de kalaşnikov în cap. Ucigaşii au reuşit în cele din urmă să scape de poliţie la volanul altei maşini.

Cu trei zile înainte de reuniunea miniştrilor de Finanţe ai G 7 la Lille, pe 31 martie, o maşină-capcană a fost plasată în faţa comisariatului central al oraşului, aproape de o gură de metrou. Ea conţinea trei mari canistre de gaz explozibil, legate de un sistem de aprindere care, printr-un noroc, nu a funcţionat. Dacă cele trei canistre ar fi explodat, o parte din cartier ar fi fost atinsă de deflagraţie.

În aceeaşi lună, grupul ia drept ţintă un camion al Brink, atacat în parcarea unui centru comercial cu lansatoare de rachete. Poliţia îl identifică pe unul dintre atacanţi şi descoperă adresa unde stătea „banda”, pe strada Pierre-Carette, nr. 59, la Roubaix.

Place Beauvau alege intervenţia Raid-ului, decizie înţeleaptă, deoarece, imediat ce au intrat în acest mic pavilion, bărbaţii din această unitate de elită au avut de îndurat tiruri de kalaşnikov. Un poliţist a avut umărul perforat, în ciuda vestei sale antiglonţ. Asaltul a luat forma unei lupte veritabile. Asediaţii lansau grenade de la balcon şi trăgeau cu arme automate. Casa ia foc, şi primul etaj cade. Vor fi găsite patru cadavre printre ruine.

Dar alţi membri ai grupului au reuşit să scape. Doi dintre ei, care au fugit cu o maşină, au fost reperaţi la frontiera belgiană. Ca urmare a unui nou schimb de focuri cu jandarmii belgieni, şeful lor, Christophe Caze, un francez convertit la islamism, a fost ucis. Pasagerul lui, rănit, s-a refugiat într-o vilă şi a încercat să ia două femei

ostatice, dar a sfârşit prin a se preda. Am aflat astfel că alţi trei membri ai grupului – Iionel Dumont, un alt francez convertit la islamism, Mouloud Bouguelane şi Hocine Bendaoui – au reuşit să fugă.

Cu această nouă ocazie, am stabilit că responsabilii acestui grup ultraviolent au legături privilegiate cu un alt teritoriu alţihadului, Bosnia.

După Afghanistan, vom descoperi într-adevăr importanţa acestei noi zone de luptă, în care recruţii iau parte activă la războiul împotriva sârbilor. Cea mai mare parte a mujahedinilor din Roubaix au învăţat să lupte, uneori într-o manieră extrem de dură. O violenţă împărtăşită, pe care o regăsim în ambele tabere. Înţelegem mai bine determinarea şi sângele-rece al ucigaşilor şoferului Mercedesului. Ancheta de la Roubaix ne va conduce în Bosnia, în Canada, apoi în Statele Unite, unde o persoană cu legături cu această reţea va fi arestată în timp ce încerca să comită un atentat la Los Angeles.

Itinerarul a doi mujahedini francezi

J.-M. Pontaut: Itinerarul membrilor pseudo-bandei de „nebuni” de la Roubaix ne rezervă, aparent, surprize…

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. Lionel Dumont, mai întâi. Acest tânăr francez de origine modestă, care avea doar 20 de ani şi provenea dintr-o familie cu opt copii, a urmat un an de cursuri la Facultatea de Litere din Lille, înainte să plece să-şi efectueze serviciul militar în Somalia. În această ţară, în marea ei majoritate musulmană, s-a convertit la islamism. La întoarcerea în Franţa, s-a hotărât să se alăture unei misiuni umanitare în Bosnia, destinată să-i ajute pe „fidelii” din războiul contra sârbilor. Acolo se împrieteneşte cu un alt francez, convertit ca şi el la islamism, dar foarte fanatic, Christophe Caze. Acest fost student la Medicină, care şi-a abandonat studiile în anul cinci, vrea să se dedice războiului sfânt. Amândoi luptă

umăr la umăr şi participă la confruntări deosebit de violente.

Revin în Franţa în 1993, iar apoi pleacă din nou pentru a-şi face învăţământul religios la Londra. Luaţi sub oblăduirea imamului Abu Hamza, care conduce moscheea de la Finsbury Park, mujahedinii sunt mandataţi să meargă să comită jafuri la Roubaix, pentru a alimenta vistieria mişcării. După prima confruntare cu poliţia franceză, Dumont şi Caze se întorc în Bosnia pentru a se echipa cu arme de război: kalaşnikov şi lansatoare de rachete. Se aprovizionează de la Abu El Maali, şeful „batalionului de mujahedini" din Bosnia, forţă care completează armata bosniacă compusă din islamişti radicali care acţionează cu binecuvântarea preşedintelui Alija Izetbegovic.

Ca urmare a evenimentelor de la Roubaix, Dumont reuşeşte să ajungă în Italia, în compania lui Mouloud Bouguelane. Sunt găzduiţi la Bologna, apoi se hotărăsc să se întoarcă în Bosnia pentru a continua Jihadul. Doar că, la sosirea lor, condiţiile s-au schimbat. Tratativele de la Dayton au acordat independenţa Bosniei şi au pus punct războiului. Preşedintele Izetbegovic s-a angajat să dizolve miliţiile armate. Mujahedinii străini nu mai sunt bineveniţi în ţară. Astfel că, pentru a supravieţui, Dumont, Bouguelane şi un al treilea fost combatant atacă, pe 15 februarie 1997, o benzinărie, pentru a fura banii din casă. Jaful se termină tragic, deoarece poliţia intervine, şi un agent bosniac moare. Trioul reuşeşte să fugă, dar bărbaţii sunt prinşi în ascunzătoarea lor. Tovarăşul lor de cavalcadă este doborât, iar Bouguelane şi Dumont sunt arestaţi şi încarceraţi la închisoarea din Zenica.

Imediat ce s-a anunţat arestarea lor, am desemnat o comisie rogatorie internaţională pentru a merge şi a-i audia.

T.-M. Pontaut: Aţi reuşit să-i întâlniţi?

}})

J.-L. Bruguière: Războiul abia se terminase, iar nesiguranţa era foarte mare în ţară. Din fericire, am beneficiat de susţinerea logistică a militarilor francezi de la SFOR[83], instalaţi la faţa locului. Era foarte dificil să ajungi la Zenica, pentru că drumurile de munte care conduc acolo erau încă, în majoritate, minate. În fiecare zi aveau loc accidente. Armata m-a transportat, deci, împreună cu anchetatorii din DST, cu elicopterul, până la locul de detenţie al lui Bouguelane şi Dumont.

J.-M. Pontaut: Cum au reacţionat cei doi la această întâlnire neaşteptată?

J.-L. Bruguière: Am găsit nişte indivizi politicoşi, destul de vorbăreţi, fericiţi să ne vadă şi nu foarte nemulţumiţi de soarta lor. Erau bine trataţi şi ne-au vorbit cu uşurinţă. Ne-au povestit despre angajarea lor în Jihadul internaţional şi despre legăturile lor cu Abu El Maali, responsabilul mujahedinilor din Bosnia. Ne-au confirmat că jaful de la Roubaix a fost comis în numele Cauzei şi că au dorit, după tratatele de la Dayton, să continue războiul sfânt.

J.-M. Pontaut: Păreau foarte fanatici?

J.-L. Bruguière: Nu, nu chiar. Întâlnirea s-a desfăşurat bine, într-o atmosferă mai degrabă destinsă. Un an mai târziu, Dumont şi Bouguelane îmi vor scrie o lungă scrisoare, ca un fel de mărturie foarte detaliată, în care explică parcursul lor, geneza recrutării lor. Un fel de confesiune spontană.

În scrisoarea lui, Dumont descrie, de exemplu, legăturile lui Abu Hamza cu GIA. Descrie şi ura emirului din Londra împotriva Franţei, pe care îl numeşte „şarpele de pe Tamisa”, ură cauzată de angajamentul lui în Algeria.

83 Forţa de stabilitate din Bosnia şi Herţegovina, creată cu ocazia tratatelor de la Paris din noiembrie şi decembrie 1996.

Cât despre Bouguelane, acesta îl prezintă pe Abu El Maali drept comanditarul atentatului contra G 7 la Lille. El ar fi incitat grupul să pună vehiculul-capcană în imediata apropiere de comisariatul oraşului. Cei doi bărbaţi afirmă, de asemenea, că reprezentantul mujahedinilor din Bosnia este direct protejat de preşedintele Izetbegovic şi că grupul dispunea de proiectile teleghidate Strela, rachete antiaeriene sovietice capabile să doboare elicopterele.

În mai 1999, în ajunul zilei în care Dumont ar fi trebuit transferat provizoriu în Franţa pentru a fi audiat de un judecător la Lille, evadează din închisoare, beneficiind, după toate aparenţele, de complicitate locală.

J.-M. Pontaut: Continuarea parcursului său este la fel de incredibilă.

J.-L. Bruguière: Absolut! întreprinde apoi un periplu în Asia, se duce în Malaezia, după care devine – probabil o formă de acoperire – angajat într-o societate pakistaneză de import-export de maşini de ocazie din Japonia. Într-un final, este interpelat în decembrie 2003 într-un hotel din München, în Germania, pentru că era în posesia unui paşaport fals, şi extrădat în Franţa. Este judecat de Curtea de Apel din Nord şi condamnat la 30 de ani de închisoare.

4

Exportul terorii în Statele Unite: proiect de atentat împotriva

Los Angeles; afacerea Ressam

J.-M. Pontaut: Vom vorbi acum despre a doua „ramură” a reţelei de la Roubaix, aceea care vă va conduce în Canada şi vă va permite să dezvăluiţi o filieră nord-americană necunoscută a Al-Qaida.

J.-L. Bruguière: Această afacere ne va permite, într-adevăr, de-a lungul unei înlănţuiri extraordinare de indivizi, de grupuri, de reţele, să ne dăm seama, pentru prima dată, de dimensiunea ameninţării internaţionale pe

care o măsoară Al-Qaida.

Departamentul antiterorist se va interesa de al treilea personaj care fugise cu Dumont şi Bouguelane, Hocine Bendaoui. Acesta din urmă a beneficiat de ajutorul unei reţele specializate în traficul de documente false, condusă de un alt personaj din Roubaix, Laïfa Kabu. Această filieră foarte structurată organizează trecerea mujahedinilor între Turcia, Europa, Asia şi până în Canada, unde s-au instalat principalii membri ai reţelei, printre care numitul Fateh Kamel şi un anume Ahmed Ressam. Kabu joacă rol de călăuză şi expediază paşapoarte marocane contrafăcute între Canada şi Turcia. Aceste paşapoarte false au permis, de exemplu, scoaterea din ţară a unuia dintre autorii proiectului de atentat asupra preşedintelui turc Demirel, din 18 mai 1996.

Bendaoui pleacă să se pună la adăpost în Turcia cu ajutorul lui Kabu, dar comite imprudenţa de a reveni în Franţa, unde a fost arestat de către DST. Acest serviciu înaintează atunci un raport către Parchetul din Paris despre această filieră de documente false administrative, care se înscrie într-un context terorist, iar o informare judiciară distinctă despre şeful asociaţiei de răufăcători terorişti a fost deschisă la secţia an ti terorism. Foarte curând, această pistă se revelă fructuoasă, pentru că îl identificăm rapid pe responsabilul reţelei, un personaj-cheie: Fateh Kamel. Acest algero-canadian, cu domiciliul la Montréal, călătoreşte mult. În Slovenia, în Bosnia, dar şi în Italia, la Milano, tocmai oraşul în care Dumont îşi găsise refugiul după evenimentele de la Roubaix. Or, poliţia italiană, ca urmare a unei operaţiuni cu nume de cod „Sfinxul”, condusă la nivelul ICI[84] împotriva islamiştilor, acumulase un mare număr de informaţii despre această reţea care facilita trimiterea combatanţilor în teatrul

84 Institutul Cultural Islamic de la Milano

bosniac. Ea ne confirmă prezenţa lui Fateh Kamel la Milano şi legăturile lui cu Abu El Maali, dar şi cu un anume Mohammed Kaddari, membru al reţelei Ressam. Acesta din urmă va fi interceptat câţiva ani mai târziu în Australia, de unde comunica cu membrii unei reţele rămase în Canada. O primă apropiere de tabloul planetar al Al-Qaida.

Fateh Kamel va continua să frecventeze ICI, adevărată placă turnantă a reţelelor islamice din Europa. Poliţiştii italieni vor interveni a doua oară în 1996 în cadrul operaţiunii „Shabka" şi vor stabili că Fateh Kamel este în contact cu un membru activ al GIA, Rachid Fettar, alias „Amin al Belgiei", mulţumită înregistrărilor de pe sistemele audio din apartamentele în care stăteau aceşti activişti. Se aude Fateh Kamel evocând clar, împreună cu „Amin al Belgiei" şi alţi corespondenţi, proiecte de atentat care vizau Franţa.

Fateh Kamel duce o viaţă dublă, tipică pentru comportamentul Takfir. Mereu bine îmbrăcat, în stil occidental, costum şi cravată, ras, locuieşte în cartiere frumoase la Montréal. Conduce o firmă de import-export care se numeşte Nord-Sud, fără activitate reală, însurat cu o canadiancă, tată al unui copil mic, este simbolul unei integrări sociale reuşite. Cealaltă faţă a personajului este mult mai sumbră. Acest islamist convins este angajat în Jihad. Nu utilizează telefoanele cu fir, nici mobilele, doar cabinele publice, niciodată aceleaşi. Dar unii dintre corespondenţii lui au telefoane mobile. Ceea ce-l va pierde. Îi detestă în mod special pe francezi şi joacă un rol capital, după cum am văzut, în transferul mujahedinilor dintr-o ţară în alta. Este mai mult decât un simplu agent de voiaj al candidaţilor europeni la războiul sfânt; are şi responsabilităţi operaţionale, după cum au evidenţiat înregistrările milaneze.

În 1999, atunci când se întoarce de la Hadj, pelerinajul la Meca, este reperat cu ocazia unei escale în Iordania. După cum se pare, se pregătea să meargă în Siria, pentru ca, de aici, să ajungă în Afghanistan sau în Turcia. Fiind informat, am eliberat imediat un mandat de arestare internaţională împotriva lui, pentru asocierea cu răufăcătorii terorişti, şi am plecat la Amman pentru a negocia extrădarea lui. Dar nu există nicio convenţie juridică de întrajutorare între Franţa şi Iordania. În plus, Kamel este de naţionalitate algero-canadiană şi ar fi mai logic să fie trimis la Montréal. Relaţiile cu autorităţile iordaniene s-au dovedit totuşi excelente, şi Curtea de la Amman a acceptat cererea noastră de extrădare la Paris.

În paralel, suntem pe pista care duce la adjunctul său, Ahmed Ressam. Acest militant algerian, membru al GLA îşi părăseşte ţara în 1993. Se refugiază în Maroc, Spania, Franţa şi la final în Canada, unde devine mâna dreaptă a lui Fateh Kamel. Înainte de a se stabili în Québec, efectuează trecerea obligatorie prin Londra, de unde imamii radicali de la moscheea din Finsbury Park îl expediază în Afghanistan pentru a-şi perfecţiona cunoştinţele militare. Acolo este luat sub aripa lui Abu Zoubeâda, care va deveni mentorul lui, şi întâlneşte numeroase personaje importante cu ocazia şederii sale pe acest pământ al Jihadului. Ressam este selecţionat pentru a urma o pregătire de bază în tabăra de la Khalden, completată cu un stagiu specializat la Derunta. Urmează cursuri despre explozibili şi metodele de declanşare de la distanţă. În această perioadă Al-Qaida îi stabileşte ca obiectiv să comită un atentat pe pământ american până la finele lui 1999. Suntem în 1998. În anul următor, Al-Qaida va programa asasinarea lui Massoud. La începutul lui 2000, kamikaze pentru 11 Septembrie sunt deja selectaţi.

J.-M. Pontaut: Ce gen de atentat trebuie să comită?

J.-L. Bruguière: Ressam trebuie să pună o bombă la aeroportul din Los Angeles cu ocazia trecerii în mileniul trei. Am aflat din mărturiile mujahedinilor că Ressam este prezent în Afghanistan în august 1998, atunci când a avut loc riposta americanilor la atacurile Al-Qaida contra ambasadelor tanzaniană şi kenyană (213 morţi). Ca urmare a acestor operaţiuni teroriste, Washingtonul lansase, cu titlu de avertisment, un raid aerian cu tiruri de proiectile Tomahawk împotriva anumitor tabere. O operaţiune foarte puţin eficace: americanii au utilizat, într-adevăr, o armă grea pentru a nimici un obiectiv prost ţintit şi greu de atins, cu atât mai mult cu cât proiectilele nu au explodat. Unele au fost chiar recuperate de mujahedini… Combatanţii s-au refugiat în munţi pentru a se pune la adăpost. Imediat ce bombardamentele s-au terminat, şi-au remontat corturile ca şi cum nimic nu se întâmplase şi şi-au reluat formarea. Un băţ aruncat în baltă, care nu a avut niciun efect real.

După „formarea” sa, Ressam pleacă în Canada pentru a pune la punct operaţiunea sa americană. Am urmat, la rândul meu, investigaţiile în cadrul reţelei Fateh Kamel. Obţinând adresa mai multor domicilii ale lui Ressam la Montréal, mă hotărăsc să efectuez o misiune la Québec, împreună cu colegul nostru Jean-François Ricard, pentru a-i lua urma. O misiune care se va dovedi foarte complicată, din motive esenţial juridice.

Trimisesem o comisie rogatorie pentru a putea audia protagoniştii reţelei şi a face percheziţii în apartamentele lor clandestine. Încă de la sosirea mea, împreună cu cei de la DST, ne-am împiedicat de un obstacol aproape de netrecut: autorităţile canadiene, foarte puţin cooperante, refuză să ne dea un mandat de percheziţie! Totuşi, argumentasem puternic cererea noastră cu elemente pertinente din dreptul canadian. În faţa scepticismului

avocatului Coroanei, care nu voia să prezinte cererea noastră, am completat-o cu alte noi argumente şi am menţionat că o vom apăra noi înşine în faţa judecătorului canadian. În sfârşit, cererea a ajuns în faţa Curţii Supreme din Québec, care a acceptat să semneze mandatele de percheziţie cerute.

În fond, canadienii nu văd interesul anchetei noastre. Legislaţia lor este foarte protectoare când este vorba despre libertatea individului şi nu percep ameninţarea crescândă a Al-Qaida. Cursorul, în dificilul echilibru care trebuie găsit între apărarea libertăţilor individuale şi protejarea securităţii colective, este prost poziţionat. Al-Qaida va profita pentru a utiliza această ţară ca bază de lansare a operaţiunilor sale împotriva Statelor Unite. De asemenea, Québecul primeşte o comunitate algeriană importantă – în sânul căreia se găsesc elemente radicale ale GSPC[85], după cum vom avea confirmarea cu ocazia interogatoriilor activiştilor acestei mişcări în Franţa –, iar Canada nu vrea să aibă probleme cu comunităţile sale de emigranţi. Pe scurt, cererile noastre par neavenite… Nu navigăm în direcţia vântului.

Percheziţiile au fost făcute de Jandarmeria Regală a Canadei şi s-au revelat foarte bogate. Am obţinut în special un carnet cu adrese al lui Ressam, în care notase adresa fabricanţilor de produse chimice care intrau în compoziţia materialelor explozibile. Ingrediente pe care le învăţase în timpul stagiilor din Afghanistan. Ironia istoriei: în acest timp, Ressam se ascunde la câteva sute de metri de hotelul în care suntem cazaţi împreună cu poliţiştii din DST! Când îşi dă seama că poliţia canadiană este pe urmele sale, părăseşte Montréalul în mare grabă pentru a merge la Manitoba, apoi la Vancouver, de partea cealaltă a ţării, pe coasta de vest. Acolo îşi va finaliza atentatul.

85 Grupul Salafîst pentru Predică şi Luptă

Şeful reţelei, Fateh Kamel, dispunea de cel puţin patru apartamente clandestine la Montréal, dintre care unul se găsea în piaţa Malicorne; acolo stătea Ressam, împreună cu alte şapte persoane, în 1996. La Vancouver, Ressam îşi va găsi refugiu într-un mic apartament împreună cu un complice algerian, pe nume său Abdelmajid Dahoumane, care va dispărea fără urmă. Ressam închiriază o maşină şi plasează în portbagaj elementele explozibile. De partea cealaltă a frontierei, trebuie să intre în contact cu complici care fac parte dintr-o celulă de susţinere logistică. Aşadar, Ressam ia bacul pentru a traversa un braţ de mare şi ajunge în Port Angeles, în statul Washington. Acum se află în Statele Unite. Din partea americană nimeni, nici măcar CIA, nu a depistat prezenţa lui. O vameşă americană va fi cea care va provoca eşecul operaţiunii. Tânăra femeie găseşte ciudat comportamentul lui. Ressam, care vorbeşte foarte prost engleza, este nervos şi nu înţelege ce-i spune ea. Vameşa vrea să inspecteze autovehiculul. Lui i se face frică, încearcă să fugă pe jos abandonând maşina, dar este repede arestat. În portbagajul vehiculului, vameşii americani descoperă toate ingredientele pentru confecţionarea unei bombe: 10 saci conţinând 65 de kilograme de sulfat de uree, 2 saci plini cu 7 kilograme de un amestec exploziv, nitroglicerină în două borcane şi un sistem electronic de temporizare şi de declanşare a unei maşinării explozive. Tot acest material trebuia înmânat membrilor unei reţele stabilite clandestin în California.

J.-M. Pontaut: Ressam a mărturisit imediat?

J.-L. Bruguière: Nicidecum! Iniţial, a refuzat cu desăvârşire să vorbească. Autorităţile americane, foarte neliniştite, îşi amintesc atunci că justiţia franceză posedă un dosar voluminos cu privire la această reţea. În 1999, mergeam frecvent în Statele Unite în cadrul afacerii

avionului DC 10 al UTA. îmi cultivasem contacte la nivel înalt în Departamentul de Stat, Ministerul american al Afacerilor Externe, în special la Oficiul de contraterorism. Tocmai făcusem percheziţiile din Canada şi-i avertizasem: „Considerăm că islamiştii radicali pun în pericol Statele Unite. Facem anchetă despre indivizi care au legătură cu Al-Qaida, al căror proiect este incontestabil să comită un atentat pe pământ american. Am descoperit recent documente foarte semnificative la Montréal şi cred că trebuie luate în serios aceste pregătiri".

J.-M. Pontaut: Şi nu v-au crezut?

J.-L. Bruguière: Nu. În octombrie 1999, era totuşi stabilit că reţeaua Ahmed Ressam urzea o atare acţiune. Pentru noi era vorba despre un salt strategic în evoluţia ameninţării. Atentatele precedente – cele din 1998 din Africa de Est şi din 2000 din Yemen – nu vizau decât interesele americane în străinătate. Ultima operaţiune teroristă imputabilă unei organizaţii islamiste din Statele Unite data din 1993. La acea vreme, Washingtonul nu-şi imagina că ar fi putut fi atacate Statele Unite pe teritoriul lor. Dovada? Ressam a fost arestat dintr-o întâmplare. Totuşi, după descoperirea materialului exploziv, americanii reacţionează în felul lor, pragmatic. Ne spun: „Există un proiect de complot împotriva Statelor Unite, şi Ressam nu este singur. Beneficiază de o reţea de susţinere la noi şi în străinătate. Aţi anchetat

5 5? 5

Îndelung această reţea şi aveţi dosare despre aceşti oameni, veniţi să ne explicaţi. Nu ştim nimic despre ei".

În ianuarie 2000, mă duc deci la New York, cu doi funcţionari ai DST. O escortă importantă ne conduce până în clădirea FBI. Atmosfera e apăsătoare la Manhattan; zgârie-norul care adăposteşte biroul newyorkez al FBI este în stare de asediu. Măsuri de protecţie maximă. Acolo fac

cunoştinţă cu John O'Neill, şeful Diviziei Antiteroriste, un fin cunoscător al reţelelor islamiste care conduseseră la arestarea lui Ramzi Youssef, implicat în primul atentat împotriva World Trade Center. Participase de asemenea la ancheta asupra atentatului împotriva vasului american *USS Cole* din Yemen. El înţelesese periculozitatea noilor grupări afiliate la Al-Qaida şi denunţa pasivitatea Biroului cu privire la acest pericol în creştere. Nici el nu a fost ascultat.

John mă întâmpină spunându-mi: „OK! Nu am văzut venind pericolul. Aşa că trebuie să ne ajutaţi. Daţi-ne tot ce aveţi, aveţi încredere în noi, o să aprofundăm subiectul!" Delegaţia americană este importantă, în jur de 15 persoane. În jurul lui John O'Neill, anchetatori şi analişti ai FBI, oameni din serviciul de informaţii şi procurori federali trimişi de către Departamentul Justiţiei. Foarte repede apar dificultăţile, tensiuni între New York şi Seattle. Cine va lua afacerea? în cele din urmă va fi Seattle, care este competent din punct de vedere teritorial. Dar ameninţarea Al-Qaida va rămâne în competenţa biroului de la New York. La origine, afacerea a fost administrată de vama americană. Ressam poate fi condamnat pentru că a transportat şi deţinut substanţe interzise. Dar americanii nu au niciun element judiciar asupra implicării Al-Qaida. Expunem pe scurt ancheta noastră: Ressam aparţine unei structuri teroriste legate de organizaţia lui Osama Bin Laden. A stat în Afghanistan, unde a întâlnit înalţi responsabili ai Al-Qaida.

Avem dovada că Ressam a fost însărcinat să pregătească un atentat în Statele Unite. Şi adaug: „Posibil să găzduiţi la voi reţele în conservare". Efectiv, o structură clandestină legată de Ressam a fost descoperită ca urmare în Brooklyn. Apoi examinăm ceea ce vama a găsit în buzunarele lui Ressam. Două numere de telefon îi intrigă.

Le decodăm uşor. Unul corespunde cu linia pakistaneză a lui Abu Jaffar, un apropiat a lui Abu Zoubeâda: americanii nu au auzit niciodată de ei. Celălalt număr este cel al lui Abu Doña, omul care stabileşte legăturile între reţelele londoneze şi taberele afghane. De altfel, Ressam era şi în posesia unui bilet de avion, în cazul în care atentatul ar fi reuşit, care trebuia să-l ducă la Londra, via Los Angeles, Chicago şi New York Abu Doña ar fi trebuit apoi să-l scoată către Afghanistan, unde ar fi fost probabil felicitat de către Bin Laden pentru reuşita misiunii sale.

J.-M. Pontaut: Aţi vorbit americanilor despre Al-Qaida?

J.-L. Bruguière: Nu am făcut decât asta! Şi am evocat fapte concrete. Le-am descris situaţia din Afghanistan, organizarea taberelor, formarea teroriştilor, istoria lui Abu Zoubeâda, proiectul Jihadului îndreptat împotriva Europei şi Statelor Unite. Vor să ştie totul. Toate detaliile. Toate dosarele. Le răspund: „Putem să vă dăm toate documentele necesare anchetei voastre pe calea întrajutorării judiciare. Adresaţi-mi o comisie rogatorie internaţională şi vă voi comunica toate documentele pe care le doriţi din dosarul Fateh Kamel-Ahmed Ressam”.

În acest fel le-am transmis aproximativ trei mii de documente de procedură, pe care le-au tradus imediat. Dar am înţeles, după întrebările lor, că nu stăpâneau deloc procedura scriptică franceză, foarte diferită de sistemul oral anglo-saxon. În plus, le era greu să se orienteze în această nebuloasă, aceste înlănţuiri de structuri, de reţele, de grupuri compuse din indivizi având mai multe pseudonime. Nume cu atât mai complicate cu cât printre ei existau puţini arabofoni şi specialişti ai lumii musulmane.

La acea vreme, americanii aveau o slabă cultură a ameninţării islamiste radicale… cu excepţia lui John O’Neill şi a unui expert al FBI, un om izolat care nu a putut

să-şi pună în valoare analizele. Un ofiţer al poliţiei judiciare a DST va fi însărcinat să le ofere sprijinul tehnic în exploatarea documentaţiei voluminoase pe care le-o vom comunica. Americanii s-au arătat foarte mulţumiţi de ajutorul nostru şi nerăbdători de înţeleagă, fără să manifeste niciun orgoliu. Au mers până acolo încât procurorul federal al Seattlelui, în statul Washington, folosind o cerere de la Instituţia Procurorului General al Statelor Unite, echivalentul Ministerului nostru de Justiţie, m-a întrebat dacă aş accepta să vin să depun mărturie în procesul lui Ressam, în calitate de expert guvernamental american. Am acceptat această cerere, care se situa în procesul cooperării internaţionale, pentru că eu am considerat mereu această cooperare esenţială şi care trebuia pusă în valoare. În plus, era vorba despre o recunoaştere de către americani a pertinenţei muncii noastre de ani de zile într-un domeniu pe care l-am desţelenit înaintea altora. Aşadar, am depus mărturie în procesul federal împotriva lui Ressam. O experienţă frumoasă şi o iniţiativă originală a procedurii americane.

J.-M. Pontaut: Să revenim la ancheta împotriva lui Ressam. Cum aţi putut cunoaşte obiectivul vizat de atentat?

J.-L. Bruguière: După anchetă. După lovitură. Americanii, care lucrează repede şi bine, se interesează îndeaproape de carnetul cu adrese pe care îl luasem la Montréal. îmi cer să trec la o expertiză în vederea regăsirii amprentelor lui Ressam pe paginile carnetului. Dar procedura americană impune un termen precis pentru a livra probele. Şi acest element ar fi putut să se dovedească central pentru a stabili legătura dintre reţeaua lui Ressam şi reţeaua canadiană. Am fi putut face această analiză în Franţa, dar, în acest caz, expertul ar fi fost obligat să vină în Statele Unite pentru a depune mărturie – procedură

orală obligatorie –, ceea ce ar fi însemnat o nemaipomenită pierdere de timp. Aşa că i-am propus ataşatului legal al FBI la Paris, Enrique Ghimenti, să îi trimitem direct această probă de culpabilitate. I-am spus: „Îmi asum responsabilitatea să vă înmânez personal carnetul de adrese. Îl veţi analiza direct la laboratorul FBI de la Washington”.

J.-M. Pontaut: *Era legal*?

J.-L. Bruguière: Desigur. Nu aveam o cerere oficială, dar aveam dreptul să le dau această probă direct, pentru a le răspunde cât mai bine cererii. S-a întocmit un proces-verbal de predare a probei de culpabilitate şi i-am dat lui Ghimenti carnetul cu adrese. În aceeaşi seară, a alergat la aeroportul Charles de Gaulle pentru a i-l încredinţa comandantului de bord al unei companii americane.

Expertiza laboratorului de la Washington a revelat patru amprente de-ale lui Ressam pe pagina unde erau înscrise adresele şi formulele chimice ale componentelor explozibilului, iar expertul american a depus mărturie la proces. Această probă materială a fost hotărâtoare. Am depus şi eu mărturie în două reprize, pe parcursul a 20 de ore, expunând originile şi consecinţele reţelei Kamel-Ressam.

Au avut loc două procese. Primul la Seattle, iar apoi audierea a fost mutată la Los Angeles. Cu ocazia celei de-a doua faze a procesului, în aprilie 2001, am detaliat îndelung ameninţarea islamistă şi reţelele Al-Qaida. îmi amintesc chiar că am evocat deturnarea avionului Airbus aparţinând Air France pe ruta Algei-Paris, pentru noi semnalul clar al unei strategii de exportare de violenţă a reţelelor salafiste radicale, precum cele din GLA. Această deturnare de avion nu era ca celelalte. Zitouni voia să-l îndrepte spre Paris. Am remarcat că o primă tentativă este mereu urmată de o altă operaţiune. De altfel, în Franţa,

deturnarea Airbus-ului de la sfârşitul lui 1994 a fost urmată de atentatele din 1995.

Ressam a fost declarat vinovat. Risca închisoareape viaţă, care se aplică integral în Statele Unite. Atunci a avut loc un aranjament între avocaţii săi şi procuror, în cadrul unei proceduri de *plea bargaining*, curentă în sistemul judecătoresc american. Teroristul accepta să coopereze, în schimbul unei reduceri a pedepsei. În această împrejurare, pedeapsa a fost redusă la 24 de ani, ceea ce-i dă speranţa de a ieşi într-o bună zi. Ressam a explicat atunci că atentatul trebuia să lovească aeroportul din Los Angeles cu ocazia sărbătoririi noului mileniu. A confirmat că a fost comandat de Al-Qaida şi că în Afghanistan contactul lui era Abu Zoubeâda, acesta din urmă lucrând direct pentru Bin Laden. În contrapartidă pentru ajutorul nostru, Franţa a putut beneficia şi ea de acest *plea bargaining* şi l-am putut audia, în mai multe rânduri, pe Ressam vorbind despre afacerile care ne priveau. Am participat la una dintre audierile lui, în închisoarea de la New York. Ne-a dat informaţii importante asupra mai multor aspecte ale uneia dintre anchetele noastre: tentativa de atentat împotriva catedralei din Strasbourg, ca şi reţeaua demascată în Franţa şi Germania.

Ressam a confirmat existenţa unei reţele stabilite în Germania care pregătea de asemenea o operaţiune asupra Franţei, programată pentru sfârşitul anului 1999, în timpul sărbătorilor de la sfârşitul anului, perioadă sensibilă în care ameninţarea potenţială este deosebit de puternică.

În Europa: catedrala din Strasbourg luată drept ţintă

J.-M. Pontaut: Cum aţi fost informat de un proiect de atentat vizând catedrala din Strasbourg?

J.-L. Bruguière: în realitate, s-au succedat două operaţiuni în interval de un an, aparent fără legătură între ele. Vor fi totuşi opera aceleaşi reţele. Prima a trecut

neobservată. În seara zilei de 29 iunie 1999, la Frankfurt, cu ocazia unui control al poliţiei, o maşină forţează un baraj, şi unul dintre pasageri deschide focul, rănind mai mulţi poliţişti. Trăgătorul a reuşit să fugă, dar ceilalţi doi pasageri au fost arestaţi. Germanii nu au crezut atunci că au de-a face cu terorişti. Ca şi la Roubaix, aceste tiruri în plină stradă sunt atribuite unor răufăcători de drept comun. Totuşi, germanii ne-au comunicat numele lor. Nu sunt cunoscute în fişierele lor şi sunt departe de a-şi imagina că este vorba despre islamişti radicali care pregătesc furturi armate în contul Al-Qaida. Noi vom fi cei care vom ancheta, din Franţa, aceste acţiuni comise în Germania, prin intermediul comisiilor rogatorii internaţionale.

Noi cunoaştem persoanele arestate. Unul dintre ei se numeşte Karray Kamel, alias Omar Tunisianul. Este conducătorul acestei prime celule de la Frankfurt. Stabilim că a plecat în Bosnia, unde a avut contacte cu grupul lui Fateh Kamel. De altfel, toţi membrii reţelei Karray Kamel au stat o vreme în Afghanistan, unde Abu Zoubeïda a supravegheat antrenamentul lor. Descoperim şi alte legături, cu strada Wery de la Bruxelles, unde Chaouki Baadache a fost arestat, şi chiar cu GIA, prin intermediul lui Kerrouche.

Ressam îmi va vorbi despre acest schimb de focuri, explicându-mi că a întâlnit în taberele afghane anumiţi membri ai acestei echipe. Mi-l va evoca mai ales pe cel care a tras, Samir Hadji, un dur, conform lui, şeful comandoului. După schimbul de focuri, acesta a fugit în Olanda. Găsit de poliţia olandeză, a sfârşit prin a fi extrădat în Germania unde este deţinut. Obiectivul grupului, îmi confirmă Ressam, era de a strânge fonduri pentru a alimenta Jihadul. Dar se pregăteau şi să comită un atentat. După arestarea lor, o altă echipă le-a succedat

pentru a duce la bun sfârşit această misiune.

De această dată, germanii vor fi cei care vor demasca grupul, chiar înainte de a trece la fapte pe baza informaţiilor primite de la serviciile lor, poliţiştii operează filaje, punând sub ascultare anumiţi suspecţi. Astfel, interceptează convorbiri între Londra şi Germania. Una dintre ele părea în mod particular neliniştitoare, deoarece corespondentul german lansează, pe 21 decembrie 2000: „Trebuie să aducem marea Oală-minune pentru marţi". Oalele-minune, aşa cum se ştie după atentatele de la Paris, servesc de receptacul pentru materialele explozive. Imediat, serviciile antiteroriste investighează cele două apartamente care fac obiectul supravegherii şi arestează şase persoane. Ceea ce descoperă este impresionant: o importantă cantitate de arme, detonatoare, substanţe chimice care permit fabricarea TATP, un exploziv foarte instabil şi foarte puternic, despre a cărui folosire se învaţă în taberele afghane. Iniţial, teroriştii mint cu privire la ţinta aleasă. Pretind că sunt interesaţi de o sinagogă din Strasbourg. În realitate, obiectivul lor era catedrala din Strasbourg şi târgul de Crăciun care se ţinea în piaţa din faţa ei.

J.-M. Pontaut: *Cum aţi ştiut*?

J.-L. Bruguière: Mulţumită unui element dintre cele mai neaşteptate. Într-una dintre locuinţele islamiştilor, germanii descoperă o casetă video. Unul dintre membrii grupului o înregistrase cu o zi înainte de ajun, pe 23 decembrie 2000. Era vorba despre itinerarul dintre Frankfurt şi Strasbourg, filmat de la bordul unei maşini. Pe fundalul sonor pot fi auzite cântece afghane provenind fără îndoială de la un radio de maşină. Dar, mai ales, distingem perfect dialogul dintre cei doi ocupanţi ai maşinii. Ajunşi la catedrală, cei doi bărbaţi îşi parchează vehiculul, coboară şi continuă să filmeze cu camera în mână: faţada

catedralei, rozasa, standurile iluminate ale târgului de Crăciun, un carusel pentru copii, buticuri din centrul oraşului, brazii din piaţă şi chiar magazinele de jucării. Pe drumul de venire, în maşină, bărbaţii cântă: „Noi ridicăm sus stindardul islamului! Suntem soldaţii lui Dumnezeu, nu ne temem de moarte!”. Sosiţi la Strasbourg: „Iată Babilonul francez!” Iar în faţa bisericii: „Iată catedrala inamicilor lui Dumnezeu!, Oh, inamicii lui Dumnezeu!” Zoom pe activităţile vesele din piaţa din faţa catedralei. Copii care se joacă cu Moş Crăciun, adulţi care fac cumpărături: „Iată-i pe inamicii lui Dumnezeu în timp ce cască gura!” Caseta durează 20 de minute, dar te ia cu frig pe şira spinării.

J.-M. Pontaut: Bomba era deja fabricată?

J.-L. Bruguière: Era în curs de fabricare. Germanii au regăsit acolo toate elementele. Vor afla chiar că, din Canada, Ressam îi telefonase unuia dintre membrii grupului. Îi cerea să vină să i se alăture la Montréal, pentru că avea nevoie de el. Dar Abu Doña blochează călătoria. Emirul de la Londra vrea să-şi păstreze toată echipa la Frankfurt, cu scopul de a săvârşi atentatul prevăzut. Ressam era, aşadar, informat de ceea ce se pregătea. Ştia că era vizată catedrala din Strasbourg.

Toţi membrii grupului vor fi arestaţi, în Germania, în Franţa, în Italia şi în Belgia. Şeful lor, un anume Meliani, va fi identificat. Este vorba despre Mohamed Bensakhria. Arestat în Spania, va fi extrădat în Franţa. Anumite persoane dintre cele interpelate vor aduce un ajutor logistic unei alte echipe, care va constitui „filierele cecene”, despre care vom vorbi, şi care numărau în rândul lor şi transfugi din reţeaua de la Frankfurt. Un alt exemplu tipic pentru această continuitate operaţională stabilită plecând de la grupuri diferite.

Această legătură între reţea şi Ressam demonstrează

încă o dată extraordinara persistenţă a proiectului strategic al reţelelor legate de Al-Qaida. Prin anchetele noastre, vom stabili o legătură între o serie de operaţiuni teroriste vizând interesele occidentale, în Europa şi în Statele Unite, între 1996 şi 2002: reţeaua Fateh Kamel-Ressam legată de afacerea de la Roubaix, între 1996 şi 1999; schimbul de focuri de la Frankfurt din 1999; proiectul de atentat împotriva catedralei de la Strasbourg din 2000 şi „filierele cecene" din 2002.

5

Două operaţiuni care prevestesc 11 Septembrie 2001

Moartea comandantului Massoud:

Al-Qaida îşi activează reţelele europene

Implicarea unei grupări franco-belgiene

J.-M. Pontaut: Tentativa de atentat împotriva catedralei de la Strasbourg era prevăzută pentru sărbătorile de la sfârşitul anului 1999. Aveaţi de-a face cu două operaţiuni legate de pregătirea atentatului de la World Trade Center. Nu o ştiaţi încă, dar, retrospectiv, au o mare importanţă.

J.-L. Bruguière: Prima priveşte moartea comandantului Massoud. În 28 august 2000, la terminalul rutier al tunelului care trece pe sub Marea Manecii, un anume Mohammed Fethi este controlat de poliţie. Trăieşte în Belgia, dar posedă două paşapoarte, al lui şi un altul pe numele unui bărbat care locuieşte în Franţa, Youssef el-Aouni. Anchetând, vom descoperi că Fethi este legat de o structură logistică a Al-Qaida, compusă din tunisieni care, în cea mai mare parte, au reşedinţa la Bruxelles. Paşaportul francez pe numele lui el-Aouni era destinat unui membru al reţelei pe cale să plece în Afghanistan. De altfel, Fethi declarase la primăria sa pierderea a patru paşapoarte, fără ca nimeni să se fi mirat! Frecventa moscheea Omar, din arondismentul 11 Paris, un loc

important de recrutare al mujahedinilor francezi trimişi la formare în Afghanistan. Reţeaua belgiană de care aparţine Fethi include şi un tunisian, fost student, în prezent jurnalist, sedus de islamismul radical, care nu este altul decât Abdessatar Dahmane, kamikaze care îl va asasina pe Massoud, însoţit de un pseudo-cameraman, şi el format în taberele afghane, Bouari el-Ouaer, alias Rachid. Amândoi au fost aleşi pentru această misiune de către „Liderul" însuşi, Osama Bin Laden.

În pregătirea atentatului, Dahmane este ajutat de un alt membru al reţelei, un francez de origine tunisiană, Adel Tebourski, căsătorit cu o tânără învăţătoare franceză şi care locuieşte la o fermă din apropiere de Arras. Această reţea este însărcinată să organizeze trimiterea de partizani ai Jihadului în Afghanistan, plecând din Belgia şi trecând prin Londra unde dispune de legături puternice. Se ocupă de îndrumarea celor doi kamikaze, Dahmane şi el-Ouaer şi le procură paşapoarte false pentru a le permite să ajungă în Afghanistan plecând din Regatul Unit. Tebourski se ocupă, de asemenea, de biletele de avion pentru Dahmane şi un alt membru al celulei belgiene1.

Cei doi terorişti sunt arestaţi pe aeroportul din Londra, Heathrow, serviciul de emigrare descoperind că paşapoartele lor erau falsificate. Sunt reţinuţi pe linie administrativă, dar Dahmane reuşeşte să scape. Câteva zile mai târziu, este recuperat de un apropiat al lui Abu Iyad[8687], care organizează plecarea sa spre zona pakistanezo-afgană. La sfârşitul lui iulie, începutul lui august, Dahmane se află în Afghanistan unde îl regăseşte pe Bouari el-Ouaer, care a utilizat o altă filieră pentru a ajunge în această ţară. Cei doi bărbaţi, care îşi vor organiza acoperirea jurnalistică la Londra, se vor da drept

86 Al Gharsi Lofti

87 Kamel Ben Moussa, unul dintre locotenenţii lui Seifallah Ben Hacine

reporteri ai agenţiei Ariana.

Pleacă lajalalabad, unde stau pe lângă Djamel Beghal[88] şi soţia lui. Dahmane şi complicele lui vor rămâne acolo mai multe săptămâni. Abu Iyad, care li s-a alăturat, le cere să plece la Kandahar pentru a se antrena în tabăra Martirilor, adică cea a luptătorilor kamikaze.

Înainte de plecarea lor, Malika El-Aroud, soţia lui Dahmane, face călătoria în Afghanistan. În mod evident, ea cunoaşte proiectul kamikaze de la soţul ei. Înainte de plecare, Tebourski, în legătură cu Dahmane graţie unui telefon prin satelit, îi înmânează material pentru soţul ei, printre care un multimetru, un aparat de măsură necesar pentru reglarea bombei.

Pe 9 septembrie, Dahmane şi acolitul lui reuşesc să fie introduşi pe lângă Massoud în bârlogul lui din Panshir, la Kwadja Bahauddin şi obţin permisiunea să-i ia un interviu. Camera-capcană explodează încă de la începutul întrevederii. Massoud este atins mortal. Asasinul şi complicele său sunt ucişi pe loc: unul de către explozie, celălalt împuşcat de gărzi pe când încerca să fugă. După moartea lui Massoud, Abu Iyad, care se găseşte tot în Afghanistan, îi cere soţiei lui Beghal să se ocupe de văduva lui Dahmane, care rămăsese la Jalalabăd.

Malika El-Aroud se va recăsători cu un extremist tunisian, Moez Garsallaoui. Supranumită „Văduva neagră” din cauza ţinutei sale vestimentare, ea continuă Jihadul de la Bruxelles. Cu noul ei soţ, ea creează un site internet care face apologia Jihadului şi care vizează recrutarea de noi activişti, ceea ce-i va provoca condamnarea în iunie 2008 în Belgia, pentru „susţinerea unei organizaţii

88 Implicat într-un proiect de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite la Paris, se găsea lajalalabad cu soţia lui în aceeaşi perioadă. Vezi injra.

teroriste şi complicitate la reprezentarea violenţei”.

Asasinarea lui Massoud a avut loc pe 9 septembrie 2001, cu două zile înainte de atentatele de la New York cu siguranţă nu este o coincidenţă. Bin Laden şi talibanii ştiau că o atare operaţiune, dacă reuşea, va declanşa o ripostă puternică. O reacţie militară externă, care necesita concursul inamicului lor declarat, comandantul Massoud, singurul capabil să preia puterea. Trebuia deci, în mod imperativ, eliminat. O analiză care, din nefericire, s-a dovedit exactă. Dacă Massoud nu ar fi dispărut, viitorul Afghanistanului ar fi luat o altă turnură.

În Franţa, ancheta stabileşte că „omul cu paşaportul fals”, Youssef el-Aouni, nu numai că era în contact cu celula belgiană prin intermediul lui Adel Tebourski, dar şi cu un anume Abderahmane Ameroud, individ foarte radicalist. Conducea cu o mână de fier reţeaua GSPC care se reunea la moscheea Omar, la Paris. Din reţeaua lui făcea parte în mod notabil un convertit, Djamel Loiseau, găsit mort de frig în grotele din Tora Bora după bombardarea lor de către americani, ca urmare a 11 Septembrie şi trimis la Guantánamo, şi un anume Willy Brigitte, care va fi şi el implicat, în 2003, într-un proiect de atentat la Sydney.

Foarte activ, Ameroud formează membrii reţelei sale, organizând stagii de rezistenţă şi de tehnică de luptă în mai multe regiuni din Franţa. Antrenamentele cele mai dure, considerate că reproduc condiţiile climatice din Afghanistan, au loc în Alpi. Unul dintre ele era gata să se transforme într-o dramă în ziua în care grupul se pierde, la mare altitudine, într-o furtună de zăpadă… Salvatorii lor nu ştiau că dădeau ajutor unor membri ai Jihadului pe punctul de a pleca în Afghanistan! El-Aouni va intra în acest grup. Va furniza documentele sale de identitate lui Ameroud pentru a merge la Londra înainte de a ajunge în

Afghanistan şi la structurile Al-Qaida din Kandahar. Când au avut loc atentatele din 11 Septembrie 2001, se găsea în tabăra de la Al-Farouk. Nu va reveni în Franţa decât în decembrie.

Tebourski va nega mereu că a avut cunoştinţă de proiectul de atentat împotriva lui Massoud. Totuşi numeroase elemente ale anchetei îl demască, în special apropierea lui de Dahmane şi de multimetrul transmis lui Malika. Va fi condamnat în mai 2005 pentru participarea lui activă la asocierea cu răufăcători terorişti de ajutorare a asasinilor lui Massoud, la fel ca toţi ceilalţi membri ai structurii GSPC cu baza în Franţa, printre care şi pilonul ei, Abderahmane Ameroud.

Ţinte – Campionatul Mondial de Fotbal din 1998 şi Euro 2000

J.-M. Pontaut: Vorbind despre Ameroud şi el-Aouni, insistaţi asupra rolului jucat de acest grup la moscheea Omor din Paris. Acest grup era foarte periculos?

J.-L. Bruguière: Ameroud a preluat şefia reţelei Omar Saâki, un alt activist al GSPC arestat în 1998 în cadrul unei anchete asupra ameninţărilor care priveau Cupa Mondială de Fotbal. GSPC, de această dată, ia iniţiativa. Ţara noastră este vizată în timpul acestei manifestări sportive de talie mondială. În acest context, în mai 1998, la moscheea Omar, el-Aouni şi Ameroud se întâlnesc cu doi activişti foarte angajaţi, Djamel Loiseau şi Brahim Yadel. Această structură pariziană era conectată, la acea vreme, cu direcţia europeană a GSPC de la Frankfurt, condusă de un anume Adel Mechat.

GSPC-ul care ia naştere se structurează în Algeria în jurul fondatorului său, Hassan Hattab, şi se dezvoltă în Europa (Franţa, Italia, Germania). Preia controlul tuturor vechilor reţele ale GIA. La Paris, cea mai activă structură a acestei noi organizaţii este condusă de un anume Omar

Saiki, care oficiază la moscheea Omar. El întreţine legături operaţionale nu doar cu Germania, dar şi cu „fraţii” de la Londra, al căror comportament suspect este observat cu un ochi foarte atent de către Scotland Yard. Aceşti bărbaţi îşi multiplică contactele cu străinătatea, în special cu apropiaţii lui Abu Qoutada, şi oscilează între vechile medii ale GIA şi noile reţele ale GSPC. Şi

5 5 5 5

când un trimis al GSPC merge de la Paris la Londra, Scotland Yard – după ce a interceptat mesaje în care se vorbeşte despre „fraţii de la Paris” şi despre pregătirea atentatelor –, reacţionează foarte repede. Poliţia engleză interpelează contactele lor pe 12 mai 1998 în cadrul operaţiunii „Vendetta”.

DST şi RG urmăresc, la rândul lor, activităţile grupului Saiki, în legătură cu omologii lor germani, în special activitatea lui Adel Mechat, ale cărui convorbiri telefonice sunt urmărite de BKA, Oficiul federal al poliţiei criminalistice germane. Foarte suspicios, acesta utilizează cabine telefonice pentru a intra în contact cu reţeaua Saiki. Face în mod clar referire la un proiect de atentate legate de viitoarea Cupă Mondială, evocând „formarea unei echipe de fotbal”, expresie codată pentru a vorbi despre cei care pun bombele. Un activist al GSPC din Germania îi va lansa imediat interlocutorului său din Franţa: „Vrem să ne ocupăm, pe parcursul lunii de Ramadan, de clubul de fotbal, să-i ajutăm să pregătească un meci împotriva unui anumit club”. Grupurile care operau în Germania şi Franţa au intrat în faza finală de pregătire a acţiunilor teroriste pe teritoriul nostru.

Suntem în luna mai. Sceptice la începutul anului, serviciile antiteroriste franceze sunt acum foarte atente. Alt subiect de nelinişte: descoperirea în acelaşi timp a unei vaste reţele de dimensiuni europene, Takfâr Wal Hijra, a

cărei principală bază este instalată în regiunea Marsiliei. Găsim acolo foşti membri ai reţelei Chalabi, dar şi elemente noi, precum numiţii Souidi şi Djebbar, indivizi foarte suspicioşi, care multiplică „măsurile de securitate” pentru a dejuca eventualele filaje, folosind numeroase telefoane mobile de origine frauduloasă, ca şi un număr impresionant de pseudonime, până la zece de fiecare.

Cel mai semnificativ din modul de acţiune este că nu au nimic din nişte terorişti, nici în ţinuta vestimentară, nici în comportamentul de fiecare zi. Nu frecventează moscheile şi pot bea alcool sau mânca porc. Sunt, înainte de toate, nişte delincvenţi. Fură, fac agresiuni pe stradă sau la domiciliu şi se dedau la tot felul de forme de trafic, plecând de la documente administrative până la cărţi de credit, trecând prin furt de maşini şi arme. Sunt, de asemenea, remarcabili escroci care lucrează pentru toată lumea, chiar dacă producţia lor este rezervată cu prioritate „fraţilor”. Trebuie doar să verse o parte din prada lor organizaţiei. Sunt campionii disimulării şi ai acţiunii clandestine. O practică dusă la extrem. Un exemplu semnificativ: un membru al Takfir, arestat din greşeală în Italia ca urmare a unei asemănări de nume, a preferat să ispăşească o pedeapsă decât să-şi dezvăluie adevărata identitate. Sunt foarte mobili, schimbându-şi mereu adresele şi locuind cel mai adesea la hotel. Mulţumită concursului celorlalte servicii de securitate din ţările europene, am putut să detectăm mai multe structuri ale Takfâr, care serveau de ascunzătoare sau pentru planificarea operaţiunilor; una se găsea în sud-estul Franţei, o alta în Elveţia, la Zürich, mai multe în Italia, la Milano, Bologna şi Napoli, şi în sfârşit o alta în Olanda. În Marea Britanie trăia liniştit şeful mişcării, Mohammed Al Rifai, alias Abu Issa. Takfir-ul nu se amestecă cu nicio altă organizaţie, toate taxate în ochii lor drept *koufar*.

În Algeria, confruntările armate dintre GIA şi Takfir sunt frecvente, dar nimic din toate acestea în Europa până în 1998 când, odată cu creşterea ameninţării din apropierea Cupei Mondiale de fotbal, vom descoperi că reţelele Takfir se leagă cu cele ale GIA şi ale GSPC. Configuraţie inedită, dar în mod particular periculoasă.

Altă caracteristică a reţelelor Takfir: membrii lor pot emite fatwa executorii peste tot în Europa. Camorra italiană va trece printr-o astfel de experienţă dureroasă, ca urmare a unui contencios comercial între un camorrist şi un membru al reţelei Takfir locale, învins de Camorra, care crede că are de-a face cu un golan prea gurmand. O fatwa este atunci lansată împotriva unui responsabil al Camorra, executat de o echipă venită special de la Marsilia pentru această ocazie. Takfiriştii, care făceau trafic de arme cu Magrebul trecând prin defileurile transalpine, nu duc lipsă de arme. Camorra îşi dă seama de neputinţa ei în faţa acestei reţele europene compuse din indivizi hotărâţi, care se schimbă între ei şi sunt foarte greu de depistat şi foarte căliţi… Prin urmare, de atunci înainte nu-i va mai ataca pe membrii reţelelor Takfir.

La sfârşitul lui mai, ameninţarea se conturează. Mai multe reţele se întrepătrund. La acel moment primim o informaţie cu privire la o reţea belgiană foarte activă şi potenţial periculoasă, cea, deja evocată, condusă de Chaouki Baadache şi Farid Melouk. Trebuie să intervenim repede, deoarece Franţa este cea vizată. Iau iniţiativa de a mă întâlni de urgenţă cu colegii mei italieni, elveţieni, belgieni şi germani, undeva într-un hotel aproape de aeroport, pentru a nu pierde timpul. Este vorba despre o operaţiune europeană de anvergură, fixată pe 26 mai 1998. În acea zi, dis-de-dimineaţă, poliţiile din cinci ţări printre care şi Franţa vor interveni în acelaşi timp, la câteva zile după operaţiunea „Vendetta” britanică. O

premieră europeană.

Mai mult de o sută de persoane sunt arestate, printre care Adel Mechat în Germania – extrădat în Franţa câteva luni mai târziu – şi Baadache şi Melouk în Belgia. La Paris, toţi membrii grupului Să iki sunt neutralizaţi. Prin urmare, am avut confirmarea că, dacă nu am fi efectuat toate aceste interpelări pe plan european, în Franţa s-ar fi comis atentate.

J.-M. Pontaut: După această lovitură a scăzut riscul ameninţării?

J.-L. Bruguière: Nu, pentru că GSPC se va reorganiza în vederea Euro 2000, ţintind de data aceasta Belgia şi Olanda, cele două ţări organizatoare ale competiţiei. Dar Franţa, campioană mondială şi favorita turneului, rămâne o ţintă privilegiată. Serviciile de informaţii olandeze ne avertizează că au interceptat conversaţii între responsabili ai GSPC în Olanda şi un individ din Franţa… deţinut în puşcăria de la Santé! îl identificăm rapid pe acest misterios corespondent, care nu este altul decât Adel Mechat. Facturile detaliate ale telefonului mobil, pe care îl introdusese clandestin în închisoare, vor stabili că era în contact cu numeroşi membri ai GSPC din Franţa, Olanda şi Germania. Activităţi care scăpaseră operaţiunii din mai 1998. Din celula sa, Mechat reconstituia astfel o reţea şi planifica noi operaţiuni teroriste vizând, de această dată, Campionatul European de Fotbal. Euro 2000 s-a desfăşurat cu bine. Nimeni nu a ştiut de această afacere. Este caracteristica operaţiunilor reuşite.

Aceste două episoade demonstrează, încă o dată, dacă mai era nevoie, determinarea acestor grupuri de a lovi, oricare ar fi circumstanţele, ca şi necesitatea de a acţiona într-o manieră unită şi la scară internaţională.

Iată drept probă această ultimă operaţiune. În 1998, DST află că patru indivizi, desemnaţi doar după

pseudonimul lor, se pregătesc să părăsească zona pakistanezo-afgană pentru a comite atentate în Europa. Doi dintre ei sunt repede identificaţi şi interpelaţi: David Courtailler, un francez convertit la islamul radical, şi Ahmed Laidouni. Courtailler, care stătuse în taberele din Afghanistan, îmi va explica faptul că a fost reţinut la Casa Algerienilor din Jalalabad până la sfârşitul Cupei Mondiale, pe motiv că presiunea poliţienească şi cea judiciară erau prea puternice în Franţa… Să se aventureze acolo era prea riscant. O dovadă că o politică de luptă împotriva terorismului, clară şi vizibilă, are calităţi care pot schimba opinii. Prin urmare.

Courtailler, recuperat la Londra chiar de către Abu Qatada, va fi trimis în Maroc via Spania. Acolo îl va întâlni, în 1999, pe un anume Djamel Zougam, unul dintre principalii responsabili ai reţelei, care va comite teribilele atentate de la Madrid din 2004.

Aceste diferite operaţiuni, care au avut loc cu puţin timp înainte de 11 Septembrie, pun în evidenţă extrema continuitate în acţiune a multiplelor reţele ale Jihadului care au acţionat în comun până la lovitura supremă din 11 Septembrie 2001.

Ucenicul pilot terorist

J.-M. Pontaut: Un alt dosar de care v-aţi ocupat priveşte o persoană direct legată de 11 Septembrie, poate chiar unul dintre membrii comandoului. În august 2001, aţi fost alertat de către americani că un francez, care le pare suspect, ia lecţii de pilotaj la Minneapolis… cu o lună înaintea atentatului. O istorie care abia dacă pare credibilă.

J.-L. Bruguière: Pe 16 august mai exact, FBI ne aduce la cunoştinţă că un francez de origine marocană, Zacharias Moussaoui, de 33 de ani, tocmai a fost arestat în Minnesota pentru „şedere ilegală pe teritoriul american”.

Conform serviciilor de imigrare americane, INS, el rămăsese în Statele Unite după expirarea vizei sale turistice, valabilă trei luni, viză obţinută în februarie 2001 de la ambasada americană din Pakistan…

Acest tânăr economist, care urmase studii strălucite la Londra, avea, de fapt, reşedinţa în Marea Britanie. De altfel, sosise din Pakistan, cu o escală la Londra, pe aeroportul din Chicago, în data de 23 februarie. Şi ar fi trebuit, deci, să părăsească Statele Unite cel mai târziu pe 22 mai. Până aici, totul a fost foarte banal. Dar circumstanţele arestării lui sunt mult mai tulburătoare: Moussaoui a fost denunţat de către un instructor de şcoală de pilotaj, surprins de comportamentul acestui stagiar. Moussaoui a cerut o formare de nivel înalt, în condiţiile în care nu era nici măcar pilot şi nu avea nicio experienţă de pilotaj. Dorea să facă un stagiu pe simulator de Boeing 747 – 400, cel mai mare aparat comercial în circulaţie în anul 2001.

J.-M. Pontaut: Cum poate urma cursuri de perfecţionare dacă nici măcar nu este pilot?

J.-L. Bruguière: Poate părea surprinzător – în Franţa nu ar fi posibil –, dar în Statele Unite este suficient să plăteşti! Cel puţin la momentul respectiv. De altfel, stagiul este foarte scump, 8 300 de dolari, pe care Moussaoui îi achită cu bani gheaţă. Societatea, care organizează formări la nivel înalt pentru piloţii de cursă, nu îşi pune nicio întrebare. Când Moussaoui se prezintă, nu atrage atenţia; dimpotrivă, vorbeşte o engleză excelentă înmuiată de un frumos accent francez, este foarte amabil, deloc agresiv, dar nu se arată prea deschis atunci când este vorba despre el şi activităţile lui. Înainte de acest stagiu nu făcuse decât o pregătire de câteva ore pe avioane uşoare, într-o şcoală din Oklahoma. Spune doar că este pasionat de aviaţie. Ceea ce-l va pierde sunt întrebările pe care le

pune. Moussaoui nu este interesat decât de două lucruri: sistemul care permite deschiderea şi închiderea uşilor, MCP-ul (Mode Contrôle Panel) şi pilotajul automat. Vrea neapărat să ştie cum poate fi debranşat pe acest tip de aparat. Întrebări foarte neobişnuite, care sfârşesc prin a-l nelinişti pe instructorul lui. Acesta informează autorităţile că-l consideră „bizar" pe acest individ.

Moussaoui este deci interpelat de către serviciile de imigrare pe 16 august, în compania unui yemenit, Hussein al-Altas. Acesta din urmă, un student pe care l-a abordat la Universitatea din Oklahoma, se distanţează imediat de Moussaoui, căruia îi face un portret apocaliptic. îl descrie ca fiind un musulman integralist radical care-i admiră pe martiri, şi nu are decât o obsesie: Jihadul.

Poliţia are puţine date împotriva lui Moussaoui. FBI, în ciuda stării de alertă, declară că afacerea priveşte imigrarea şi „nu ţine de zona sa de competenţă". Se descoperă imediat suma de 32.000 de dolari în contul lui Moussaoui. Pretinde că este vorba despre bani proveniţi de la familia lui. O familie care este totuşi extrem de modestă. Moussaoui posedă un laptop, dar, fără mandat de percheziţie, este imposibil să-i fie inspectat conţinutul. Cât despre servieta sa diplomat, va fi cercetată mai târziu, după 11 Septembrie. Între timp, serviciile americane intră în contact cu DST.

J.-M. Pontaut: *De ce*?

J.-L. Bruguière: Pentru că numele lui apărea în dosarele noastre. DST s-a interesat de multă vreme de acest musulman radicalist instalat la Londra. S-a interesat în mod discret pe lângă familia lui, care a confirmat angajamentul lui religios extrem. Ştim şi că a reuşit să convertească un francez, Xavier Djaffo, care făcuse cu el un master în economie la Londra. Acest student, de fel din regiunea Bordeaux, merge mai întâi în Arabia Saudită,

unde predă informatica într-un centru islamic. Apoi ajunge în Cecenia, unde învaţă mânuirea armelor. Va cunoaşte un sfârşit tragic, ucis fiind cu ocazia unei confruntări cu ruşii, în aprilie 2000.

J.-M. Pontaut: Le-aţi dat informaţiile americanilor?

J.-L. Bruguière: Bineînţeles. Toate datele despre Moussaoui au fost comunicate americanilor în cadrul unui schimb normal între serviciile noastre. Aşadar, ştiu cu cine au de-a face.

J.-M. Pontaut: Dar nu fac nimic?

J.-L. Bruguière: Nu fac nimic pentru că nu au mijloacele juridice să acţioneze împotriva lui. Lucrurile ar fi fost diferite dacă FBI-ul s-ar fi sesizat de cazul lui. Biroul local cerea această luare în posesie, dar cartierul general de la Washington a refuzat. După legea americană, faptul de a fi deţinut de imigrare nu autorizează percheziţiile, fie că sunt făcute la un domiciliu privat, fie pe un calculator. Pentru aceasta trebuie să reclami la un judecător şi să aduci dovezi care să facă proba. Dacă un astfel de mandat ar fi fost cerut şi obţinut, poate că s-ar fi găsit în calculatorul lui elemente de legătură cu proiectul lui.

Serviciile americane propun doar să fie expulzat în Franţa. Sunt gata să-l primesc, căci am pentru aceasta un cadru juridic: dosarul filierelor afghane. Moussaoui este de naţionalitate franceză, şi parcursul său legat de Jihad din Afghanistan a fost dovedit. Pot să-l supun examinării pentru asocierea cu răufăcătorii terorişti din această procedură. La sfârşitul lui august 2001, acesta era scenariul pe care-l aveam în vedere.

J.-M. Pontaut: Dar de ce americanii nu au exploatat elementele pe care li le-aţi furnizat? îmi imaginez că DST este în contact cu FBI şi CIA. Oare serviciile americane comunică între ele?

J.-L. Bruguière: Tot ceea ce vă pot spune este că

aceste două servicii au fost informate. Rămâne de aflat dacă fac schimb de informaţii.

y

Ţinând cont de elementele pe care le-am furnizat şi de cele pe care le-au obţinut de partea lor, ar fi putut recupera un anumit număr de date şi ar fi descoperit probabil ce se complota. Comportamentul lui Moussaoui este totuşi mai mult decât neliniştitor, după cum a dovedit-o comisia de anchetă foarte serioasă pusă la punct de către Senatul american după atentatele din 11 Septembrie 2001.

J.-M. Pontaut: în cele din urmă, nu l-aţi mai recuperat pe Moussaoui?

J.-L. Bruguière: La sfârşitul lui august, sunt în concediu, dar aştept dintr-un moment în altul sosirea lui în Franţa şi sunt gata să ajung la Paris. Şi apoi… şi apoi, vine 11 Septembrie şi totul cade. Americanii reacţionează şi-l păstrează pe Moussaoui. FBI-ul şi Departamentul de justiţie se ocupă de operaţiune. Parchetul din New York este sesizat cu privire la cazul lui. Sunt trimise mai multe comisii rogatorii internaţionale, al căror destinatar sunt eu. Dar, pentru că Moussaoui risca pedeapsa cu moartea în Statele Unite, cancelaria franceză blochează executarea, cel puţin trimiterea anumitor acte. Americanii beneficiază doar de informaţiile verbale prevăzute de tratatul bilateral de întrajutorare judiciară între Franţa şi Statele Unite. Cum procedura americană are o tradiţie orală, americanii se mulţumesc cu atât. Îi primesc totuşi pe colegii mei din New York. Puţin mai târziu, ca urmare a unui acord între Ministerele de Justiţie dintre cele două ţări, actele blocate în Piaţa Vandôme vor fi trimise la New York. Moussaoui va face obiectul unui proces foarte mediatizat.

J.-M. Pontaut: Făcea parte din comandoul însărcinat să piloteze avioanele care s-au prăbuşit peste turnurile gemene?

J.-L. Bruguière: S-a crezut aceasta pentru un timp. Într-adevăr, ar fi putut fi cel de-al douăzeci şi unulea pirat al aerului, pentru că aparent lipseşte un om din cele patru comandouri care au deturnat zborurile. Eu cred mai degrabă că Moussaoui era programat să participe, în caz de eşec, la o a doua echipă, dacă ar fi eşuat prima tentativă. Cred că, oricum, se găsea în faza finală a formării sale. Antrenamentul pe care îl făcea la şcoala de pilotaj din Minneapolis era pe un tip de avion diferit faţă de cele din 11 Septembrie 2001. El urma o formare pe un Boeing 747 – 400, în general folosit de companii pentru zborurile internaţionale, în special cele dintre Statele Unite şi Marea Britanie. În timp ce elementele kamikaze din comando urmaseră cursuri pe simulatoare de Boeing 767 şi 757, avioane în mod esenţial folosite pentru zborurile interne. Oare Osama Bin Laden pregătise o operaţiune asemănătoare care ar fi vizat o capitală europeană? Nu putem să excludem această posibilitate. Moussaoui nu a vrut niciodată să vorbească.

J.-M. Pontaut: Dacă s-ar fi căutat prin lucrurile lui Moussaoui, i s-ar fi cercetat calculatorul, s-ar fi scrutat trecutul său, s-ar fi putut descoperi ceea ce se pregătea? Altfel spus, 11 Septembrie era previzibil şi, prin urmare, s-ar fi putut evita? O întrebare care a bântuit şi mai bântuie încă toate serviciile occidentale.

J.-L. Bruguière: În ceea ce-l priveşte pe Moussaoui este dificil să ne pronunţăm. Sigur este însă faptul că americanii au trecut pe lângă anumite lucruri. Dar, dacă s-ar fi putut, plecând de la el, să prevenim 11 Septembrie? Cred că este improbabil. În schimb, am convingerea, în lumina dosarelor pe care le-am cercetat, că decizia lui Bin Laden de a ataca Statele Unite a fost luată foarte devreme. Încă de la crearea, în 1998, a Frontului islamic mondial pentru Jihad împotriva evreilor şi a cruciaţilor, nu

încetează să elaboreze planuri de atac împotriva americanilor. Noua lui organizaţie se manifestă rapid, revendicând două atacuri împotriva ambasadelor americane din Africa de Est, efectuând, în paralel, atentate şi în alte ţări. Franţa, de exemplu, rămâne o ţintă privilegiată, în special prin intermediul GSPC. O organizaţie distinctă de cea a lui Bin Laden, dar care urmăreşte aceleaşi scopuri. Europa este o sursă de recrutare a mujahedinilor şi a teroriştilor kamikaze. Am văzut-o cu ocazia celor doi ucigaşi ai lui Massoud, care trăiau în Belgia.

Cea mai mare parte dintre atentatele care vor lovi Occidentul sunt în pregătire încă din 1998 – 1999. Întorcându-ne la această perioadă, vom găsi în taberele afghane toţi actorii care vor lua parte la ele. De altfel, cea mai parte dintre ele se întrepătrund. Este posibil ca, la momentul în care Ressam încearcă să pună bomba la aeroportul din Los Angeles, la sfârşitul lui 1999, Bin Laden să fie pe cale să programeze 11 Septembrie 2001. La începutul lui 2000, este sigur. Există o continuare semnificativă a acţiunilor în timp. S-a văzut acest fapt cu acţiunile din Europa prin intermediul reţelei Ressam.

Cu atât mai mult cu cât şeful Al-Qaida nu pregăteşte numai atentatul împotriva turnurilor; el pune la punct operaţiuni care vor avea loc după 11 Septembrie 2001. Explozia unei sinagogi la Djerba, de exemplu, pe 11 aprilie 2002, sau proiectul de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite la Paris şi o altă operaţiune în Belgia, în cursul aceluiaşi an.

Ca urmare a represaliilor americane din Afghanistan, armata a recuperat două filme turnate la începutul lui ianuarie 2000 într-o tabără de antrenament a Al-Qaida, desemnată cu numele de cod Farmack Farm. În primul, Bin Laden, maiestuos, le ţine o predică la treizeci de indivizi

aşezaţi pe jos, ca afghanii. Recunoaştem printre ei doi kamikaze din 11 Septembrie – Mohammed Atta şi Ziad Jarrah –, ca şi pe Ramzi Bin al-Shibh, unul dintre trezorierii operaţiunii. În al doilea film, Atta şi Jarrah citesc ceea ce pare un testament, înainte de a-şi pregăti acţiunea de moarte.

J.-M. Pontaut: încă o dată, de ce, ţinând cont de mijloacele considerabile de care dispune maşina de informaţii americană, Statele Unite nu au văzut nimic, nu au prevăzut nimic?

J.-L. Bruguière: în primul rând, la acea perioadă prevenirea nu făcea parte din cultura ţării. Oamenii politici, angajaţi în prezent, sunt înainte de toate administratori, iar anticiparea nu figurează printre preocupările lor. Din nefericire, mobilizarea a avut loc după lovitură, sub efectul traumatismului opiniei publice. Astăzi, situaţia e diferită, politicienii – în special americani – se folosesc, adesea în exces, de principiul precauţiei printr-o supramediatizare a ameninţării. Demersul proactiv al Franţei – care a plasat aparatul juridic în centrul strategiei sale prin legi antiteroriste votate după campania de atentate din 1986 – este foarte diferit. Cât despre Statele Unite, nu vor reacţiona decât după atentatele din 11 Septembrie 2001 şi într-o manieră care nu este cea mai bună – recurgând la proceduri de excepţie, astăzi condamnate în unanimitate.

Un alt motiv care explică absenţa anticipării americanilor ţine, cred, de legăturile dintre serviciile de informaţii şi putere. În fapt, problema nu stă în a deţine informaţia, ci de a reuşi să o faci să iasă la suprafaţă. Cei care erau însărcinaţi cu strategia antiteroristă nu credeau în ameninţarea islamică. Prin urmare, oamenii politici, prost informaţi, rămâneau surzi la problema islamismului radical. Dacă americanii s-ar fi dotat cu un sistem legal şi

dacă ar fi fost sensibilizaţi, ca noi, cu privire la această chestiune, ar fi putut, probabil, să detecteze anumite semne premergătoare, în particular reţele clandestine în Statele Unite, precum cea bănuită că l-a ajutat pe Ressam. Echipa din care făcea parte Moussaoui ar fi putut fi şi ea reperată şi neutralizată. Ca urmare, americanii vor dejuca, adesea foarte discret şi eficient, multe acţiuni care vizau teritoriul lor.

J.-M. Pontaut: Concret, după cunoştinţa dumneavoastră, americanii dispuneau de informaţii precise?

J.-L. Bruguière: Să fim clari. În acest caz, FBI ar fi intervenit. Teroriştii au jucat atât de abil şi pentru că s-au bazat pe faptul că la acea dată nivelul de securitate era mult mai puţin ridicat în Statele Unite decât în Europa. În ceea ce priveşte avioanele, de exemplu, pe zborurile interne nu erau decât foarte puţine controale, considerate că atingeau libertatea cetăţenilor, în timp ce în Europa formalităţile de zbor erau riguroase. Şi apoi, privind mai global, americanii sunt puţin sensibilizaţi în ceea ce priveşte cultura mediteraneeană, astfel că războiul din Irak aduce o nouă probă. Cunosc foarte puţin lumea musulmană. Pentru ei, ameninţarea venea din Est. Considerau că Europa era în prima linie pentru a-i proteja de comunism şi, după căderea Zidului Berlinului, de ameninţările potenţiale provenind din Orientul Mijlociu. În ciuda elementelor culese de serviciile lor de informaţii, nu au reuşit să reconstituie la timp partea care lipsea din puzzle-ul care nouă ne-a luat ani de zile pentru a-l asambla. Anumite piese ne lipseau, în special cu privire la 11 Septembrie, răspândite fiind între Statele Unite, Europa şi Orientul Mijlociu.

Partea a patra DUPĂ 2001
PERSISTENŢA AMENINŢĂRII AL-QAIDA

1
Demonstraţia

lui Bin Laden

J.-L. Bruguière: După atentatul asupra turnurilor gemene, Osama Bin Laden a încercat să demonstreze lumii, şi mai ales Statelor Unite, că reacţia celei mai mari puteri mondiale nu a afectat operaţiunile organizaţiei sale. A vrut să demonstreze că Al-Qaida are capacitatea de a acţiona oriunde doreşte, când doreşte, fie singură, fie prin intermediul organizaţiilor „celui de-al doilea" cerc, afiliate, precum Jamaa Islamiya indoneziană. Sau prin organizaţii pakistaneze ca Lashkar-e-Taïba şi Harkatul Mujahideen al-Alămi, ambele semnatare, pe 23 februarie 1998, ale fatwei lui Osama Bin Laden când a creat Frontul islamic mondial pentru djihadul împotriva evreilor şi cruciaţilor. Astfel că Bin Laden a planificat pentru 2002 o serie de acţiuni în lumea întreagă.

Am instrumentat patru dintre aceste operaţiuni, care vizau ţinte-simbol. Singoga Djerba din Tunisia, în aprilie; o lună mai târziu, o serie de atentate în Pakistan împotriva intereselor franceze. Pe 6 octombrie a fost atacat inclusiv un petrolier aflat sub stindard francez în Yemen. De asemenea, o organizaţie afiliată Al-Qaida lansează atentate împotriva unor cluburi de noapte în Bali, pe 12 octombrie. Ceva mai înainte, în 2001, o tentativă asemănătoare eşuase. Ar fi trebuit să producă explozia unui avion american în zbor. Era proiectul lui Richard Reid, omul cu încălţări-capcană, „Bomba din pantofi".

Sinagoga Djerba

J.-M. Pontaut: Să începem cu una dintre cele mai simbolice acţiuni, cea care a lovit sinagoga din Djerba.

J.-L. Bruguière: O să încep cu un element contextual. Cred că Bin Laden subestimase amploarea ripostei

americane. Afghanistanul era extrem de bombardat, iar talibanii vânaţi. Foarte mulţi membri Al-Qaida au fost fie ucişi, fie arestaţi. Omar Chabani, alias Abu Jafar, de exemplu, un cap al mişcării, şi-a găsit sfârşitul în regiunea Tora Bora în noiembrie 2001. Şi Abu Hafs al-Masri[89] a fost ucis în timpul unui raid al aviaţiei americane în Kabul. Abu Zoubeâda, şeful Casei Algerienilor din Afghanistan şi membru Al-Qaida a fost arestat în Pakistan. Khalid Cheikh Mohammed, unul dintre creierele Al-Qaida şi unul dintre principalii organizatori ai atentatelor din 11 Septembrie, apropiat al lui Bin Laden, a căzut şi el în mâinile serviciilor americane.

Dar Bin Laden, care a reuşit să scape din toate capcanele, nu a renunţat. El consideră că trebuie să îşi continue războiul împotriva Occidentului şi împotriva principalului său duşman: Statele Unite. Prima operaţiune: un atentat sinucigaş împotriva sinagogii Ghriba, la Djerba, în Tunisia, pe 11 aprilie 2002. Data nu este întâmplător aleasă. Cifra 11 aminteşte de 11 Septembrie. Ghriba este una dintre cele mai vechi, dacă nu cea mai veche sinagogă din lume; un loc turistic în mijlocul unei comunităţi evreieşti bine integrate în această porţiune de islam tolerantă. Când am fost în misiune la Djerba, am putut să constat, discutând cu tunisienii şi vizitând muzeele locale, cât de mult a fost integrată şi respectată comunitatea evreiască. Aşa că atentatul a avut un ecou considerabil în măsura în care acţiunea avea o triplă încărcătură simbolică. Atacând Tunisia, Al-Qaida pedepsea

O ţară musulmană prooccidentală, lovea o ţintă evreiască şi ataca una dintre principalele surse de venit ale ţării. Pe 11 aprilie 2002, la ora 9.35, un camion-cisternă plin cu gaz a explodat, distrugând sinagoga.

89 Mohamed Atef, alias Abu Hafs Egipteanul (Masri), era şeful militar al Al-Qaida

21 de persoane au murit, dintre care 14 turişti nemţi şi cinci tunisieni. Printre victime s-au aflat şi doi cetăţeni francezi, ceea ce a presupus şi sesizarea justiţiei franceze. A fost demarată o acţiune judiciară la secţia antiteroristă. Am fost solicitaţi eu şi doi colegi; poliţia germană a început şi ea o anchetă.

Teroristul kamikazele, Nizar Naouar, conducea un camion-cisternă cu 4.000 de litri de gaz butan. O publicaţie arabofonă din Londra, Al *Qods* Al *Arabi*, i-a publicat testamentul: Naouar îi cere familiei sale să continue Jihadul.

Atentatul a fost revendicat de două organizaţii-paravan ale Al-Qaidei, Al-Qaida Al Jihad şi Armata Eliberării Locurilor Sfinte, prin comunicate care au pus accent pe faptul că un singur om, „un tânăr membru Al-Qaida" a reuşit să comită un atentat împotriva evreilor dincolo de teritoriul palestinian. În realitate, Naouar nu a acţionat singur. Complotul a fost organizat de către doi responsabili importanţi din organizaţie: Khalid Cheikh Mohammed şi un personaj aparte, insolit şi periculos, Christian Ganezarski, un neamţ convertit la islamism.

Eu am organizat o comisie rogatorie internaţională pentru a intra în posesia elementelor de anchetă ale tunisienilor şi pentru a putea demara audierile. Omologul meu a fost şeful judecătorilor de instrucţie din Tunisia, Omar Mansour, un magistrat competent şi determinat. În cadrul acestei solicitări de sprijin judiciar a fost audiat Belkacem Naouar, unchiul lui Nizar. Este vorba despre un personaj-cheie al dosarului, care l-a asistat pe nepotul său pe întreg parcursul pregătirilor operaţiunii.

La Djerba, m-am întâlnit cu comunitatea evreiască şi am vizitat sinagoga, foarte repede restaurată cu ajutorul tunisienilor. Am ajuns în locul unde erau păstrate rămăşiţele camionului-capcană şi în locaţiile folosite de

Naouar – un garaj camuflat de un fals local comercial, care a permis realizarea operaţiunii, fără să atragă atenţia. Astfel am putut să realizez profilul acelui kamikaze şi să reconstitui scenariul carnagiului.

J.-M. Pontaut: Acel kamikaze a fost identificat repede?

J.-L. Bruguière: Da, datorită anchetei. Nizar Naouar nu avea antecedente penale. Acest tânăr tunisian, născut în 1977, efectuase totuşi o călătorie iniţiatică în Afghanistan, via Pakistan, în 1999. S-a întors de acolo în 2001 şi a început să îşi pregătească operaţiunea din Tunisia în perioada evenimentelor din 11 Septembrie 2001. Am aflat asta datorită biletelor de avion pe care le-am găsit acasă la el şi declaraţiilor lui Ganezarski. În timpul sejurului său de mai multe luni în Kandahar, în 2001, Naouar s-a întâlnit cu membri Al-Qaida, în special cu Saif al Adel[90], şeful Casei pentru Logistică, şi a primit misiunea. După această ultimă călătorie, s-a întors la Djerba şi s-a dedicat pregătirii atentatului. Ceea ce înseamnă că a pus în practică ordinele primite de la Al-Qaida înainte de 11 Septembrie. Un alt exemplu al riguroasei planificări a campaniei de atentate de către Osama, cele de la 11 Septembrie fiind doar primele dintr-o lungă serie.

J.-M. Pontaut: Cum şi-a pregătit atentatul?

J.-L. Bruguière: în familie. Va fi ajutat de unchiul său în Tunisia şi de fratele său în Franţa, ceea ce dovedeşte oportunismul mişcării lui Bin Laden. Cu excepţia evenimentelor din 11 Septembrie – unde a fost vorba despre o acţiune aproape militară – organizaţia preferă să apeleze la cineva care poate trece neobservat. Un individ

90 Saif al Adel (Sabia Dreptăţii) este un important membru Al-Qaida, de origine egipteană. La Kandahar a condus Casa pentru Logistică, având drept obiect sectorul de comunicaţii şi transmisiuni.

fără antecedente, care se va descurca prin propriile mijloace pentru a organiza o operaţiune – controlată totuşi foarte strâns din exterior atât de către Ganezarski, cât şi de Cheikh Mohammed, cu care se află permanent în legătură telefonică prin satelit sau de la telefoane publice.

Naouar a avut la dispoziţie şapte luni pentru a-şi duce la bun sfârşit misiunea. Un termen lung şi scurt în acelaşi timp. Lung pentru că, teoretic, a avut timp pentru a organiza şi pregăti o operaţiune destul de simplă din punct de vedere tehnic. Scurt pentru că a fost doar el cu unchiul său, fără prea multe mijloace financiare, cunoştinţe tehnice sau experienţă. Este vorba despre o operaţiune de tip kamikaze. Naouar şi-a ales singur momentul în care să acţioneze, o sărbătoare evreiască tradiţională celebrată la Ghriba, care a atras multă lume, dar simbolistica cifrei 11 i-a fost impusă la Kandahar.

Unchiul său ne-a relatat detaliile acelor incredibile pregătiri. Naouar a cumpărat, în 2 ianuarie 2002, cu 7.500 de euro, un camion a cărui carte verde am şi găsit-o. A înfiinţat apoi o societate de import-export, Aziana, o societate de faţadă, cu sediul într-un mic local gol dintr-o zonă industrială, unde nu existau decât o masă, un scaun şi un telefon dezafectat. Această societate i-a permis să achiziţioneze materialul necesar pentru atentat şi să factureze TVA-ul ca un mic antreprenor. Unchiul său l-a ajutat să cumpere o cisternă mare, de 4.000 de litri, pe care a ataşat-o camionului. În acel moment, Naouar i-a dezvăluit proiectul său: va declanşa explozia camionului la sinagoga din Ghriba pentru „a se răzbuna pe evrei şi pentru a susţine populaţia palestiniană”. Belkacem Naouar a fost de acord şi l-a asigurat de întreg sprijinul său.

Între 15 şi 22 februarie, Nizar Naouar a închiriat o camionetă pentru a transporta 50 de butelii de gaz. Apoi a cumpărat vreo 50 de becuri de mici dimensiuni, o baterie

de 12 volţi, fir electric, dar şi un aspirator cu care va scoate aerul din cisternă înainte de umplere. Nepotul şi unchiul vor goli cele 50 de butelii de gaz în cisternă şi vor cimenta capacul pentru a evita orice scurgere. Operaţiune foarte riscantă. Apoi Naouar a fixat becurile, cărora le-a scos mai întâi filamentul. Încălzindu-se, acestea vor provoca detonarea explozibilului, a TATP-ului. Tehnologie însuşită, cu siguranţă, în tabăra Al-Qaida, în Afghanistan şi care aminteşte de cea folosită de GIA la atentatele din 1995 din Franţa. Nu le mai rămânea decât să conecteze firele la bateria situată în habitaclu şi să închidă circuitul printr-un contactor, pentru ca totul să explodeze. O testare în garajul său ar fi riscat însă incendierea localului. Belkacem îl va conduce, în dimineaţa stabilită, până la depozitul unde se afla camionul. Un garaj închiriat la Djerba, nu departe de sinagogă.

J.-M. Pontaut: Până la urmă unchiul a povestit tot?

J.-L. Bruguière: În depozit am găsit cele 50 de butelii de gaz goale, precum şi documentele camionului şi cartea de identitate a lui Nizar. Într-un plic am găsit bani: 15 bancnote de 200 de euro, a căror provenienţă nu am putut însă să o aflăm. Pe 19 septembrie, Naouar a schimbat şi 2.500 de dolari americani în Libia, ţară vecină, unde tunisienii merg frecvent la cumpărături. Am mai găsit la unchiul său o valiză care conţinea, printre altele, un telefon pentru convorbiri prin satelit şi un permis de conducere fals.

Familiile victimelor franceze s-au constituit în parte civilă, iar eu am continuat ancheta la Paris. În urma investigaţiilor s-a descoperit că fratele lui Nizar, Walid, care trăia în regiunea lyoneză, a fost implicat, în plan logisitic, în pregătirea atentatului. La sfârşitul lui 2001, el a cumpărat, la Paris, pentru fratele său, un telefon cu antenă satelit marca Thuraya, de la un operator de

telefonie din Emiratele Arabe Unite. O reţea care nu necesita circuite terestre. Nu ştiu sigur dacă Nizar i-a dezvăluit fratelui său toate detaliile operaţiunii, dar era imposibil ca Walid să nu ştie că acesta pregătea un atentat.

I-a cumpărat deci acel telefon de care fratele său nu ar fi avut absolut deloc nevoie pentru activităţi comerciale în Maroc, în condiţiile în care ţara are o foarte bună reţea GSM. Tot la cererea acestuia, îi va trimite şi documente administrative false, un permis de rezident şi un permis de conducere categoria C, pentru camioane.

J.-M. Pontaut: Nu există niciun control asupra vânzărilor de telefoane cu antenă satelit?

J.-L. Bruguière: Nu. Este suficient să le plăteşti. Telefonul lui Nizar ne-a fost dat de autorităţile tunisiene. După ce i s-a examinat memoria, am descoperit că în ziua atentatului Nizar formase, dimineaţă, un număr nemţesc, unul pakistanez şi unul elveţian. Cel nemţesc era al lui Ganezarski şi celelalte două corespundeau numerelor la care putea fi contactat Khalid Cheikh Mohammed. Trei numere de telefon pe care i le-a lăsat unchiului său, chiar în dimineaţa atentatului, sub formă codată, pentru ca acesta să le folosească după moartea sa. Ceea ce însă unchiul nu a făcut.

Factura detaliată a acestui telefon ne-a oferit informaţii extrem de preţioase atât despre rolul pe care l-a avut Walid din Franţa, cât şi despre relaţiile lui Nizar cu Al-Qaida. Walid l-a contactat în repetate rânduri pe fratele său, pe acel telefon, în martie 2002. Important este că el a fost intermediarul între fratele său Nizar, din Tunisia, şi Khalid Cheikh Mohammed, din Pakistatn.

Am aflat, de asemenea, de la DST că acesta din urmă i-ar fi trimis lui Nizar bani printr-o societate spaniolă folosind „hawala”, un sistem foarte discret de transfer de bani prin compensare, care nu permite reconstituirea

circuitului banilor, bazat doar pe confidenţialitatea operatorilor. Facturile detaliate ale telefoanelor mobile şi publice folosite de Walid au permis coroborarea acestei informaţii şi identificarea unei societăţi spaniole cu sediul la Valencia, care importă material de construcţii din Orientul Mijlociu.

Pe 16 martie 2001, la cererea fratelui său, Walid l-a contactat pe administratorul acestei societăţi, care urma să primească o importantă sumă de bani prin sistemul „hawala" în cadrul unui contract cu o ţară arabă. Din această sumă, 10.000 de dolari erau destinaţi finanţării operaţiunii. În aceeaşi zi, Walid l-a sunat de mai multe ori pe fratele său în Tunisia, apoi pe Khalid Cheikh Mohammed pe mobilul pakistanez. Aceste apeluri au demonstrat legătura între pregătirea atentatului şi acel transfer de bani prin acel şef din Al-Qaida. Şi Naouar l-a contactat pe Khalid Cheikh Mohammed de la cabine telefonice tunisiene, ale căror numere au fost descoperite de poliţia tunisiană. El s-a deplasat chiar în capitala Tunis pentru a-l contacta cât mai discret!

Analiza tuturor acestor listinguri telefonice în Franţa şi în Tunisia a demonstrat că Nizar era atent verificat de către Khalid Cheikh Mohammed în acea fază a pregătirilor atentatului.

În anchetă a mai apărut un personaj cu rol important în cadrul Al-Qaida: Christian Ganezarski. Acest neamţ născut în Polonia în 1966, ajunge în Germania 10 ani mai târziu. După anii de şcoală la München, ocupă diverse posturi la Düseldorf şi Krefeld. Influenţat de colegii de muncă, se converteşte la islamism la 20 de ani. În 1992, obţine o bursă pentru a-şi continua studiile religioase la Médina, în Arabia Saudită. Ulterior, va înfiinţa la Duisburg împreună cu Mohamedou Ould Slabi, cumnatul lui Abu Hafs „Mauritanul", muftiul Al-Qaida, moscheea radicalistă

al-Taqwa. Apoi pleacă în Afghanistan, înainte de a se refugia în Canada unde este implicat în reţeaua Ressam. Ganezarski îl frecventează şi pe Mehdi Karim[91] şi celula din Hamburg, direct implicată în atentatele din 11 Septembrie 2001.

Ganezarski este o persoană extrem de brutală, foarte agresivă, puternic antifranceză, cu fizic germanic, blond. O persoană care îşi revendică germanicitatea şi care manifestă o ostilitate aparte faţă de tot ceea ce nu este german. Această agresivitate s-a cristalizat în islamismul radical. Ganezarski vorbeşte foarte prost arabă şi nu comunică decât în germană, aşa cum va face şi mai târziu, când va fi interogat.

J.-M. Pontaut: Legătura între acest neamţ şi islamismul radical o constituie antisemitismul?

J.-L. Bruguière: într-adevăr, chiar dacă criticile sale nu se îndreaptă decât înspre statul Israel. A recurs la retorica specifică Al-Qaida. În acelaşi timp însă, Ganezarski a dat dovadă de o profundă francofobie care pare a nu avea nicio legătură cu angajamentul faţă de Al-Qaida. Oricum, tot timpul a afişat o superioritate detaşată, considerând că aparţine unei rase nobile şi dovedindu-se foarte circumspect. După cum relata un martor, când Khalid Cheikh Mohammed i-a atras atenţia, la un moment dat, că nu interpreta tocmai corect Coranul, Ganezarski s-a înfuriat foarte tare. Iar la Kandahar l-a admonestat chiar pe Saif al Adel, un membru foarte important din Al-Qaida. Şi-a manifestat permanent autosuficienţa şi aroganţa.

J.-M. Pontaut: I-aţi urmărit parcursul?

J.-L. Bruguière: Şi-a confirmat relaţiile cu membrii Al-Qaida şi înfiinţarea moscheii al-Taqwa împreună cu Ould Slabi. Ulterior s-a deplasat de mai multe ori în Afghanistan

91 Un marocan, membru Al-Qaida, care trăia în Germania şi care plănuia să comită atentate pe insula Réunion.

între 1998 şi 2001, unde s-a impus prin ascendenţă şi cunoştinţe tehnice: Ganezarski era foarte talentat în electronică, informatică şi, mai ales, telecomunicaţii. Va ajunge chiar la primul nivel din Al-Qaida. Se întâlneşte des cu personaje importante ca Abu Hafs al-Masri, Khalid Cheikh Mohammed sau Saif al Adel. Are acces direct şi permanent – privilegiu suprem – la domiciliul „Şeicului", adică al lui Bin Laden însuşi. Un alt simbol al poziţiei ierarhice îl reprezenta faptul că, în incinta taberei, purta în permanenţă o armă.

Ganezarski face mai multe drumuri dus-întors în Europa, de unde aduce material electronic. Am aflat mai târziu, chiar de la el, că a supravegheat instalarea în Afghanistan a unui sistem de transmisie cu o antenă mai mare de 10 m, care permitea comunicare pe unde scurte la mai mult de o mie de kilometri distanţă. Este stăpânul sălii logistice – loc strategic – în care se află calculatoarele şi întreg sistemul de comunicaţii radio din tabără. Deţine chiar un cod radio specific care îi permite să fie contactat de Şef sau de statul-major. Asupra unui saudit ucis în timpul unui conflict în Afghanistan după 11 Septembrie se va găsi o listă cu coduri operaţionale atribuite celor mai importanţi membri ai organizaţiei. Primul nume de pe listă era al mollahului Omar, urmat de al lui Bin Laden. Ganezarski, alis Abu Mohammed al-Alamani, ocupa locul 20, înaintea doctorului Ayman al-Zawahiri.

J.-M. Pontaut: Care a fost, mai exact, rolul său?

J.-L. Bruguière: Tehnician de nivel înalt, el a fost cel care a făcut posibil ca Bin Laden şi statul său major să poată comunica prin internet şi satelit. Ciudat este însă că a fost reţinut de mai multe ori de poliţia germană…

J.-M. Pontaut: …care nu l-a arestat niciodată?

J.-L. Bruguière: Niciodată. Nemţii l-au convocat de vreo 15 ori în aprilie şi mai 2002 în cadrul a două anchete:

investigaţiile post 11 Septembrie şi atentatul de la Djerba. Chiar a dat explicaţii detaliate despre deplasările sale, despre angajamentul personal, relaţia apropiată cu Bin Laden, munca depusă în Afghanistan, dar, pentru nemţi, toate acestea nu au fost suficiente pentru a-l aresta. Noţiunea de asociere între răufăcători nu exista în Codul Penal nemţesc, trebuia să stabilească direct implicarea sa ca şi complice la atentat. Cu toate acestea, un element ar fi permis arestarea sa, un element fundamental. Ganezarski a primit un apel de la teroristul kamikaze Naouar, chiar în ziua atentatului, la 6 dimineaţa. Un telefon foarte tulburător, înainte de a se arunca în aer, Naouar i-a cerut binecuvântarea. O cerere care, conform experţilor, echivalează cu a cere permisiunea să treacă la fapte. Avem conţinutul acelei discuţii. Ganezarski făcea obiectul unei supravegheri telefonice de către nemţi în cadrul unei anchete privind celula din Hamburg, de care era apropiat. Am identificat rapid originea apelului telefonic după numărul de pe Thuraya, telefonul cu antenă satelit al lui Naouar. Problema ţine însă de interpretarea discuţiei. Contrar experţilor francezi – care sunt unanim de acord că Naouar doreşte confirmarea acţiunii, dar şi asigurarea religioasă – nemţii consideră că acest apel telefonic nu are nicio legătură cu atentatul. De îndată ce închide, Naouar îl sună de două ori pe Cheikh Mohammed, fără succes. Nu insistă şi declanşează explozia din faţa sinagogii.

J.-M. Pontaut: Ganezarski îl cunoştea pe Naouar?

J.-L. Bruguière: Am stabilit că s-au întâlnit de mai multe ori în Afghanistan, în tabăra lui Bin Laden de la Kandahar. În ciuda acestor elemente, nemţii nu l-au acuzat pe Ganezarski. Pe 6 noiembrie 2002, el obţine de la ambasada Arabiei Saudite de la Bonn o viză de o lună şi părăseşte Germania fără nicio problemă. În Arabia, neamţul este strict supravegheat de serviciile secrete din

cauza comportamentului său suspect. Sunt stabilite relaţiile sale cu Al-Qaida şi, la data expirării vizei, Ganezarski este trimis în Germania, cu escală la Paris. Reprezenta o problemă de securitate pentru ţară. Am fost informat asupra escalei, aşa că am procedat la arestarea sa pe aeroportul Roissy la 3 iunie 2003. Individul transporta material informatic: un calculator, modemuri, sisteme cu baterii, un transmiţător cu unde scurte. Un întreg dispozitiv sofisticat de transmisiune pe calea undelor.

J.-M. Pontaut: Pentru ce l-aţi arestat?

J.-L. Bruguière: Pentru complicitate la asasinate, tentativă de asasinare prin relaţionare cu o formaţiune teroristă şi asociere cu răufăcători terorişti. Interogatoriul a decurs prost, avocatul său încercând chiar să îl intimideze pe expertul care analiza conversaţia cu Naouar la modul „Nu vă daţi seama ce înseamnă să atacaţi Al-Qaida!” Interogatoriile – cam 20 la număr – au fost lungi şi detaliate. Trebuiau evidenţiate toate elementele strânse în scopul de a obţine, de la fiecare dintre ele, motivele arestării – singura tehnică posibilă atunci când este vorba despre clarificarea fiecărui aspect din dosar.

Am aflat, printre altele, că în 1999 reputaţia lui Ganezarski în materie de electronică era atât de bună încât a fost contactat de un expert în telecomenzi, din cadrul Al-Qaida pentru a elibera un aviz tehnic. Era vorba despre folosirea aparatelor radio cu emisie-recepţie ca dispozitive de declanşare a unor explozii pentru o operaţiune teroristă ce viza eliberarea lui Omar Abdel-Rahman, şeicul orb reţinut în Statele Unite pentru primul atentat asupra World Trade Center în 1993.

Ganezarski interacţionează şi cu un alt personaj aparent banal, Jack Roche, un englez născut în 1953, convertit la islam, care va fi arestat în Australia. Convocat

la Kuala Lumpur, în Malaezia, Encep Nuijaman, alias Handbali[92], şeful organizaţiei Jamaa Islamiya indoneziene, îi reaminteşte angajamentul privind războiul sfânt. În calitatea sa de anglofon şi, mai ales, de european alb, lui Roche i se cere să înfiinţeze o reţea Jamaa în Australia, în scopul pregătirii atentatelor.

Trimis în misiune de cercetare la Perth şi Sydney, el trebuia ca, la întoarcere, să se prezinte la „Marele Şeic" (Bin Laden), care urma să îi încredinţeze detaliile misiunii. În Australia, un „frate" îl primeşte, îl însoţeşte prin ţară şi îi dă bani pentru a pune pe picioare operaţiunea. Apoi îl trimite la Karachi. Roche ajunge acolo având la el doar un număr de telefon la care să sune. Atunci începe un incredibil joc operativ. Timp de două nopţi, este plimbat de la o casă la alta. În a treia zi, este trezit de doi bărbaţi: Khalid Cheikh Mohammed, şeful operaţiunilor Al-Qaida, însoţit de un occidental blond, arogant: Christian Ganezarski. Misiunea acestuia este să îl conducă pe Roche la Kandahar unde trebuie să se întâlnească cu Bin Laden. Khalid Cheik Mohammed îi înmânează lui Roche o scrisoare de recomandare pentru Bin Laden. Ganezarski şi însoţitorul său parcurg un drum lung de 13 ore cu maşina, călătorie penibilă. Ganezarski nu vorbeşte decât germana şi se dovedeşte extrem de nepoliticos, declarând că nu îi agreează pe englezi… La Quetta, îl lasă pe Roche la un hotel şi pleacă să se întâlnească cu un taliban care îi va trece fraudulos frontiera cu Afghanistanul, pe la Spinbuldak.

Ganezarski va trece graniţa pe o motocicletă, iar Roche pe jos, îmbrăcat în afghan. De partea cealaltă îi aşteaptă un autoturism 4 x4. La volan, chiar fiul lui Cheikh, care îi conduce într-un fel de tabără la Kandahar. Jack Roche, foarte impresionat, este dus într-o sală imensă

92 Arestat pe 11 august 2003 în Thailanda

unde vreo 50 de concetăţeni mâncau aşezaţi pe jos. Bin Laden trona în mijlocul lor. Ganezarski se aşază în dreapta lui Cheikh, care primeşte de la neamţ scrisoarea de recomandare pentru Roche, aflat în spatele sălii. După acest ceremonial de prezentare, englezul este separat de neamţ, care este cazat în cartierul demnitarilor. Într-o zi, Roche este martor la o altercaţie: neamţul îl apostrofează pe Saif al Adel, şeful Casei pentru Logistică, centru strategic al comunicaţiilor Al-Qaida, pentru care nu avea, se pare, nicio consideraţie. Ceea ce spune multe despre poziţia înaltă ocupată de neamţ în sanctuarul lui Bin Laden.

J.-M. Pontaut: Cum a fost arestat Roche?

J.-L. Bruguière: La întoarcerea în Australia, a fost arestat având asupra lui 8.000 de dolari destinaţi organizării atentatelor comandate de organizaţia Jamaa Islamiya, trimişi la Karachi de Khalid Cheikh Mohammed. A fost judecat şi condamnat fără probleme. Roche a cooperat cu poliţia australiană. A fost foarte deschis – a ciripit tot. Ştiu, pentru că l-am auzit în timpul celor două zile petrecute la Perth, când mi-a oferit toate detaliile pe care vi le-am relatat. În timpul procesului lui Ganezarski de la Paris, britanicul a fost audiat ca martor de la distanţă, prin videoconferinţă, şi a fost foarte formal: „Ganezarsky a fost cel care m-a primit la Karachi împreună cu Khalid Cheik Mohammed şi m-a condus la întâlnirea cu Bin Laden”. Ganezarski va fi demascat şi de un alt element al anchetei: după apelul lui Nizar Naouar, în dimineaţa atentatului, neamţul va încerca să contacteze zona pakistano – afghană pentru a-l informa pe Bin Laden. În acest scop nu va folosi telefonul mobil sau cel cu antenă satelit, ci reţeaua cu unde scurte a radioamatorilor, care permitea transmisia la distanţă mare şi pe care o piratează însuşindu-şi indicativul unui radioamator neamţ. Analiza

tehnică a materialului informatic reţinut la întoarcerea sa din Arabia Saudită, completată de ancheta din Germania, va confirma acest fapt. Prima încercare de conexiune a avut loc la ora 8 şi 9 minute, la 50 de minute după apelul lui Nizar!

Pentru atacul de la Djerba, Ganezarski va fi condamnat, pe 5 februarie 2009, de Tribunalul din Paris, la 18 ani de închisoare. Walid Naouar, fratele atentatorului kamikaze, la 12 ani. Niciunul, nici altul nu au făcut apel.

Petrolierul lovit

J.-M. Pontaut: După Djerba, Bin Laden organizează două noi „operaţiuni sinucigaşe" împotriva unor ţinte mai neobişnuite. Dumneavoastră consideraţi că dorinţa lui era de a demonstra lumii întregi că poate, chiar şi după 11 Septembrie, să lovească oriunde doreşte. Şi se opreşte mai întâi la un petrolier gigant.

J.-L. Bruguière: Petrolierul vizat, *Limburg*, era un tanker sub pavilion francez, un petrolier foarte mare, de 330 de metri, deţinut de societatea Petronas, care transporta 30.000 de tone de petrol. A fost încărcat în Arabia Saudită pe 22 septembrie 2002 şi a ajuns la Yemen pe 12 octombrie, pentru a-şi completa încărcătura. La Yemen, navele foarte mari nu au voie să se apropie de mal, aşa că navighează doar în ape foarte adânci. Terminalul se afla la 25 km de mai, în faţa oraşului Al Moukala. În momentul când s-a apropiat, a fost înconjurat, aşa cum se procedează, de o flotilă de nave mici, de pescuit sau de alte mici vase care navighează de-a lungul coastei. În acel moment, un vas mic, cu motor puternic, s-a îndreptat în mare viteză spre petrolier. Marinarii nu au văzut ce se întâmplă. Petrolierul a fost lovit la prora de acest vas sinucigaş: explozia, foarte puternică, a creat un gol cu diametrul de 8 metri chiar deasupra liniei de plutire. Din fericire, din motive de siguranţă, nava avea carcasă dublă.

Un marinar bulgar şi unul turc au fost omorâţi în explozie, alţi 12 răniţi, iar vasul a luat foc.

J.-M. Pontaut: Ştim câte persoane se aflau pe vasul sinucigaş?

J.-L. Bruguière: Nu. Corpurile teroriştilor au dispărut în mare. Atentatul a fost revendicat de Armata islamică din Aden-Abyane, o denumire formală a Al-Qaida; organizaţia îşi va mai lua, ulterior, şi alte denumiri: „Al-Qaida din sudul Peninsulei Iberice”, „Al-Qaida din Yemen” şi „Al-Qaida din Peninsula Arabică”.

Fiind vorba despre un vapor francez, am fost imediat sesizaţi. Biroul de Investigare a Accidentelor pe Mare (BEA – mer) a intervenit, iar noi am ţinut legătura cu serviciile yemenite. Destul de repede au fost identificaţi mai mulţi membri Al-Qaida. Ancheta a stabilit o legătură între acest atentat şi o operaţiune asemănătoare care a avut loc câteva zile mai târziu împotriva unei nave de război americane, *USS Cole*, pe 12 octombrie 2002, în portul Aden, în cadrul căreia au fost omorâţi 17 marinari. Ancheta a demonstrat şi că atentatul împotriva lui *Linburg* a fost pregătit cu minuţiozitate cu câteva zile înainte. Nava sinucigaşă a fost echipată şi adăpostită în garajul pentru bărci al unei căsuţe de la malul mării, încărcată cu explozibili şi alimentată cu suficient combustibil pentru a putea ataca în mare viteză.

J.-M. Pontaut: A fost direct vizată Franţa sau a fost vorba despre un mesaj pentru ţările occidentale?

J.-L. Bruguière: În mod curios, Al-Qaida a pretins în primă fază că s-a înşelat şi că ţinta ar fi trebuit să fie o fregată americană. Dar nicio fregată americană nu se afla în zonă în acea zi. Sau cel puţin noi nu am găsit nicio urmă. Dar este greu de crezut că te poţi înşela asupra ţintei atunci când vizezi un vapor de 300 de metri lungime. Eu cred că, în afară de Franţa, Al-Qaida a vizat petrolul şi

o societate occidentală. Cu atât mai mult cu cât pe 12 octombrie Al-Qaida va ataca, tot în Yemen, un vapor al marinei americane. Celula islamică, care fiind la originea atentatului, va fi distrusă în 2002. Dar, în 2006, înainte de a-i interoga, principalii responsabili au reuşit să evadeze. Unii au fost prinşi, dar şeful lor, Nasser al-Wahichi, a reuşit din nou să scape. Ulterior, va înfiinţa organizaţia Al-Qaida din Yemen.

Acest atentat poate fi considerat şi ca un mesaj al Al-Qaida către preşedintele yemenit Ali Abdallah Saleh, un apropiat al Occidentului. Yemenul este o ţară săracă, principala sursă de venit fiind petrolul. Ori petrolierul vizat era situat într-o regiune devenită una dintre cele mai instabile din lume. Iar activismul terorist, în continuă creştere, s-a focusat din ce în ce mai mult pe Arabia Saudită, foarte legată atât geografic, cât şi cultural de Yemenul vecin.

De cealaltă parte a golfului Aden se află cornul Africii, respectiv Somalia, care adăposteşte organizaţii teroriste foarte radicaliste, ce ameninţă guvernul de la Mogadiscio, dar şi – în zonele care nu sunt controlate, precum Puntland – piraţi care nu se dau în lături de la a ataca navele comerciale.

Bali: cluburile infernului

J.-L. Bruguière: Pe 11 octombrie 2002, la ora 23.00, la Kuta, la periferia oraşului Denpasar, capitală a provinciei indoneziene Bali, două cluburi de noapte au sărit în aer. În primul, *Paddy* % se aflau între 100 şi 150 de persoane; cel de-al doilea, *Sari Club*; era frecventat de vreo 200 de tineri, mare parte turişti australieni. Tot în Denpasar a mai avut loc şi un alt atentat, la 50 de metri de consulatul american şi la 600 de metri de cel australian.

J.-M. Pontaut: Câte victime au fost?

J.-L. Bruguière: Nu se ştie exact. S-au numărat 181 de morţi, dar exploziile au fost atât de violente încât unele cadavre, din care s-au găsit bucăţi inclusiv pe tavan sau încastrate în pereţi, nu au putut fi identificate. Iar răniţi au fost în jur de 300. Au murit patru turişti francezi, iar 15 au fost răniţi. Ancheta a fost condusă de indonezieni, cu sprijin tehnic din partea australienilor. La *Paddy* explozibilul, TNT, a fost amestecat cu metal pentru a-i creşte forţa distructivă. Bomba a fost plasată în interiorul locaţiei, aproape de ieşire. *Sari Club* a fost ţinta unui autoturism-capcană burduşit cu cel puţin 100 de kilograme de explozibil, care a intrat în plin în el.

J.-M. Pontaut: Un adevărat masacru. Franţa a fost implicată în anchetă?

J.-L. Bruguière: Imediat. Indonezienii, care au urmărit pista Jamaa Islamiya, i-au identificat şi arestat pe şefi. Jamaa Islamya, organizaţie islamistă radicală ce ţine de Al-Qaida, era condusă de Abu Bakar Ba asyir, stăpânul zonei la momentul respectiv. Era organizată şi structurată în trei celule: una în Malaezia-Singapore, condusă de Handbali – cel care l-a recrutat pe Jack Roche – la care era ataşată şi Australia, una în Indonezia şi una în Filipine şi Thailanda.

A fost arestat un individ, un anume Amrosi, al cărui frate i-a urmat lui Handbali la conducerea celulei Malaezia-Singapore. Ambii fraţi au fost implicaţi în atentat. Judecătorul Jean-François Ricard, însărcinat colateral cu cercetarea dosarului, a efectuat o misiune la faţa locului în scopul obţinerii de elemente ajutătoare. Investigaţiile poliţiei australiene au dus la identificarea organizării şi responsabililor acestui dublu atentat.

Atentatul din Karachi

J.-M. Pontaut: Acest eveniment sensibil a avut mai multe răbufniri şi a provocat o polemicăfianco-fiancează.

Dar să începem cu ce a fost mai grav. Pe 8 mai 2002, mai mulţi colaboratori francezi din Direcţia de Construcţii Navale (DCN) au fost ucişi într-un atentat din Karachi Ce s-a întâmplat?

J.-L. Bruguière: La 7.45 dimineaţa, un kamikaze a intrat cu un vehicul încărcat cu 50 de kilograme de explozibil într-un autobuz al marinei pakistaneze, care transporta 23 de tehnicieni francezi la baza navală din Karachi. Conform martorilor, în momentul în care uşa autobuzului se închidea, totul a sărit în aer. Ambele vehicule au fost distruse; o explozie atât de violentă încât s-au găsit rămăşiţe din kamikaze şi la 60 de metri distanţă. Au fost omorâţi 11 angajaţi de la DCN şi 4 colegi pakistanezi. Au fost rănite 25 de persoane, dintre care 12 francezi, unii dintre ei foarte grav. Cei de la intervenţii – care au ajuns destul de greu – s-au chinuit să îi scoată din grămada de fiare. Guvernul francez a organizat un zbor special pentru repatrierea cadavrelor şi noul ministru al apărăii, Michèle Alliot-Marie – Jacques Chirac abia fusese ales de trei zile –, s-a deplasat imediat la faţa locului.

J.-M. Pontaut: Cefăceau aceifiancezi la Karachi?

J.-L. Bruguière: Participau la construirea ultimului dintre cele trei submarine franceze de atac cu propulsie clasică achiziţionate de Pakistan. Aceste construcţii, tip Agosta 90 B, au fost comandate în septembrie 1994. Trebuie amintit că Franţa, ca şi Germania, este singura ţară din lume care mai produce aceste submarine clasice. Ruşii, americanii şi englezii nu mai construiesc decât submarine nucleare. Şi Franţa fabrică submarine nucleare, dar profită de experienţa în domeniu pentru a continua să exporte şi construcţii cu propulsie clasică. La Karachi submarinele sunt asamblate pe şantierele marinei pakistaneze. Dar, fiind vorba despre un transfer de tehnologie foarte sensibil, sunt fabricate sub controlul şi

supravegherea inginerilor şi specialiştilor francezi. Aceşti tehnicieni de nivel înalt rămâneau pe perioade scurte în ţară. Originare din Manche, Finistère sau Charentes, victimele nu trebuiau să petreacă decât câteva săptămâni la Karachi. Erau cazate la hoteluri din centrul oraşului, precum Sheraton, iar o maşină venea în fiecare dimineaţă pentru a-i transporta la baza navală.

În faţa emoţiei stârnite de aceste evenimente, pakistanezii i-au autorizat pe francezi – înainte de deschiderea unei anchete judiciare şi în cadrul unui acord guvernamental – să ancheteze la faţa locului. O misiune condusă de laboratorul poliţiei ştiinţifice din cadrul Direcţiei de Poliţie Paris a fost trimisă în Pakistan. Din ea a făcut parte şi Claude Calişti, care fusese şi la Ténéré după atentatul asupra zborului DC 10 al UTA. A fost însoţit de experţi în medicină legală şi genetică. Aceştia au prelevat de la faţa locului probe care au fost duse la Paris pentru examinare.

A fost identificat ADN-ul teroristului kamikaze, ca şi caracteristicile morfologice. A fost stabilit şi tipul de exploziv folosit. În paralel, datorită prezenţei americane la faţa locului, experţii FBI au făcut aceleaşi analize. Ambele proceduri au relevat că a fost vorba despre TNT, un explozibil de tip militar: mai precis, 246 trinitrotoluen, pentru specialişti. Rezultatele acestor expertize, o să vedeţi, vor avea o mare importanţă pentru evenimentele care au urmat.

Această misiune de asistenţă tehnică a fost dublată de o misiune de anchetă judiciară condusă de Michel Debacq, şeful secţiei antiteroriste de la Parchetul Paris, care a făcut investigaţii preliminare la Karachi împreună cu autorităţile pakistaneze înainte de deschiderea dosarului judiciar.

J.-M. Pontaut: Aţi anchetat şi dumneavoastră la

Karachi?

J.-L. Bruguière: Da. Pe 28 aprilie 2003, am redactat o comisie rogatorie internaţională foarte detaliată, pe 30 de pagini, cu toate informaţiile pe care le deţineam. Am adresat însă şi anumite întrebări autorităţilor pakistaneze şi solicitări de clarificare asupra unor aspecte mai puţin convingătoare, chiar contestabile din ancheta lor. O anchetă care, de-a lungul timpului, s-a orientat spre mai multe piste privind diverse organizaţii extremiste pakistaneze. Le-am cerut să întreprindă în prezenţa noastră foarte multe investigaţii şi, mai ales, audieri de martori şi de suspecţi. A fost nevoie de 3 ani pentru a finaliza această comisie rogatorie. Pakistanezii au dat dovadă de multă inerţie. Demersul nostru nu a fost bine primit. Pentru ei, dosarul era închis. Nu au venit autorităţile franceze deja de două ori la Karachi după comiterea atentatului?

Pakistanezii au refuzat de trei ori să ne primească. La început au invocat o problemă de oportunitate politică; apoi, în 2005, un cutremur de pământ la Caşmir a ţinut autorităţile ocupate; iar o a treia încercare este respinsă în momentul publicării în Franţa, în februarie 2006, a caricaturilor lui Mahomet. Partea franceză însă a făcut tot posibilul pentru ca această misiune să se realizeze: intervenţii continue la Quai d'Orsay, acţiuni ale serviciilor secrete, demersuri ale ambasadei pe lângă autorităţile pakistaneze şi, în special, ale reprezentantului poliţiei franceze la Islamabad1, informări ale părţilor civile. Într-un final, după atâtea insistenţe, am reuşit să plecăm în Pakistan, pe 26 martie 2006. Am ajuns la Islamabad, prima etapă. Investigaţiile s-au derulat însă la Karachi, dar autorităţile federale, ministrul de interne şi serviciile de informaţii au coordonat ancheta.

J.-M. Pontaut: Cum aţi fost primit de autorităţi?

J.-L. Bruguière: Aparent foarte bine. În realitate, mai degrabă ostil. La Ministerul de Interne ne-au fost lăudate întruna meritele cooperării franco-pakistaneze; pakistanezii şi-au declarat compasiunea pentru victimele franceze şi ne-au asigurat de disponibilitatea lor pentru cooperare. Au fost mulţumiţi mai ales de faptul că nu am întrerupt programul de construcţie a submarinelor. În spatele acestei atitudini însă se întrevedea clar dorinţa de a nu redeschide un dosar „închis" încă din 2002. Acest sentiment ne-a fost întărit în timpul vizitelor la ÎŞI[9394]. Am fost primiţi de generalul Kayani şi de colaboratorii săi, înainte de a vizita, de a doua zi, la IB[95], serviciul intern de contraterorism care anchetase, de asemenea, atentatul. S-a dovedit repede că această anchetă haotică şi confuză, realizată de mai multe servicii, era, în realitate, atent supravegheată de îşi primirea generalului Kayani a fost politicoasă, dar a devenit evident că dorinţa de a ne ajuta era „limitată". Nu se punea problema să ne amestecăm într-o problemă internă a Pakistanului. Mai mult, se pare că – şi voi reveni asupra acestui lucru – mişcarea radicală islamistă se bucura de oarecare simpatie, ca să nu spun mai mult, din partea serviciilor de informaţii. De exemplu, atunci când am amintit de militanţii Al-Qaida, am avut senzaţia că interlocutorii noştri nu îi considerau deloc terorişti.

Disconfortul era din ce în ce mai acut. Am aflat chiar că, după plecarea noastră, funcţionari francezi la post în Pakistan au devenit obiectul ameninţărilor şi intimidărilor

93 Arif Daood, ataşat de securitate internă (ASI)

94 Inter-Serviciile Secrete - Serviciu de informaţii pakistanez condus de un militar, generalul Ashfaq Kayani, până la demiterea sa, pe 21 septembrie, de către preşedintele Musharraf.

95 Biroul de Informaţii - Serviciu de informaţii interne care depinde de Ministerul de Interne

fizice: un motiv în plus ca să ne determine să nu mai venim.

Acel prim contact cu Pakistanul ne-a permis totuşi să realizăm situaţia cu care se confrunta acea ţară. Organizaţiile teroriste erau bine implantate şi îşi întindeau rădăcinile până în societatea pakistaneză. Lupta împotriva Al-Qaida şi organizaţiilor afiliate a fost afectată de jocul sinuos şi ambiguu al mediilor militare şi al serviciilor secrete.

Arif Daood ne-a schiţat un tablou impresionant al nivelului de violenţă teroristă atins de Pakistan în săptămâna dinaintea venirii noastre: mai mult de 100 de morţi în ţară şi un spectaculos atentat împotriva unui tren în Belucistan. O violenţă cotidiană, banalizată şi adesea provocată de serviciile oficiale. Atitudinea binevoitoare la adresa grupărilor teroriste am perceput-o încă de când am ajuns la Islamabad. Confuz, dar puternic. Cu un sentiment de neputinţă într-o ţară în care problemele de securitate sunt ţinute sub cheie de armată şi servicii secrete de prim rang, precum ÎŞI.

După aceea am ajuns la Karachi: ancheta judiciară a avut loc în provincia Sind[96]. Ni s-a spus că a fost condusă de serviciile de poliţie din provincie şi, în special, de „Rangers” – o autoritate supremă condusă de un general din armata pakistaneză, apropiat al lui Musharraf.

Karachi este un oraş cu violentă teroristă endemică: confruntări

5 5

permanente între sunniţi şi şiiţi şi atentate repetate ale grupărilor afiliate Al-Qaida. Prezenţa occidentală în zonă este slabă. Franţa are un consulat, iar americanii şi englezii au reprezentări mai consecvente.

96 Una dintre provinciile statului federal pakistanez, cu capitala la Karachi

Consulatul general al Statelor Unite este atacat frecvent. S-a întâmplat pe 16 iunie 2002, la o lună de la atentatul împotriva tehnicienilor de la DCN. Apoi din nou pe 2 martie 2006, înainte de vizita lui George Bush în Pakistan şi cu trei săptămâni înainte de sosirea noastră. A fost vorba de un atentat cu maşină-capcană, operaţiune sinucigaşă extrem despre violentă, care a provocat moartea a cinci persoane, printre care şi consulul american.

Am urmărit imaginile înregistrate de camerele de supraveghere din parcarea hotelului Marriott din apropierea consulatului Statelor Unite. S-a văzut cum soseşte o maşină, iar şoferul parchează oblic. Pentru că era prea devreme, omul a coborât liniştit, a luat o cafea şi un croasant dintr-un local din apropierea parcării. Când, din depărtare, apare prima maşină din coloana oficială a diplomatului american, se urcă fără grabă, dă cu spatele şi loveşte în plin convoiul chiar în dreptul maşinii consulului. Maşina sare în aer. O bombă din aproximativ 100 de kilograme de explozibil aruncă maşina diplomatului la mai mult de 15 metri în aer! S-au găsit resturi şi la 100 de metri, pe acoperişuri.

Ranger-ii ne-au explicat, comentând acest ultim atentat, că întregi cartiere ale acestui oraş, cu mai mult de 10 milioane de locuitori, sunt în afara oricărui control al poliţiei şi armatei. Nimeni nu intră, iar puternicele mijloace antiaeriene – inclusiv rachete sol-aer – interzic survolarea anumitor cartiere. Adevărate sanctuare ale islamiştilor.

Osama Bin Laden se putea refugia aici fără nicio problemă. Iar Khalid Cheikh Mohammed – aşa cum vom vedea mai târziu – venea regulat în zonă.

J.-M. Pontaut: înainte să abordăm problema ambiguităţii relaţiilor între militari şi islamişti, aş vrea să

revenim la atentatul asupra angajaţilor din DCN. Ce a descoperit ancheta locală?

J.-L. Bruguière: Foarte repede, City Police din Karachi a pornit pe urma maşinii – apcană datorită numărului blocului motor. Toyota, construită în 1976, fusese cumpărată de la un garaj din centrul oraşului cu o zi înainte de atentat. S-au prezentat trei bărbaţi: unul în haine tradiţionale, ceilalţi doi în ţinută occidentală. Au plătit 100 00 de rupii cash (în jur de 1 800 de euro), un preţ foarte mare pentru o vechitură pe care chiar au trebuit să o împingă ca să pornească! Unul dintre ei a lăsat o carte de identitate şi un număr de mobil care se vor

5

A

dovedi, bineînţeles, false. În acea noapte maşina a fost transformată în bombă pe roţi. De la aceste elemente pakistanezii vor investiga diverse piste şi ne vor propune mai mulţi vinovaţi.

Vor face, mai ales, legătura cu un alt atentat: cel de la consulatul general al Statelor Unite. De când am ajuns acolo, toată lumea mi-a vorbit despre acest eveniment la a cărui soluţionare autorităţile ţineau foarte mult, din cauza „bineînţeles, puternicelor presiuni americane.

Serviciile pakistaneze au arestat un anumit număr de suspecţi care au recunoscut atentatul asupra consulatului, dar şi atacul împotriva francezilor de la DCN. Au dat detalii despre numele presupuşilor şefi, despre organizaţie şi identităţile indivizilor implicaţi în pregătirea şi realizarea atentatului. Foarte multe detalii, dar şi multe incoerenţe şi, mai ales, inadvertenţă privind tipul explozibilului: au afirmat că explozibilul folosit pentru ambele atentate era acelaşi, fapt contrazis de analizele franco-americane din laboratoarele de la Paris şi Washington.

Explozibilul folosit împotriva angajaţilor de la DCN a fost, aşa cum am mai spus, de tip TNT. Iar cel folosit la atentatul asupra consulului general american a fost un compozit din ingrediente chimice fertilizante (nitrat de amoniu şi pudră de aluminiu), un explozibil artizanal complet diferit. Autorităţile pakistaneze nu s-au oprit însă asupra acestui amănunt pe care l-au considerat „lipsit de importanţă”.

În plus, au multiplicat pistele, atribuind atentatul mai multor grupări teroriste diferite. Mai întâi Harkat-ului Mujahideen al-Alămi, un urmaş al mişcării care a participat în 1998 la înfiinţarea Frontului islamic mondial al Jihadului împotriva evreilor şi cruciaţilor, mişcarea lui Bin Laden.

Apoi au pornit pe o altă pistă care a condus la grupul Lashkar e o mar, al cărui şef a fost condamnat la moarte pentru asasinarea în ianuarie 2002 a jurnalistului american Daniel Pearl. Toate aceste piste se intersectează, fără a conduce însă la certitudini. Unul dintre principalii suspecţi arestaţi nu putea fi interogat, deoarece înainte fusese condamnat la moarte, fapt ce interzicea, conform legii pakistaneze, audierea.

Un alt aşa-zis responsabil fugise şi era de negăsit. Iar teroristul kamikaze nu a fost identificat, deşi, repet, noi aveam amprenta sa ADN. Ulterior, mai mulţi suspecţi care îşi recunoscuseră participarea la atentatul împotriva angajaţilor DCN şi-au schimbat declaraţiile într-atât încât doi dintre ei chiar au fost achitaţi!

Cred că serviciile pakistaneze au efectuat, dacă îndrăznesc să spun aşa, un fel de dosar la indigo pentru cele două operaţiuni şi l-au atribuit echipei responsabile cu primul atentat împotriva consulatului şi pe cel cu moartea tehnicienilor francezi. În ciuda cererilor noastre reiterate, niciuna dintre persoanele citate în comisia rogatorie nu a

putut fi audiată. Toate autorităţile pakistaneze – judiciare, poliţieneşti, servicii de informaţii – au spus exact aceleaşi lucruri în vederea validării anchetei. Şi au fost foarte multe elemente care au pus sub semnul întrebării credibilitatea anchetei pakistaneze. Şi chiar am împărtăşit aceste întrebări şi îndoieli şi familiilor victimelor, precum şi consilierilor acestora, cu care m-am întâlnit în ianuarie 2007. Le înţelegeam durerea şi dorinţa de a afla adevărul, dar situaţia din acea ţară şi lipsa de cooperare a autorităţilor nu ne-au permis să facem mai mult. Ancheta – şi am afirmat asta atunci – trebuia să continue, chiar dacă fuseseră deja înregistrate nişte rezultate.

J.-M. Pontaut: Chiar după ce aţi terminat ancheta, a apărut o nouă pistă, mult mai surprinzătoare. Conform unei note confidenţiale redactate în 2002 de un fost poliţist devenit detectiv particular, care lucra pentru şantierele navale, atentatul ar fi pututfi rezultatul unei reglări de conturi politice între Franţa şi Pakistan. Pakistanezii ar fi comandat operaţiunea pentru a se răzbuna faţă de stoparea încasării comisioanelor obţinute din comercializarea submarinelor. Acestea, în valoare de 5, 5 miliarde de franci la vremea aceea – 1994 – ar fi însemnat comisioane din care o parte ar fi fost destinate finanţării politice a guvernului Balladur. După alegerea sa în 1995, Jacques Chirac ar fi pus punct comisioanelor încasate de intermediari, fapt confirmat de ministrul apărării de atunci, Charles Milion. Beneficiarii pakistanezi ai acestei mane financiare s-ar fi răzbunat organizând operaţiunea împotriva angajaţilor DCN. Ceea ce înseamnă că nu islamistii ar fi fost la originea atacului. Dumneavoastră ce credeţi?

J.-L. Bruguière: Nu am cunoscut această supoziţie decât din presă şi nu am vrut să comentez un dosar aflat în curs de anchetare, nici să mă angajez într-o dezbatere

mediatică. Aţi reţinut că am refuzat să intervin în media după apariţia acelei note confidenţiale. Tot ce pot să spun este că niciodată nu am auzit de acel document, nici de cel care l-a scris. Iar în ceea ce priveşte participarea unei organizaţii afiliate Al-Qaida la atentatul din Karachi, trebuie remarcat că el a fost revendicat, mai întâi, de Ayman al-Zawahiri, numărul doi din Al-Qaida, chiar înainte de a fi revendicat de Bin Laden. Acesta din urmă a evocat evenimentul pe 16 noiembrie 2002 într-o declaraţie sonoră difuzată, ca de obicei, de Al Jazeera, la şase luni după atentat. Şeful Al-Qaida „a salutat" anumite operaţiuni ce au avut loc în toată lumea, începând din aprilie 2002. El a citat „toate operaţiunile împotriva nemţilor în Tunisia, francezilor la Karachi, australienilor şi englezilor în Bali, împotriva petrolierului francez în Yemen şi împotriva marinarilor din Faâkala. Toate acestea reprezintă riposta musulmanilor dornici să apere religia". Şi a terminat cu: „Dacă vă este greu să acceptaţi moartea aliaţilor voştri din Tunisia, Karachi, Faâkala, Bali, Amman, amintiţi-vă şi de copiii noştri ucişi în Palestina, Irak şi Afghanistan". O declaraţie solemnă şi fără echivoc. Şi asta în condiţiile în care, de obicei, Bin Laden nu cita decât operaţiunile desfăşurate de organizaţia sa".

J.-M. Pontaut: Ne putem gândi la posibilitatea ca unele grupări din cadrul Al-Qaida să fie manipulate de armată sau de serviciile secrete pakistaneze.

J.-L. Bruguière: Ne putem gândi la orice posibilitate în acel cazan pakistanez unde totul se întrepătrunde la modul cel mai complex. Cu atât mai mult cu cât anchetele pe care le-am coordonat au stabilit că organizaţii islamiste precum Lashkar-e-Tăiba au beneficiat de complicitate din partea armatei pakistaneze. S-a dovedit că Maţi Ur Rheman, membru al Harkatul Mujahideen al-Alămi, a pus la cale acest atentat împreună cu un anume Amjad

Hussain Farooqi. Acesta din urmă însă, care a fost omorât în 2004, era şi membru al Jaish e Mohammed, o organizaţie înfiinţată în 2000 cu susţinere ÎŞI.

Iată că relaţiile între anumite grupări teroriste pakistaneze, aparatul militar şi ÎŞI nu sunt deloc ipotetice. Vom aborda puţin mai încolo acest aspect al ameninţării islamice de origine pakistaneză. Dar, dacă aşa a fost cazul la atentatul din 8 mai 2002, cu atât mai mult trebuie stabilite circumstanţele acestei intervenţii secrete. Şi, oricum ar sta lucrurile, nu trebuie să neglijăm climatul de violenţă teroristă care a distrus Pakistanul în 2002 şi care a debutat în ianuarie prin răpirea şi asasinarea lui Daniel Pearl. Un val de atentate care l-a inclus şi pe cel împotriva angajaţilor DCN, aşa cum a subliniat şi Ahmed Rashid11.

Shoe Bomber;

omul cu pantofi-capcană

J.-M. Pontaut: Să vorbim acum despre un dosar pe care l-aţi considerat foarte intrigant şi care priveşte Franţa, deoarece faimosul Reid, despre care este vorba, venea de la Paris.

J.-L. Bruguière: Totul a început pe 22 decembrie 2001. În acea zi, un anume Richard Colvin Reid, cetăţean britanic de origine jamaicană, a cumpărat la Paris un bilet pentru zborul America Airlines: [97]

Paris-Miami-Antigua, cu plecare de pe Roissy-Charles-de-Gaulle. Antigua, destinaţie finală şi turistică la care nu va mai ajunge, era trecută doar pentru a masca primul tronson transatlantic. În timpul zborului, Reid aprinde un chibrit pe care şi-l apropie de încălţăminte. Mirosul de ars începe să îi neliniştească pe vecini; în acel moment, este prins de pasagerii acelui zbor american, încă foarte marcaţi după 11 Septembrie.

J.-M. Pontaut: *Ce i-au făcut*?

97 Vezi Ahmed Rashid, Descent into Chaos, Viking, 2008

J.-L. Bruguière: L-au imobilizat, dar omul era cât un colos. A fost pus la pământ de personalul zborului şi încătuşat. La ordinul americanilor, avionul este dirijat către Boston şi chiar escortat de avioane ale Forţelor Aeriene Americane. FBI-ul l-a preluat pe Richard Reid la sosire.

A început ancheta care a arătat că, de fapt, Reid ar fi trebuit să se îmbarce cu o zi înainte, pe 21 decembrie, dar a ratat zborul în urma unui control de siguranţă al agenţilor de securitate de la compania American Airlines. Reid, cu fizicul şi vestimentaţia sa, atrăsese atenţia acestor vigilenţi. Avea la el un paşaport britanic eliberat în Belgia; şi-a declarat pierdut paşaportul original. În plus, nu avea niciun bagaj la cală şi nu călătorea decât cu un mic rucsac, fapt destul de ciudat pentru un turist cu destinaţie exotică… S-au mai găsit asupra lui casete audio în limba arabă, precum şi câteva file din fostul său paşaport, cu ştampile israeliene. Răspunsurile sale au fost destul de vagi. A fost sesizată poliţia aeroportului şi cea de frontieră, care l-au supus la o examinare mai atentă, însă nu s-a găsit nimic care să conducă la arestarea lui. Aşa că Reid a fost lăsat în pace, cu scuze din partea companiei American Airlines, care i-a oferit şi cazare peste noapte la un hotel de lângă aeroport, pentru ca a doua zi să poată lua zborul AA 63 spre Miami.

Ancheta va stabili ulterior că şi-a cumpărat biletul pe 17 noiembrie de la agenţia Myria, din arondismentul 20, Paris. Reid a ţinut neapărat să plece spre Antigua pe 22 decembrie. Am aflat că totul fusese organizat şi dirijat din Pakistan. În momentul achitării biletului, bărbatul s-a arătat uimit de suma prea mare; a scos din buzunar mai multe bancnote mototolite şi le-a pus grămadă pe masă, dar nu erau suficiente. Aşa că i-a spus vânzătorului: „Nu-i nimic, revin mâine”. S-a întors a doua zi, când i s-a explicat

că preţul biletului a crescut din cauza modificării datei de plecare. A plătit cu bani cash suma de aproape 2000 de euro, fără ca nimeni să se întrebe de unde proveneau acei bani.

J.-M. Pontaut: Antigua se află în Antilele britanice?

J.-L. Bruguière: Da. Reid a ales Antigua pentru a crea confuzie asupra pistelor. Deţinător al unui paşaport britanic, nu ar fi avut nicio problemă să călătorească în această insulă, fostă colonie britanică. Dar un bilet pentru Statele Unite ar fi atras atenţia. Or, el dorea să ajungă la bordul unui avion al unei companii americane care să ajungă în Statele Unite. După arestarea sa, americanii ne-au dat copii după toate documentele găsite, elemente care ne-au ajutat să stabilim că Reid frecventase multe internet, café-uri din Paris. Am verificat unităţile centrale ale calculatoarelor acestor locaţii

5

deoarece ne-am dat seama încă de la început că acest om nu acţiona singur la Paris. Am verificat site-urile pe care le accesase. Cu atât mai mult cu cât comportamentul său era foarte profesional: nu avea telefon mobil, nu comunica decât prin internet şi doar din interne t-café-uri.

Am descoperit că Richard Reid beneficiase de logistică pakistaneză la Paris. Nu a frecventat decât mediile pakistaneze, nu a intrat decât pe site-urile magazinelor deţinute de membrii comunităţii pakistaneze. Am descoperit şi că între 5 şi 15 decembrie fusese la Bruxelles, cazat în hoteluri din cartierul gării de vest, frecventate tot de islamişti radicalişti. Am mai verificat şi un nou internet-café pakistanez din arondismentul 20, unde Reid mersese de două ori cu o zi înainte de plecare.

Am solicitat atunci mai multor furnizori să blocheze toate cererile de date stocate pe Wanadoo, Hotmail şi Belgacom din perioada în care Reid fusese în Bruxelles.

Această măsură ne-a permis să identificăm mai multe internet-café-uri din Belgia. La rândul său, colegul meu din Bruxelles a solicitat toate hard diskurile şi unităţile centrale din acele internet café-uri. Verificarea acelui material informatic a scos la iveală patru mesaje în data de 4 ianuarie şi două în data de 7 ianuarie. Am descoperit mai multe adrese de e-mail care duceau direct la Reid, acesta folosind o mare parte dintre ele. S-au analizat toate adresele IP, toate mesageriile şi au fost identificate toate adresele pe care le-a accesat. O muncă titanică, pentru care a trebuit să intrăm în circuitele informatice ale Reţelei…

J.-M. Pontaut: Şi ce aţi descoperit?

J.-L. Bruguière: Am stabilit că pe 30 noiembrie 2001 Reid era în Pakistan, de unde a plecat pe 3 decembrie. Pe 15 ale aceleiaşi luni se afla în Olanda, iar pe 17 a ajuns în Franţa. Una dintre adresele folosite pe 30 noiembrie în Pakistan are o semnătură de circumstanţă: „Muzzammil”, cu referire la un capitol din Coran, Al-Muzzammil, despre ameninţările care-i pândesc pe cei care nu cred şi, mai ales, pe cei care nu se supun voinţei lui Allah.

J.-M. Pontaut: Deci, Reid a ţinut în permanenţă legătura cu Pakistanul.

J.-L. Bruguière: Da. Am reuşit să reconstituim întreg periplul său. Am descoperit şi un element surprinzător: s-a deplasat în Israel în vara anului 2001, cu compania aviatică El Al. Atunci a realizat că singurul lucru pe care nu îl verifica cea mai securizată companie de zbor din lume erau pantofii! Atunci i-a venit, se pare, ideea de a-şi transforma propriii pantofi în bombe.

J.-M. Pontaut: Dar ce a jacut în Israel?

J.-L. Bruguière: Turism. Mai întâi, a vizitat Ierusalim, Haïfa, Tel Aviv. A profitat pentru a-şi lua diverse repere. Apoi s-a dus în Egipt, de acolo în Pakistan, apoi în

Afghanistan, unde a fost identificat de un francez implicat în proiectul atentatului împotriva catedralei din Strasbourg, din 2000, aflat şi el în tabăra de la Khalden şi la Casa Algerienilor din Jalalabad: Yacine Aknouche. Deci, este clar că Reid a fost programat pentru misiunea sa în zona pakistanezo-afgană. Şi am reconstituit, începând cu 3 septembrie, drumul său de întoarcere.

Un martor ne-a spus chiar că l-a observat pe aeroportul din Karachi, având aceeaşi încălţăminte ca cea folosită în operaţiune. A luat un zbor Swissair, Karachi-Zürich. În final l-am regăsit în Olanda unde lucra cu nume fals, Writ.

J.-M. Pontaut: Şi ce făcea acolo?

J.-L. Bruguière: Era angajat într-un hotel, fiind în legătură cu alţi indivizi, probabil traficanţi de droguri; lucrurile nu erau prea clare. Ce este însă sigur este că pantofii au fost pregătiţi astfel încât să fie dotaţi cu explozibil în Olanda. Reid a cumpărat Semtex din Amsterdam, dar şi componentele chimice ale TATP-ului, substanţă instabilă şi foarte periculoasă la manevrare, folosită de Al-Qaida şi deja întâlnită în dosarul Ressam sau cu ocazia atentatului de la Djerba.

J.-M. Pontaut: Reid avea explozibil în fiecare pantof?

J.-L. Bruguière: Da, laolaltă cu un sistem de fitile pe care le va aprinde cu un chibrit. În decembrie, merge la Bruxelles pentru a declara pierderea paşaportului şi pentru a şterge astfel urmele călătoriilor în Israel. Comite însă o eroare păstrând însă fotocopii ale unor pagini. Apoi ajunge în Franţa. Nu am reuşit însă niciodată să identificăm unde anume a locuit în Paris. Am găsit numeroase locuri pe care le-a frecventat – fast-food-uri, restaurante –, dar nu şi unde s-a cazat. Se pare că nu la un hotel deoarece poliţia a scotocit peste tot; ceea ce înseamnă că la Paris a avut complici.

J.-M. Pontaut: înainte de a ajunge în Franţa, a trecut prin toate frontierele cu bomba la picioare?

J.-L. Bruguière: Nu ştim. A pretins că a cumpărat explozibilul din Olanda cu 1.500 de dolari. Semtex este un explozibil ceh, un amestec de pentru şi exogen, un explozibil militar puternic şi stabil, spre deosebire de ŢÂŢE Dar dispozitivul în sine era destul de instabil, motiv pentru care nu a putut finaliza instalarea bombei decât în ultimul moment, chiar înainte de a se urca în zborul de Miami. Probabil la Paris.

J.-M. Pontaut: Explozia ar fi putut provoca prăbuşirea avionului?

J.-L. Bruguière: Este greu de spus, pentru că, din fericire, nu a existat niciun alt precedent. Nu putem exclude ipoteza că explozia, provocată în apropierea unui hublou, nu ar fi putut declanşa o depresurizare violentă şi o dislocare a carlingii. Americanii au evaluat forţa încărcăturii, prin teste la sol. Cu siguranţă însă o gaură în hublou ar fi putut duce la moartea prin aspirare a unor pasageri. Probabil asta dorea şi Reid. Nici el nu ştia dacă pantofii săi puteau provoca explozia avionului, dar era convins că detonarea lor ar fi produs pagube importante.

J.-M. Pontaut: S-a vehiculat şi ipoteza că s-a speriat, nu a mai vrut să treacă la fapte şi chiar s-a lăsat depistat

J.-L. Bruguière: Eu sunt convins că a încercat să treacă la fapte. Dar sistemul de aprindere era prea complicat şi, într-un final, prea slab. Un chibrit nu a fost suficient.

J.-M. Pontaut: Operaţiunea a fost premeditată?

J.-L. Bruguière: Analiza e-mail-urilor sale ne-a demonstrat că s-a supus unor instrucţiuni precise. În special de la Karachi. Într-un e-mail a explicat, de exemplu, dificultăţile pe care le-a întâmpinat la cumpărarea biletului din Paris; relatează tot şi, ulterior, primeşte ordine precise.

A explicat şi că şi-a scris testamentul: acesta urma să fie postat pe internet după moartea sa. La finalul mesajului, exclamă: „Să ne rugăm cu toţii la Allah. Îi mulţumesc lui Allah că m-a îndrumat către adevăr, pe care mi-a permis să-l văd înainte de moarte…” J.-M. Pontaut: *Asta îl face un fel de kamikaze pe internet* J.-L. Bruguière: Aşa ne-am dat seama de natura sinucigaşă a atentatului. Am mai găsit un mesaj foarte interesant în hardul unui calculator din hotelul la care îi fusese oferită o cameră de cei de la American Airlines, în apropiere de Roissy: o conversaţie în engleză, în care Reid relatează că a pierdut avionul în urma unui control de securitate şi că i s-a propus să schimbe compania. Interlocutorul îi cere să continue, deoarece nu are cu cine să îl înlocuiască, (sic). Când a fost arestat, avea la el hărţi ceea ce înseamnă că nu cunoştea Franţa. Şi de ce să plece din Franţa? Ar fi putut ajunge foarte uşor în Statele Unite din Olanda. Nu a fost o alegere întâmplătoare în condiţiile în care ştim că Reid era ghidat în periplul său de cei din zona pakistanezo-afgană. O altă descoperire: Reid nu a folosit decât furnizori de internet americani, ca Hotmail şi Yahoo. Aşa că, prin comisie rogatorie, am solicitat Statelor Unite să recupereze informaţiile stocate de aceste societăţi, deoarece, spre deosebire de alţi furnizori, în special în Franţa, informaţiile sunt stocate în California, pe hard diskuri imense.

Ne-am confruntat cu un întreg chin juridic. În legislaţia americană, regulile privind percheziţia sunt foarte stricte. Sunt reglementate de al patrulea amendament şi de regula de jurisprudenţă a „cauzei probabile”. Pentru a obţine un mandat de percheziţie, trebuie să dovedeşti existenţa unei legături strânse de cauzalitate între infracţiune şi obiectul căutat. Elementele de care dispuneam s-au dovedit insuficiente în faţa judecătorului american. Ceea ce înseamnă că toate aceste

elemente erau iremediabil pierdute. Am sesizat atunci această vulnerabilitate a legislaţiei americane, legislaţie cutumieră, deloc flexibilă şi reactivă, care explică, probabil, în parte şi derapajele de antiterorism de după 11 Septembrie, din Statele Unite.

Aceste dificultăţi procedurale, care nu pot fi corectate prin lege, explică şi de ce, în concepţia administraţiei Bush de „război împotriva terorismului", Departamentul de Justiţie şi FBI-ul au fost lăsate în plan secund, în favoarea militarilor şi a CIA. Cu totul alte metode, metode extrajudiciare, nejustificabile în legislaţie, au fost aplicate de Pentagon şi serviciile americane de informaţii.

Adversarii ştiu foarte bine să profite de slăbiciunile noastre, de excesele de securitate, ca şi de lacunele legislative. În 2004 şi 2005, am descoperit documente care demonstrau că membri Al-Qaida îşi însuşiseră perfect vulnerabilităţile legislaţiei americane, aşa cum odinioară îşi însuşiseră facilităţile de care beneficiau teroriştii în trecerea prin spaţiul Schengen. Sfatul fusese: „Treceţi mai ales prin spaţiul Schengen, pentru că acolo nu veţi fi niciodată controlaţi. Şi, dacă veţi fi arestaţi, nu veţi fi niciodată extrădaţi. Din punct de vedere juridic veţi fi protejaţi de statele membre care nu vă vor putea extrăda prea uşor". O situaţie care nu mai există din 2000, de la introducerea mandatului de arestare european.

Am mai găsit asupra lor şi o documentaţie juridică despre „cauza probabilă"; şi în acest caz sfaturile sunt clare: „Folosiţi sistemele informatice americane, deoarece veţi fi protejaţi de legea americană, în special de jursiprudenţa tribunalului californian... Nu apelaţi niciodată la furnizorii europeni de date, deoarece hard diskurile pot fi ridicate, iar mandate de percheziţie se obţin mai uşor. Inclusiv în Marea Britanie". Iată că cei din

Al-Qaida erau foarte la curent cu facilităţile oferite de legislaţia ţărilor împotriva cărora luptau.

J.-M. Pontaut: Cum s-a comportat Reid după ce a fost arestat în Statele Unite? A vorbit?

J.-L. Bruguière: Din ce am aflat, a făcut câteva declaraţii la început, după care nu a mai spus nimic.

J.-M. Pontaut: A fost condamnat?

J.-L. Bruguière: Pe viaţă. În cadrul anchetei, atenţia ne-a fost atrasă de un britanic de origine pakistaneză, Rama Ghulam, născut în 1958, care locuia în Franţa. Ne-am gândit, fără să ştim sigur, că ar fi putut interacţiona cu Reid, căruia să îi fi oferit sprijin logistic. Reid avea asupra lui harta unui fast food pakistanez de pe strada Rochechouart nr. 83. Iar Rama Ghulam locuia la numărul 80… Ghulman era şeful unei asociaţii, Calea Dreaptă, apropiată de ONG-ul Al-Haramein, care susţinuse financiar mişcări activiste islamice. Al-Haramein participase şi la construirea moscheii susţinute de această asociaţie. Mai ales însă Ghulam era apropiat al unei mişcări extremiste pakistaneze, Markaz Dawa-Wal-Irshad, cât şi al grupului terorist Lashkar-e-Taiba.

J.-M. Pontaut: L-aţi arestat pe Ghulam?

J.-L. Bruguière: Da, pentru asociere cu terorişti. A fost chiar şi condamnat. Dar nu am putut dovedi niciodată că a fost implicat în afacerea Reid şi că îl adăpostise pe acesta. Sau că i-a oferit sprijin logistic în cunoştinţă de cauză. Am reuşit să îl condamnăm pe

Ghulam, deoarece am demonstrat că desfăşura activităţi conspirative în Franţa, în complicitate cu organizaţii teroriste ca Lashkar-e-Taâba. De asemenea, am stabilit că fusese în legătură cu un anume Guld, fostul şef al ISI-ului pakistanez de pe vremea lui Benazir Bhutto, dat afară de aceasta pentru complot împotriva statului.

După demitere, Guld şi-a continuat activitatea şi s-a

alăturat islamiştilor de la Al-Qaida. Şi am avut dovada întâlnirii dintre Guld şi Rama Ghulam în Franţa. Iar Ghulam a racolat, în numele Lashkar-e-Taïba, doi activişti din GSPC apropiaţi ai fostei reţele Saüd, pentru a-i trimite în taberele de antrenament al acestei organizaţii din Caşmirul pakistanez.

J.-M. Pontaut: A fi reuşit să reconstituiţi trecutul lui Reid?

y y y

J.-L. Bruguière: Da. Iniţial, a fost cunoscut pentru delicte de drept comun comise în Marea Britanie. S-a convertit la islam în timpul şederii într-o închisoare din Marea Britanie, în 1992. Doi ani mai târziu, frecventează moscheile din Londra şi Brighton, unde îl întâlneşte, se pare, pe Zacharias Moussaoui. În 1997, îşi anunţă mama că pleacă în Pakistan. Urmează obişnuita formare militară, fapt confirmat şi de Aknouche, pe care l-a întâlnit în 1998 lajalalabad.

J.-M. Pontaut: De ce a ales să plece la Paris?

J.-L. Bruguière: Sunt mai multe ipoteze. O explicaţie de ordin tehnic este că i-a fost mult mai simplu să se îmbarce pentru un zbor către Statele Unite. Ar fi putut însă să plece din Amstersam. Eu cred că este vorba, mai degrabă, despre un mesaj adresat Franţei. Mai ales că principala bază logistică a funcţionat în Franţa. Nu ştim ce reţele l-au ajutat să pregătească la Paris acest atentat. Ideea este însă că unele dintre ele încă sunt foarte active în ţara noastră.

Al-Qaida vizează insula Réunion

J.-M. Pontaut: Să vorbim şi despre un caz mai puţin cunoscut: cel al unei persoane arestate în Europa, după 11 Septembrie 2001. Opistă care a dus direct în inima dispozitivului lui Bin Laden.

J.-L. Bruguière: După atentatul de la Djerba din 11

aprilie 2002, în care au fost uciși numeroşi nemţi, BKA, poliţia criminalistică germană a deschis o anchetă. Principala sa pistă ducea către Christian Ganezarski. Serviciile nemţeşti de poliţie, care l-au bănuit ca fiind membru Al-Qaida, au început să îl supravegheze după 11 Septembrie 2001, mai ales după descoperirea celulei de la Hamburg, formată din activişti islamişti care îl ajutaseră pe kamikaze. În cadrul acestei supravegheri, a fost interceptată, în ziua atentatului de la Djerba, o convorbire telefonică între Nizar Naouar, teroristul kamikaze, şi Ganezarski. De atunci, poliţia s-a interesat îndeaproape de anturajul acestuia din urmă. Astfel a fost identificat un anume Karim Mehdi. BKA-ul a descins la el acasă, unde a descoperit două adnotări într-un carnet: „Omar (Yemen) ” şi „Abu Tarek (Liban)”, însoţite de două numere de telefon din Hamburg. Poliţiştii au aflat că numărul asociat pseudonimului „Omar” îi corespundea lui Ramzi Binalshib, iar cel de-al doilea, „Abu Tarek”, lui Ziad Jarrah.

O descoperire care ar fi trebuit să îi încânte peste măsură. Şi asta deoarece era vorba, în cazul primului, despre coordonatorul din Europa al atentatelor de la 11 Septembrie şi, în cazul celui de-al doilea, despre unul dintre teroriştii kamikaze care a preluat comanda avionului companiei United Airlines, care plecase de pe aeroportul Newark, din New York, către San Francisco. Aşa cum se ştie, aparatul Boeing s-a prăbuşit în Pennsyilvania, după o încercare de revoltă a pasagerilor. Jarrah aparţinea celulei din Hamburg, ca şi Binalshib şi Mohammed Atta, cel care a intrat într-unul dintre turnurile gemene.

Deci, nemţii au descoperit notiţele lui Karim Mehdi şi l-au interogat îndelung cu privire la angajamentul său islamist şi legăturile sale din Germania, în special cu Jarrah, Binalshib şi Ganezarski. Dar, la finalul audierilor,

oricât de surprinzător pare, a fost eliberat. Conform legii germane, nu au ce să îi impute. Mehdi este membru Al-Qaida, fie; avea coordonatele lui Jarrah şi Binalshib, s-a demonstrat; s-a întâlnit cu acei kamikaze de la 11 Septembrie şi a propovăduit Jihadul, poate; avea în plan să comită atentate sau să îi ajute pe alţii să o facă – da, dar pe cine? Nu se ştie. Legislaţia germană nu a evoluat deloc în aceşti ultimi ani; chiar a dat înapoi după perioada de plumb a Fracţiunii Armatei Roşii. Amprenta digitală a unui terorist, descoperită într-un apartament conspirativ, nu reprezintă, de exemplu, o probă judiciară suficientă atâta timp cât nu poate fi demonstrat la ce dată şi în ce condiţii a apărut acolo!

Şi iată că acest Karim Mehdi este din nou în libertate. Poliţia

continuă însă să îl supravegheze. Nemţii ne-au informat astfel că şi-a cumpărat un bilet pentru insula Réunion… Demers suspect pentru un islamist radicalist, pentru care turismul într-o zonă occidentală reprezintă un păcat!

La Paris am avut posibilitatea să anchetăm atentatele din 11 Septembrie, graţie unui „cadru procedural”, adică printr-un protocol datorat faptului că patru francezi au murit în urma prăbuşirii turnurilor. Ne interesa Binalshib, ca şi Ziad Jarrah şi Karim Mehdi. Parchetul din Paris ne-a prelungit mandatul în momentul în care s-a aflat că Mehdi Karim planificase să ajungă la Réunion cu scop evident terorist.

Karim Mehdi a comis atunci greşeala de a tranzita Franţa, deoarece nu există zbor direct din Germania către Réunion. Pe 1 iulie 2003, DST îl depistează pe aeroportul Charles de Gaulle. În bagajul său au fost găsite hărţi ale insulei şi un aparat foto. Nimic deosebit în aparenţă, dar

deţinerea unui astfel de aparat este ceva ciudat pentru un islamist. Amintiţi-vă că GLA dorea să interzică studiul muzicii în şcoli. Talibanii vor fi şi mai radicali: interzicerea muzicii, a televiziunii şi a oricărei reprezentări umane. Au fost distruse toate reprezentările lui Buddha din Baghram, spre indignarea internaţională. Deţinerea unui aparat foto în Afghanistan poate duce chiar şi la pedeapsa cu moartea prin spânzurare. Iar Mehdi, care îşi declarase apartenenţa la Al-Qaida, urma să se relaxeze sub cocotieri, în locurile de pierzanie ale decadenţei occidentale? Am presupus deci că Mehdi Karim intenţiona să fotografieze diverse locuri în vederea pregătirii unui atentat. Cu atât mai mult cu cât ancheta a confirmat apartenenţa sa totală la organizaţia lui Bin Laden. Continuarea anchetei a coroborat acest proiect terorist. Iar Mehdi Karim a fost arestat pentru asociere cu terorişti.

5

J.-M. Pontaut: Ce naţionalitate avea?

J.-L. Bruguière: Marocană. Mehdi mi-a relatat că, la 20 de ani, în 1989, s-a îmbolnăvit grav şi s-a îndreptat spre religie. După aceea a emigrat în Germania, unde a urmat cursuri de electronică, chimie şi tehnologie. Ca şi ceilalţi membri ai celulei din Hamburg, a dobândit un important bagaj universitar. Domeniul său de studiu era, de altfel, apropiat de al celorlalţi. Mehdi, bine integrat, s-a căsătorit cu o nemţoaică de origine turcă. L-a întâlnit pe Christian Ganezarski la moscheea al-Taqwa din Duisburg. Ulterior, pentru susţinerea Al-Qaida, Mehdi îi va trimite bani lui Ganezarski, plecat în Kandahar. Exact în aceeaşi perioadă, Ziad Jarrah şi Mohammed Atta intrau în Statele Unite…

Anul următor, Mehdi a făcut o călătorie iniţiatică în Bosnia. Fusese deja în Afghanistan în 1992. Pentru a obţine actele, a trecut prin filiera Ressam. A ajuns la Zenica şi a luptat în rândurile batalionului mudjahedinilor

străini ai lui Abu El Maali. S-a întors apoi în Europa şi, în Austria, a cunoscut un cetăţean american convertit la islamism radicalist. Un alt personaj surprinzător. Christopher Paul va fi implicat în înfiinţarea celulei islamiste radicaliste din Ohio… A fost suspectat de intenţia de a comite atentate teroriste pe tărâm american! Mehdi, foarte întreprinzător, a plănuit, după o altă deplasare în Afghanistan şi Bosnia, să organizeze în martie 1994 o tabără de antrenament în Mauritania, în Sahara. În acest scop a făcut cunoştinţă cu mauritanianul Mohamedou Ould Slabi, cofondator al moscheii al-Taqwa şi cumnat al lui Abu Hafs, muftiul Al-Qaida, pe care îl va întâlni, de altfel, la Nouakehott.

Ancheta a stabilit că Ould Slabi a fost implicat în reţeaua Ressam, dar şi că era în legătură, încă din Statele Unite, cu un militant islamist din celula din Frankfurt – un alt exemplu al conexiunilor între mai multe reţele, tipic „pânzei de păianjen46 Al-Qaida. Ould Slabi şi Abu Hafs, membri dovediţi ai Al-Qaida, vor fi arestaţi şi transferaţi la baza de la Guantánamo. Mehdi Karim l-a cunoscut pe Ould Slabi în Germania. Iar la domiciliul acestuia i-a întâlnit în 1998 sau 1999 pe Zias Jarrah şi Ramzi Binalshib. Astfel, Karim Mehdi a ajuns chiar în sânul nebuloasei Al-Qaida. El chiar va apela la Ziad Jarrah pentru a-i permite uneia dintre cunoştinţele sale să ajungă în Kosovo, alt tărâm al Jihadului, pentru a lupta.

Mehdi ne-a mai relatat că, atunci când i-a întâlnit pe Jarrah şi Binalshib, la întoarcerea în Germania după „pregătirea” lor în Afghanistan, cei doi i-au dezvăluit că l-au văzut pe Bin Laden şi că s-au implicat în organizarea unui atentat. Pentru această misiune urmau să plece în Stele Unite, la un curs de pilotaj… Aceste mărturisiri din timpul interogatoriului, Mehdi le va contesta mai târziu, conform clasicului obicei.

J.-M. Pontaut: Americanii l-au arestat pe Christopher Paul?

J.-L. Bruguière: De curând. Au obţinut suficiente probe pentru a-l implica într-un proiect legat, de altfel, de una dintre anchetele noastre. La percheziţiile efectuate de FBI în Ohio s-a găsit o scrisoare a lui Karim Mehdi. Agenţii federali au descoperit că unul dintre membrii reţelei, aparţinând celulei de la Frankfurt, a trimis la Columbus[98] material fotocopiat. Arestat în Statele Unite, acesta a acceptat să pledeze vinovat: a mărturisit că pregătea un atentat. Un alt complice, şi el identificat, a pledat, de asemenea, vinovat şi a oferit numeroase detalii despre operaţiunea care urma să se deruleze la New York.

Acesta din urmă, un american de origine kaşmiră, a furnizat şi detalii despre organizaţie, vorbind despre proiecte foarte îngrijorătoare. A confirmat, în primul rând, faptul că membrii Al-Qaida nu trebuiau să comunice decât prin intermediul internetului.

Acest islamist, după o deplasare în Afghanistan, unde îl întâlnise pe Osama Bin Laden, a fost însărcinat să obţină informaţii despre avioanele ULM în vederea unor noi operaţiuni: Trebuia, de asemenea, să se intereseze şi despre metodele de deraiere a trenurilor şi de distrugere a cablurilor de susţinere a podurilor, în special a celui din Brooklyn. O dovadă că Osama Bin Laden luase în calcul ţinte precise în strategia de luptă împotriva Statelor Unite. În acest scop, americanul a recurs chiar la recrutarea pe tărâm natal a conaţionalilor convertiţi la teza sa.

În Statele Unite, controalele de identitate nu sunt prevăzute prin lege, aşa că reţelele aflate în stare latentă sunt mult mai greu de detectat dacă membrii lor adoptă un comportament ireproşabil…

98 Capitala statului Ohio

În Franţa, Karim Mehdi a confirmat că a fost angajat într-un proiect ce viza comiterea de atentate în Réunion, proiect în care Garezański era direct implicat. O maşină-capcană urma să fie lansată de un kamikaze originar din Kenya. Va reveni însă şi asupra acestor mărturisiri. Dar noi am descoperit că achiziţionase material în Germania: radiouri portabile, antene transformate pentru o mai mare rază de transmisie. Ceea ce aminteşte de ce a făcut Garezański în afacerea de la Djerba. Conform spuselor lui Karim Mehdi, Garezański studiase şi posibilitatea comiterii atentatelor cu ajutorul unor telecomenzi mici, de vapor. Le-ar fi modificat frecvenţa şi puterea de transmisie, pentru a le putea folosi încărcându-le cu 500 până la 600 de kilograme de explozibil puternic.

În timpul unei deplasări în Germania, cumpărase vapoare în miniatură, pe care le-a dus în Afghanistan şi le-a testat pe un lac în apropiere de Kabul. În acelaşi timp, lucra şi pe miniaturi de avioane încărcate cu cinci până la şase sute de grame de explozibil, care să treacă prin geamul unei clădiri şi să lovească ocupanţii unui birou.

Mehdi a mai mărturisit că, pentru pregătirea atentatului din Réunion, a contactat Institutul de teologie musulmană de pe insulă, o şcoală coranică aparţinând mişcării tabligh. A încercat să manipuleze conducerea instituţiei, dar i-a fost respinsă candidatura în momentul în care responsabilii au realizat că pregătea o acţiune ilegală.

Conform declaraţiei sale, ecourile atentatului din Bali i-au dat ideea de a comite unul asemănător în Réunion. În 2003, a cumpărat din Duisburg o telecomandă cu bătaie de 800 de metri şi, într-o primă fază, urma să repereze potenţialele ţinte. După ce i-ar fi vorbit despre asta lui Garezański, trebuia să recruteze, în Kenya, un kamikaze –, care să finalizeze operaţiunea, să cumpere explozibil şi să meargă el însuşi în Réunion pe mare, prin Madagascar –

mai trebuia el să precizeze. Operaţiune destul de sigură în faza pregătitoare, dar care a fost împiedicată imediat după prima sa misiune de explorare!

2
Europa în continuare ameninţată

J.-L. Bruguière: Să vorbim acum despre acţiunile mişcării islamist radicale europene şi mai cu seamă despre cea franceză. Indivizi care au legătură într-un fel sau altul cu Al-Qaida, cel mai adesea prin intermediul filierei afghane. Toate operaţiunile despre care vă voi relata au fost planificate înainte de septembrie 2001, fiind operaţiuni îndreptate spre ţinte europene de către grupări originare, în cea mai mare parte, din Algeria, cu legături cu GSPC, urmaşul lui GIA.

J.-M. Pontaut: Dar sub influenţa Al-Qaida.

J.-L. Bruguière: Absolut. Al-Qaida şi mişcarea islamistă radicală europeană care i se asociază urmează aceeaşi strategie: să atace Occidentul pe mai multe fronturi. În special, Statele Unite cu toţi reprezentanţii săi diplomatici din străinătate.

Prima afacere priveşte reţeaua Beghal, numită după un francez de origine algeriană însărcinat de Bin Laden cu pregătirea unui atentat contra ambasadei Statelor Unite la Paris. A doua afacere, cea a „filierei cecene”, aduce în scenă reţelele lui Abu Doña implicate în afacerea Ressam şi în tentativa de atentat asupra catedralei din Strasbourg din 2000. Aceasta s-a ocupat de organizarea unei serii de acţiuni teroriste în Paris, la sfârşitul lui 2002, cu arme chimice care proveneau din Caucaz. În aceeaşi perioadă, Karim Mehdi plănuia să lovească în industria turistică, pe insula Réunion.

Cazul Beghal

Acest dosar este deschis graţie unor informaţii culese

de DST înainte de 11 Septembrie. În cursul verii 2001, un anume Djamel Beghal este reţinut în Dubai, venind din Pakistan cu destinaţia Maroc.

Informaţiile sunt destul de precise, ele referindu-se la un grup de zece persoane care aveau legătură cu Beghal şi care trăiau în Franţa şi în Belgia şi care imediat sunt puse sub supraveghere. Personajul principal al structurii belgiene este un tunisian, Nizar Trabelsi, rezident în Germania, care emigrase în Belgia. O informare judiciară este deschisă pe 10 septembrie 2001, şi o comisie rogatorie este pusă la dispoziţia DST, pentru a pune în aplicare interceptarea telefonică şi supravegherea fizică a membrilor presupuşi că făceau parte din celula pariziană. Beghal părăsise această celulă pentru a se instala la Leicester, în Marea Britanie. Poliţia franceză supraveghează diferitele locaţii ale reţelei. Cea mai mare parte a membrilor acesteia locuiesc în Essonne, la Vigneux-sur-Seine, Corbeil sau Chilly-Mazarin. Formaţiunea principală se află în bulevardul John-Kennedy din Corbeil-Essonne, fostul domiciliu al lui Beghal, preluat după plecarea acestuia de numărul doi al grupului, un anume Daoudi Kamel.

Culegem informaţii precise despre contactele lui Beghal în Afghanistan, formaţiunile pe care le-a frecventat, primirea care i s-a făcut la Jalalabad şi traseul prin această ţară. Într-o primă fază este primit de algerieni, înainte de a integra grupul în cel al tunisienilor. Dar aceste elemente sunt doar simple informaţii, rămâne să fie validate în plan judiciar. De aici necesitatea de a-l interoga pe Beghal, deţinut la Abu Dhabi de către serviciile secrete din Emiratele Arabe Unite şi de a obţine, în acest sens, acordul acestor autorităţi.

J.-M. Pontaut: Consideraţi că informaţiile pe care le aveaţi despre Beghal erau demne de încredere?

J.-L. Bruguière: Da. DST dispune de o sinteză detaliată a declaraţiilor lui Beghal care i-a fost comunicată de către un serviciu terţ în cadrul cooperării internaţionale.

J.-M. Pontaut: *Statele Unite*?

J.-L. Bruguière: Nu, Emiratele Arabe Unite. Dar nu este vorba numai despre informaţie. Plec, atunci, discret, la Abu Dhabi în compania unor agenţi ai DST. Scopul este să obţin acordul autorităţilor locale pentru o audiere a lui Beghal. Voi împărţi rolurile, cu colegul meu Jean-François Ricard, colaborator în cadrul anchetei şi care conduce ancheta la Paris în timp ce eu sunt în Emirate – o gestiune din două părţi a instrumentării, care se va dovedi esenţială pentru continuarea anchetei. Ne îmbarcăm deci pe 21 septembrie 2001, într-o atmosferă pe care v-o imaginaţi: toată lumea aştepta o reacţie din partea americanilor, care nu vor interveni decât abia la sfârşitul lui octombrie.

La Abu Dhabi, capitala politică şi sediul guvernului Emiratelor, autorităţile şi opinia publică sunt în stare de şoc: mai mulţi cetăţeni de-ai lor sunt direct implicaţi în atentatele din 11 Septembrie. Serviciile de informaţii rămân în stare de alertă. Misiunea noastră se dovedeşte a fi foarte delicată, atât din motive politice, cât şi judiciare, în măsura în care nu există un acord de cooperare judiciară cu Emiratele. Sunt stabilite contacte cu Quai d'Orsay pentru a obţine un acord de principiu în vederea unei cooperări juridice care nu poate să aibă loc decât în baza reciprocităţii diplomatice. La cancelarie, foarte puţin oameni cunosc secretul, astfel că cea mai mare discreţie este indispensabilă pentru reuşita acestei misiuni.

La sosirea noastră în Abu Dhabi, şeful de protocol al serviciilor de informaţii, însărcinat cu primirea noastră, ne întinde o foaie de hârtie, un fax cu articolul din *Monde* referitor la arestarea lui Beghal în Emiratele Arabe Unite!

O bilă neagră pentru noi, care doream să ne efectuăm misiunea în cea mai mare discreţie! În plus, aflăm că şi postul TF 1 a prezentat cazul. Şi, mai mult, ştiam din experienţă că celor din Golf nu le plac scurgerile de informaţii… Din fericire, această descoperire, care ar fi putut să ne aducă necazuri, nu va avea urmări asupra misiunii noastre. Suntem cazaţi într-un hotel din oraş. Căldura este sufocantă.

A doua zi, mă întâlnesc cu înalţi responsabili din aparatul de stat, printre care şi fratele emirului, şeful serviciilor de informaţii. Primirea este foarte cordială, interlocutorii noştri se arată deschişi şi atenţi la solicitările noastre. Este încheiat imediat un acord de cooperare judiciară: Djamel Beghal va putea fi audiat într-un cadru legal. Dau imediat un exemplar comisiei rogatorii al cărei reprezentant sunt.

Totuşi, în zori, evenimentele din Franţa ar fi putut compromite continuarea anchetei. Spre miezul nopţii, primisem un telefon de la Paris, de la Jean-François Ricard, dublat de un apel făcut de DST agenţilor săi. Problema: dispozitivul de supraveghere instalat 24 de ore din 24 în faţa apartamentului din Chilly-Mazarin semnala că locatarii se apucaseră de curăţenie. Erau aruncate în ghena blocului casete şi documente, consecinţa directă a scurgerilor de informaţii în presă. Or, percheziţiile în timpul nopţii sunt autorizate doar în cazuri excepţionale, precizate în Cod. îi spun lui Jean-François: „Suntem în caz de urgenţă, asimilabil unui flagrant! După părerea mea, ne încadrăm în legea care permite percheziţia pe timp de noapte”. Această lege impune condiţii specifice şi foarte restrictive. Jean-François Ricard, magistrat foarte experimentat, cunoaşte perfect situaţia. Va redacta în plină noapte motivarea care va permite această operaţiune excepţională.

O jumătate de oră mai târziu, DST percheziţiona şi ridica din ghenă şi din toalete setul de documente destinat distrugerii. Dimineaţa foarte devreme, numărul doi al grupării, Daoudi Kamel, care locuia în altă parte, îl avertiza, dintr-o cabină telefonică, pe unul dintre corespondenţii lui din Marea Britanică, responsabil al celulei din Leicester[99]: „Arde, trebuie să mă pun pe verde! Găzduieşte-mă la Leicester”. Englezii, care îi ascultau convorbirile, trimit imediat o echipă de supraveghere şi îl culeg pe Kamel imediat ce pune piciorul pe pământul lor. Având asupra sa un paşaport francez fals, este expulzat în Franţa pe 28 septembrie cu un avion special al reginei! Noi vom putea astfel să îl interogăm.

La Abu Dhabi, negociez în ipoteza că vom reuşi să adunăm suficiente elemente contra lui Djamel Beghal: „Dacă aceste elemente de anchetă adunate la voi, mai ales audierea lui, sunt suficient de pertinente, aţi accepta extrădarea lui în Franţa? e. Beghal deţine, într-adevăr, dublă cetăţenie, algeriană şi franceză, putând fi trimis în oricare dintre aceste două ţări. Emiratele Arabe Unite, care nu vor, mai ales după atentatele din 11 Septembrie, să strice relaţiile cu Occidentul, acceptă în final să îl trimită la Paris, cu atât mai mult cu cât în speţă este vorba despre o extrădare judiciară, şi nu una administrativă.

J.-M. Pontaut: Au acest drept?

J.-L. Bruguière: Autorităţile din Emirate sunt suverane, deci pot face aşa cum doresc dacă nu există niciun acord. Fiind obţinut acordul din partea Abu Dhabi-

99 Brahim Benmerzouga, care compunea, alături de Bagdad Meziane, alias Abu Abdallah, celula din Leicester. Beghal părăsise Franţa pentru a se stabili în Leicester. Această celulă foarte activă constituia acoperirea britanică a nebuloasei Beghal. Benmerzouga şi Bagdad Meziane au fost arestaţi de poliţie pentru activităţi teroriste. Amândoi au fost condamnaţi pe 3 aprilie 2003 de către un tribunal din Leicester pentru finanţarea de activităţi teroriste.

ului pentru audierea lui în cadrul procedurii mele şi pe principiul extrădării, îl anunţ imediat pe ambasadorul nostru că va primi un material judiciar pe cale oficială. Chiar de a doua zi, începem audierea lui Djamel Beghal, efectuată de serviciile din Abu Dhabi.

J.-M. Pontaut: Dumneavoastră nu îl vedeaţi?

J.-L. Bruguière: Cei din Emirate nu doreau acest lucru. Este o practică destul de des întâlnită, şi nu numai în Orientul Mijlociu. Funcţionarii locali audiază, fără ca noi să fim autorizaţi să participăm.

J.-M. Pontaut: Pun întrebările pentru dos. şi vă transmit răspunsurile?

J.-L. Bruguière: Exact. Multe state procedează aşa, cum ar fi Grecia, de exemplu, care a emis o rezervă formală la convenţia europeană de colaborare judiciară cu scopul de a interzice autorităţilor solicitante să asiste la audierea martorilor şi suspecţilor. În ţările arabe, foarte adesea, interogatoriile sunt realizate de funcţionari ai serviciilor de securitate abilitaţi să conducă procedurile de anchetă.

Aceste interogatorii sunt conduse pe baza unui chestionar dat anchetatorilor. Totul se petrece în timp real. Răspunsurile la întrebări sunt comunicate imediat ce sunt consemnate. Pe măsură ce este nevoie, pot fi completate cu întrebări noi.

Cât despre Beghal, la finalul audierilor, funcţionarii din Emirate erau epuizaţi, neavând obişnuiţa unor interogatorii lungi şi precise. Ei ne declarau: „Bun, ajunge! Aveţi ce vă doreaţi!” în timp ce noi voiam să obţinem toate detaliile posibile şi care puteau fi verificate.

Eram în clădiri separate şi ne aduceau procesele-verbale ale audierilor. Le citeam şi le puneam întrebări noi, în logica anchetei şi nu din punctul de vedere al unei informări, ceea ce îi deconcerta un pic pe cei din serviciile

din Emirate. Totul era în arabă, cu interpreţi.

O procedură obositoare, însă audierea lui Beghal a fost esenţială. Ea a refăcut întregul său parcurs Jihadic în Europa şi călătoria în Afghanistan în timpul căreia a stabilit contacte cu responsabili din Al-Qaida.

Acest tânăr născut în 1965 susţine că la început a aderat la mişcarea tabligh; această mişcare pietistă de origine pakistaneză nu este una fundamentalistă, dar îşi face prozeliţi pentru a-i convinge pe tineri să adopte practica riguroasă a islamului. Dacă vreţi să o comparăm cu religia catolică, putem spune că sunt un fel de călugări. Organizaţia, iniţial apolitică, este foarte des utilizată de către radicali prin ramificaţiile ei. Membrii tabligh, de fapt, se deplasează mult. La origine, sediul mişcării tabligh se afla în India, apoi s-a stabilit în Pakistan. Către 1994, ei pregătesc discursul de Tariq Ramadan, în Franţa. Organizaţia este, în realitate, destul de apropiată de Fraţii Musulmani, în 1996, Beghal merge în Germania pentru a-şi întâlni una dintre legăturile sale din localitatea Corbeil[100]. Acesta din urmă îl antrenează într-una dintre celulele Takfir Wal Hijra, organizaţie amintită cu ocazia ameninţărilor la adresa Cupei Mondiale organizate în Franţa, în 1998. Această mişcare sectară impune o disciplină foarte dură, toţi cei care nu urmează linia fiind excluşi. Beghal este sedus. Din această celulă făcea parte, în acelaşi timp, un anume Abu Abdallah1, originar din Leicester. Beghal pleacă în Marea Britanie. Întâi la Londra, unde aderă la viziunea salafistă a lui Abu Koutada şi abandonează doctrina

lui Takfâr, apoi la Leicester, cu Abu Abdallah, unde frecventează asiduu moscheea Ettakwa, condusă de către un imam radical. Este admis rapid în sânul structurilor

100 Bounour, care se găsea în localitate

radicale londoneze, în special pe lângă un personaj important, Abu Walid[101][102], unul dintre adjuncţii lui Abu Koutada. Face cunoştinţă şi cu un tunisian, apropiat al unui kamikaze care l-a ucis pe comandantul Massoud, Abu Iyad[103]. îi este încredinţată o primă misiune în 1998: Abu Walid îi cere să meargă în Malaezia pentru a-l ajuta pe un islamist expulzat din Yemen să intre din nou în Marea Britanie cu un paşaport falsificat[104]. Anul următor, Abu Koutada îl însărcinează să se întâlnească în Spania cu doi membri ai GLA, care aparţineau grupului său, închişi la Madrid[105].

Beghal este implicat, de asemenea, într-o operaţiune de repatriere a unor copii, ca urmare a divorţului unui libian, a cărui soţie câştigase custodia copiilor. Beghal organizează răpirea şi instalarea lor clandestină în Libia, trecând prin Franţa, Spania şi Maroc. Recurge atunci la serviciile unui francez convertit la islam, David Courtailler[106] şi contactează în Maroc reţele care vor fi legate, mai târziu, de atentatele din Madrid...

Aflând că Beghal este autorul acestei răpiri, britanicii se pregătesc să îl aresteze. Beghal părăseşte atunci în grabă Marea Britanie şi face un periplu pentru a ajunge în Pakistan. Va merge întâi la Bruxelles, unde un anume Abu Omar1 îi organizează plecarea în Afghanistan. Va pleca în noiembrie 2000 către Islamabad, folosind vize false

101^ Bagdad Meziane, citat mai sus în legătură cu arestarea lui Daoudi Kamel în Leicester

102 Khalid Leghani, alias Khalid Alaghani

103 Seifallah Ben Hassine

104 Moustafa Halim, alias Abu Nacir, expulzat din Yemen din cauza virulenţei luărilor sale de poziţie în favoarea cauzei islamiste radicale

105 Unul din cei doi era legătura lui Abu Zoubeîda din Afganistan

106 Vezi supra

pakistaneze. O călăuză[107] îl trece frontiera şi îl conduce la Jalalabad, unde se instalează la tunisianul Abu Iyad.

La început, Beghal nu se dedică nici unei activităţi în mod particular. El este „în aşteptare”, perioadă care poate dura, de multe ori, destul de mult. În ianuarie 2001, pleacă la Kabul, unde îl întâlneşte pe Abu Walid. La sugestia acestuia, el urmează, ca mulţi alţii, un antrenament de bază de două săptămâni cu arme uşoare într-o tabără Al-Qaida, condusă de fostul şef al taberei de la Khalden[108]. La terminarea acestui stagiu, reîntors la Kabul, îi spune lui Abu Walid că este gata de acţiune. Interlocutorul său îi confirmă că „Şeicul” (Bin Laden) doreşte să îi încredinţeze o misiune în Europa. Îi cere, pentru aceasta, „să suporte un antrenament mult mai serios”. Beghal pleacă deci într-o tabără, aproape de Kandahar, în inima dispozitivului Al-Qaida, în compania altor doi indivizi, nimeni alţii decât viitorii kamikaze care îl vor asasina pe Massoud, câteva luni mai târziu. Beghal îmi va spune, de altfel, că le-a recunoscut chipurile, după atentat. Îi întâlnise, înainte, în Jalalabad. Beghal primeşte un alt nume şi este cazat în căminul lui Osama Bin Laden, unde cursurile religioase sunt ţinute de către Abu Hafs, muftiul Al-Qaida[109]. Aici, Beghal îl va întâlni de mai multe ori pe Abu Zoubeâda, care îi spune că venise timpul să acţioneze. Îi va preciza, ulterior, că este vorba despre ambasada Statelor Unite la Paris.

J.-M. Pontaut: I s-au dat detaliile?

J.-L. Bruguière: I se explică faptul că rolul său va fi în primul rând logistic. Ambasada este foarte securizată, trebuie să repereze locul şi să identifice slăbiciunile sistemului de protecţie. Beghal trebuie şi să creeze

107 Sliti Amor, alias Abu Nadir, alias Abu Omar

108 Ibn Cheikh (Şeicul) El Libi

109 Relaţia lui Karim Mehdi. Vezi infra.

societăţi de acoperire care să îi permită, de exemplu, să cumpere şi să ascundă vehicule. Trebuie să instaleze chiar un internet-café pentru a beneficia de transmisii securizate prin internet cu „baza”. Această misiune îi va fi încredinţată lui Daoudi Kamel, alias Kamal, informaticianul grupului. I se explică cum să transmită fotografii prin stenografiere, un procedeu care permite disimularea unor informaţii codate în imagini. Al-Qaida a recurs chiar la site-uri pornografice pentru a disimula şi transmite informaţiile codate…

În ceea ce priveşte costul operaţiunii, acesta este estimat de către trezorierul Al-Qaida la mai puţin de 100.000 de euro… Un marocan, instalat în Spania, trebuie să se ocupe de finanţare1. Este vorba, de fapt, despre un bărbat pe care Beghal l-a întâlnit la Tanger în timpul afacerii răpirii copiilor. Înainte de a pleca, se va întâlni cu un alt cadru Al-Qaida, Zoubeir El Haili[110][111].

Pentru această operaţiune, Beghal îşi va asigura sprijinul unui tunisian întâlnit în Germania, Nizar Trabelsi, care face şi el o călătorie în Afghanistan şi care primeşte instrucţiunile de la însuşi Abu Zoubeâda. Itinerarul său personal este surprinzător. Trabelsi este fotbalist profesionist, fost membru al echipei olimpice de fotbal a Tunisiei. îşi părăseşte ţara în 1988 pentru a se alătura celor de la Standard Liège înainte de a evolua la semiprofesionişti la Düsseldorf. Se stabileşte în Germania, din 1999, unde o va întâlni pe soţia lui, Alim Hamal, o musulmană marocană. Un personaj foarte important pentru anchetă care ne va oferi, mai târziu, multe informaţii. Trabelsi se radicalizează, se alătură mişcării Abu Koutada şi pleacă, la fel ca alţii, în Afghanistan, unde

110 Mohamed Rrakik

111 Mohamed Haydar Zammar, alias Abu Zoubeir El Haîli, arestat în Maroc în toamna anului 2002

este ales de către „Şeic” să organizeze atentatele din Belgia şi Franţa.

Spre deosebire de Beghal, Trabelsi se antrenează întâi în tabăra „martirilor” din Kandahar, în vederea unei operaţiuni care nu era, se pare, plănuirea atentatului contra ambasadei Statelor Unite la Paris. Vom afla, de asemenea, că era implicat într-o altă acţiune teroristă, care viza o bază militară belgiană utilizată de către armata americană, baza Kleine Brogel.

Beghal, ca şi ceilalţi membri ai grupului, Nizar Trabelsi şi Daoudi Kamel, primeşte din mâinile lui Abu Zoubeâda cadouri personale pe care „Şeicul” le oferă celor care se pregătesc pentru misiuni periculoase. Beghal primeşte un şirag de mătănii, un baton de tămâie şi un siwak, un soi de periuţă de dinţi folosită de musulmani. Cadouri rituale. Înainte de a pleca, îi dă indicaţii foarte precise: „Din această clipă, eşti un operaţional. Trebuie să nu atragi atenţia poliţiei, să nu frecventezi moschei, mai ales pe cele supravegheate de poliţie, să nu iei legătura cu prieteni sau cu simpatizanţi ai cauzei Al-Qaida, să nu discuţi subiecte religioase în public, să nu vorbeşti mult la telefon. Trebuie să te comporţi ca o persoană obişnuită, în anonimat complet”. Sfaturi foarte stricte privind clandestinitatea.

J.-M. Pontaut: Scopul este chiar lansarea unei maşini-capcană către ambasada Statelor Unite, în piaţa Concorde?

J.-L. Bruguière: Da, o maşină condusă, se pare, de către Trabelsi care trebuia să staţioneze în vecinătate. Sau o operaţiune sinucigaşă, dar nu cred, deoarece Trabelsi era pregătit pentru alt tip de operaţiuni. Va fi implicat, în Belgia, în proiectul de atentat împotriva acestei baze aeriene belgiene utilizată de armata americană. În timpul arestării sale din 13 septembrie 2001, deţinea substanţe

explozibile. Investigaţiile conduse de poliţia belgiană, la Bruxelles, vor permite să se stabilească faptul că membrii reţelei belgiene din care făcea parte Trabelsi cumpăraseră acetonă, sulf şi acid sulfuric, substanţe cu care s-ar fi fabricat explozibil, în special TATP.

În ceea ce priveşte extrădarea lui Beghal în Franţa, m-am asigurat ca formalităţile juridice să fie respectate pentru a evita orice contestaţie procedurală posibilă. După audierea de la Abu Dhabi, am emis deci un mandat de arestare internaţional, transmis în Emiratele Arabe Unite pe cale oficială, iar autorităţile arabe din Emirate l-au extrădat în modul cel mai legal posibil. Ei au cerut doar ca, din motive de securitate, Beghal să fie transportat cu un avion militar.

Beghal soseşte deci la Paris, pe 1 octombrie: îl supun imediat audierii. Este un om subtil, foarte politicos, un bărbat mai degrabă frumos şi foarte sigur pe el. Tocmai acest sentiment de superioritate îl va duce la pierzanie. Se prezintă bine, vorbeşte perfect franceza, pare de un nivel intelectual superior. Acceptă să dea explicaţii de la prima audiere, deşi avea dreptul să refuze. Dar alege, de la primul contact cu justiţia franceză, să conteste în modul cel mai categoric partea din declaraţiile lui care priveau proiectul de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite.

Foarte vorbăreţ, el îmi oferă, în prezenţa avocatului, informaţii preţioase care vor fi valorificate şi exploatate în cadrul anchetei. Pentru a-şi justifica revenirea, Beghal îmi spune că a fost torturat de către serviciile de informaţii de la Abu Dhabi, care doreau să-l facă să recunoască acest proiect de atentat. Toate informaţiile despre acest proiect care figurau în depoziţiile din Emiratele Arabe Unite erau false şi îi fuseseră smulse prin violenţă.

Îl ascult cu atenţie timp de şapte ore, fără să-i pun întrebări. La încheierea interogatoriului, chem, de

asemenea, un medic expert care nu va descoperi nicio urmă de violenţă pe corpul său.

Beghal spune că ştie de existenţa lui Abu Zoubeâda, dar că nu l-a văzut niciodată… Vom avea dovada că nu este adevărat. Pretinde, de asemenea, că nu l-a întâlnit pe Bin Laden şi că nu ar fi urmat nici antrenamentele de la Kandahar. Conform spuselor lui, voia să revină în Franţa după un ocol efectuat prin Maroc, pentru a o însoţi pe nevasta lui Abu Iyad şi pe copiii acesteia, asigurându-le securitatea.

Vom afla, în schimb, că a fost în legătură cu înalte cadre Al-Qaida, printre care Abu Moussab Al-Zarkaoui, iar cei prin care a intrat în organizaţie sunt două figuri ale salafismului londonez, apropiaţi ai lui Abu Koutada: Abu Iyad şi Abu Walid. El recunoaşte că s-ar fi întâlnit cu doctorul Ayman Al-Zawahiri, cu Abu Hafs mauritanul şi cu Abu Jaffar! La Londra s-a întâlnit chiar cu un apropiat al lui Bin

Laden, Abu Zoubeir El Haili. Recunoaşte, în plus, în faţa mea, că Trabelsi, fascinat de Bin Laden, făcuse un antrenament în tabăra de la aeroport şi că era înscris pe „lista martirilor”.

După arestarea lui Trabelsi, investigaţiile urgentate în Belgia, în Franţa şi în Marea Britanie vor demonstra că ne confruntam cu o reţea europeană, ai cărei actori principali erau Beghal, în Franţa, Trabelsi, în Belgia, şi Abu Abdallah, în Leicester, Marea Britanie.

Arestarea lui Nizar Trabelsi nu a avut prea mare ecou în Franţa. Trabelsi a negat absolut totul, dar, confruntat cu dovezile materiale descoperite de poliţia belgiană, a recunoscut în final că a participat la pregătirea unui atentat şi că rolul lui era de a cumpăra produsele pentru a fabrica explozibilul. Neagă, în schimb, orice participare la un proiect de atentat care viza ambasada

Statelor Unite la Paris.

Ancheta belgiană va confirma legăturile strânse care existau între toate ramurile reţelei, structura franceză animată de către Beghal şi celulele cu baze în Marea Britanie şi Olanda. Mai ales prin intermediul fraţilor Courtailler, care vor fi în acelaşi timp în legătură şi cu membrii comandoului implicaţi în 2004 în atentatele din Madrid1.

Toată această reţea franceză, gravitând în jurul lui Beghal, a jucat un rol logistic de prim-plan: cazare, trafic de documente false, administrative sau vize pakistaneze false furnizate de către un falsificator apropiat lui Abu Koutada[112][113], activităţi financiare, contacte cu zona pakistanezo-afgană…

Privitor la Djamel Beghal, vom valida, după o muncă enormă de anchetă în Franţa şi în străinătate, elementele de acuzare împotriva lui. Britanicii – cărora le-am putut aprecia cu mai multe ocazii calitatea instituţiei poliţiei – ne fac rost de o cantitate apreciabilă de documente descoperite în Leicester, acasă la Benmerzouga şi Meziane, alias Abu Abdallah. Belgia ne va furniza şi ea toate elementele necesare anchetei privind reţeaua belgiană. Vom scoate astfel la iveală o veritabilă structură de dimensiune europeană – ceea ce vom numi *nebuloasa* Beghalaflată în legătură directă cu actori din prim-planul structurii Al-Qaida, în special cu Abulaf Far. Am beneficiat în acest sens de o bună cooperare cu pakistanezii, mai ales în obţinerea facturilor detaliate ale telefoanelor utilizate de către Beghal în Pakistan.

Având asupra sa un telefon mobil şi un de GSM nemţesc pe care i-l dăduse Trabelsi, Beghal primise de la un apropiat al lui Abu Iyad, la sosirea lui în Pakistan, un

112 Mai cu seamă Djamel Zougam

113 Mohammed El Ghafiki

cip pakistanez. Avusese numeroase contacte telefonice, în Pakistan şi în Jalalabad, de la o cabină telefonică satelitară legată la reţeaua pakistaneză. Astfel am putut reface lista tuturor apelurilor efectuate şi primite de Beghal pe telefonul său mobil în zona afghano-pakistaneză şi în Europa din Pakistan, în special cu Leicester. Datorită acestor elemente materiale, a fost posibil să reconstituim ansamblul reţelei conspirative utilizate de Beghal în cadrul acestei activităţi teroriste pe care tot timpul a negat-o. Aceste elemente, care nu au fost luate anterior în calcul, nu proveneau nici din Emirate, nici din declaraţiile lui Beghal. Or, ele leagă şi completează perfect declaraţiile lui din Emirate, contestate ulterior. Nu direct de subiectul organizării atentatului, ci de apropierea lui de Al-Qaida şi de angajamentul său de a apăra cauzalihadului. Dovezile oferite de autorităţile din Abu Dhabi păreau deci fondate. De altfel, în timpul interogatoriilor mele la Paris, în timp ce îl confruntam cu aceste informaţii şi cu aceste elemente materiale obţinute în urma unei minuţioase analize a convorbirilor telefonice, Beghal s-a înfuriat, mergând până la negarea oricărei evidenţe sau la revenirea asupra declaraţiilor anterioare date chiar în faţa mea.

L-am audiat pe Beghal de mai mult de douăzeci de ori. La început, totul mergea bine. Vorbea cursiv, dar nu spunea nimic foarte important. Prima sa înfăţişare a fost decisivă. El este, repet, cel care a dorit să vorbească. În cursul interogatoriilor următoare, a precizat anumite chestiuni, având grijă totuşi să nu spună nimic care să îl poată implica direct. Încerca, de fapt, să aibă un ascendent asupra mea, gândindu-se că inteligenţa îi permitea să manipuleze anchetară, dar faptul că soţia şi cei doi copii ai săi rămăseseră în Afghanistan îl făcea, incontestabil, vulnerabil.

Soţia lui Djamel Beghal nu a putut părăsi Jalalabadul

decât după 11 Septembrie 2001, în compania altor femei, beneficiind de o filieră care trecea prin Iran. Pentru că iranienii acţionau pas cu pas, ea a fost reţinută la Mashad, apoi la Teheran. Timp de mai bine de o lună şi jumătate, Beghal nu a avut nicio veste de la ea. Eu am fost cel care a aflat că ea era în siguranţă, în Iran. L-am asigurat că vom face tot ce ne stătea în putere pentru a-i facilita întoarcerea în Franţa, aşa cum am fi făcut-o pentru oricare alt cetăţean francez şi ne-am ţinut promisiunea. Acest angajament a permis, o vreme, destinderea relaţiei. Beghal s-a arătat atunci mai încrezător, mai vorbăreţ. Dar, după întoarcerea soţiei sale în Franţa, el şi avocaţii lui şi-au dat seama, un pic prea târziu, că era prizonierul propriilor declaraţii.

Împreună cu Jean-François Ricard, ne-am implicat foarte mult în această instrumentare. În final, datorită în special dovezilor obţinute din comunicaţiile telefonice, Beghal a fost condamnat la zece ani de închisoare, maximumum cerut. Toţi ceilalţi membri ai acestei reţele au fost condamnaţi în Franţa, în Belgia şi în Marea Britanie.

Este incontestabil faptul că această investire şi, în mod particular, munca DST au permis neutralizarea grupului de islamişti deosebit de periculoşi care urzeau acţiuni teroriste pe teritoriul european.

Începând cu primăvara lui 2009, Beghal a obţinut, se pare, un regim de semilibertate. Ziua lucrează în afara închisorii, unde se întoarce noaptea. Se spune că scrie o carte.

Filierele cecene

J.-M. Pontaut: Se pare că aceşti candidaţi la „războiul sfânt” nu se formau numai în Afghanistan. Unii se pregăteau în Cecenia, cu scopul de a lupta împotriva trupelor ruseşti. A fost iniţiată o informarejudiciară privind acestefiliere cecene: cum funcţionau ele?

J.-L. Bruguière: Parchetul a demarat o informare despre şeful asociaţiei de răufăcători terorişti pe baza unui raport al DST privitor la o grupare de islamişti care, după un sejur în Caucaz, plănuise să comită acţiuni teroriste în Franţa.

Această informaţie a fost încredinţată secţiei Antiteroriste, iar eu am instrumentat acest dosar împreună cu colegul meu Jean-François Ricard.

În cursul verii, un grup de islamişti radicali, de diverse origini – unii din gruparea de la Frankfurt, foşti membri GIA, care au părăsit clandestin ascunzişurile algeriene, simpatizanţi ai GSPC –, decid să meargă în Cecenia pentru a lupta contra ruşilor, în mişcarea de rezistenţă a lui Maskhadov şi a lui Bassaiev, cei doi lideri ai mişcării de independenţă. Ajung până la cheile Pankisi, în nordul Georgiei, trecând prin Turcia.

Această zonă de frontieră între Georgia şi Cecenia este o regiune muntoasă înaltă, cu un climat extrem de aspru iarna. Căile de acces spre Cecenia, în principal prin Osetia de Sud, pe atunci sub control georgian, sunt foarte strict controlate de către armata rusă. Singura cale posibilă este cea a trecătorii Pankisi. Dacă Tbilisi închide ochii la eventualele treceri clandestine, ruşii bombardează din când în când pădurile vaste care delimitează flancurile acestor munţi abrupţi. Ştiind că defileurile sunt înzăpezite încă din august, trebuie să treci munţii în iunie sau cel mai târziu la începutul lui iulie.

La sosirea lor în aceste trecători, în satul Douissi, luptătorii arabi sunt primiţi de un apropiat al lui Abu Attiya[114]. Acesta din urmă, un iordanian de 32, este reprezentantul lui Abu Moussab Al-Zarkaoui care a fost

114 Abu Hafs, iordanian ca şi emirul Khattab şi Abu Attiya. La moartea lui Khattab, el devine adjunctul succesorului acestuia, Abu El Walid El Ghamdi. Mai târziu, el va fi reprezentantul organizaţiei în Georgia.

ulterior în Irak. După eliminarea emirului Al-Khattab de către forţele ruseşti, în aprilie 2002, Abu Attiya controlează întreaga zonă cu cecenii lui Bassaiev. Legăturile dintre Al-Qaida şi rebeliunea islamistă cecenă sunt evidente. Rebelii ceceni nu caută doar să scape de sub tutela Moscovei, ci urmează, în aceeaşi măsură, logica Jihadului global. Ei sunt susţinuţi financiar de către ONG-uri din

Golf şi au contacte strategice cu organizaţia lui Osama Bin Laden. Emisari ceceni de înalt nivel îşi fac şi ei călătoria în Kandahar şi sunt

5

primiţi de către „Şeic”. Jack Roche, în timpul scurtului său sejur în Cartierul General al lui Bin Laden, a fost martorul unei asemenea vizite.

Grupul a părăsit Franţa încă din luna iunie. Unii, cum ar fi Săi’d Arif, scăpat din Frankfurt ca prin urechile acului, este ajutat de structurile reţelei lui Abu Doña, în Franţa şi în Italia, pentru a ajunge în Caucaz. Menad Benchellali, figură importantă a acestei reţele, originar din regiunea Lyon, va recurge, în ceea ce-l priveşte, la ajutorul familiei. Tatăl său este imam într-o moschee radicală, din Venissieux; fructul milosteniei va servi la finanţarea filierelor caucaziene. Mama sa este şi ea implicată alături de fiul ei. Menad îi va înregimenta şi pe fraţii săi, dintre care Mourad va fi trimis în Afghanistan graţie relaţiilor lui. El călătoreşte la Londra înainte de a merge la Jalalabad. Ajunge apoi în tabăra Al-Farouk şi va fi arestat de forţele pakistaneze după 11 Septembrie. Deferit americanilor, este transferat în baza Guantánamo unde va rămâne până în iulie 2004, dată la care va fi deferit autorităţilor franceze.

În defileuri, aspiranţii-combatanţi sunt repartizaţi în mai multe grupuri, dar numai unul dintre acestea va reuşi

să treacă în Cecenia în condiţiile climaterice extrem de aspre pentru anotimpul respectiv. Ceilalţi rămân la frontiera cecenă. Antrenamentele fizice şi psihice se succed. Soseşte 11 Septembrie 2001. Zvonul persistent despre o operaţiune de anvergură a armatei americane în zonă îl face pe Abu Attyia, care nu doreşte să-şi asume niciun risc, să ordone mujahedinilor străini să se întoarcă în ţara lor de origine. Grupul francez, condus de Merouane Benhamed[115], un fost membru al GLA, Saïd Arif şi Menad Benchellali refuză să plece. În faţa încăpăţânării lor, Abu Attiya decide să îi menţină în zona Pankisi. Vor face un curs foarte tehnic despre circuitele electronice. Grupul are în plan să comită atentate în Franţa, un proiect care beneficiază de aprobarea lui Abu Attiya, adept al violenţelor externe de orice fel. Aceşti învăţăcei sunt harnici şi sârguincioşi, chiar dacă unii dintre ei nu au nici măcar cunoştinţele de bază. Merouane Benhamed îi va împărtăşi lui Abu Attiya din experienţa sa în materie de ascunzişuri algeriene. Schimb de cunoştinţe folositoare... Chiar dacă experienţa va fi una scurtă, acesta din urmă va încerca să fabrice rachete artizanale numite „Hap Hap”, utilizate frecvent în Algeria, arme rudimentare foarte eficiente. Formaţiunea se va ocupa de asemenea şi de otrăvuri. O specialitate a organizaţiei lui Abu Moussab El Zarkaoui.

Rezultatele nefiind deloc edificatoare, Abu Attiya decide atunci, probabil cu complicitatea iranienilor, să şi le procure de la Ansar al-Islam, grup islamist compus la origine din kurzi a căror tabără, cu baza în Kurdistan, este o enclavă controlată de Abu Moussab El Zarkaoui. Acesta

115 Unul dintre responsabilii acestei filiere. El făcuse parte din GIA, în regiunea Chlef. Ulterior, aderă la Falangele Al Forkane, care vor da naştere altui grup la fel de radical precum GIA, Gardienii Predicării Salafiste.

din urmă se ocupă, în această tabără, cu ajutorul unor chimişti, îndeosebi iordanieni care au servit în Afghanistan1, de experimente cu otrăvuri. Sunt fabricate îndeosebi, în scopuri teroriste, produse pe bază de cianuri, deosebit de toxice.

Dar, pentru a ajunge aici, membrii grupului lui Abu Moussab El Zarkaoui nu vor trece prin teritoriul irakian. Nu este destul de sigur. Vor trece prin Iran unde vor beneficia de complicitate adevărată.

Abu Attiya decide deci să îşi procure cianură de „bună calitate" fabricată în tabăra de la Al Ansar Al Islam, în Kurdistanul irakian, pe lângă Abu Taisir[116][117]. Aceste produse sunt stocate în această tabără. Toxicitatea lor este testată în Rusia, unde unele mânere ale maşinilor de poliţie au fost badijonate cu cianură. Şi, dacă există un antidot, acesta trebuie utilizat imediat, căci contactul cu produsul, care la început nu dă nicio senzaţie de durere, se dovedeşte mortal după douăsprezece ore.

Trei kilograme de cianură sunt astfel pregătite pentru mai multe operaţiuni. Două kilograme îi sunt destinate lui Merouane Benhamed în vederea atentatelor din Franţa. Nu se ştie dacă această marfa, care va fi transportată prin Turcia de către un algerian, Taqi al-Din[118], ajunge, în final, la destinaţie. Nu a fost găsită niciodată.

Un alt grup coabita cu precedentul, format din activişti ai reţelei lui Abu Doña instalaţi în Marea Britanie.

116 Ahmad Mahmoud Alih Al Riyati, alias Abu Salamah, ginere al lui Abu Khabbab al Masri, responsabil cu experimentele cu arme chimice şi biologice în tabăra de la Derunta, înainte de a fi recuperat de Al-Qaida.

117 Abdul Daghlas, un apropiat al lui Abu Moussab El Zarkaoui. El era adjunctul acestuia în tabăra Herat. Beneficiază de contacte în Iran. Moare în 2003, în timpul bombardamentelor aviatice irakiene în enclava Al Ansar Al Islam.

118 Reda Boudraa

Aici figura mai ales un Hocine Benabdelhafid, al cărui nume a fost deja evocat cu ocazia arestării lui Baadache la Bruxelles, în mai 1998, şi el apropiat al lui Abu Zoubeâda.

Grupul britanic al lui Benabdelhafid va beneficia de aceeaşi pregătire pe tema produselor toxice. El va fi implicat în tentativele de atentat cu granule de ricin la Londra.

Pentru Abu Attiya, cel mai important este Jihadul global: „În interesul acestei cauze, trebuie să vă întoarceţi în ţara voastră pentru a pregăti operaţiunile”, explică el.

J.-M. Pontaut: Cum aţi aflat toate aceasta?

J.-L. Bruguière: Chiar de la Abu Attiya. Reţinut în Azerbaidjan, apoi extrădat în Iordania din cauza implicării sale în atentatul de la Amman, am putut să îl interogăm în aprilie 2005, graţie colaborării cu poliţia, justiţia şi serviciile iordaniene. A răspuns întrebărilor noastre nesfârşite şi mi-a făcut chiar dezvăluiri inedite. Astfel mi-a povestit că îl însărcinase pe Taqi al-Din să îi găsească în Turcia un expert nuclear pentru a examina un produs radioactiv provenind de la un vechi arsenal nuclear sovietic. Acest produs, un fel de „şurub”, care ar fi fost cumpărat de pe piaţa neagră cecenă pentru 45.000 de dolari, ar fi eliberat cesiu, o substanţă extrem de radioactivă susceptibilă de a fi integrată într-o „bombă murdară” capabilă să degajeze praf radioactiv pe mai mulţi kilometri pătraţi. Abu Attiya ar fi cumpărat de asemenea de la un comandant cecen două rachete sovietice sol-aer Igla, care ar fi trebuit să servească la doborârea unor avioane civile în Franţa. Bărbatul evocă, în final, o tranzacţie politică. De origine iordaniană, ar fi vrut să vină în ajutor palestinienilor. Ar fi propus grupului Hamas să îi furnizeze material destinat atentatelor, în particular veste explozive nedetectabile cu raze X. Extremiştii palestinieni l-ar fi refuzat. Dacă ei acceptau un ajutor financiar, nu

voiau, în schimb, niciun ajutor strategic sau logistic din partea Al-Qaida, a căror cauză nu o împărtăşeau. Totuşi, Bin Laden nu a încetat să utilizeze cauza palestiniană pentru propria propagandă.

Voi repera şi un alt personaj important al structurii din Pankisi: Saïd Arif. După sejurul său în Caucaz, Arii se întoarce în Europa împreună cu alţi membri ai grupului. Într-o primă etapă, el merge în Spania, unde pune la cale, aparent, o operaţiune contra bazelor americane instalate în sudul peninsulei. Dar echipa sa se face remarcată de către poliţia spaniolă. Decide atunci să se întoarcă în ţara europeană unde se instalase: Suedia.

Saïd Arii se căsătorise de fapt cu o suedeză. După o vreme, el încearcă să se întâlnească cu Abu Attiya în Georgia, dar nu reuşeşte să treacă graniţa. Se îndreaptă deci spre Azerbaidjan, Turcia şi se instalează în final în Siria. Reperat la Damasc de către serviciile de securitate, este reţinut. În virtutea excelentelor contacte cu sirienii, merg să îl audiez la Damasc, însoţit de funcţionarii din DST şi cu ajutorul autorităţilor locale, pe baza unei comisii rogatorii internaţionale. Cerem apoi şi obţinem, în aceleaşi condiţii ca şi pentru Beghal, extrădarea lui, aşa că mă reîntâlnesc cu Saïd Arif în biroul meu din Paris.

Audierea este foarte dificilă, deoarece el se apără pas cu pas, contestă vehement fiecare punct şi, în final, alege tăcerea, asistat fiind de avocaţi extrem de combativi. Arif contestă în special declaraţiile făcute în Siria, susţinând că au fost obţinute prin tortură. Dar planul său terorist este demonstrat de dovezi, recuperate mai ales în timpul sejurului său în Spania. Va fi condamnat fără probleme, în primă instanţă şi de către Curte.

J.-M. Pontaut: Să revenim la grupul nostru francez. Ce se va alege de el?

J.-L. Bruguière: Destinele lor vor fi foarte diferite.

Unul singur va ajunge să se alieze cecenilor. Acesta, algerian de origine, bucătar de profesie, Kamel Bourahla, se va integra într-un grup militar al rebelilor ceceni şi va lupta cu ruşii. Ar fi participat chiar la torturarea unor ofiţeri ruşi capturaţi de către ceceni, lucru dovedit de către un material video filmat de către torţionari, pe care l-am văzut ceva mai târziu la Moscova. În acest război, cele mai mari abuzuri au fost comise de către cele două tabere. Rănit în timpul unor bombardamente, Bourahla se desparte, ulterior, de grupul său şi încearcă să ajungă în Turcia pentru îngrijiri. Este în final prins în Daghestan de către serviciile ruse, apoi închis la Moscova.

Când aflu despre asta, fac imediat o cerere pentru a merge să-l audiez, cerere acceptată fără probleme. Mă întâlnesc întâi la Moscova – la Loubianka, imobilul care adăpostea cândva redutabilul KGB – cu Nikolai Patrouschev, responsabil al FSB, urmaşul Direcţiei a 2-a Principală din KGB, abilitat să se ocupe de atingerile aduse securităţii interne a statului. Un serviciu tentacular, extrem de puternic, însărcinat îndeosebi cu problema cecenă. Specificitatea lui este aceea de a fi în acelaşi timp un serviciu poliţienesc, dar şi judiciar. Marele patron al serviciilor ruseşti, un apropiat al lui Putin, mă primeşte declarându-mi: „Ştiu că şi dvs. sunteţi foarte motivat, ca şi noi, în lupta împotriva islamismului radical şi Al-Qaida. Suntem aici pentru a vă ajuta”. Ordinele sunt date în faţa mea către Statul său Major, pentru că eu să mă pot întâlni cu Bourahla, cu acordul autorităţilor judiciare ruseşti, în închisoarea din Lefortovo, fostă închisoare a KGB-ului, situată la periferia Moscovei. De această dată, contrar celor ce s-au petrecut în Emirate, am putut să îl văd direct pe Bourahla şi să-i vorbesc fără traducător. L-am interogat timp de trei zile încontinuu.

J.-M. Pontaut: Cred că a fost foarte surprins să vă

vadă. În ce stare era?

J.-L. Bruguière: Nu părea să fi fost maltratat… dar părea foarte uimit că mă vede! Nu la fel de inteligent ca Beghal, mi-a oferit totuşi informaţii foarte preţioase despre grupul francez pe lângă care activase în Georgia. Mi-a vorbit mult despre Saïd Arif, pe care îl considera personajul central al grupului. Acesta din urmă ar fi pretins că la întoarcerea sa va semăna teroarea în Europa. Un radicalism care îi neliniştea până şi pe membrii reţelei lui Abu Attiya şi în mod special pe Abu Hafs.

J.-M. Pontaut: Şi ceilalţi, care reveniseră în Franţa?

J.-L. Bruguière: S-au ocupat cu numeroase activităţi înainte să îi arestăm. În primul rând vor contribui la finanţarea Jihadului, cu destinaţia Caucaz în special, unde rămăseseră anumiţi tovarăşi de-ai lor. Vor face trafic cu cartele telefonice, cu cărţi de credit false, vor deturna maşini pe care le vor revinde mai ales în Magreb… Acte comerciale de tot felul care le vor aduce mai mult de 100.000 de euro. Dar, mai ales, îşi vor continua misiunea: să pregătească atentate în Franţa. Grupul se instalează la Courneuve şi la Romainville, lângă Paris. Se organizează, în plan tehnic, în jurul figurilor principale: Merouane Benhamed, responsabil cu partea electronică şi Menad Benchellali, responsabil cu chimia – chiar dacă Benhamed este cel căruia îi este destinată cianura de la Taqi al-Din. Benhamed se concentrează deci asupra electronicii, fabricând mai cu seamă un sofisticat sistem de aprindere prin telefonul mobil. O altă celulă, instalată în Italia, trebuia să furnizeze, la rândul ei, componentele necesare fabricării de dispozitive electronice şi chimice.

J.-M. Pontaut: Aleseseră ţinta?

J.-L. Bruguière: Se pare că aceasta fusese schimbată des. Grupul intenţionează la început să atace consulatul, apoi ambasada Rusiei la Paris, pentru a-i răzbuna pe

cecenii uciși în timpul asaltului de la teatrul Dubrovka din Moscova, pe 26 octombrie 2002, urmare a unei luări de ostatici dramatice. Însă renunță rapid la acest proiect, prea dificil de realizat. Sunt evocate și alte obiective: Turnul Eiffel, metroul… Grupul se gândește mai ales la un magazin de îmbrăcăminte Naf-Naf, din apropierea Châtelet-ului, despre care credeau că aparține unor evrei, dar și la un imobil administrativ al statului evreu în Franța. Această structură teroristă va fi desființată înainte de a trece la acțiune.

După reținerea membrilor grupului, magistrații FSB mi-au cerut, cu titlu de reciprocitate și pe baza unei comisii rogatorii internaționale, permisiunea a de a veni la Paris pentru a-i audia pe cei arestați în cadrul procedurii mele. Am acceptat. Venirea lor i-a impresionat foarte tare pe deținuți. Ei nu se gândiseră, cu siguranță, că într-o zi ar putea fi interogați la Paris de către magistrați ai FSB rus… Demersul Moscovei în această luptă contralihadului constituie o premieră judiciară… Ar putea servi drept precedent. Cu atât mai mult cu cât violența teroristă reapare în Caucaz, și activismul în continuă creștere al Al-Qaida din Magrebul islamic (AQMI) face ca, asupra Europei, în special a Franței, să apese grave amenințări. O configurație care amintește de ceea ce am cunoscut în 2002 și care ar fi putut fi ocazia refacerii „noilor filiere cecene”.

Deocamdată, această rețea a putut fi neutralizată înainte să acționeze. Desființarea ei demonstrează încă o dată permanenta și grava amenințare vehiculată de către organizațiile care se revendică parte a, Jihadului global”. Criza irakiană și intervenția militară americană în această țară din primăvara lui 2003 vor fi ocazia pentru Al-Qaida să se mobilizeze și să lanseze din nou chemarea la Jihad, care va fi din nefericire și auzită. Noi suportăm și acum

efectele acesteia.

3

Irak: o trambulină pentru Bin Laden

J.-M. Pontaut: în 2003, administraţia Bush decide să răstoarne printr-o acţiune militară regimul lui Saddam Hussein şi să se lanseze într-un al doilea război în Irak Ea bănuieşte regimul baasist că sprijină Al Qaida şi că dezvoltă în secret un arsenal de arme de distrugere în masă. Această iniţiativă americană a avut vreo influenţă asupra creşterii ameninţării islamiste?

J.-L. Bruguière: Cu siguranţă. Un efect de ricoşeu de o intensitate neaşteptată care a luat pe nepregătite serviciile de securitate occidentale. Vulturii de la Washington, mai precis Dick Cheney[119] şi Paul Wolfowitz1[120], cu doctrina lor de „război global contra terorismului”, au oferit organizaţiei Al-Qaida o nesperată ocazie de a se mobiliza împotriva Occidentului. Această strategie politică nebunească pe care nimic nu o justifica, nici lupta contra Al-Qaida, nici pretinsul program nuclear secret al lui Saddam Hussein, a alimentat propaganda Al-Qaida contra Statelor Unite şi aliaţilor acestora. O situaţie de altfel şi mai oportună pentru reţelele islamiste radicale pe care riposta occidentală în Afghanistan după 11 Septembrie 2001 le redusese la sanctuarul afghan, dându-i o lovitură puternică organizaţiei Al-Qaida.

Chiar dacă nu simpatizau cu regimul totalitar şi laic al lui Saddam Hussein, reţelele islamiste radicale s-au mobilizat. Pentru acestea, era vorba despre o nouă agresiune a demonului american împotriva unui teritoriu islamic. Legăturile dintre Al-Qaida şi membrii partidului Baas se înnoadă după războiul şi înfrângerea militară a autorităţilor de la Bagdad, nu înainte. Acesta a fost unul

119 Vicepreşedintele Statelor Unite între 2001 şi 2009

120 Secretar adjunct al Apărării între 2001 şi 2005

dintre nonsensurile administraţiei Bush.

La Paris, Bruxelles, Roma, Frankfurt, dar şi în alte capitale europene, în Magreb şi Orientul Mijlociu, sentimentul antiamerican creştea fără încetare, alimentat şi recuperat cu dibăcie de o propagandă activă a reţelelor salafiste radicale. Adepţii reţelei Saâki[121], membri ai reţelei de la Frankfurt care se vor alipi în 2002 filierelor cecene, elementele radicale care operează din moscheile salafiste sau din locuri de cult clandestine din Paris sau din regiunea pariziană, activiştii GSPC sau ai GICM vor alimenta această propagandă şi vor căuta să capitalizeze această recrudescenţă a urii faţă de Statele Unite. De aici şi apariţia altor adepţi ai Jihadului, atraşi de această nouă zonă de confruntare între cruciaţi şi musulmani. La mijlocul anului 2003, Irakul va deveni teritoriul Jihadului prioritar, punând în plan secund zona pakistanezo-afgană sau Caucazul de Nord.

La sfârşitul anului 2002, constatăm că numeroşi tineri de la periferie şi din anumite cartiere ale Parisului, situate în arondismentele 11 şi 19 mai ales, se lansează în radicalism şi ajung în zona siriană-irakiană, fie pe cont propriu, fie prin filiere embrionare. Acelaşi fenomen se constată şi la nivelul convertirilor.

J.-M. Pontaut: Concret, care este incidenţa acestor noi situaţii în Franţa?

J.-L. Bruguière: Consecinţele crizei irakiene şi ale intervenţiei americane din martie 2003 nu se lasă aşteptate. Anumiţi susţinători ai Jihadului au anticipat chiar declanşarea unui conflict şi s-au arătat foarte activi începând cu primele luni ale anului 2003. Prima reţea constituită pentru această circumstanţă este cea din arondismentul 19 din Paris condusă de un şef charismatic,

121 Implicată în planificarea unor atentate în Franţa în perioada Campionatului Mondial de Fotbal

Farid Benyettou. Un personaj destul de discret, dar suficient de influent şi respectat pentru cunoştinţele lui legate de islam încât să atragă tineri puţin instruiţi şi uşor de manipulat. El le va insufla o viziune radicală şi maniheistă asupra islamului şi le va facilita plecarea în Irak.

Benyettou are un îndelungat trecut salafist, încă din adolescenţă. Se naşte în 1981 în arondismentul 20 din Paris. Este cumnatul lui Youssef Zemmouri, personaj notoriu al mişcării islamiste radicale. Zemmouri este un fost membru GIA, condamnat de două ori, prima dată cu ocazia desfiinţării reţelei de la Chasse-sur-Rhône (implicată în pregătirea atentatelor din 1995), a doua oară în 1998, în timpul neutralizării reţelei Saâki. Având interdicţie definitivă pe teritoriul francez, Zemmouri este expulzat în Algeria în octombrie 2004. Benyettou va prelua ştafeta de la acesta. Va face dovada unui prozelitism foarte activ, recrutând tineri la ieşirea din instituţiile şcolare, la căminul din strada David-d'Angers sau din moscheea Adda wa, din strada Tanger din Paris. Un angajament care se va manifesta mai ales ca acte de violenţă contra comunităţii evreieşti. Aceasta arată dimensiunea antisemită a acestui radicalism islamic, la urma urmelor destul de puţin subliniată.

Benyettou a fost foarte activ şi în manifestaţiile pe tema interzicerii voalului în instituţiile şcolare sau în favoarea cauzei palestiniene, organizând mai ales rugăciuni colective pe drumurile publice. Ca şi alţi responsabili ai acestei mişcări noi legate de GSPC, Benyettou dă dovadă de oportunism: criza irakiană urmată de intervenţia americană îi oferă un puternic argument pentru a-şi convinge elevii să-şi pună în aplicare cunoştinţele, plecând în Irak.

DST, continuând investigaţiile iniţiale ale RG

pariziene, identifică această filieră pe cale să se nască şi pe protagoniştii ei. În iulie 2004, DST înaintează un raport Parchetului, care deschide imediat o informare judiciară către şeful asociaţiei de luptă contra infractorilor terorişti. Elementele infracţiunii sunt reunite: un grup de indivizi fanatici, dintre care unii au comis atentate sinucigaşe în Irak. Recruţii, care s-au antrenat clandestin, în prealabil, în Franţa pentru a învăţa să mânuiască armele, care s-au dedat şi la acte de violenţă împotriva comunităţii evreieşti din cartierul lor.

J.-M. Pontaut: Benyettou nu pleacă în Irak?

J.-L. Bruguière: Nu, el nu pleacă. El recrutează. Se concentrează asupra unui mic nucleu de adepţi motivaţi şi maleabili şi îi convinge să se sacrifice în Irak. Lucru nou pentru sunniţi, el va legitima operaţiunile sinucigaşe printr-o demonstraţie religioasă, bazându-se pe interpretările doctrinare ale savanţilor, în particular pe cele ale unui saudit. O demonstraţie care se va impune în faţa tinerilor recruţi: în cazul Irakului – un pământ islamic cucerit de „cruciaţi necredincioşi” – sinuciderea este legitimă şi permite celui care îşi dă astfel viaţa „să câştige un loc în paradis, unde îl aşteaptă 70 de virgine”. Un discurs simplist, dar seducător şi extrem de mobilizator.

J.-M. Pontaut: El recrutează deci, francezi, pentru operaţiunile sinucigaşe? Aceşti tineri sunt într-adevăr conştienţi că pot muri?

J.-L. Bruguière: Da, cincizeci dintre ei sunt seduşi de discurs. Acest mic grup de Jihadişti sunt de acord să plece în Irak şi să moară acolo.

Totul se accelerează în vara lui 2003, după preluarea Bagdadului de către americani. Rebeliunea se organizează, şi reţelele Jihadiste, conduse – din Irak – de Abu Moussab El Zarkaoui, se angajează în operaţiuni militare teroriste ucigaşe, întreprinse deseori de kamikaze. La acel moment,

câteva mii de voluntari sunt deja în Irak, mai ales iordanieni, libanezi, yemeniţi, cetăţeni ai altor ţări din Orientul Mijlociu şi chiar bosniaci şi indonezieni. Destul de puţini europeni. Zarkaoui are nevoie atunci de tineri fanatici, pe care îi va folosi drept carne de tun: recruţi ai lui Benyettou vor pleca, deci, fără niciun gând de întoarcere. Cu ocazia plecării lor se va ţine o ceremonie de adio, la fel ca pentru luptătorii kamikaze japonezi sau comandourile sinucigaşe LTTE[122]. Conform DST, trei tineri din arondismentul 19 din Paris îşi vor găsi sfârşitul în Irak, în regiunea Fallujah. Unul dintre ei va pieri în octombrie 2004, într-o operaţiune sinucigaşă la volanul unui camion ticsit de explozibil. îşi va părăsi cu părere de rău soţia şi copiii pe care îi iubea, dar „chemarea la Jihad este mult mai puternică”, va scrie el.

Angajamentele pentru Irak, în această perioadă, sunt adesea individuale, aşa cum a fost cazul lui Muriel Degauque, un tânăr belgian convertit, ucis în Irak în timpul unei operaţiuni sinucigaşe din decembrie 2005. Numărul acestor noi recruţi, proaspăt convertiţi la Jihad, este necunoscut de către serviciile de informaţii europene, ceea ce face identificarea acestora deosebit de dificilă.

La început, Benyettou se bazează pe un tânăr algerian, Hakim Boubakeur, care ajunge în Irak la sfârşitul lui 2002. Face numeroase drumuri dus-întors, trece întâi prin Damasc, apoi merge în Irak şi revine în Franţa la începutul lui martie. îl regăsim pe 15 martie în Irak, unde asistă la căderea Bagdadului.

La sfârşitul lui 2004, el revine în Siria unde este reţinut, înainte de a fi expulzat în Franţa şi acuzat de

122 Tigrii Eliberării din Tamil Elam, o organizaţie teroristă tamilă învinsă de către armata din Sri Lanka pe 17 mai 2009. A fost prima organizaţie teroristă care a recurs la atentate sinucigaşe comise de către tineri recruţi încartiruiţi în unităţile „Tigrilor negri“.

asociere a unor infractori terorişti şi încarcerat.

Boubakeur este mai mult decât principalul sprijin al lui Benyettou, este coordonatorul reţelei în zona siriano-pakistaneză. El organizează, de la Damasc, trecerea tovarăşilor săi în Irak. În graba plecării, acest rol va fi jucat la început de către un minor de 14 ani, îndoctrinat de către Benyettou. Trimis la Damasc, trebuie să îi primească pe primii membri ai grupului din arondismentul 19 şi să-i conducă spre trecătoare, pentru a trece fraudulos frontiera siriano-irakiană. Hakim Boubakeur va prelua ştafeta.

El îi va primi pe recruţi în apartamentul său înainte de a-i îndrepta către reţeaua lui Zarkaoui.

Hakim Boubakeur îşi arată fanatismul înainte de angajarea militară americană în Irak. Începând cu martie 2003, el integrează o tabără a armatei irakiene cu alţi voluntari arabi veniţi la Bagdad pentru a susţine cauza musulmană în faţa intervenţiei iminente a armatei

3 3 3

americane. La faţa locului, el dă un interviu la RTI în cursul căruia face afirmaţii extrem de violente contra americanilor şi totodată inflamate

5 1

În favoarea Jihadului. El îi incită pe „prietenii săi din arondismentul 19, toţi fraţii lui de acolo să vină (în Irak) ” pentru a apăra islamul”. Algerianul îl va convinge astfel pe fratele său, Rédouane, să se angajeze în Jihad. Acesta va pleca în Irak şi va fi ucis în iulie 2004 în timpul bombardamentelor americane din Fallujah, bastionul reţelei Al-Qaida, conduse de Zarkaoui.

J.-M. Pontaut: Aceşti tineri din arondismentul 19 au fost primiţi în Al-Qaida?

J.-L. Bruguière: Ei vor fi integraţi în Al-Qaida prin grupările islamiste constituite în Irak după sfârşitul ofensivei americane din mai 2003. Aceste grupări se vor

uni sub steagul lui Abu Moussab Al Zarkaoui, un cadru Al-Qaida care a luat ceva distanţă de Bin Laden, fără a părăsi totuşi organizaţia. Zarkaoui este un iordanian a cărui zonă preferată sunt ţările din Sham1 – Siria, Liban, Iordania şi Palestina.

Acest iordanian a ajuns în zona pakistanezo-afgană în timpul primului conflict cu sovieticii. El se întoarce 1995 în ţara sa, unde este condamnat la cincisprezece ani de închisoare, dar este eliberat în 1999. Din nou în Afghanistan, este implicat în plănuirea unui atentat în care ar fi vizat numeroase complexe hoteliere din Iordania cu ocazia trecerii în cel de-al treilea mileniu. În Afghanistan, îşi creează propria reţea şi se instalează la Herat, la frontiera iraniană. Nu întâmpină nicio dificultate la întoarcerea în Iran.

Irakul face de asemenea parte din sfera lui de influenţă. Aici va crea aşa-zisele „madafas”, case de primire, ca în Afghanistan, în 2001. Preia controlul organizaţiei Al Ansar Al Islam[123][124], pe atunci cu baza în Kurdistanul irakian. Contrar ideilor avansate ulterior, Zarkaoui nu este apropiat de partidul Baas al lui Saddam Hussein. El va profita doar, în 1991, de slăbirea regimului de la Bagdad, după primul război din Golf, pentru a câştiga teren în Kurdistanul irakian. O poziţie de altfel cu atât mai strategică cu cât acesta are frontieră comună cu Iranul, o ţară care permite accesul în această enclavă şi ieşirile după bunul plac. Prima organizaţie a sa, Jund Al Islam[125], care adună kurzii irakieni aparţinând tendinţelor extremiste, este înlocuită în decembrie 2001 de către Al Ansar Al Islam. Aceasta îi primeşte cu mai multă largheţe

123 Regiune din Orientul Apropiat care cuprinde aceste ţări. Astăzi, Sham desemnează mai ales Siria.

124 Partizanii Islamului, organizaţie islamistă apropiată de Al-Qaida

125^ A se vedea capitolul despre „filierele cecene“

pe toţi mujahedinii apropiaţi de Al-Qaida care fug din zona pakistanezo-afgană prin Iran. Zarkaoui se instalează atunci în această enclavă împreună cu mai mulţi specialişti în arme chimice şi bacteriologice.

Ea va fi bombardată de către armata americană în martie 2003. După căderea regimului lui Saddam Hussein, Zarkaoui se consacră luptei contra americanilor şi aliaţilor lor irakieni prin operaţiuni teroriste de o rară violenţă, înainte de a ataca comunitatea şiită. Osama Bin Laden îl va susţine în acţiunea lui şi îl va desemna reprezentantul său în Irak.

J.-M. Pontaut: Ce s-a întâmplat apoi cu arkaoui?

J.-L. Bruguière: Este ucis pe 7 iunie 2006, în cursul unui bombardament american.

J.-M. Pontaut* Un bombardament care îl avea ca ţintă?

J.-L. Bruguière: Evident. Mulţumită informatorilor, armata americană îl localizează în regiunea Bakouba şi el piere sub bombele aruncate de avioanele F 16 americane. Zarkaoui făcea obiectul din ce în ce mai multor critici în sânul mişcării islamiste pentru rătăcirea lui sângeroasă, mai ales după răpirea urmată de asasinat a unui diplomat egiptean acuzat de colaborare cu noua administraţie irakiană.

J.-M. Pontaut* După informaţiile dos., regimul lui Saddam Hussein nu era în legătură cu Abu Moussab Al arkaoui De ce americanii au pretins că Bagdadul susţinea Al-Qaida şi, în general, terorismul?

J.-L. Bruguière: Pentru a-şi justifica intervenţia militară. În faţa opiniei publice americane şi a comunităţii internaţionale, administraţia americană Bush trebuia să producă argumente pertinente în sprijinul demersului său politic. Ideal ar fi fost să convingă Consiliul de Securitate al Naţiunilor Unite că Irakul viola rezoluţia 1441, pentru a

obţine un mandat pe capitolul VII al Cartei. Se cunosc eforturile depuse de Statele Unite pe lângă Naţiunile Unite şi ostilitatea Franţei cu privire la acest demers.

Americanii nu vor obţine această aprobare a comunităţii internaţionale. Ei au încercat totuşi – fără succes – să aducă dovezi, neezitând să denatureze realitatea. Vă amintiţi de acea şedinţă foarte

mediatizată a Consiliului de Securitate din luna februarie 2003 în cursul căreia Colin Powell, pe atunci secretar de stat, încercase să convingă consiliul că Saddam Hussein dezvolta în secret un program nuclear şi că susţinea de altfel şi Al-Qaida.

>

Pentru a-şi susţine argumentele, Powell arăta fotografii din satelit şi două diagrame despre pretinse relaţii dintre autorităţile irakiene şi Al-Qaida, desemnând de fapt organizaţia Al Ansar Al Islam, instalată în nordul Irakului, şi reţeaua teroristă a lui Zarkaoui. Nu a fost o surpriză să se constate că una dintre diagrame arăta legătura dintre reţeaua Zarkaoui, doi locotenenţi ai săi (Abu Taisir şi Abu Attiya1) şi cei doi francezi, Merouane Benhamed şi Menad Benchellali, arestaţi aici, în decembrie 2002, în cadrul anchetei privind „filiera cecenă”.

Aceste informaţii fuseseră comunicate serviciilor secrete americane în cadrul cooperării internaţionale. Or, dacă ancheta condusă de mine a stabilit că acest grup de activişti a avut legături cu structura teroristă a lui Zarkaoui, niciun moment nu a apărut vreo implicare irakiană. În schimb, teritoriul iranian, cu binevoitoarea complicitate a Teheranului, era folosit în mod regulat de Zarkaoui şi de cadrele organizaţiei sale pentru ieşirile şi intrările în Kurdistanul irakian sau ca locaţie pentru

întâlnirile operaţionale. O informaţie ascunsă cu grijă de Powell în demonstraţia sa de la Organizaţia Naţiunilor Unite.

J.-M. Pontaut* O uimitoare impostură!

J.-L. Bruguière: O manipulare, în orice caz. Cu atât mai inacceptabilă cu cât diplomaţia americană utiliza elemente din informaţii despre o afacere judiciară în curs de desfăşurare. Powell a abuzat cu siguranţă prin ordin de serviciile de informaţii americane care cunoşteau adevărul, cel puţin din ancheta noastră. Deşi decizia de a folosi aceste informaţii aparţinea Departamentului de Stat.

Oricum ar fi, administraţia Bush nu s-a dat în lături de la nicio manipulare şi minciună pentru a-şi atinge scopurile. Voi afla astfel la Washington, în primăvara lui 2003, că decizia de a răsturna regimul lui Saddam Hussein fusese luată la cel mai înalt nivel la începutul anului 2003, indiferent care ar fi fost concluziile Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică. Lucrările conduse de Hans Blix, directorul inspectorilor ONU, nu aveau, pentru strategii americani, mai ales pentru civilii din Pentagon, alt scop decât să câştige timp pentru a permite militarilor să fie pregătiţi pentru această operaţiune de anvergură.

Franţa, incontestabil, a avut dreptate să reziste şi să nu gireze această aventură nebunească.

J.-M. Pontaut: Aţi vorbit cu americanii despre acest angajament şi aţi denunţat acţiunea lor militară?

j

J.-L. Bruguière: Da, în măsura în care aceasta avea o incidenţă judiciară asupra nivelului ameninţării. Criza diplomatică, urmată de intervenţia militară în Irak, a mobilizat puternic mişcarea islamistă radicală europeană care s-a radicalizat şi mai mult, înregistrând o creştere sporită a Jihadiştilor. Am denunţat atunci cu putere această strategie fără sens, de exemplu în timpul

colocviului de la Brookings Institution de la Washington din mai 2003 şi la Singapore în acelaşi an. Am înţeles rapid că niciun argument nu putea să aibă priză la un grup restrâns, o mână de oameni care îl înconjurau pe preşedintele Bush, în special la Dick Cheney şi Paul Wolfowitz, siguri de dreptatea lor, care se simţeau investiţi cu o misiune aproape divină. O ideologie vulgară incontestabilă, profesată dogmatic de oameni care nu înţelegeau lumea arabă şi care nu acceptau să fie contrazişi. Căci, la acea epocă, tonul este maniheist: cei care nu agreau strategia lui Bush erau inamicii

Americii. Franţa a fost clasată în această categorie. Timpurile s-au schimbat America, azi, face bilanţul precedentei administraţii. Este momentul rezolvării dificilei probleme a bazei de la Guantánamo şi a unei revizuiri a metodelor de interogare ale CIA. Puţine voci mai susţin această aventură care a costat scump comunitatea internaţională şi care a alimentat sentimentul antioccidental din sânul lumii musulmane. Un sentiment care este încă larg exploatat de către Al-Qaida.

J.-M. Pontaut Cooperarea antiteroristă dintre Statele Unite şi Franţa a avut de suferit din cauza acestei situaţii?

J.-L. Bruguière: Paradoxal, nu. Americanii, foarte pragmatici, au separat politica de cooperare tehnică. În domeniul luptei contra teororismului, în materie de informaţii ca şi de întrajutorare judiciară, criza politică franco-americană nu a avut nicio influenţă asupra calităţii cooperării noastre. În acest climat politic degradat, reputaţia mea în Statele Unite unde înnodasem de-a lungul timpului relaţii de încredere şi stimă reciprocă cu Departamentul de Justiţie al FBI a rămas intactă.

Până într-acolo încât le apăream în faţa ochilor ca un fel de „ambasador”, singurul reprezentant al Franţei care vehicula o imagine pozitivă… Ceea ce nu m-a împiedicat să

denunţ manipulările politice americane din cadrul Consiliului de Securitate al ONU. Pentru a evita orice neînţelegere, ambasadorul Statelor Unite la Paris m-a asigurat chiar, în timpul unui dejun, că preşedintele ţinea la această cooperare bilaterală şi că criza politică nu ar fi avut nicio consecinţă negativă asupra calităţii cooperării judiciare. Este adevărat că partenerii noştri americani ne solicitau foarte des şi că realizarea comisiilor rogatorii internaţionale constituia o parte deloc neglijabilă a activităţii de luptă antiteroristă…

Serviciile americane, precum FBI, vor resimţi, în schimb, destule dificultăţi în colaborarea cu Pentagonul, însărcinat, după doctrina Wolfowitz, să conducă lupta contra terorismului, mai ales pe teritoriul irakian. Statele Unite, care, în pofida tuturor, conştientizaseră după 11 Septembrie 2001 o prea mare compartimentare a serviciilor secrete, au încercat să remedieze această situaţie creând postul de director naţional al informaţiilor1. Asta nu i-a făcut pe militari mai puţin reticenţi în împărtăşirea informaţiilor cu FBI-ul. Şi totuşi, datorită colaborării dintre ţările noastre, am descoperit o celulă teroristă la Montpellier, angajată în proiecte de atentate în Europa.

În martie 2004, au fost interceptate două apeluri telefonice iniţiate, de pe telefoane cu celulă satelit, din Fallujah către numere GSM franceze. Erau telefoanele mobile ale unor marocani stabili la Montpellier. Autorii acestor apeluri au fost implicaţi în asasinarea a patru americani la Fallujah. Ancheta instrumentată de DST, în

cadrul unei comisii rogatorii[126][127], a stabilit că unul dintre destinatarii acestor apeluri, un marocan numit Hamza Safi, plecase în martie 2003, cu unul dintre compatrioţii săi, în Irak, unde s-a întâlnit cu unul dintre libieni[128]. La întoarcerea în Franţa, Safi şi membrii grupului său l-au primit la Montpellier, în cursul verii, pe acest libian însărcinat să alcătuiască o filieră pentru a facilita calea Jihadiştilor către Irak.

În iunie 2004, Hamza Safi a plecat din nou în Irak cu un alt marocan din Montpellier, Hamid Bach. Cei doi s-au regăsit în Siria, într-o casă de primire din Alep, unde au fost preluaţi de un irakian[129] aflat în legătură cu Zarkaoui, însărcinat să îi dirijeze spre Fallujah. Safi a fost omorât în Irak în octombrie. Cât despre Hamid Bach, acesta nu prea intenţionează să moară ca un martir. S-a întors în Franţa în luna august.

Însă irakianul din casa de primire din Alep i-a încredinţat o misiune: l-a însărcinat pe Bach să participe la operaţiuni teroriste pe teritoriul european, în Franţa şi în Italia. El trebuia să fabrice mecanisme explozive. Cu ajutorul unui alt membru al grupului, Bach a adunat multe informaţii şi a cumpărat produse chimice pentru obţinerea peroxidului de hidrogen. Mai târziu, a pretins că acest amestec chimic trebuia trimis în Italia. Ţinând însă cont de instabilitatea sa, totul ne făcea să credem că era destinat pentru Franţa. Totuşi, nu am putut identifica potenţialele ţinte.

---

126 Director of National Intelligence. Primul a fost Tom Ridge. Era însărcinat tocmai cu informarea zilnică a preşedintelui asupra chestiunilor de securitate naţională, prerogativ care până atunci îi revenise directorului CIA.

127 Organizată în cadrul dosarului „filierelor irakiene“

128 Ahmed Libianul

129 Mohammed Irakianul

În schimb, grupul din Montpellier, alcătuit din studenţi în tehnologie şi ştiinţe, concepuse mai multe proiecte teroriste: să susţină guérilla din Irak prin trimiterea de voluntari, să organizeze atentate în Europa împotriva ţărilor coaliţiei şi să consolideze GSPC-ul în Algeria. Ceea ce, încă o dată, demonstrează rolul determinant al acestei ultime organizaţii în propagarea Jihadului global.

J.-M. Pontaut: Cine erau membrii acestui grup? Studenţi terorişti la Universitatea din Montpellier, e destul de neaşteptat…

J.-L. Bruguière: S-au distins în cadrul grupului trei tineri marocani proveniţi din familii înstărite, trimişi în Franţa pentru a urma studii superioare. Şi-au pus competenţele tehnice în serviciuljihadului. S-au orientat chiar către cursuri universitare complementare, unde să înveţe despre fabricarea mecanismelor explozive şi a dispozitivelor sofisticate de aprindere. Aakil Chraibi, student strălucit, fiu de doctor, a făcut studii de electronică la Montpellier, absolvind chiar un masterat universitar. Şi-a făcut stagiul într-o întreprindere din Montpellier, unde era foarte apreciat. El a realizat un sofisticat prototip de emiţător-receptor.

Reda Barazzouk a părăsit Marocul în 2000 pentru a-şi continua studiile la Montpellier. În DEUG[130], a făcut cunoştinţă cu Chraibi la Universitatea din Montpellier. Se va orienta spre electronică şi informatică industrială şi se va specializa în optoelectronică şi hiperfrecvenţe.

Al treilea, tot marocan, Yousef Bousag, a obţinut bacul ştiinţific în Maroc în 2002. S-a instalat apoi în Franţa şi a urmat şi el cursuri universitare la Montpellier şi la Troyes în domeniul sistemelor de informaţii şi de

130 Diplomă de studii universitare generale cu durata de doi ani, în Franţa

telecomunicaţii. El a recunoscut că grupul – fără ierarhie – era în întregime dedicat „cauzei” şi Jihadului.

Chraibi a reprodus prototipul de emiţător-receptor pe care l-a creat în timpul stagiului şi l-a perfecţionat cu un microprocesor pe care îl programa printr-un calculator furat de la utilizatorul său. Acest dispozitiv de aprindere a fost încredinţat în octombrie 2005 la Montpellier unui emisar al unui grup apropiat de GSPC[131] venit din Algeria ca să îl ia. Acesta a realizat, cu ajutorul a doi colegi de facultate, un sistem şi mai bine pus la punct, folosind o barieră laser, tehnică pe care Barazzouk o stăpânea foarte bine.

Din 2005, grupul, aflat sub influenţa lui Chraibi, s-a orientat din ce în ce mai mult spre GSPC, prin susţinerea logistică a grupărilor de rezistenţă algeriene şi printr-un proiect de antrenament paramilitar la frontiera algeriano-marocană. Chraibi a fost arestat în Algeria în decembrie 2005.

J.-M. Pontaut: Prin urmare, în opinia dumneavoastră, intervenţia în Irak a amplificat riscurile de atentate în Franţa. Şi totuşi ţara noastră nu a jacuptarte din coaliţie.

y

J.-L. Bruguière: Chiar dacă nu a fost parte activă în Irak, Franţa a fost ţintită de elementele algeriene aparţinând filierelor irakiene. Am putut dejuca aceste tentative datorită anchetelor instrumentate de secţia antiteroristă şi de DST, în cooperare atât cu partenerii europeni, cât şi cu cei algerieni şi marocani. Astfel au fost distruse în Europa şi în Magreb reţele foarte ramificate, înainte ca acestea să poată acţiona. Pe lângă grupurile de noi adepţi ai Jihadului de curând radicalizaţi – cum a fost cazul celor despre care tocmai am vorbit – au mai apărut şi

131 Al Jabha Al Islamiah Lile Kitale - Frontul islamic pentru luptă-masacru/ ucidere

reţele mai mult sau mai puţin structurate, alcătuite din membri căliţi în mişcarea GLA sau în GSPC-ul algerian, în marea lor parte fiind deja condamnaţi.

Primul a fost creat chiar în închisoare... de Safe Bourada. Fost membru al GIA, acesta fusese condamnat la zece ani de închisoare în februarie 19981 pentru participarea la campania de atentate din 1995 din Franţa.

j

În închisoare, şi-a îndoctrinat colegii de celulă şi i-a convertit la islamismul radical. În centrul de detenţie de la Val de-Reuil, a făcut cunoştinţă cu doi membri ai viitorului grup. Erau deţinuţi de drept comun, condamnaţi la pedepse grave, unul pentru crimă, altul pentru viol. La sfârşitul anului 2002, Bourada a hotărât să alcătuiască carta, „cartea întemeietoare”, o nouă mişcare islamică, pe care a numit-o Al Ansar Al Fath[132][133]. O decizie survenită în punctul culminant al crizei politice irakiene. Organizaţia sa şi-a propus drept obiectiv „ajutarea fraţilor din Irak pentru combaterea forţelor coaliţiei”.

J.-M. Pontaut: A redactat carta mei noi mişcări teroriste în puşcărie?

J.-L. Bruguière: Bourada nu s-a dezis niciodată de idealul său islamist. Puşcăria i-a întărit convingerile. A făcut prozeliţi, a convertit noi adepţi, a urmărit actualitatea şi şi-a redactat în secret textul. La eliberare, în februarie 2003, a creat mişcarea Al Ansar al Fath, împreună cu doi delincvenţi de drept comun recrutaţi în puşcărie. Unul dintre ei i l-a prezentat pe Mohamed Benyamina, un algerian care va juca un rol esenţial în strategia mişcării. DST a pus mâna pe o copie a textului lui Bourada la domiciliul unuia dintre membrii grupului. „Carta” era împărţită în secţiuni, iar una se intitula:

132 Pe 18 februarie 1998, de către Tribunalul Corecţional din Paris

133 „Partizanii victoriei“

„Apropierea bunurilor”. Se vorbea aici despre finanţarea grupului…

J.-M. Pontaut: închisoarea a reprezentat un loc propice pentru islamişti!

J.-L. Bruguière: Era cunoscut fenomenul îngrijorător al prozelitismului islamist în închisoare, manifestat de radicali, în general foşti „afghani”. Însă era pentru prima dată când se crease un grup terorist în mediul carcéral, prin redactarea unui manifest şi recrutarea deţinuţilor de drept comun. S-a format fără larmă şi fără să atragă atenţia autorităţilor. Sigur, Bourada, din cauza trecutului şi al profilului său, a făcut obiectul unei supravegheri aparte, însă conduita sa nu l-a dat cu nimic în vileag.

Într-un fel, grupul a fost descoperit din întâmplare. „Responsabilii cu finanţarea” din exterior au deschis o pizzerie la Mureaux şi un *phone shop*. În ceea ce-i priveşte, membrii secţiunii „apropierea bunurilor”, aceştia atacau prostituaţii – nişte nelegiuiţi – şi au agresat, în iulie 2005, un travestit de pe strada Grande-Armée din Paris. I-au furat sub ameninţare bunurile personale şi o sumă de bani. Anchetarea acestei mârşăvii a condus la identificarea a trei membri ai grupului. Condusă iniţial de un serviciu al Poliţiei Judiciare pariziene, ancheta a fost rapid încredinţată DST. A fost deschisă o anchetă în cadrul secţiei antiteroriste şi m-am ocupat de ea, împreună cu alţi trei colegi din cadrul secţiei, printre care Philippe Coirre, care l-a înlocuit pe Jean-François Ricard când acesta a plecat din galeria Saint-Eloi1. „Responsabilii cu finanţele” au fost interpelaţi în luna iulie.

J.-M. Pontaut: Ce a făcut Bourada la ieşirea din închisoare? A rămas în Franţa?

J.-L. Bruguière: în vara lui 2003, Bourada a devenit şeful, „emirul” mişcării sale. A rămas în Franţa, însă se simţea ameninţat şi se temea că este supravegheat de

poliţie. A hotărât să plece în Egipt în octombrie 2004 ca să îşi desăvârşească, susţinea el, cunoştinţele de arabă. A revenit abia în septembrie anul următor şi a fost arestat imediat după asta.

După plecarea sa, a fost înlocuit de Mohammed Benyamina, care a devenit într-un fel emirul provizoriu al grupului. I-a dat un nou impuls: o ancorare la GSPC, demarată deja prin reţeaua Montpellier[134][135], relaţii operaţionale mai strânse cu mişcarea lui

Zarkaoui şi organizarea de operaţiuni teroriste în Europa şi în special în Franţa.

J.-M. Pontaut: Această evoluţie era înscrisă în faimoasa cartă a organizaţiei?

J.-L. Bruguière: Nu formal, însă carta nu o interzicea. Bourada legaliza, într-adevăr, în textul său, apelul lajihadul împotriva Franţei, considerată drept „tărâm necredincios1”. Acesta din urmă a pretins că nu a fost niciodată informat de această strategie, însă a garantat-o după arestarea sa. A afirmat cu un oarecare cinism că, atunci când şi-a dat seama de orientarea pe care Benyamina a dat-o organizaţiei, a simţit „satisfacţia grădinarului care vede cum îi cresc plantele”.

Benyamina este un personaj enigmatic care a ridicat multe întrebări şi a alimentat zvonuri despre manipularea sa de către serviciile algeriene. Ancheta a dezminţit aceste zvonuri şi aceste supoziţii. De naţionalitate algeriană, Benyamina a locuit la Trappe de la sfârşitul anului 1990. În 2003, frecventa moscheea din oraş, unde a făcut cunoştinţă cu cea mai mare parte a membrilor grupului,

---

134 Grup antiterorist, format din 8 judecători de instrucţie, aparţinând Tribunalului de înaltă Instanţă de la Paris; numele vine de la locul amplasării Palatului de Justiţie parizian.

135 Vezi mai sus contactele lui Chraibi cu Al Jabha Al Islamiah Lile Kitale, un grup apropiat de GSPC

unii dintre aceştia fiind tunisieni.

În iunie 2004, pe vremea când Bourada locuia încă în Franţa, Benyamina a mers în Alger pentru a întâlni un emisar apropiat de Zarkaoui, un anume Al Tounsi. Obiectivul principal era coordonarea trimiterii Jihadiştilor francezi în Irak.

Însă în decembrie, Al Tounsi a dat o nouă orientare grupului, dându-i sarcina de a exporta Jihadul în Europa. Al Tounsi i-a confirmat lui Benyamina că grupul său este legat de Abu Moussab El Zarkaoui şi l-a informat că organiza stagii pentru fabricarea exploz zibilor şi a otrăvurilor în nordul Libanului, în regiunea Tripoli. Centrul de antrenament era condus de un anume Abu Hafs, un libanez apropiat de organizaţia teroristă Fatah Al Islam[136][137]. Al Tounsi i-a cerut lui Benyamina să îi trimită pe membrii organizaţiei sale în Liban. Au fost desemnate trei persoane, însă doar una a mers în februarie 2005, pentru a urma un antrenament în acest centru. Însă în această fază nu era stabilit niciun obiectiv clar. Va fi însă în lunile următoare.

Benyamina a fost convocat de Al Tounsi să asiste la o reuniune operaţională la Damasc în aprilie, la care a participat un irakian. Nu se mai punea problema coordonării „filierelor irakiene", ci a organizării de operaţiuni teroriste cu arme neconvenţionale în Europa.

J.-M. Pontaut: Arme necorwenţionale… Arme chimice, biologice sau nucleare?…

J.-L. Bruguière: Nucleare nu. Însă chimice, cu iperită.

136 „Dar Al Kufar"

137 Organizaţie islamistă radicală apropiată de Al-Qaida apărută în Libanul de Nord în noiembrie 2006. Oficial, a rezultat din scindarea Fatah Intifada şi s-a format în tabăra de refugiaţi palestinieni din Nah El Bared, în regiunea Tripoli. Militanţii săi s-au confruntat cu armata libaneză în vara lui 2007.

În cursul acestei reuniuni, toţi participanţii i-au jurat credinţă lui Al Tounsi, iar irakianul s-a trezit cu sarcina de a se iniţia în fabricarea şi manipularea iperitei, urmând să ţină cursuri în tabăra din Tripoli în Libanul de Nord. Îndeplinindu-şi sarcina, a transportat clandestin în Liban o anumită cantitate de iperită. Procesul de export al violenţei teroriste se accelera. În foarte mare linişte. Niciun semn tangibil nu permitea identificarea vreunei ameninţări în faşă, excepţie făcând ancheta pe care o desfăşuram cu partenerii noştri externi. Benyamina a fost informat de transferul în Liban al „gazului galben" şi i s-a cerut să numească ţinte în Franţa. El a propus sediul DST, metroul parizian şi aeroportul din Orly. Unul dintre membrii mişcării sale a fost însărcinat ulterior să creeze un site internet de propagandă, Ajnad Al Islam[138], pentru sprijinirea acţiunii lui Al Tounsi.

În iunie, Al Tounsi a fost omorât în timpul unei confruntări cu armata siriană. Şi adjunctul său a fost doborât puţin mai târziu. Un scenariu care nu putea să nu amintească de eliminările succesive ale şefilor GIA din anii ’990.

5

Un nou şef, „Şeic", a preluat conducerea grupului Al Tounsi. El se ocupa mai ales de relaţiile dintre organizaţia sa şi Al-Qaida. El a trimis un emisar la Paris. Misiunea acestuia: să îi ceară lui Benyamina să facă cercetări pe teren pe aeroportul Orly şi la metroul parizian.

Demersul „Şeicului" se înscria perfect în strategia iniţiată de Al Tounsi cu prilejul reuniunii de la Damasc din aprilie 2005, cea a Jihadului global, propovăduit de Zarkaoui.

Aceste proiecte nu se vor putea concretiza. Membrii organizaţiei lui Bourada au fost arestaţi înainte de a putea

138 Batalioanele Islamului

realiza reperaje asupra potenţialelor obiective. Însă ameninţarea era reală.

J.-M. Pontaut: Unele proiecte teroriste vizau şi alte ţări în afară de Franţa?

J.-L. Bruguière: Italia şi Germania erau şi ele vizate. Reţeaua lui Al Tounsi reuşise să orchestreze o operaţiune teroristă în Germania, care a fost însă dejucată în ultimul minut. E vorba despre acţiunile teroriste împotriva reţelei feroviare. Pe 21 iulie 2006, poliţia germană descoperea două valize-capcană în nişte trenuri, în gările Koblenz şi Dortmund. Aceste acţiuni erau o urmare a hotărârilor adoptate în aprilie 2005 la Damasc în prezenţa lui Benyamina.

Legăturile dintre operaţiunile vizând Germania şi teritoriul francez au fost de asemenea coroborate cu arestarea în Germania a trezorierului centrului islamist cultural din Bremen, care fusese invitat să participe la reuniunea din Damasc. Potrivit spuselor lui Benyamina, ar fi trebuit să îl întâlnească pe acesta la Paris pentru a discuta despre operaţiunile care aveau Franţa în vizor.

Atitudinea fermă a autorităţilor franceze de a nu interveni militar

5

alături de americani în Irak a scutit provizoriu ţara de ameninţările cu represalii ale Al-Qaida. Însă relaţiile din ce în ce mai strânse, începând cu 2005, dintre GSPC şi Zarkaoui au schimbat cu mult această situaţie.

5

Benyamina s-a întâlnit cu GSPC în 2005. În august, „Şeicul”, succesorul lui Al Tousni, i-a cerut să meargă în Algeria, în Constantinois, pentru a discuta despre modalităţile de scoatere din Algeria a tunisienilor aparţinând GSPC…

J.-M. Pontaut: Ce făcea în timpul acesta Bourada,

fondatorul grupului?

J.-L. Bruguière: El se afla în Egipt. Scopul său ultim era să îşi unească grupul cu cel al lui Zarkaoui. Susţinea că arde de nerăbdare să meargă să întâlnească membrii Al-Qaida şi să le explice ce reprezenta organizaţia sa. În realitate, avea grijă ca proiectul să nu ajungă în zonele tribale pakistaneze. A mers la Istanbul, însă omul său de legătură l-a convins să se abată de la traseul propus. Fiind supravegheat, ar fi putut compromite securitatea instanţelor conducătoare ale Al-Qaida. A hotărât să revină în Franţa, unde a fost imediat arestat.

J.-M. Pont aut: în final, în opinia dumneavoastră cheia acestor ameninţări cu atentate vine de la GSPC, a cărei strategie a depăşit cu mult cadrul algerian.

J.-L. Bruguière: GSPC recruta marocani, libieni, tunisieni, foarte activi în filierele irakiene. Reţeaua lui Al Tounsi1 este reprezentativă în această privinţă. El a făcut legătura între GSPC şi Zarkaoui. Această alianţă strategică se află de fapt la originea ameninţărilor teroriste împotriva Franţei. Un alt personaj legat de Benyamina, Aanouar Majrar, căruia îi jură credinţă, va juca un rol important în programarea operaţiunilor în ţara noastră. Va acţiona în cadrul unei alte reţele conduse de Ouassini Cherifi.

J.-M. Pontaut: O reţea diferită de precedentele?

J.-L. Bruguière: Nu cu adevărat. Este diferită, deoarece implică actori diferiţi, ca Cherifi şi Majrar. Dar este legată şi de Zarkaoui, prin structura lui Al Tounsi, evocată anterior.

J.-M. Pontaut: Cine este Cherifi?

J.-L. Bruguière: Cherifi este născut la Villepinte în 1974 şi este un individ foarte radical şi violent. Nutreşte o ură feroce împotriva Franţei şi a instituţiilor sale. După arestarea sa, contactul cu el a fost deosebit de dificil. S-a arătat ostil şi agresiv. Încă de la reţinerea sa, fiind

suferind, a fost transportat în sala Cusco[139] şi a profitat de neatenţia personalului pentru a fugi. A fost prins la poarta spitalului. Cherifi are un trecut islamist important. Acest vechi „afghan”, legat de celula de la Frankfurt[140] şi de membri ai GICM arestaţi în Franţa în cadrul atentatelor de la Casablanca şi de la Madrid, fusese deja anchetat în august 2000 de către DST pentru trafic de paşapoarte contrafăcute de origine thailandeză.

J.-M. Pontaut: *Thailandeză*?

J.-L. Bruguière: Thailanda este adăpostul principalilor autori ai documentelor contrafăcute, acte de identitate şi paşapoarte. O activitate clandestină plasată la Bangkok. Ei furnizează tot atâtea documente infractorilor de drept comun, cât şi reţelelor teroriste. Cherifi este reţinut până în martie 2004. În detenţie, el va recruta prizonieri de drept comun pentru a-i înrola în gruparea membrilor Jihadului cea care o va crea la ieşirea din închisoare. Printre ei, un marocan instalat în Franţa din 1992 şi condamnat de mai multe ori pentru diferite delicte, Aanouar Majrar.

J.-M. Pontaut: Care este strategul acestui grup?

J.-L. Bruguière: Trei sunt obiectivele grupului Cherifi: facilitarea trimiterii de mujahedini în Irak, activităţi de finanţare şi de realizare de operaţiuni teroriste în Europa. Partea de finanţare va predomina. Grupul va participa la crearea de mici afaceri comerciale pentru a „spăla” fondurile. Va plănui o operaţiune de jaf armat şi va apărea chiar ca fiind în legătură cu indivizi implicaţi într-un fals atac în detrimentul Brink’s.

J.-M. Pontaut: *De ce fals*?

J.-L. Bruguière: Unul dintre însoţitorii fondurilor

139 „Tunisianul“, în limba arabă

140 Celulă islamistă dezmembrată în decembrie 2000, care proiectase comiterea unui atentat la catedrala din Strasbourg.

aparţinea acestui grup islamist. El le-a transmis toate informaţiile necesare. Cu ocazia atacului, el a fost lovit de camarazii săi pentru a nu-şi atrage bănuieli. Va fi totuşi demascat şi toţi membrii grupului său vor fi identificaţi.

J.-M. Pontaut: *Cherifi a participat la „*atacuri adevărate”?

J.-L. Bruguière: Da. O tentativă de furt utilizând explozibile împotriva unui centru fortificat în octombrie 2005. Acest centru blindat situat în Beauvais adăpostea 3 milioane de euro, bani destinaţi alimentării distribuitoarelor automate de bilete. Dar lovitura a dat greş, pentru că încărcătura de explozibil nu a fost suficient de puternică. Gaura făcută nu permitea accesul unui om… Explozibilul era unul militar, dar prost folosit! Restul armamentului, adevărate arme de război, va fi descoperit după numeroase peripeţii cu ocazia unei percheziţii efectuate în plină noapte într-o boxă în regiunea pariziană.

J.-M. Pontaut: Această reţea nu cevea decât un obiectiv financiar?

J.-L. Bruguière: Nu. Majrar va face legătura şi cu alte grupuri din Turcia, Algeria şi Maroc. El va fi implicat în proiecte de atentate în Europa şi în Magreb. Proiecte ce vor fi comandate din Alger de GSPC. Majrar, împreună cu membrii reţelei recrutate de Cherifi, va efectua mai multe călătorii, în special în Maroc şi în Algeria. În Algeria, un emisar al GSPC transmite instrucţiuni de comitere a unui atentat în Italia. Ordinul venea din partea GSPC, dar aceste operaţiuni teroriste trebuiau îndeplinite pe socoteala Al-Qaida. Ele ar fi fost finanţate prin jafuri armate întreprinse de reţeaua Cherifi. Serviciile italiene dezvăluie astfel o celulă teroristă ce plănuia comiterea unui atentat împotriva catedralei din Bologna în aprilie 2006, în ajunul alegerilor legislative italiene. Scopul – ca şi în Spania în 2004 – era învingerea partidului lui

Berlusconi.

Această reţea, ca şi precedentele, pune în evidenţă impactul conflictului irakian asupra nivelului ameninţării teroriste în Europa. Ea demonstrează că haosul irakian, de pe urma căruia a profitat substanţial Al-Qaida, a permis o apropiere strategică între ramura irakiană a acestei organizaţii, condusă de Abu Moussab El Zarkaoui, şi GSPC-ul algerian.

Această din urmă organizaţie a ştiut să profite de pe urma conflictului irakian pentru a-şi întări poziţia. Ea va comanda acţiuni teroriste în Magreb (Algeria, Tunisia, Maroc) şi în Franţa. Agenda teroristă a Al-Qaida viza cu prioritate ţările coaliţiei: Spania şi Italia. GSPC a adăugat Franţa pe această listă, chiar dacă ea s-a opus diplomaţiei Washingtonului.

4

Cazanul pakistanez

J.-M. Pontaut: Irakul nu este singurul subiect de nelinişte. În Pakistan atentatele se multiplică. În iulie 2008, armata pakistaneză asalta în Islamabad Moscheea Roşie unde se regrupaseră islamiştii radicali apropiaţi de Al-Qaida; în septembrie acelaşi an, un atentat sinucigaş cu un camion-capcană devastează hotelul Marriott din Islamabad şi provoacă moartea a patru sute de persoane. Această situaţie, în afară de dimensiunea sa tragică, are incidenţe asupra ameninţării teroriste din Europa?

J.-L. Bruguière: în Franţa, nu cu adevărat. Niciun proiect de atentat – spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat în Marea Britanie – nu a fost comandat pe teritoriul ţării noastre de organizaţiile pakistaneze. Dar acestea din urmă s-au arătat foarte active începând din 2001. Dacă până atunci Pakistanul era un teritoriu de tranzit şi de primire pentru mujahedinii plecând spre Afghanistan, situaţia se va schimba din 2001. Membri ai

mişcării islamiste radicale europene vor fi recrutaţi în Europa de organizaţiile pakistaneze, ca Lashkar-e-Taâba.

Reţele logistice şi financiare se vor dezvolta fără zgomot în Europa Occidentală. Acestea vor face recrutări mai ales în sânul comunităţilor lor, acolo unde erau mai bine implantate din raţiuni istorice: în Marea Britanie. Aceste reţele vor proceda şi la implantări clandestine ale adepţilor lor în alte regiuni din lume.

În iulie 2005, Marea Britanie este lovită de atentate. Acestea sunt opera britanicilor de origine pakistaneză aparent bine integraţi şi vor provoca o revizuire profundă a politicii britanice în domeniul comunitarismului. Cea a Franţei, fondată pe integrarea populaţiilor imigrante, nu a reuşit nici ea mai bine. Ca dovadă, revoltele urbane din noiembrie 2005 – fără legătură cu reţelele islamiste.

J.-M. Pontaut: Dar de ce este justiţia franceză interesată de activitatea acestor reţele pakistaneze?

J.-L. Bruguière: Aceste reţele nu erau active înainte de 2001. Comunitatea pakistaneză este destul de redusă în Franţa. Nu atrage atenţia. Puţin penetrabilă, mai ales din cauza limbii, este dificil de supravegheat. Dacă serviciile noastre pot face apel la vorbitori de arabă şi pot controla comunitatea magrebină, nu la fel stau lucrurile cu pakistanezii. Avem puţini interpreţi de urdu sau de panjabi. Încă şi mai puţini pentru dialectele vorbite în Balucistan sau Waziristan. Dintre filierele afghane, ne interesează Peshawar, din Pakistan, adevărată poartă de intrare spre taberele afghane unde se instalaseră structuri de primire ale mujahedinilor, moştenitori ai Maktab al-Khadamat. Lucrurile se vor schimba în 2001 cu reţele ale grupului Lashkar-e-Taiba operând direct în Europa.

J.-M. Pontaut: Ce rol a jucat această organizaţie în creşterea ameninţării islamiste în Pakistan?

J.-L. Bruguière: Lashkar-e-Taïba a fost creată în 1989[141] pentru a lupta împotriva regimului comunist din Afghanistan. În 1990, se angajează în lupta contra Indiei în problema Caşmirului, cu sprijinul autorităţilor pakistaneze, în principal al îşi Organizaţia se va instala apoi în apropiere de Lahore. Lashkar-e-Taiba se apropie de talibani şi mai ales de Al-Qaida. În 1998, Lashkar aderă la Frontul Islamic Mondial al Jihadului împotriva evreilor şi a creştinilor a lui Osama

Bin Laden. Este interzis în Pakistan pe 12 ianuarie 2002. Atunci îşi mută sediul social la Muzaffarabad, în Caşmir. Lashkar-e-Taâba îşi va continua acţiunile teroriste în cadrul Jihadului mondial. Va apărea în două din anchetele noastre.

Una priveşte afacerea Richard Reid, despre care am vorbit deja, iar cealaltă pe un anume Willy Brigitte, un membru al reţelei conduse de Ameroud1, care a fost recrutat de către Lashkar pentru a participa la operaţiuni teroriste în Australia…

Ancheta asupra lui Richard Reid a descoperit o reţea pakistaneză apropiată de Lashkar-e-Taïba, condusă de un anume Rama Ghulam[142][143]. Implicând doi islamişti radicali cunoscuţi de poliţie – unul franco-algerian, Haldm Mokhfi, celălalt franco-marocan, Hassan El Cheguer –, care i l-ar fi prezentat pe Richard Reid, Rama Ghulam ne-a descoperit existenţa, în Franţa, a unei filiere de recrutări de voluntari pentru Jihadul acestei organizaţii pakistaneze.

Originari din Aulnay-sous-Bois, aceşti doi activişti au

141 Lashkar-e-Taîba, în urdu „Armata Domnului“ sau „Armata celor Puri“, a fost creată de Hafiz Mahammad Saeed şi de Abdallah Azam. Acesta din urmă este şi fondatorul Maktab al-Khadamat, evocată cu referire la filierele afgane, şi părintele spiritual al lui Osama Bin Laden.

142 Vezi mai sus „Moartea comandantului Massoud“

143 Vezi mai sus „Shoe Bomber, omul cu pantofi-capcană“

frecventat mediile radicale ale capitalei ce aveau legături cu GSPC şi GICM. Au apărut mai ales în legătură cu reţeaua Ameroud. O reţea în care majoritatea membrilor frecventaseră taberele afghane.

Nici Mokhfi, nici El Cheguer nu călătoriseră în Afghanistan. În schimb, şi unul şi celălalt, efectuaseră numeroase deplasări în Orientul Mijlociu şi în Egipt. Cei doi bărbaţi sunt recrutaţi de Lashkar-e-Taiba. Ghulam, care era reprezentatntul-oficial al acestei organizaţii teroriste în Franţa, îi manipulează pentru a-i convinge să plece în Pakistan.

J.-M. Pontaut: Cum îi manipulează?

J.-L. Bruguière: Printr-o adevărată regie care va dura mai multe luni. În iunie 2001, Mokhfi şi El Cheguer fac cunoştinţă cu Ghulam la moscheea din Saint-Dénis. În scurt timp, ei îi vor cere reprezentantului european al fundaţiei saudite Al Harramein1, venit în Franţa pentru

O conferinţă, să le faciliteze înscrierea într-o universitate coranică în Arabia Saudită. Sauditul îi dirijează către Ghulam care îi poate ajuta în proiectul lor. Pentru a se putea înscrie la aceste universităţi, este cerut un anume nivel, în special în ceea ce priveşte arabă şi jurisprudenţa. La acest nivel se manifestă manipularea.

Ghulam îi conduce pe cei doi bărbaţi la Birmingham, în Marea Britanie, pentru a se întâlni aici, spune el, cu un reprezentant al Universităţii din Medina. De fapt îi prezintă unei structuri a lui jamiat Ahle El Ḥadīth[144][145], o

144 Abu Taleb Mohamed Shenketi era reprezentantul în Europa al acestei ONG saudite, suspectate că susţine mai ales din punct de vedere financiar reţelele teroriste, printre care şi Al-Qaida. Ea figurează pe lista Comitetului de Securitate al Naţiunilor Unite stabilită după rezoluţia 1267, referitoare la Al-Qaida, la talibani şi la indivizii şi entităţile asociate acestora.

145 în urma sciziunii survenite în sânul acestei organizaţii în 1986, Zafar Iqbl, Hafiz Muhammad Saeed şi Abdulah Azam creează Marqas

organizaţie politică legată de Lashkar-e-Taiba. Cei doi candidaţi ai noştri nu obţin ceea ce doreau: sunt consideraţi prea bătrâni pentru a urma aceste cursuri... La întoarcerea în Franţa, Ghulam îi convinge să plece în Pakistan. El dispune aici de toate contactele necesare, învăţământul este de bună calitate, şi nicio condiţie specială nu este cerută pentru înscrierea la o şcoală coranică. El le vorbeşte atunci despre o universitate din Faisalabad, unde îl cunoaşte pe rector. Pentru a-i convinge, Ghulam se ocupă de tot: obţinerea vizelor şi chiar împrumut de bani.

Mokhfi şi El Cheguer pleacă cu avionul de la Londra la Lahore la sfârşitul lui august. Ghulam îi întâmpină la sosire. Înţeleg chiar din prima zi că nu vor putea urma niciun curs, învăţământul fiind în limba urdu. Fără să aştepte, Ghulam le laudă virtuţile organizaţiei Lashkar-e-Taiba şi-i conduce într-un centru de recrutare al acesteia. Amintindu-şi episodul de la Birmingham şi propunerea lui Ghulam de a-i aduce în Pakistan, EI Cheguer va spune: „Momeşte peştele cu ceea ce doreşte". Cei doi islamişti ai noştri se lasă seduşi cu uşurinţă. După ce şi-au lăsat paşapoartele şi biletele de avion şi au fost supuşi unui interogatoriu de securitate, ei au fost conduşi în toiul nopţii la Muzafarabad, unde se află o tabără a Lashkar-e-Taiba. Ghulam profită de şederea sa în Pakistan pentru a-l întâlni pe Hafiz Muhammad Saeed, fondatorul mişcării.

El Cheguer şi Mokfhi nu vor rămâne decât vreo zece zile în acest centru, unde se vor antrena cu arme

---

Dawat Al Irshad - Partidul Chemării la Conducere, a cărui ramură armată este Lashkar-e-Taïba. Rama Ghulam va rămâne în legătură cu Hafiz Muhammad Saeed până în septembrie 2001. După interzicerea Lashkar-e-Taiba în Pakistan, în ianuarie 2002, Hafiz Muhammad Saeed este arestat. La ieşirea sa din închisoare, la sfârşitul lui 2002, mişcarea îşi schimbă numele şi îşi continuă activitatea sub denumirea Jamaat Ud Dawa.

kalaşnikov. Pe 11 Septembrie, cu ocazia anunţului atentatelor din Statele Unite, responsabilii taberei sar în sus de bucurie. A doua zi, cei doi bărbaţi părăsesc dispozitivul;

se întorc în Franţa pe 16 septembrie. În final, tentativa de recrutare a celor doi islamisti francezi se soldează cu un eşec.

La fel se va întâmpla şi cu un alt membru al reţelei Ameroud, Willy Brigitte, care va părăsi rapid această structură pentru a-şi urma propriul drum, unul mai puţin obişnuit.

J.-M. Pontaut: Cine este Willy Brigitte?

J.-L. Bruguière: Willy Brigitte este un francez originar din Guadelupa, născut în 1968 la Pointe-à-Pitre. Provenind dintr-o familie catolică, îşi petrece copilăria în Guadelupa. Din cauza unor probleme personale, părăseşte Antilele pentru a merge în metropolă. Ajuns la Paris, renunţă la catolicism, „religia sclavagiştilor”, şi se converteşte, la 29 de ani, la islam. Trece rapid la radicalism şi aderă la reţelele GSPC ce gravitează în jurul moscheei Omar, situată în apropiere de staţia de metro Couronnes, în arondismentul 11 din Paris.

Traiectoria sa este singulară. În 1998, participă la primele stagii de antrenament organizate de Abderrahmane Ameroud, stagii destinate pregătirii membrilor grupării pentru durele condiţii geografice şi climatice din Afghanistan.

Aceste antrenamente nu-l vor satisface pe Brigitte. În decembrie 1998, la câteva zile după cea de-a doua sa căsătorie, pleacă în Yemen pentru a urma acolo un curs de învăţământ coranic într-o madrasa condusă de un apropiat

al lui Bin Laden1. El va frecventa şi o altă madrasa[146][147], situată în regiunea Saada[148] şi cunoscută pentru formarea întru Jihad a voluntarilor arabi provenind din Europa.

Brigitte este arestat după atentatele comise în Yemen şi revendicate de Armata Islamică a Abdel Abyan, o organizaţie a Al-Qaida. După Saana, el îi scrisese noii sale soţii pentru a-i împărtăşi credinţa sa, supunerea sa totală faţă de cuvântul lui Dumnezeu şi voinţa sa de „a-l sluji pe Allah până la moarte”. Soţia sa, o musulmană ferventă, este speriată de radicalismul soţului ei. Ea practic nu a trăit împreună cu el. După căsătoria lor, el a plecat imediat în Yemen. La întoarcerea sa în Franţa, după expulzarea din Saana, Brigitte îi întâlneşte la Paris pe Djamel Loiseau şi pe Samir Ferraga, care aparţin grupării formate în jurul lui Ameroud.

Cei doi islamişti hotărăsc să plece în Afghanistan. Brigitte doreşte să li se alăture. Cum este un solitar şi nu beneficiază de nicio filieră, Ferraga îi dă nişte sfaturi înainte de plecare şi-i indică o adresă din Lahore. Brigitte soseşte în Pakistan imediat după 11 Septembrie. Caută o cale de a ajunge în Afghanistan. Dar chiar din ajun toate căile de acces sunt blocate. Rătăceşte prin oraş. Într-o moschee din Lahore, recomandată de Ferraga, el întâlneşte un membru al Lashkar-e-Taiba care îl recrutează. Scopul lui Brigitte este continuarea Jihadului în Afghanistan. Consideră că Lashkar-e-Taiba îl poate ajuta. Este dirijat atunci către un mare complex de la periferia oraşului Lahore, unde este supus unui îndelungat

146 Madrasa Mohamed Al Iman, condusă de Abdelmajid Al Zandani. El superviza o tabără situată la Saada, în nordul ţării, şi juca un rol principal în finanţarea ramurii Al-Qaida din Yemen.

147 Dar El Hadith

148 în nordul Yemenului

interviu de securitate. Este apoi preluat de un anume Sajid[149], un cadru superior al mişcării, responsabil cu recrutarea şi cu direcţionarea voluntarilor străini spre taberele din Caşmir. El înţelege rapid că Sajid aparţine armatei regulate pakistaneze şi că toate cadrele Lashkar-e-Taiba prezente în centru sunt legate de Al-Qaida. O impresie ce îi va fi confirmată în continuare. Cu ocazia şederii sale de o lună şi jumătate în acest complex, Brigitte va întâlni şi alţi stagiari străini, arabi originari din Golf, tunisieni, somalezi şi doi britanici, ca şi doi americani de origine pakistaneză. Cei doi britanici sunt originari din Londra, iar americanii provin de pe coasta de est a Statelor Unite.

Sajid, care face numeroase deplasări în Afghanistan, îi confirmă că nu va putea ajunge în această ţară din Pakistan. Îl trimite în regiunea Faisalabad, unde se află taberele de antrenament militar ale Lashkare-Taiba.

Într-o seară, Brigitte se îmbarcă într-un pick-up Toyota 4 x4, în compania a alţi patru stagiari, cei doi britanici şi cei doi americani. îi însoţeşte un cadru din partea organizaţiei. Merg toată noaptea şi trec pe la patru puncte de control ale armatei regulate. Vehiculul poartă un semn de recunoaştere şi cel ce-i însoţeşte este cunoscut de militari. Trec fără greutate de aceste baraje ale armatei. Fără percheziţie a vehiculului sau control al identităţii pasagerilor.

Grupul soseşte dimineaţa devreme într-un sat din Pendjab, unde se află un prim centru. O structură de primire situată la 1 850 de metri altitudine. Brigitte înţelege că intră într-una dintre principalele tabere militare ale Lashkar-e-Taâba, ce cuprinde trei sectoare: structura de primire, unde rămâne toată ziua, o a doua

149 Sajid Mir, alias Abu Braa, purtător de cuvânt al Lashkar-e-Taîba şi responsabil cu relaţiile externe ale mişcării

tabără militară situată la o altitudine de 2.500 – 3.000 de metri şi o a treia, la 4.000 de metri. Seara, după patru ore de mers, ajunge la cea de-a doua tabără. O tabără foarte mare, unde sunt regrupate mai multe sute de stagiari, împărţiţi în două: pakistanezii şi străinii. După spusele lui Brigitte, această tabără adăpostea 2 – 3 mii de pakistanezi şi de afghani.

Brigitte rămâne în acest impresionant complex militar timp de două luni şi jumătate şi se antrenează cu toate felurile de arme şi în mânuirea explozibilor. Notează că specialistul în explozibile, o autoritate în tabără, este originar din Caucaz, probabil cecen.

Află că instructorii lui sunt în realitate militari ai armatei regulate, detaşaţi la această bază. Legăturile dintre Lashkar-e-Taâba şi armata pakistaneză sunt mai mult decât strânse. Brigitte va constata acest lucru de două ori. Mai întâi cu ocazia aprovizionării taberei cu arme şi muniţii.

5 5

Întregul material militar este urcat la această altitudine cu elicoptere ale armatei… Stagiarii sunt însărcinaţi cu recuperarea lor pe timp de noapte pentru a le aduce până la tabără; M 16 americane, FAMAS franceze, kalaşnikovuri, grenade, lansatoare de tip RPG, muniţie de toate calibrele… Inspecţiile regulate ale armatei pakistaneze şi ale CIA vor confirma impresiile lui Brigitte…

J.-M. Pontaut: *Ale CIA*?

J.-L. Bruguière: Da, ale CIA. După 11 Septembrie, americanii au făcut presiuni asupra guvernului pakistanez pentru a controla în mod mai eficient activităţile islamiste legate de Al-Qaida. I-au cerut în special generalului Musharraf să interzică organizaţiilor de tipul Lashkar-e-Tâiba să primească stagiari străini. Aplicarea măsurii făcea obiectul unor controale inopinate în interiorul taberelor,

efectuate de o echipă mixtă de militari pakistanezi şi de agenţi ai CIA. Dar, cum majoritatea cadrelor Lashkar-e-Taïba aparţineau armatei, aceste inspecţii erau sortite eşecului… Brigitte a fost martor la astfel de inspecţii în patru rânduri.

Stagiarii străini erau preveniţi în ajun de sosirea echipei de inspecţie de către inspectori, militari informaţi de şefii lor ierarhici. Stagiarii trebuiau atunci să cureţe tabăra, să strângă tot şi să şteargă urmele prezenţei lor, înainte de a urca la nivelul superior, la 4.000 de metri, pe durata inspecţiei.

J.-M. Pontaut: Militarii joacă un joc dublu şi Musharraf îi lasă?

J.-L. Bruguière: Fără îndoială. Marja de manevră politică a lui Musharraf este slabă. Lasă să se întâmple aceste lucruri, din moment ce, în calitatea sa de şef al armatei, era la curent cu ce se petrecea.

J.-M. Pontaut: Dar nici americanii nu puteau ignora această situaţie.

J.-L. Bruguière: Nu par să fi detectat şmecheria. Cel puţin închid ochii. Pentru administraţia Bush, prioritatea este Al-Qaida. Armata pakistaneză şi ÎŞI se vor concentra asupra acestui obiectiv – extern – ce nu destabilizează fragilul echilibru politic din Pakistan. Această atitudine prezintă de asemenea avantajul că place Washingtonului, care poate răspunde astfel cererilor presante venite din partea neoconservatorilor, susţinători ai strategiei de război împotriva terorismului. În aşa măsură încât Statele Unite inundă Pakistanul cu dolari pentru a susţine goana împotriva lui Bin Laden şi a locotenenţilor săi.

J.-M. Pontaut: Cu Brigitte, aţi obţinut o mărturie directă a implicării armatei pakistaneze în strategia teroristă a grupării Lashkar-e-Taïba. Ce a devenit Brigitte după trecerea sa prin această tabără?

J.-L. Bruguière: Mărturia sa este cu atât mai credibilă cu cât Brigitte îmi va face mai târziu aceste dezvăluiri în cursul unui interogatoriu luat în prezenţa avocatului său. Willy Brigitte părăseşte la cererea sa tabăra Lashkar-e-Taïba şi revine la Lahore. „Însoţitorul” său este Sajid. Brigitte are o nouă confirmare a faptului că acesta face parte din armata pakistaneză, prin semnele de deferenţă cu care este tratat acesta de militarii întâlniţi pe drum. La Lahore, Sajid îi dă instrucţiuni: să nu dezvăluie nimănui trecerea lui prin tabăra Lashkar-e-Taïba şi să nu se facă remarcat în aşteptarea următoarelor ordine. Primeşte şi o atenţionare: Lashkar-e-Taïba dispune de unităţi de comando pentru a-şi elimina trădătorii…

Brigitte pleacă la Paris păstrând coordonatele lui Sajid, „ofiţerul său de legătură”: numere de telefon mobil şi adresa de e-mail. Şi se va servi de ele… Se instalează la una dintre vechile lui legături şi-şi petrece o mare parte a timpului comunicând cu Pakistanul. Nu mai puţin de 40 de apeluri telefonice cu Sajid au fost identificate. Fără a pune la socoteală apelurile efectuate din cabine telefonice şi mesajele electronice transmise din internet-café-uri. Francezul primeşte instrucţiuni să-i procure „ofiţerului său de legătură” paşapoarte şi documente administrative false. Trebuie să servească şi de contact altor militari ai Lashkar-e-Taïba susceptibili să călătorească în Franţa.

O misiune de „responsabil de sector” pe care o va contesta, în ciuda mărturiilor strânse pe acest subiect.

J.-M. Pontaut: Ce aşteaptă Brigitte?

J.-L. Bruguière: Ordinele referitoare la adevărata sa misiune. Le va primi la începutul lunii mai. Sajid îi cere să plece la capătul lumii, în Australia; bineînţeles, îi finanţează călătoria. Brigitte primeşte de două ori câte 3.500 de euro prin intermediul sistemului pakistanez al hawala. Sajid se va folosi de un pakistanez din Marea

Britanie care va transmite ordinele „hawaliştilor” din Paris. îi dă lui Brigitte şi numărul de telefon al unui contact din Sydney, Hamza Rogers. Un nume de cod.

Ancheta va permite identificarea tuturor membrilor reţelei. Contactul lui Sajid în Marea Britanie, folosit pentru a finanţa operaţiunea, este un personaj important pe nume Chazad Ashraf, responsabilul pentru Europa al organizaţiei Lashkar-e-Taïba, însărcinat cu recrutarea mujahedinilor din străinătate. El a reuşit să părăsească ţara înainte de a-l putea audia. Cât despre Hamza Rogers, acesta este un pakistanez pe nume Faheem Khalid Lohdi, reprezentant al Lashkar-e-Taïba în Australia şi şeful unei celule clandestine ce pregătea atentate în mai multe regiuni din lume.

Brigitte debarcă la Sydney pe 16 mai. Hamza îl conduce la moscheea salafistă[150] şi îi procură o locuinţă. Îi dă şi un telefon achiziţionat sub o identitate falsă. Francezul este integrat în această celulă. El trebuie să ia parte la pregătirea atentatelor. Dar nu are mult timp la dispoziţie, întrucât este arestat de poliţia australiană.

J.-M. Pontaut: Descoperise poliţia existenţa acestei celule?

J.-L. Bruguière: Nu, n-o descoperise. Nici chiar serviciile de informaţii australiene nu detectaseră proiectele teroriste ale celulei lui Lhodi.

DST este cea care i-a informat pe omologii ei australieni despre prezenţa lui Brigitte pe teritoriul lor şi despre pericolul potenţial pe care acesta îl reprezintă pentru ţara lor. Australienii nu au nimic să-i reproşeze în acest stadiu. Doar că nu are documentele în regulă. Ceva de genul lui Moussaoui. Este expulzat pe 17 octombrie 2003. Sosit în Franţaveste imediat arestat în cadrul

150 Moscheea Lakemba, al cărei imam libanez, Abdul Salam Zoud, era legat de mişcarea Al-Qaida şi de o altă celulă a organizaţiei Lashkar-e-Taïba, distrusă în Virginia, Statele Unite.

procedurii mele1. El explică în detaliu recrutarea sa de către Lashkar-e-Taïba, trecerea prin tabere, întoarcerea în Franţa, misiunea care i-a fost încredinţată de Sajid şi contactele operaţionale în Australia cu Lhodi. Dezvăluie proiectele de atentate ale acestei celule. îşi confirmă în faţa mea declaraţiile, informaţiile fiindu-le imediat comunicate australienilor.

J.-M. Pontaut: Cum reacţionează aceştia?

J.-L. Bruguière: Dezvăluirea acestor planuri provoacă un adevărat scandal politic exploatat de opoziţie. Australia este în plină campanie electorală. Poliţia australiană[151] începe anchetele, sprijinită de serviciile de informaţii.

Lhodi va fi arestat pe 22 aprilie 2004, şi pe 23 august 2006 va fi condamnat de Curtea Supremă din Noua Galie de Sud la 20 de ani de închisoare.

J.-M. Pontaut: Aceste proiecte de atentate erau reale?

J.-L. Bruguière: Intraseră în faza finală a pregătirii. Celula aştepta sosirea lui Brigitte. Lhodi avea nevoie, se pare, de competenţele lui tehnice referitoare la explozibile, competenţe acumulate în tabăra Lashkar-e-Taâba. De fapt, în timpul stagiului, el urmaşe un curs specific despre explozibile.

Un alt episod este cu atât mai uimitor. La sosirea în Australia, Lhodi i-l prezintă pe Brigitte unei femei cu care se va căsători pe 13 septembrie 2003 la moscheea Lakemba. Este vorba despre

O australiancă convertită la islam, fost militar ce a servit în forţele speciale din Timorul de Est… Ea va depune mărturie că soţul ei a încercat să obţină de la ea informaţii confidenţiale, legate în special de materialul electronic militar. Ea susţine că ar fi refuzat să divulge aceste date şi chiar că ar fi fost obligată să-şi distrugă unele arhive.

În timpul celor cinci luni petrecute în Australia,

151 Cea referitoare la reţeaua Ameroud

Brigitte va participa activ la pregătirea acestor proiecte teroriste. În timpul acestui sejur, Lhodi va face cercetări în vederea achiziţionării de produse chimice care să permită fabricarea TATP. Sticle conţinând componente ale acestui produs vor fi descoperite ulterior într-un parc din Sydney. În ceea ce-l priveşte pe Brigitte, acesta îi va înmâna lui Lhodi o hartă a amplasamentelor nucleare din Australia. Gruparea selecţionase mai multe potenţiale ţinte, o centrală nucleară din regiunea Sydney şi instalaţii militare în centrul şi în sud-vestul ţării, lângă Perth. Brigitte va fi condamnat pe 15 martie 2007 la 9 ani de închisoare de către tribunalul corecţional din Paris. Această anchetă trebuia totodată să descopere legăturile dintre mai multe celule ale Lashkar-e-Taiba angajate în procesul terorist.

J.-M. Pontaut: în afara Australiei?

J.-L. Bruguière: în Marea Britanie şi în Statele Unite. Americanii de origine pakistaneză, pe care Brigitte îi întâlnise în tabăra Lashkar-e-Tai ba, aparţineau de o celulă clandestină a acestei organizaţii, dezmembrate de FBI în Virginia, în 2003. Şeful[152] lor, un pakistanez, îi trimisese la instrucţie militară în tabăra Lashkar-e-Taâba după 11 Septembrie 2001. La sfârşitul perioadei de instrucţie, ei trebuiau să se întoarcă în Statele Unite pentru a pregăti operaţiuni teroriste. Acelaşi scenariu ca cel pentru Brigitte.

Vor fi stabilite şi alte legături între Marea Britanie, Australia şi Franţa. Imamul care a celebrat căsătoria lui Brigitte era legat de celula din Virginia, ca şi alţi membri ai structurii de la Sydney. Sajid

Mir, „ofiţerul de legătură” al lui Brigitte, era în legătură directă cu doi reprezentanţi ai Lashkar-e-Taâba din Londra. Unul îl ajutase pe Brigitte să plece în Australia, iar celălalt era în legătură cu celula din Virginia.

152 Aii Al Timini

În plus, din 2001, Lashkar-e-Taïba, ale cărei legături cu armata şi cu serviciile pakistaneze le-am amintit deja, pregătea acţiuni teroriste împotriva ţărilor occidentale.

Afacerea Brigitte demonstrează periculozitatea acestor organizaţii pakistaneze a căror principală bază din Europa este situată în Marea Britanie. Ea subliniază însă şi faptul că sistemul judiciar francez a fost capabil să detecteze într-o terţă ţară, Australia, o potenţială ameninţare care scăpase vigilenţei autorităţilor locale. Ashraf a reuşit să fugă. Complicele său implicat în activitatea celulei din Virginia, a fost în schimb condamnat în Marea Britanie1. În ceea ce-i priveşte pe cei 11 membri ai celulei americane, şi ei au fost condamnaţi în Statele Unite[153][154].

J.-M. Pontaut: Consideraţi că ameninţarea pakistaneză a fost subestimată?

J.-L. Bruguière: De fapt cred că această ameninţare nu a fost luată în considerare suficient. Afghanistanul şi mai ales Irakul au ascuns fenomenul. În 2003, reţelele pakistaneze şi în particular cele ale Lashkar-e-Taâba erau deosebit de active în Marea Britanie, cu doi ani înainte de atentatele de la Londra. În Statele Unite, politica administraţiei Bush consta în a-l susţine cu hotărâre pe Musharraf cu milioane de dolari în lupta sa împotriva Al-Qaida, fără a se întreba dacă acesta controla în mod real tara.

y în iulie 2007, am fost invitat să depun mărturie în faţa comisiei senatoriale americane pentru probleme guvernamentale, prezidată de senatorul de Connecticut

153 Mohamed Ajmal Khan, alias Abu Khaled, a fost condamnat pe 17 martie 2006 la nouă ani de închisoare de către tribunalul din Londra.

154 în 2005, la pedepse mergând de la câţiva ani la închisoare pe viaţă

Joe Liberman[155], în legătură cu evoluţia ameninţării teroriste şi sistemul francez. A doua zi, eram primit la Casa Albă de un consilier al preşedintelui. În cursul acestei întrevederi informale şi amicale, am abordat problema pakistaneză, şi, după mine, incapacitatea preşedintelui Musharraf de a stăvili cu adevărat această ameninţare. Eram la câteva luni înainte de alegerile prezidenţiale din Pakistan. Interlocutorul meu nu părea convins de analiza mea. În septembrie, aflu că Statele Unite îşi schimbă atitudinea. O vor susţine de acum înainte pe Benazir Bhutto. Aceasta va fi asasinată pe 27 decembrie 2007 la Rawalpindi, pe când participa la un miting politic pentru alegerile legislative. În 2008, Pakistanul se afundă în criză. În septembrie, hotelul Marriott din Peshawar este ţinta unui teribil atentat terorist, folosindu-se un camion plin de explozibil. Un atentat fără precedent în Pakistan, în contextul unei exacerbări a terorismului în provincia situată la graniţa de nord-vest a ţării. Apoi vor fi atinse zonele tribale şi valea Swat. În acest timp, un comando terorist va coordona zece atacuri, timp de trei zile, la Bombay, în noiembrie 2008. Atacuri de o rară violenţă conduse cu disciplină militară împotriva mai multor ţinte printre care şi hoteluri de lux, ce se vor solda cu 173 de morţi şi mai mult de 300 de răniţi. Lashkar-e-Taïba este acuzată de a fi organizat acest masacru.

Cum să ieşi din acest cazan pakistanez? Şi nu este deja prea târziu?

Concluzii

J.-M. Pontaut: înainte de a încheia această discuţie, aş vrea să vă întreb despre două cazuri pe care le-aţi instrumentat şi în legătură cu care aţi fost foarte criticat: explozia avionului care, în 1994, l-a costat viaţa pe preşedintele rwandez, Habyarimana, care a declanşat

155 Chairman of the Senate Committee on Governmental Affairs

genocidul şi pe care dumneavoastră l-aţi atribuit Frontului Popular Rwandez (FPR), partidul actualului şef de stat din Rwanda; şi asasinarea, în 1996, a călugărilor din Tibéhirine, în Algeria. Ce le răspundeţi contestatarilor dumneavoastră?

J.-L. Bruguière: Polemicile iscate de cele două cazuri sunt de natură diferită. Una – privitoare la călugării din Tibéhirine – este opera unui avocat care instrumentează un dosar în scopuri ideologice. Cea de-a doua se înscrie într-un context diplomatic încordat şi pătimaş.

Pe fond, nu voi răspunde. Cazul este în desfăşurare şi a fost preluat de colegii mei de la secţia care are aceste lucruri în competenţă.

Polemica iscată de ancheta privitoare la asasinarea călugărilor din Tibéhirine mă face să aduc în discuţie ascensiunea ideologiilor dogmatice, în special a celor care se dezvoltă pe terenul protejării drepturilor omului. O ascensiune invers proporţională cu numărul şi gravitatea atentatelor şi care serveşte astăzi de model.

Cele petrecute pe 11 Septembrie i-a determinat pe păstrătorii dogmei să se mai abţină. Lipsa atentatelor de pe teritoriul nostru îi incită pe unii să facă excese, cum ar fi cel de certitudini, dar şi să refuze dialogul ori să accepte păreri contrare, dacă aceste păreri deranjează. Adevărul revelat, atunci când se erijează într-un sistem unic de valori, poartă cu el germenii celor mai profunde forme de intoleranţă. Lupta împotriva terorismului este suspectă. Aceasta decurge dintr-un soi de strategie a fricii, cu scopul de a întări ceva mai mult măsurile de securitate. Secţia – sau polul antiterorist – ar fi printr-o construcţie ideologică o structură *libertiddă*, o excrescenţă malignă a corpului juridic... Iar magistraţii care o formează – autori ai represiunii, personaje la fel de suspecte, purtători ai unor valori de dreapta ce se cuvin combătute. Pentru adepţii

acestei ideologii, lupta împotriva terorismului şi legalitatea ar fi cuvinte antagonice. Căci terorismul nu ar avea nicio specificitate care să presupună un arsenal legislativ special.

Aşa cum am mai spus, nu eu sunt cel care trebuie să emită o judecată de valoare în ceea ce priveşte evoluţia dosarului ori pertinenţa dezvoltărilor sale recente. Nu doresc să mă justific în niciun fel, dar ţin să precizez că ancheta privitoare la asasinarea călugărilor s-a derulat fără parti-pris-uri. Ca şi celelalte. Maestrul Beaudoin, avocatul părţii civile, a încercat să-şi impună propria viziune asupra dosarului. Nu discutăm acum despre aflarea adevărului. Adevărul este unul singur. Viziunea devine maniheistă: judecători buni şi judecători răi, martori buni şi martori răi, generali respectabili şi generali mai puţin respectabili. Chit că, de dragul împrejurărilor, trebuie împins un pion şi apoi retras.

Martorul-cheie în acest caz era Tigha, un transfug din armata algeriană, un personaj îndoielnic, care a încercat să-şi negocieze depoziţia şi să ceară în schimb permis de şedere. O cerere inacceptabilă. Din câte am înţeles, citind presa, Tigha nu şi-a schimbat strategia. Partea civilă a adus în luna iunie un alt martor, un general din armata franceză. Un general „bun”, în viziunea domnului Beaudoin, un general francez, un militar respectabil, nu orice transfug din armata algeriană „care ar fi putut fi îndoielnic” 1. Iar ofiţerul francez a fost oferit pe tavă presei. Nu ceruse chiar atât. Ce contează! Tigha s-a manifestat violent în presă1, contestând teza generalului francez. Unde este calmul justiţiei în toată această bătălie mediatică?

În iulie, maestrul Beaudoin a considerat că trebuie să ţină o prelegere şi defăimătoare la adresa mea şi a capabilităţilor mele profesionale. Dacă aş fi magistratul pe

care l-a descris el, de ce nu a cerut

O anchetă? De fapt, maestrul Beaudoin este un ayatolah al gândirii unice, un păstrător al „fortăreţei goale”, în care, cu gelozie, şi-a închis certitudinile. Cele care deservesc valorile pe care pretinde că le apără. Pentru că apărarea libertăţilor civile şi a siguranţei cetăţenilor presupune mai multă înţelepciune, raţiune şi discernământ. Chestiune de proporţii. Trebuie pus cursorul în punctul potrivit, în acest echilibru dificil între garantarea libertăţilor individuale şi securitatea colectivă. Un principiu consacrat de Consiliul Europei[156] şi de jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului[157]. Iar discernământul nu trebuie să fie alterat de paralizia gândirii.

Maestrul Beaudoin nu este singurul care vehiculează această teorie. Anumiţi militanţi fundamentalişti ai „cauzei drepturilor omului” sunt contestatari convinşi ai luptei împotriva terorismului. FIDEH (Federaţia Internaţională a Drepturilor Omului) nu a contenit să ne denigreze acţiunile şi metodele. Este dreptul său. Dar să critici maniera de abordare a asocierii în vederea comiterii de acte teroriste este şi mai ciudat. Pentru că judecătorii aplică legea votată de legislativ, nu au nicio vină. Şi, din câte ştiu eu, FIDEH nu a încercat niciodată să facă presiuni asupra reprezentării naţionale. O acţiune sortită eşecului, întrucât această acuzaţie, care datează din 1996, nu a fost niciodată contestată de nicio majoritate, fie ea de stânga ori de dreapta. Ba, dimpotrivă, a fost întărită recent[158]. Din două una: fie o ţară ca Franţa se dorează cu mijloace legale de luptă împotriva acestui flagel al timpurilor

156 „Tibehirine: un martor-cheie oferă o altă versiune“, Le Figaro, 30 iulie 2009

157 Cazul Klass. Decizia din 6 septembrie 1998..

158 Legea nr. 2006-64 din 23 ianuarie 2006

moderne, fie, în lipsa unui dispozitiv instituţional, recurge de urgenţă la proceduri excepţionale, situate în afara legii. Dar Franţa a făcut pariul legalităţii.

J.-M. Pontaut: Şi cazul din Rwanda, unde aţi fost bănuit că aţi fost manipulat de martori?

J.-L. Bruguière: Să lăsăm, şi acolo, justiţia să-şi facă treaba în linişte. Multe dintre cazurile la care am lucrat au avut, aşa cum am văzut, repercusiuni politice sau diplomatice: cazul Bakhtiar, cazul Habache, dosarul DC 10 al companiei UTA. Sinusoidele acţiunii diplomatice şi cele ale justiţiei nu coincid întotdeauna. Mai ales în durată. Agendele sunt diferite, ceea ce e normal. Dar să le uneşti pe cele două şi să vrei să manipulezi justiţia franceză, cum doreşte Kigali, nu este acceptabil. Reluarea relaţiilor diplomatice între cele două ţări este, fără îndoială, de dorit şi nu poate să fie condiţionată de cerinţele guvernului rwandez în ceea ce priveşte procedura franceză. Este de neimaginat pentru un stat de drept comun precum Franţa, guvernat de separarea puterilor. Cu atât mai mult cu cât soluţionarea anchetelor judiciare a precedat, în numeroase cazuri situaţii asemănătoare, soluţionarea diferendelor politice. Libia nu a putut să se alăture celorlalte ţări decât după finalizarea anchetelor privind atentatul din Lockerbie şi cel asupra avionului DC 10 al companiei UTA.

J.-M. Pontaut: în final, ce concluzie aţi trage despre această lungă perioadă de activitate; mai ales despre cea dedicată luptei împotriva terorismului?

J.-L. Bruguière: Această lungă întâlnire îmi dă ocazia să-mi depăn firul vieţii: o investiţie profesională care a fost o aventură umană şi, aş zice eu, chiar o pasiune. Pasiunea de a lucra în serviciul public. Toţi aceşti ani mă îndeamnă la reflecţie şi mă fac să-mi pun întrebări despre realitatea teroristă.

O reflecţie. Lupta împotriva acţiunilor criminale, a

violenţelor, identificarea locului de provenienţă este una dintre misiunile principale ale statului, de care trebuie să se achite fără slăbiciune, cu determinare, prin respectarea valorilor fundamentale. Lupta împotriva terorismului este o cerinţă imperioasă. Terorismul are o dimensiune politică proprie, care se referă la un proiect pe care criminalitatea obişnuită nu şi-l însuşeşte: atacarea structurilor statului, a formelor de guvernare, a stabilităţii instituţiilor sau ştirbirea teritoriului naţional. Criminalitatea obişnuită, în special cea internaţională, recurge la violenţă şi, din ce în ce mai mult, la aceleaşi metode ca şi reţelele teroriste. Dar obiectivul este unul pur mercantil. Nu se referă la nicio revendicare politică. Chiar dacă frontiera între crima organizată şi terorism se estompează, în special în America Latină şi în zona pakistanezo-afgană.

Din plăcere şi vocaţie, m-am angajat pe calea judiciară, alăturându-mă, la rându-mi, unei lungi descendenţe familiale de magistraţi. Lupta împotriva criminalităţii mi-am însuşit-o rapid, fiind situată în centrul apărării libertăţilor noastre. Lupta împotriva terorismului am purtat-o ulterior, ca o consecinţă a evenimentelor politice: suprimarea în 1981 a Curţii de siguranţă a statului. Imediat am înţeles importanţa acestei misiuni, o misiune în care justiţia nu era, din punctul meu de vedere, suficient de implicată.

Prin urmare, m-am specializat în contencios. Lupta mea împotriva terorismului a durat aproape treizeci de ani. Ani pasionanţi, însă duri şi, pe alocuri, periculoşi. Deoarece, pentru a face această meserie, aş spune chiar pentru a îndeplini această misiune, trebuie să accepţi încercările. Să-ţi stăpâneşti îndoielile. Să suporţi critici. Nu poţi să faci o meserie atât de expusă fără să-ţi asumi criticile. Este o situaţie normală şi chiar sănătoasă într-o democraţie.

Cu ameninţările e altceva. Dacă nu le suporţi, e mai bine să-ţi schimbi meseria. În timp, costurile sunt mari. O viaţă de familie compromisă, o protecţie apăsătoare care lasă puţin loc intimităţii, copii care sunt protejaţi de la naştere şi riscul producerii unui atentat, precum a fost cel cu grenada cu cuiul tras pe trei sferturi, instalată la uşa apartamentului meu. Dar situaţiile de tensiune mai degrabă m-au întărit.

Dacă m-aş fi temut pentru viaţa mea, nu aş fi înfruntat *Acţiunea Directă*, RAF germană şi organizaţiile teroriste italiene. Nu aş fi luptat împotriva reţelelor islamiste radicale. După nouă ani de eforturi, piedici, ameninţări de toate felurile şi investigaţii pe toate continentele, nu aş fi reuşit finalizarea anchetei privind atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA şi condamnarea – sigur, în absenţă – a şase înalţi responsabili libieni. Căci, oricât le-ar displăcea celor comozi, visătorilor din secţia antiteroristă, pe care am avut plăcerea să-i trezesc, acţiunea pe care am condus-o împreună cu serviciile de poliţie şi cu partenerii străini ne-a pus la adăpost de ameninţarea teroristă. Un bilanţ pozitiv salutat în străinătate, inclusiv în ţările anglo-saxone. Dar acest bilanţ nu este doar opera unui om. M-am bătut mereu pentru a apăra spiritul de echipă, sinergia operaţiunilor, complementaritatea atribuţiilor.

Acest angajament determinant pentru lupta judiciară a cunoscut un episod tragic, prin moartea în 1990 a lui Gilles Boullouque, un om extraordinar, o personalitate sensibilă, un coleg experimentat, prins în spirala unei afaceri de stat: afacerea Gordji. A dus cu el motivele profunde ale gestului său de disperare. Nu am vrut să scriu şi să termin această carte fără să mă gândesc la el, fără să-i evoc memoria, fără să vorbesc de faptele sale. Pentru că şi el a scris pagini întregi despre lupta împotriva

terorismului în anii f80.

Aş vrea de asemenea să amintesc despre activitatea zilnică a funcţionarilor de poliţie. Cei din DST au jucat un rol major, incontestabil în lupta împotriva terorismului islamic. Iar în sânul comunităţii internaţionale de informaţii acest serviciu este unanim considerat ca fiind unul dintre cele mai bune.

J.-M. Pontaut: Cum estimaţi la finele anului 2009 ameninţarea teroristă în lume şi în Franţa?

J.-L. Bruguière: 2008 şi 2009 se prezintă ca doi ani aflaţi sub lovitura unei crize monetare şi economice fără precedent. Agenda guvernelor este centrată pe acest aspect, iar opinia publică pândeşte, neliniştită, semnele de revenire. Situaţia internaţională mobilizează puţin, în afară de politicieni. Evoluţia terorismului în lume încă şi mai puţin. Acest dezinteres de opinie, această detaşare faţă de ameninţarea teroristă reprezintă oare semnul unei scăderi a violenţei teroriste, în special a Al-Qaida, sau un simplu efect de piramidă?

Pentru comparaţie, pandemia de gripă A a migrat din teritoriile australe spre emisfera de nord. Dar la începutul acesteia, nimeni nu era cu adevărat neliniştit, căci virusul nu părea foarte activ. Fenomenul s-a produs, pandemia s-a răspândit rapid în cursul primului semestru al anului 2009, dar neliniştea nu a avut aceeaşi evoluţie. Mutatis mutandis, ameninţarea teroristă evoluează într-un context naţional identic: un fenomen real, dar puţin resimţit, pentru că nu este considerat periculos. O ameninţare virtuală, până la urmă. Terorismul ucide în altă parte, nu la noi. Ca şi gripa A, cel puţin în capitală.

Alţi doi factori trebuie luaţi în considerare: excesele războiului

Împotriva terorismului ale administraţiei Bush, care a determinat ca reacţie, în principal în Europa, sentimente antisemite, negativiste şi de banalizare a violenţei teroriste. În fiecare zi, atentate sinucigaşe în Irak şi în Afghanistan produc zeci de morţi, femei şi copii. Dar de-acum încolo nu vor mai fi ştiri răsunătoare pe pagina întâi a ziarelor, ci doar articole modeste în paginile interioare, simple depeşe de agenţie.

În definitiv, opinia publică şlefuieşte conturul ameninţării sau mai exact sentimentul pe care îl are, independent de realitatea obiectivă a fenomenului, ceea ce produce incidenţe ce nu trebuie neglijate în termeni de prevenire.

O situaţie periculoasă, căci evoluţiile pot fi rapide atât ca intensitate, cât şi ca virulenţă. Virusul gripei A putea să cunoască mutaţii, asta au înţeles medicii de la OMS astăzi. Oameni kamikaze pot lovi mâine Parisul. Nu e vorba din păcate despre ficţiune, nici într-un caz, nici în celălalt. Dar pentru că gripa este contagioasă şi ne priveşte pe fiecare, mobilizează mai mult decât o ameninţare globală potenţială. O bombă este precum un accident, îi omoară pe alţii, care se găsesc la momentul nepotrivit în locul nepotrivit.

Terorismul nu produce frică decât dacă efectele lui sunt catastrofale: 11 Septembrie. Madrid şi Londra. Chiar dacă unda de şoc a fost percepută diferit, în funcţie de locul în care ne aflăm. Nu şi la Paris, unde, odată ce compasiunea a trecut, ecourile acestor atentate fără precedent au dispărut de pe prima pagină a ziarelor după câteva zile. Şi totuşi, bombe au explodat lângă noi. Dar nu la noi! Teama dispare la graniţa noastră, când vine din Bagdad, din Kabul sau din Nouakehott.

Nu putem avansa astăzi ipoteza că terorismul a pierit, că Al-Qaida a fost învinsă şi că steaguljihadului nu

mai flutură pe moscheile radicale sau pe şcolile islamice pakistaneze (Madrasa). Putem să ne punem întrebări despre metodele de luptă sau despre fenomenul de radicalizare. Nu am pretenţia că deţin adevărul, nici în ceea ce priveşte analiza fenomenelor, nici a mijloacelor de ripostă. În schimb, experienţa îmi autorizează o încercare de evaluare a acestei ameninţări care, din păcate, este reală.

O ameninţare care rezultă din mondializarea fenomenelor teroriste şi care ne priveşte direct.

Intervenţia militară americană în Irak a determinat, aşa cum am văzut, o stare de haos în această ţară, de care Al Qaida a profitat din plin. Dar mai ales a împiedicat Statele Unite ale Americii şi aliaţii săi să consolideze situaţia din Afghanistan. Oraşul Kabul, puţin susţinut de coaliţie, era slăbit. O situaţie de care au profitat talibanii şi „mai marii războiului”. Al-Qaida, ajutată de talibani, şi-a consolidat poziţia în zonele tribale. Culturile de maci şi traficul cu opiu le-au umplut buzunarele talibanilor şi finanţează Al-Qaida. Situaţia din Pakistan este una îngrijorătoare. Guvernul a pierdut controlul asupra unei părţi a armatei şi asupra ÎŞI un serviciu de informaţii care nu se mai bucură de încrederea partenerilor străini. Şi, mai grav încă, situaţia din Asia Centrală se deteriorează constant, iar Caucazul rusesc se reaprinde. Un arc de criză se profilează în nord, din Pakistan, şi se întinde către vest, până la porţile Europei.

În Africa de Nord, AQMI1, născută din supunerea GSPC, şi-a multiplicat acţiunile teroriste în Algeria şi Sahel, în special în Mauritania, cum o atestă şi atentatul împotriva ambasadei Franţei din Nouakehott[159][160]. Islamicii din această nouă ramură a Al-Qaida caută să destabilizeze

159 Al-Qaida din Ţările Magrebului Islamic

160 Atentat kamikaze din 8 august 2009

zona şi să relanseze acţiunile teroriste împotriva resortisanţilor noştri şi a intereselor noastre din regiune. Riscul unor acţiuni teroriste în Franţa este, prin urmare, real.

Iranul ar putea fi incitat să joace un rol important în activitatea reţelelor teroriste, prin agravarea conflictelor referitoare la programul său nuclear. O acţiune ce s-ar putea dezvolta în zona sa de influenţă, dar şi pe alte continente, unde dispune de reţele. Este mai ales cazul Africii de Vest şi al Americii Latine. Acest subcontinent, ferit până acum de ameninţarea Al-Qaida, adăposteşte comunităţi şiite, în special în Argentina, susceptibile de a fi manipulate. O situaţie cu atât mai neliniştitoare, cu cât acestea din urmă, apropiate de Hezbollah, şi care se dedau la trafic de orice fel, sunt capabile să încheie alianţe circumstanţiale cu cartelurile de droguri din Columbia şi din Mexic. O configurare de ameninţări complexe îndreptate împotriva SUA.

Terorismul cuprinde şi organizaţiile de tip separatist, fie că e vorba despre naţionalismul corsican ori despre organizaţia bască ETA. Lupta împotriva acestor reţele reprezintă o parte importantă a activităţii dispozitivului antiterorist. În ceea ce priveşte ETA, nu am fost direct implicat în această luptă. Ea este condusă, în interiorul secţiei antiteroriste, de doamna Le Vert cu convingere, eficienţă şi curaj. O luptă exemplară, care reuneşte structurile poliţieneşti şi judiciare franceze şi spaniole, într-o cooperare bilaterală exemplară pentru Europa.

Cât priveşte Corsica, am fost implicat personal în lupta împotriva multiplelor reţele, cu diverse motivaţii, care se declarau naţionaliste, în special în ancheta privind asasinarea în 1998 a prefectului regiunii, Claude Erignac. O anchetă lungă şi complexă, condusă de mai mulţi magistraţi, din secţie, printre care Gilbert Thiel, într-un

mediu politic şi mediatic adesea ostil. Cazul a fost soluţionat prin condamnarea membrilor comandoului. În această carte am decis să nu amintesc de aceste cazuri, care necesită o abordare separată.

Franţa, confruntată cu toate aceste mize, trebuie să rămână vigilentă. Ameninţările sunt multiple, şi perspectivele diverse. Configuraţia internaţională o determină să rămână mobilizată, fiind o posibilă ţintă, aşa cum am încercat şi eu să demonstrez şi aşa cum reiese şi din

5 7 5 5 5 5 5

comunicatele recurente ale AQMI şi ale Al-Qaida de pe internet.

Dar Franţa dispune de cele mai performante dispozitive de luptă antiteroristă din câte există şi care au fost recent întărite. Un dispozitiv de invidiat. Şi dacă îmi este permis să formulez un sfat la sfârşitul acestei cărţi: el trebuie menţinut, este fortăreaţa noastră în faţa ameninţărilor ce o să vină.

Glosar

Action Directe – Acţiunea Directă, grup înarmat terorist de extremă-stângă. A acţionat între anii 1979 – 1987 prin organizarea a peste 80 de atentate sângeroase pe teritoriul Franţei. Ultimii membri ai grupului au fost arestaţi în 1987, judecaţi şi condamnaţi la diverse pedepse pentru asasinarea lui Georges Besse, directorul general al Renault, a generalului René Audan şi organizarea unor atentate împotriva localurilor Interpol sau al Uniunii Europei Occidentale. Din 1985, s-a aliat cu gruparea teroristă vest-germană Fracţiunea Armata Roşie (RAF).

AG – assemblée générale, adunare generală *Al-Qaida* – „Baza”, mişcare islamistă fondată de şeicul Abdullah Yusuf Azzam şi de elevul său Osama Bin Laden în 1987. De inspiraţie sunnită fundamentalistă, acţiunile revendicate

de organizaţie sunt considerate ca acte teroriste de Statele Unite, ţările membre ale UE, etc. Cele mai răsunătoare operaţiuni ale organizaţiei teroriste sunt: atentatul de la 11 martie 2004 de la Madrid şi cele de la 7 iulie 2005 de la Londra.

La 2 mai 2011, Osama Bin Laden a fost ucis la Abbattabad, în Pakistan, de o echipă SEAL a Forţelor navale americane.

AIS – Armée Islamique du Salut, Armata Islamică a Salvării, emanaţie a FIS (Frontul Islamic al Salvării), constituită într-un grup de luptă antiguvernamental.

Ajnad Al *Isla – Batalioanele Islamului*, site internet de propagandă islamistă.

Ansar al-*Fath – Partizanii Victoriei*, grupare teroristă franceză care proiecta organizarea unor atentate în capitala Franţei. Membrii acesteia au fost instruiţi în Liban, iar în anul 2008 au fost arestaţi şi ulterior judecaţi în Franţa.

Ansar Al-Islam – Partizanii Islamului, organizaţie teroristă islamistă apropiată de Al-Qaida.

AQMI – Al-Qaida au Maghreb Islamique, Al-Qaida în Magrebul Islamic, ramura magrebină a organizaţiei teroriste a lui Osama Bin Laden, creată oficial în anul 2007. A acţionat şi acţionează în special în Algeria, dar şi în ţări vecine (Mauritania, Mali, Niger, Senegal etc.).

ASI – Attaché de sécurité intérieure, ataşat de securitate internă.

avion ULM – avion ultrauşor motorizat (avion ultra léger motorisé).

BAC – Brigade anti-criminalité, Brigada anticriminalitate, serviciu al poliţiei naţionale franceze.

BKA – Bundeskriminalamt, oficiul Federal al Poliţiei Criminale, poliţie federală din RFG, care acţionează în întreaga ţară şi care, în anii ’80, a combătut organizaţia

teroristă Fracţiunea Armata Roşie (RAF).

BR – Brigate Rosse, *Brigăzile Roşii*, desemnează mai multe organizaţii revoluţionare ale extremei-stânga italiene. Au comis mai multe atentate şi asasinate, în special răpirea şi uciderea, în 1978, a fostului şef al guvernului iralian, Aldo Moro. În anul 1980, în închisorile italiene se aflau aproape 4.000 de deţinuţi pentru activităţi teroriste.

Brink's, firmă de securitate şi de protecţie cu sediul în Richmond, Virginia.

CCC-Cellules Communistes Combattantes, Celulele Comuniste Combatante, organizaţie teroristă de extremă-stânga, care a acţionat în anii '80 în Belgia. Şi-a încetat activitatea în 1985, după arestarea şi condamnarea şefilor săi.

COLP – Comuniştii Organizaţi pentru Eliberarea Proletariatului.

CRS – Compagnies Républicaines de Sécurité, *Companiile Republicane de Securitate*, unităţi ale poliţiei franceze de intervenţie în cazul manifestaţiilor, dar şi pentru protecţie civilă.

CSPPA – Comitetul de Solidaritate cu Prizonierii Politici Arabi din Orientul Apropiat, grup extremist apropiat de Hezbollah. A organizat o serie de atentate la Paris în perioada 1985 – 1986, soldat cu morţi şi răniţi.

DCN – Direction des Constructions Navales, Direcţia de Construcţii Navale din Franţa.

DCPJ-Direction Centrale de la Police Judiciaire, *Direcţia Centrală a Poliţiei Judiciare*, direcţie activă a Poliţiei din Ministerul de Interne francez. Are competenţă asupra întregului teritoriu francez.

DCRG sau RG – Direction Centrale des Renseignements Généraux sau Renseignements Généraux, Direcţia Centrală a Informaţiilor Generale sau Informaţiile

Generale, era un serviciu de informaţii din cadrul Poliţiei Naţionale franceze. Avea drept misiune informarea guvernului privind orice mişcare ce putea aduce atingere securităţii statului. La 1 iulie 2008, a fuzionat cu Direcţia Supravegherii Teritoriului pentru crearea DCRI (Direcţia Centrală a Informaţiilor Interne).

DCRI – Direction Centrale du Renseignement Intérieur, *Direcţia Centrală a Informaţiilor Interne*, creată la data de 1 iulie 2008 din fuziunea DST cu DCRG. Este serviciul de informaţii din cadrul Ministerului de Interne francez şi se doreşte „un FBI francez" în domeniul activităţii de informaţii. Are drept misiune: contraspionajul, antiterorismul, combaterea criminalităţii cibernetice, supravegherea mişcărilor, grupurilor sau organizaţiilor subversive, lupta antiproliferare, contraspionajul economic.

DCSP – Direction Centrale de la Sécurité Publique, *Direcţia Centrală a Securităţii Publice*, direcţie generală a poliţiei franceze, însărcinată cu menţinerea liniştii şi a ordinii publice pe întreg teritoriul naţional.

Dev-Sol – Devrimci Sol, mişcarea *Stânga Revoluţionară din Turcia*, apărută în 1978, colaborează din 1988 cu PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan).

DGSE – Direction Générale de la Sécurité Extérieure, *Direcţia Generală de Securitate Externă*, serviciul de informaţii externe al Franţei, creat la 2 aprilie 1982, prin transformarea fostului SDECE (Serviciul de Documentare Externă şi de Contraspionaj).

DS – Darjavna Sigumost; *Securitatea Statului*, serviciile secrete ale Republicii Populare Bulgaria.

DST – Direction de la Surveillance du Territoire, *Direcţia Supravegherii Teritoriului*, era unul din serviciile de informaţii ale Ministerului de Interne. Sarcinile sale principale erau contraspionajul în Franţa, combaterea

terorismului şi lupta antiproliferare. La 1 iulie 2008, a fuzionat cu Direcţia Centrală a Informaţiilor Generale, în cadrul Direcţiei Centrale a Informaţiilor Interne (DCRI).

ENA-Ecole Naţionale dfădministration, *Şcoala Naţională de Administraţie*, instituţie superioară de învăţământ, însărcinată să asigure selecţia, formarea iniţială şi continuă a înalţilor funcţionari francezi şi internaţionali. Oferă acces la înaltele posturi din cadrul funcţiei publice franceze.

„épervier” – *„eretele”*, misiune specială a armatei franceze de sprijin militar acordat unor state africane.

ETA – Euskadi ta Askatasuna-Ţara Bască şi Libertatea, organizaţie extremistă bască.

PARC-Euerzas armadas revolucionarias de Colombia, Forţele armate revoluţionare din Columbia, organizaţie de gherilă procomunistă, aflată pe lista structurilor teroriste mondiale. În anii 2000, număra aproape 17.000 de luptători, numărul acestora reducându-se la 10.000 în anul 2010.

FARL – Fracţiunea Armată Revoluţionară Libaneză, mişcare extremistă palestiniană, creată în 1979 de Georges Ibrahim Abdallah. Bazată în Liban, a acţionat mai ales în Orientul Mijlociu. Obiectivul: eliberarea Libanului de orice prezenţă străină (Franţa, SUA, Israel) şi crearea unui stat palestinian. A fost destrămată în 1986.

Fatah al-*Islam* – *Cucerirea Islamului*, mişcare islamistă salafistă armată cu baza în Liban, apărută în 2006. Este trecută pe lista organizaţiilor teroriste.

FIJA – Frontul Islamic al Jihadului înarmat, organizaţie Jihadistă diferită de GIA, care avea printre obiective, în Algeria, combaterea intelectualilor şi a ziariştilor.

5 >

FIS – Frontul Islamic al Salvării, formaţiune politică

algeriană, creată în anul 1989, ce milita pentru instalarea unui stat islamic în Algeria. Desfiinţată în anul 1992 de Tribunalul Administrativ din Alger.

FLNC – Front de Libération Naţionale Corse, *Frontul de Eliberare Naţională Corsican*, mişcare armată naţionalistă fondată în 1976, activă şi în zilele noastre. Militează pentru independenţa Corsicii.

FLP – Frontul de Eliberare a Palestinei, organizaţie palestiniană creată în 1959 de Ahmed Jibril. Se afla până în anul 2010 pe lista organizaţiilor teroriste din UE şi se află încă pe cea a SUA şi a Canadei.

FPLP – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei, organizaţie militantă palestiniană provenind din mişcarea Naţionalistă Arabă (MNA), care combina marxismul cu naţionalismul arab, fondată în anul 1967 de Georges Habache şi Ahmed Jibril. Plasată pe lista organizaţiilor teroriste (SUA, Canada, UE).

FPLP-CG – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei-Comandamentul General, fracţiune disidentă creată în 1968 din structura de bază (FPLP) de Ahmed Jibril. Susţinută de Siria şi Iran. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste. La 25 decembrie 1987, două deltaplane ale organizaţiei au organizat un raid în nordul zonei de securitate israeliene din sudul Libanului. Rezultatul acţiunii: 6 soldaţi israelieni ucişi.

FPLP-OS – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei-Organizaţia Specială sau Operaţiuni Speciale, grupuscul terorist palestinian înfiinţat în anul 1970 şi opus lui Yasser Arafat.

FSB – Federalnaia Slujba Bezopasnosti, Serviciul Federal de Securitate al Federaţiei Ruse, principalul succesor al KGB.

Galerie Saint-Éloif grup format din opt judecători de instrucţie francezi, aparţinând Tribunalului de înaltă

Instanţă din Paris.

Gama'a al Islamiya – *Grupul Islamic*, organizaţie islamistă egipteană aflată în relaţii cu Al Qaida. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste.

GĂRI – Grupurile Internaţionaliste de Acţiune Revoluţionară, organizaţie anarhistă „antiimperialistă", activă în Franţa în anii '70. A organizat numeroase atentate pe teritoriul francez, în special împotriva oficialităţilor spaniole din epocă şi a autorităţilor franceze.

GIA – *Grupul Islamic Armat*, organizaţie armată algeriană care are drept scop răsturnarea guvernului algerian şi instaurarea Republicii islamice. Metodele utilizate sunt cele ale terorismului clasic, iar organizaţia se află pe lista structurilor teroriste. În atentatele organizate de aceasta şi-au pierdut viaţa peste 1.000 de victime. Este divizată în două clanuri: salafiştii, care încearcă să organizeze o revoluţie islamică mondială şi djazariştii, care încearcă să obţină puterea politică în Algeria.

GIGN – Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Naţionale – Grupul de Intervenţie al Jandarmeriei Naţionale, unitate specială de intervenţie a Jandarmeriei franceze.

GSPC – *Grupul Salafist pentru Predică şi Luptă*, organizaţie islamistă armată din Algeria. Se află pe lista organizaţiilor teroriste, în anul 2007, şi-a schimbat numele şi a devenit *Al-Qaida în Magrebul Islamic*.

GRU – *Direcţia Generală de Informaţii* a Statului-Major al Forţelor Armate, serviciul de informaţii militare al fostei Uniuni Sovietice şi actualmente al Federaţiei Ruse. Reputat ca fiind foarte eficace şi mai puţin politizat decât KGB-ul. După 1991, şi-a continuat în forţă acţiunile în străinătate.

Hamas – „fervoare" în limba arabă, acronimul *Mişcării de Rezistenţă Islamică*, mişcare islamistă

palestiniană compusă dintr-o ramură politică şi o alta armată. Considerată teroristă de UE, SUA şi Canada. Implicată activ în conflictul cu Israelul.

Hezbollah – Partidul lui Dumnezeu, mişcare politică şiită libaneză, înfiinţată în 1982. Partid politic oficial în Liban, diferit perceput de comunitatea internaţională. SUA, Canada, Australia şi Olanda l-au înscris pe lista organizaţiilor teroriste. Este considerat răspunzător pentru numeroase sechestrări de persoane şi atentate spectaculoase şi sângeroase.

Harkat Mujahideen al-*Alămi*, organizaţie teroristă din Pakistan, în anul 2002, Kamran Atât, membru al organizaţiei, a încercat să-l asasineze pe preşedintele Pervez Musharraf. Arestat în 2004, a fost condamnat la moarte de justiţia pakistaneză.

IB – Intelligence Bureau, serviciul intern de informaţii aflat în subordinea Ministerului de Interne din Pakistan.

IRA-Irish Republican Army-Armata Republicană Irlandeză, organizaţie paramilitară care luptă cu mijloace violente pentru apărarea minorităţii catolice din Irlanda de Nord şi reunificarea insulei. Din anul 2005, a renunţat la lupta armată şi a depus armele.

ISI-Inter-Services Intelligence, Serviciul de informaţii pakistanez.

Junä Al-Islam – Luptătorii Islamului, grupare teroristă, apropiată de Al-Qaida.

KGB – Komitet Gosudarstvennoi Bezopasnosti – Comitetul Securităţii Statului, principalul serviciu de informaţii al Uniunii Sovietice din perioada poststalinistă.

Lashkar-e-Omar, grup islamist militant bazat în Pakistan, renumit mai ales pentru atacurile teroriste din noiembrie 2008, de la Bombay, soldate cu numeroase victime.

Lashkar-e-Tatba, „Armata celor pioşi”, în limba urdu, mişcare islamistă pakistaneză înarmată, aflată pe lista oficială a organizaţiilor teroriste. Considerată ca fiind apropiată de Al-Qaida. Operează prin atacuri sinucigaşe, îndreptate împotriva forţelor armate indiene. Fondatorul acesteia, Hafiz Mohammad Saeed, a creat-o în 1981.

LITE – *Tigrii Eliberării din Tamil Eelam*, organizaţie teroristă tamilă, învinsă de armata sri-lankeză în anul 2009. Luptă pentru crearea unui stat tamil în Sri Lanka. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste.

Maktab al-*Khadamat* (*MAK*) – *Biroul Serviciilor*, cunoscut şi ca *Biroul Afghan*, fondat de Abdallah Azam, părintele spiritual al lui Osama Bin Laden, pentru obţinerea de capitaluri din surse occidentale în vederea finanţării Jihadului împotriva armatei sovietice în Afghanistan. S-a ocupat, ulterior, de recrutarea combatanţilor terorişti din întreaga lume. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste.

Mathaba (*Mathabat*) – „*Tabăra de bază*”. Organizaţie creată în Libia, în anul 1980. Oficial prezentată ca un „centru libian antiimperialist”, organiza operaţiuni subversive şi teroriste în special în Africa. A oferit stagii de formare în lupta de gherilă şi în tehnici teroriste mai multor organizaţii subversive africane sau din alte zone.

MIL – Movimiento Ibérico de Liberation, Mişcarea Iberică de Eliberare, grup armat anarhist activ în Spania anilor 1971 – 1973.

M/IM – *Mişcarea Tineretului Islamic Marocan*, principala organizaţie islamistă clandestină marocană, înfiinţată în anii 1969 – 1970.

MNRI sau *MNR* – *Mişcarea Naţională de Rezistenţă*, mişcare de rezistenţă monarhistă iraniană.

ODLI – Organizaţia monarhistă a Drapelului Libertăţii din Iran.

OMPI – Organizaţia Mujahedinilor Poporului Iranian, mişcare de rezistenţă armată faţă de regimul Republicii Islamice Iran. Este plasată pe lista organizaţiilor teroriste.

OPJ – Officier de police judiciaire, ofiţer de poliţie judiciară.

OAS – *Organisation Armée Secrète*, *Organizaţia Armata Secretă*, organizaţie politico-militară franceză clandestină, creată în 1961 şi care luptă pentru menţinerea Algeriei franceze.

PKK-Partidul Muncitorilor din Kurdistan, organizaţie armată ce se prezintă sub forma unei mişcări de gherilă, activă mai ales în Turcia, Siria şi Iran. Vizează independenţa teritoriilor cu populaţie majoritară kurdă. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste.

Prima Linea – Prima Linie, *Linia Frontului* – grup armat autonom italian, activ în „anii de plumb”, 1976 – 1981. Considerat al doilea ca importanţă după Brigăzile Roşii, a fost fondat în 1976.

Raid – Recherchef assistance, intervention, dissuasion, unitate de elită a poliţiei franceze ce poartă numele de „raid”, format din iniţialele „cercetare, asistenţă, intervenţie, disuasiune”. Înfiinţată în 1985, contribuie la lupta împotriva oricărei forme de criminalitate şi de mare banditism. Contribuie şi la combaterea

5 5

terorismului, sprijinind Unitatea de Coordonare a Luptei Antiteroriste (UCLAT). Poate acţiona împreună cu GIGN-ul, când şeful Raid devine coordonatorul Forţei de Intervenţie a Poliţiei Naţionale.

j

Rote Amtee Fraktion (RAF) – Fracţiunea Armata Roşie, organizaţie teroristă de extremă stângă, care a acţionat în Germania Federală între anii 1968 – 1998. A

fost numită şi Banda Baader

5

Meinhof, după numele liderilor săi istorici. S-a manifestat în 1971, ieşind din anonimat prin publicarea manifestului „Conceptul gherilei urbane”. Au urmat atentate sângeroase în care şi-au pierdut viaţa mai multe personalităţi, printre care procurorul federal Siegfried Buback, împreună cu garda de corp şi şoferul său sau şeful patronatului german, Hans Martin Schleyer. Bilanţul oficial al asasinatelor organizate şi realizate de membrii RAF în perioada 1970 – 1998 este de 34 de persoane.

SAVAK – Organizaţia Naţională de Securitate şi Informaţii, serviciile de securitate şi informaţii ale Iranului imperial, create în anii 1956 – 1957, formate şi finanţare de CIA şi desfiinţate în anul 1979, odată cu instaurarea Republicii Islamice Iran.

Senăero Luminoso – *Calea Luminoasă*, organizaţie teroristă precomunistă din Perú. Se află pe lista organizaţiilor teroriste alcătuită de UE şi Statele Unite.

Sham, regiune istorică ce cuprindea Siria actuală, Libanul actual.

Iordania actuală şi Palestina.

SRPJ – Service Régional de la Police Judiciaire, Serviciul Regional al Poliţiei Judiciare franceze.

Stasi – Ministerul Securităţii Statului din RDG, creat la 8 februarie 1950. Desemnat „scutul şi spada partidului” de propaganda regimului, avea drept misiuni: activitatea de poliţie politică, munca de informaţii, spionajul şi contraspionajul. A întreţinut relaţii foarte susţinute cu KGB-ul, fiind considerat de acesta ca foarte eficient. La căderea Zidului Berlinului şi odată cu reunificarea Germaniei a fost desfiinţat. A lăsat moştenirea „otrăvită” a arhivelor sale, care conţineau nu numai numele celor

suspecţi, dar şi pe cele ale agenţilor şi informatorilor acestora.

SVR – Slujba Vnecinci Razvedki, Serviciul de Informaţii Externe al Federaţiei Ruse, creat în 1991, succesorul oficial al Primei Direcţii Generale a KGB.

Takfir sau *Takfir Wal-Hijra* – „Pocăinţă şi exil", denumire populară dată unui grup radical islamist fondat în anul 1960, în Egipt. În anii '80 a avut unii membri aliaţi ai Al-Qaida, în mai multe ţări arabe.

TATP – peroxid de acetonă, explozibil primar sub forma unei pudre albe dificil de detectat.

Tabligh (*Tablighi janta'at*) – *Asocierea pentru predică*, mişcare religioasă musulmană revivalistă: misiunea sa este de a retrăi obligaţia de predică în cadrul islamului.

UCLAT – Unité de coordination de la lutte antiterroriste, Unitatea de coordonare a luptei antiteroriste, structură ce regrupează reprezentanţi ai tuturor direcţiilor active ale Poliţiei şi Jandarmeriei naţionale din Franţa. Creată la 8 octombrie 1984, supraveghează accesul la informaţiile operative pertinente referitoare la combaterea terorismului.

VEVAK – Ministerul Informaţiilor şi Securităţii al Republicii Islamice Iran, creat în 1979.

Cuprins

Prefaţă 5
Introducere: *11 Septembrie 2001 19*
Partea întâi înainte de antiterorism
1. O copilărie suprarealistă 25
2. Anticamera legăturilor periculoase 36
3. Primii paşi parizieni: prostituţie şi „galanterie" 47
4. Dosare criminale 61
— Ultimul condamnat la moarte 61
— Japonezul canibal 64
— Doctoriţa Folamour 74

Partea a doua Anii de plumb
1. Franţa în vâltoarea palestiniană 89
— Măcelul din strada Roşiers 89
— *City of Poros*: o croazieră tragică 103
2. Manipulări şi paşi greşiţi ai puterii 116
3. Tertipurile Kremlinului 136
— Ţările din Est, sponsori ai grupărilor teroriste 136
— De la spionul venit din Bulgaria la atentatul împotriva Papei 145
4. Statele teroriste 159
— Atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA 159
— *Cine sunteţi dumneavoastră ca să îndrăzniţi să vorbiţi despre atentat*? *163*
— *Scotocind prin deşert 166*
— *Bomba fusese pusă în Brazaville 169*
— *Apollinaire a fost sacrificat 175*
— *Implicarea Libiei 179*
— *În căutarea timerului taiwanez 186*
— *Evaziunea rocambolescă a lui Tanga 190*
— *Un film pentru familiile victimelor 194*
— *Libia sub presiunea ONU 195*
— *Lobby-ulprolibian*: *miros puternic de bancnote verzi 198*
— *Libienii cad în propria capcană 203*
— *Direcţia Tripoli 209*
— *Chirac îi scrie lui Gaddafi 215*
— *Percheziţii în serviciile secrete libiene 217*
— *Libienii – condamnaţi de Curtea de Apel 222*
— *Adevărata ambiţie a lui Gaddafi 226*
— Asasinarea lui Chapour Bakhtiar: o adevărată crimă de stat 228
5. Culisele serviciilor secrete 258
— Georges Habache sau cum să te debarasezi de ceva 258

— Afacerea Bseiso: un asasinat aproape perfect 270
6. *Acţiunea Directă*: o mişcare anarhistă 282
— O apologie a luptei armate 283
— *Nonna Acţiunii Directe 287*
— Măcelul din bulevardul Trudaine 288
— Blonblon 292
— Urmărirea asasinilor 293
— Cele două ramuri ale *Acţiunii Directe* se despart 296
— O grenadă pe palier 297
— Radicalizarea *Acţiunii* Directe 300
Partea a treia înainte de 11 Septembrie 2001 Islamismul radical
1. Înmulţirea pericolelor. Brigăzile internaţionale teroriste…305
— O nouă eră 305
— *Algeria, motor al mişcărilor islamiste radicale 307*
— *Un nou tip de ameninţare 312*
2. Atacuri împotriva Franţei 323
— Deturnarea zborului Alger-Paris 323
— Campania de atentate din 1995 329
3. Tărâmurile Jihadului 341
— Afghanistan, pământ al Jihadului şi leagănul Al-Qaida…341
— Bosnia: o altă destinaţie pentru luptătorii islamului 350
— „Nebunii" *din Roubaix* 350
— *Itinerarul a doi mujahedinifrancezi 352*
4. Exportul terorii 355
— În Statele Unite: proiect de atentat împotriva oraşului
Los Angeles: afacerea Ressam 355
— În Europa: catedrala din Strasbourg luată drept ţintă…365

5. Două operaţiuni care prevestesc 11 Septembrie 2001 369
— Moartea comandantului Massoud: Al-Qaida îşi activează reţelele europene: 369
— Implicarea unei grupări franco-belgiene 369
— Ţinte – Campionatul Mondial de Fotbal din 1998 sieuro 2000 372
*
— Ucenicul pilot terorist 377
Partea a patra După 2001
Persistenţa ameninţării Al-Qaida
1. Demonstraţia lui Bin Laden 387
— Sinagoga din Djerba 388
— Petrolierul lovit 399
— Bali: cluburile infernului 401
— Atentatul din Karachi 403
— *Shoe Bomber,* omul cu pantofi-capcană 411
— Al-Qaida vizează insula Réunion 419
2. Europa în continuare ameninţată 426
— Cazul Beghal 427
— Filierele cecene 439
3. Irak: o trambulină pentru Bin Laden 448
4. Cazanul pakistanez 469
Concluzii 483
Glosar 493
1 Luptătorii Islamului